

UN LLIBRE DE CORT REIAL MALLORQUÍ DEL SEGLE XIV
(1357-60)

Introducció, transcripció i estudi lingüístic

ELS TREBALLS I ELS DIES

24.

UN LLIBRE DE CORT REIAL MALLORQUÍ DEL SEGLE XIV
(1357-60)

Introducció, transcripció i estudi lingüístic

JOAN MIRALLES I MONSERRAT

Catedràtic de llengua catalana
Universitat de Palma

UN LLIBRE DE CORT REIAL MALLORQUÍ DEL SEGLE XIV (1357-60)

Introducció, transcripció i estudi lingüístic

FUNDACIÓ SALVADOR VIVES CASAJUANA
DE BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS BALEARICS
EDITORIAL MOLL
MALLORCA

1984

EL PATRONAT DE LA FUNDACIÓ SALVADOR VIVES CASAJUANA, EN FER REALITAT, AMB LA PRESENT I ALTRES PUBLICACIONS I ACTIVITATS, L'ANHEL D'AQUELL QUE FOU MODELIC CIUTADA I GENE-RÓS PROPULSOR DE LA CULTURA, ES COMPLAU A RETRE-LI PÚBLIC HOMENATGE D'HONORANÇA I GRATITUD.

Aquest treball ha obtingut el Premi Gumersind Bisbal (1980) i el Premi extraordinari de la Facultat de Filologia de la Universi-tat de Barcelona com a tesi doctoral (1980).

L'autor ha d'agrair a l'Òmnium Cultural un Ajut a la Investiga-ció per a l'elaboració d'aquesta tesi doctoral. També la Fundació del Congrés de Cultura Catalana ha contribuït amb una ajuda eco-nòmica a fer realitat aquesta publicació.

El premi Gumersind Bisbal Gutsems és instituït per la Fun-dació Salvador Vives Casajuana.

© Joan Miralles i Monserrat

EDITORIAL MOLL
Torre de l'Amor, 4
Palma de Mallorca

I. S. B. N. Obra completa: 84-273-0450-1

Depòsit Legal, P. M. 97-1984

I. S. B. N. 84-273-0449-8

Gràfiques MIRAMAR, s. a. Torre de l'Amor, 4

Palma de Mallorca

Foto aérea de la vila de Monruiri.

TERME DE SANT JOAN
* * *

A la meva dona

Pròleg

La novella sociolingüística ha difós, entre d'altres, el concepte dels «registres» o nivells de les llengües. Les possibilitats de formular una expressió o una comunicació són múltiples, dins cada llengua. Ja es diu popularment que «hi ha moltes maneres de dir les coses». Així, un mateix pensament podrà ésser expressat amb uns recursos (uns mots, unes frases, una pronunciació, àdhuc una entonació determinats) en una conferència acadèmica i amb uns recursos lingüístics diferents quan el qui ha fet la conferència acadèmica s'hi torni a referir, ara en una conversa de sobretaula, i amb uns altres recursos, encara, quan aquell mateix pensament és dit entre persones de poca —si no nulla— cultura. I aquestes tres situacions no n'esgoten la gamma.

Les diverses faisons d'expressar un mateix pensament es valen, com dic, de mitjans idiomàtics variats, i pot ocórrer que ben pocs d'ells coincideixin en tots els tipus expressius. Això no obstant, ningú no deixarà d'identificar-los com a pertanyents a una sola llengua. Són els nivells o registres de la llengua. Com més registres té una llengua, més realitzada cal considerar-la, perquè més possibilitats té d'afrontar cada situació, favejant-hi la comunicació amb els elements lingüístics més adequats.

Avui, tots els matisos expressius afudits constitueixen la llengua. I, de fet, cada vegada que la llengua s'usa, se'n fa servir un o altre. Per tant, seria absurd d'escatir quina d'aquestes modalitats retrata més bé l'estructura de la llengua. La llengua són totes les modalitats alhora, bé que en cada ocasió només una d'elles sigui present a l'acte del llenguatge. S'equivocaria, doncs, qui pretengués que el registre més correctament acadèmic és el model de l'estructura lingüística. Més aviat és a l'inrevés. Quan volem caracteritzar una llengua, el punt de partença per a una tipologia lingüística sempre és la llengua corrent, la llengua parlada. És cert que la llengua parlada esdevé al més sovint vehicle de cultura, i rep una ortografia i una gramàtica. Aquestes, emperò, no són sinó

una mena de vernís que hom posa al dessorre d'allò que és substancial, al dessorre, doncs, de la llengua parlada. Per això la pronunciació forneix les veritables bases per a establir l'estructura. Si la pronunciació d'una llengua canviava en els punts fonamentals del seu funcionament, en realitat s'hauria produït una substitució d'aquella llengua per una de nova. En canvi, l'ortografia d'una llengua donada podria ésser ben altra que no és avui, i no per això la llengua se'n trobaria modificada.

Potser algú pensarà que les consideracions que precedeixen no són les més apropiades per a encapçalar un estudi de la llengua del segle XIV. Ben mirat, no és pas així. Deixant de banda que qui n'és l'autor també s'ha sentit atret, dins el seu ampli camp de recerques, pel tema dels nivells de llengua, la qüestió que acabo de suscitar entra de ple en la situació de la llengua en qualsevol època i, per tant, també en la de la llengua medieval. Hi entra, emperò, amb un seguit d'interrogants. En efecte, si tan fonamental és la pronunciació —és a dir el sistema fonològic en funcionament—, ¿estem segurs de conèixer-la bé, o, simplement, d'atansar-nos a conèixer-la, només amb els migrats elements que ens en dona la llengua antiga, forçosament reduïda a la modalitat escrita? Els registres documentats en català arcaic i medieval són, certament, varis; hi destaquen els notariais, els jurídics, els litúrgics, els literaris. Tanmateix tots ells pertanyen a la modalitat escrita de la llengua. La llengua parlada és el gran desconegut, a l'època medieval. És el gran desconegut, encara, en èpoques posteriors, fins que existeixen la reflexió i la crítica o —ja pràcticament als nostres dies— l'esperit científic i els mitjans (manuals o instrumentals) d'enregistrament de la llengua viva.

Es veritat que, afinant molt el sentit de la lectura de peces escrites, fent esforços ingents per interpretar-hi dades lingüístiques només latents i tenint en compte situacions fins a un cert punt comparables, la sagacitat dels filòlegs i historiadors de la llengua ha realitzat proeses remarcables, que els han duts a aventurar conjectures força plausibles sobre la pronunciació o altres característiques de la llengua parlada de l'antigor. Ara és el blasme d'una forma que l'autor d'un text recrimina per vulgar o malsonant (això ens indica que aquesta forma era viva en certs ambients, si no, hom no l'hauria condemnada). Després són determinades rimes d'un text poètic, les quals palesen que uns sons que hi havia motius per a creure que es distingien, en realitat es confonien (això ens permet de datar importants fenòmens evolutius, que, si no, hauríem atribuït a èpoques posteriors). Aquestes dues mostres —i n'hi

ha d'altres, encara— ens deixen entreveure la manca d'informacions amb què ens debatem quan es tracta de la llengua antiga no escrita.

Les besllums d'aquesta mena, en posar en relleu el valor de les escasses dades que tenim, en realitat el que vénen a posar en relleu és la importància de les, molt més nombroses, que no tenim. La importància de vastos sectors del llenguatge que només podem conèixer a mitges, per intuïció o per conjectura.

D'ací que siguin tan benvinguts els testimonis d'elements lingüístics que ens acreixen les parques i esparses informacions de les modalitats altres que la de la llengua escrita. Aquest és el cas del llibre present. Es tracta d'un conjunt jurídic, més ben dit judicial. Com és sabut, els llibres de Cort eren la col·lecció d'actes dels judicis. I així com l'acta d'una reunió ha de reflectir amb fidelitat el seu desenvolupament i les intervencions dels assistents, també les actes dels judicis han d'enregistrar amb no menys fidelitat tot el que hi ha estat dit, siguin quins siguin la categoria de les persones que hi prenen part i els papers que aquestes hi representen. Això vol dir que hi són transcrits, d'una manera que avui anomenariem taquigràfica, abundosos textos pertanyents a la modalitat parlada de la llengua, i sovint parlada per la gent inculta i vulgar. En efecte, aquesta transcripció era, ni més ni menys, l'obligació del secretari judicial. Són les frases proferides per acusats i testimonis, que molts cops s'impacientaven i es produïen en llur llenguatge col·loquial, sense cap respecte humà. Incorreccions vulgars, insults malsonants i paraules grolleres hi surten adés adés. Es tractava, com dic, de textos taquigràfics (reproducció exacta, doncs, dels que havien estat pronunciats pels interessats en el decurs del judici). O sigui que llegir-los avui, és, fins a un cert punt, com escoltar-los de viva veu (llevat, és clar, de la pronunciació i de l'entonació). Es endinsar-nos en les maneres corrents de dir del poble senzill. El conjunt de testimonis lingüístics del present Llibre de Cort salta, doncs, la barrera de la modalitat escrita, com única documentació sobre la llengua medieval, i ens fa sabedors d'aspectes rellevants de la seva modalitat parlada.

Naturalment, aquesta no és una situació única en tota la història de la llengua catalana. Com és sabut, no hi manquen testimonis lingüístics no literaris de temps reculats. El Llibre de Cort estudiat i editat per Joan Miralles ve a augmentar-ne la llista, i vull proclamar que hi és una adquisició transcendental. En subratllo el fet que aquest Llibre retrata el parlar col·loquial mallorquí. Ningú no ignora que el català de les Illes

té sovint la clau per a l'explicació de mant fenomen evolutiu de la llengua. Pel seu caràcter arcaïtzant, la solució balear ens orienta moltes vegades a donar-ne una explicació raonada.

Afegim-hi, encara, que el present Llibre de Cort és, amb tota probabilitat, un dels més antics de la seva mena a Mallorca. El manuscrit pertany a l'arxiu municipal de Montuïri, i al Montuïri medieval i posterior es refereix la documentació que hi és continguda. I bé, segons que sembla, el de Montuïri és un dels arxius locals que ha aconseguit de sobreviure millor a l'illa de Mallorca. La majoria sofriren l'acció dels grans enemics dels arxius: la inadequada instal·lació material (que obre camins als animalets rosegadors, a les humitats), la descurança per part dels responsables (que no es preocupen d'ordenar, de classificar, d'enquadrar), la rapacitat dels qui s'aprofiten del desgavell imperant (i sostreuen peces, per afany collector o lucratiu), els trasllats de locals i d'oficines (que es fan sense reconèixer el valor d'allò que, en no ésser sinó munts de papers vells, no sembla tenir-ne cap), els esdeveniments fortuits (incendis, inundacions, devastacions, assolaments, etc.).

Però el sortós arxiu de Montuïri ha pogut superar els entrebancs històrics. Havent arribat als nostres dies amb una gran còpia de materials, aquests s'han vist afavorits novament per la sort. Ara, per l'acció benemèrita, entre d'altres, de Joan Miralles. Aquest no solament ha estat un dels visitants més assidus de l'arxiu de la seva població nadiua. No solament n'ha estudiat dades d'interès palmari per a la història de la llengua (com són les de tipus gramatical, dialectològic, onomàstic, etc.). No solament n'ha extret el text que es publica a continuació. Joan Miralles ha contribuït de manera essencial que tots els fons de l'arxiu municipal de Montuïri avui es trobin ordenats i en condicions d'ésser consultats pels estudiosos que s'hi interessin, cosa que vol dir ensems que hi ha garanties perquè hi siguin igualment disponibles en l'avenir. Vaig tenir la satisfacció d'assistir a la inauguració d'aquesta nova etapa de l'arxiu. Fou un acte acadèmic senzill, que se celebrà un diumenge d'estiu: era el dia 11 de juliol de 1982. Feia goig de constatar la satisfacció dels vilatans que emplenaven de gom a gom la sala de l'Ajuntament, en sentir els parlaments que vertebraren la sessió. Tots ells corroboraren la importància dels fons antics que estotja l'arxiu.

No puc acabar aquestes ratlles sense dir uns mots sobre Joan Miralles, autor de l'edició del Llibre de Cort que encapçalo amb el present pròleg. De moment, el lector menys informat ja en sap dues activitats: la

seva participació en l'endegament de l'arxiu de Montuïri i la seva tasca d'editor del Llibre de Cort. Això el retrata com un home d'arxiu. I és ben hé un home d'arxiu. Però Joan Miralles té força més caires. També és un home d'estudi, i d'un estudi polifacètic, perquè s'ha consagrat a diversos camps de treball (i en algun, com el de les enquestes orals, s'ha mostrat extremament competent). És un propagador —i, per tant, un creador— de cultura, que s'interessa per totes les seves manifestacions, al conreu de les quals es llança amb avidesa. L'afany amb què s'hi llança sembla un xic irregular. En efecte, Miralles passa d'una temàtica (que dirieu que l'hauria d'ocupar durant temps) a una nova temàtica (que potser contrasta amb la que havia deixat). Ara bé, si, amb perspectiva, en mirem la corba, ens adonem que Joan Miralles se supedita a unes línies de treball coherents. Miralles és, encara, un professor universitari, i a la tasca docent dedica moltes de les seves hores.

En suma, Joan Miralles personifica el tipus d'intel·lectual (erudit, creador, divulgador, mestre) que respon al concepte que molts tenim d'Universitat. Miralles freqüentà, fa anys, els meus cursos a la Universitat de Barcelona. Havent-los acabats, el vaig seguir, de primer, en l'elaboració de la tesi de llicenciatura, que versava sobre els malnoms del seu poble. L'he seguit, més tard, quan preparava la seva tesi doctoral (que és la base de la present edició) del Llibre de Cort. L'he acompanyat, darrerament, en les oposicions mitjançant les quals esdevingué catedràtic de la Universitat de Palma de Mallorca. No cal dir com em plau d'acompanyar-lo en la present ocasió, que constitueix veritablement una doble fita: per a la seva història personal com a erudit, i per a la història de la llengua catalana.

ANTONI M. BADIA I MARGARIT

Universitat de Barcelona.

Introducció

Fou concretament l'hivern del curs 1967-68, durant les vacances de Nadal, quan vaig començar a dur a terme l'elaboració de les fitxes sobre els malnoms de Montuïri (Mallorca) per a la tesi de llicenciatura. Tot fent aquesta feina vaig poder adonar-me de la riquesa de l'Arxiu Municipal d'aquest poble, sobretot pel que fa al fons medieval. De cara a l'elaboració de la tesi doctoral aquesta circumstància em féu pensar que seria prou interessant d'estudiar l'evolució de la parla local des de l'edat mitjana fins a l'actualitat, bo i fent diversos talls sincrònics en la documentació d'aquest arxiu. Creia que aquest treball faria possible determinar fins a quin punt era realitat la pretesa unitat de la llengua catalana antiga, i, d'altra banda, hom podria escatir el grau de tendència conservadora del català de Mallorca enfront dels altres dialectes continentals i insulars. Així mateix, gràcies a aquests talls sincrònics, pensava que hom podria esbrinar quan es començaren a produir les tendències diversificadores pròpies del mallorquí, és a dir, els dialectalismes «actius», que donen a aquest dialecte una fisionomia tan peculiar.

Amb el temps, però, em vaig poder adonar que la documentació de l'Arxiu Municipal era d'una gran irregularitat, pel que fa a l'interès lingüístic. Així és que devora volums o lligalls, sobretot els fons de causes criminals, que contenen registres amb una aproximació considerable a la llengua viva, en trobam d'altres que contenen un tipus de llengua prou repetitiu, d'una gran monotonia, més o menys allunyat de la llengua parlada. Fins i tot en certs casos la llengua de l'administració pot presentar un evident «falsejament» de la realitat lingüística a causa de la tendència arcaïtzant o cultista dels escriptors de la cúria o cort del batlle. El mateix tipus de llenguatge administratiu propicia un ús escrit d'inèrcia i, per tant, un tractament fred, burocràtic, amb poca imaginació i creativitat.

A més, en aquelles hores l'Arxiu Municipal es trobava en un desgavell complet, per mor del trasllat provisional de què havia estat

objecte cap a l'Escola Graduada i viatge de retorn, en ocasió de les obres de la nova Casa Consistorial. I el fet és que era impossible dur a terme una tasca metòdica i amb suficients garanties científiques.

Una troballa fortuïta em tragué del dubte i m'indicà el camí a seguir. A principis del 1968 vaig rebre a Barcelona un paquet que contenia tota una sèrie de xerocòpics de documents d'èpoques diverses que procedia de l'arxiu municipal montuïrer. El m'enviaven el secretari de l'Ajuntament, senyor Bartomeu Verger, i mon pare per tal que m'habitues a la lectura d'aquells escrits. Gràcies a l'ajuda del professor Amadeu Soberanas ben aviat em fou possible conèixer suficientment l'envitricollat de l'escriptura dels documents medievals. Entre els fulls tramesos n'hi havia alguns, escrits de la mateixa mà, amb lletra particularment elegant, del segle XIV, clara i regular, que em sobtà de manera especial. A l'estiu, de tornada a Mallorca vaig localitzar a l'Arxiu Municipal el manuscrit d'on provenien els fulls xerocopiats que tant m'havien impressionat. Es tractava d'un Llibre de la Cort del batlle reial de Montuïri, que incloïa trenta-tres enquestes o inquisicions sobre fets de caire criminal esdevinguts en aquesta vila a mitjan segle XIV (1357-60).

La lectura d'aquest patracol em tingué ocupat alguns dies. Confés que vaig experimentar la mateixa sensació com si hagués visitat el meu poble sis segles enrere i hagués assistit a una bona partida dels judicis de la cort del batlle. La llengua del ms. era d'una vivacitat, riquesa, precisió i puresa excepcionals, i, sobretot els diàlegs, eren corprenedors. Aleshores em vaig decidir plenament pel tema de la tesi doctoral. Faria una transcripció acurada d'aquest ms., amb un estudi lingüístic minuciós i, a manera d'introducció, donaria una visió general del context històrico-jurídic-administratiu en què fou elaborat aquest llibre de Cort. D'aquesta forma faria un sol tall sincrònic sobre la llengua de Mallorca a mitjan segle XIV, que per bé que seria, lògicament, incomplet en els aspectes lexicals, seria prou representatiu en la descripció dels diversos subsistemes gramaticals, ja que el llibre té un gruix considerable i el contingut és prou variat.¹

¹ La lectura de la tesi doctoral: *Un llibre de Cort Reial mallorquí del segle XIV (1357-60). Introducció, transcripció i estudi lingüístic*, tingué lloc a la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma (Son Malfenit) dia 24 de novembre de 1978 i merescué l'excel·lent *cum laude* per unanimitat i premi extraordinari. El tribunal fou presidit pel Dr. Antoni M. Badia Margarit, director de la tesi; els altres membres del tribunal foren els Drs. Joan Veny Clar, Manuel Riu Riu, Joan Bastardes i Parera i Amadeu J. Soberanas.

L'avantatge que ofereix l'estudi lingüístic d'aquest ms. enfront dels que s'han fet sobre altres papers de caire literari o no literari es justifica per una sèrie de raons. D'antuvi, haig de dir que es tracta d'una obra perfectament datada: les dates extremes són el 13 de març del 1357 i el 31 de març de 1360. Sabem d'on prové exactament el ms.: de la cort del batlle reial de Montuiri (Mallorca). En aquesta obra no hi ha pràcticament diferència cronològica digna de consideració entre l'original i la còpia, ja que sovint el trasllat del document es feia el mateix dia del fet delictiu o l'endemà mateix. A més, era normal que l'escrivà que prenia les notes estenogràficament en el curs dels testimoniats fos el mateix que després en feia el trasllat corresponent. Tot això, naturalment, implica que les diferències entre l'original i la còpia o trasllat siguin mínimes. Així mateix, el fet que siguin trenta-tres les enquestes —o sumaris, que en diríem avui—, sobre temes prou diversos, i que siguin set les mans que hi intervenen en català, dóna com a resultat que la llengua d'aquest ms. sigui prou rica i variada en tots els aspectes.

Pel que fa als altres estudis lingüístics sobre textos medievals mallorquins, es refereixen sobretot a la llengua dels textos lullians. Ens manca, però, un estudi de conjunt sobre la llengua catalana a Mallorca durant l'edat mitjana. Per això, crec que fóra interessant d'aplegar i estudiar acuradament tots els documents en català del segle XIII continguts en els arxius mallorquins, que romanen en gran part inèdits o bé que han estat publicats amb moltes errades. Em referesc sobretot a les sèries documentals de *Lletres Reials* i de *Civilitatis et Partis Foranae*, de l'Arxiu del Regne de Mallorca, que contenen adesiara alguns registres en català al costat de diversos milers en llatí. Caldria estudiar el català de Mallorca dels segles XIV i XV, sobretot l'etapa que arriba fins al 1343, any en què s'esdevé la reincorporació de Mallorca a la Corona d'Aragó. Pel que conec, en aquesta primera etapa es palesa una certa influència dialectal occitano-rossellonesa. Tanmateix, el català comú, el pal de paller, el conforma el català oriental continental de les terres gironines i barcelonines, sobretot, d'on provenen la immensa majoria dels repobladors. Amb la reincorporació del Regne de Mallorca a la Corona d'Aragó, duita a terme pel rei Pere el Cerimoniós, la llengua de la cancelleria esdevé més uniforme en tot el territori de parla catalana i van minvant els dialectalismes occitano-rossellonesos de l'etapa anterior. D'altra banda, l'ús del llatí sofreix un retrocés prou considerable en benefici del català, almenys en un cert tipus de documentació.

Quant a la bibliografia sobre la llengua catalana a Mallorca, hi des-

triam tres etapes. La primera, fins a principis del present segle, inclou alguns precedents, reduïts quasi únicament a diversos reculls lexicogràfics i a alguna gramàtica, i ja a la segona meitat del segle XIX hi ha l'edició, no gaire acurada, d'alguns textos medievals i de qualche estudi sobre història literària. Entre d'altres, cal fer menció especial de Marian Aguiló, arplegador de gran quantitat de dades lexicogràfiques, que no seran publicades fins anys més tard per Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu (*Diccionari Aguiló*, 1914-34). D'altra banda, Tomàs Forteza, és autor d'una interessant gramàtica, avui encara consultable, publicada l'any 1915 pel seu deixeble Antoni M. Alcover.

La segona etapa va del 1901 al 1936 i cobreix el mateix espai de temps que dura la publicació del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, que sorgeix i viu gràcies a la tenacitat del nostre canonge-filòleg i del seu deixeble Francesc de Borja Moll. El «Bolletí» passa per dues etapes ben marcades: del 1901 al 1926 (14 volums), en què es recullen tot un seguit d'articles de temàtica sobretot dialectològica, al costat de les pintoresques descripcions de les «eixides filològiques» a l'estranger de mossèn Alcover i d'alguns treballs de polèmica lingüística. Del 1933 al 1936 tenim una segona etapa de la revista, gràcies a l'esforçat F. de B. Moll, més ben estructurada i de major pes científic. En ambdues etapes hi ha alguns treballs estimables sobre el català antic de Mallorca. Els treballs de caire lingüístic sobre textos medievals mallorquins que val la pena de citar en aquest període són els següents:

M. NIEPAGE: *Laut und Formenlehre der Mallorkinischen Urkundensprache*, «Revue de Dialectologie Romane», I (1909), 300-385 i II (1910), 1-55. Estudi del català de Mallorca a base de documentació escrita del segle XIII al XIX. A parer meu hi manca, a manera de conclusió, una delimitació cronològica de les diverses etapes de l'evolució lingüística a partir de l'anàlisi filològica dels textos. Hi ha algunes revisions d'A. M. Alcover, que corregeixen alguns errors de Niepage i hi afegeixen una sèrie de noves dades: *Dissertació doctoral del Dr. Martí Niepage*, BDLLC, VI (1910-11), 178-185 i 229-234; VII (1912), 1-6; *La llengua mallorquina antiga*, BDLLC, VI (1910-11), 25-32.

V. CRESCINI i V. TODESCO: *La versione catalana della Inchiesta del Sant Graal secondo il codice dell'Ambrosiana de Milano* 1.79 sup. «Biblioteca Filologica», de l'Institut d'Estudis Catalans, X (Barcelona 1917), 221 pàgs. Edició prou acurada d'aquest ms., sembla que copiat a Ma-

llorca a la segona meitat del s. XIV amb algunes notes preliminars d'interès lingüístic. N'hi ha recensió d'A. M. Alcover al BDLLC, VIII (1914-15), 168 i 169.

J. de OLEZA, S. J.: *Zur Bestimmung der Mundart der Katalanischen Version der Graalsage* (Codex 1.79 sup. Ambrosiana Mailand) (Barcelona 1928), 67 pàgs. Resum de la tesi doctoral d'aquest jesuïta mallorquí, mort el 1975, sobre la llengua de la versió catalana de la *Questa del Sant Graal*, publicada per V. Crescini i V. Todesco. Toca especialment el tema de l'article i dels tractaments personals en la llengua de Mallorca. L'exemplar mecanografiat del P. J. de Oleza desaparegué de la Universitat de Bonn en el curs d'un bombardeig en la 2.ª Guerra Mundial. L'interès d'aquest ms. de cara al coneixement de la llengua antiga de Mallorca crec que justificaria una altra tesi sobre els diversos aspectes lingüístico-literaris que conté. Hi ha algunes recensions d'aquest resum a cura de F. de B. Moll a l'AORLL, II (1929), 347-348 i de L. Spitzer a «Literaturblatt Germ. Rom. Philologie», 51 (1930), 127-129.

També hi ha alguns treballs entorn de la llengua de Llull:

F. DE B. MOLL: *Els llatínismes de la «Logica Nova»*, dins «Estudis Franciscans», XLVII (1935), 57-65. Republicat dins *Textos i Estudis Medievals*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1982), 221-232. Estudi i classificació dels cultismes emprats per Llull en aquesta obra. Moll distingeix llatínismes lexicals, llatínismes morfològics i llatínismes sintàctics.

T. CARRERAS I ARTAU: *El llenguatge filosòfic de Ramon Llull*, «Homenatge a Antoni Rubió i Lluch», I (Barcelona 1936), 545-552. Breu estudi del lèxic lullian des de l'òptica de la filosofia del llenguatge.

La tercera etapa arrenca de la Guerra Civil (1936) i arriba al moment actual. Després de la dècada immediata a la conflagració comencen a aparèixer de nou alguns treballs lingüístics sobre textos medievals mallorquins, referits la majoria d'ells a la llengua de Llull. Vegem-los:

F. DE B. MOLL: *Notes per a una valoració del lèxic de Ramon Llull*, «Estudios Lulianos», I (Palma de Mallorca 1957), 157-206. Republicat dins *Textos i Estudis Medievals*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1982), 165-220. Contribució monogràfica de Moll a l'estudi del lèxic lullian. Crec que és discutible la distinció metodològica que fa entre arcaïsmes

i dialectalismes tot basant-se en la comparació entre la llengua de Llull i l'actual, ja que en realitat allò que és arcaisme o dialectalisme des del punt de vista actual no implica que ho sigui des de l'òptica de la llengua del segle XIII o de principis del XIV.

A. M. BADIA i F. DE B. MOLL: *La llengua de Ramon Llull*, dins *Obres essencials de Ramon Llull*, II (Barcelona 1960), 1299-1358. Republicada la part de Moll a *Textos i Estudis Medievals*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1982), 123-163. Interessant contribució a l'estudi de la llengua de Ramon Llull, feta sobre còpies de manuscrits d'època i d'origen geogràfic diversos.

A. M. BADIA: *Notes per una caracterització lingüística del manuscrit del «Llibre de Contemplació»*. Contribució a l'estudi de la llengua de Ramon Llull, «Estudis Romànics», X (Barcelona 1962), 99-130. Estudi lingüístic comparatiu entre els textos del Llibre de Contemplació de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, del Col·legi de la Sapiència de Palma i de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

GRET SCHIB: Edició de la *Doctrina pueril*, de Ramon Llull, «Els Nostres Clàssics» (Barcelona 1972). Excellent edició crítica d'aquesta obra pedagògica lul·liana amb interessants al·lusions lingüístiques a peu de pàgina i un breu estudi preliminar.

MICHAEL METZELTIN: *Die Sprache der ältesten Fassungen des Libre de Amich e Amat. Untersuchungen zur Kontrastiven Graphetik, Phonetik und Morphologie des Katalanischen und des Provenzalischen*. Herbert Lang-Peter Lang, «Studia Romanica et Linguistica» (Bern-Frankfurt/M. 1974). Tesi d'habilitació presentada a la Facultat de Filosofia i d'Història de la Universitat de Basilea el 1972, sota la direcció de Germà Colon. Fa una comparació entre el català i el provençal medievals a partir de les tres versions més antigues i de la traducció occitana del *De vita ermitana* i del *Libre de amich e amat* de Llull.

MIQUEL COLOM MATEU, T.O.R.: *Onomàstica lul·liana. L'antroponímia i la toponímia dins l'obra catalana de Ramon Llull* (Mallorca 1977).

ANTONI M. BADIA i MARGARIT: *Dialectalismes baleàrics en Ramon Llull? Una qüestió de mètode*, «Randa», Homenatge a Francesc de B. Moll/1, 9, Curial (Barcelona 1979), 31-49.

M. T. FERRER I MALLOL: *Dues cartes en català des de Ciutadella a la companyia Datini de Mallorca (1405-1408)*, en *Homenatge a Francesc de B. Moll*, «Randa», 10 (1980), 81-97.

MIQUEL BATLLORI: *Dos textos mallorquins dialectals de les darreries del tres-cents*, dins «Randa», en *Homenatge a Francesc de B. Moll*/3, 11, Curial (Barcelona 1981), 71-78.

JOAN MARTÍ I CASTELL: *Estudis de català medieval. La llengua de Ramon Llull*, Ed. Indesinenter (Barcelona 1981) (tesi doctoral llegida el 1973).

MIQUEL COLOM MATEU, T.O.R.: *Glossari General Lullà*, Ed. Moll, vol. I i II (Palma 1982-83).

Hi ha algunes tesis dedicades a la llengua de Llull que romanen encara inèdites:

A. CASTANY OLLER: *Contribución a la sintaxis lulliana (Llibre del Orde de Cavalleria)* (Barcelona 1967); M. P. MOLINS: *Edition et étude linguistique du «Libre d'Amic e Amat» de Ramon Llull d'après un manuscrit catalan de BNP* (fonds espagnol 478) (Paris 1973) (còpia mecanografiada a l'Institut d'Études Hispaniques); J. M. VIDAL ROCA: *Notas para una semántica del «Ars» lulliano* (Barcelona 1975).

Ja he dit abans que el meu propòsit és donar a conèixer una descripció, crec que molt rica i minuciosa, del català de Mallorca a mitjan segle XIV utilitzat pels set copistes que intervenen en català en aquest Llibre de Cort. És per això que incloc una exemplificació, crec que suficient, en tots els apartats de la descripció lingüística. Nogensmenys, la gran extensió d'aquesta obra, com ja indicava en el text mecanografiat de la tesi doctoral, m'ha impulsat a deixar de banda, almenys per ara, l'anàlisi oracional. Vegem ara un esboç comentat del sumari de l'obra:

Introducció: Explic la gènesi d'aquest estudi, faig una breu ressenya dels estudis sobre textos medievals mallorquins, coment el sumari i agraesc la col·laboració de les persones que m'han ajudat en l'execució d'aquesta tesi.

I. *El context jurídico-administratiu (1229-1360)*. Es tracta d'una àmplia introducció a l'estudi pròpiament lingüístic, que inclou totes aquelles dades d'ordre jurídico-administratiu que he considerat essencials per a comprendre millor l'ambient en què fou escrit aquest Llibre de Cort.

Hi figura la relació de les principals cartes i privilegis concedits als mallorquins des del 1229 al 1360, les compilacions de caire jurídic vigents a Mallorca durant aquest període, les institucions reials a l'època del rei Pere el Cerimoniós arreu de la Corona d'Aragó, les institucions politico-administratives a Mallorca durant l'edat mitjana, les institucions jurídiques a Mallorca, més concretament, les cúries o corts que hi administraven justícia, els càrrecs jurídico-administratius a la ciutat de Mallorca i a les viles, i, finalment, una breu ressenya sobre el procediment judicial que se seguia en les viles reials mallorquines.

II. *Els Llibres de Cort Reial. Interès lingüístic.* Definese el concepte de Llibre de Cort Reial, coment el lloc que ocupen aquests llibres en la catalogació dels arxius municipals mallorquins, i, finalment, justifica el gran interès lingüístic que presenten aquests llibres.

III. *El manuscrit.* Després de la descripció externa faig una ressenya prou minuciosa sobre el contingut: temàtica de les enquestes, temps i lloc en què s'esdevenen els fets delictius, persones que hi intervenen i sentències imposades pel veguer de fora, breu ressenya del contingut de les trenta-tres enquestes, escrivans que he pogut identificar que intervenen en el Llibre de Cort, i, finalment, present una caracterització idiolectal dels escrivans.

IV. *La llengua.* L'estudi lingüístic inclou de primer la descripció de l'ús de les grafies emprades per cada escrivà en la representació dels fonemes en llur diversa distribució.

En el capítol dels sons faig una descripció prou exemplificada de l'evolució diacrònica de cada fonema que apareix representat al ms. amb especial referència als nombrosos casos d'assimilació, de dissimilació, etc. i en general a les tendències aberrants de la línia normativista de l'estàndard cancelleresc.

Un altre apartat s'ocupa de les formes. M'he deturat sobretot en les formes pronominals, en la conjugació del verb, en els adverbis i en les partícules de relació en general, però no toc, en principi, com ja he dit abans, la sintaxi oracional.

Quant a la morfo-lexicologia, o formació de mots, faig una descripció dels afixos referits a la derivació nominal i verbal, i parl així mateix dels mots parasintètics i postverbals així com dels mots composts.

L'apartat més extens és, de molt, el lèxic. Tenim aquí, d'antuvi, la classificació dels mots nominals del ms., les característiques lingüís-

tiques del text que sobresurten més des del punt de vista sincrònic: unitat del català medieval; parallelismes lexicals amb d'altres comarques continentals i illenques, influència del llatí i de l'occità, mots sinònims, mots polisemàntics i mots homòfons. Pel que fa a les característiques des del punt de vista diacrònic, faig observar la tendència en general conservadora del català de Mallorca respecte al català central i la tendència generalment innovadora respecte als altres parlars illencs, sobretot l'eivissenc. Per això, faig una ressenya d'aquelles formes o mots que han registrat algun canvi morfològic en el significat o que han registrat qualche canvi en l'abast semàntic i d'aquells mots que han caigut en desús. També parl de l'evolució diacrònica que han anat sofrint les parcelles sinonímiques d'aquest Llibre de Cort. La darrera part de l'estudi dels apel·latius tracta de l'interès des del punt de vista cronològic-lingüístic que ofereixen una bona quantitat de mots del ms. Comp-tam ací amb una sèrie de mots datats per primera vegada com a significants, mots amb significat o funció especial documentats per primera vegada, variants formals no registrades fins ara en els reculls lexicogràfics, mots o locucions no registrats, mots amb un significat especial encara no registrat, i variants formals documentades per primera vegada.

L'apartat de l'onomàstica té també un interès especial. Hi estudiem els prenom, els cognoms i els malnoms dels mallorquins cristians així com en general els antropònims de la comunitat jueva i dels esclaus. Quant als topònims, destrii els topònims majors, com és ara, noms de ciutats, vil·les, illes, etc., i els menors, com els noms de lloc precedits de *ço d'en* (en el ms. *sso d'en* o *so d'en*), noms d'alqueries o rafals, camins o vies, places i carrers, cases i albergs, etc.

V. *Conclusions*. Inclou les principals conclusions a què he arribat, tant a nivell sincrònic com diacrònic.

VI. *Text del manuscrit*. Per a la transcripció del text segueix en general el criteri de la col·lecció «Els Nostres Clàssics».

Bibliografia. Inclou els diccionaris i gramàtiques consultats, les edicions i estudis lingüístics de textos medievals catalans, les obres consultades sobre gramàtica històrica i història de la llengua, els estudis sobre el català de les Balears i un llistat d'obres sobre onomàstica balear. Així mateix, hi ha una relació de les obres bàsiques sobre el dret vigent a Mallorca a l'edat mitjana. Segueix després un llistat d'abreviatures.

Per raons de temps i d'espai he optat per reduir l'índex de mots estudiats als llistats següents: En el lèxic, classificació dels mots nominals i mots del ms. interessants des del punt de vista filològic-cronològic. Dins el capítol de l'antroponímia tenim relacions de prenom i cognoms i un llistat exhaustiu de la població de Montuïri documentada, classificada en tres grups: cristians, jueus i esclaus. La toponímia també recull de manera exhaustiva tots el noms de lloc de Montuïri i de fora que apareixen al ms. A la fi de l'apartat d'*El Verb* hi ha una taula amb totes les formes verbals.

Clou l'obra el *Sumari general*.

Quant a la part gràfica, hi ha una sèrie d'illustracions sobre cada una de les escriptures representades al ms., sobre les filigranes, mapes del terme de Montuïri, fotografies aèries de la mateixa vila i vistes d'algunes places, carrers i possessions que apareixen citats en el Llibre de Cort.

Finalment, haig d'agrair la col·laboració de tota una sèrie de persones que m'han ajudat en l'execució d'aquest treball: A. M. Badia i Margarit, director de la tesi, Joan Veny, F. de B. Moll, J. Solà, pel que fa a l'estudi lingüístic; l'ex-director de l'Arxiu del Regne de Mallorca, Francesc Sevillano (†), Amadeu Soberanas i l'ex-secretari de l'Ajuntament de Montuïri, Bartomeu Verger (†) per l'ajuda en alguns aspectes paleogràfics; Alvar Santamaria per algunes qüestions relacionades amb la història i dret foral de Mallorca a l'edat mitjana; també Vicenç Mates, Pere Escales i Lluís Plantalamor han contribuït substancialment en la part gràfica, i, finalment els meus deixebles Gabriel Camps, Jerònia Cànaves, Cesca Cantallops, Ramon Díaz, Joan Font, Jaume Fuster, Magdalena Mascaró, Cesca Nicolau, Maria Obrador, Maria Antònia Picó, Tomeu Ramis, Magdalena Serra, m'han ajudat en gran mesura en la revisió i coteig dels originals per a la impremta. Així mateix, he d'agrair als diversos ajuntaments que hi ha hagut a Montuïri des del 1967 les facilitats que he tengut per a la consulta d'aquest llibre de Cort reial i d'altres fonts documentals de l'Arxiu municipal local.

L'edició d'aquesta obra ha estat possible gràcies a la gentilesa de les dues entitats codidores: l'editorial Moll i l'Institut d'Estudis Baleàrics. També la Fundació del Congrés de Cultura Catalana ha contribuït amb un ajut a fer realitat l'edició d'aquesta obra, que, a fi de comptes, haurà ocupat deu anys de la meua vida.

I. - El context jurídic-administratiu

1. CARTES I PRIVILEGIS CONCEDITS ALS MALLORQUINS DEL 1229 al 1360

La Carta de Franquesa

Una vegada que Madīna Mayūrqa hagué caigut en poder de les hosts de Jaume I, la conquesta de la resta de l'illa s'esdevingué en poc temps. Per això, el nou rei s'apressà a regular la vida pública del país mitjançant la Carta de Franquesa, que es promulgà tres mesos després de l'entrada a la ciutat, concretament el primer de març del 1230.¹

La Carta de Franquesa era consemblant a les concedides feia poc temps a les noves viles catalanes, i obeïa als següents fins específics:

1. Repoblació del territori conquistat. Per això, es concediren beneficis i franqueses als repobladors.
2. Exempció dels «mals usos»² i dels drets feudals.
3. Ordenació de la vida pública del país mitjançant l'establiment dels òrgans d'administració de justícia i de les normes processals que hom devia observar.
4. Declaració del règim legal a observar amb declaració explícita dels «Usatges» per a les qüestions d'indole criminal.³

¹ La Carta de Franquesa ha estat publicada nombroses vegades. L'última edició, amb un comentari prou substanciós i assenyat, és la de JAUME SALVÀ dins *Instituciones políticas y sociales otorgadas por Jaime I a los pobladores de Mallorca*, "Historia de Mallorca", III (Palma 1970), 361-473, sobretot les pàgs. 386-473. Aquest article pot servir, d'altra banda, d'introducció general a l'estudi de l'organització socio-política de Mallorca durant el regne privatiu. Un altre estudi prestigiós sobre la Carta de Franquesa és el d'A. GUILARTE ZAPATERO: *El municipio de Mallorca según su primera carta*, "Homenaje a don Nicolás Pérez Serrano" (Madrid 1959), 82-121.

² Els "mals usos" havien arrelat des de temps enrere en el règim senyorial català i havien constituït fins aleshores el major obstacle per a l'emancipació de les classes populars del món rural. Consistien en prestacions, mencionades la majoria d'elles en els Usatges, i d'altres, pròpies del dret consuetudinari: la intestia, la cugúcia, l'eixorquia, l'arsia i la firma d'espoli. El correntabolucionista relegà els "mals usos" a les comarques rurals fins que foren derogades totalment per Ferran el Catòlic en la sentència de Guadalupe el 1486. Per a tota aquesta qüestió, vegeu sobretot J. SALVÀ, *Instituciones políticas...* 402-404.

³ Vegeu *Usatges de Barcelona i commemoracions de Pere Albert*, a cura de JOSEP ROVIRA i ERMENGOL, "Els Nostres Clàssics", (Barcelona 1933).

Aquests fins específics es formalitzen en la Carta de Franquesa en trenta-set disposicions, que present a continuació:

1. Concessió per part del rei als repobladors de l'illa de les cases i casals, horts i hortals, prats i pastures, ribera de mar i aigües dolces, caceres i pesqueres, plans i muntanyes, herbam i llenyam, etc. que hi ha en tota l'illa.
2. Possessió lliure d'aquests béns per a qui vulgui, exceptuats els cavallers i els eclesiàstics.
3. Exempció dels impostos de lleuda, peatge, portatge, mesuratge, pes, ribatge, questa, tolta, força, demanda, préstec, host i cavalcada, i redempció d'aquests impostos després que l'illa sigui totalment conquistada.⁴
4. Exempció del carnatge del bestiar, passatge, herbatge i quarantè.⁵
5. Que deixi d'existir el dret de naufragi en tota l'illa.
6. Qui traurà coltell o espasa contra algú pagarà seixanta sous o perdrà la mà.⁶
7. Que el senyor de la cosa robada retengui el lladre fins que hagi recobrat la cosa, i després que el dugui a la Cort per a fer-ne justícia.
8. Que negú per causa d'adulteri sigui castigat en els seus béns ni en persona, si no hi ha hagut violació.
9. Que les malifetes entre els habitants de la Ciutat puguin ésser pacificades abans que hom en faci clam a la Cort.

⁴ Resta clar que la concessió de terres i d'altres béns és atorgada als pobladors lliurement i francament. Sembla que la lleuda, el peatge, el portatge, el mesuratge, el pes i ribatge, gravaven les mercaderies, mentre que la tolta, la questa, la força, la demanda, el préstec, l'host i cavalcada, afectaven les persones i la redempció d'aquestes càrregues. Per a aquest punt, vegeu J. SALVÀ: op. cit., 402. Per a tot quant es refereix al comerç medieval, vegeu M. GUAL CAMARENA: *Vocabulario del Comercio Medieval*. Colección de aranceles aduaneros de la Corona de Aragón (siglos XIII y XIV), Diputación Provincial de Tarragona (1968). Per a l'estudi de l'organització portuària i drets feudals de mercaderies del port de la ciutat de Mallorca, vegeu F. SEVILLANO i J. POU: *Historia del Puerto de Palma de Mallorca*, Diputación Provincial de Baleares (Palma 1974).

⁵ Les prestacions del carnatge del bestiar, del passatge, de l'herbatge i del quarantè gravaven la mercaderia i la tala de fusta. (Vegeu J. SALVÀ, *Instituciones políticas*, 402).

⁶ Per a aquest capítol i els altres que es referien a injúries, nafres o danys en general, hom procedia segons els Usatges de Barcelona.

10. En cas de querrela per injúries, que hom fermi dret en poder de la Cort reial i el culpable en pagui el quint en concepte de pena, si n'és convicte, però abans ha de satisfer el clamant.⁷
11. Pel quint degut a la Cort no seran embargats el llit, arca, vestidures ni armes d'ús personal.
12. Que per demanda de possessió o altres béns immobles no se'n pagui el quint.
13. Que la vista dels plets tenguí lloc de tres en tres dies i els forasters de dia en dia si són demandats. En cas de demanda, que segueixin l'ús de dret de veí.
14. En plets d'injúries, dans o nafres es procedirà segons els Usatges de Barcelona.⁸
15. Si qualche deutor o fermança morós és trobat en la ciutat o Regne de Mallorca, que no pugui allegar privilegi de for i que hom li n'exigeixi aquí responsabilitats.
16. Que per cap delictes o demanda davant el batlle o Cort de la Ciutat hom faci ordalies, sigui batalla per ferro cald, home, aigua o per cap altra cosa.⁹
17. Que el tribunal, batlle, saig o lloctinents no entrin en les cases vostres per raó de cap crim o per simple sospita, si no és amb dos o quatre prohoms de la ciutat. El mateix serà observat en naus, llenys, forns i molins.
18. En els plets, que hom faci jurament de calúnnia, però que hom no doni ni depositi res.
19. No donareu res a Cort, batlle o saig per a l'administració de justícia. Si el saig ha d'anar fora de la ciutat, el demandant li pagarà sis diners per llegua.

⁷ Amb aquest article hom regula el clam d'injúries i "malefícis", que es denuncien a la Cort: "De injúries e malefícis del quals a la cort serà fet clara fermanets dret en poder de la nostra cort, el culpable darà lo quint per calonia si serà vengut, mes primerament deu satisfer al clamant". És a dir, abans de tot hom ha de constituir la fiança o ferma de dret, i, dictada la sentència condemnatòria, primer hom havia d'indemnitzar la víctima, i després satisfer el quint per costes judicials. La ferma de dret prové de l'Usatge 44: *De aliis namque baussis*.

⁸ Els Usatges de Barcelona, com ja he dit, només eren aplicats en matèria penal: "In causis injuriarum, damnis vulneribus illatis, procedatur secundum Usaticum Barchinonae" (Vegeu J. SALVÀ, *Instituciones politicas*, 464).

⁹ Les proves bàrbares eren, així, totalment eliminades. (Cf. *Usatges de Barcelona*, a cura de J. ROVIRA, 207).

20. Que el revenedor que robi en falsa mesura perdi la cosa venal, de la qual una tercera part correspondrà a la Cort i les altres dues terceres parts a l'obra de la murada de la ciutat.¹⁰
21. Si la flequera roba en el pes del pa, sigui posada al costell o pagui cinc sous, dels quals dues parts seran per a la Cort i la tercera part per a l'obra de la murada.
22. Que ningú no estigui obligat a fer pregonar les coses venals. Una vegada fixat el preu dels articles no es podran vendre a preu més alt i no es podrà fer-hi cap mescla.
23. Que els judicis per falsedat en pesos i mesures siguin celebrats en llocs públics i davant prohoms de la ciutat.
24. Que no sigui pagada multa («calònia»), si el plet no s'ha fermat entre cada una de les parts.
25. Que totes les qüestions entre habitants de la ciutat siguin menades en llocs públics, davant el veguer i prohoms de la ciutat.
26. Que el deutor o fermança pugui donar penyora al creditor a deu dies amb manllevador idoni. El creditor tindrà la penyora per deu dies després dels quals vendrà la penyora, però ho farà públic en un termini de tres dies. Si obté d'ella major import que el deute, que ho restitueixi al deutor, i si en treu menys, que el deutor o fermança ho restitueixi al seu creditor.
27. Que cap fermança o fiador sigui obligat a respondre, mentre el principal o deutor principal hi sigui present i en condicions de satisfer el deute.
28. Que si qualcú diu a un altre «cuguç» o «renegat» i rep algun dany, no sigui obligat a respondre'n davant cap senyor ni el seu lloctinent.
29. Si algú és pres per algun crim de Cort o de batlle, no sigui posat en llibertat si no dóna fermança de dret (fiança).
30. Si un cavaller no vol fer compliment de justícia i no en pot ésser obligat pel tribunal, que sigui lícit al seu adversari prendre penyora per la seva pròpia autoritat, excepte el cavall que el cavaller

¹⁰ La Carta de Franquesa no anomena encara explícitament el càrrec de mostassaf, però si algunes disposicions com aquesta, que afecten aquest càrrec, i que en el moment que serà creat l'ofici de mostassaf l'any 1336, formaran part de les seves atribucions.

cavalca. Si per ventura no hi hagués altres penyores, que li sigui lícit prendre el cavall, si el cavaller no el cavalca o no el subjecta amb la seva pròpia mà.

31. Que la Cort jutgi amb els prohoms de la ciutat.
32. Si algú és condemnat a pena corporal per qualque delict, que no perdi els seus béns en tot ni en part, sinó que pugui disposar d'ells en testament i deixar-los als hereus que vulgui.
33. Que cadascú pugui fer crida i pregonar les seves coses a qui li plagui.
34. Que tot llec pugui usar d'ofici d'escrivania, però no qui hagi estat ordenat, i ha de fer sagrament (jurament) en poder de la Cort i dels prohoms.
35. Que la primera sentència sigui donada per la Cort amb els prohoms. En tot clam (querella), tant si el culpable nega, dubta o atorga, la primera providència de la Cort sigui donada amb consell dels prohoms d'acord amb els termes següents: que hom concedeixi un dia per avenir-se amb l'adversari o reconeixi la raó d'aquest (fermar de dret), o munti a l'Almudaina al vespre. Qui no pugui a l'Almudaina, que sigui tengut per confés (fermat de dret) i que es falli en conseqüència.
36. Que hom no faci força ni destret contra ningú ni els seus béns, mentre estigui disposat a donar fiança (fermança de dret), a no ser en cas d'enorme crim.
37. Promesa del rei en el sentit que no darà ni permutarà ningú dels seus a cap persona, cavaller, esglésies o monestirs en tot ni en part, sinó que sempre els amará i defensarà en tot lloc així com els seus lleials prohoms.

Altres disposicions legislatives

D'altres disposicions legislatives particularment interessants fins al 1360 són les següents:

VII-1231.

Conveni de Barcelona entre el rei i els porcioners sobre la jurisdicció del veguer i del batlle.

El veguer

Segons aquest conveni el rei nomenaria i deposaria el veguer, el qual prestaria jurament del càrrec en poder del rei o del seu lloctinent. El veguer podria nomenar els saigs que consideràs necessaris.

El càrrec de veguer tendria com a funció primordial la resolució de les qüestions civils i criminals promogudes entre els veïns de la ciutat, qualsevol que fos el sector urbà o porció —tant si era reial com dels magnats— en què residissin. També seria de la seva incumbència el coneixement i sentència de les qüestions esdevingudes en els termes de fora, que implicassin penes corporals.

Com a remuneració el veguer percebria la dècima part de l'import anual de les taxes judicials cobrades i de les penes pecuniàries imposades. La resta, i qualsevol altre ingrés relacionat amb les funcions judicials aniria a un fons pecuniari comú. Aquest fons pecuniari seria repartit cada quatre mesos entre el rei i els porcioners, cadascú amb el corresponent coeficient, d'acord amb el nombre de cavalleries que els foren assignades.

El batlle

Si la matèria del conflicte es relacionava amb qüestions de diferències sobre possessió o propietat d'immobles, la resolució incumbia als batlles de les possessions territorials on radicaven els béns en litigi.

Els batlles dels magnats, cadascú en el territori de llur jurisdicció, entendrien en els casos lleus produïts en la porció de la seva administració que no implicassin penes corporals.¹¹

31-X-1247.

Disposició a València sobre l'exercici d'advocat i professió de notari. Hom reitera la prohibició als clergues d'exercir ambdues professions. Hi ha també prescripcions sobre la duració dels litigis, en virtut de les quals els plets hauran de ser conclosos abans de tres mesos i les apel·lacions hauran de ser fallades dins el terme de dos mesos.¹²

¹¹ A. SANTAMARÍA: *Alba del Reino de Mallorca*, dins "Historia de Mallorca", III (Palma 1970), 45-47.

¹² J. SALVÀ: *Fundación del reino de Mallorca*, dins "Historia de Mallorca", II (Palma 1975), 128.

7-VII-1249.

Creació de la juraria. De València estant, Jaume I disposa que hi hagi a la ciutat de Mallorca sis jurats que governin i administrin per un any tota l'illa. Aquests havien d'elegir després els consellers anuals en nombre no determinat. En la festa de Nadal, els jurats que deixaven el càrrec havien d'elegir els successors en presència del batlle i escoltar el dictamen dels consellers. Els elegits havien de prestar jurament en poder del batlle sense poder renunciar al càrrec ni cobrar-ne salari. No podien ésser reelegits ni ser nomenats dos membres que pertanyessin a la mateixa família, i el jurat en cap havia de ser cavaller.¹³

20-VIII-1251.

Des de Lleida el rei disposa que els batlles dels magnats jurin les franqueses de Mallorca, que el qui persegueixi a mort un altre sofreixi la mateixa pena que l'homicida, que en el tribunal de la ciutat sigui obligat a respondre tot habitant de Mallorca, etc.¹⁴

21-VIII-1256.

Confirmació de les franqueses en termes generals per l'infant Jaume, com a futur successor, a l'església de Santa Eulàlia.¹⁵

8-II-1257.

Confirmació de la Carta de Franquesa a Alcanyís per part de Jaume I. S'hi afegeixen tres articles més referits a la confirmació d'honors i possessions, a la nullitat dels instruments contraris a les franqueses, i al jurament que havien de prestar el rei i lloctinents d'observar totes les franqueses concedides als mallorquins.¹⁶

11-V-1257.

Ratificació per part de l'infant Jaume de la confirmació de la Carta de Franquesa.¹⁷

¹³ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 408 i 409.

¹⁴ J. SALVÀ: *Fundación*, 128 i 129.

¹⁵ A. PONS: *El reino privativo de Mallorca*, dins "Historia de Mallorca", II (Palma 1975), 144.

¹⁶ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 394.

¹⁷ *Ibidem*, 394.

23-VII-1269.

Jaume I aprova tot un seguit de privilegis i disposicions. Entre d'altres estableix que tots, fins i tot nobles i clergues, coadjuvin a la construcció de les murades de la ciutat i a d'altres obres de defensa. Que els plets de la cúria del batlle o del veguer siguin acabats dins el termini de quatre mesos i amb la intervenció de prohoms. Que hom entengui per enorme crim els de lesa magestat, de moneda falsa, d'heretgia i altres que impliquin pena capital.¹⁸

12-IX-1276.

Jaume II de Mallorca ratifica la Carta de Franquesa.¹⁹

19-I-1278.

Acta de Concòrdia de Perpinyà entre Pere II i Jaume II de Mallorca en virtut del qual el rei mallorquí es declara feudatari de Pere II i es compromet a fer complir com a dret supletori els Usatges de Barcelona al Rosselló, Cerdanya, Conflent, Vallespir i Cotlliure.²⁰

30-I-1299.

Jaume II introduïx algunes reformes en la Carta de Franquesa. Així és que fixa el nombre de consellers en cent. També es desenvolupa el precepte d'assistència dels prohoms en els judicis de la Cúria, declarant que per a dictar sentència els batlles, el veguer i àdhuc el lloctinent havien d'escollar vuit barons idonis, dels quals almenys dos havien de ser pèrits en lleis. També, ordena l'aplicació dels Usatges en defecte dels costums i llibertats del regne, tot establint l'ordre de prelació de les fonts legals: costums i llibertats de l'illa, com a dret supletori, els Usatges de Barcelona i el Dret Comú o Dret Romà.²¹

¹⁸ J. SALVÀ: *Fundación*, 129 i 130.

¹⁹ A. PONS: *El reino privativo*, 157.

²⁰ Els tractadistes no es posen d'acord sobre aquest punt. Així, Pascual y González es fonamenta en l'afirmació expressa de l'acta, que especifica les terres de Rosselló, Cerdanya, Conflent, Vallespir i Cotlliure. Josep Melià, per contra, diu textualment: "l'enumeració podria significar tan sols una puntualització de l'àmbit, i l'exclusió dels territoris de Montpeller i de Carladès, que també figuraven units a la Corona de Mallorca. Tanmateix, mossèn Antoni Pons sembla estar d'acord amb la interpretació de Pascual y González, i no gosaria contradir absolutament llurs tesis sense un estudi profund de les fonts documentals". (*El dret civil a les Illes* (Ciutat de Mallorca 1967), 16.

²¹ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 394. Aquesta disposició tengué curta vigència, ja que el rei Sanç en pujar al poder el 1311 restablí les franqueses de Jaume I (ARM. *Libre de Jurisdiccions e Stats*, 35 a 87). Per a les qüestions relacionades amb el dret consuetudinari mallorquí i la influència del dret comú o romà a Mallorca, vegeu J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 396-402.

1300.

Ordinacions del rei Jaume II sobre l'establiment de noves viles. En principi hom pren com a base urbana les parròquies ja existents. Cada una de les viles havia de tenir cent pobladors o, millor dit, famílies, a cada una de les quals li era assignat un quartó de terra per tal que pogués construir-hi una casa, cinc quarterades per a plantar vinya i hort i altres conreus, i deu quarterades de garriga on poder pasturar el bestiar. Disposava, també, la subministració d'aigua que fos necessària, manant construir aljubs i basses en els pobles on no es trobàs aigua de fonts o pous. Per als carrers els pobladors havien de cedir part del quartó rebut, de tal manera que els carrers o carreres comuns poguessin tenir unestre i mig d'ample, és a dir tres brases reials (6'321 mts.). El poblador restava obligat a romandre a la vila per temps no inferior als sis anys. Passats aquests anys no podien vendre la casa sinó a un foraster, però al cap de deu anys la podria vendre a qualsevol. Cada poblador havia de pagar devuit diners de cens al sisè de lluisme. Com a ajuda hom donava un préstec a qui ho necessitàs per a construir la casa, la qual hauria de ser edificada en el termini d'un any.²²

19-VI-1315.

Ordinacions del rei Sanç en quinze capítols. Estableix l'existència d'una representació permanent de les viles consistent en un sindicat de deu membres tant del Pla com de la Muntanya, elegibles anualment en la festa de Nadal. D'altra banda, hom fixa les normes per al repartiment equitatiu de les càrregues tributàries entre la ciutat i les viles, així com per a la participació en els subsidis comuns per a les obres públiques i altres despeses comunals.²³

²² B. FONT: *Historia de Lluçmajor*, I (Palma 1972), 146-155. L'original d'aquestes ordinacions s'ha perdut, però n'existeix una còpia en el *Libre del delmar el bestiar* de l'ARM (9 fulls de 23 cm. x 15 cm.) RP (2048), 2-10, còpia que data del 10-XII-1367. Hi ha un estudi publicat sobre l'establiment de les viles de Jaume II des del punt de vista urbanístic: G. ALOMAR: *Urbanismo regional en la Edad Media: las "Ordinacions" de Jaume II (1300) en el reino de Mallorca* (Barcelona 1976).

²³ El Sindicat de Fora representava, com he dit, els interessos de les viles de la part forana, i formava una institució representativa que participava amb els jurats i consell en els afers importants del govern de l'illa i en el dret d'enviar missatgers a la Cort, però mai no assolí, com en el cas dels jurats, la facultat de promulgar ordinacions de caràcter comunal ni d'apartar-se dels estatuts dictats per aquells magistrats municipals. Al costat de la representació permanent del Sindicat existia l'eventual dels consellers nomenats per les viles per a participar en les deliberacions del consell general. (Vegeu J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 412).

1319.

Establiment del veguer de fora amb residència a Sineu.²⁴

10-XI-1322.

Capítols aprovats per Sanç I facultant els jurats per a promulgar ordinacions de caràcter comunal.²⁵

IV-1325.

Cèdula del príncep Felip de Mallorca, canonge d'Elda, oncle i tutor de Jaume III. Disposa que en les audiències del veguer de la ciutat i en les dels batlles de les viles recentment establertes, assisteixin dos promohoms que siguin vesins honrats designats cada any pels jurats. Aquest mateix any és establert a Mallorca el Consolat de Mar.²⁶

13-I-1332.

Jaume III confirma en el Palau de l'Almudaina de la ciutat les franqueses i privilegis dels mallorquins.²⁷

11-IX-1337.

Promulgació de les *Leges Palatinae*, reguladores del règim de la casa reial mallorquina.²⁸

1344.

Promulgació de les *Ordinacions de la Casa Reial d'Aragó*, traduïdes pel protonotari Mateu Adrià de les *Leges Palatinae* de Jaume III. Aquestes ordinacions pretenen estructurar l'administració del país i vetllar per l'economia i el bon govern de la Cort.²⁹

²⁴ J. COMPANYY: *Sancho I de Mallorca*, "Historia de Mallorca", II (Palma 1975), 214.

²⁵ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 412.

²⁶ A. PONS: *Constitucions e ordinacions del regne de Mallorca* (s. XIII-XV), II (Ciutat de Mallorca 1934), 59-61. Vegeu també *El llibre del Consolat de Mar*, a cura de F. Valls i Taverner, ENC, I (1930), II (1931), III (1933).

²⁷ J. COMPANYY: *Jaime III de Mallorca*, dins "Historia de Mallorca", II (Palma 1975), 218.

²⁸ Les *Leges Palatinae* foren publicades al segle XVIII amb nombroses errades. Actualment Llorenç Pérez, director de la Biblioteca March, està preparant una nova edició feta sobre l'únic exemplar manuscrit, que es conserva a la Biblioteca Nacional de Brussel·les.

²⁹ R. D'ABADAL: *Pere el Cerimoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya* (Barcelona 1972), 99 i 100.

3-VIII-1351.

Pragmàtica de Barcelona de Pere III. Estableix que els consellers siguin elegits entre els estaments de cavallers, ciutadans, mercaders i menestrals, però de tal manera que hi hagi paritat entre ells.³⁰

1359.

Sentència arbitral de Bernat de Tous. Determina que els jurats i consellers de cada vila, previ jurament prestat davant el mandatari nomenat pels jurats de la ciutat, designarien els prohoms de les viles, en nombre de 8, 6 o 4, segons la població d'aquestes. Entre aquests prohoms els jurats de la ciutat n'elegirien dos quan s'hagués de celebrar Consell General. D'altra banda, el nombre de consellers de la ciutat es repartiria entre 46 membres de l'estament dels cavallers, 46 ciutadans, 46 mercaders i 46 menestrals, i, per la part forana 66 consellers, és a dir, 2 per a cada una de les viles.³¹

2. COMPILACIONS DE CAIRE JURÍDIC VIGENT A MALLORCA DES DE L'ANY 1229 AL 1360

Passat ja un segle des de la conquesta de l'illa per Jaume I (1229) comença a manifestar-se el desig de recopilar les diferents cartes, privilegis, ordinacions, etc., que hom havia anat promulgant per a regular la vida pública mallorquina.³²

Tot i que no és exclusiu de Mallorca, cal citar d'antuvi la compilació dels *Usatges*, aplicats en afers de matèria criminal.³³

L'any 1325 té lloc el nomenament de dos cònsols de mar que tendran cura de la problemàtica marinera. L'activitat d'aquests cònsols es

³⁰ ROMÁN PIÑA HOMS: *El Gran i General Consell. Asamblea del reino de Mallorca* (Palma de Mallorca 1977), 52 i 53.

³¹ Les viles que havien d'elegir vuit prohoms eren: Inca, Pollença, Alcúdia, Manacor, Sineu i Sóller. N'elegien sis les següents: Llucmajor, Felanitx, Petra, Porreres, Muro, Uyalfàs, Selva, Montuïri, Robines i Sencelles. N'elegien quatre: Campos, Santanyí, Artà, Sant Joan, Castellitx, Santa Margalida, Alaró, Santa Maria, Marratxí, Escorca, Valldemossa, Puigpunyent, Calvià i Andratx. (A. SANTAMARÍA: *Mallorca en el siglo XIV*, dins "Historia de Mallorca", II (Palma 1975), 243-245).

³² JOSEP MELLÀ: *El dret civil a les Illes* (Ciutat de Mallorca 1967), 16 i 17.

³³ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 372-374.

regularà d'acord amb els capítols del *Consolat de Mar*, recopilat sobre tot al segle XIV.³⁴

Durant l'època del regne privatiu de Mallorca (1276-1343) la compilació més important des del punt de vista jurídic és el famós *Llibre dels Reis* (*Liber Regum*). Aquesta obra fou començada el 22 de setembre del 1334 a la ciutat de Mallorca per Romeu des Poal, prevere oriünd de Manresa, a iniciativa dels jurats d'aquell any. Es tracta d'una recopilació de quasi totes les franquesses i privilegis atorgats pels reis d'Aragó i de Mallorca als ciutadans i a tot el Regne de Mallorca entre l'any 1229 al 1339.³⁵

El 10 de juny del 1336 per mitjà d'un privilegi reial resta establert l'ofici de mostassaf per a les viles, confirmat més tard el 1358 per una cèdula reial. Anys enrera existia ja el de la ciutat, que era un càrrec exercit per un comissionat elegit pel rei o lloctinent anualment, havent consultat prèviament els jurats. El mostassaf tenia cura de la policia urbana en general: posos i mesures, reglamentació de les obres urbanes, com és ara, tàpics i finestres, etc., així com també de la higiene de la vila. Per a regular l'activitat dels diferents oficis que depenien del mostassaf fou feta la recopilació dels capítols i ordinacions referits a

³⁴ Vegeu el document de constitució dels cònsols de mar ap. A. PONS: *Constitucions e ordinacions del regne de Mallorca* (s. XIII-XV), II (Ciutat de Mallorca 1934), 59-61.

³⁵ El *Llibre dels Reis* conté dues seccions: la llatina (1-175) i la catalana (176-384). La part catalana conté els mateixos privilegis que la llatina, però l'ordre no és el mateix. Conté, a més, 13 documents afegits; però, per contra, en manquen alguns, que surten a la part llatina.

El contingut de la part llatina és el següent: 32 privilegis de Jaume I (de l'any 1230 al 1274), 3 escriptures de l'infant Pere de Portugal (1237, 1244 i 1254), 29 de Jaume II de Mallorca, 24 del rei Sanxo (1302-1323), 3 de Jaume III (1330, 1331 i 1332), 1 de Pere el Gran d'Aragó (1283), 5 de Jaume II d'Aragó (1317-1323), 1 de l'infant don Alfons (1323), 3 de Frederic III de Sicília, nebot de Jaume II (1305), 1 de Fernando IV de Castella (1310), 2 de Alfonso XI de Castella (1334 i 1339), 5 documents pontificis: 1 de Gregori IX, 3 d'Innocenci IV i 2 de Joan XXII (1241-1316), i 1 de Nuno Sanç, cosí de Jaume I (1239). Entre els privilegis en llatí i els que estan en català es troben els fragments llatins dels Sants Evangelis, per als juraments (f. 168). Segueixen 12 pàgines de calendari litúrgic en llatí (169-175).

En la part catalana hi ha, de primer, el text català dels *Usatges de Barcelona i Costums de Catalunya* (176-201). A continuació el *Cronicó del Regiment de Robert rey de sos fills e dalgunes presons de Ciutats e de vilas e de castells e dalcunes illes* (202-204). Al foli 206 comença el text català dels privilegis. N'hi ha 13 d'afegits: 10 de Jaume II de Mallorca (1278 al 1304), 2 breus de Joan XXII (1316-1322) i 1 aprovació de capítols per l'infant don Felip, oncle i tutor de Jaume III de Mallorca (1325).

Aquest manuscrit mai no ha estat publicat del tot. J. M.ª QUADRADO en dona notícia a *El Códice de los Reyes, o sea el Rey de los Códices en el Archivo de Mallorca*, "Museo Balear", 2.ª época, III (Palma 1886), 361. Més tard el mateix historiador en féu una reproducció parcial en la seva obra *Privilegios y Franquicias de Mallorca* (Palma 1894), obra que dona notícia dels diversos còdexs que hi ha a l'ARM. Anys més tard en parla P. A. SANCHO en la seva *Guia descriptiva del Archivo Histórico de Mallorca* (Palma 1921). Una altra obra en què es fa una descripció del ms. és J. PONS i MARQUÉS: *El Códice de Privilegios de Mallorca*, Col. Panorama Balear (Palma 1952).

l'ofici de la mostassaferia, que són continguts en el *Libre del Mostassaf*, bona part dels quals són anteriors al 1360.³⁶

L'any següent, l'11 de setembre de 1337, són promulgades les *Leges Palatinae*, que regularien el règim de la casa reial mallorquina, i que inspirarien més tard les *Ordinacions de la Casa Reial d'Aragó*, traduïdes pel protonotari Mateu Adrià, i que es farien vigents a Mallorca el 1344, amb la reincorporació del Regne de Mallorca a la Corona d'Aragó.³⁷

Així mateix, es conserven a l'ARM tota una sèrie de còdexs mallorquins, que contenen una copiosa documentació jurídica d'abans del 1360. D'entre aquests cal destacar el *Libre de Sant Pere*, que reproduïx el *Liber Regum* i d'altres privilegis dels reis de Mallorca, de Pere III i d'altres, capítols del Consolat de Mar, etc. A més, tenim el *Rosselló Vell*, que conté copia del *Llibre dels Reis* i d'altres documents dels reis d'Aragó, el *Libre de Franqueses*, el *Libre de Jurisdiccions e Stils*, el *Libre del Sindicat de Fora*, amb valuosa documentació jurídica sobre les viles mallorquines, etc.³⁸

3. ESTRUCTURES BASIQUES POLÍTICO-JURÍDIQUES DE LA CORONA D'ARAGÓ A L'ÈPOCA DE PERE EL CERIMONIÓS ³⁹

A part de la institució monàrquica, personificada pel rei Pere el Cerimoniós, les estructures bàsiques des del punt de vista polític-jurídic que es donen arreu de la Corona durant aquesta etapa, són les següents:

³⁶ Per a tot quant es refereix a l'ofici del mostassaf a Mallorca, vegeu l'obra cabdal d'A. PONS: *Libre del Mostassaf de Mallorca* (Palma 1949), CSIC, Escuela de Estudios Medievales. Inclou fragments sobre el *Llibre judicial de mostassaf* prou interessants (141-176), els capítols i ordenacions del mostassaf de la ciutat i regne de Mallorca fins al 1448, els capítols referents als oficis de carnisers, flequers, forners, pescadors, taverners, etc., i la nòmina de les persones que exerciren aquest càrrec al segle XIV.

³⁷ Com ja he dit, els bollandistes publicaren les *Leges Palatinae* al segle XVIII, dins la sèrie dels *Acta Sanctorum*. Sobre aquest còdex, vegeu també PERE BORUGAS: *La Il·luminació de les leges palatinae de Mallorca*, *Scriptorium International Review of Manuscript Studium*. XXIII (1969). Les *Ordinacions de la Casa Reial d'Aragó* foren publicades per BOPARULL en Col. Doc. Doc. Ined. del ACA, V (Barcelona 1850). Pel que fa a la figura de Mateu Adrià, vegeu F. SEVILLANO COLOM: *Mateu Adrià, protonotario de Pedro IV el Ceremonioso*, VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, II (València 1970), 103-118.

³⁸ Sobre els còdexs de l'ARM en general, vegeu J. M.ª QUADRADO: *Privilegios y franquicias de Mallorca*, I (Palma 1895), II (Palma 1896).

³⁹ Quant a aquest capítol, haig de dir que no faig més que parafrasejar l'obra del mestre RAMON D'ABADAL: *Pere el Cerimoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya* (Barcelona 1972), sobretot les pàgs. 78-134.

d'una banda tenim les forces de col·laboració en l'exercici del poder del monarca. És a dir: el consell reial i els privats, la casa reial i tot el seu aparell administratiu i la cúria reial amb la cancelleria. El conjunt d'aquestes tres entitats formaven la Cort reial. D'altra banda tenim, com a elements d'oposició al poder reial o almenys a la seva extensió: el nucli feudal o senyorial i les municipalitats, tots ells representats a les Corts.

El Consell reial

Actua vora el rei com a òrgan essencial de la vida de la monarquia, intervenint en tots els afers importants de la política de l'Estat. S'ocupa de les deliberacions sobre els matrimonis reials i dotació dels infants, de la intervenció en les relacions amb el regne de Castella i Mallorca, problemes de la successió femenina, conflictes amb la Unió d'Aragó i València, de l'expedició a Sardenya, etc. En suma, aconsellen el rei en els problemes d'importància política i militar.

El Consell reial era compost per un grup de persones més o menys lligades al rei, elegides per aquest, sota la presidència del canceller. Hom hi sol incorporar els membres actius de la família reial, els membres més destacats de la jerarquia eclesiàstica, els més importants i de més influència de la noblesa i un nucli variable de juristes més o menys lligats a la Cúria reial.

Durant aquests anys és també important la figura del privat, apèndix de la monarquia, braç executiu directe i inspirador del rei pel que fa als designis polítics. Els tres grans privats del Cerimoniós foren, segons Abadal, el seu oncle, l'infant Pere, el noble Bernat de Cabrera i la seva tercera muller Elionor de Sicília.

La Casa reial

Té cura de l'administració central i de les atencions domèstiques. Hi ha també el personal adjunt de les vegueries i batllies, que s'ocupen dels aspectes judicials i administratius de les diferents comarques. Era format per dues categories diverses: els veguers i sotsveguers i els batlles i sotsbatlles o lloctinents de batlle, amb funcions governatives i financeres. Els veguers tenien cura de la funció de policia, pau i treva, repressió de la criminalitat, i els batlles s'ocupaven més tost de qüestions administratives. Ambdós tenien cort judicial.

La Cúria reial i la Cancelleria

Té el seu origen en la Cúria règia franca i de la cort comtal catalana. En temps de Ramon Berenguer IV la cort es parteix en dos òrgans diferents: el Consell, de caire polític-militar, i la Cúria, dedicada a qüestions de caire jurídic i a l'administració de justícia. Era molt freqüent, però, la confusió i les interferències entre ambdues entitats. La Cúria reial, dins la teoria del Principat és presentada com a institució limitativa del lliure albir del príncep. En temps del Cerimoniós s'institucionalitza com a tribunal suprem de justícia sota la direcció del canceller. Alguns dels seus components i partidaris esdevenen el motor inspirador de les directrius polític-legislatives. Amb la incorporació dels juristes rossellonesos, partidaris del dret romà enfront del feudal, el rei compta amb uns eficaços col·laboradors que tracten d'enrobustir l'autoritat reial.

La cancelleria era l'oficina dirigida per un canceller encarregada d'expedir o copiar documents reials o de dignataris nobles o eclesiàstics. Durant l'època del rei Pere el Cerimoniós s'ocupa de la correspondència del Consell i de la Casa reial, i, en general, de tota la Cort reial, com és ara: lletres, nomenaments, instruccions a ambaixadors, informes secrets, tractats de pau, contractes, etc. Les llengües oficials eren el llatí, el català i l'aragonès. Els membres que formaven l'administració de la cancelleria eren els següents:

El canceller era l'oficial reial de major categoria. Segons les Ordinacions del 1344 era el president del Consell reial i cap de l'administració en general i, especialment, de la justícia. Intervenia en l'expedició de lletres o documents internacionals, especialment els tractats de pau, i aprovava els albarans de pagament de certes despeses dels servidors reials. Podia presidir els tribunals de justícia i examinar i nomenar els notaris i jutges. Es tractava d'un càrrec que en general era posat en mans d'un doctor en dret, preferentment bisbe o arquebisbe i, alguna vegada, d'un infant reial. Estaven sotmesos a la jurisdicció del canceller tots els prelats, capellans, clergues, doctors i savis en dret. Els honoraris del càrrec eren coberts amb el dret de segell de la cancelleria.

El vice-canceller era el substitut natural del canceller. Durant el segle XIV la intervenció del vice-canceller en l'administració de justícia desplaça el canceller. Fou l'encarregat de vigilar el contingut jurídic dels documents.

El 1355 Pere el Cerimoniós crea l'ofici de protonotari, abans anomenat *notari tinent los segells*, en la persona de Mateu Adrià. S'ocupava de la forma externa de la documentació, del bon estil i de la bella retòrica i, també, de l'ordre a la cancelleria. Era, pròpiament, el cap de l'escribania reial a les ordres del qual estaven els altres escrivans.

Segons les Ordinacions ja citades hi havia també dos secretaris, ascendits d'entre els escrivans de manament. Una de les seves obligacions era de prendre nota de les decisions del Consell reial i de l'elaboració dels documents secrets. La major part dels secretaris foren també confidents i col·laboradors en les afeccions del rei, proporcionant-li llibres, traduint i copiant obres, o essent-ne ambaixadors amb plens poders.

L'arxiver era un dels escrivans de manament a qui eren confiades les claus d'on es guardaven les escriptures i registres. També tenia cura de l'ordre dels registres.

Hi havia, així mateix, dotze escrivans de manament, que eren notaris i havien de passar l'examen davant el canceller. La seva tasca consistia en l'elaboració i expedició de documents. Eren obligats a tenir un aprenentatge de quatre anys, abans de ser admesos definitivament.

D'altra banda, les Ordenances fixen en vuit el nombre d'escrivans de registre. La tasca principal d'aquests era registrar els documents abans de l'aposició del segell. La clàusula que tancava els documents solia ser dels escrivans de manament.

Els altres empleats de la Cancelleria eren l'escalfador de cera, un segellador, correus, alguatzirs i d'altres de menor importància.⁴⁰

El poder feudal

El nucli feudal es diversifica en dos estaments: l'eclesiàstic i el militar. En el primer és important no tan sols la funció eclesiàstico-religiosa i la pràctica político-jurídica, sinó també la funció econòmico-social, a causa sobretot de la formació de grans patrimonis eclesiàstics i monàstics, amb la concessió a aquests patrimonis dels privilegis reials

⁴⁰ Pel que fa a la cancelleria de Pere el Cerimoniós en general, vegeu sobretot F. SEVILLANO COLON: *De la Cancillería de la Corona de Aragón*, dins "Martínez Ferrando, archivero. Miscelánea de estudios dedicados a su memoria" (1968).

d'immunitat. L'element eclesiàstic, independentment de la seva funció espiritual i religiosa, dirigeix i exerceix la jurisdicció directa sobre els béns i persones del seu patrimoni.

El braç militar és encara més important. La seva formació històrica nasqué sobretot arran de la desintegració del poder carolingi. D'altra banda, els comtes i reis creen a nivell administratiu o financer noves estructures feudals, de vegades per necessitats militars, de vegades com a premi a activitats personals d'adhesió. El braç militar és dividit en tres categories, segons llur jerarquia social: els magnats o barons, els nobles i els cavallers. El senyor feudal conserva en el propi territori la possibilitat d'administrar justícia en molts aspectes, de cobrar tributs, convocar els seus vassalls i obligar-los a anar a la guerra, tenir cura de la pròpia administració a través dels seus propis oficials, delegats i notaris.

Les municipalitats

Gràcies a les noves cartes de poblament, les ciutats i grans viles recentment fundades de cada vegada més van absorbint una major autonomia pel que fa al govern interior. Segons les noves cartes de població el batlle i el veguer són els caps nats del municipi com a representants del rei o senyor. D'altra banda, hi ha una progressiva intervenció dels elements més destacats de les viles: els prohoms, en la solució de nombrosos afers d'interès comunal. La definitiva organització municipal del Principat, paral·lelament a la de Mallorca i València es degué a Jaume I a mitjan segle XIII. Als decennis successius, l'organització municipal s'anà estenent per tot el país cap a mitjan segle XIV per les diferents viles i poblats rurals arreu de la Corona d'Aragó. Cal dir, però, que els dirigents municipals formen part d'una categoria privilegiada que no representa, segons Sobrequés, gaire més que el 5% de la població. D'altra banda, aquests dirigents defensen llurs interessos particulars, que sovint són paral·lels als dels senyors feudals. Amb el temps, cap al segle XIV el grup dirigent dels municipis tendeix a ampliar-se vers altres capes de la població fins aleshores excloses de tota intervenció governamental.

L'àmbit de competència dels organismes municipals abastava àmplies esferes de la vida ciutadana: policia urbana i rural, vigilància de costums públics, règim laboral, serveis comunals, mercats i fires, proveïments, urbanisme, etc. Per tal de tenir cura de totes aquestes atencions hom concedeix al municipi el dret d'imposar penyores i la facultat de dictar i cobrar repartiments o talls sobre els veïns.

Des de l'any 1283 la representació municipal forma part integrant de les Corts com un dels tres braços que les componen.

Les Corts. Els parlaments i la Diputació del General.

Les Corts reuneixen l'oligarquia feudal eclesiàstica, l'oligarquia feudal laica o militar i les oligarquies municipals, les quals comparteixen amb el rei la sobirania del país. Tenen els seus precedents en les assemblees de *pau i treva* i les cúries del temps dels reis Alfons I i de Pere el Gran. En les cèlebres Corts del 1283 es concedeix un *Privilegio General*, que minimitza considerablement el poder reial en benefici de les tres oligarquies de les Corts. Durant el regnat de Pere el Cerimoniós les Corts es reuneixen més de vint vegades, gairebé sempre per a demanar diners, però al costat de la seva comesa eminentment econòmica tenen també un poder judicial que els permet de dictar sentències d'obligatorietat.

Els parlaments venien a ser assemblees intermèdies entre les Corts i el Consell reial. Eren reunits per a tractar de qüestions concretes i particulars sobre les quals el rei volia un consell més ampli o una col·laboració especial. Podien ésser convocats a Parlament els components dels tres braços, o bé un tot sol, en llur totalitat o en nombre restringit. L'assistència, a diferència de les Corts, no hi era obligatòria.

Al seu inici, durant el regnat de Pere el Cerimoniós, la Diputació del General o Generalitat és una delegació de les Corts, que les representa i és dedicada al recapte dels auxilis votats per les Corts. El 1359 ja es deixen entreveure les línies essencials d'aquest òrgan, però és el 1365 quan es fixa la residència a Barcelona i la seva composició a base de set diputats: dos del braç del clergat, dos del de cavallers i tres representants de les ciutats i viles reials.

4. INSTITUCIONS POLÍTICO-ADMINISTRATIVES A MALLORCA DEL 1229 AL 1360.

El Gran e General Consell

Era l'organisme de govern i representatiu de la ciutat i l'illa de Mallorca, constituït pels sis jurats de la ciutat, els dos síndics clavaris de la part forana i per un nombre variable de consellers. Segons Roman Piña el naixement d'aquest organisme s'origina en el mateix privilegi de

constituïció dels jurats de la ciutat i Regne, atorgat a València el 1249 pel rei Jaume I. Sigui com sigui, però, caldrà esperar encara molts anys perquè sigui una institució en què hi apareixin membres de la part forana amb la mateixa plenitud jurídica que els jurats de la ciutat. Només en aquest moment podem parlar d'un Gran e General Consell prou representatiu de la ciutat i viles. Fins al 1360 les reformes més substancials per les quals passa aquesta entitat són les següents: El 1299 Jaume II de Mallorca fixa el nombre de consellers en cent, designats pels jurats de la ciutat. No és fins l'any 1315 quan el rei Sanç I estableix una representació estable de la part forana formada per deu síndics i un nombre indeterminat de consellers, tots ells designats pels mateixos jurats. El 1351 el rei Pere el Cerimoniós diferencia els estaments del Consell amb un nombre igual de membres per a cada un dels quatre estaments urbans. Cada estament ha de tenir el mateix nombre de vots en el Consell Plener i en el Consell Menor o comissió delegada. D'altra banda, els acords d'interès general seran adoptats segons el vot de la major part. Aquesta mesura tendeix a debilitar l'oligarquia burgesa i implica una alçada dels menestrals a costa dels mercaders. Els forans recolzen aquesta reorganització, però no així els ciutadans i mercaders. Alguns anys més tard, el 1359, segons sentència del governador Bernat de Tous, el nombre de consellers de la ciutat es reparteix entre 46 membres per a cada un dels estaments, que eren el de cavallers, ciutadans, mercaders i menestrals, és a dir un total de 184. D'altra banda, com que la demografia de les viles era diferent, determina que els jurats i consellers, previ jurament prestat davant el mandatari nomenat pels jurats de la ciutat, nomenaran els prohoms de les viles, que hauran de ser: 8, 6 o 4, segons els vesins de la vila, per a representar-los en el Consell Plener. D'aquests els jurats de la ciutat n'havien de convocar dos quan se celebràs consell. D'aquesta manera tenim 66 consellers, és a dir dos per a cada una de les 33 viles que hi havia a la part forana.

Durant el regnat de Pere III la composició del Gran e General Consell queda de la següent manera: Consell de la Ciutat i Consell del Sindicat de la Part Forana o Consell o Sindicat de Fora. Ambdós formaven el Consell de Dins e de Fora o Consell Plener, presidit pel jurat en cap, que sempre havia de ser un cavaller. L'òrgan executiu era el Consell Secret o Consell de Trenta, que era un òrgan permanent format per 30 membres: 6 jurats, 2 cavallers, 4 ciutadans, 4 mercaders, 4 menestrals i 10 vilatans. Aquest Consell Secret havia quedat establert amb la sentència arbitral del rei Sanç del 19 de juny del 1315.

El Gran e General Consell com a entitat político-administrativa tenia les atribucions següents: representació del regne i de la defensa de l'ordre institucional, organització de la Hisenda Pública i dels serveis públics, com és ara les forces armades i les obres públiques, organització de les institucions culturals i de la beneficència i promoció de l'economia, queviures i salut pública. Tenia també atribucions legislatives, com és ara l'elaboració i proposta de lleis al monarca i la redacció i aprovació d'estatuts per a l'organització dels serveis públics de la seva competència.⁴¹

El Consell de la Ciutat

Era constituït per sis jurats, creats pel rei Jaume I l'any 1249, i per un nombre indeterminat de consellers. Més tard, com ja he indicat, Jaume II de Mallorca limita a cent el nombre de consellers. Des del 1351 fins el 1398 cada un dels quatre estaments té el mateix nombre de consellers. D'altres funcionaris que col·laboraven en l'administració i govern de la ciutat eren el mostassaf, el clavari, l'executor, l'assessor de la juraria, etc.⁴²

El Sindicat de Fora

El Sindicat de Fora o Consell del Sindicat de la Part Forana és una institució representativa de les viles que participaven en el govern de l'illa i en el dret d'enviar missatges a la Cort.

Les Ordinacions dels 1315 del rei Sanç, a suplicació dels síndics de fora i en contra de l'opinió dels de la ciutat, assenten les bases de la representació de les viles en el règim polític de l'illa i fixen les normes per al repartiment equitatiu de les càrregues tributàries entre la ciutat i les viles, així com per a la participació en els subsidis comuns per a obres públiques i altres despeses d'interès comunal. En virtut d'aquestes ordinacions es constitueix un sindicat format per deu síndics del Pla i de la Muntanya, elegits anualment per Nadal, dels quals dos eren clavaris i els altres vuit, síndics.⁴³

⁴¹ Vegeu sobretot ROMÁN PIÑA HOMS: *El Gran i General Consell. Asamblea del reino de Mallorca* (Palma de Mallorca 1977), 189 pàgs.

⁴² ALVARO SANTAMARÍA: *El reino de Mallorca en la primera mitad del siglo XV*, "IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón" (Palma 1955), 19-21.

⁴³ *Ibid.* 19-21.

Els Consells de les viles

El consell de cada vila era format pel batlle, els jurats, que solien ser quatre, i els prohoms o consellers en nombre indeterminat, segons la demografia de cada vila. Al segle XIV cada municipi tenia també el clavari, els saigs, el mostassaf, els oïdors de comptes, l'escrivà o notari, el corredor, el carceller, el barber o metge, etc.

Els consells solien convocar-se els diumenges després de missa major. Tractaven de moltes qüestions, com és ara les reclamacions de deutes a ciutadans posseïdors de finques del poble, obra i conservació de l'església, defensa de la vila, canalització i provisió de les aigües, tallcs i ajudes a empreses reials, provisió de blat per a la botiga, guàrdia de la defensa costera, pregons sobre ordre i higiene pública, pagaments i cobraments fets pels clavaris, etc. L'assistència dels consellers era obligatòria, però els prohoms consellers no podien reunir-se sense l'annuència del batlle i jurats. Tot el poble tenia dret a assistir al Consell general per a escoltar, però no hi podien intervenir. Els membres del Consell s'estructuraven en mà major, mà mitjana i mà menor.⁴⁴

5. INSTITUCIONS JURÍDIQUES DE MALLORCA

La Cúria del governador

El governador de Mallorca, juntament amb un assessor lletrat i un advocat del fisc i patrimoni reial, formaven la Cúria de la Governació o Cúria del Governador. Jutjava en primera instància els crims de lesa magestat, les conspiracions, els delictes comesos pels oficials reials del regne, els delictes de falsificació de moneda, els dels cavallers i homes de paratge, dels jurats de la ciutat, dels castellans de les fortaleses, etc. En darrera instància era encarregat de fallar les causes en última apel·lació de les cúries de Mallorca i de les altres illes. Resolia així mateix les penes capitals o mutilacions. Era, a més, jutge del patrimoni reial, però no es podia posar en qüestions de plets de censos o rebre apel·lacions del jutge del Consolat de Mar, obligar a «tenir taula», o rebre remuneracions en els plets de primera instància.

⁴⁴ M. ROTGER Y CAPLLONCH: *Historia de Pollensa I* (Palma 19672), 57-69.

El governador residia a l'Almudaina. Dues vegades en l'any, estiu i hivern, recorria l'illa amb el seu assessor i procurador reial, l'advocat i procurador reial, l'escrivà de les enquestes i l'escrivà del civil.⁴⁵

La Cort del bisbe

Organisme al servei del bisbe, compost de diversos membres administratius i judicials, que tenien cura de l'administració de justícia en les causes en què intervenia algun eclesiàstic o algú subjecte a la jurisdicció episcopal.⁴⁶

La Cort dels templers i hospitalers

Es sabut que l'orde militar dels templers obtengué arran de la conquesta de Mallorca 122 alqueries en aquesta illa, situades, la majoria, als termes municipals de Pollença i de Montuïri. A principis del segle XIV, el 1312, el Papa suprimí aquesta orde militar i disposà que els seus béns, drets i privilegis passassin a l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, si bé amb certes reserves a favor del rei Sanç de Mallorca.

El Comanador del Temple nomenava un batlle, laic, a qui eren sotmeses les causes promogudes per les persones que residien en territori templar. Com de costum el batlle era ajudat pels prohoms. En les viles on hi havia templers, però que pertanyien al rei, com Pollença i Montuïri, la jurisdicció estava subordinada al poder reial, el qual coneixia, castigava i executava en les causes criminals, mentre que la cort dels templers es limitava a l'execució de causes civils i al dret de donar i confirmar tutories i curadories als habitants del seu territori, així com també a la imposició de bans. La jurisdicció eclesiàstica estava subjecta a l'autoritat del bisbe, del qual depenia el vicari en les funcions del seu ministeri parroquial. Foren nombroses les trifulgues que hi hagué entre la jurisdicció dels templers i el batlle reial. Així mateix sabem que cap a la meitat del segle XIII, almenys a Pollença, els templers intervenien

⁴⁵ Quant a la cúria del governador, vegeu C. ALVAREZ: *La justicia en el antiguo reino de Mallorca* (Palma 1971), 24-35, i sobretot, JESÚS LALINDE ANADIA: *La gobernación general en la Corona de Aragón*, Premio Menéndez Pelayo 1959, CSIC (Madrid 1960).

⁴⁶ No conec cap treball que tracti específicament sobre la cort del bisbe a Mallorca durant l'època medieval. Però pot ser útil en alguns aspectes l'obra de J. BTA. ENSENYAT Y PUIGL: *Historia de la baronía de los señores obispos de Barcelona en Mallorca*, I (Palma 1919) i II (Palma 1920).

en els afers parroquials i gaudiem de jurisdicció civil i eclesiàstica. Després del 1312 foren també nombrosos els conflictes entre el batlle de l'Hospital i el batlle reial en les viles citades.⁴⁷

La Cort del veguer

Intervenía en les qüestions civils i criminals de la ciutat i en les criminals de tota l'illa. L'any 1319 el rei Sanç estableix que el veguer de fora tenguí residència a Sineu. Aquest oficial reial entenia en les qüestions de caire criminal de la part forana.⁴⁸

La Cort del batlle reial

Era l'organisme jurisdiccional governatiu i administratiu depenent del rei, que entenia en qüestions judicials a nivell local. El batlle fallava en primera instància els afers civils, com és ara, els casos de divisió d'heretats, tutories, higiene pública, confiscació de collites, emparees, seqüestres, bandejaments, etc. En les causes criminals es limitava a la formació del sumari, i després el veguer de fora fallava les sentències.

La cúria o cort del batlle estava formada pel batlle, veguer i saig, que eren els funcionaris reials, i els prohoms. Els oficials reials mentre exercien el càrrec eren privats de comprar béns movents o seients sota pena de nul·litat. A l'acabament de l'exercici del càrrec sofrien el judici «de la taula», que consistia a estar quinze dies a mercè de les reclamacions que els fossin imputades pels vilatans.⁴⁹

Les Corts baronials i del pariatge

A Mallorca eren sobretot els senyors de cavalleries els qui nomenaven batlles que tenien una funció judicial i una altra, més important, d'econòmica o administrativa: cobrar els alous, censals, delmes dels senyors, com a propietaris que eren del domini directe de les terres.

⁴⁷ M. ROTGER: *Historia de Pollensa*, I (Palma 1967), 23-34 (templers) i 35-49 (hospitalers).

⁴⁸ J. M.ª QUADRADO: *Privilegios y franquicias*, II, 219 (veguer de la Ciutat) i 219 i 220 (veguer de fora). També C. ÁLVAREZ, *La justicia*, 41-44.

⁴⁹ Són nombroses les obres d'història local que s'han ocupat més o menys de la cúria del batlle reial. Vegem-ne algunes: M. ROTGER: *Historia de Pollensa*, I, 51-74; B. FONT: *Historia de Llucmajor* (Mallorca 1972), 281-290; L. LLITERAS: *Arid en el siglo XIV* (Palma 1971), 153-155. Sobre aquest punt hom pot consultar també C. ÁLVAREZ: *La justicia*, 35-41 i 45-47.

En el cas de jurisdicció mixta, baronial i reial, com ho era la baronia dels bisbes de Barcelona a Mallorca, el govern era exercit per una cort també mixta anomenada *cort del pariatge*.⁶⁰

La Cort del mostassaf

El mostassaf, juntament amb els prohoms, intervenia judicialment en les qüestions suscitées per l'exactitud dels pesos i mesures, adob de places i carrers, construcció de portes, finestres i tàpies, policia urbana en general, etc.⁶¹

La Cúria o Consolat de Mar

Jurisdicció especial que entenia en matèria mercantil i en afers marítims. El Consolat de Mar de Mallorca fou fundat el 1325 i es fonamentava en els costums marítims de Barcelona. L'any 1343, arran de la reincorporació de Mallorca al regne d'Aragó hi hagué la unificació de l'estructura i àmbit d'acció dels tres consolats sobre el patró del de València. En primera instància exercien la jurisdicció dos consols de mar i en apel·lació actuava un jutge d'apells.⁶²

6. CARRECS I OFICIS JURÍDICO-ADMINISTRATIUS A MALLORCA

6.1. ELS OFICIALS REIALS

El lloctinent o governador

El lloctinent representava el rei en la seva absència. Tenia funcions administratives, econòmiques i judicials. Així mateix, promulgava les ordenances proposades pels jurats que cada any eren designats i que juraven el càrrec en la seva presència. Era cabdill de les forces militars de l'illa en absència del rei, etc.

⁶⁰ Cf. J. BTA. ENSENYAT Y PUJOL; op. cit. i, així mateix, P. XAMENA i R. ROSSELLÓ: *Història de Felanitx*, I (Mallorca 1976), 49 (jurisdiccions senyorials) i 92-96 (batles de les cavalleries locals).

⁶¹ M. ROUGER: *Historia de Pollensa*, I, 75-83; L. LLITERAS: op. cit. 156 i 167, i sobretot, A. PONS: *Libre del mostassaf de Mallorca*, CSIC, Escuela de Estudios medievales (Palma 1949), sobretot 141-176.

⁶² Vegeu *Consolat de Mar*, a cura de Ferran Valls i Taverner, Ed. Barcino, ENC, I (1930), II (1931) i III (1933).

El novembre de 1232 l'illa és col·locada sota l'autoritat de dos lloctinents: Pere de Portugal, senyor de Mallorca, i Nuno Sanç, senyor del Rosselló, Vallespir, Conflent i Cerdanya. D'altres parlen de Bernat de Santa Eugènia, com a primer lloctinent governador. El 1241 hi ha un acord entre Pere de Portugal i Nuno Sanç, en virtut del qual el primer és investit de poders judicials especials. A partir del 1246 hi ha un sol lloctinent.

Des de l'any 1344, arran de la reincorporació a la Corona d'Aragó, tenim el càrrec de governador. El nomenament requeria normalment en cavallers i el de Mallorca no podia ser aragonès ni dels comtats de Rosselló i Cerdanya. En principi aquest governador era delegat del governador general, càrrec que havia estat creat a mitjan segle XIV com a substitució del procurador general, i que havia estat vinculat a l'hereu de la corona. També, a partir del 1344 tenim governador a les illes de Menorca i Eivissa.

El governador disposava d'un assessor, d'un algutzir, d'un escrivà i d'un porter, normalment de designació reial, i havia de jurar el càrrec davant les autoritats municipals. Com tots els oficials reials no tenia jurisdicció en territoris senyorials. Durant l'època de regne privatiu, la Cúria del governador era el més alt tribunal de justícia, però a partir de la reincorporació a la Corona d'Aragó (1343) ho fou la Cúria reial.⁵³

El batlle

Oficial administrador de nomenament reial als primers temps. A Mallorca ja apareix en la Carta de Franquesa, que serveix de base per a l'administració de la ciutat. Els primers anys després de la Conquesta hi havia un batlle general per a la ciutat i per a tota l'illa, ja que en realitat hi havia només un sol nucli urbà de prou entitat: la ciutat de Mallorca. El batlle general tenia cura de l'administració del reial patrimoni. Intervenia en el recapte de censos, en qüestions de diferències sobre propietats immobles o possessions, sobre tuteles, fiances, vendes i contractes en general, qüestions de duanes, béns vacants, preses i naufragis, aigües públiques, rius, riberes i molins, fires i mercats, exportació i importació d'articles, causes d'amortització, higiene i moralitat pública, distribució de pastures, establiment de fites, etc. El batlle

⁵³ Cf. nota 45.

general era secundat per un procurador fiscal en tot allò que es relacionava amb el patrimoni reial o el fisc.

Amb el temps anaren apareixent en el segle XIII alguns altres batlles dels llocs forans, cada un dels quals tenia cura d'algunes viles. Entre aquestes incipients viles podem citar les de Sineu, Bunyola, Felanitx, Manacor, Lluçmajor, i segurament alguna altra. Els batlles d'aquests llocs depenien del lloctinent, quant al pagament de drets reials, i del batlle general per a la resta. Sembla que eren nomenats i tornats a designar per sèries successives d'anys.

A partir de principis del segle XIV cada una de les noves viles fundades pel rei Jaume II té el seu propi batlle, el qual fallava en primera instància els afers civils i tenia cura a nivell local del patrimoni reial. Sembla que fins a l'any 1356 aquests batlles foren nomenats pel rei, si bé el lloctinent o governador podia advertir-lo dels defectes o inconvenients de l'elegit. Després d'aquest any el governador és qui nomena el batlle reial de cada vila a partir d'una terna proposada pels jurats locals. El càrrec de batlle era reelegible i tenia un any de vigència. A partir de la segona meitat del segle XIV els batlles comencen llur mandat en la festa de Pentecostès, jurant el càrrec sobre els Sants Evangelis i davant el governador.

A part del batlle general i dels forans, que depenien del rei, hi havia, així mateix, els batlles dels magnats o senyors, amb jurisdicció en el propi territori, de caràcter notament administratiu.⁵⁴

El veguer

L'ofici de veguer és un dels que ja apareixen a la Carta de Frànquesa. Les qüestions promogudes entre el rei i els magnats duen Jaume I a promulgar unes ordenances de Justícia el 1231 en les quals resten delimitades les funcions del veguer i del batlle. En virtut d'aquestes ordenances el veguer intervendria en qüestions de matèria penal i en algunes de caràcter civil, promogudes entre els veïns de la ciutat, tant del sector reial com dels magnats, i, d'altra banda, intervendria en aquells casos esdevinguts en tota l'illa que implicassin penes corporals.

El veguer tenia obligació de rondar la ciutat, acompanyat de dos saigs per a impedir els escàndols i castigar els esclaus per les faltes co-

⁵⁴ Cf. notes 49 i 50.

meses. El 1319 el rei Sanç estableix que el veguer de fora tingui residència a Sineu, al centre de l'illa. El càrrec de veguer era anual i era assessorat per un savi en dret i uns prohoms, que actuaven de consellers o assessors. El veguer de fora feia quatre vegades l'any la volta a l'illa per a visitar les viles i fallar les causes criminals contingudes en els llibres de Cort reial, els sumaris de les quals havien estat confeccionats prèviament pel batlle reial de la vila. Almenys a mitjan segle XIV el veguer de fora era un donzell, és a dir un fill de cavaller que encara no havia estat arnat com a tal.⁵⁵

6.2. CARRECS I OFICIS DE L'ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL

A part del batlle, els càrrecs i oficis que trobam a les viles mallorquines i a la ciutat de Mallorca són els següents:

Els jurats

Fou l'any 1249 quan el rei Jaume I disposà des de València que la ciutat de Mallorca tengués sis jurats que governassin i administrassin des d'aquesta tota l'illa. No podien percebre cap salari ni podien ser reelegits ni ésser membres de la mateixa família. El jurat en cap havia de ser cavaller. Una vegada designats havien d'elegir, en nombre indeterminat, els consellers. En la festa de Nadal els jurats que deixaven el càrrec, en presència del batlle i oït el dictamen dels consellers que també sortien, havien d'elegir els successors.

A principis del segle XIV, amb la fundació de les noves viles comencen a aparèixer els jurats de les vil·les de la part forana, en substitució dels antics prohoms, els quals en certs aspectes depenien dels jurats de la ciutat i del Gran o General Consell. Juntament amb el batlle i els prohoms consellers formaven el Consell de la vila. Els jurats eren el vertader poder executiu de les viles, convocaven les reunions del Consell i proposaven al lloctinent o governador la terna per a l'elecció del batlle.⁵⁶

⁵⁵ Cf. nota 48.

⁵⁶ Sobre els jurats, vegeu J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 408-410; B. FONT: *Historia de Mallorca*, I, 295; P. XAMENÀ i R. ROSSELLÓ: *Historia de Felanitx*, I, 87 i 88.

Els prohoms

Apareixen ja nombroses vegades en diferents capítols de la Carta de Franquesa. Tant a la ciutat com a les viles els prohoms representaven les famílies més prestigioses i de major poder econòmic. D'entre ells sortien anualment els jurats i consellers de les viles, així com també els síndics, els quals gestionaven els afers municipals a la ciutat.

Els prohoms formaven part de la Cort reial. Per això, cada dissabte eren elegits els setmaners que intervendrien en els judicis com a assessors. Els qui havien intervingut en un judici no podien tornar a aparèixer en un altre fins al cap de dos mesos. Segons la Carta de Franquesa els prohoms tenien facultats per a poder compondre les malifetes abans de formalitzar la demanda o querella davant la Cort. D'altra banda, sense la presència de dos o quatre prohoms cap autoritat podia entrar en el domicili de cap veí per causa de crim o simple sospita.⁵⁷

Els consellers

Formaven part del Consell i aconsellaven i assessoraven els jurats tant a la ciutat com a les viles. La figura dels consellers a Mallorca apareix al Consell de la Ciutat, al Consell de cada una de les viles foranes i al Gran e General Consell.⁵⁸

Els síndics

Els síndics gestionaven els problemes de les viles en el Sindicat de Fora o Consell del Sindicat de la Part Forana, que formava part del Gran e General Consell. Vivien a la ciutat, a l'actual carrer del Sindicat i tenien facultats per a rescabalar impostos, subsidis i talles dels pobles. A partir del 1315 el rei Sanç fixa en deu el nombre de síndics de la part forana en el Consell Secret o Consell de Trenta, dos dels quals serien síndics clavaris. L'any 1359, segons la sentència de Bernat Tous, governador de l'illa, els síndics consellers de les viles de la part forana passen a ser 66, dos per cada una de les viles, en el Consell Plener del Gran e General Consell. Fins al 1359 els síndics consellers de la part

⁵⁷ J. SALVÀ: *Instituciones políticas*, 459-473.

⁵⁸ *Ibid.*, 408-413.

forana eren designats pels jurats de la ciutat. A partir d'aquest any els jurats de les viles tenen dret a presentar els dos consellers preferits per al càrrec de síndic.⁵⁹

El mostassaf

Era el funcionari municipal encarregat de vigilar els pesos i mesures que servien per a la venda del pa, el vi, l'oli i les robes, comprovar en el mercat la bona qualitat dels queviures i productes i llurs preus. També tenia cura de vetllar per les obres fetes per particulars en llurs cases, com és ara l'obertura de portes i finestres, la construcció de murs i parets, i, així mateix, vigilava la policia urbana en general, tant de carrers, ponts, torrents, com de qualsevol qüestió relacionada amb l'higiene pública. Per a dur a terme la seva tasca disposava de dos ajudants o saigs.

L'ofici de mostassaf per a cada una de les viles foranes fou creat pel rei Jaume III, per un privilegi del 10 de juny del 1336. Però abans d'aquesta data tant a la ciutat com a les viles hi havia anualment unes persones comissionades per a complir amb aquesta funció. El càrrec de mostassaf era elegit anualment pel lloctinent o governador d'una llista de quatre candidats confeccionada pels jurats de cada vila.

El mostassaf tenia cúria pròpia i fallava les sentències d'acord amb el parer dels veedors. Els mostassafs de les viles, en qüestió de litigis, depenien del de la ciutat.⁶⁰

El clavari

Era el funcionari de l'administració municipal que tenia cura dels cabdals del Consell i duia la comptabilitat de les talles, repartiments o impostos municipals. A més, retribuïa els funcionaris i en guardava els rebuts. Solien ésser elegits el dia de Sant Tomàs, però començaven les funcions del càrrec el dia de Nadal. Al terme del seu exercici dos oïdors de comptes examinaven els llibres del clavari per a donar fe de la regularitat del moviment econòmic municipal.⁶¹

⁵⁹ Ibid., 412.

⁶⁰ Cf. notes 36 i 51.

⁶¹ M. ROTGER, *Historia de Pollença*, I, 91-95; B. FONT, *Historia de Lluçmajor*, I, 298, etc.

El notari i l'escrivà

A partir del segle XIII hom anomena notari el funcionari que autoritza actes i contractes i tota classe d'instruments, mentre que l'escrivà és, en principi, el funcionari que pren raó dels processos i actuacions jurisdiccionals en general; però tampoc no manquen en aquest segle notaris que exerceixen simultàniament la funció d'escrivà de les cúries o les corts depenents del poder reial o baronial, i la seva tasca de notari pròpiament dit. És també en aquest segle quan la professió de notari deixa de ser pròpia dels eclesiàstics i comença a ser reglamentada pels monarques i per les ciutats.

Al segle XIV, durant l'època del regnat de Pere el Cerimoniós, trobam la figura del regent de l'escrivania de la Cort reial, que venia a ser l'escrivà major de la Cort. Aquest tenia amanuenses a sou. L'escrivà, com a membre de la Cort reial assistia als judicis de la Cort tant en causes civils com criminals i prenia nota estenogràficament dels testimoniats. Així mateix prenia nota de tots els acords i actes del Consell de la vila. Altres tasques d'aquest funcionari eren fer l'inventari i tenir cura dels llibres de l'escrivania municipal, redactar la instrucció dels processos, actes de conciliació, inventari d'estims i utilatge, subhastacions, empires, etc.⁶²

El saig

Era un dels funcionaris de la Cort reial i de totes les cúries en general. Tenia cura de la detenció i càstig dels reus, execució de les empires de béns, sients o movents, de conduir el bestiar que havia fet tala al corral del rei, de menar la guaita nocturna juntament amb el batlle o lloctinent de batlle, de vegades amb l'ajuda de prohoms. A més, feien de missatgers i transmetien les convocatòries de consell als jurats i prohoms de la vila.⁶³

El corredor

Feria d'intermediari en operacions mercantils, en subhastes, en pignoracions, etc., i en cobrava una comissió o corretatge. També era l'en-

⁶² Sobre l'ofici de notari i escrivà, vegeu GEC s. v. Pel que fa als escrivans i notaris de les viles mallorquines al segle XIV, vegeu B. FONT: *Historia de Llucmajor*, I, 286-288; P. XAMENÀ i R. ROSSELLÓ, *Historia de Felanitx*, I, 90, etc.

⁶³ B. FONT, op. cit., 300 i 301.

carregat de fer les crides per les places de la vila, generalment després de la missa major del diumenge. A partir del segle XIV hom distingí diverses classes de corredors segons les mercaderies i segons les formes de venda, com és ara el corredor de coll, el corredor d'orella, el corredor d'animals.⁶⁴

D'altres càrrecs i oficis municipals

A part dels citats trobam encara alguns altres funcionaris a les viles mallorquines i a la ciutat al segle XIV, per exemple: el barber, que era obligat a viure a la vila almenys durant dos anys i que a part de l'ofici de perruquer feia de dentista, practicava cauteritzacions i fins i tot trepanacions de crani, etc. Quant a l'ofici de metge, al segle XIV era obligatori per a poder exercir la professió haver assistit als cursos corresponents. També, en aquest segle hom distingeix ja entre el metge (o físic) i el cirurgià (barber). El taxador era el qui valorava els béns dels pobladors de les viles per tal de saber la proporció amb què havien de contribuir a les talles. El botiguer era elegit pel consell i tenia cura de la botiga, una institució creada a les viles l'any 1346 per a proveir de blat els seus habitants. El sequier s'ocupava del repartiment de les aigües. El mallol era l'oficial de policia que tenia cura de l'ordre de la jovenalla. El carceller s'encarregava de tot el que estava relacionat amb la presó municipal, etc.⁶⁵

7. EL PROCEDIMENT JUDICIAL A LES VILES REIALS

Molt sumàriament, el procediment judicial que hom seguia a les viles reials de Mallorca durant l'època de Pere el Cerimoniós era de la següent manera:⁶⁶

⁶⁴ Vegeu GEC, s. v. *corredor*.

⁶⁵ Pel que fa a aquests altres càrrecs i oficis municipals, vegeu E. SANS: *Los municipios de Mallorca*, dins "Historia de Mallorca", IV (Palma de Mallorca 1971), 104 i 105 (capdeguita, mallol, tauler, etc.); B. FONT: op. cit., 288 i 289 (carceller) i 300 i 301 (sequier, corredor, saig, barber); P. XAMENA i R. ROSSELLÓ: op. cit., 91 (taxador i botiguer). Pel que fa a l'ofici de metge i barber i en general a la medicina a l'edat mitjana, l'obra bàsica és J. M.ª R. TEJERINA: *La medicina medieval en Mallorca*, V (Palma de Mallorca), 38-192, amb copiosa bibliografia.

⁶⁶ Montuïri fou considerada com a vila reial ja que en el Repartiment pertocà al rei Jaume I. Ací no descrivim més que el procediment judicial seguit a les viles reials. El cos bàsic de l'administració de justícia durant els anys que ens ocupa seguia essent la Carta de Franquesa (1230) de Jaume I.

En les causes civils els clamants acudien a la Cort del batlle reial per a «mostrar o verificar la demanda». El batlle reial feia convocar les parts per mitjà del saig, i, ja a la Cort, es feia càrrec de les raons adduïdes per ambdues parts, i, d'acord amb el parer dels prohoms o bones persones, que mitigaven o pacificaven el fet, dictava sentència, tot deixant-ne constància, l'escrivà en el llibre de Cort reial. D'entre aquestes causes podem destacar les qüestions mogudes sobre repartició de béns, mobles o immobles, pagament de rendes i censals endarrerits o vençuts, establiment de fites, tutories, emparees i seqüestres, confiscació de collites, etc.⁶⁷

En les causes criminals, per contra, el batlle reial només tenia cura de la confecció del sumari («enquesta» o «inquisició»), però qui sentenciava era el veguer de fora, en el cas de les viles de la part forana. Quan s'esdevenia un fet delictiu: brega, robatori, agressió armada o verbal, etc., hom en feia la denúncia al batlle reial. Aleshores l'escrivà anava prenent nota de la declaració, de forma estenogràfica. Més tard en treia el trasllat corresponent. Acte seguit el batlle convocava *juy* (o judici) a la cort reial on assistien les parts, i els testimonis anaven declarant davant el batlle reial i els prohoms. Alhora, l'escrivà anava anotant estenogràficament cada un dels testimoniatsges. Més tard en trauria el corresponent trasllat, que figuraria al llibre de la Cort reial.⁶⁸

Quant a l'estructura del sumari, és la següent: En primer lloc hi figura la data i lloc en què es produí el fet delictiu. A continuació segueix la versió del fet tal com ha estat denunciat a la Cort. Quasi sempre hom n'especifica curosament la gravetat, indicant si només hi hagué agressió verbal, si hom hi arremí llança o qualche altra arma i si hi hagué «escampament de sang». Sovint hom fa referència també al que s'hagués pogut esdevenir si hom hagués consumat el fet: «e si no fossen aiscunes persones, les quals aquí sobrevingueren, aquels agueria hofesos o morts...»⁶⁹

⁶⁷ Quant al dret civil vigent a Mallorca al segle XIV, poden ser útils: A. PONS: *Historia de Mallorca*, II (Palma 1965), 73-143; FRANCISCO ELÍAS DE TEJADA: *Historia del Renacimiento Jurídico Catalán. Mallorca y Menorca clásicas*, II (Sevilla 1963), 15 i ss.; LUIS PASCUAL GONZÁLEZ: *Derecho civil de Mallorca* (Mallorca 1951), 16-23; JOSEP MELIÀ: *El Dret Civil de les Illes* (Ciutat de Mallorca 1967), 12-19.

⁶⁸ Cf. J. RIERA I SANS: *El cavaller i l'alcavota* (Barcelona 1973), 19. Pel que fa a la tècnica de l'escriptura, vegeu l'obra d'ANTONIO FLORIANO CUMBREÑO: *Curso general de paleografía y diplomática españolas* (Oviedo 1946), 70-72.

⁶⁹ Cal no oblidar que els plets per causa d'injúries o nafres eren jutjats segons el codi dels Usatges de Barcelona, i aquests demostren ésser molt primmirats en la descripció de les ferides. D'aquí que en les enquestes hom tingui una cura especial en aquest tipus de descripció.

A continuació figura el testimoniatge de les parts litigants i dels testimonis que pogueren haver vist o sentit el fet delictiu. Els testimonis cristians havien de jurar posant la mà sobre els Sants Evangelis. Els jueus i esclaus feien el jurament segons llei especial. Al final del testimoniatge hom els demana si han deposat lliurement o bé sota sobornació, por, amor, temor o esquia, i si són de parentela o estan barallats o són malvolents a la persona de l'acusat.⁷⁰

Ve després la promesa de les fermances o manlleutes, que surten com a garantia de l'acusat. Aquests prometen, de grat, a la cort reial, tots ensems i solidàriament («cascuns d'ells per lo tot», o «in solidum»), que tota vegada que en seran requerits per la cort li tornaran, mort o viu, l'acusat, o sinó, li hauran de pagar una certa quantitat de diners en pena de totes messions, tot obligant-se ells mateixos, en persona i en béns, com a depòsit i comanda. Per això, renunciaven a la «ferma de dret» (fiança) i a donació de penyores per un màxim de quatre mesos. Renunciaven, també, a la franquesa de Mallorca, segons la qual abans era obligada la persona principal que no la fermança o fiadora, de tal manera que un no es pogués excusar amb l'altre. Així mateix, renunciaven a qualsevol dret o for especial de llur jurisdicció o privilegi, com és ara, el fet de ser menor d'edat o ciutadà de Mallorques, i s'obligaven a «fer dret» en poder de la cort, és a dir a acceptar com a bona la sentència.⁷¹

Una vegada fet el trasllat de tot el sumari restava només la sentència del veguer de fora. Aquesta apareix sempre en llatí al final de cada enquesta o inquisició.⁷²

⁷⁰ Els jueus juraven prèviament sobre els Deu Manaments. Els esclaus, així mateix, juraven segons "llei" especial. El text del jurament en llatí dels Sants Evangelis és inclòs al *Llibre dels Reis*, 168.

⁷¹ Molt sovint el qui feia de fermança era el pare o el germà de l'acusat. Si l'acusat era un esclau, la fermança solia ser el seu propietari. En cas d'ofensa en persones o béns, l'acusat era obligat a jurar a Déu i als Sants Evangelis, tot besant les mans i boca del batlle, fent-li fe i homenatge, que no tornaria ofendre la persona o persones que havia ofès de dit o de fet. Així mateix, l'acusat prometia guardar de tot dany les fermances. Si de l'agressió en resultava qualche ferida greu, hom comissionava un metge i alguns prohoms perquè dictaminassin sobre la gravetat de les nafres.

⁷² El veguer de fora solia ser un donzell, és a dir, un fill de cavaller, encara no armat. Residia a Sineu des del 1319. Era obligat a recórrer l'illa quatre vegades l'any. Segons el nostre llibre de Cort, generalment venia en diumenge. A la vila revisava, juntament amb el seu assessor en dret, el llibre de Cort, on eren contingudes les enquestes o inquisicions confeccionades pel batlle, i en dictava la sentència corresponent. Pel que fa al sistema penal en general: execucions, tortures, mutilacions, etc., vegeu principalment J. RULLAN: *Historia de Sóller I* (Palma 1875), 304-315.

II.-Els llibres de Cort Reial Mallorquins. Interès lingüístic

Concepte de Llibre de Cort reial

En sentit general, segons paraules de J. M. Pons i Guri, entenem per llibre de cort el «registre on els notaris, en funcions d'escrivà d'una cort senyorial o baronial, inserien decrets, ordinacions i privilegis donats pels barons o llurs procuradors generals, bans d'aquest o dels batlles, bandejaments, fogatjaments, talles, imposicions de penes, manlleutes de presos, fermes de dret, penyores, empires, segrests, clams, atorgaments i cancel·lació d'obligacions amb pena de terç, i molts altres actes jurídics autoritzats pels organismes jurisdiccionals».¹

L'erudit i catalogador d'arxius mallorquí Jaume Lladó defineix els llibres de cort reial d'una manera més sintètica i amb un sentit més ampli: «llibre on consten els expedients de la Cúria reial, que tractaven de les qüestions civils i criminals suscidades entre els veïns d'una vila».² Segons aquest investigador els llibres de cort reial són inclosos dins la primera divisió de la secció històrica dels arxius municipals mallorquins al costat dels «llibres de determinacions i resolucions, llibres d'eleccions i nomenaments de càrrecs universals, llibre del mostassaf, etc.»

La classificació que fa l'historiador Mateu Rotger i Capllonch respecta més els criteris de l'escribania medieval: «*Llibre comú de la Cort reyal*, en el qual se continuaban los actos civiles ordinarios y se registraban las cartas ordinarias (sic): *Libre extraordinari de la Cort*, *Libre*

¹ Vegeu *Gran Enciclopèdia Catalana*, s. v. *cort*, vol. V (Barcelona 1973), 648. Per a aquest capítol, vegeu la meua comunicació *Sobre l'ús lingüístic en les viles medievals mallorquines. Els llibres de cort reial*, dins les Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Andorra, 1-6 d'octubre de 1979, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1980) sobretot pàgs. 553-568.

² Aquesta definició la trobam en diversos indrets de les obres de Jaume Lladó Ferragut, d'una manera més o menys explícita. Sobre els arxius municipals mallorquins, vegeu, de l'esmentat autor: *Los archivos municipales de Mallorca. Su contenido, vicisitudes y estado actual* (Palma 1943); *Gula del archivero municipal. Normas para clasificar los fondos de un Archivo y formar su índice y catálogo* (Palma de Mallorca 1950).

de anquestes (inquisitionum), Libre de obligacions, Libre de empires, de provisions, de mandatos, de subastacions...»³

Interès lingüístic dels llibres de Cort

Crec que no hi ha dubte que d'entre la immensa producció escrita no literària medieval aquesta sèrie documental és una de les més importants i aprofitables des del punt de vista lingüístic. Vegem-ne les raons:

1. Els llibres de cort reial tenen una gran varietat temàtica. Dins els processos de causes civils trobam qüestions referents a empires, multes o bans, subhastes, clams, divisió d'heretats, higiene pública, etc. Cal fer menció especial dels inventaris, confeccionats amb una gran minuciositat i que ens donen la possibilitat de conèixer amb tot detall la cultura popular material de l'època. Quant als processos de causes criminals, llur interès lingüístic és fins i tot major. La temàtica hi és, encara, més variada i viva, i d'altra banda hi trobam representats els usos narratiu i col·loquial, els quals manquen en general en els volums de causes civils.

2. Als llibres de cort reial medievals, sobretot en els de causes criminals, hom pot destriar-hi diversos registres lingüístics.⁴ Els llibres d'«inquisicions» o d'«enquestes» que conec inclouen els següents:

a. *Registre jurídico-cancelleresc*: És el propi dels textos notariais o judicials en sentit estricte. És el registre més allunyat de la llengua viva. Hi abunden les fórmules jurídiques estereotipades i els llatínismes, i en la construcció de la frase és palesa la influència de la sintaxi llatina.⁵ La llengua té un to monòton, poc original i repetitiu. Aquest

³ M. ROTGER Y CAPLLONCH: *Historia de Pollensa*, I (Palma 1967?), 54.

⁴ Vegeu la interessant remarcada que fa R. Aramon sobre la diversitat de nivells o registres que es dona entre els escriptors medievals, dins *Problèmes d'histoire de la langue catalane*, ap. "La Linguistique Catalane", Ed. Klincksieck (Paris 1973), 59 i 60.

⁵ No ens ha d'estranyar la tendència a llatinitzar l'inici dels testimoniatges, ja que alguns anys abans, durant el regnat de Jaume III de Mallorca, era normal que tota l'enquesta anàs en llatí, tret dels diàlegs, que eren consignats en la llengua del poble. Vegeu-ne alguns exemples a M. ROTGER: *Historia de Pollensa*, I (Palma 1967?), 60, que daten de l'any 1343. La mateixa obra consigna el judici dels addictes de Jaume III, també en llatí, que data del 1343-46 (vol. III, 1969?, apèndixs III-IV). Per contra, algunes enquestes de l'any 1349, ja durant l'època del Cerimoniós, són totalment en català (cf. op. cit. III, XVII-XXI).

registre es troba representat a l'inici de cada un dels testimoniatges i en el capítol de les fermances o manlleutes.⁶

b. *Registre epistolar-cancelleresc*: Són diversos els tipus de lletres de caire oficial: lletra reial, lletra comuna, lletra missiva, etc. En la sèrie documental que ens ocupa, són generalment el governador o el veguer de fora els qui remeten la lletra al batlle reial. En general hom hi parla de la composició pecuniària a què és sotmès el delat o d'altres disposicions pròpies de la cort del governador o del veguer. Tot i que no participa del to prefabricat que té el registre jurídic-cancelleresc, hi ha encara algunes fórmules fetes, sobretot a l'encapçalament i a la fi de la lletra.⁷

c. *Registre narratiu*: És emprat pels testimonis per a exposar els fets passats objecte de l'enquesta. Tant aquest registre com el col·loquial s'acosten molt a la llengua viva. Hi són absents la influència llatinitzant i les fórmules prefabricades, pròpies dels registres anteriors.⁸

6 Exemples:

En Mateu Sausa, de la villa de Muntuyri, tastamoni, jurat, interogat sobre la demunt dita demunciació, e dix ssobra aquella soo ssaber (11 i 12).

Promeseran en Jacme Rafal, de Castalg, en P. des Camps, en Domingo Rupia, abitadors de la villa de Muntuyri, e da grat en poder d'esta present cort, ssobligaran, cascuns d'ells per lo tot, convincens en bona fa ab la present cort, que tota vagade que per la cort raquests na seran, en poder de la present cort tornaran, mort ho viu, en Hageg, sarein, catiu del dit Jacme Raffal, o cincuantha lliures royals de manuts, e d'equy, que ranunciaran a la ley e franquesa de Mallorques, qui diu que abans sie destret lo prinssipal que la fermanssa. El dit Rafal, que ranuncia a dret e a for de sa juradichia e ssotsmat-ssa a fer dret en poder d'esta present cort; e yl dit Domingo, con és manor de XXV anys, major emperò de XX, que jura contre aquestes coses no vendrà per manor adat ne per altre dret (11v.11-21).

7 Exemple:

XXVIII^{die mensis octobris}, l'any sobra dit, comperech en Jacme Prats, de la dita perròchia, e presentà so qucs saguex: De part d'en Bn. de Perlagàs, donzell vaguer de fora, a l'amat lo batle de Muntuyri o a son lochtinent, saluts e dilecció. Con nos hajam compozat per certa quantitat de moneda en Jacme Prats, habitador del vostre batliu, e hajam ramès a n Bn. Poli lo crim, si algun havia comès per la inobidència feta al batle en levar les armes a n'Arnau Manera, empersò us ccym e us manam que ls dits Jacme e Bn. d'aquí anant per aquesta rahó no inquieteis, e assò no mudets. *Datum Maioricis XXVII die octobris anno a Nativitate Domini MCCCCLnono* (77v. 19-28).

8 Exemple:

Item, con foren passat lo rafal d'en P. Domànach, eyls si veran tres hòmens, qui anaven avayl ves lo dit rafal, e puyss viu-los que giraven amunt, a cós fet, tornant-se'n, e con foran al cantó d'en Simon Carboneyl, hortollà, eyls se materan detràs lo cantó, e con los dits G.^o Tàpies e P.^o foren pres del cantó, I poc abans detràs lo cantó si isqué n'Arnau Domànach, del dit loch de Muntuyri, ab l'espase treta vinent contre lo dit G.^o Tàpies per aquel hofendra, e après del dit Arnau si hisqué en G.^o Boreyl, del dit loch, aytambé ab l'espase treta en contre lo dit G.^o Tàpies, e lo dit G. aytambé arencà la sua espase dient al dit Arnau (39.4-13).

d. *Registre colloquial*: És usat per a reproduir els diàlegs entre les persones que intervingueren en els fets objecte de l'enquesta. Aquest registre es caracteritza per la seva expressivitat i vivesa. Hi són freqüents diverses formes lingüístiques, sobretot a l'inici de la frase, que donen un especial reforç a la voluntat de comunicació interpersonal. Hi és absent la influència del llatí. En alguns casos queden registrats diàlegs d'una certa llargària.⁹

3. La varietat es dona també pel que fa als escriptors. Són molts els volums en què han intervingut copistes diversos; cada un d'ells materialitza de forma més o menys peculiar la seva personalitat idiolectal. D'aquí provenen les diferències que podem destriar a nivell fònic, gramatical o lexical entre els diversos escribes. A grans trets, podem dir que els més il·lustrats solen manejar una modalitat lingüística més acostada a l'estàndard de la cancelleria, mentre que els menys instruits empenen una llengua amb menys «prejudicis» cultistes, més popular, sovint àdhuc més vulgar, però més interessant i «representativa» des del punt de vista lingüístic, ja que ens permet acostar-nos millor al coneixement de la llengua viva.

4. En aquest tipus de documentació no hi ha pròpiament distància cronològica digna de tenir en compte entre el text original i la còpia. Ben sovint era el mateix dia quan hom prenia nota estenogràficament dels testimoniatsges i hom en treia el trasllat corresponent. D'altra banda sovint devia ésser el mateix escriptor l'autor d'ambdues operacions.

⁹ Exemples:

Udh, e per què escuxau l'ase? (62.9 i 10).

Déus vos do bona nit! (68.16).

Renquayós merdós, per qè m'us mesos es bous el coral? (43.14).

E Santa Maria, ten gran alquayt cuydau vos eser, qe pel qui de Déu, qe si faria negex a vós! (42v.11 i 12).

Sobre les intejeccions en català medieval, pot ser útil consultar A. PAR: *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge* (Halle 1923), 277 i 278. Pel que fa a les salutacions (en vivissenc), vegeu I. MACABICH: *Mots de bona cristiandat*, dins "Historia de Ibiza", IV (Palma de Mallorca 1967), 37-50. També, pel que fa als insults que solien aparèixer als diàlegs dels testimonis en els judicis medievals, vegeu J. RIERA SANS: *El cavaller i l'alcavota* (Barcelona 1973), 32 i 33. Sobre els juraments i blasfèmies en català medieval, pot ser útil la consulta dels següents treballs: G. LLABRÉS: *Bandos contra blasfemos "Calendario para las Islas Baleares"* (1889), 35; G. LLOMPART: *Blasfemias y juramentos cristológicos en la Baja Edad Media Catalana*, dins "Hispania sacra", XXVI, 137-164, etc. Quant al jurament "per la barba", símbol de virilitat, vegeu l'obra citada de G. Llompart, nota 1 i única de l'apèndix documental. Així mateix, F. VALLS TABERNER: *Barbas mesadas. Estudios de Historia medieval*, ap. "Obra selecta", 4 (Barcelona 1961), 363 i 364; F. PÉREZ FERRER: *Las venerables barbas de nuestros mayores "Sólier"* (1885-1960), 68.

5. Una altra característica és la gran precisió temporal i espacial, car a l'inici de cada enquesta figura la data exacta del fet delictiu i en la denunciació, que ve immediatament després, hom n'especifica així mateix l'hora i la localització.

Aquesta sèrie documental no ha estat encara aprofitada pels lingüistes i només mínimament els historiadors locals n'han inclòs algun fragment per a il·lustrar d'alguna manera la vida quotidiana a les nostres viles medievals.¹⁰

¹⁰ Alguns dels historiadors que han inclòs algun fragment de llibre de Cúria Reial són M. ROYGER: *Historia de Pollensa*, I (Palma 19672), sobretot a les pàgines 51-56, parlant de la institució de la cort reial; també en altres capítols, com és ara a les pàgines 45 i 46, 59 i 60, 100-102, 107-115, etc.; B. FONT: *Historia de Lluçmajor*, I (Mallorca 1972), 281-290, tot parlant del batlle i de la cúria reial. Cal consignar el gran interès etnogràfico-lingüístic de les enquestes judicials del llibre del mostassaf. Vegeu A. PONS: *Libre del mostassaf de Mallorca* (Mallorca 1949), 141-176.

A Catalunya aquests darrers anys han sortit algunes obres que tenen relació amb la temàtica que ens ocupa i que mereixrien el corresponent estudi lingüístic aprofundit. Em referesc sobretot a l'edició feta per J. RIERA i SANS: *El cavaller i l'alcavota* (Barcelona 1973), sobre un manuscrit de cúria de principis del s. XV, que ja havia estat publicat fragmentàriament per J. MIRET i SANS a principis de segle. D'altra banda, tenim el *Llibre del batlle reial de Barcelona* Berenguer Morey (1375-1378), Fundació Vives Casajuana (Barcelona 1976).

III.-El Manuscrit

1. DESCRIPCIÓ EXTERNA DEL MANUSCRIT.

El llibre de Cort reial que m'ocupa procedeix de l'Arxiu Municipal de Montuïri (Mallorca). Temps enrere estigué relligat en pergamí, però en el moment actual només en conserva dos fragments de forma quadrangular, un al cantó superior esquerre i l'altre al cantó inferior esquerre. Fins a l'ordenació que férem de l'Arxiu des del 1980 al 1982, estava resguardat per dos fulls de falsa guarda de paper del segle XIX, fragments d'un cadastre de rústica local.¹ Les guardes del ms. eren dues làmines de cartró beige. La falsa guarda de paper tenia a llapis l'anotació *Provisions* (1356-1358), segurament obra del Pare Andreu de Palma, erudit que dugué a terme una ordenació de l'arxiu al 1938, si bé cal dir que amb moltes deficiències. També, escrit de la meua mà a llapis, hi havia la signatura *Volum 5*, numeració derivada d'una ordenació provisional dels fons del segle XIV que jo mateix havia fet a principis dels anys setanta. Actualment aquest llibre es guarda en la carpeta n.º 93, segons la darrera ordenació. Els fulls del ms. amiden 305 x 230 mm. com a terme mitjà, ja que hi ha una bona part de fulls amb les voreres esfilagarsades.

El ms. consta de 81 fulls de paper, que he numerat a llapis, escrits a un sol corondell. Del foli 1 al 10v, es troba en pessimes condicions: les cantoneres estan molt retallades i la humitat i els forats fan quasi impossible la lectura. Només en fragments solts podem destriar alguna

¹ Vegeu l'opuscle *L'arxiu municipal de Montuïri* (Montuïri 1982), 14 pàgs., editat en motiu de la inauguració del nostre arxiu l'11 de juliol del 1982 per l'Ajuntament d'aquesta vila. La tasca d'ordenació de l'arxiu fou duïta a terme des del 1 de març de 1980 fins a principis del juliol del 1982. L'equip d'ordenació estigué format pels següents universitaris montuïrers: Joan Miralles i Monserrat, Gabriel Gomila Jaume, Guillem Mas, Joana Martorell, Bàrbara Sastre i Joana Maria Fiol. L'assessor tècnic fou Antoni Mut, director de l'Arxiu del Regne de Mallorca. Contribuïren a les despeses de l'ordenació l'Ajuntament de Montuïri, la Direcció General d'Arxius, a través de la Delegació del Ministeri de Cultura, i la Conselleria de Cultura.

frase sencera o qualque mot solter.² Per això he optat per començar la transcripció a partir del foli 11, que comença així: «Danunciat fo al senyor en Pere Trobat, batle reyal en Muntuyri, per en Bertomeu Boreyl...» El foli 81v acaba de la següent manera: «...entra moltes paraules, les quals a aquest testimoni...» Els següents folis són en blanc: 6, 6v, 7v, 8, 8v, 9, 9v, 10, 10v, 12v, 16, 16v, 19v, 24v, 32v, 37, 39v, 47v, 48, 48v, 52, 52v, 61, 61v, 64v, 68v, 70, 70v, 72v, 75v, 79 i 79v.

Hi destriam cinc filigranes, de les quals almenys quatre són pròpies dels obradors italians d'on prové el paper d'aquest ms. La primera filigrana representa una campana, i, segons la numeració de Briquet, correspon al n.º 3997. Es troba als fulls següents: 2, 3, 4, 7, 8, 15, 16, 22, 25, 26, 78. La segona filigrana és idèntica a la n.º 7376 de la classificació de Briquet i representa una fruita en forma de pera o de figa, acompanyada de dues fulles. Es troba als fulls següents: 12, 28, 30, 31, 36, 40, 42, 44, 46, 47 i 48. La tercera filigrana és el n.º 5363 de Briquet i re-

² Entre d'altres fragments que encertem a llegir destacam els següents: "si era en la plassa de la carnisseria ab d'altres e que vaé... en la porta d'en Simon Tàpies", f. 5; i més envant: "quel dit die e ora eyl si estava en la carnisseria de Muntuyri e que viu la dita Elichssèn devant cose d'en Simon Tàpies", f. 5 v. Precisament aquesta és una dada important ja que ens permet assegurar que l'església anomenada en un altre lloc del ms. (13v.6) «Hudeix al temple actual i no a l'església del Molinar, documentada al segle XIII. Ho deduïm per les raons següents: 1.ra: Sabem que la plaça de la carnisseria era el lloc per on es passava per anar a la possessió de Ses Donades (29v.1-3). Aquesta plaça, per tant, no pot ser altra que l'actual plaça Vella, d'on parteix el carrer que dui al camí de Ses Donades. 2.na: Recordem, d'altra banda, que es diu que des de la carnisseria es pot veure la casa d'en Simon Tàpies. Ara bé, sabem gràcies a l'enquesta 3.ª que des de la paret de l'alberg d'en Simon Tàpies es veia la casa de la dona Moge, que estava devora l'església (13v.4-6). Doncs bé, d'això no podem deduir sinó que l'església estava ja al mateix lloc que l'actual i no al Molinar, ja que és totalment impossible que des de la plaça de la Carnisseria (avui Plaça Vella) hom pogués veure el que passava al Molinar, que està dalt un pujol i a l'altre costat de la vila.

Un altre dels topònims, que només surt documentat en aquestes primeres onze pàgines, és la possessió actual de Sa Torre: "e yl dit Stamaty si travassava per les possessions de la Torà" (f. 2v).

Els noms de persona que apareixen ací i no en la resta del ms. són els següents: Bernat Eschanella 22-VII-1357, 1.5; Jacme Bnjes 4-VIII-1357, 3.3 (o de Bages 3.14); Guillem Parayllada (habitador de Montuiri) 28-VII-1357, 2.2; en Padrolla (majoral de la dona Guemona) 27-VII-1357, 2v.11; Jacme, apellat Picomeyl (l-1357, 7.5 i 6; Fransescha (muller d'en Bernat Eschanella) 22-VII-1357, 1.10; Halcissèn (muller d'en Guillemó Tàpies) 18-(l)-1357, 4 i 5; Harmassèn (l-1357, 4v.9; Astamaty (grec catiu) 26-VII-1357, 2v.5; Andreu (grec catiu d'en Bernat de Romanyà) 4-VIII-1357, 3.13.

A més, hi trobam documentats alguns mots que ofereixen un interès especial i que ja estudiem a l'apartat corresponent, com és ara: *cotafade l'an* i *cotag* (lv.) del verb *cotejar*, fins ara documentats en època més moderna.

D'altres vegades són frases senceres extretes de la llengua col·loquial, que ens impressionen de manera especial: "e salavòs lo dit Bernat Romanyà dix a n'Andreu, catiu seu: "ve, vet allà l'oma qui a travassades les vinyes; encara travessa pel camp e vaies qui és" f.3; o, més envant: "aque'l hom qui és travassat per les... possessions e vages e qui és" f.3v; "si él vos perdona lo ban, a mi be.m plau" f.3v; "dix: "Oste, en Bajes, bé us plau passar tot die" f.3v.

presenta dues llunes en quart creixent adossades i travessades verticalment per una ratlla acabada en creu a cadascuna de les extremitats. Es troba, només, al full 18. La quarta filigrana, que sembla representar una espècie de fulla, no l'hem trobat documentada en cap recull de filigranes. Es troba solament al full 39. La cinquena filigrana és el n.º 3127 de la classificació de Briquet i representa dos cercles concèntrics que formen una espècie d'anell. És la que apareix en més fulls: 50, 53, 54, 56, 59, 61, 63, 64, 67, 68, 71, 73, 75, 80 i 81. Hi ha tota una partida de fulls que no contenen cap filigrana: 1, 5, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 41, 43, 45, 49, 51, 52, 55, 57, 58, 60, 62, 65, 66, 69, 70, 72, 74, 76, 77 i 79.³

2. DESCRIPCIÓ INTERNA DEL MANUSCRIT.

Contingut de les enquestes

El nostre ms. és un llibre de Cort Reial que conté trenta-tres sumaris sobre fets d'indole criminal escaiguts a Montuïri des de l'any 1357 al 1360; les dates extremes són el 16 de març del 1357 i l'1 de maig del 1360. Segons la classificació de l'historiador Mateu Rotger, ens trobam, doncs, davant un llibre d'enquestes o d'inquisicions de la Cort reial de Montuïri.⁴

La temàtica d'aquestes enquestes és d'una gran varietat, de tal manera que ve a ésser una vertadera panoràmica de la vida quotidiana a una vila mallorquina medieval. Entre d'altres hi veim tractats els següents fets delictius: el robatori d'unes tisores per part d'un esclau, i, també, d'unes garbes i diners per part d'un cristià, bregues entre esclaus, insults i provocacions verbals, agressions a jueus per motius d'ordre econòmic, envestides de cadelles a vianants seguides de brega entre l'atacat i el propietari de la cussa, crida sense llicència de la cort, trencament de l'anca d'una gallina del veí com a venjança, provocacions amb ballesta arinada o amb altres armes, tot i que de vegades només hi ha

³ Vegeu C. M. BRIQUET: *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*. (Genève 1907), II, 250 (1.ª filigrana); II, 404 (2.ª filigrana); II, 314 (3.ª filigrana) i I, 212 (5.ª filigrana).

⁴ M. ROTGER Y CAPLLONCH: *Historia de Pollensa*, I (Palma 21967), 54.

hagut el simple fet de brandir l'arma, una simple empenta a un vianant quan hi pot haver hagut intenció malèvola, venda illegal d'uns porcs i d'unes bótes prèviament emparades pel batlle, prestació de socors a un bandejat de la vila, apropiació illegal d'un esclau que era en poder de la cort com a penyora per part d'un ciutadà, violació d'un domicili particular, etc.

Datació

Vegem ara de localitzar cronològicament i espacialment els fets que han estat motiu de l'enquesta judicial:

D'entrada tenim que 4 de les enquestes estan datades al 1357 (de l'enquesta I a la IV), 13 a l'any 1358 (V-XVII) i 16 al 1359 (XVIII-XXXIII).

Quant al mes en què tingué lloc el delictes, tenim el següent resultat:

Gener:—

Febrer:—

Març: 1 (XVIII).

Abril: 2 (V i VI).

Maig:—

Juny: 2 (II i XIX).

Juliol: 6 (VII, VIII, IX, XI, XX i XXI).

Agost: 7 (X, XII, XXII, XXIII, XXIV, XXV i XXVI).

Setembre: 2 (XIII i XXVIII).

Octubre: 4 (XIV, XXIX, XXX i XXXI).

Novembre: 2 (XV i XXXIII).

Desembre: 3 (IV, XVI i XVII).

No sabem el mes exacte en què s'esdevingueren els fets de les enquestes següents: I, III, XXVII i XXXII.⁶

Tenim, per tant, que els mesos d'estiu són els que registren més delictes. Remarquem que només entre el juliol i agost s'esdevenen pràc-

⁶ L'espai de l'enquesta I en què toca figurar la data (mes), és en blanc. Tampoc no consta la data dels fets de la III, ja que es tracta d'una enquesta sobre insults esdevinguts en diverses ocasions. L'enquesta XXVII no especifica tampoc quan s'esdevingué el fet delictuós, i la XXXII tracta sobre l'ajuda illegal prestada a un bandejat en diverses aventeses.

ticament la meitat d'aquests fets. Per contra, els mesos d'hivern de ple: gener i febrer, no registren cap irregularitat delictuosa. Tot això, evidentment, no pot ser casual i potser el motiu sigui que a l'estiu era més freqüent la vida a l'aire lliure, per raons d'indole climàtica, o pel mateix sistema laboral. Algun psiquiatre a qui ho hem consultat, invoca la influència de la calor i de les tormentes solars i tipus de vents dominants, que actuen en el sistema hormonal dels individus.

Quant als dies de la setmana, el recompte ens dona els següents resultats:

Dilluns: 5 (XVIII, XXI, XXII, XXIV i XXV).

Dimarts: 3 (V, VIII i XII).

Dimecres: 5 (IX, XVI, XXIX, XXX i XXXIII).

Dijous: 3 (XIV, XX i XXVI).

Divendres: 3 (VI, X i XXIII).

Dissabte: 1 (II).

Diumenge: 9 (I, VII, XI, XIII, XV, XVII, XIX, XXVIII i XXXI).

No sabem el dia exacte en què s'esdevingueren els fets delictuosos de les enquestes següents: III, IV, XXVII i XXXII.⁶

Es a dir, que el diumenge és, de molt, el dia en què els ànims anaven més exaltats. Resulta prou curiós, en aquest cas, que l'explicació que ens donen actualment els psiquiatres s'avengui exactament amb la que dóna Ramon Llull en aquest interessant paràgraf: «Cregudes són, fill, en lo món colpes e errors, e umplides són les carreres per les quals los hòmens van sostenir trebaylls infinits; e per açò en les festes són fets convits e ajustaments de peccats pus forment que en los altres dies. En aquell sant dia, fill, que Déus s'a retengut en la setmana per tall que hom li fassa més d'onrament que en los altres, en aquell dia, fill, fan les gents més de vanitats en mengar e beura, parlar, anar e en les altres coses semblantz a aquestes».⁷

Són, també, prou interessants els resultats a què arribam en el còmput de les hores.

⁶ L'espai on ha d'haver-hi el dia que s'escaigué el fet en l'enquesta IV és en blanc. Per a les altres enquestes, vegeu la nota anterior.

⁷ RAMON LLULL: *Doctrina pueril*, a cura de Gret Schib, ENC (Barcelona 1972), 68 i 69.

Al matí: *al matí* (VII).

al sol ixent (XXV).

a hora de despertada: (XX i XXII).

a hora de tèrcia (XXIV).

Total: 5 (18'5%).

A migdia: *a hora de dinar o aquèu entorn* (V).

a hora de migjorn o aquèu entorn (VI).

Total: 2 (7%).

A la tarda i a posta de sol: *a hora de vespres o aquèu entorn* (VIII, XVII, XXI, XXIII, XXVI, XXIX, XXXIII).

al capvespre entorn posta de sol (X, XI, XIII).

Total: 10 (37%).

Al vespre i nit negra: *a hora del perdó o aquèu entorn* (IX).

després del seny del perdó (II).

a hora del seny de l'oració (XIX).

a hora del seny del lladre (XIV, XV, XVI, XXVIII, XXX, XXXI).

Total: 10 (37%).

No sabem l'hora en què s'esdevingueren els fets de les enquestes següents: I, III, IV, XVIII, XXVII, XXXII.⁸

Predominen, per tant, els casos escaiguts el vespre (9) i, també, a hora de vespres (7). Per contra, són relativament pocs els esdevinguts al matí i a migdia (7).

Localització

Quant a la localització geogràfica dels fets, no sempre és fàcil de determinar de manera exacta. Amb tot, vet ací el lloc, si més no de manera aproximada, en què s'escaigué la feta de cada una de les inquisicions:

- I: A la taverna d'en Bertomeu Boreyl, situada segurament al Molinar actual, que és el barri més antic de la vila de Montuïri. Pel que sembla era molt freqüentada per esclaus.

⁸ L'enquesta XVIII no inclou l'hora del fet. Per a les altres, vegeu notes 5 i 6.

- II: Prop de l'actual església parroquial de Sant Bartomeu, molt possiblement a l'actual carrer de sa Quintana.
- III: No hi consta per res el lloc.
- IV: Les crides es feien a les tres places que hi havia: Major, de sa Quartera i de sa Carnisseria, i als carrers principals.
- V: En un dels camins reials, però no sabem quin.
- VI: Devora l'hort de l'actual possessió de Ses Donades, situada a un quilòmetre escàs de la vila de Montuïri.
- VII: A l'actual possessió de Sant Martí, dins el terme de Vilafranca de Bonany.
- VIII: A l'era d'en Bernat Sa Rovira, que no sabem on parava.
- IX: A la cantonada de can Pere Domènech, que no sabem on era.
- X: Al camí de prop de la possessió de Ses Donades, endret l'era d'en Muntaner.
- XI: A l'era d'en Bernat Gonyalons, que no hem pogut localitzar.
- XII: A un prat, prop d'un lloc dit d'en Gosalbo, del qual desconeixem la localització.
- XIII: Al cantó de les vinyes d'en Pug i d'en Muntaner, de les quals no sabem res.
- XIV: Davant can Guillemó Rosselló, segurament al barri del Molinar.
- XV: Devora la casa d'en Simon Carbonel, hortolà, possiblement a la part de baix del carrer de ses Tres Creus, a l'entrada de la vila, per la carretera de Randa.
- XVI: Davant la casa d'en Guillemó Rosselló al Molinar.
- XVII: En alguns dels carrers entre la rectoria antiga del Molinar i l'actual plaça Major.
- XVIII: Devora les cases de ses Coves, més concretament en el camí del Rei, prop de l'encontrada de les possessions d'en Bernat Verd. Es tracta sens dubte del camí actual que va del carrer des Molinar i que travessa el lloc de Sa Cova i segueix cap amunt cap a Son Mut. Aquest és l'antic camí de Porreres.
- XIX: A la plaça Major, davant casa d'en Bernat Claver i prop de la casa d'en Pere Bertolí, sabater.
- XX: No hi consta el lloc.
- XXI: Al carrer Major, davant la casa del jueu Moxí ben Abrafim.
- XXII: A l'era d'en Bernat Sa Rovira.

- XXIII. Davant la pallissa d'en Pere Crus, possiblement a l'actual carrer de ses Tres Creus.
- XXIV. A la plaça Major, davant la casa d'en Pere Bertolí, sabater.
- XXV. Davant la casa de l'hortolà Simon Carbonell, possiblement al carrer de ses Tres Creus.
- XXIV: Davant el porxo de la casa de na Careta, possiblement a l'actual carrer des Pou del Rei.
- XXVII. No hi consta el lloc.
- XXVIII. A la casa d'en Moxí ben Maymó, al carrer Major.
- XXIX. A les places ja citades de la vila de Montuïri i als carrers principals.
- XXX. A la casa de la dona Frau, que no sabem on era.
- XXXI. Davant la casa d'en Pere Crus, possiblement al carrer de ses Tres Creus.
- XXXII. A l'alberg de n'Antoni Matós, del qual no sabem la localització.
- XXXIII. Davant el porxo del rei, a la cort, a l'actual plaça Major.

És a dir, que de les 19 enquestes que hem localitzat de manera més o menys aproximada, n'hi ha almenys 8 que tengueren lloc al barri del Molinar (Molinar i carrer de ses Tres Creus) i 5 entre la plaça Major i el carrer Major. Quant a fora vila es destaca el lloc de Ses Donades amb 2 enquestes.

Persones que intervenen en les enquestes

Quant a les persones que intervenen activament en els fets delictuosos, i no solament com a testimonis, és interessant observar que tant els jucus com els esclaus hi apareixen prou sovint, els primers, en motiu de discussions sobre qüestions econòmiques, principalment en altercats sobre deutes amb qualque cristià, i, en el cas dels esclaus, per causa d'agressions o robatoris.

D'entre els cristians, qui se'n duu la palma com a cerca-raons és un jovenet nomenat Guillemó Rosselló, fill del ciutadà de Mallorca Guillem Rosselló, el qual apareix en les enquestes següents: XIV, XVI, XVII, XXIII i XXVI. Un altre barallós és on Guillemó Tàpies, fill d'en Simon Tàpies, que apareix en les enquestes II, XV i XVIII. D'altres cerca-renous que apareixen cada un d'ells en dues enquestes són: en Jacme Sera (X i XXIV), en Pericó Palicer (III i XXIV), en Jacme Prats, ferrer (IX i XXXI),

n'Arnau Domànach (XV i XXVIII), en Bernat Vergili XXI i XXII), en Gabriel Domànach XXV i XXXI), en Simon Carbonell, hortolà (VI i XXV) i, així mateix, un prevere: en Pericó Tona (XIV i XXVIII). Algunes cristianes intervenen també activament en qualche fet: la dona Riera (VIII), la dona Rumia (XXVII) i la dona Frau (XXX).

En les raons mogudes entre jueus i cristians veïm que sempre pren la iniciativa el cristià. Només quan l'agressió és manifesta, sigui de paraula o d'obra, el jueu es defensa, quasi sempre increpant l'adversari, i, molt menys sovint, escometent-lo de fet. Les enquestes en què apareixen activament jueus són: VI, VII, XXI, XXII, XXIII, XXVI i XXVIII. Les inquisicions en què apareixen esclaus són les següents: I, V, XIII i XXXIII.

Sentències del veguer de fora

Quant a les penes imposades als acusats, oscillen entre el pagament de 14 lliures, el bandejament de la vila o la total absolució. Vegeu ara la relació de les sentències del veguer de fora per ordre quantitatiu i classificades en: bandejaments, penes pecuniàries i absolucions:

Bandejaments:

Fransesch i Guillemó Tàpies (II).

Fransesch Merty (XX).

Penes pecuniàries:

Jacme Sera: 10 lliures (X) i 4 lliures (XXIV).

Pericó Paliser: 8 lliures (XXIV).

Bernat Claver: 3 lliures (XIX).

Bernat Vergili: 3 lliures (XXII).

Guillemó Rosselló: 20 sous (XXIII) i 20 sous (XXVI).

Bernat Rosselló: 2 lliures, o 40 sous (XXIX).

Antoni Matós: 2 lliures (XXXII).

Simon Carbonell: 30 sous (XXV).

Arnau Domànach: 20 sous (XV).

Guillemó Boreyl: 20 sous (XV).

Bernat Guanyalons: 20 sous (XVIII).

Gabriel Domànach: 10 sous (XXV).

Absolucions:

Hageg, esclau (I).
 Mateu Vergili (IV).
 Simon Carbonell (VI).
 Bernat Banet (VIII).
 Guillemó Tàpies (XV).
 Guillemó Rosscylló (XVI i XVII).
 Bernat Sabater (XVIII).
 Felip Muntaner (XXIV).
 La dona Rumia (XXVII).
 Bernat Soler (XXX).
 Bernat Pol (XXX).
 Arnau Sa Manera (XXXI).

Per diverses raons desconecem la sentència de les enquestes següents: III, V, VII, IX, XI, XII, XIII, XIV, XXI, XXVIII i XXXIII.⁹

Ressenya esquemàtica de les trenta-tres enquestes

- I. (¿)-1357. L'esclau Hageg (o Hatgeg) és acusat d'haver robat unes tisores en la taverna d'en Bertomeu Boreyl. En Jacme Rafal, propietari de l'esclau, en Pere des Camps i en Domingo Rupià, s'obliguen a tornar n'Hageg o a pagar 50 lliures reials de menuts. Així mateix, en Jacme Rafal promet guardar de tot dany en Camps i en Ropià. L'esclau en resulta absolt per manca de proves: (fol. 11 i 12).
- II. 16-VI-1357. Els germans Francesch i Guillemó Tàpies tenen una brega amb el rector Ramon Lorens, el prevere Micolau Boffí i en Guillemó Marc, missatge del rector, de la qual brega resulten alguns ferits «fins escampament de sang». En Pericó Paliser s'obliga com a fermaça a tornar n'Arnau Tàpies de Campos o 100 lliures reials de menuts. Així mateix, en Bernat Tona tornarà en Guillemó March, missatge, sempre que en sigui

⁹ No sabem per quin motiu la sentència no figura en les enquestes V, VII, XI, XIII i XIV. D'altres vegades no apareix a causa del deteriorament de les vores del manuscrit o de la humitat (XXI i XXVIII) o bé perquè hi manquen alguns fulls (III i XXXIII). En l'enquesta XII hom no arriba a descobrir-ne el culpable.

requerit per la cort. No figura ací la sentència del veguer, però deduím que els germans Tàpies en resultaren bandejats, ja que al final de l'enquesta llurs pares són interrogats sobre si han ajudat o no els seus fills, després d'haver estat bandejats de la vila (13-15v).

- III. 16-III-1357. En Pericó Paliser insulta en Francesch Arnau dient-li que son pare havia estat moro. Com que hi manquen alguns fulls, ens quedam sense saber qui fou la fermança de l'acusat i quina fou la sentència del veguer (17-18v).
- IV. (¿)-XII-1357. En Mateu Vergili fa una crida general per la vila de Montuïri sense llicència de la cort. No consta qui actuà com a fermança. Fou absolt (19).
- V. 3-IV-1358. En Pere Figuera, majoral de la dona Guiamona, pren els bous d'en Polí Brondo i els porta al corral pel fet d'haverlos trobat en el blat de la dona Guiamona. Però en Johan, catiu d'en Brondo, el troba en el camí reial i es barallen. En Bertomeu Boreyl s'obliga a tornar l'esclau batiat Johan o 25 lliures reials de menuts. No hi consta la sentència (20 i 20v).
- VI. 6-IV-1358. En Moxí Sxiarin (o Cxiarin) i un fill d'en Sayt, en anar a l'hort per ajudar en Maymó ben Jacob a fer paret, són escamesos per un ca d'en Simon Carbonell, hortolà. A la fi en resulta una brega entre en Moxí i el propietari del ca. En Simon Carbonell resulta absolt d'aquest fet (21-22).
- VII. 6-VII-1358. En Jacme Steva a qui han estat emparats tots els seus béns, sients i movents, a instància del jueu Maymó, és acusat d'haver desat bona partida dels seus béns mobles (porcs), venent-los a en Pere Moscari de Sant Martí. En Pere Esteva de la parròquia de Sineu s'obliga a tornar en Jacme Steva de Montuïri o 15 lliures reials de menuts. No hi consta la sentència (22 i 22v).
- VIII. 26-VII-1358. En Bernat Banet és acusat per la dona Riera d'haver-li pres de l'era algunes garbes de blat. Segueixen a l'acusació insults recíprocs entre tots dos. El fuster Bernadó Pol i en Pere Cabrer, habitants de Montuïri, s'obliguen a tornar en Bernat Banet o 25 lliures reials de menuts. Així mateix, en Bernat Banet promet buardar-los de tot dany. Segons la sentència del veguer, en Bernat Banet en resulta absolt (23-24).

- IX. 25-VII-1358. Brega entre en Jacme Prats, ferrer, i en Bernat Tona per qüestions relacionades amb el deume. En Pericó Paliser, n'Arnau des Pou i en Berenguer Rubí, habitants de la vila de Montuïri, s'obliguen a tornar el ferrer Jacme Prats o 50 lliures reials de menuts. Així mateix, en Pere Domànach i en Pere Crus, habitants de Montuïri, s'obliguen a tornar a la cort en Bernat Tona o 50 lliures reials de menuts. Els darrers, però, es refan, i aleshores és en Bernat Sa Rovira qui s'obliga a tornar en Bernat Tona o 100 lliures. El veguer de fora composa en Jacme Prats per 20 sous. De l'altre no hi consta la pena (25 i 26v).
- X. 3-VIII-1358. En Jacme Sera, devora la possessió de Ses Donades, escomet amb ballesta parada els seus germans Pericó i Arnau per qüestió d'interessos econòmics. Com que el batlle reial és amb els dos germans, la pena imposada a Jacme Sera és molt forta: 10 lliures. Així mateix, Jacme Sera jura a Déu i als Sants Evangelis, tot fent fe i homenatge al batlle reial, que no ofendrà ni de paraula ni d'obra el seu sogre Falip Muntaner ni els seus germans Pericó i Arnau. D'altra banda, en Pericó Sera, n'Arnau Sera de Montuïri i en Boràs Masanel, ciutadà de Mallorca, s'obliguen a tornar en Jacme Sera o a pagar 200 lliures (27-30v).
- XI. 9-VIII-1358. Brega entre en Berenguer Parató i en Mateu Ey-marich per raó d'una cmpara. No hi consta la pena (31 i 31v).
- XII. 28-VIII-1358. N'Huget Marc és maltractat i robat. No consta si en foren descoberts els atacants.³²
- XIII. 16-IX-1358. L'esclau negre Xanxireyl (o Sanxireyl) és acusat per l'esclau grec Barbavayre d'haver nafrat un altre catiu. Aquest no ho atorga i se'n segueix brega. En Polí Brondo, ciutadà de Mallorca, propietari d'en Xanxireyl, s'obliga a tornar-lo a la cort cada vegada que en sigui requerit o a pagar 100 lliures. No hi consta la sentència (33 i 33v).
- XIV. 18-X-1358. El prevere Pericó Tona amb espasa arrancada escomet i insulta en Guillemó Rosseylló, no sabem per quin motiu. No hi consta la sentència (34-36v).
- XV. 11-XI-1358. En Guillemó Tàpies i en Pericó Sa Plana van de nit per la vila per a manllevar uns quartins i són atacats per n'Arnau Domànech, en Monat Colell i en Guillemó Boreyl, els

quals es pensaven que els dos primers eren uns esclaus que havien robat unes ànades. En Guillemó Tàpies és absolt, però n'Arnau Domènech i en Guillemó Boreyl són composats pel veguer amb 20 sous cada un (37-39).

- XVI. 5-XII-1358. En Guillemó Rosseylló provoca amb espasa treta en Pericó Trobat, pensant que aquest va i ve per davant ca-seva per escoltar-lo dissimuladament. En Bernat Rossaylló i en Bertomeu Ferer, de la vila de Montuïri, s'obliguen a tornar en Guillemó Rosseylló a la cort cada vegada que en siguin requerits o a pagar 50 lliures. El veguer de fora absol en Guillemó Rosseylló (40-41).
- XVII. 16-XII-1358. De nou en Guillemó Rosseylló es fica amb en Pere Trobat, travessant-li per davant al carrer i donant-li una musclada. De nou és absolt (41 i 41v).
- XVIII. 4-III-1359. En Guillemó Tàpies troba els bous d'en Bernat Gonyolons en les pastures d'en Bernat Vert, amb qui està en Guillemó, i se'ls emporta al corral. Després se'n segueix brega i insults recíprocs entre en Bernat Goyolons i el seu missatge Bernat Sabater contra en Guillemó Tàpies. En Ferer Goyolons, en Guillem Rafal i en Pericó Pons «Moscari» s'obliguen a tornar en Bernat Goyolons o 100 lliures. Així mateix n'Arnau des Pou i en Berenguer Rubí tornaran en Bernat Sabater o 25 lliures i, a la vegada, en Simon Tàpies tornarà a la cort sempre que en sigui requerit el seu fill Guillemó Tàpies o 25 lliures reials de menuts. El veguer de fora composa en Bernat Guanyalons per 20 sous i absol en Bernat Sabater (42 i 43 v).
- XIX. 17-VI-1359. El bracer Pascual Gillabert és atacat per una cadella del barber Bernat Claver. Quan aquest es vol defensar amb un coltell és atacat pel barber i ambdós es barallen. En Gillabert en resulta ferit. En Guillem Blanquer s'obliga a tornar en Bernat Claver o 50 lliures. El veguer composa en Bernat Claver per 3 lliures (44-45v).
- XX. 14-VII-1359. En Franssch Mertý furta 60 reials d'or a en Romeu Company. El batlle el fa bandejar de la vila pel corre-dor fiscal i el veguer hi està d'acord. (46).
- XXI. 22-VII-1359. En Bernat Vergili agredeix i insulta el jueu Magaluf ben Maymó per raó d'un deute. La sentència del veguer és il·legible a causa de la humitat (46v i 47).

- XXII. 7-VIII-1359. En Bernat Vergili brandeix la llança contra en Maymó ben Jacob i l'insulta dient-li: «fill de ca». El veguer de fora composa en Bernat Vergili per 3 lliures (49-50v).
- XXIII. 16-VIII-1359. En Guillemó Rosseylló escomet amb els punys n'Issach, sastre de Mallorca, acusant-lo d'haver donat bufetades a alguns jovenets i, encara, d'haver-se'n clamat a la cort. En Guillem Rosseylló, ciutadà de Mallorca, s'obliga a tornar el seu fill Guillem Rosseylló o a pagar 25 lliures. El veguer de fora composa en Guillemó per 20 sous (51 i 51v).
- XXIV. 19-VIII-1359. En Jacme Sera escomet en to de burla en Pericó Paliser i se'n segueix brega. Hi intervé en Felip Muntaner, sogre d'en Jacme. En Pericó Sera i n'Arnau Sera, germans, s'obliguen a tornar el seu germà Jacme o Jacmó o a donar 100 lliures reials de menuts a la cort. Així mateix, en Bernat Paliser i n'Asteva Paliser tornaran en Pericó Palisser, fill d'en Guillem Palisser, o 100 lliures, i, així mateix, en Falip Muntaner o 50 lliures. El veguer absol en Muntaner i composa en Paliser per 8 lliures i en Jacme Sera per 4 (53-57v).
- XXV. 19-VIII-1359. L'hortolà Simon Carbonell aguaita devora casa seva en Guabriel Domànach, tinentlloc d'escrivà de la cort reial, i l'acusa d'haver-li menjat una porcella. Aquest ho nega i ambdós s'escometen amb les espases. En Guillemó Rosseylló, en Bernat Faurat, en Bernat Claver i en Johan Lopis s'obliguen a tornar en Simon Carbonell o 50 lliures. El veguer de fora composa en Simon Carbonell per 30 sous i en Gabriel Domànach per 10 sous. (58-60v).
- XXVI. 22-VIII-1359. Quan el mercer Issach Pocacarn, jueu de Mallorca, va a abeurar l'ase d'en Maymó ben Jacob, en Guillemó Rosseylló agafa l'ase per la cama de darrera i l'estira. Se'n segueix brega entre el jucu Magaluf ben Maymó, que hi acudeix, i en Rosseylló. En Pere Blanc, en Berenguer Mateu i en Pere Sabater «Bertolí» s'obliguen a tornar en Guillemó Rosselló o 30 lliures reials de menuts. Així mateix, en Guillemó Rosselló el promet guardar de tot dany i complir en pena de messions, saigs, escriptures i d'altres despeses. El veguer de fora composa en Guillemó Rosselló per 20 sous (62-64).
- XXVII. 11-IX-1359. La dona Rumia ven sense llicència de la cort quatre botes, que prèviament havien estat emparades per la cort, per a proveir el seu marit, que estava molt malalt. En Jacme

- Prats, ferrer, s'obliga a tornar en Berenguer Rubí o 50 lliures reials de menuts. El veguer de fora l'absol (65 i 65v).
- XXVIII. 23-IX-1359. El prevere Pericó Tona i N'Arnau Domànach, germà del batlle reial Pere Domànach, escometen amb les espases el jueu Moxí ben Maymó i la seva família entrant dins llur domicili. Aquests se'n poden escapolar gràcies a la fosca i al fet de poder-se amagar. En Bernat Tona s'obliga a tornar n'Arnau Domànach o a pagar 25 lliures. La sentència hi és il·legible a causa de la humitat (66-68).
- XXIX. 2-X-1359. En Bernat Roselló va per les places i carrers de la vila cridant viafora amb en Guillem Rosalló, dient que el batlle reial li faci justícia sobre el segrest dels béns d'en Guillem Pug. El veguer de fora composa en Bernat Roselló per dues lliures (69 i 69v i 73-75).
- XXX. 10-X-1359. En Bernat Soler és acusat d'haver entrat en l'alberg de la dona Frau per a matar-la a causa d'una disputa sobre una gallina. En Bernat Goyolons s'obliga a tornar en Bernat Soler o 50 lliures reials de Mallorques. El veguer de fora l'absol (71-72).
- XXXI. (?) -1359. En Gabriel Domènech, tinentlloc de batlle, mena la guaita nocturna amb cinc homes més i es troba amb n'Arnau Manera, en Bernat Pol i en Jacme Prats, que van armats amb espases. Els demanen que es lliurin a la cort i que donin les armes, però aquests s'hi neguen, sobretot n'Arnau Manera. En Jacme Prats manlleua n'Arnau Manera i promet lliurar-lo viu o mort a la cort o a pagar 100 lliures reials. El veguer de fora absol en Bernat Pol i composa en Jacme Prats «per certa quantitat de moneda». N'Arnau Sa Manera, gràcies a la influència de «alscunes notables e bones persones», sembla que també fou absolt (76-78v).
- XXXIII. 13-XI-1359. N'Antoni Mates (o Matós) és acusat d'haver ajudat en Pere Porta, que estava bandejat de la vila. En Jacme Mates manlleua en Pere Porta. El veguer de fora el composa per dues lliures (80 i 80v).
- XXXIII. 20-XI-1359. En Polí Brondo pren l'esclau Xinxarell a en Mateu Vergili, corredor de la cort reial a qui havia estat comanant l'esclau com a penyora per una quantitat que devia en Brondo. Ací manquen alguns fulls al ms. i no en sabem la sentència del veguer (81 i 81v).

3. ELS ESCRIVANS

Ara com ara l'únic escrivà que hem pogut identificar d'entre els set que escriuen en català és en Bernat Vert,¹⁰ que és l'autor de la major part del ms.¹¹ Durant el trienni 1357-1359 sabem que era el regent de l'escrivania de la Cort reial de Montuiri.¹² En la documentació local d'aquest poble comença a aparèixer l'any 1332.

D'altra banda, com a escrivà el trobam ja en escrits de l'any 1348, i amb més o menys interrupcions fins al 1359. A continuació desapareix per un cert lapse de temps fins als anys 1373 i 1374.¹³ Després en perdem tot rastre. Això ens indueix a pensar que degué néixer a principis de segle, que en escriure el nostre llibre de Cort devia tenir entre 45 i 50 anys, i que degué morir després dels 65 anys. Fou un personatge força influent en la vida pública del Montuiri d'aquell temps, ja que el seu nom surt nombroses vegades com a propietari de diversos béns mobles i immobles, com a creditor i com a detentor de diversos càrrecs públics, com és ara: regent de l'escrivania de la Cort reial, batlle del senyor bisbe, tinentlloc de batlle i batlle reial, tutor,¹⁴ etc. En sabem també que era el propietari d'unes pastures o quintanes devers el lloc actual de sa Cova, prop del «camí reyal» o «camí del rey», als afores de Montuiri.¹⁵ Així mateix, gràcies a la documentació coetània del ms. ens assabentam que tenia almenys un germà, Pere, que la seva dona nomia

¹⁰ Els Vert arribaren a Montuiri a la primera del segle XIV. Ja l'any 1312 trobam un A. Vert (19-V-1312, f.1v., del vol. I, segons classificació provisional dels fons del segle XIV de l'Arxiu que vaig fer jo mateix abans de l'ordenació definitiva), que era propietari d'un esclau anomenat Mafumet. L'any 1326 el retrobam com a marit d'una Catalina i propietari d'un esclau grec, de nom Pere (12-IX-1326, vol. 1, f.9v.). L'any 1338 la documentació registra un Mateu Vert (5-VII-1338, vol. 1, f.68). Ignoram per ara la relació de parentiu entre aquests i el nostre Bernat Vert.

¹¹ És l'autor de 102 pàgs. del ms. (74,45 %), d'un total de 137 en què hi ha escrits en català.

¹² Vegeu-ne algunes referències documentals autoafusives: "fo publicat lo dit protest per mi Bn. Vert, en presència del discret en R. Bageras" (7-VIII-1354, vol. 2, quadern C, f.20); "I albaran tet per mà d'en Bn. Vert regent l'escrivania de la Cort reyal" (29-X-1358, vol. s/n., f.7); "lo demunt dit die e ora ffo lo present protest o raquesta publicat al discret sèyr batlle per lo demunt dit Bn. Vert, regent l'escrivania de la demunt dita cort" (15-IX-1358, vol. 4, quadern A, f.44v.). i, més envant: "per la qual cose lo dit scrivà les demunt dites coses scrites ha, axí con demunt ssa ssaguax" (ibidem, f.45).

¹³ La darrera referència que en trobam data del 3 de juliol del 1374 (vol. 16, quadern J, f.6).

¹⁴ "A instància d'en Bn. Vert, tudor dels hereus d'en P. Godoy, santràs (XI-1348, vol. 18, quadern A, f.5); "en Bn. Vert, batlle del senyor bisbe" (20-VIII-1358; vol. 4, quadern A, f.12v.).

¹⁵ Vegeu foli 42.26 i 27.

Caterina,¹⁶ que tenia almenys una serventa, Margalida, filla d'en Macià Arnau,¹⁷ que, no sabem per quin motiu, era molt «anamich e molt malvolent» del ciutadà de Mallorques Guillem Rosseylló,¹⁸ i poca cosa més.

A part d'en Bernat Vert, ens consta també que hi havia un tal Gabriel Domènech,¹⁹ que era tinentlloc d'escrivà a la Cort montuïrera²⁰ i que possiblement és l'autor d'alguns dels fragments del ms. Poca cosa sabem d'aquest escrivà. Només que l'any 1359 era tinentlloc de batlle i que almanco tenia dos missatges al seu servei: en Guillemó Tàpies i en Pericó Sa Plana.²¹ No sabem si era parent d'en Pere Domènech, que era batlle reial l'any 1359.²²

4. CARACTERITZACIÓ IDIOLECTAL DELS ESCRIVANS

Tot al llarg del llibre de Cort reial podem destriar fins a set mans que escriuen en català i dues que ho fan en llatí. Els escriptors que s'expressen en català són els autors dels textos de les enquestes en general, mentre que els qui escriuen en llatí intervenen només en la sen-

¹⁶ "Bernardus Vert et Caterina eius uxor. Petrus Vert eius frater" (2-III-1346, vol. 19, f.65v.).

¹⁷ Vegeu foli 54v.32 i 33.

¹⁸ "majorment con lo dit Bn. Vert sia anamich e molt malvolent al dit G. Rosseylló" (27-IX-1358; vol. 4, quadern A, f.62v.).

¹⁹ Els Domènech comencen a aparèixer a la nostra vila cap als primers anys del segle XIV. El primer que trobem documentat és un Pere Domènech (12-VIII-1312, vol. 1, f.4v.). El 1332 hi ha almenys un Bertomeu Domènech (9-I-1332, vol. 1, f.32v.), un Ramon Domènech (24-I-1332, f.38v.), i l'alfredit Pere Domènech, espòs de na Cibília (9-I-1332, f.33, si bé ja consta com a "sa encre", és a dir, difunt).

²⁰ Vegeu foli 58.6 i 7.

²¹ Vegeu foli 37v.4-6.

²² Coneixem, a més, alguns notaris o escriptors que treballaren abans del 1357-60 a l'escribania de Montuïri: Ramon Pontellà (R. Ponteyla, o Raymundo Pontifiani), que surt als papers dels anys 1326, 1335, 1337, 1341, 1342, etc. el qual consta que ja era mort el 1345, en Pere Traver (P. Traverii) documentat al 1342. També, des de l'any 1346 hi ha tres escriptors a sou que treballen a la còpia citada: Berenguer Pontellà, possiblement fill de l'anterior Ramon Pontellà, Joan Conill (Johanni Conilli), que era també notari de Porteres, i Francesc Carbonell (Francisci Carbonelli). Un altre escrivà d'aquests anys degué ésser un Pere Oliver, un fill del qual el 23 de febrer de 1375, en carta dirigida al batlle de Montuïri li reclama els protocols de son pare de quan era "escrivà de la vostra Cort" (vol. II, 3v.). Després d'en Bernat Vert el regent de l'escribania fou en Bernat Vidal, a partir almanco del 1361, i per molt temps, ja que l'any 1388 encara apareix documentat com a autor d'un inventari dels béns d'en Bernat Pelisser, amb l'ajuda dels prohoms Johan Figuera i Bernat Sabater (citat a la tesi de llicenciatura inèdita de JOANA MARTORELL NICOLAU: *Montuïri, un municipi mallorquí en el segle XIV* (1388), vol. II, (Barcelona), 203. Malauradament de cap d'aquests notaris i escriptors no he trobat ni un sol protocol a l'Arxiu del Regne de Mallorca, on es conserven els fons de protocols notariais mallorquins.

tència que dona el veguer de fora, a la fi de cada enquesta. Els primers deuen ser, evidentment, montuïrers, o almenys residents en aquesta vila, mentre que els que consignen les sentències deuen ésser els mateixos escriptors que acompanyaven el veguer de fora en les visites periòdiques que feia a les viles de la part forana per motius professionals.

Comptats els 11 primers fulls, que per cert no podem incloure a l'apèndix documental a causa del mal estat en què es troben, la suma total de planes escrites del ms. és de 137, mentre que són només 32 les que estan en blanc. Vegeu a continuació cada una de les escriptures amb el nombre de pàgines en què es troba i el percentatge corresponent respecte al total de pàgines escrites. Cal advertir des d'ara que algunes de les escriptures comparteixen adesiara la mateixa plana.

Esriptura A: 102 planes (74'45%)

» B: 6 » (4'37%)

» C: 12 » (8'75%)

» D: 11 » (8'02%)

» E: 1 » (0'72%)

» F: 1 » (0'72%)

» G: 4 » (2'92%)

Sobre un total de 23 pàgines en què hi ha escrits en llatí tenim:

Esriptura H: 18 planes (78'26%)

» I: 6 » (26'80%)

Tenim, per tant, un escriptor (A) que ell tot sol ja escriu les 3/4 parts del llibre, i altres tres (B,C,D,) que, plegats, arriben al 21'14% del total. Els altres (E, F i G), escriuen, entre tots, només un 4'36 %.

Com a característica lingüística d'ordre general podem dir que els escriptors que empren una llengua més acostada a l'estàndard cancelleresc són, sobretot, l'escriptor D, i, en menor grau, l'A, l'F i el G. Per contra, empren una llengua real quotidiana els escriptors C i, sobretot, B i E.

Passem ara a fer una caracterització lingüística de cada un dels idioletes que apareixen en el llibre de Cort.

4.1. ESCRIVÀ A²³

Grafies

En la representació de la [e] tònica tenim 127 exemples en e i 69 en a:

Exemples amb e: *beura* 11.5; *saber* 11.19; *eser* 11.10; *prés* «pren-gué» 11.17; *assech-ssa* 11.17; *Franssesch* 11.26; *Mafumet* 11.28; *franque-sa* 11v.17; *destret* 11v.17; *dret* 11v.19; *esta* 11v.19²⁴; *seny* 13.4; *aguèn* 13.4²⁵; *enfra* 13.4; *prevera* 13.5; *brega* 13.8; *esquena* 13.9; *paret* 13v.5; *fèu* 13v.13²⁶; *res* 14.20; *ver* 14.21; *vench* 14v.6; *menys* 14v.27; *veus* 14v.12; *seyan* 14v.14²⁸; *Cortey* 15.1; *Franssescha* 15.10; *Promès* 15.16; *donseyl* 15.26; *veura* 15v.4; *Alicssèn* 15v.18²⁹; *ser* 17.6; *veres* 17.6; *fe* 17.7; *Pana-dès* 17.11; *Manrese* 17v.2; *parantella* 17v.21 i 22; *serveys* 18.3; *leny* 18v.6; *aver* 18v.14; *Vert* 20.2; *no res menys* 20.14 i 15; *hofena* 20.17; *pendra* 20.25; *poder* 20v.15; *cabestre* 21.6; *corec* 21.9; *collet* 21.9; *cabeyls* 21.14; *despler* 21v.2; *casech* 21v.3; *verga* 22.4; *deparesha* 22.22; *Ssen* 22v.1³⁰; *Banet* 23.4; *mès* 23.8; *aveu* 23.10; *stès* 23.19; *entre* 23.21; *pagès* 23.25; *és* 23v.10; *què* 28v.21; *endecemps* 23v.16; *ferma* 23v.22; *promet* 33v.5; *del-ma* 25.18; *deya* 25v.5; *encemps* 26.10; *avem* 26v.5; *voleu* 27.10; *halesta* 27.12; *aven-se'n* 27.13; *lens* «allens» 27.19; *ofès* 27.22; *prenets* 27.32; *hudè*

²³ L'escrivà A intervé en les planes següents del ms.: 1, 1v., 2, 2v., 3, 3v., 4, 4v., 5, 5v., 7, 11, 11v., 13, 13v., 14, 14v., 15, 15v., 17, 17v., 18, 18v., 19, 20, 20v., 21, 21v., 22, 22v., 23, 23v., 24, 25, 25v., 26, 26v., 27, 27v., 28, 28v., 29, 29v., 30, 30v., 31, 31v., 33, 33v., 34, 34v., 35, 35v., 36, 36v., 37v., 38v., 39, 40, 40v., 41, 41v., 43v., 44, 44v., 45, 45v., 46, 46v., 47, 49, 49v., 50, 50v., 51, 51v., 53, 53v., 54, 54v., 55, 55v., 56, 56v., 57, 57v., 58, 58v., 59, 59v., 60, 62, 62v., 63, 63v., 64, 65, 66, 66v., 67, 67v., 68.

²⁴ Vegeu la grafia *asta* (< ISTA) 18.5 del mateix escrivà, o, la dels altres demostratius de l'escrivà C: *aquist* 74.20; *acastus* 71.7; *acal* 50v.12; *aquala* 69.5; *aqualx* 69v.16. Això em duu al convenciment que aquests demostratius devien pronunciar-se amb [e] tònica.

²⁵ Vegeu la grafia *aquan* 69.4 (del ll. vg. ECCUM HINC) de l'escrivà C.

²⁶ També aquesta forma es devia pronunciar amb [e], si en hem de regir per la grafia *fau* 50v.12 (< FECCIT) de l'escrivà C.

²⁷ Vegeu la grafia *manys* 17.12 (del ll. MINUS o del ll. vg. MINUS) del mateix escrivà A.

²⁸ Les grafies *sayha* 14v.5; *s sayen* 14.4; *vaya* 18.1; *vayhen* 13v.5; *fayha* 53.10; *fayan* 18.1; *daya* 40.21; *fayen* 23.11 del mateix escrivà A, sempre amb y i mai amb i ens induïxen a pensar que aquestes formes ja s'accentuaven a la moderna.

²⁹ Vegeu la grafia *Alicsan* 71.16 de l'escrivà C.

³⁰ El mot *Ssen* 22v.2, variant de *sant*, és usat sempre proclíticament, i, per tant, la s resta neutralitzada i es pronuncia [e]. El mateix s'esdevé amb les formes *tan* > *ten* i *detrás* > *detrés* (quan és preposició).

27v.6³¹; *feynas* 27v.28; *preneu* 28v.13; *endret* 29.7; *vet* 29.13; *comparer* 29.27; *detrès* «detràs» 29v.14³²; *assèn* 29v.23; *Massanet* 30.10; *portans-veus* 30v.9; *parer* 31.13; *prese* 33.12; *cabès* 33.13; *sosmès* 33v.10; *letre* 34.22; *tres* 34v.1; *entre*, de «entrar» 34v.8; *Arbonès* 35.1; *coreu* 35.1; *Loret* 34v.18; *veu* 35v.22; *alèn* «allèn» 36.3; *nabodeta* 36v.13; *Monet*, dim. de «Guillemonet» 37v.27; *poder*, «potser» 37v. 29; *penssa* 40.7; *rameys* 41.9; *dichmenja* 41.21; *sinestre* 44.17; *soplega* 44v.15; *conex* 44v.18; *conèxer* 44v.19; *sènyer* 44v.24 i 25; *sobrevench* 44v.31; *veya* 45.26; *Ssenta* 45v.16; *deg* 46v.9; *Tonet*, dim. de *Tona* 49.12; *tor/nareu* 49.23 i 49v.1; *avets* 49v.1; *atès* 51.7; *alens* 51.24; *voller* 53.7; *fareu* 53v.2; *daveu* 53v.2; *estech* 56.7; *escomès* 58.25; *prenguan* 58v.16; *avench* 59v.11; *fembra* 59v.20; *Careta* 62.5; *buffet* 63v.19; *prenys* 67.2.

Exemples amb *a*: *dichmanja* 11.14; *ssays* 11.15; *Asmat* 11.23; *Ugata* 11.23; *Maffumat* 11v.2; *ssotsmat-ssa* 11v.19; *promat* 11v.22; *braga* 13.4; *vayhen* 13v.5; *esglayha* 13v.6; *s sayen* 14.4; *Jornat* 14v.1; *ssayha* 14v.5; *ss'estach* 14v.6; *parat* 14v.14; *Macdalana* 14v.16 i 17; *vanch* 15.7; *fa* 15.18; *var* 17.6; *manys* 17.12; *feytases* 17v.14; *vaya* 18.1; *fayan* 18.1; *asta* 18.5; *Manrase* 18.12; *fayna* 18v.5; *escart* 18v.22; *manes* 20.9; *corac* 20.13; *pranan* 20.19; *enpanta* 21v.3; *saffarag* 21v.11; *jayen* 23.11; *quà* 23v.12; *Banat* 23v. 19; *destrat* 23v.24; *Domànach* 25.5; *trach* 25.9; *sobravanach* 25.3; *s sa-gax* 26v.3; *lucat*, «lluquet» 27.29; *pana* 26v.28³³; *escana* 27.11; *detràs* 28v.18; *rabre* 27.24; *destanch* 29.18; *Sans* 30.32; *nagra* 33.2; *Lorat* 36v.13; *Monat* 37v.23; *Vigat* 40.9; *daya* 40.21; *conach* 44v.33; *trompata* 46.9; *davau* 46.11; *bufats* 51v.5; *fuyha* 53.10; *trach* 53v.9; *tanch* 54.17; *cada[na]* 56. 22; *aparach* 56v.12; *quesach* 56v.13; *bayna* 56v.19; *plana* 59.25; *Ffaurat* 60.3; *Udà* 62.9; *Carata* 62v.19; *Johanata* 67.14; *Ssanta* 34.4.

Quant a la grafia dels plurals femenins, tenim 107 exemples en *es* i 26 acabats en *as*:

Exemples en *es*: *tesores* 11.7; *unes* 11.7; *Mallorques* 11v.17; *aquestes* 11v.21; *coses* 11v.21; *lansses* 13v.9; *arnes* 13v.9; *sues* 13v.18; *quines* 13v. 22; *moltes* 13v.9; *nagunes* 13v.23; *altres* 13v.24; *masdones* 14v.11; *portes* 15.8; *messes* 15.11; *Tàpies* 15.19; *Les* 15.24; *nafres* 15v.6; *injuries*

³¹ La grafia *udà* 62.9 del mateix escriptor em fa pensar que en realitat es devia pronunciar també amb [e] tònica.

³² Vegeu la nota 30.

³³ L'ètim de *pena* és POENA. Es per tant normal la [e] tònica.

17.3; *desonestes* 17.3; *vagades* 17.14; *ssemblansses* 17v.11; *parenses* 17v.14; *algunes* 17v.18; *feytases* 17v.14; *Ribelles* 17v.15; *formes* 18.6; *galines* 19.5; *punyades* 20.15; *alcaries* 20v.4; *Les Donades* 21v.9; *Ribes* 22.14; *eser enquerides* 22.21; *aquelles* 22.24; *vespres* 23.3; *garbes* 23.5; *dites* 23.6; *avien lavades* 23.6; *aposades...avien* 23.7; *les* (pronom) 23.7; *injuriotes* 25.6; *villanies* 23.13; *enjuriotes* 23.14; *aveu batudes* 23.23; *aveu ...mesclades* 23.24; *dues* 23v.5; *payores* 23v.22; *dies* 23v.22; *spícies* 24.2; *expressades* 24.3; *noves* 24.9; *peraules* 24.10; *enblades* 24.12; *perssones* 25v.21; *avien tretes* 26.6 i 7; *tretes «sagetes»* 27.12; *cases* 27.30; *aguera aüdes* 27v.27; *bones* 28.8; *alscunes* 28v.9; *ratudes* 29.4; *cartes* 29.4; *móres* 29.5; *vinyes* 33.8; *totes* 33v.6; *vilanes* 34v.9; *a grans cosses* 37v.10; *ànades* 37v.25; *espases* 39.15; *escriptures* 41.3; *inpatrades* 41.10; *enpatrades* 41.10; *contangudes* 44.20 i 21; *dones* 44v.27; *tocades* 46v.4; *denunciades* 46v.28; *taulles* 46v.29; *diversses* 49.8; *aveu fetes* 49.10; *lanssades* 49v.33; *coltalades* 50.1; *pedres* 53.8; *proposades* 53.26; *pilotes* 53v.11; *perxanguades* 54v.19; *bisties* 56.22; *avia aportades* 56.27; *nues* 58v.9; *avia tayades* 58v.19; *robes* 58v.20; *ebeylles* 59.26; *barbes* 62v.1; *arapades* 63v.21; *arpades* 63v.21; *fermanses* 63v.25; *enquestes* 63v.25; *escrites* 63v.25; *bótes* 65.3; *alianades...ha* 65.5; *tresportades ha* 65.5; *vanudes...avia* 65.11; *ha hahüdes* 65.12; *ha...comprades* 65.12; *ssijes* 66v.4; *somades* 66v.4; *tancades* 67v.20.

Exemples amb *as*: *unas* 11v.8; *ellās* 14v.6; *péras «pedres»* 14v.13; *manleutas* 15.25; *nafras* 15v.4 i 5; *teras* 17v.16; *festas* 17v.18; *Mieras* 19.10; *eras* 21.9; *Ribellas* 17.23; *tretas* 26.5; *soltas* 26v.17; *quítiās* 26v.17; *fermanssas* 26v.20; *feynas* 27v.28; *núpcias* 29v.25; *doentas* 30.14; *suas* 30.32; *Banyeras* 34v.12; *estrangeras* 45.26; *nuas* 59.10; *bótas* 65.12; *ssijās* 66v.20; *avia fetas* 66v.20 i 21; *grácias* 41.9; *portas* 67v.19.

Tal volta és una simple variant gràfica la forma *batlle*, que apareix 47 vegades, al costat de la forma actual mallorquina *batle*, que surt 25 vegades.⁸⁴

En morfologia verbal val la pena que facem menció de la terminació de la 3.ª persona del plural, amb 95 casos amb *en* final i 54 acabats en *an*.

Amb terminació *en*: *ssayen* 25.4; *jayen* 28v.14; *ffessen* 13v.20; *tanien* 13v.22; *abasten* (subj.) 64.14; *afararen-ssa* 63.2; *vayhen* 13v.5; *viren* 29.8; *ajunyiren* 59v.13; *anaven* 27.23; *aportassen* 38.10; *aportaven* 14.14; *apa-*

⁸⁴ *batlle* 22.21 i 46 exemples més; *batle* 11.1 i 24 exemples més.

rien 37v.26; *sa baralaven* 33.18; *havien* 11.29; *sa colpajaven* 58v.8; *comparaguessen* 28v.6; *contrestaren* 56v.19; *corien* 56.4; *depertiren* 55v.24; *Dixerén* 15v.9; *donassen* 25.19 i 20; *encontraren* 66v.5; *entraren* 66.22; *s'escaballaren* 63.32; *s treballaven* 67v.23; *jayen* 23.11; *afollaren* 21.21; *passificaven* 27.9; *se oposaren* 28v.9; *saludaren-ssa* 59v. 3 i 4; *s colpagaven* 59v.9; *stojaren* 39.15; *ffugirien* 37v.29; *passaven* 14.5; *fosen* 25.19; *deguessen* 15v.4; *traguessen* 54.14 i 15; *tirassen* 56v.10; *prenguessen* 59.16; *aguessen* 59v.21; *mesuraven* 49.18; *ffallen* 23.24; *s'abrassaren* 53.8; *ss'acostaren* 53v.7; *anuren-se'n* 15.7; *arancharen* 45.20; *bandajats foren* 15v.20; *agren depertits* 56v.21; *sa donaren* 63.28; *aguessen emblades* 37v.27; *avien...* *encalssat* 56.29; *sién* 51v.19; *foren* 21v.12; *estaven* 17v.18; *foren fetes* 15.25; *ffariren* 59v.26; *giraren* 39.6; *avien* 14.17; *avien...* *aüda* 56.28; *lavaren* 67.8; *avien lavades* 23.6; *manaren de «menar»* 27v.11 i 12; *manaven, de «menar»* 27v.24 i 25; *manjaven* 18.2; *matigaven* 29.30; *foren nafrats* 13.8; *ss'obligaren* 23v.17; *hobrien* 35v.25; *auhïren* 40.20; *pagaren* 19.9; *pertiren «separaren»* 25v.21; *foren pertits «foren separats»* 59.15; *s fosen pertits «es fossin separats»* 45.20 i 21; *ssa foren pertits «se foren separats»* 62v.2; *panssaren-ssa* 37v.26; *poguessen* 26v.32; *posaven* 18.2; *posaren* 59v.8; *avien pres* 25.17; *prenien* 18.2; *s raonaven* 17v.16; *racorden* 28.27; *renunciaren* 30.17; *romanguen* 46v.22; *saltaven* 62v.20; *sobrevingueren* 27.21; *tiraven* 55v.26; *aguessen tolt* 44v.12; *tornaren-sa* 63.31; *avien tretes* 26.6 i 7; *trobaren* 49v.27; *vangueren* 34.15; *vulen* 26v.20; *volien* 27.28.

Acaben en an: *veran* 14.4; *feran* 14.16; *fayan* 17v.1; *geyan* 23.5; *vayan* 37v.29; *seyan* 14v.14; *deyan* 56.28; *acostavan-ssa* 56.32; *anaran* 11.26; *ssa aramiran* 55v.12; *ataneran* 58v.11; *atrobaran* 11.28; *bagueran* 11v.5; *comparagueran* 27.7; *coragueran* 35.3 i 4; *dixeran* 58v.16; *ssa donaran* 62.31; *isqueran* 67v.13; *entrevengueran* 27.8; *eran* 13v.6; *seccaran* 68.21; *agueran pres* 25.20; *s'acostaran* 53.8; *agran...* *cunsumat* 37v.17; *coragueran* 35.3 i 4; *foran* 39.6; *estavan* 17v.4; *ffarian «ferien»* 22.3; *agueran* 18v.26; *juraran* 15v.8; *agran lunyats* 55v.13; *malmateran* 21.20; *agran mort* 37v.17; *materan* 27v.25; *s'eran nafrats* 14v.29; *nafraran* 13v.9; *s n'obligan* 64.3 i 4; *ss'obligaran* 11v.13; *pertiran «separaren»* 29.21; *pertits agueran «hagueren separat»* 62.14 i 15; *agran pertits «hagueren separat»* 63v.1; *poscan* 64.13; *prengueran-ssa* 53v.7; *pranan* 20.19; *Promeseran* 11v.11; *romangan* 37v.19; *saberan* 67.8 i 9; *sa foran saludats* 29.2; *s tancaran* 14v.17; *tingueran* 40.19; *s tragueran* 53.9; *vingueran* 18v.25; *eran vanguts* 66.21; *entraran-sse'n* 15.8.

Fonètica

Hi ha inflexió de la *e* tònica a causa d'una iod en els mots: *privilligi* 30.5; *aximpli* 20.19; *bístia* 46v.31; *bísties* 56.22; *spicies* 24.2.

Tant aquest escrivà com tots els altres empren ja de manera decidida les formes monoftongades en *e* provinents dels grups llatins ACTU/ECTU: *tret* 25v.20; *treta* 34.8; *tretas* 26.5; *serà ffet* 29.12; *ffeta* 28.14; *avia fetas* 66v.20 i 21; *guoret* 31.18; *sie destret* 11v.17; *dret* 11v.19; *endret* 29.7. Per contra, en posició pretònica, *feytases* 17v.14.³⁵

Generalment es conserva el grup [wa], tant en polisíl·labs: *quatre* 50v.9; *cincuantha* 11v.16, com en monosíl·labs: *cuax* 67v.4; *guany* 45.8; *quant* 31v.5; *en quant* 63.7; *qual*, «qui» 25v.12. Nogensmenys, hi ha sempre monoftongació en la conjunció *con*, «quan» < QUANDO i, així mateix, *con* o, menys freqüentment, *cor*, en el sentit de «car» < QUARE. Hi ha, encara, un cas de monoftongació de *quant* en *con* < QUANTUM.³⁶

El grup *AI (< ARIU/A) s'ha reduït a *e*: *carera* 40.21; *era* 23.5, *tret* d'una sola excepció: *Barbavayre* 33.9 «barba de color variat», nom d'un esclau negre.

Són, així mateix, normals en aquest escrivà i en els altres, formes com: *dan* 15v.11, *nit* 68.16, *anit* 13.3, *any* 25.3, etc.

Hi ha vacil·lació en *paor* (6 vegades) i *por* (2 casos).³⁷

La *o* en posició pretònica davant *i/u* generalment tòniques apareix 52 vegades com a *o* i 17 com a *u*:

Exemples en *o*: *s'obligaran* «ss'obligaran» 11v.13; *convinens* 11v.13; *Domingo* 11v.20; *hobligació* 11v.22; *Ropià* 11v.23; *sse n'obliga* 11v.24; *Bofi* 14.5; *brogit* 14.8; *constituyt* 15.27; *covinent* 17.17; *Ss'Olivera* 17v.24; *conaxia* 17v.26; *s porie* 18.8; *Polí* 20.6; *Moxí* 21.3; *coria* 21.10; *covinenssa* 22v.1; *Rovira* 34v.22; *obligan-sse* «obligant-se» 24.2; *obligacions* 24.2; *ffallonia* 24.11; *sovanir* 25v.22; *Encontinent* 27.23; *volia* 30.1; *s n'obligaren* 30.16; *complir* 30.15; *Pugdorffilla* 33.9; *hobrí* 34.11; *agués aconsssaguit* 35.21; *hobrien* 35v.25; *cortins* 37v.6; *Holiver* 35v.22; *s'obligà* 43v.11; *rossi*

³⁵ Un altre exemple del mateix escrivà A que hem trobat en un altre volum de Cort reial és *malleytor* (31-VIII-1358, vol. 4, f.24).

³⁶ *con* «quan» 18v.11 i 78 exemples més; *con* «car» 56v.7 i 14 exemples més; *cor* «car» 53v.16 i dos més. La partícula *con* és usada també en vuit ocasions com a interrogativa directa o indirecta amb valor causal (62.10 etc.). L'ús llatinitzant del *con* acompanyat de subjuntiu amb valor causal apareix diverses vegades (17.2, etc.). També surt amb el valor de *quant* monoptongat (23.20) i com a adverbí exclamatiu de mode (14v.7).

³⁷ *paor* 45v.9, i 5 exemples més; *por* 14v.8 i 44v.24.

45.15; *hohia* 47.1; *cosir-ssa* 47.4; *nodrits* 49v.4; *aconsagui* 51.20; *Bertoli* 53v.4; *escosir* 54v.19; à *proceyt* 55v.38 i 39; *corien* 56.4; *continent* 56.8; *oltu* 57.5; *volria* 63.11; *cosi* 63.14; *ssacodi* 63v.21; *s n'obliga* 64.3 i 4; *Romia* 65.10; *provayr* 65.11; *dormia* 67v.11; *volien* 67v.15.

Exemples en *u*: *Ssusia* 11.11; *Muntuyri* 13.2; *Bufi* 13.5; *eser mugut* 24.10; *escusir* 25v.6; *ss'acustuma* 30v.2; *s'ubrien* 35.19; *agran... cunsumat* 37v.17; *perculdi* 46v.16; *sa raquilli* 47.19; *sa raquilis* 54v.27; *Rupià* 56.1; *s'era racullit* 56.6; *Rubi* 65.3; *Rumia* 65.8; *brugit* 67v.4; *cumú* 41.11.³⁸

El grup [wa] en posició àtona sempre apareix monoftongat en *o*: *gordar* 11v.23; *guoret* 31.18; *aguera...gostat* 34v.5 i 6; *gonyar* 51.4; *Gonyallons* 31.2; *agoytà* 58.6; *cortins* 37v.6; *cortera* 53.27.³⁹

El diftong *eu* tant en posició tònica com àtona es manté inalterat: *veu* 55v.18; *abeurar* 33.5 i 6; *veuré* 40.16, tret d'un cas en què hi ha labialització: *abourar* 62.4.

En morfologia verbal solem trobar formes monoftongades, com és ara: *feran* 14.16; *fes* 13v.16; *ffessen* 13v.20; *veran* 14.4; *viren* 29.8; *ves* 22.7; *vessen* 43.29; *rabre* 27.24; *avem rabuts* 26v.8. Nogensmenys, no hi manquen tampoc formes sense monoftongar com *faent* 27.13; *faens* 29v.32; *faén* 30v.1; *vaé* 53v.12, *vaent* 54.9, al costat de formes més conservadores: *vaseran* 15v.7.

En posició inicial alguns mots que tenen etimològicament *IN* han passat a *EN*, per la freqüència de mots populars amb la síl·laba inicial *EN*: *enjurioses* 23.14; *enjuriave* 45v.19; *entorogat* 58.27; *Entorogade* 59v.27; *enpatradores* 41.10, al costat de: *injurioses* 25.6; *injuriava* 47.20; *intorogat* 11.9; *intorogada* 17.9; *inpatrades* 41.10. Hi ha també vacil·lació en les formes del verb *entrar*. Així tenim *intrà-se'n* 40.18, *intraren* 66.10, al costat de les més freqüents: *entraren* 66.22; *se n'entraren* 68.18; *entraran-sse'n* 15.8; *se n'antrà* 45v.13; *entrà-sse'n* 56v.22; *entrant* 58.23; *s n'antràs* 45v.11.

Hi ha hagut canvi de prefix *INTER* pel vulgar *ENTRE* en el mot *entrevingueran* 27.8.

³⁸ Vegeu d'altres exemples extrets d'altres volums del mateix arxiu: *ladrunissi* (27-VII-1358; vol.4, quadern C, f.32v.); *aururinat* (3-III-1358; vol.4, quadern B, f.33); *buïnes (bistias)* (9-VIII-1355; vol.2, quadern C, f.21v.); *cunjonta* (4-IX-1358; vol.4, quadern A, f.17).

³⁹ D'altres exemples de diversos lligalls són: *cuoern* (4-X-1358; vol.4, quadern A, f.81v.), al costat de *quern* (12-III-1358; vol.4, quadern B, f.17) i *agoltat* (15-IX-1358; vol.4, quadern A, f.45).

Els finals àtons en *ia*, tant en singular com en plural, es conserven tots, tant en aquest escrivà com en els altres: *Alcúdia* 11.13; *paròdia* 15.16; *Ssasília* 18v.5; *altàrie* 18v.22; *justícia* 20.18; *istància* 22.16; *lissència* 65.5; *injúria* 31.7; *ssària* 63v.11; *ància* 39.14; *gràcia* 41.11; *mamòria* 54.15; *tèrcia* 53.3; *injúries* 17.3; *quityas* 26v.17; *gràcias* 41.9; *bísties* 56.22.

Ja tenim o final en els casos següents: *avonclo* 38.6; *musqlo* 44v.5 i 6; *Nostro* 62.2; *vostro* 23.29; *porxo* 62.5; *moro* 18.8; *fero* 36v.18. Per contra, en general apareix *hom* 17v.14 i, menys freqüentment, *oma* 46v.30, però mai *homo*, del mallorquí actual.⁴⁰

Són freqüents els casos de fonètica irregular:

Assimilacions vocàliques: *tastamoni* 11.11; *endorochà* 21.13; *desor-donadament* 51v.9 i 10; *maliffi* 66v.16; *Nostro* 62.2; *vostro* 23.24; *s'entortollà* 56.31; *intorogàt* 11.9; *intorogada* 17.9; *salovòs* 34v.1; *ligityma-ment* 46.8; *lasència* 19.11.⁴¹

Dissimilacions: *tesores* 11.7; [vi]n^{ent} 28.5; *hofasials* 41.10; *matiga-ven* 29.30; *dassiplina* 15v.9 i 10; *sacós* 15v.15; *juradichció* 22v.20; *Xan-xireyl* 33.2 (*Ssanxirel* 33v.4); *provesió* 44v.15 i 16; *Salamó* 44.23; *Gillabert* 45v.3; *Vergili* 49.3; *daligentment* 15v.4; *eser enquerides* 22.21; *Ssasília* 18v.5; *lochtinent* 26v.5; *sobrevingueren* 27.21; *vingueran* 28v.8; *vinguera* 34.4 i 5; *hofasials* 41.10.⁴²

Metàtesis: *benifasiat* 34.4; *intoragat* 21v.18.⁴³

Ultracorreccions: *delma* 66v.20; *mallalt* 65.8; *malaltia* 65.8; *delmar* 25v.18; *s racoldava* 49v.29; *viavora* 51.22. Deuen ésser ultracorreccions purament gràfiques: *cars* 64.11, al costat de *cas* 31v.6 i *Ssanta Ullàlia* 34.4. Per contra, el mot *foura* 59v.3 no ha registrat encara la ultracorrecció que el duria a la forma actual *folre* (o *folro*).⁴⁴

⁴⁰ Però també *avoncle* (12-IV-1358; vol.4, q.A, 37v.). Com a forma assimilada hi podem afegir *vosaltros* (26-IX-1355; vol.3, f.75), que més tard donaria lloc a *valtros* i *voltros*, formes usuals on evissenc i mallorquí respectivament.

⁴¹ Com a assimilacions veuen encara: *sitriy* (26-IX-1358; vol.4, q.A, f.68); *axhiminade* (27-IX-1358; vol.4, q.A, f.61v.); *ligitiu* (27-VIII-1358; vol.4, q.A, f.21v.); *Hilichsen* (26-VIII-1373(?); vol.2, q.A, f.3); *malramoni* (24-IX-1358; vol.4, q.A, f.61); *envantari* (9-VIII-1355; vol.2, q.C, f.21v.); *costòdia* (21-IX-1358; vol.4, q.A, f.63); *vosaltros* (26-IX-1355; vol.3, f.75); *monotoris* (16-IV-1358; vol.4, q.C, f.3); *ortalisses* (1-III-1358; vol.4, q.B, f.31v.); *quatorza* (3-XII-1355; vol.2, q.C, f.22).

⁴² D'altres dissimilacions són: *fonida* (12-IX-1358; vol.4, q.A, f.45); *inposicions* (2-VI-1358; vol.4, q.C, f.16); *manimassors* (X-1358; vol.4, f.21v.).

⁴³ També hi ha metàtesi en: *ladmissi* (27-VII-1358; vol.4, q.C, f.32v.); *dillabaratió* (20-VIII-1358; vol.4, q.A, f.12); *praguami* (9-VIII-1373, vol.2, q.A, f.3).

⁴⁴ Són també formes ultracorrectes: *plóbbich* (16-I-1358; vol.4, q.B, f.9); *deltor* (13-VIII-1358; vol.4, q.A, f.8v.); *cumó* (22-IX-1358; vol.4, q.A, f.65).

Quant al consonantisme, les característiques més interessants són les següents:

Hi ha 23 formes que no registren iodització i 9 que presenten aquest tret fonètic:

Casos sense iodització: *fiylla* 11.16; *Guillemó* 62.11; *tayl* 13v.23; *fiyl* 13v.1; *uyl* 13v.12; *fiyls* 14v.19; *muler* 14v.21; *trabayl* 14v.28; *taylla* 17v.30; *veyl* 18.18; *Rossaylló* 19.10; *paylla* 21v.9; *cavayllons* 23.6; *gallardement* 25v.17; *cabeyls* 33.15; *agullade* 33.12; *pallissa* 51.17; *s'era racullit* 56.6; *s'entortollà* 56.31; *ebeylles* 59.26; *vnyll* 50.27; *s'escaballaren* 63.32; *s tra ballaven* 67v.23.

Formes ioditzades: *Cortey* 15.1; *Tayhó* 17.14; *Guiamona* 17.23; *ha justaya* 19.5 i 6; *abatayons* 31.14; *aguyada* 46v.16; *gramayha* 47.4; *avia tayades* 58v.19; *Rosseyó* 35.1.⁴⁵

A grans trets, podem dir que s'ha perdut la *n* intervocàlica llatina: *traydor* 46v.15; *jueu* 20v.1; *juyha* 68.1; *maytat* 46v.18; *juy* 20v.14; *siens* 22.18; *a proceyt* 55v.38 i 39; *proyayr* 65.11; *ssayha* 14v.5; *gonyar* 51.4; *seyan* 14v.14; *esglayat* 36v.4; *veya* 45.26; *vayan* 37v.29; *vaé* 53v.12; *veran* 14.4; *viren* 29.8; *ves* 22.7; *vessen* 43.29; *vaent* 54.9; *oi* 71.22; *auhi* 17.14; *avul* 67v.20; *sient* 28.4; *nua* 67v.4. Nogensmenys, es conserva en forma de sibilant en els casos següents: *gresadors* 41.11; *espase* 25.7 i en les formes verbals *vesser* 67.7; *vaseran* 15v.7; *saser* 14v.26; *casech* 21v.3.⁴⁶

Conserven la sibilant els mots que en llatí acabaven en *itia*: *franguesa* 11v.17; *feytases* 17v.14.

Com a norma general els mots que en llatí tenien *C^o* i han perdut tot rastre d'aquesta consonant: *vey* 67v.21; *ssarayn* 11.18; *despler* 21v.2; *fayna* 18v.5; *feynas* 27v.28; *rabre* 27.24; *avem rabuts* 26v.8; *deya* 24.11; *deyan* 56.28; *dién* 17v.20; *dient* 31.8; *diens* 67v.23; *fer* 11.22; *faya* 57.8; *ffayen* 66v.15; *faén* 30v.1; *faent* 27.13; *faens* 29v.32; *fes* 13v.16; *ffessen* 13v.20; *feran* 14.16; *geyan* 23.5. Un sol cas de conservació de la sibilant: *desembre* 19.3.⁴⁷

⁴⁵ Hi podem afegir encara les següents formes ioditzades: *Fuyana* (14-V-1358; vol.4, q.C, f.8v.); *pary* (22-IX-1358; vol.4, q.A, f.64).

⁴⁶ També hi ha perdut de la *n* intervocàlica en: *juyavesch* (2-X-1358; vol.4, q.A, f.75v.); *noern* (4-X-1358; vol.4, q.A, f.81v.); però es conserva en forma de sibilant sonora en: *crestegut* (20-II-1358; vol.4, q.B, f.23).

⁴⁷ Els següents casos conserven la sibilant sonora: *fasent* (20-II-1358; vol.4, q.B, f.23v.); *fasador* (27-IX-1358; vol.4, q.A, f.62v.); *fasadores* (15-IX-1358; vol.4, q.A, f.47 i 48); *resmbats* (13-III-1358; vol.4, q.B, f.32v.); *sarest* (25-VI-1374; vol.16; q.J, f.3).

Per contra, té tendència a mantenir-se la *s* intervocàlica llatina: *presens* 23v.21; *irosement* 24.11; *furosement* 23.25; *provesió* 44v.15 i 16; *proposades* 53.26; *deshaxie's* 58.26; *posar* 31v.8; *scusar* 30.21; *se oposaren* 28v.9; *presenta* 26v.3; *aposades...avien* 23.7; *basà* 15v.2; *ase* 21.6; *àsens* 23v.12; *case* 35v.18; *cose* 20.17. El mateix podem dir d'aquells mots que tenien *ns* en llatí: *cosín* 67v.26, o d'aquells amb [z] formada en època romànica, com *desalt* 63.11. Només hi ha pèrdua de sibilant en casos de dissimilació, com *escuar* 57.24 i *esglayha* 13v.6, enfront de *scusar* 30.21, i en els derivats de ECCE ILLAS HORAS O ILLAS HORAS: *salavòs* 11.4; *asalavòs* 63.31; *salavores* 53.7; *Lavòs* 36.10, amb *v* antihiàtica.⁴⁸

La *L* en posició implosiva en general es conserva inalterada: *vosal-tres* 29.12; *malvolent* 39.21; *colteyl* 20.15; *coltalades* 50.1; *moltes* 17.14; *soltas* 26v.17; *altària* 18v.22; *altres* 55.21; *altra* 43v.2; *encalssava* 51.19; *saltà* 27v.8. El mateix s'esdevé en alguns mots en què el mallorquí actual ha perdut la *l*: *palm* 25.26; *colp* 13.8; *sa colpajaven* 58v.8. Nogensmenys, hi ha hagut vocalització de la *l* en els monosíl·labs *aut* 56v.13 i *faus* 44.25. La forma *colpable* 26.5 és mig-culta; *mallalt* 65.8 i *malaltia* 65.8 són ultracorrectes, i *alberch* 13v.4 i 5 i *albir* 18v.20 són formes que sofriren molt prest dissimilació consonàntica. És normal la vocalització de la *l* en el grup final *ald* dels antropònims germànics com *Arnau* 17.4; *Gombau* 40.11. Per contra, remarcuem que en la forma femenina reapareix la *l*: *Arnauille* 33.11.

Hi ha hagut pèrdua de la *v* labiodental en els casos següents: *paor* 45v.9, al costat de *por* 14v. 8, *buyna* 59.25; *àl* «àvol» 25.23; *alment* «àvolment» 23.12, però es conserva en el mot *novembre* 26v.18.⁴⁹

Alguns grups consonàntics llatins tenen tendència a assimilar-se, com és ara *RS*, *NST*, *NSTR*, *NV*: *travassava* 21.9; *passaguir* 31v.7; *istància* 65.4; *constituyt* 20v.17 (*constituït* 64.6); *constituyts* 40v.26; *ffo estruït* 28.28 i 29; *és estruyt* 29v.19; *és istruyt* 28v.23; *era istruhit* 35.7; *covinenssa* 22v.1; *covinent* 17.18. Hi ha, però, també, formes més conservadores com: *perssona* 18.4, que és mot culte, *constituïts* 63v.28; *instruir* 31v.8; *era instruït* 29.21; *és estat... instruït* 31v.9; *convinenssa* 22v.19; *convinent* 15.17; *convinens* 11v.13.

⁴⁸ No hi ha encara dissimilació consonàntica en *toshissos* (21-VIII-1358; vol.4, q.A, f.13). És també normal la conservació de la sibilant en *vosaltes* (26-IX-1355; vol.3, f.75); *imposicions* (2-VI-1358; vol.4, q.C, f.16).

⁴⁹ En altres escrits del mateix escriptor tenim qualche cas de mot amb *u* consonàntica convertida en *V*: *juhavesc* (2-X-1358; vol.4, f.76v.).

Per contra, alguns altres grups com RC*s* i i NF es conserven inalterats: *porcella* 59v.5; *mercer* 62.3; *merssajant* 20v.4 i 5; *infanta* 11.17; *confasió* 37v.20.

Hi ha hagut dissimilació en *judrí* 35v.7; *jadrius* 51v.9; *pendra* 20.25; *escuar* 57.24; *esglayha* 13v.6.

A grans trets, els grups N'R, L'R no registren epètesi de *d*, talment com en el mallorquí actual: *genra* 54.10; *divenres* 22.13; *honrat* 15.25; *alre* 29.14; *volria* 63.11. Nogensmenys, tenim: *vendrà* 11v.21; *vendreu* 49v.30.

El grup T'R apareix reduït a *r*; *compara* 58.13; *frara* 13v.4; *mara* 15.5; *para* 13v.10; *poria* «podria» 54.20.

Els derivats del llatí vulgar *ALICUNU* presenten generalment conservació del grup: *alcú* 14.16; *alcun* 15v.11; *alcuna* 27.6; *alcunes* 27.21, al costat d'altres exemples, menys nombrosos, amb sonorització: *algu* 14.18; *alsguns* 58v.16; *algunes* 17v.18.

Com a norma general s'ha perdut la *N* final llatina en mots com: *oració* 27v.24; *abitació* 28.18; *juradichció* 11v.19; *mació* 44v.16; *provesió* 44v.15 i 16; *sobornació* 55v.38; *confasió* 37v.20; *denunciació* 18v.3; *exacució* 64.13; *hobligació* 11v.22; *perdó* 15.6; *escrivà* 58.7; *fadrí* 35v.7; *jarmà* 14.4; *catallà* 18v.11; *siutadà* 14v.21; *faló* 29v.30; *vey* 67v.21; *bestó* 53.19; *camí* 20.7; *cantó* 13v.4; *vi* 11.6; *raó* 28.5; *li* «lli» 46.4; *ca* 21.7. Es conserva, però, en alguns mots com *Ssimon* 21.16; *ssarayn* 11.18; *cosin* 67v.26; *vinagra* 25.20; *mantinent* 31.14; *a mantinent* 56v.14 i 15. Hi ha, també, vacil·lació en els mots *bé/ben*, *bo/bon* (Vegeu *Morfologia*). Idèntica tendència evolutiva trobam en formes verbals com *do* 68.16; *ssové* 57.12; *té* 25v.22, al costat d'alguna forma com *contén* 15.13.⁵⁰

El grup final *RS* s'assimila en mots com: *envés* 13v.16; *devés* 27v.1; *ves* 31.18; *sacós* 15v.15; *cós* 39.6; *viafòs* 14v.28; *salavòs* 11.4; *Lavòs* 36.10; *asalavòs* 63.31, al costat de *salavores* 53.7. Per contra, en els plurals és més freqüent la conservació d'aquest grup: *gresadors* 41.11; *diners* 49v.8; *avadors* 64.5; *lurs* 15v.8; *abitadors* 11v.12, però no hi manquen tampoc els casos assimilats: *avadós* 33v.7; *abitadós* 40v.27; *lus* 23v.21. Cal recordar aquí l'existència d'algunes ultracorreccions com *cars* 64.11; *devert* «devers»; 54v.14; *vert* «vers» 57.9.⁵¹

⁵⁰ Entre els mots amb *N* final conservada podem afegir-hi *plan* (13-VIII-1358; vol.4, q.A, f.4v.).

⁵¹ En el cas de *vert* i *devert* hom degué mal interpretar aquestes formes com si fossin singulars ultracorrectes d'unes falses formes "plurals" *verts* i *deverts*.

El grup n's en posició final es conserva en tots els casos, tant en mots com sens 40v.3; fins 13.12, com en els plurals *mans* 45.19; *pans* 14v.4; *cans* 49v.4; *fayssons* 17.16; *brujons* 63.21 i 22; *cavayllons* 23.6; *obligacions* 24.2; *abatayons* 31.14; *bestons* 62.6 i 7; *masions* 65.24; *cortins* 37v.6; *sareyns* 11v.6; *fadrins* 51v.9. El mateix s'esdevé en plurals que han perdut en mallorquí modern la n: *òmens* 14v.13; *pròmens* 15v.4; *jòvens* 62.6. La forma *mas* 55v.25 en comptes de *mans* pot ésser un rossellonisme, si no és un error del copista.

Finalment, podem fer esment especial de tot un seguit de duplicats fonètics que es donen en aquest escrit, com és ara:

- denant* (28 exemples) / *danant* (3) / *devant* (1).⁶²
péra (16) / *pedra* (1). I plurals *péras* (9) / *pedres* (2).⁶³
Catalina (4) / *Catarina* (3).⁶⁴
Mergalida (2) / *Mergarida* (1) / *Margarita* (1).⁶⁵
viaffora (3) / *viafora* (1) / *viavora* (1) / *viafòs* (1).⁶⁶
salavòs (53) / *sallavòs* (3) / *salovòs* (1) / *Iavòs* (1) / *asalavòs* (1) / *salavores* (1).⁶⁷
Muntuyri (126) / *Montuyri* (2).⁶⁸
interogat (98) / *Intoroguat* (3) / *interogat* (2) / *entorogat* (2) / *interogat* (1).⁶⁹
interogade (15) / *interogada* (11) / *entorogade* (1).⁷⁰

⁶² *denant* 27.5, etc.; *danant* 51.4 i 5, etc.; *devant* 49v.18.

⁶³ *péra* 13v.18, etc.; *pedra* 21.11; *péras* 14.13, etc.; *pedres* 53.8, etc.

⁶⁴ *Catalina* 45.3, etc.; *Catarina* 59v.23, etc.

⁶⁵ *Mergalida* 54v.32, etc.; *Mergarida* 67.5; *Margarita* 56v.31.

⁶⁶ *viaffora* 66.19, etc.; *viafora* 68.5; *viavora* 51.22; *viafòs* 14v.28.

⁶⁷ *salavòs* 11.4, etc.; *sallavòs* 21v.2, etc.; *salovòs* 34v.1; *Iavòs* 36.10; *asalavòs* 63.31; *salavores* 53.7.

⁶⁸ *Muntuyri* 11.1, etc.; *Montuyri* 25.2 i 3, etc.

⁶⁹ *interogat* 11.9, etc.; *interoguat* 27v.22 i 23, etc.; *interogat* 21v.18, etc.; *entorogat* 39.17, etc.; *interogat* 18.13; *interogat* (sic) 18v.9.

⁷⁰ *interogade* 14v.2, etc.; *interogada* 17.9, etc.; *entorogade* 59v.27.

D'altres duplicats del mateix escrit A continguts en d'altres escrits són els següents:

tutor (20-VIII-1358; vol.4, q.A, f.12) / *tudor* (21-VIII-1358; vol.4, q.A, f.13).

cuoern (4-X-1358; vol.4, q.A, f.81v.) / *quern* (12-III-1358; vol.4, q.B, f.17).

diuhit (2-X-1358; vol.4, q.A, f.75v.) / *divuyt* (4-X-1358; vol.4, q.A, f.80).

amnestrador (27-VIII-1358; vol.4, q.A, f.21v.) / *minestredor* (20-VIII-1358; vol.4, q.A, f.12).

Algunes variants d'ordre fònic tenen una o àtona, mentre que avui han passat a tenir una u: *costòdia* (27-IX-1358; vol.4, q.A, f.63); *morter* (17-V-1373; vol.6, q.A, f.49v.); *cohiram* (3-IX-1358; vol.4, q.A, f.26); *colpable* (31-VIII-1358; vol.4, q.A, f.24); *colpa* (24-III-1358; vol.4, q.B, f.41v.);

Morfologia i lèxic

Alguns duplicats palesen traces de l'antiga declinació. La forma *Déus* és la normal com a cas recte (3 exemples), mentre que *Déu* és usat només com a cas oblic (22).⁶¹

En termes generals podem dir que la forma normal és *hom* (5), *om* (16), tant com a cas recte com oblic. Menys freqüent és *home*, escrit sempre *oma* (4).⁶²

En la prosa normal trobam generalment *senyor* (o *ssenyor*) tant com a cas recte com oblic (52). La forma *sènyer* (o *ssènyer*) apareix només 3 vegades en prosa ordinària i 2 en diàlegs.⁶³

També provenen del nominatiu: *res* 40.8; *sartre* 66v.18; *prenys* 67.2 i el llinatge *Company* 46.4.

Són totalment normals els noms dels dies de la setmana: *dimarts* 20.3; *dijous* 22v.10; *divenres* 22.13. El mateix podem dir de les formes pronominals *lur* 14.4 i *lurs* 17v.16, formes totes elles provinents de genitiu.

Hom troba restes de l'antic ablatiu en alguns mots composts del llatí *MANU*: *manlavar* 14v.4; *manleuta* 26v.22, i tota la llarga llista d'adverbis de manera acabats en *ment*.

Tenim diferents tipus de plurals:

1. Com ja he dit, els mots femenins en *a* formen majoritàriament el plural en *es* (107 casos), i, menys freqüentment, en *as* (26).

2. En el cas dels masculins acabats en *s* o en *ç* de vegades tenim *es* i d'altres vegades tenim *os*:

En *es*: *diverses* (o *diversses*) (2); *meses* «mesos» (5); *interes* (1); *furoses* (1).

soplecció (31-VII-1358; vol.4, q.C, f.34v.); *ha soplicat* (21-VIII-1358; vol.4, q.A, f.67). Hi ha hagut canvi de O en E en *espital* (21-II-1358; vol.4, q.A, f.67). D'altres formes, avui més o menys modificades però normals en català medieval són *vultubre* (27-IX-1358; vol.4, q.A, f.62v.); *saxantha* (10-I-1358, vol.4, f.5v.); *paelle* (17-V-1373; vol.6, q.A, f.50); *canbiat l'an* (22-IX-1358; vol.4, q.A, f.64); *canbi* (4-IX-1358; vol.4, q.A, f.15v.).

⁶¹ *Déus* 44v.12, etc.; *Déu* 15v.8, etc.

⁶² *hom* 17.17, etc.; *om* 17v.30, etc.; *oma* 22v.6, etc.

⁶³ *senyor* 11.1, etc.; *ssenyor* (en diàlegs) 53v.6, etc.; (en prosa normal) 46v.20 (escrit *sènyer*) etc.

En *os*: *avia presos* (1); *mesos* (1); *brasos* (1); *hofesos* (1) i diverses variants gràfiques de *ambdosos*: *abdosos* (2); *amdosos* (1); *emdosos* (2); *endosos* (2).⁶⁴

3. Els masculins acabats en *ix* fan el plural en *is*, escrit *ys*: *mateys* 26.15. Els acabats en *st* afegeixen una *s*: *raquests...saran* 57.19.

4. Els acabats en *nt* quan passen a plural perden generalment la *t*: *Sans* 30.32; *convinens* 11v.13; *captanimens* 17.16 i 17; *siens* 22.18; *movens* 22.18; *presens* 23v.21; *diens* 67v.23; *faens* 29v.23; *tans* 64.13; *gens* 68.5; *habitans* 23v.15; *infans* 66.6; *manamens* 20v.2. Observeu, fins i tot, el cas de l'adverbi concertat *corporalmens* 15v.8. Només hi ha una excepció: *infants* 51v.5.

5. Els mots que acabaven en llatí en *N* + vocal recuperen sempre aquest fonema quan passen a plural, tant si la vocal precedent és tònica com si és àtona. Vegeu-ne relació completa en els *Sons*.

6. Alguns mots, per raons fonètico-històriques, tenen forma de plurals però significat singular: *prenys* 67.2; *temps* 29v.25.

7. Els acabats en *r* en singular en general es conserven amb *rs* en plural: *gresadors* (1); *diners* (3); *avadors* (5); *abitadors* (1); *lurs* (3). No hi manquen, però, alguns plurals assimilats: *avadós* (1); *abitadós* (1); *lus* (1).⁶⁵

El comparatiu de superioritat es forma amb l'adverbi *pus* o *més*. Intensificant un adjectiu tenim sobretot *pus*:

«*pus colpable*» 26.4 i 5; «*pus malvolent*» 39.22 i 23; «*pus amich*» 39.23. Hi ha un sol cas de *més* intensificador d'adjectius: *més amich* 39.22.

Per contra, modificant un verb o referint-se a quantitat tenim generalment *més*:

⁶⁴ Plurals en *es*: *diverses* 18.3; *diverses* 62.13; *meses* "mesos" 26v.31, etc.; *intereses* 64.14; *turosses* 25v.11.

Plurals en *os*: *avia presos* 20.6; *mesos* 23v.22; *brasos* 63.26; *aguera hofesos* 27.22; *abdosos* 59v.25, etc.; *undosos* 54v.6; *emdosos* 54v.20, etc.; *endosos* 41.4, etc.

⁶⁵ Plurals en *rs*: *gresadors* 41.11; *diners* 49v.8, etc.; *avadors* 64.5, etc.; *lurs* 15v.8, etc.; *abitadors* 11v.12.

Plurals assimilats: *avadós* 33v.7; *abitadós* 40v.27; *lus* 23v.21.

«Demanat si lo dit Muntaner tirava *més* ha la I d'equells que a l'altre, e dix que no li aparia que y fos *més* per la I que per l'altre espacial» 56v.5-7; «No ajats por, que *més* faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esglaya que vós ab vostra spase!» 14v.8 i 9; «Intorogat fo e quant pot aver que eyl l'à vist en Ssineu, e dix que *més* de XXXV anys ha passats» 18v.13-15.

Només una vegada trobam *pus*, amb aquesta funció:

«e als aquel no fèu ne *pus* no.l tocà» 21v.4.

També apareix *pus* modificant un adverbí:

«Als dix, *pus* anant, no ssaber» 56v.26 i 27.

Pus i *més* es troben també en les locucions adverbials següents:

«sens *pus* e sens *més*» 15.13 i 14; «poch *més* o manys» 17.12;

«ssens *més* ne menys» 31v.6.

Quant al superlatiu absolut, es forma a base de l'adverbí *molt* o *fort*:

«e viu que.n Tona sí tania l'espase del tot treta, e.l dit Prats tania puyal tret, *molts* (sic) irats e furoses la I en contre l'altre» 25v.10-12; «dix que.s maravallava *fort* de les peraulles a aquel dit Frenssesch dites» 17v. 19 i 20.

També, a base de l'adjectiu *gran*:

«e que cra *gran* amic de son para» 18.26 i 27.

Quant als pronoms demostratius, predominen de molt els reforçats: *aquest* 14v.8; *aquesta* 31.17; *aqueixa* 45v.11; *aquell* 63.27; *equela* 11.5; *aquests* 11.16; *aquestes* 14v.11; *equels* 14.18; *aquelles* 28.28.

Menys corrents són les formes etimològiques: *est* 63v.25; *esta* 11v.12; *exa* 53v.2, i, així mateix, *seylla* 23v.11.

El demostratiu neutre és *açò*, escrit *assò* (13), *asò* (8), *essò* (1), al costat de *això*, escrit *axò* (3) i *asxò* (1).⁶⁶

Són particularment interessants els indefinits *qui.s* *qui.s* *fos* «certa persona, fos qui fos» 55.2 i 3, el plural *qui.s* *qui fossen* 55v. 23 i 24 i *que.s* *que.s* *fos* «certa cosa, fos que fos» 54v.28.⁶⁷

⁶⁶ *assò* 11.13, etc.; *asò* 24.13, etc.; *essò* 59.18; *axò* 45.17, etc.; *asxò* 59v.15.

⁶⁷ D'altres indefinits del mateix escrivà són: "si en res tangut li és per *qualsqua* quals raons ho maneran *sa vol*" (8-VIII-1358); vol.4, q.C, f.40v); "que *quescha* eyl haja proceyt en les coses desús dites ha prosceyt per vigoor del manament" (13-X-1358; vol.4, q.A, f.63v.).

Amb el sentit de «quelcom, alguna cosa» tenim: *queshacom* 44v.1 i *alcuna cose* 63.7.⁸⁸

Hi trobam també el pronom indefinit substantivat *altri* «un altre» 34v.2.

Amb el sentit de «altres coses» aquest escrivà es decideix quasi sempre per *àls* (79), escrit una vegada *àlls*. Per contra, *alre* surt només tres vegades, dues en prosa normal, escrit *alra*, i una sola vegada en el curs d'un diàleg, escrit *alre*.⁸⁹

Quant a la morfologia del gerundi, veim que la terminació en *nt*, per la confusió amb el participi actiu, predomina sobre la terminació en *n*. Els primers casos són, en total, 47 i els segons, 30.

Acabats en *nt*: *tanent-sa* 63v.18; *anant* 28v.15; *aportant* 28v.17; *dient* 31.8; *faent* 27.13; *pertent* 41.22; *passant* 29v.2; *penssant-sa* 34.10; *volent-sa* 44.8; *cavalcant* 28v.29; *desonrant-sa* 25v.9 i 10; *entrant* 58.23; *portant* 28.19; *sient* 28.4; *tornant-se'n* 39.6; *afarant* 54v.10; *sercani* 51.4; *clamant-ssa* 20.27; *contrestant* 29.16; *cridant* 44v.28 i 29; *dufanent-ssa* 45v.21; *deszant-sa* 41.26; *desourant-sa* 25v.9 i 10; *dressant* 28.20; *enpanyent* 35.15; *espanyent* 44v.5; *estant* 15.2; *stanent* 31.7; *ficant* 45v.20; *injuriat* 41.28; *ladrant* 45v.5; *lavent* (sic) «llevant» 45v.6; *manant* 26v.19; *merssajant* 20v.4 i 5; *matent* 69.5; *mitigant* 28.8; *parant* 44.15; *plorant* 36.19; *prenent* 41.27; *rahatent* 45v.22; *ratent* 28.25; *ssabent* 55v.11; *ssaltant* 29.17; *tirant* 44v.7; *tocant* 34.23 i 24; *vaent* 54.9; *volent* 23.9.

Acabats en *n*: *abrassan-ssa* 53v.7; *acompanyan* 27.31; *ajustan* 28.13; *anan-se'n* 27v.20; *aportan-se'n* 20.22; *arapan* 63v.20; *arencan* 25.7; *besan* 30v.1; *brandén* 62.17; *cavalcan* 21.19; *sitan* «brandant» 29.16; *cuydan* 21.10; *deportan* 36.4; *dién* 17v.20; *duptan-ssa* 28v.20; *Encaran* 27.22; *entran-sse'n* 68.15; *assèn* 29v.23; *faén* 30v.1; *obligan-sse* 24.2; *obrén* 36v.17; *pertén-ssa* 49v.24; *passan* 27v.21; *penssan-ssa* 29v.6; *portan* 28.23; *promatén* 30v.2; *raonan-se* 50v.4; *sién-sa* 47.13; *tornan-sse'n* 29v.27 i 28; *volén* 44v.6.

Remarqueu els duplicats dels mateixos verbs, uns amb *t* i els altres sense: *anant* 28v.15 / *anan-se'n* 27v.20; *aportant* 28v.17 / *aportan-se'n* 20.22; *dient* 31.8 / *dién* 17v.20; *faent* 27.13 / *faén* 30v.1; *pertent* 41.22 /

⁸⁸ Un altre fragment en què apareix *quesacom*, enaig d'un diàleg: "En Mateu, lo nostro ase no pot res fer. Vols que el barat ab *quesacom*?" (4-IX-1358; vol.4, q.A, f.15).

⁸⁹ *àls* 11.21, etc.; *àlls* 56v.9; *alra* 53v.17, etc.; *alre* 29.14.

pertén-ssa 49v.24; *passant* 29v.2 / *passan* 27v.21; *penssan-sa* 34.10 / *penssan-ssa* 56.27; *renunciant* 51v.19 / *renuncian* 68.26 i 27; *volent* 44.7 i 8 / *volén* 44v.6; *cavalcant* 28v.29 / *cavalcan* 21.19; *entrant* 58.23 / *entran-ss'en* 68.15; *portant* 28.19 / *portan* 28.23; *sient* 28.4 / *sién-sa* 47.13; *tornant-se'n* 39.6 / *tornan-ss'en* 29v.27 i 28.

Remarqueu, així mateix, algunes alternances formals entre verbs amb formes pronominals i d'altres sense: *anan-se'n* 27v.20 / *anant* 28v.15; *sien-sa* 47.13 / *sient* 28.4; *pertén-ssa* 49v.24 / *pertent* 41.22; *tirant-ssa* 54v.22 / *tirant* 44v.7; *volent-sa* 44.8 / *volent* 23.9; *aportan-se'n* 20.22 / *portan* 28.23; *entran-ss'en* 68.15 / *entrant* 58.23.

És particularment interessant la perifrasi concertada *estans abraçats* 54v.8 i 9, forma paral·lela als adverbis concertats *corporalments tocats* 15v.8 i *molts irats* 25v.11.

Quant als participis de present, en singular sempre acaben en *t*, tant si tenen valor de proposició de relatiu: *convinent* 15.17; *vinent* 22v.2, com si tenen valor d'adjectiu: *malvolent* 39.21. Per contra, en plural sempre perden la *t*: *convincens* 11v.13; *diens* 67v.23; *faens* 29v.32.

La desinència de la 2.ª persona del plural en general és ja amb *u* (35 casos), al costat de 11 formes més conservadores acabades amb *ts*. Cal dir que tots els exemples de formes verbals d'aquesta persona es troben enmig de diàlegs.

Exemples amb *u* final:

Present d'indicatiu: *aveu pas* 59v.7; *daveu* 53v.2; *escuxau* 62.9; *gosau* 44.12; *vos laxau* 44.10; *mantiu* 23.26; *voleu* 27.10.

Imperfet: *daviu* 46v.10.

Perfet compost: *aveu batut* 23.28; *aveu fetes* 49.10; *aveu haiits* 49v.19; *aveu levades* 23.10; *aveu manjada* 59v.5; *aveu...mesclades* 23.24; *aveu trobat* 23.20; *vos sou clamat* 49.21 i 22; *ssou vengude* 23.27.

Futur: *fareu* 53v.2; *tor/nareu* 49.23 i 49v.1; *vendreu* 49v.30.

Condicional compost: *fórau vangut* 44v.3.

Present de subjuntiu: *hajau* 44v.24.

Plusquamperfet: *aguésseu tocade* 44v.2.

Imperatiu: *anau* 23.17; *veu* «anau» 14v.10; *coreu* 35.1; *dau* 28v.13; *desau-vos* 37v.28; *diguau* 46v.8; *axiu* 14v.10; *gosau* 44.12; *laxau* 62v.24; *ojau* 46v.7; *preneu* 28v.13; *tocau* 14v.10.

Exemples amb *ts* final:

Present d'indicatiu: *fets* 14v.7; *estats* 14v.7; *tanits* 46v.9.

Perfet compost: *avets aüts* 49v.1; *avets manjade* 58.14; *sots anat* 50.13.

Present de subjuntiu: *ajats* 14v.8.

Imperatiu: *donats* 28.17; *laxats* 62.29; *prenets* 27.32; *ssaguïts* 27.33.

Perfet simple.

Tots els exemples d'aquest temps apareixen en prosa normal i cap en diàlegs. En les persones de singular predominen de molt les formes fortes (33), mentre que només hi ha 4 formes febles. Per contra, en les de plural predominen les febles (14) sobre les fortes (4).

Formes fortes:

1. Verbs en *ui* (sing.): *aparach* 56v.12; *assech-ssa* 11.17; *avench* 59v.11; *aven-se'n* 27.13; *casech* 21v.3; *conach* 44v.33; *corec* 14v.15; *destanch* 29.18; *estech* 56.7; *hach* 21v.4; *s moch* 51.24 i 25; *s poc* 20v.7; *sobrevench* 44v.31; *tench* 58v.17; *tolc* 31.16; *trach* 53v.9; *trash* 25.9; *venc* 27v.23; *volc* 15v.24.

2. Verbs en *si*: *atès* 51.7; *escomès* 58.25; *stès* 23.19; *sa mès* 46v.19; *ofès* 27.22; *près* 11.17; *promès* 15.16; *respòs* 14v.10; *romàs* 18v.11; *sos-mès-ssa* 33v.10; *dix* 11.9.

3. Verbs en *i*: *sa fèu* 67v.4; *fèu* 13v.13; *viu* 11.18.

Formes febles:

1. Verbs en *ui*: *s mogé* 55.24; *pogué* 58.26; *tolgué* 27v.10.

2. Verbs en *si*. No n'hi ha cap forma.

3. Verbs en *i*: *vaé* 53v.12.

Formes febles plurals:

1. Verbs en *ui*: *agueran* 58.20; *comparagueran* 27.7; *sobrevingueren* 27.21; *tingueran* 40.19; *bagueran* 11v.5; *tragueren* 59v.9; *vingueran* 18v.25; *vangueren* 34.15.

2. Verbs en *si*: *prengueran-ssa* 53v.7; *isqueran* 67v.13; *dixeren* 15v.9; *materan* 27v.25; *ataneran* 58v.11.

3. Verbs en *i*: *vaseran* 15v.7.

Les úniques formes fortes de 3.ª persona del plural són: *feran* 14.16; *foren* 21v.12; *veran* 14.4 i *viren* 29.8.

Preterit anterior.

Predominen les formes fortes (9) sobre les febles (2).

Formes fortes: *ach grídat* 36v.7 i 8; *ach estès* 23.19; *ac fermat* 21.6; *hach ubert* 35.19; *pertits hach* 51.9; *hach pertits* 51.21; *agren depertits* 56v.21; *agran lunyats* 55v.13; *agran pertits* 63v.1.

Formes febles: *agueran pertits* 63.4; *pertits agueran* 62.14 i 15.

Perfet perifràstic

Alguns duen forma pronominal entre l'auxiliar i l'infinitiu: *van-ssa habrassar* 54v.6; *van-ssa acostar* 54v.2; *va-li donar* 62.29, al costat d'una forma moderna com: *sa van afa/rar* 62.32 i 62v.1.

D'altres casos, sense forma pronominal, són: *Va aranchur* 20.11; *va dir* 14v.10; *van farir* 68.16 i 17; *va posar* 58.15.

Futur i condicional simple

Només en el curs dels diàlegs trobam algun exemple de futur separable: *dar-t'é* 49v.8; *fer-la-t'é* 31.10; *ffer-m'é* 37v.28, i de condicional separable: *dar-l'ia* 50.29.

Condicional compost.

Les formes febles (7) són més freqüents que les fortes (3):

Formes febles: *aguera donat* 62.17 i 18; *aguera...gostat* 34v.5 i 6; *aguera mort* 34v.5; *aguera aïdes* 27v.27; *aguera...morts* 27.22; *aguera hofesos* 27.22; *agueran pres* 25.20.

Formes fortes: *agra...consumat* 35.22; *agran...cunsumat* 37v.17; *agra mori* 20.14.

Subjuntiu i imperatiu.

Remarqueu la terminació dels imperfets de subjuntiu en *às*, normals en el mallorquí actual: *aydàs* 50v.6; *anàs* 50.17; *sitàs* 29v.12; *donàs* 50.1;

donassen 25.19 i 20; *enbagàs* 29v.15; *s n'antràs* 45v.11; *estojàs* 44.25 *furtàs* 11.30; *lavàs* 11.30; *tiràs* 55.22; *tirassen* 54.14; *tocàs* 63.9; *tornà* 26v.21.

Quant a l'imperatiu, són remarcables: *pertix-ta* 39.13 i 14; *tremi* 50v.7; *ssays* 11.15, i, del verb *anar*: *ve* 3.12; *vet-en* 34v.10; *veu* (5.ª pers.) 14v.10; *anau* 23.17; *anau-vos-en* 45.7 i 8. Del verb *veure*: *vet* (2.ª pers.) 3.12; *vet-hi* 29.13; *vages* 3v.2; *veus* (5.ª pers.) 14v.12.

Formes incoatives.

Són les normals del català oriental: *sagax* 30v.8 i 9; *depaescha* 22.23; *isqua* 68.19; *ix* 34v.7 (*imperatiu*). Però *pertix-ta* 39.13 i 14 avui és pròpia del dialecte occidental i valencià. Algunes altres formes que ací apareixen com a no incoatives, com *ment* 23.25; *requer* 44v.14 avui han pres en mallorquí la terminació incoativa corresponent: *mentesc* (quasi inusitat) i *requereix*.

Alguns duplicats verbals.

Són prou alligoadors sobre la llengua de l'època els següents:

vesser (1) / *veura* (7).⁷⁰

viu (surten nombrosíssimes vegades) / *vaé* (2).⁷¹

trasch (7) / *trach* (2).⁷²

vinguera (2) / *venguera* (o *vanguera*) (2).⁷³

dixera (25) / *diguera* (2).⁷⁴

vaseran (1) / *viren* (1) / *veran* (4).⁷⁵

vingueran (2) / *vangueren* (o *vangueran*) (4).⁷⁶

dixeren (o *dixeran*) (3) / *digueran* (1).⁷⁷

posqués (2) / *pogués* (2).⁷⁸

⁷⁰ *veura* 15v.4, etc.; *vester* 67.7.

⁷¹ *viu* 11.18, etc.; *vaé* 53v.12, etc.

⁷² *trasch* 25.9, etc.; *trach* 53v.9, etc.

⁷³ *vinguera* 34.4 i 5, etc.; *vanguera* 11.5; *venguera* 44.14 i 15.

⁷⁴ *dixera* 11.15, etc.; *diguera* 44v.1, etc.

⁷⁵ *veran* 14.4, etc.; *viren* 29.8; *vaseran* 15v.7.

⁷⁶ *vangueren* 34.15, etc.; *vangueran* 54v.13; *vingueran* 18v.25, etc.

⁷⁷ *dixeren* 15v.9; *dixeran* 58v.16, etc.; *digueran* 68.16.

⁷⁸ *posqués* 44.16, etc.; *pogués* 46v.18, etc.

tingués (1) / *tangués* (1).⁷⁹
tresqués (1) / *tragués* (1).⁸⁰
dixés (1) / *digués* (6).⁸¹

Adverbis de lloc.

Indiquen repòs:

«on» *on* 11.6 (*hon* 54.7).
 «ací, aquí» *asi* 14v.11 / *aquy* 11.16 / *ssà* 62v.24.
 «allí, allà» *là* 47.2 / *allà* 14v.5 / *salí* 45v.2.
 «damunt» *desús* 28v.5 / *derunt* 41v.6.
 «davall» *bax* 23.7 / *devayll* 59.5.
 «davant» *denant* 36v.19 / *devant* 49v.18.
 «darrera» *darera* 21.10.
 «dedins» *dins* 21.5.
 «de fora» *de fora* 54.4.
 «un poc més envant» *I poc avant* 40.19.
 «un poc abans» *I poc abans* 39.8.
 «devora, a prop» *pres* 54.25 / *da pres* 55v.19 / *prop* 22.2.
 «lluny» *luny* 47.25.

Els que impliquen moviment són:

«per on» *per...on* 51.23 i 24.
 «d'on» *d'on* 29.2.
 «d'allà» *delà* 35.4.
 «cap allà» *alà* 54v.10 (*hallà* 54.7) / *enlà* 45.21.
 «cap aquí» *dessà* 18v.6 (*desà* 18v.12) / *assí* 49.13.
 «per allà» *alèn* 36.3 / *per alens* 51.23 i 24.
 «cap amunt» *amunt* 37v.10.
 «cap avall» *avayl* 37v.9 / reforçat, *costa avayll* 58v.6.
 «cap a de fora» *de fora* 14v.27 (*deffora* 34.9; *daffora* 54.6).
 «de darrera» *de rera* 51v.12 / *de tras* 44v.5 (o *da tras* 46v.14).
 «cap a darrera» *atràs* 44v.8 (*hatràs* 54v.12).
 «en terra» *en terra* 49v.29.
 «al mig» *al mig* 55.22 / reforçat, *sus al mig* 56v.7.

⁷⁹ *tangués* 58v.14, etc.; *tingués* 36.22.

⁸⁰ *tresqués* 13v.17; *tragués* 50.5.

⁸¹ *digués* 44.24, etc.; *dixés* 34.11.

Adverbis de temps

- «abans» *anances* 53v.5 i 6 / *anbans* 23v.24 / *abans* 11v.17.
- «després» *après* 14.7 / *enaprès* 22v.4 / *puy* 13v.7 / *despuys* 18v.7. Sovint són acompanyats de *tantost*: *Enhaprés e tantost* 44v.9; *despuys e tantost* 54v.11.
- «aleshores» *salavòs* 15.7 / *salovòs* 34v.1 / *salavores* 53.7 / *asalavòs* 63.31 / *Lavòs* 36.10.
- «aquella hora» *seylla ora* 23v.11 / *aquella hora* 67.12.
- «aquell temps» *aquel temps* 17.11 / *an aquel temps* 17v.4.
- «temps enrera» *quondain* 14v.1 / *ssa entràs* 15.10 (*sa entrès* 17.8 o *ssantràs* 17.23).
- «al cap de poc temps» *a cab de pessa* 29v.1 / *a poch* 36.18 / *a poch temps* 18v.12.
- «immediatament, tot seguit» *mantinent* 31.14 / *a mantinent* 56.14 i 15 / *Encontinent* 56.29 i 30 / *tantost* 27v.4 (*tentost* 27v.10) / *eytantost* 27v.9 / *de present* 56v.3 (*da present* 56v.17). Aquests adverbis sovint apareixen matisats o reforçats per altres de consemblants: *tantost e de present* 28v.8 i 9 / *Enhaprés e tantost* 44v.9 / *despuys e tantost* 54v.11 / *salavores e tentost* 53.7.
- «al capvespre, a posta de sol». Són freqüents les formes matisadores *al cabvespra*, *pres de posta de sol* 27.16 i 17 / *pres posta de sol* o *aquèn entorn* 29.6 / *entorn posta de sol* 29v.4 / *assats ora baxa* 28.22 / *al capvespra, entorn del ssol post* 28v.13 i 14 / *a ora de posta de ssol* o *aquèn entorn* 33.4 i 5.
- Idèntica tendència a la matisació trobam en *a ora del sseny del ladre callat* 34.3 / *passada ora del sseny del ladre* 34.19 i 20, referint-se a l'hora del toc del seny del lladre o hora de la queda, ja a nit fosca.

Adverbis de mode.

La forma *bé* apareix com a adverbi de mode autònom:

- «*bé* aparia que aquels ofendra volgués» 29v.17 i 18; «que deguessen veura *bé* e daligentment las nafras» 15v.4 i 5; «no li pot *bé* sovanir ny poch tanir a ment» 25v.22 i 23.

Modificant un adjectiu:

- «e que era hom de bon tayl e *bé* català» 17.15 i 16; «e que'l viu om bo e *bé* apariant» 17v.30.

Seguit d'un numeral té el sentit de «ben bé, devers»:

«molt furosement sy dix e cridà *bé* dues o III vagades» 23v.5 i 6; «*bé* à XXXV anys o aquèn entorn, que eyl sí viu vanir en l'alcarie de Man-rese» 18.14 i 15.

La forma *ben* té, de vegades, el sentit de «certament»:

«e asò hahuí dir al dit Bernat *ben* dues vagades» 44v.24 i 25.

O també de modificador d'un adverbí:

«mirave joch de taules e y travasava, e *ben* lony ell hohí novajar en Bernat Vergili» 47.24 i 25.

Són remarcables les següents parelles sinonímiques:

«solidàriament» *in ssolidum* 57.18 / *tots encemps e cascú d'èls per lo tot* 26.10 i 11 / *cascuns d'èls per lo tot* 11v.13.

«premeditadament» *acordadement* 58.4 i 5 / *acordade penssa* 40.7 / *ab cor de penssa* 58.5.

«corrents» *a cós fet* 39.6 / *a grans cosses* 37v.10.

«per diversió» *en ssolàs* 53.16 / *per solàs* 34.10.

Hi ha també un cas d'adverbí en *ment* concertat amb el participi modificat:

«los Sans Avangellis da Déu, de lurs mans *corporalmens* tocats» 15v.8.

Adverbis de quantitat.

«més» (seguit d'adjectiu) *pus* 39.23 / *més* 39.22.

«més» (modificant un verb) *més* 14v.8 / *pus* 21v.4.

«molt» (modificant un verb) *molt* 21.14 / *fort* 17v.20.

«solament» *sol* 44.12 / *tan solament* 15.12.

«quasi» (modificant un adjectiu) *cuax* 67v.4 / *pres de* 18.18.

«ben bé, devers» (seguit d'un quantitatiu) *bé* 23v.5 / *ben* 44v.25 / *entorn* 45.8.

«ni més ni menys» *sens pus e sens més* 15.13 / *ssens més ne menys* 31v.6 / *sens més o menys* 40v.3 i 4.

«poc més o menys» *poch més o manys* 17.12 (*poc més o menys* 18v.23) / *aquèn entorn* 18v.24.

Adverbis d'ordre.

«a més, endemés, encara» *despuys* 46v.10 i 11 / *encara* 23.26 / *encara més* 30.19 / *no res menys* 21.13.

Adverbis d'afirmació.

«sí» (com a simple reforç afirmatiu) *si* 14v.18 / *pur* 21v.14.
 «certament, per cert» *banssé* 44.31 i 44v.1 / *per sert* 44.13 / *sertas* 59v.7.
 «també» *aytambé* 63.2 (*aytanbé* 37v.15 o *eytambé* 44v.17) / *també* 46v.30.

Preposicions.

«a» (indicant direcció cap a un lloc) *a* 27v.11 / *en* 26v.21.
 «amb» (referint-se al mitjà de transport) *ab* 18v.6 / *en* 18v.6.

Quant a les preposicions fortes, trobam les següents parelles sinònimes:

«cap a» *ves* 14v.13 / *vert* 53v.3 / *envés* 29v.2 / *cap* (a) 45v.20.
 «de» (indicant procedència) *devés* 27v.1 / *ves* 58.12.
 «cap a» (indicant moviment i, alhora, aproximació local) *devés* 13v.7 / *devert* 54v.14.
 «entorn de» (indicant aproximació quantitativa) *assats* (*de*) 17v.30 / *entorn* 25v.4.
 «contra» *envés* 13v.16 / *contre* 14.7.
 «entre» *enfra* 13.4 / *entre* 25.6.
 «fins a» *tro a* 49v.26 / *entrò en* 36.11 (en sentit local).
 «fins a» *entrò a* 47.5 / *fins a* 56.14 (en sentit temporal).
 «sobre» (en sentit local) *ssobre* 13v.5 (*sobra* 49v.17) / *aut* 56v.13.
 «sota» (en sentit local) *ssots* 58v.19 / *jus* 13.10 / *davayll* 58v.7.
 «prop de» (en sentit local) *pres* 21v.12 / *pres de* 21v.10 / *prop* 20.12.
 «dins» (en sentit local) *dins* 17v.28 / *dins en* 54.4.
 «fora» (en sentit local) *ffora* 49v.25 / *daffora* 47.6.
 «darrera» *detràs* 28v.18 (*detrès* 29v.14) / *darera* 20v.5.
 «sense» *menys de* 14v.7 i 8 / *sens* 19.11.
 «endret, a l'altura de» *endret* 29.7 / *endret de* 58.23.
 «després de» (en sentit temporal) *après* 27.29 / *après da* 64.8.
 «al mig de» *enmig de* 56v.4 / *al mig de* 54.10.
 «a manera de» *a guise de* 23.12 / *en manera de* 17.7 / *a manera de* 44v.9 i 10.

*Conjuncions.**a. De coordinació.**Copulatives i distributives.*

«ni» *ne* 33.12 / *ne no* 55v.14.

«ni...ni» *ne...ne* 22v.4 / *ni...ne* 25v.12.

«o...o» *o...o* (en frases afirmatives) / *ne...ne* 28v.24 / *ni...ne* 14.13 i 14
(en frases interrogatives, dubitatives o condicionals).

Adversatives.

«però» *mas* 14.13 / *emperò* 63v.7 / *mas emperò* 22v.3 / *sinó que* 59v.12 /
sinó con 66.11 (*sinó cuon* 46v.19).

«sinó que, al contrari» (en sentit exclusiu) *ans* 58.15 / *abans* 18v.10.

Continuatives.

«a més, així mateix» *encara* 29.4 / *Encara més* 30.19 / *despuys* 46v.10 i 11
/ *no res menys* 20.14 i 15.

Causals.

«car» *con* 11v.20 / *cor* 58v.13 / *en quant* 63.7 / *que* 44v.24.

*b. Conjuncions de subordinació.**Temporals.*

«mentre» *axí con* 14.5 / *dementre* 27v.8 / *dementre que* 11.17 i 18.

«estant així» *enaxí que* 25v.17 / *stant axí* 55v.16.

«després que» *aprés que* 56v.21 / *despuys que* 51.22.

«fins que» *entrò* 14v.17 / *entrò que* 51.20 i 21 / *dentrò que* 51.7.

Causals.

«per què?» *con* 62.10 / *per què* 62.9.

«perquè» *per tal con* 62.10 / *per sso con* 28.25 / *en tant con* 67v.10 /
en tant con que 27.22 i 23 / *en quant* 34v.21.

«puix que» *com que* 23.28 / *pus que* 28.12.

«per això» *per sso* 17.7 / *En per so* 64.3 / *per què* 37v.17.

Consecutives.

«així que» *axí que* 67v.13 (*usxí que* 34.14) / *enaxí que* 63.1 (*enhaxí que* 44v.25).

«d'aquí que» *d'on* 51.11 / *E on* 26v.32 / *d'equí que* 23v.22 i 23.

Finals.

«per tal que» *per tal que* 44.15 i 16 / *en tal manera que* 22.21.

Interjeccions.

Expressen sorpresa o admiració: *E com!* 25.21 / *E qu.és!* 44.30.

Substantius i adjectius sinònims.

«blat» *forment* 23.5 / *blat* 23.29.

«cambra» *case* 44v.26 / *cambre* 44v.23.

«camí» *carera* 20.23 / *via* 28.20 / *camí* 20.7.

«carrer» *carera* 44.14 / *carer* 44.7.

«cantó» *cantó* 14.4 / *cantonade* 25v.16.

«casa» *alberch* 13v.4 i 5 / *abitació* 28.18 i 19 / *salla* 35v.18 / *case* 35v.18.

«csgarrapades» *arapades* 63v.21 / *arpades* 63v.21.

«missatge, servent» *missatjas* 37v.5 / *ffadri* 37v.30 i 31 / *macip* 66v.1 / *serventa* 54v.33.

«molèstia, enuig» *affany* 58.26 / *feynas* 27v.28.

«nau» *nau* 18v.6 / *leny* 18v.6.

«nen» *infant* 49.11 / *fadri* 49v.6.

«paraules» *noves* 40.20 / *paraules* 28.13 (*peraules* 50v.4).

«punyal» *coltell* 44.10 (*colteyl* 20.15; *quolteyll* 44.9) / *punyal* 20.11.

«testimoni» *tastamoni* 11.11 (*testamoni* 11v.3 i, abreuja't *ts* al ms.) 21v.6 i 7; *testes* 22v.9 (també una vegada abreuja't (*tsts* 28v.1).

«verga» *bestó* 22.4 / *verga* 22.4 (*vergua* 54v.19) / *bruions* 63.21 i 22 / *perxa* 54v.4 / *perxanch* 55v.17 / *lucac* («lluquet») 27.29.

«amistançada» *fembra* 59v.20 / *amiga* 58v.5.

«descontent» *despagat* 54.16 / *no content* 28.9 i 10.

«esposa» *dona muler* 11.15 / *muler* 46v.24.

«esquerre» *sinestre* 44.17 (*sinestra* 56v.16) / *squera* 13.10 (*esquera* 13.12).

«extern, d'una altra vila» *estranger* 47.16 / *estern* 50.27.

«germà» *frare* 27v.1 (*frara* 13v.11) / *jarmà* 14.4.

«habitant(s)» *habitans* 23v.15 / *habitador* 15.1.

Verbs sinònims.

- «acostar-se» *etanssar-ssa* 27v.8 / *s'acostava* 29.15.
 «acotar-se» *sa clinà* 57.13 (.s *clinà* 63.4) / *ssa baxà* 57.10.
 «agafar» *afarar* 20.13 / *estaven abrassats* 54v.18 / *mès mans per* 37v.31 / *près* 33.14.
 «barallar-se» *ach contrast* 24.7 / *ach noves* 34v.9 / *.s contrestaven* 50v.4 / *novajar* 25v.9 / *avia braga* 51v.4 / *fayha braga* 53.10 / *fassa forssa* 55.11 / *.s prengueran de noves* 25.6 / *.s contén* 35.2 / *sa baralaven* 33.18.
 «brandar» *aramí* 49.9 / *brendén* 49.7 i 8; *sitan* 29.16.
 «desatesar-se» *.s dessarà* 27v.9 / *s'i...destanch* 29.18.
 «destruir, anorrear, anihilar» *aguera...gostat* 34v.5 i 6 / *agra...consumat* 35.22.
 «donar» *donà* 50.30 / *dar-l'ia* 50.29.
 «empènyer» *enpunyent* 35.15 / *espanyent* 44v.5.
 «encertar» *avench* 59v.11 / *aguès aconssaguit* 35.21 / *fari* 55v.20.
 «entrar en un lloc per a cercar refugi» *se n'antrà* 47.3 / *sa raquilli* 47.19.
 «escoltar» *ojau* 46v.7 / *va escoltant* 40.17.
 «ficar» *posà* 49v.28 / *ficà* 49v.28.
 «insultar» *injurïave* 47.16 / *avillava* 47.16 / *desonrave* 47.20.
 «matar» *ausiura* 34.13 (*ausiura* 46v.18) / *mata* 36.19.
 «mirar» *vayhen* 13v.5 / *mirava* 46v.30.
 «nafrar» *e nafrat* 33.12 / *e...farit* 33.12.
 «parlar» *raonar* 17v.15 (.s *raonaven* 17v.16) / *parlant* 40.12 (.s *parla* 63.12).
 «pegar, donar (cops, etc.)» *donà* 31.14 / *tirà* 34.12 / *percudí* 46v.16 / *descarà* 59v.11.
 «pensar» *ssa cuydava* 22.2 / *panssar* 18.8 (*pensant-sa* 34.10; *se'n panssa-va* 44v.25).
 «portar» *portant* 28.19 (*portar-lo-sse'n* 39.4) / *aportant* 28v.17.
 «posar» *mès* 23.8 (.s *mès* 28v.18) / *posà* 29v.9 (*posà's* 37v.33).
 «prendre, robar» *furiara* 11.6 / *amblara* 11.6 i 7 / *lavàs* 11v.7 / *près* 23.4.
 «prendre, emparar-se de, arrencar per força» *avia tolt* 54v.8 / *arapà* 53v.8 / *e prese* 33.12.
 «recordar» *sovanir* 25v.22 / *à menbranssa* 53v.10 / *à mamòria* 54.15 / *li racorde* 29v.16.
 «semblar» *li parïe* 18v.9 / *aparia* 29v.18 / (*li aparia* 29v.17) / *dóna de parer* 31.13.

- «separar(se)» *perty* 27v.16 i 17 (*sa pertiren* 40.23) / *deperiti* 31.18 / *sa descorporà* 54v.12 / *deshaxie's* 58.26.
 «tenir» *havia* 49v.3 / *tania* 44.25.
 «tirar, llançar» *lanssà* 31.17 / *tirà* 51.23.
 «tirar a terra» *enderoquar* 44.16 / *gità...en tera* 33.15 / *endarochà en tera* 54v.31.
 «tocar, fer sonar» *avia sonat* 15.6 / *tocar* 14v.10.
 «trencar» *esgranà* 34.13 / *trancà* 34v.5.
 «traure (l'espasa)» *aranquà* 37v.32 (*rancaren* 53v.8 i 9) / *trach* 53v.9.
 «trobar» *trobà* 20.23 (*atrobà* 49v.16) / *encontrà* 53v.4 (*ss'encontrare* 41.25).
 «vendre» *alienades...ha* 65.5 / *vanudes...avia* 65.11.

Mots polisemàntics.

- casa* «habitació, cambra» 44v.26 / «edifici, alberg» 11.14.
carrera «camí» 20.23 / «carrer» 44.14.
era «parada o taula d'hort» (*eras*) 21.9 / «lloc on es baten les messes» 49v.26.
feina «treball» 18v.5 / «molèstia, enuig» (*feynas*) 27v.28.
taula «post» 59.25 / «taula» 67v.12.
testimoni «testimoniatge» 11.22 / «testimoni» 11.11.
nua «desembeinada» (*nuas*) 59.10 / «despullada» 67v.4.
donar «pegar» 35.21 / «dar» 49v.9.
desserrar «pegar» 59v.11 / «desatesar-se» 27v.9.
ferir «encertar» 55v.20 / «nafrar» 33.10 / «pegar» 22.1.
haver «aconseguir» 63.30 / «tenir» 49v.3.
llevar(se) «prendre, furtar» 11v.7 / «fer caure, tomar» 54v.31 / «aixecar-se» 25.9.
oir «escoltar» 46v.7 / «sentir, percebre per l'oïda» 18v.10.
partir (*partir-se* o *partir-se'n*) «anar-se'n d'un lloc» 45.21 (*perti-se'n; perti* 28.17) / «separar» 37v.16 i 17 (*perty*); «separar-se» 40.23 (*sa pertiren*).
prendre(s) «agafar» 33.14 / «emparar-se, arrencar per força» 33.12 / «furtar, robar» 23.4.
tirar «pegar» 44v.9 / «llançar» 51.23 / «traure, trafegar, trascolar (el vi)» 37v.7.
veure «mirar» 13v.5 / «veure» 11v.7.

- ací* «ací, aquí» 14v.11 / «cap aquí» 49.13.
allà «alli, allà» 14v.5 / «cap allà» 54v.10.
darrere «darrera» (adverbi) 21.10; (preposició) 20v.5 / «des de darrera» 51v.12.
defora «defora» 54.4 / «cap a defora» 14v.27.
detràs «darrera» (prep.) 28v.18 (*detràs*); 29v.14 (*detrès*) / «des de darre-ra» 44v.5.
después «endemés» 46v.10 i 11 / «després» 18v.5.
bé «bé» (modificant un verb) 29v.17 / «ben, en grau considerable» (modificant un adjectiu) 17v.30 / «ben bé, pel cap baix» (acompanyat d'un quantitatiu) 18.17.
ben «ben, en grau considerable» (modificant un adverbi) 47.25 / «ben bé, pel cap baix» (seguit d'un quantitatiu) 44v.25.
vers «cap a» 14v.13 / «de» (indicant procedència) 58.12.
devers «de» (indicant procedència) 27v.1 / «cap a» 13v.7.
envers «cap a» 29v.2 / «contra» 13v.16.
ne...ne (*ni...ne*) «ni...ni» 22v.4 (*ne...ne*); 25v.12 (*ni...ne*) / «o...o» (en frases interrogatives, dubitatives o condicionals) 28v.24 (*ne...ne*); 14.13 i 14 (*ni...ne*).
ahans «abans» 11v.17 / «sinó que, al contrari» (en sentit exclusiu) 18v.9.
con «car» 11v.20 / «per què?» 62.10 / «com així!» 14v.7 / «quant!» 23.20 / «quan» 14v.4 / «com» (acompanyat de subjuntiu té valor causal i és un llatíisme) 17.2.
que «que» (conj.) 11v.1 / «car» 44v.24.
enaixí que «estant així» (en sentit temporal) 25v.17 / «així que» (consecutiva) 63.1.

4.2. ESCRIVA B ⁸²

Grafies i fonètica

En la representació de la [e] tònica demostra predilecció pel grafema *e* (46 exemples) enfront del grafema *a* (4):

Exemples amb *e*: *saber* 38.3; *digmenge* 38.4; *sey* 38.4; *Domènech* 38.5; *Monet* 38.5; *aquestes* 38.8; *andret* 38.9; *aqest* 38.11; *és* 38.12; *anem*

⁸² L'escrivà B intervé en les pàgines 38, 38v, 42, 42v, 43 i 43v.

38.14; *veg* 38.14; *vench* 38.16; *tench* 38.17 *ver* 38.19; *qè* 38.21; *tornem* 38.23; *tres* 38.24; *aqels* 38.31; *vourem* 38v.6; *pena* 38v.13; *dret* 38v.14; *valer* 38v.14; *poder* 38v.16 i 17; *ach meses* 42.4; *huldè* 42.23; *deya* 42.23; *sèyer* 42.24; *geyen* 42.26; *perentela* 42.28; *aver* 42v.4; *près* 42v.7; *res* 42v.10; *dar-t'em* 42v.10; *eser* 42v.12; *negex* 42v.12; *escomès* 42v.18; *aqex* 42v.24; *enpèyer* 42v.25; *avia mesos* 42v.28 i 29; *fèu* 43.34; *foren atesos* 42v.37; *.s sagexen* 43.6; *vag...pendre* 43.17; *agí presa* 43.19; *meys* 43.28; *ten* 42v.11.

Exemples amb *a*: *Domànech* 38.6; *Santa* 42v.11; *bacinata* 43.12; *ma-tes* 43.10.

Generalment els plurals femenins són amb *es*: *an amblades* 38.8; *aquestes* 38.8; *ànades* 38.8; *les* 38.10; *trompes* 38.23; *noves* 38v.4; *Tàpies* 42.2; *Ribes* 38v.11; *pestures* 42.3; *vagades* 42.8; *cases* 42.11; *peraules* 42.21; *encontrades* 42.26; *aüdes* 42v.7; *quintanes* 43.8; *coves* 43.13; *coses* 43.6; *bestonades* 43.15; *comes* 43.25.

L'únic cas amb *as* és *las* 42.11.

La *a* domina en la transcripció de la 3.ª persona del singular de les formes verbals:

Amb *a* tenim: *comtava* 38.4; *digera* 38.7; *astava* 38.21; *era* 38.34; *defansava* 42.6; *se n'anava* 42.10; *se'n venia* 42.14; *tornava-se'n* 42.20; *deya* 42.23; *responera* 42v.11; *faria* 42v.13; *anara* 42v.16; *se'n luyava* 42v.18; *pendria* 42v.23; *avia mesos* 42v.28 i 29; *tania* 42v.36; *guardava* 43.9.

Amb *e*: *pusqe* 38v.14; *dave* 43.22.

Són peculiars d'aquest escriptà algunes particularitats d'ordre gràfic:

Ús del grafema *g* davant qualsevol vocal per a representar el so de [g]: *naguna* 42v.34; *enpengé* 43.3; *digera* 38.7; *coragam* 38.8; *ageren calat* 38.25; *corageren* 38.31; *vengé* 42.5; *ageren pertits* 43.1; *qoragem* «corre-guérem» 43.4; *.s sagexen* 43.6; *enpengí* 42v.16; *figaral* 43.11; *coragam* (imperatiu) 38.8.

Un ús consemblant trobam en el grafema *q* per a representar [k] *aqest* 42.6; *aqex* 42v.24; *aqestes* 38.8; *aqels* 38.31; *qí* 43.6; *hisqé* 38v.3 i 4; *raquest...sarà* 38v.11 i 12; *alqayts* 42v.33; *aranqade* 38.13; *pusqe* 38v.14; *aranqà* 38.15; *gesqums* 43v.2; *quesqú* 38.17; *quesquna* 42.25; *esqalivat* 43.17; *va...sagudir* 43.17; *darogà* 43.25; *asqorxaren* 43.26; *Mosqari* 43v.2; *qoragem* 43.4; *gap* 42v.23; *va qaura* 42v.36; *de qose* 38.14; *qol* 42.14; *qases* 42.21; *qatius* 38.7 i 8; *qul* 42v.6; *qara* 43.26; *qoral* 43.28. També, davant líquida: *qridar* 38.7; *musqla* 43.18. Va seguit de *u* en alguns altres casos

que avui tenen només una *c*: *quetius* 38.10; *aranquà* 38.11; *Enquara* 42v.18 i 19; *alquayt* 42v.11; *quap* 42v.21; *quasa* 43.12.

El so palatal de [ɲ] sempre és escrit amb *y*: *sey* 38.4; *viya* 38.22; *quyat* 43.20; *va...enpèyer* 42v.25; *se'n luyava* 42v.18; *peyora* 43.22; *puyal* 43.25; *sèyer* 42.24; *seyor* 38v.11; *ay* 42.1; *Goyolons* 42.3; *meys* 43.28.

La *y* també serveix per a representar la *i* tònica: *vyu* 42v.4; al costat de la variant *yi*: *auyiren* 38.22; *avien auyides* 38.7; *auyi* 38v.4.

En la representació de la [s] i [z] tenim algun cas més o menys aberrant: *cassa* 38v.3; *furossament* 43.13; *abrasar* 43.19; *posasions* 42.27.

Tendeix a escriure separats els següents grups: *que en* (2); *que el* (5); *que el* «que ell» (6), *e en* «i En» (15), al costat de *e.n* (2); *e el* «i ell» (1); *e el* «i cl» (3), i al costat de *e.l* «al» (13) i *e.l* «i el» (3).⁸³

És també propi d'aquest escrivà *a on* 42.16 (*a hon* 42v.37) al costat de *on* tot sol.

D'altres grafies interessants per tal com ens informen de qualque manera sobre la pronunciació, són les següents: *ten* 42v.11; *tentost* 38.16; *quesqu* 38.17; *quesquna* 42.25; *quesquns* 43v.2; *huldè* 42.23; *marths* 42.1; *Yas* 42v.22. Cal remarcar encara algun duplicat gràfic com *abdosos* (3) al costat de *amdosos* (2).⁸⁴

Precedint una *i* o *u*, tenim generalment una *o* inalterada (7 casos), al costat de 2 casos amb *u*:

Exemples amb *o*: *dormir* 38.25 i 26; *hoi* 38v.3; *s'obligaren* 38v.15; *iolien* 42.5; *forsivolment* 42.6; *cosina* 42v.33; *covinens* 43v.2.

Exemples amb *u*: *Muntuiri* 38.2; *saqudir* 43.23.

D'altra banda, aquest escrivà sempre es decideix per les formes ioditzades: *aguyade* 42.14; *renquayós* 43.14; *tay* 42.17; *vuy* 43.17.

Quant al grup [wa], en posició àtona hi ha vacil·lació: *guardava* 43.9, al costat de *Goyolons* 42.3.

Tenim assimilació en *Goyolons* 42.3; *avonclo* 38.6; *enterogat* 38.2, al costat de *musqla* 43.18. Hi ha assimilació consonàntica del grup RS en: *envés* 38.6; *ves* 38.27; *devés* 38v.4. Hi ha dissimilació en *fadri* 43.9 i *pendre* 43.17; *pendria* 42v.23, però no en *aradra* 43.12.

D'altres exemples que ens informen sobre aspectes fonètics de l'idiome d'aquest escrivà poden ser: *vouré* 42v.15; *vourem* 38v.6; *noembre* 38.1; *treta* 38.32; *dret* 38v.14.

⁸³ *qe en* «que En» 38v.4, etc.; *qe el* 42v.19, etc.; *qe el* «que ell» 38v.3, etc.; *e en* «i En» 43.11, etc.; *e.n* 38.33, etc.; *e el* «i ell» 42v.18; *e el* «i el» 42.5, etc.; *e.l* «al» 42.1, etc.; *e.l* «i el» 42.6, etc.

⁸⁴ *abdosos* 43.19, etc.; *amdosos* 38.13, etc.

Morfologia i lèxic

La forma corrent és *Déu*, tant en funció de cas recte (1) com oblic (4). Hi ha, però, un cas especial, el llinatge *Deulosal*, que apareix 7 vegades escrit així i 2 vegades com a *Deuslosal*.⁸⁵

En la prosa normal trobam sempre *seyor* (4).⁸⁶ En el curs dels diàlegs tenim 1 cas de *seyor* 43.15, amb valor de complement determinatiu, i un sol cas de *sèyer* 42.24, com a vocatiu.

Ací el mot *pits* 43.26 té el valor de singular.

Plurals masculins en *os*: *amdosos* 38.13; *avia mesos* 42v.28 i 29; *forren atesos* 42v.37; *as mesos* 43.14.

Plurals masculins en *es*: *ach meses* 42.4.

Hi ha pèrdua de la *t* interconsonàntica en *covinens* 43v.2, al costat, però, del singular *convinent* 38v.10.

És l'únic escrivà que empra adesiara en els diàlegs l'article salat: «*as rector*» 42v.33; «*es bous*» 42v.9; «*pes* qui de Déu» 42v.5 i 6; Arnau Sa Manera» 38v.10. Nogensmenys, no hi manquen tampoc les formes pròpies de la Cancelleria: «*pel* qui de Déu» 42v.12; «*pris-li la mà*» 42v.16; «*los bous*» 43.10.

Hi ha dualitat de solucions en l'ús d'*àls* (2), al costat d'*alre* (2).⁸⁷

És l'escrivà que empra més perfets perifràstics: *va'l enpèyer* 42v.25; *va-li saqudir* 43.17; *va'm aforar e abrasar* 43.19; *van-me...gafar* 43.21; *vag-li pendre* 43.18 i 19, *va qaura* 42v.38; *va'm...saqudir* 43.23; *van quara* (sic) 43.4.

Hi ha predomini de les formes febles sobre les fortes:

Formes febles: *dixí* 43.22; *vengé* 42.5; *tolgé* 42.8; *geygé* 42v.25; *enpen-gé* 43.3; *enpengi* 42v.16; *corageren* 38.31; *digeren* 38.26; *promeseren* 43v.1.

Formes fortes: *tolch* 42.19; *vench* 42v.32; *tench* 38.16; *ach pertits* 42.20; *ach meses* 42.4; *agren mort* 42.8.

Quant a la desinència de la 2.ª del plural, demostra predilecció decidida per *u* (5) enfront de *ts* (1):

Amb *u* tenim: *cuydau* 42v.11; *feu* 42v.34; *sou* 42v.15; *siau vengut* 42.12 i 13; *laxau* 42.23.

Amb *ts*: *dats* 43.22.

⁸⁵ *Déu* (cas recte) 42.12; (cas oblic) 42v.12, etc.; *Deulosal* 42.7, etc.; *Deuslosal* 42v.19, etc.

⁸⁶ *seyor* 38v.11, etc.

⁸⁷ *àls* 38.17, etc.; *alre* 38v.7; escrit *alra* 43.5.

D'altres formes verbals que poden donar idea de la tendència popular d'aquest escriptor són: *gaure* 42.16; *traure* 38.32 (o *traura* 38.33). Hi ha encara algun duplicat formal com: *auyi* 42.21, al costat de *hoi* 42v.7.

Quant a les partícules de relació, cal fer especial esment de *en açò*, molt freqüent en aquest escriptor, amb el sentit de «tot seguit, immediatament».⁸⁸

Amb el sentit de «cap a» tenim:

envés: «se n'anaven *envés* lo rafal d'en Pere Domènech» 38.5 i 6.

ves: «e qe se'n venia *ves* en Guillemó Tàpies» 42.14.

devés: «stant en sa cassa qe hoí noves, e qe hisqué e anà *devés* les noves» 38v.3 i 4; «près huna aguyade en la mà e anà-se'n *devés* les bous» 42v.7 i 8.

El mot *devés* té també el sentit de «de» indicant procedència:

«viu en Bernat Goyolons qí venia *devés* la sua cassa ab huna aguyade e l qol» 42.13 i 14.

Quant al lèxic sinonímic, tenim els següents casos:

«camí» *carera* 42v.3 / *camí* 42.26.

«paraules» *noves* 42.15 / *paraules* 42.21.

«punyal» *coltel* 42.18 / *puyal* 43.25.

«agafar» *va...afarar* 43.19 / *van...gafar* 43.20 i 21.

«barallar-se» *s contrestaven* 38v.5 / *novagaven-se* 38.30 / no.m *vuy pendre* 43.17.

«pendre» *an amblades* 38.8 / *tolien* 42.5 / *pris* 43.10.

«portar» *aportasen* 38.10 / *se'n porten* 38.27 / *dur* 43.16.

4.3. ESCRIVA C⁸⁹

Grafies

És l'escriptor que demostra una més clara preferència pel grafema *a* per a representar la [e] tònica: *fau* 50v.12; *acal* 50v.12; *pana* 65.23; *aquan* 69.4; *aquala* 69.5; *vaus* «veus» 69.5; *vaus* «vegades» 73.4; *Domanch* (sic) 69v.1; *rabra* 69v.10; *vau* 69v.14; *aquals* 69v.16; *vats* 69v.20; *vanch*

⁸⁸ *an asò* 42v.14, etc.

⁸⁹ L'escriptor C intervé en les pàgines següents: 50v, 65, 69, 69v, 71, 71v, 72, 73, 73v, 74, 74v, i 75.

69v.23; *parats* 71.5; *acastas* 71.7; *Alicsan* 71.16; *oraya* 71v.5; *dayan* 71v.5; *say* 71v.21; *Faurat* 71v.23; *estach* 72.3; *fayen* 72.7; *faya* 72.15; *sayns* 73.3; *corac* 73.9; *Frunscasch[a]* 73.13; *faynas* 74.1; *matau* 74.1 («meteu»); *vanama* 74.17; *ratre* 74.19;⁹⁰ *aguast* 74.20; *Lorat* 74v.1; *matats* 75.8 («metets»); *as* 72.6; *Burgàs* 73v.18.

Amb el grafema *e*: *res* 50v.14; *sènyer* 65.14; *poder* 65.20; *Domènech* 69.2; *seyn* 69.3; *aquela* 69v.2; *saber* 69v.2; *aquel* 69v.2; *conperech* 69v.4; *retre* 69v.6; *fèu* 69v.6; *ansemts* 69v.21 i 22; *què* 71.9; *Fauret* 71v.7; *mèssa* 72.5; *deya* 73.6; *atès* 73.24; *pensa* 73v.23; *pinedra* 69v.21.

Quant als plurals dels femenins, tot i que generalment acaben en *es* (16 casos), són també prou abundants els acabats en *as* (12 casos):

Plurals amb *es*: *les* 71v.14; *totes* 72.19; *vostres* 74.1; *Tàpies* 69v.9; *mobbles* 69v.11; *coragades* 50v.15; *persones* 50v.16; *vespres* 69v.3; *galines* 71v.14; *vagades* 71v.14; *portes* 72.15; *altres* 73v.8; *peraules* 74.19; *Ribes* 75.1; *aquastes* 74.19; *altes* 74.6.

Amb *as*: *unas* 50v.15; *plesas* 69.5; *altas* 69.5; *acastas* 71.7; *cosas* 71.7; *algunas* 71v.14; *las* 71v.15; *casas* 71v.15; *faynas* 74.1; *Tàpias* 74.4; *duas* 73.4; *moltas* 73.24.

Com a norma general la terminació de la 3.ª persona del singular és amb *a*: *avia*...*fet* 50v.14; *avia ramit* 50v.14; *tania* 50v.15; *s'obliga* 65.21; *sagia* 69.6; *era vangut* 69v.3; *era anat* 69v.12; *faya* 69v.19; *vaya* 69v.20; *sa pensa* 71.7; *fet aya* 71.7; *avia mort* 71.9; *era antrat* 71.14; *era de viyaras* 71.22; *lavava* 71v.3; *sa novayava* 71v.4; *racorda* 71v.17 i 18; *avia fet* 71v.20; *dormia* 71v.25; *dafendria* 72.7; *astava* 72.10; *manasava* 72.14; *cridava* 73.4; *deya* 73.6; *era* 73.10; *sabia* 73v.13; *pensa* (imper. 73v.23); *avia* 74.9; *vanamava* 74.11; *buydava* 74.16; *raquaria* 74.17; *tenga* 74.18; *anava* 74v.4; *rasasava* 74v.7; *avia pasat* 74v.8; *sasava* 74v.19; *pasava* 74v.21; *trobava* 75.5.

Els únics exemples amb *e* són *ere* 69v.10; *mostre* 71.14.

Hi és palesa una predilecció especial pel grafema *a* en una multitud d'exemples que deurien tenir per etimologia una *e*: *an* («En») 65.15; *an* («en») 69v.7; *dal* 65.15; *astant* 50v.11; *raquest...sarà* 65.21 i 22; *al* («el») 50v.14; *sarà bandayut* 65.17 i 18; *na* 65.21; *rayals* 65.23; *sagia* 69.6; *fo vangut* 69v.24; *satebra* 50v.11; *sasava* 74v.19; *Damanada* 71v.20; *raquaria* 74.17; *antorn* 69.4; *saya* 69v.6; *ascrivà* 69v.22; *era antrat* 71.14; *dabat* 71v.5; *fo axit* 71v.3; *racorda* 71v.17 i 18; *lavà* 71v.18; *astava* 72.10; *varitat*

⁹⁰ Avui es pronuncia [fètrə] en tot el domini lingüístic.

73v.19; *sagisan* 74.9; *ascriptura* 74v.10; *coragades* 50v.15; *asaguràs* 50v.13; *s'és absantat* 65.15 i 16; *aconsalant* 69.6; *Rosalló* 69.4; *.s contanian* 71.19; *.s novayavan* 71.19; *volanter* 74v.11; *batla* 69.2; *satembra* 50v.11; *dinecras* 69.3; *sobra* 69v.2; *rabra* 69v.10; *fau-sa* 69v.14 i 15; *fosan* 71.22; *dayan* 71v.5.

Inclinació especial pel grafema *y* per a representar [ĩ]: *fet aya* 71.7; *.s novayavan* 71.19; *viyaras* 71.22; *sa novayava* 71v.4; *mayor* 73.17; *ya* 74v.22.

Representant [u] tenim: *viya* 67v.10; *sey* 71.3; *afay* 71v.14; *say* 71v.21; *acompayà* 74.10; *sayal* 69v.6; *ay* 73.15; *Goyolons* 72.18.

Com a representació de la [y] consonant ioditzada: *Rosayó* 74.7; *oraya* 71v.5.

Com l'escrivà B, usa també la *g* tota sola seguida de vocal palatal: *degés* 69v.6; *agés* 69v.14; *sagis* 69v.15; *sagian* 69v.16; *prungés* 74.18; *agé sopat* 72.2; *sagisan* 74.9.

Manca la *r* final en: *senyó* 71.2 i *asagurà* 50v.13.

Són característiques d'aquest escrivà les grafies reduplicades: *pobbla* 69.7; *mobbles* 69v.11.

El mot *batlle* apareix com a *batla* (32 vegades); *baHa* (5) i *bala* (1).⁹¹

Es remarcable la gran quantitat de grafies que registra la forma verbal *oi*: *huí* (8); *oi* (3); *hoi* (3); *oui* (1); *ohi* (1).⁹²

Són peculiars d'aquest escrivà grafies com: *ansemts* 69v.21 i 22; *clamis* 71.10; *dimarsis* 71.18; *esforts* 72.15; *presensts* 72.23; *tansts* 73v.16.

Fonètica

Quant al fenomen de la iodització, hi ha vacil·lació:

Formes sense ioditzar: *muler* 71.8; *Rosalló* 69v.4; *aconsalant* 69.6.

Formes ioditzades: *oraya* 71v.5; *Rosayó* 73.4.

Hi ha també vacil·lació en el tractament de [wa] àton: *cortera* 73.18; *Goyolons* 72.18, al costat de *guardó* 71v.19.

Les formes amb *o* davant *i* / *u* predominen sobre les que tenen *u*:

Amb *o*: *costituït* 65.20; *s'obliga* 65.21; *complir* 69v.5; *Oliver* 69v.12; *oi* 71.22; *dormia* 71v.25; *hoïts* 73.9; *encontinent* 75.9.

Amb *u*: *ubliga* 65.23; *huït* 69v.23; *huí* 71v.25; *decuntinent* 73v.14.

⁹¹ *balla* 50v.12, etc.; *baHa* 69v.1, etc.; *bala* 75.7.

⁹² *huí* 71v.25, etc.; *oi* 71.22, etc.; *hoi* 69v.25, etc.; *oui* 73.4; *ohi* 69v.14.

Assimilacions: *carnasaria* 75.5; *Goyolons* 72.18; *encontenent* 69v.16 (al costat de *encontinent* 75.9); *entarogat* 71.24; *viafòs* 69.6 (al costat de *viaforas* 75.8).

Dissimilacions: *Vergili* 50v.12; *satembri* 65.14; *requirent* 69v.5; *entorogat* 71.24; *entorogade* 73.14.

Hi ha hagut contaminació del prefix *des* < *DIS*, en *desnunsiat* 69.2; *desnunsiasió* 69v.2.

Cal fer menció encara dels següents duplicats:

«octubre» *vuytubri* (7) / *uytubri* (2).⁹³

«setembre» *satembra* (3) (*satembre* 1) / *satembri* (1).⁹⁴

«Montuïri» *Montueri* (13) / *Montieri* (1).⁹⁵

«encontinent» *encontenent* (4) / *encontinent* (1).⁹⁶

«interrogat» *entarogat* (8) (*enterogat* 4) (*anterogat* 1) / *entorogat* (1).⁹⁷

«interrogada» *entarogade* (3) (*entarogada* 2) (*anterogade* 1) (*enterogade* 1) / *entorogade* (1).⁹⁸

«viafora» *viafores* (13) (*viaforas* 4) / *viafòs* (11).⁹⁹

Són normals, en mallorquí, les formes *Catalina* 71v.7 i *Mergalide* 73v.18.

Morfologia i lèxic

Hi ha 8 casos de *senyor*, 3 de *senyó* i 3 de *sènyer*, tots ells exemples de prosa normal.¹⁰⁰

Quant als plurals, val la pena consignar el masculí *los pasas* 71.14 i els plurals masculins assimilats: *avaddós* 65.25; *quarés* 69.5; *vanamaddós* 74.12, i els ultracorrectes: *clamts* 71.10; *presensts* 72.23; *tansts* 73v.16.

L'article salat es troba només en els llinatges: *des Pou* 73.13; *des Camps* 73v.9; *des Pug* 74.18.

L'indefinit *algú* i variants registra sempre sonorització: *algun* 71v.14; *alguna* 72.3; *alguns* 71v.25; *algunas* 71v.14; *alsguns* 71.22.

⁹³ *vuytubri* 71.1, etc.; *uytubri* 73v.3, etc.

⁹⁴ *satembra* 50v.11, etc.; *satembre* 65.19; *satembri* 65.14.

⁹⁵ *Montueri* 69.4, etc.; *Montieri* 69.2.

⁹⁶ *encontenent* 69v.16, etc.; *encontinent* 75.9.

⁹⁷ *entarogat* 71.24, etc.; *enterogat* 71.17, etc.; *anterogat* 69v.1 i 2; *entorogat* 71.25.

⁹⁸ *entarogada* 71.21, etc.; *entarogade* 71v.11, etc.; *anterogade* 73.2; *enterogade* 73.7; *entorogade* 73.14.

⁹⁹ *viafores* 69v.14, etc.; *viaforas* 75.8, etc.; *viafòs* 69.6, etc.

¹⁰⁰ *senyor* 50v.12, etc.; *senyó* 71.2, etc.; *sènyer* 65.14, etc.

Els gerundis acaben quasi tots en *nt*, com en mallorquí actual:

Gerundis amb *nt* final: *aconsalant* 69.6; *corent* 73.24; *donant* 71v.5; *desonrant-sa* 71v.4 i 5; *esperant* 69v.13; *matent* 69.5; *requirant* 69v.5; *saguent* 73v.21; *perlant* 71.21; *anant* 69.4; *cridant* 69.5; *tornant-se'n* 69v.12; *astant* 71v.9; *dient* 73v.5.

Gerundis acabats en *n*: *desonran* 72.15; *vituperan* 72.15.

Hi ha vacil·lació en la terminació de la 5.ª plural:

Acabats en *ts*: *vats* 69v.20; *matats* 75.8 («metets»).

Acabats en *u*: *cridau* 69v.18; *matau* 74.1 («metets»).

Les formes fortes dels perfets predominen:

Perfets forts: *s'i volch* 71v.26; *estach* 72.3; *uch* 72.13; *corac* 73.9; *foran* 69v.22.

Perfets febles: *agé sopat* 72.2.

Cal fer menció, encara, de tot un seguit de duplicats sinonímics:

«altres coses» *àls* (10) / *alra* (3).¹⁰¹

«barallar-se» *.s contanien* 71.19 / *.s novayavan* 71.19.

«manar» *fèu manament* 69v.15 / *manar* 69v.9.

«insultar» *desonran* (gerundi) 72.15 / *vituperan* (gerundi) 72.15.

«oír» *oi* 71v.3 / *santí* 72.13.

«en alta veu» *viva veu* 73.17 / *altes vaus* 74.6.

«cap a» *ves* 69v.16 / *devés* 69v.22.

«tot seguit, immediatament» *Encontenent* (4) / *encontinent* (1) / *decun·tinent* (1) / *de present* (8).¹⁰²

«moltes vegades» *per moltes vaus* 73v.5 / *per moltes vagades* 73v.23.

«cap a hora de vespres» *a ora de seyn de vespres o aquan antorn* 69.3 i 4 / *anantes de ora de vespres* 69v.3 / *anantes de sayns de vespres* 73.3 / *anantes de sayns de vespres ho antorn aquals* 73.15 i 16 / *entorn de ora de vespres* 73v.3 / *entorn a ora de vespres* 73v.11 / *entorn ora de vespres* 73v.19 i 20 / *antorn ora de sayns de vespres* 74.5 i 6 / *a hore de sayns de vespres* 75.2 i 3.

«passat hora del seny del lladre» *a vespre, entorn pasat ora del sey del ladra* 71.2 i 3 / *a vespre, pasat ora del say dal ladra* 71v.9 / *a vespre, a ora de pasat lo sayn dal ladra* 72.9 i 10.

¹⁰¹ *àls* 71.23, etc.; *alra* 71v.26, etc.

¹⁰² *encontenent* 69v.16, etc.; *encontinent* 75.9; *decun·tinent* 73v.14; *de present* 69v.71, etc.

Tenim també alguns exemples de mots polisemàntics:

pensar, en *pensar de* «tenir cura de» 72.3 / *pensa de* «tenir present, no oblidar, preocupar-se de» 73v.23.

veus, en *per duas vaus* «per dues vegades» 73.4 (o *per moltes vaus* 73v.5) / *viva veu* 73.17, o *altes vaus* «en alta veu».

Sintaxi

El tret més característic és la formació d'oracions d'infinitiu per influència llatinitzant. Vegeu-ne alguns exemples:

«Damanat si y sab en lo romanent, *dir no saber* àls» 71v.6.

«testimoni, jurada, entarogada *dir* varitat que *saber* an la dita desnunsiasió, *dir que*» 71v.12 i 13.

4.4. ESCRIVA D¹⁰³

Grafies

Hi ha una preferència absoluta per la *e* en la representació de la [e] tònica: *promet* 51v.16; *poder* 51v.16; *pena* 51v.17; *aguèn* 51v.18; *drets* 51v.19; *aquestes* 51v.19 i 20; *ley* 51v.22; *franquesa* 51v.22; *aquela* 75.13; *prevere* 75.16; *dret* 75.17; *aquest* 75.20; *veya* 75.21; *feya* 75.22; *aparès* 75.22; *dicmenge* 76.3; *pendre* 76.13; *saber* 76.17; *.s saguex* 76.18; *aqueles* 76.20; *ensempe* 76.25; *aquests* 76.26; *seny* 76.29; *fèu* 76v.5; *què* 76v.10; *sènyer* 76v.16; *veus* 76v.16; *anem* 76v.30; *res* 77.19; *eser* 77.22; *ver* 77.22; *menys* 77.23; *sabem* 77v.5; *volets* 77v.17; *fos mès* 78.12; *promès* 78.16; *franquese* 78.28; *donzell* 78v.1; *mossèn* 78v.12; *inquietets* 78v.18; *près* «prengué» 80.21; *vench* 81.28; *se'n mena* 81.30; *seya* 81.30; *Lobet* 81v.3; *fets* 81v.14; *entra* «entre» 81v.26.

Només hi ha un exemple amb *a*: *destrengats* 78v.6, i es troba en una còpia d'una carta del veguer de fora al batlle de Montuïri.

Quant als plurals femenins, en general acaben en *es*: *Malorques* 51v.15; *aplicadores* 51v.18; *coses* 51v.20; *vespres* 75.14; *aquestes* 75.18; *persones* 76.4 i 5; *altres* 76.10; *armes* 76.11; *moltes* 76.16; *desonestes*

¹⁰³ L'escrivà D intervé en les pàgines següents: 51v, 75, 76, 76v, 77, 77v, 78, 78v, 80, 81 i 81v.

76.16; *spases* 76.8; *Mates* 80.19; *Perdines* 81.7; *peraules* 75.19; *dites* 76.18; *aqueles* 76.20; *portes* 76.23; *vegades* 75.25; *dones* 76.23; *Ses Oliveres* 76.26; *legudes* 76.8; *alscunes* 78v.14; *notables* 78v.14; *les* 76.12; *bones* 78v.14; *totes* 78v.19; *manleutes* 78v.19; *dades* 78v.19; *quantes* 80.17; *menases* 81.9; *fetes* 81.19; *forses* 81.18.

Un sol cas de femení plural en *as* és el llatinisme *aplicandas* 78.17.

Quant a la terminació de la 3.ª pers. del sing., predominen les formes en *a* (25), enfront de les que tenen *e* (15):

Acabades en *a*: *Manleva* 51v.15; *sia raquest* 51v.17; *obliga* 51v.18; *raqueria* 75.13; *hera* 75.17; *veya* 75.21; *feya* 75.22; *havia* 76.29; *havia calat* 76.29; *s'era* 76v.3; *tenia* 76v.4; *poria* 76v.11; *volia* 76v.28; *hauria a pendre* 76v.28 i 29; *sia* 77v.2; *meneria* 77v.7 i 8; *Denuncia* 81.2; *vouria* 81.10; *s'i guosaria* 81.11; *faria* 81.13; *tolria* 81.14; *affrontava* 81.17; *seyra* 81.30; *se'n mena* 81v.15; *cavalcava* 81v.17.

Acaben en *e*: *sie convengut* 51v.22 i 23; *se pertie* 75.21; *volie* 75.26; *fos estade feta* 76.21; *tenie* 76.14; *se n'anave* 76v.15; *descenyie's* 76v.15; *anave* 77.23; *menave* 77v.11; *donave* 78.9; *se posave* 78.12; *here* 78.13; *sie raquest* 78.16; *here obligat* 78.22; *cavalcave* 81.15.

El mot *testimoni* apareix quasi sempre abreujat *ts* (25 vegades). Només en una ocasió el trobam sense abreujar, escrit *testimoni*.¹⁰⁴ D'altra banda tenim sempre *batle* (36), sense cap altra variant.¹⁰⁵

En fonètica sintàctica és remarcable la no aglutinació de *a el* o *a els*: «e dix a al dit catiu» 81v.11; «dix a al dit Pulí» 81.12; «menave a els saigs» 77v.11. Un altre exemple en què apareix la *a* davant paraula començada amb *a*, sense el reforç de la *n*: «fos estade feta clamor a aquell Gabriel» 76.21 i 22.

Vegeu, en fi, alguns exemples que demostrin la regularitat assolida per la llengua d'aquest escriptor, enfront de la majoria dels altres: *delat* 75.12; *confessat* 75.12; *jutge* 75.17; *compliment* 75.26; *persones* 76.4 i 5; *cunyat* 76.15; *veritat* 76.17; *interrogat* 76.19; *açò* 76.20; *sodegaven* 76.23; *saigs* 76.27; *esquella* 76.28; *seny* 76.29; *companya* 76v.10; *Gabriel* 76v.23; *Tomàs* 77.4; *tenien* 77.8; *consentiment* 78v.12; *honrat* 78v.12; *inquisició* 78v.21; *Joan* 81.4; *governador* 81.18; *donzell* 78v.11.

Nogensmenys, no hi manquen d'altres grafies més o menys heterodoxes des del punt de vista de l'ortografia moderna, però prou freqüents

¹⁰⁴ *testimoni* (abreujat *ts*) 76v.5, etc.; *testimoni* (sense abreujar) 77v.8.

¹⁰⁵ *batle* 75.15, etc.

en català medieval: *rahó* 78v.6; *scrivà* 78v.19; *fischal* 81.2; *guosaria* 81.11; *scoltave* 75.22; *colguar* 76v.30; *hera* 75.17; *spases* 76.8; *heren* 76.12; *spasa* 76.14; *desonestes* 76.16; *Thomàs* 76.27; *Johan* 76.27; *spacialment* 76v.7; *hara* 76v.17; *Gabriell* 76v.29; *hon* 51v.19; *Phalip* 75.20; *fisch* 51v.18; *loch* 51v.19; *ore* 75.14; *hoi* 77v.16; *tosts* 76v.30.

Fonètica

Es conserva inalterat el grup [wa] àton i el triftong [wái]: *quetera* 81.26; *guayta* 76.5.

Es totalment normal en tot el ms. la monoftongació de formes com: *drets* 51v.19; *feta* 75.17; *dret* 75.17; *fet* 76.18; *treta* 76v.8; *eser fetes* 81.19.

Hi ha hagut labialització en: *voure* 78.4; *vouria* 81.10; *vouré* 81v.13.

Davant i /u, generalment hi ha conservació de la o: *obliga* 51v.18; *Montuiri* 75.15; *volie* 75.26; *compliment* 75.26; *volien* 76.12; *Ses Oliveres* 76.27; *S'Olivera* 77.20; *ancontinent* 77v.6 i 7; *voliem* 78.6; *hoy* 78.11; *obligat* 78.22; *s'obligà* 78.26; *offici* 78v.16; *tolria* 81.14. Només hi ha hagut tancament en u en: *cugitàs* 77v.3; *Pulí* 81.3; *fursivolment* 81.3; *Muntuiri* 81.26.

Es també normal la conservació del grup final *ia* dels mots següents: *justisia* 75.15; *audiència* 76.2; *peròdia* 76.2; *memòria* 78v.21; *presència* 81.20; *instància* 81v.9 i 10.

Es prou freqüent l'aparició de formes que, a diferència dels altres escrivans, apareixen sense haver registrat els fenòmens de fonètica irregular: *visitació* 78v.5; *inquisició* 78v.21; *privilegi* 78.27; *Encontinent* 78.23; *tinentloch* 76.4; *lochtinent* 76.14; *interrogat* 76.19; *procurador* 75.23. Tot això, però, al costat d'assimilacions com *vostro* 78v.4 o dissimilacions com: *anquerir* 81.20; *enqueri* 80.7; *Vergili* 81.2; *pendre* 76v.2. El grup primari *rs* apareix també assimilat: *devés* 81.26; *envés* 81.26; *sacós* 80.22.

No hi ha exemples d'iodització: *fill* 51v.16; *Rosseylló* 75.12.

Morfologia i lèxic

El mot *Déu* surt només tres vegades, en diàlegs i en funció obliqua.¹⁰⁶

En la prosa ordinària trobam sempre *senyor* (13 casos). Per contra, en els diàlegs tenim sempre *sènyer* (8).¹⁰⁷

¹⁰⁶ *Déu* 76v.2, etc.

¹⁰⁷ *senyor* 75.18, etc.; *sènyer* 76v.16, etc.

El mot *hom* 77v.2 surt només en una ocasió, com a substantiu.

Quant als plurals, són remarcables: *semblans* 77v.13; *presens* 81.9, al costat de *certifficants* 78v.2; *vinents* 51v.20; un sol cas de plural masculí en *es*: *interesses* 78v.14, i un altre de masculí plural acabat en *rs*: *habitadors* 76.7.

Quant a la morfologia verbal, tenim:

Formes amb *ts* final: *volets* 77v.17; *haviets* 78v.7; *duguésets* 77v.2; *destrengats* 78v.6; *inquietets* 77v.26 i 27; *mudets* 77v.27; *siats* 76v.14; *calats* 77v.4; *cridats* 77v.14; *fets* 81v.14; *venits* 76v.13; *tornats* 81v.16.

Acabats en *u*: *laniu* (pres. ind.) 77v.5 i 6; *teniu* (imper.) 81v.25.

Gerundis amb *nt*: *ajustant* 77v.16; *renunciant* 51v.21 i 22; *subjugant* 51v.20; *manasant* 81.4.

Una sola forma en *n*: *renuncian* 78.18.

Perfets forts: *fiu* 81.20; *dix* 75.13; *respòs* 76v.3; *fèu* 76v.5; *hac* 77.13; *volch* 78.10; *près* 80.21; *vench* 81.28; *viu* 81v.2.

Perfets febles: *responeren* 76.11 (*respongueren* 76v.10); *digueren* 76.16.

Remarquem encara les següents variants formals:

«aleshores» *seslavors* (4); *lavores* (2); *lavors* (1).¹⁰⁸

«devant» *denant* (8); *danant* (1); *devant* (7).¹⁰⁹

«viafora» *viaffores* 75.25; *viaffora* 77v.14; *viaffore* 75.24.

«respongueren» *responeren* 76.11; *respongueren* 76v.10.

I en el camp de l'onomàstica:

Manera (10); *Se Manera* (7); *Sa Manera* (4).¹¹⁰

Crus (5); *Cros* (1).¹¹¹

Montuïri (20); *Muntuïri* (1).¹¹²

Quant a les partícules de relació, és notable el nombre de casos de *enaiixí que* (escrit sempre *enaiixí que*) «i estant així» amb matis temporal, i *sobre açò* «tot seguit, aleshores». ¹¹³

¹⁰⁸ *seslavors* 75.22, etc.; *lavores* 76v.30, etc.; *lavors* 78v.16.

¹⁰⁹ *denant* 77.17, etc.; *danant* 81v.18, etc.; *devant* 76.30, etc.

¹¹⁰ *Manera* 76v.3, etc.; *Se Manera* 78.1, etc.; *Sa Manera* 78.22, etc.

¹¹¹ *Crus* 76.8, etc.; *Cros* 77.6.

¹¹² *Montuïri* 51v.21, etc.; *Muntuïri* 81.26.

¹¹³ *enaiixí que* 77.24, etc.; *sobre açò* 76v.3, etc.

Són mots usats sinonímicament:

«altres coses» *àls* (4) / *alra* (1) / *altres coses* (4).¹¹⁴

«acusat» *delat* 75.12 / *acusat* 78.1.

«afegir» *ajustant* 77v.16 / *anedit* 77.16.

«obligar» *destrengats* 78v.6 / *sia convengut* 78.28.

«pensar» *pensàs* 77v.3 / *cugitàs* 77v.3.

4.5. ESCRIVÀ E

Només intervé en el foli 32. Tot i això és suficient per a adonar-nos de l'interès especial que ofereix aquest idiolecte.

Quant a les grafies, tenim les següents característiques principals:

La [e] tònica és representada majorment per *e*: *Uget* 32.3; *aquel* 32.5; *res* 32.14; *seber* 32.15, i un sol cas de *a*: *Astrap* 32.15.

La [i] tònica de vegades és representada per *iy*: *sabiya* 32.16; *aviya fet* 32.12.

Els plurals femenins són tots en *as*: *Ribas* 32.1; *péras* 32.8; *ristoladas* 32.8; *espazadas* 32.8.

El final de la 3.ª persona del plural de les formes verbals és sempre en *an*: *maltrataran* 32.2 i 3 (*maltractaran* 32.7 i 8); *gitaran* 32.9; *sagaran* 32.9; *ffera[n]* 32.10; *trageran* 32.10.

És l'únic escrivà que fa servir el grafema *z* per a representar la [s] o [z]: *espazadas* 32.8; *trozos* 32.10.

Observem també la pèrdua de *r* final en *senyó* 32.1, i les grafies com: *balla* 32.1; *miganit* 32.2; *pasada* 32.2; *Uget* 32.3; *hopta* 32.9, etc.

Quant als aspectes fònics, podem remarcar:

Monoftongació del grup [wa] tònic: *cotra* 32.5.

Ultracorreccions com: *Denonciat ffo* 32.1, o canvis de prefix: *entro rogat* 32.16; *Eniroragat fo* 32.11.

Vacil·lació en l'ús de *o* / *u* davant *i* / *u*: *sospita* 32.11, al costat de *Muntuyri* 32.1.

Remarquem encara el duplicat fònic *maltrataran* (perf. simple) 32.2 i 3 / *maltractaran* (perf. simple) 32.7 i 8.

¹¹⁴ *àls* 76v.18, etc.; *alra* 77v.6; *altres coses* 77.13, etc.

Quant a la morfologia, tenim:

Déus (3 casos), precedit de la preposició *sobre*, i *Déu* (3), precedit de la preposició *de*.¹¹⁵

Tenim només 2 casos de *senyó*,¹¹⁶ i 1 sol cas de *alra* 32.12.

Hi ha també un sol cas de masculí plural amb *os*: *trozos* 32.10, i 1 plural *Sans* 32.13, que ha perdut la *n* interconsonàntica.

Totes les formes de perfet simple que surten són febles: *conagé* 32.5; *trageran* 32.10.

4.6. ESCRIVA F

L'escriptura d'aquest escrivà només es troba al foli 40v.

La [e] tònica sempre és representada per *e*: *saber* 40v.6; *seyn* 40v.7; *Viguet* 40v.9; *tresos* 40v.9; *aquest* 40v.11; *és* 40v.11; *ssabem* 40v.13; *serches* 40v.21; *aquel* 40v.21.

Les altres grafies, tot i que algunes d'elles no coincideixen amb la grafia moderna, no tenen res de particular des del punt de vista del tractament gràfic de l'època: *Rosseló* 40v.5; *denunsiació* 40v.6; *eyll* 40v.6; *astant* 40v.8; *serques* 40v.21, etc.

També val la pena remarcar que en general la 3.ª persona singular acaba amb *e*: *comptave* 40v.7; *ere* 40v.14; *farie* 40v.15; *stave axint* 40v.17; *diguere* 40v.17, al costat d'un sol cas amb *a*: *responera* 40v.18.

Quant al tractament dels sons, podem fer menció d'alguna assimilació: *anterogat* 40v.6 i de pèrdua de la sibilant: *deembre* 40v.8.

Les formes pronominals *als* 40v.24; *yo* 40v.14 són normals en aquella època.

Dins el grup verbal és remarcable *ancontre* 40v.23, amb vocal final de recolzament (1.ª persona). Són també normals les formes verbals *respòs* 40v.14; *près* 40v.16; *veran* 40v.10; *raspongueran* 40v.12; *diguieran* 40v.12; *diguere* 40v.18; *responera* 40v.18 (els dos darrers amb el sentit de perfet simple d'indicatiu); l'imperatiu *fe* 40v.22; la 1.ª persona d'ésser: *son* 40v.19; el perfet perifràstic *va passar* 40v.17. Tots els gerundis acaben en *nt* final: *astant* 40v.8; *perlant* 40v.8 (*parlant* 40v.9); *stave axint* 40v.17.

¹¹⁵ *Déus* 32.4, etc.; *Déu* 32.5, etc.

¹¹⁶ *senyó* 32.1, etc.

La partícula *con* o *com* té de vegades valor causal «per què» 40v.19, i de vegades valor modal 40v.20.

Només apareix la forma *hom* 40v.10, com a substantiu.

Encara, podem fer menció especial del sintagma *tots tresos* 40v.9.

4.7. ESCRIVA G¹¹⁷

Grafies

Sempre representa la [e] tònica amb *e*: *saber* 80.10; *aqueles* 80.10; *eser* 80.10; *ver* 80.11; *aquest* 80.14; *aquels* 80.14; *Domènech* 68.24; *promet* 68.24; *aquel* 68.25; *drets* 68.27; *comperech* 77v.19; *.s saguex* 77v.20; *donzell* 77v.21; *moneda* 77v.23; *hajam ramès* 77v.23; *havia comès* 77v.24; *aquesta* 77v.26; *inquietets* 77v.26 i 27; *mudets* 77v.27; *dicmenge* 80v.4; *poder* 80v.4; *pena* 80v.5.

Els plurals femenins acaben tots en *es*: *aplicadores* 68.26; *coses* 80.10; *dites* 80.10; *aqueles* 80.10; *moltes* 80.11; *vegades* 80.12; *altres* 80.16; *persones* 80.16; *quantas* 80.17; *armes* 77v.25; *les* 77v.25; *alcunes* 80.6.

Hi ha vacil·lació en els plurals acabats en *nts*: *vinents* 68.27, al costat de *presens* 80v.7.

Hi ha un exemple de grafema *z* per a representar la sibilant sonora: *hajam compozat* 77v.22.

Remarquem la variant única *batle*, que apareix 4 vegades,¹¹⁸ al costat de *batliu* 77v.23.

D'altres grafies no concorden amb l'ortografia actual, però són totalment normals en el català de l'època: *Thona* 68.23; *peròquia* 68.23 (*peròchia* 77v.20); *és astat acuylit* 80.15 i 16; *Anthoni* 80.14, etc.

Fonètica

És normal la monoftongació en casos com: *fet* 80.7; *feta* 77v.24; *drets* 68.27.

La *o* davant *i* / *u* es transforma en *u* en: *acustumade* 80.5; *és astat acuylit* 80.16; *Muntuyri* 77v.21, però es conserva com a *o* en: *obliga* 68.26; *Montuyri* 68.23.

¹¹⁷ L'escriu G intervocàlica en les pàgines 68, 77v, 80 i 80v.

¹¹⁸ *batle* 77v.21, etc.

El grup final *ia* es conserva: *audiència* 80.2; *peròquia* 80.3; *instància* 80.4.

Hi ha assimilació en *inobidiència* 77v.24, dissimilació en *enqueri* 80.7, *secors* 80.5, i metàtesi en *esdevinadors* 80v.7.

S'ha perdut la sibilant intervocàlica en *creadors* 80.14 i la *v* intervocàlica en *noembre* 80v.1.

No hi ha formes ioditzades: *és astat acuyllit* 80.15 i 16.

Morfologia

Els masculins plurals acabats en *rs* no apareixen mai assimilats: *creadors* 80.14; *esdevinadors* 80v.7. Hi ha un sol cas de plural masculí en *es*: *diverses* 80.4.

Quant al verb, tenim vacil·lació en el gerundi: *renunciant* 80v.7 i 8 al costat de *renunciun* 68.26 i 27. Només apareix un perfet simple, que és fort: *comperech* 77v.19. La desinència de la 5.ª pers. és sempre *ts*: *inquietets* 77v.26 i 27; *mudets* 77v.27.

Observem, encara, les formes *alcunes* 80.6, sense sonoritzar, *denant* 80.10; *senyor* 68.24.

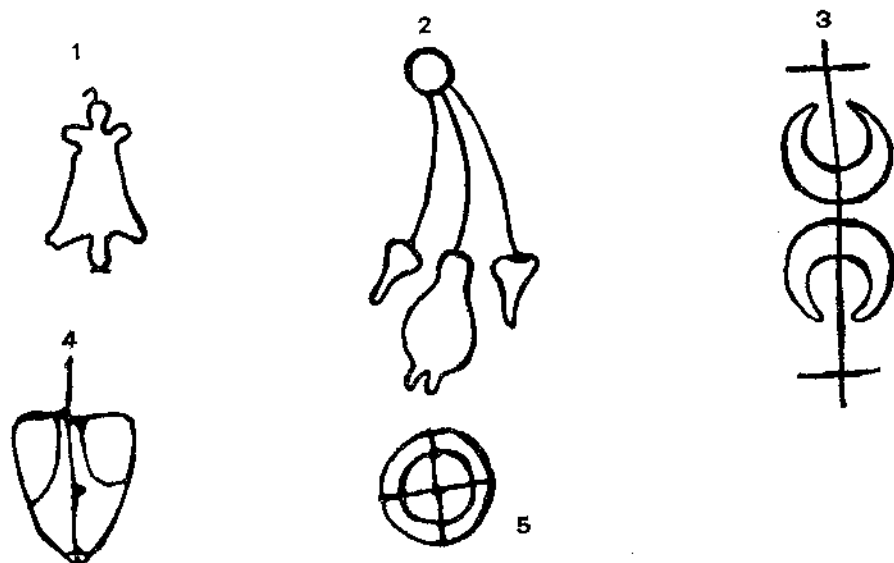
4.8. ESCRIVANS H i I ¹¹⁹

Ambdós escriptors s'expressen sempre en llatí i són els autors de les sentències del veguer de fora que figuren a la fi de cada enquesta. El llatí emprat per aquests escriptors és el típic de la cancelleria del Cerimoniós i no ofereix trets especials dignes de tenir en compte, ja que en realitat es tracta sempre de fórmules prefabricades, sense massa variacions, que es van repetint en cada enquesta. No hi ha pràcticament diferències entre ambdues escriptures, com no sigui que la I és més menuda i regular que la H.

¹¹⁹ L'escriptor H intervé en les pàgines 2, 3v, 5v, 7, 12, 19, 22, 45v, 50v, 51v, 57v, 60v, 64, 65v, 68, 72, 75 i 80. L'escriptor I intervé en les pàgines 24, 30, 39, 41, 41v, i 43v.

Terme de Montuiri en el segle XIII (època islàmica).

Filigranes del Manuscrit (vegeu pàgina 52).

IV.-La Llengua

1. LES GRAFIES

La representació gràfica dels sons del català medieval per part dels escriptors locals depèn en darrera instància del grau de cultura cancelleresca de l'escriptor i també del so que hom volia representar. Aquí, per exemple, observem que l'escriptor més culte és el D, que utilitza un sistema gràfic pràcticament idèntic al que era normal en la cancelleria del rei Pere el Cerimoniós. Per contra, els escriptors B, C, i E, més «incultes», empenen un sistema gràfic que es caracteritza per l'allunyament més o menys pronunciat de l'estàndard cancelleresc. Els altres escriptors: A, F i G es troben a mig camí entre la llengua «popular» i la llengua cancelleresca. D'altra banda, veim que hi ha certs sons, molt «clars» fonèticament que són representats quasi sempre de la mateixa manera per cada un dels escriptors, v.g. els sons vocàlics tòpics [a] [e] [ɛ] [i] [ɔ] [o] [u], certs sons consonàntics intervocàlics, etc. Per contra, observem que en d'altres sons en què no es dona aquesta «claredat» fonètica, a causa de la possible confusió amb qualque so consemblant (v.g. la [e] tònica), o en els sons que no existien en llatí, com en el cas dels palatals [ʎ] [ɲ] [ʝ] [ɣ], etc. o en els contextos en què es donen certs aplecs consonàntics, com és el cas de *mpt*, *mbd*, *nts*, *mpr*, etc., aleshores són freqüents solucions gràfiques distintes segons l'escriptor.

Vegem ara, de manera esquemàtica, la representació gràfica de cada un dels sons del català de Mallorca de mitjan segle XIV talment com són representats pels escriptors del nostre ms.

1.1. SONS VOCALICS TONICS

[i] *i*: A *Ribes* 41.20; B *via* 38.17; C *s'obliga* 65.21; D *justicie* 75.15; E *miganit* 32.2; F *dit* 40v.11; G *sabia* 80.13.

- y: A *Merty* 46.3; B *vyu* 42v.4; E *Muntuyri* 32.1; G *Muntuyri* 77v.22.
 iy: E *aviya* 32.11; E *sabiya* 32.14.
 yi: B *hoi* 42v.7; B *auyiren* 38.23.
- [e] e: A *meu* 27.10; B *Colel* 38.5; C *present* 65.22; D *feta* 76.21; E *péras* 32.8; F *deembre* 40v.8; G *feran* 80.14.
- [ɛ] e: A *divenres* 27.3; B *tera* 42.26; C *tera* 71v.18; D *Gabriel* 76.3; E *Avengelis* 32.14; F *cubert* 40v.11; G *alberch* 80.12.
- [a] a: A *siutadà* 35.4; B *dalat* 38.2; C *batla* 71.2; D *demenat* 77.14; E *Denonciat* 32.1; F *ladra* 40v.7; G *presentà* 77v.20.
- [o] o: A *ora* 25.3; B *bous* 42.3; C *ora* 69v.3; D *loch* 75.19; E *hora* 32.2; F *yo* 40v.15; G *Porta* 80.9.
- [ɔ] o: A *denunciació* 25.12; B *cantó* 38.9; C *sobra* 69v.2; *sobre* 77.2; E *egost* 32.2; F *Rosseló* 40v.5; G *scbra* 80.9.
- [u] u: A *sua* 44.15; B *pestures* 42.3; C *era vangut* 69v.3; D *sobre* 77.2; E *diluns* 32.6; F *sua* 40v.8; G *sie pervengut* 80.3.

Per contra, en la representació de la [e] tònica tenim doble tractament, segons l'escrivà. Així tenim que A, B, C i E accepten e i a en diversa proporció, mentre que en D, F i G el grafema a és pràcticament absent per a representar el so citat. (Vegeu relació completa de mots amb [e] tònica a *Caracterització idiolectal dels escriptors*, p. 67).¹

1.2. SONS VOCALICS ATONS

Els següents sons no canvien llur grafia tradicional en qualsevol posició àtona:

- [i] i: A *villanes* 45v.18; B *denunsiasió* 38.3; C *sitar* 65.14; D *audiència* 76.2; E *Muntuyri* 32.1; F *Viguet* 40v.9; *aplicadores* 68.26.
 y: A *ligitymament* 46.8.

¹ Vet aef l'esquema estadístic de la representació gràfica de la [e] tònica segons cada un dels escriptors:

e	a
A: 127 (64'79 %)	69 (35'2 %)
B: 46 (92 %)	4 (8 %)
C: 19 (35'18 %)	35 (64'81 %)
D: 47 (97'91 %)	1 (2'08 %)
E: 4 (80 %)	1 (20 %)
F: 9	—
G: 22	—

[o] o: A *donseyt* 15.26; B *enterogat* 38.2; C *offendra* 71.5; D *promet* 80.25; E *conagè* 32.5; F *comptave* 40v.7; G *comperech* 77v.19.

[u] u: A *muler* 11.14; B *jurat* 38.2 i 3; C *Desnunciat* 71.2; D *justicie* 75.15; E *Uget* 32.3; F *cubert* 40v.11; G *nudets* 77v.28.

Per contra, la [e] torna a ser un cas especial, i de nou veim doble tractament gràfic *a/e* en totes les posicions, encara que en diversa proporció segons l'escrivà:

En posició pretònica inicial tenim casos en què la grafia va d'acord amb l'etimologia o amb la mateixa evolució regular fonètico-històrica. Com és ara:

Amb *a* etimològica: A *ssaber* 11.9; B *saber* 38.17; C *aquel* 69v.10; D *aquests* 76.11; E *pasada* 32.2; F *alberch* 40v.10; G *astant bandajat* 80.11.

Amb *e*: A *tesores* 11.7; B *endret* 38.22; C *esperant* 69v.13; D *demenats* 76.9; E *Denonciat* 32.1; F *deembre* 40v.8; G *veritat* 80.9.

Nogensmenys, hi ha molts d'altres casos en què la grafia no va d'acord amb l'etimologia, i així tenim:

Us del grafema *a* en lloc de *e*: A *Danunciat* 11.1; B *an amblades* 38.8; C *antorn* 69.4; D *sagons* 76.8; E *Avangelis* 32.5; F *anterrogat* 40v.6; *astant* 80.5.

Us del grafema *e* en lloc de *a*: A *equela* 11.5; B *quetius* 38.10; C *tentost* 69v.7; D *segrament* 75.12; E *Bertomeu* 32.1; F *seber* 40v.6; G *perròquia* 80.3.

Cal fer menció especial de tota una partida d'exemples dels escriptors A, D i F amb *s* inicial tota sola:

A: *spase* 14v.9; *spicies* 24.2; *squira* 13v.24; *squera* 13.10; *anar scoltan* 40.22; *squívàs* 20v.7; *star* 59.14; *sta* 23.28; *stant* 11.4; *staven* 17v.28; *stava* 54.24; *stès* 23.19; *stanent* 31.7; *stojaren* 39.15; *scusar* 30.21.

D: *scoltàs* 75.22.

F: *stave axint* 40v.17.

El mateix doble tractament trobam en posició pretònica medial. D'una banda tenim les solucions normals etimològiques:

Amb *a*: A *escampament* 13.14; B *esqalivat* 43.17; C *acompayà* 74.10; D *guosaria* 81.11; E *maltratara* (perf. simp.) 32.2 i 3; F *denunsiasió* 40v.6; G *aplicadores* 68.26.

Amb *e*: A *Promeseran* 11v.11; B *perentela* 42.28; C *enterogade* 73.7; D *consentiment* 78v.12; F *anterrogat* 40v.6; G *interrogat* 80.9.

D'altres vegades la grafia no es correspon amb l'ètim:

Us de *a* en lloc de *e*: A *contangude* 13v.3; B *corageren* 38.31; C *aspararan* (perf. simp.) 69v.23; ² D *spacialment* 76v.7; ³ E *conagé* 32.5; G *fos bandajat* 80.4.

Us de *e* en lloc de *a*: A *sareyn* 11.8; B *'s contrestaven* 38v.5; C *conpe-rech* 69v.4; D *demenats* 76.9; E *Avengelis* 32.14; G *comperech* 77v.19.

En posició posttònica medial només hem trobat els exemples següents: A *hànades* 37v.27; B *ànades* 38.7.

En posició final no absoluta, tot i que normalment tenim una *e*, no hi manquen tampoc alguns exemples amb *a*, cosa que prova que en aquesta posició la llengua havia arribat també a la neutralització.⁴

Exemples amb *e*:

A: *divenres* 22.14; *vosaltres* 29.12; *vijares* 45.7; *ananses* 53v.6; *sulavores* 53.7; *ssènyer* 53v.6; *pròmens* 15v.4; *àsens* 23v.12; *jòvens* 62.6; *òmens* 14v.13.

B: *Domènech* 38.5; *vosaltres* 42v.33.

C: *sènyer* 65.14.

D: *vosaltres* 76v.14; *donques* 75.24; *Sènyer* 77v.17; *vigares* 77v.1.

F: *dimecres* 40v.7.

Tenim a en:

A: *Domànach* 25.5.

C: *vijaras* 71.22; *àsans* 72.3.

Es un cas especial la terminació de la 6ª persona dels verbs i dels plurals femenins.

² En mallorquí actual es pronuncia [esperáren].

³ Actualment en mallorquí [especialment].

⁴ Aquests testimonis amb *a* en posició posttònica interna i en final no absoluta matisen una mica més l'afirmació de Corominas: "Els dialectes orientals (rossellonès, català oriental i balear) han confós avui tota *a* i tota *e* àtones en un timbre relaxat i intermedi que recorda la *e* de l'anglès *rather* o la *a* àtona portuguesa. A l'Estat Mitjà, les abundoses confusions ortogràfiques dels manuscrits demostren que el fet ja estava consumat des d'una data primerenca, pel que fa a la posició pretònica; en final absoluta sovintegen menys les confusions de *a* amb *e* si bé no constitueixen una raresa; en síl·laba posttònica interna, i en la final quant segueix consonant, no es troben confusions abans del segle XV si no és en textos sospitosos i molt excepcionalment; en aquella posició tots els dialectes admeten únicament *e*". (El subratllat és nostre) ap. Les "Vides de Sants" rosselloneses dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), p. 295.

En el primer cas els escriptors B i D acaben sempre aquesta persona en *en*. Per contra, C, E i F l'acaben sempre en *an*. Només tenim vacil·lació en A i G.⁵

Quant als plurals femenins, D i G pràcticament sempre acaben en *es* final. Per contra, E acaba sempre en *as*, i hi ha vacil·lació en A, B i C, encara que sempre és més freqüent la terminació *es*. (Vegeu-ne relació completa a *Caracterització idiolectal dels escriptors*).⁶

Més normal és el tractament de les altres terminacions verbals i dels plurals masculins, pràcticament tots en *e*:

A: *ffasses* 29.13; *aportes* 53.16; *hombres* 35.18; *conèixer* 44v.19; *córer* 14.7; *diverses* 18.3; *furoses* 25v.11; *interesés* 64.14.

B: *desonres* 42v.9; *trobés* 42v.9; *va... enpènyer* 42v.25; *ach meses* 42.4.

D: *haviem scrit* 78v.4 i 5; *volíem* 78.6; *haviets* 78v.7.

F: *serches* 40v.21.

G: *diverses* 80.4.

Només l'escriptor C empra el grafema *a* en: *pasas* «passos» 71.13.

En posició final també es dona la neutralització i el doble tractament acostumat.

Hi ha adequació amb l'ètim en els exemples següents:

Amb *a* etimològica: A *dona* 11.15; B *hora* 38.4; C *sagia* 69.6; D *asquella* 76.28; E *pasada* 32.2; F *hora* 40v.7; G *perròquia* 80.4.

Amb *e* etimològica: A *dementre* 11.17; B *ladre* 38.5; C *satembre* 65.19; D *jutge* 75.17; E *abre* 32.13; *deembre* 40v.8; G *batle* 80.2.

⁵ Representació gràfica de la [e] àtona final de la 6.ª persona dels temps verbals:

<i>en</i>	<i>an</i>
A: 95 (63'75 %)	54 (36'24 %)
B: 25	—
C: —	8
D: 17	—
E: —	5
F: —	3
G: 1	1

⁶ Terminació dels plurals femenins:

<i>es</i>	<i>as</i>
A: 107 (80'45 %)	26 (19'54 %)
B: 19 (95 %)	1 (9'5 %)
C: 16 (57'14 %)	12 (42'85 %)
D: 32 (96'96 %)	1 (3'03 %)
E: —	4
F: —	—
G: 12	—

La grafia no s'avé amb l'ètim en molts d'altres casos:

Tenim *a* en lloc de *e* en: A *ssobra* 11.12; B *ladra* 38.19; C *satembra* 50v.11; D *entra* «entre» 81v.26; E *balla* 32.1; F *ladra* 40v.7; G *sobra* «sobre» 80.9.

Tenim *e* en lloc de *a* en: A *case* 11.4; B *vagade* 42.22; C *vagade* 65.21; D *punte* 76.12; E [en] *troragade* 32.13; F *comptave* 40v.7; G *vegade* 68.25.

1.3. DIFTONGS I TRIFTONGS

Diftongs decreixents amb [v]

A: *clau* 14v.9; *Mateu* 11.15; *heura* 11.5; *denpeus* 56.21; *nadiu* 17v.5; *dijous* 22v.10; *Pou* 25v.14.

B: *traure* 38.32; *auré* 43.15; *Bertomeu* 42.2; *enpriu* 42v.4; *vouré* 42v.15; *prou* 42v.13; *Pou* 43v.6.

C: *Frau* 71.4; *Fauret* 71v.7; *Mateu* 69v.17; *ciutadà* 73v.22; *viu* 65.22.

D: *perauls* 75.19; *haurien* 76.12; *veus* 76v.16; *liurasen* 76.10; *batliu* 78v.4; *voure* 78.4; *vouria* 81.10.

E: *Bertomeu* 32.1.

F: *Gombau* 40v.12; *ciutadà* 40v.5; *non* 40v.14; *prou* 40v.22.

G: *manleuta* 80v.5; *batliu* 77v.23.

Cal remarcar només algun cas de [e] representada per *a* com: *ma-tau* «meteu» 74.1 de l'escrivà C.

Diftongs decreixents amb [i]

La [i] és representada sempre per *y*:

A: *fayssons* 17.16; *aytals* 17.19; *aydar* 21.4; *spay* 23v.22; *posà y* 27v.4; *Barbavayre* 33.9; *aydàs* 50v.6; *aytant* 54.12; *aytanpoch* 55v.14; *aytam-bé* 63.2; *feytases* 17v.14; *serveys* 18.3; *rey* 19.2; *mateys* 23v.20; *ley* 23v.23; *rameys* 41.9; *que y* 45.9; *lo y* 20.13; *no y* 29.21; *Franssoy* 36v.9; *agoytà* 58.6; *puy* 18v.5; *despuys* 15v.14; *cuydan* 21.10 i 11; *cuydava* 22.2; *vuy* 29.5; *s cuytà* 29v.10; *cuydà* 45v.8; *buyna* 59.25; *Cortey* 15.1.

Hi ha alguns exemples de *a* per *e*: *ssays* 11.15; *Aymarich* 31.7; *fayna* 18v.5; *maytat* 25v.4. O viceversa: *eytantost* 13v.8.

- B: *alquayr* 42v.11; *cuydau* 42v.11; *tornà y* 42.16; *tay* 42.17; *rey* 42.26; *qeygé* 42v.25; *vuy* 43.17.
 C: *faynas* 74.1; *si y* 71v.6; *no y* 78.14; *despuys* 71v.26; *vuytubri* 72.17; *buydava* 74.16.
 D: *aytals* 76.11; *aydasen* 76v.7; *aytambé* 76.14; *ley* 51v.22; *rey* 76v.26; *deym* 78v.17; *era fuyt* 78.11; *despuys* 80.20.
 G: *deym* 77v.25; *despuys* 80.15.

Diftongs creixents amb [w] semiconsonant

- A: *cuant* 18v.13; *qual* 25v.22; *quax* 28.18; *quatre* 30.19; *Pascual* 44.19; *cincuantha* 11v.16; *Gual* 18v.17; *guany* 34v.11.
 B: *guardava* 43.9.
 C: *qual* 50v.12.
 D: *qualque* 51v.19; *qual* 51v.16; *guardó* 71v.19. I, tal volta, *quantitat* 81.6.⁷
 F: *qual* 40v.10.
 G: *qual* 68.24; *quantes* 80.17. I, possiblement, *quantitat* 77v.23.

Diftongs creixents amb [y] consonant

La [y] consonant apareix representada com a y:

- A: *reyal* 11.1; *vaya* 18.1; *hajustaya* 19.5 i 6; *deya* 24.11; *seya* 34v.21; *esglayat* 36v.4; *aguyada* 46v.16; *avia tayades* 58v.19; *fayan* 17v.1; *geyan* 23.5; *ssayen* 25.4; *vayan* 37v.29; *abatayons* 31.14; *yo* 14v.8; *Rosseyó* 35.1.

De vegades aquest escrivà fa servir també el dígraf *yh*: *esglayha* 13v.6; *vayhen* 13v.5; *ssayhan* 13v.4; *gramayha* 47.4; *fayha* 53.10; *Tayhó* 17.14.

- B: *rayal* 38v.11; *aguyade* 42.14; *deya* 42.23; *geyen* 42.26; *Yas* 42v.42;⁸ *yo* 42v.6; *renquayós* 43.14.

⁷ Popularment a Mallorca tant en *quantitat*, com en *qüestió*, etc., la [w] no sona. Fixem-nos que aquesta tendència ja és molt antiga i la trobam en documents de principis del s. XIV: *cantitat* (8-II-1332; vol.1, q.D, f.43).

⁸ Particularment crec que *yas*, modernament *jas* (en mallorquí *ges*, pronunciat [ʒes]) és un derivat de *hi has* < *li hic habes*. És dubtosa, però, la pronunciació d'aquest mot en mallorquí medieval. Com cal interpretar la y, com a [y] consonant, o més tost com a [ʒ]?

- C: *faya* 69v.19; *yo* 69v.18; *oraya* 71v.5; *Rosayó* 73.4; *déya* 73v.13; *dayan* 71v.5; *fayen* 72.7.
 D: *reyal* 76.2; *yo* 81.18; *qui y heren* 76v.9; *voya* 75.21; *feya* 75.22.
 E: *yo* 40v.14.
 G: *reyal* 68.26; *yo* 80.6.

Diftongs creixents amb [w] consonant

Pràcticament tots els exemples es refereixen a formes verbals del verb *oir* o a la seva variant *auir*:

- A: Sempre tenim una *h*, abans o després de la *u*: *auhi* 17.14 (*ahuí* 25v.17; *hahuí* 23v.11; *hauhi* 27v.25; *auhy* 18v.8; *hahuy* 14v.28); *hahuir* 58v.14; *auhüa* 17v.15; (*hahüia* 17v.4); *à hahuyt* 14v.30; *ahüira* 17.19; *auhüren* 40.20 (*hahüren* 59.5); *auhis* 35.6; *agués ahuit* 18v.10.
 B: la *i* tònica de vegades és representada per *i*: *auïren* 38.26; *auïdes* 42v.7, i de vegades pel dígraf *yi*: *auyi* 38v.4; *auyïren* 38.22; *avien auyïdes* 38.7.
 C: *ouí* 73.4 i *Fraue* 71v.17.
 D: *ouhi* 81v.2.

Triftongs

L'únic exemple que hem trobat és *guayta* 76v.23, de l'escrivà D.

1.4. SONS OCLUSIUS

[b] *b* En totes les posicions, tret de la final, amb poques excepcions.

- A: *batiat* 11.26; *atroharan* «atrobaren» 11.28; *dissabta* 13.4; *alberch* 14.4.
 B: *Borel* 38.2; *saber* 38.3; *abdosos* 43.21; *serbox* 42v.24 i 25.
 C: *batla* 69.2; *seber* 69v.2; *absantat* 65.15 i 16; *alberch* 65.16.
 D: *benignament* 78.7; *abans* 51v.23; *subjugant* 51v.20; *sobre* 75.12.
 E: *Bertomeu* 32.1; *sabiya* 32.12; *Gosalbo* 32.7.
 F: *ben* 40v.24; *cubert* 40v.23; *deembre* 40v.8.
 G: *béns* 68.26; *saber* 80.10; *alberch* 80.12.

Hi ha alguna excepció: *hopta* 32.9, de l'escrivà E, o el cas de les oclusives sonores geminades: *mobbles* 69v.11; *pobbla* 74.2, de l'escrivà C.

En posició final hi ha vacil·lació. Així és que tenim formes que han experimentat la neutralització, però d'altres conserven encara la *b* final inalterada:

Exemples amb *p*:

A: *prop* 22.2; *macip* 66v.1; *cap* 37v.10.

B: *trop* 42v.6; *sap* 43.5.

F: *sap* 40v.25.

Exemples amb *b*:

A: *ssab* 11.21; *ab* 47.15; *cab* 47.1.

C: *sab* 71v.6.

D: *sab* 81v.18.

F: *ab* 40v.19; *hobs* 40v.15.⁹

[p] *p* en totes les posicions:

A: *paròqia* 11.5; *Tàpies* 14.1; *scampament* 13v.12; *Masip* 35.12; *colp* 13.12; *apallat* 11.18; *apallade* 18v.2.

B: *poble* 38.20; *aportassen* 38.10; *espasa* 38.11; *trompes* 38.23; *prop* 38.11; *quap* 42v.21; *sap* 43.5; *apelat* 43v.2.

C: *péra* 50v.15; *vituperan* «vituperant» 72.15; *vespres* 69v.3; *despuys* 71v.26; *prop* 71.18.

D: *peraules* 76.16; *aportaven* 76.8; *vespres* 75.14; *prop* 76.2; *cap* 76v.2.

E: *pasada* 32.2; *espazadas* 32.8; *Astrap* 32.16.

F: *posade* 40v.6; *respòs* 40v.14; *cap* 40v.19; *sap* 40v.25.

G: *Prats* 77v.19; *comperech* 77v.19.

Tenim encara *h* final en: *hobs* 40v.14, de l'escrivà F, *cab* 47.1, de l'escrivà A, i *sab* A 11.21; C 71v.6 i D 81v.19.

L'escrivà A conté algun cas de *pp* intervocàlica: *appallada* 28v.16.

[d] Hom escriu *d* en totes les posicions, tret de la final en què hi ha neutralització i hom escriu *t*:

A: *delat* 11.9; *ciutadà* 35.9; *vendrà* 11v.21. Observeu, però, *tabart* 56.23; *escart* «esquerd» 18v.22; *vert* 56.23; *bort* 34.9; *dart* 27.19.¹⁰

⁹ D'altres exemples que apareixen encara amb final sonora són *macib* (3-VII-1305; vol.16, q.C, f.10); *drab* (4-X-1358; vol.4, f.80v.), aquest darrer del mateix escrivà A, Bernat Vert.

¹⁰ Però en la documentació posterior del mateix arxiu montuïr la documentació demostra una tendència a restablir la forma etimològica. Vegeu per exemple: *dard* (2-VIII-1383; vol.21, f.58v.).

- B: *dalat* 38.2; *ànades* 38.7; *ladra* 38.19; *endret* 38.22. Però, *alquyts* 42v.33.
 C: *dimecras* 69.3; *despertada* 50v.11; *bandayat* 65.18.
 D: *dit* 76.9; *ciutedà* 51v.15; *pendre* 76.13.
 E: *dimarts* 32.2; *pasada* 32.2.
 F: *delat* 40v.5; *ciudadà* 40v.5; *ladra* 40v.7.
 G: *dita* 77v.20; *drets* 68.27; *bandajat* 80.11.

[t] t, en totes les posicions:

- A: *taniu* 11.16; *tastamoni* 11.11; *Mateu* 11.11; *catius* 11.16; *esta* 11v.2; *porta* 35.1; *batle* 11.1; *denant* 15.5; *stant* 11.4; *delat* 11.9; *molt* 11.13; *present* 11v.13.
 B: *tentost* 38.16; *tench* 38.17; *trompes* 38.25; *cuytà* 38.9; *cantó* 38.9; *comtava* 38.4; *dalat* 38.2; *andret* 38.9; *agost* 38.11.
 C: *tots* 69v.11; *proteste* 69v.24; *plesentment* 69v.25; *Montueri* 69.4; *batla* 65.14; *marit* 71v.22; *corent* 73.24.
 D: *tenie* 76.14; *ciutedà* 51v.15; *Montuiri* 75.19; *batle* 75.20; *promet* 51v.16; *segrament* 75.12.
 E: *tant* 32.8; *gitaran* «gitaren» 32.9; *maltractaran* «maltractaren» 32.7 i 8; *ristoladas* 32.8; *Denonciat* 32.1; *egost* 32.2; *dimarts* 32.2.
 F: *tantost* 40v.13; *ciudadà* 40v.5; *contre* 40v.6; *delat* 40v.5; *astant* 40v.8.
 G: *tan* 80.18; *feta* 77v.24; *batliu* 77v.23; *lochtinent* 77v.23; *amat* 77v.21; *solament* 80.18; *Prats* 77v.19.

Hi ha també alguns casos de *th*:

- A: *cincuantha* 11v.16; *sintha* 54.27; *enpantha* 45.18.
 D: *Thomàs* 76.27; *Anthoni* 80.19.
 G: *Anthoni* 80.12.

[g] Cal fer distinció entre la g seguida de a, o, u i la g seguida de e, i:

Davant a, o, u:

Amb g:

- A: *garbes* 23.10 i 11; *interogat* 11.9; *amagar* 11.21; *contangude* 13v.3; *gordar* 11v.23; *caragols* 15.5; *vangut* 35.12; *Domingo* 11v.20. I també seguida de r: *grat* 11v.12.
 B: *enterogat* 38.2; *pregat* 38.35; *Goyolons* 42v.24; *vengut* 42.12 i 13; *aguyade* 42.14.

- C: *galina* 71.9; *vagades* 71v.14; *ubliga* 65.23; *Agost* 74.3; *segona* 65.17; *guardó* 71v.19; *vangut* 69v.3.
 D: *Gabriel* 77.10; *vegades* 75.25; *gosàs* 77v.12; *sagons* 76.18; *legude* 76.5; *guayla* 76.5; *convengut* 51v.22 i 23. I també *segrament* 75.12.
 E: *sagaran* «segaren» 32.9; *Entroragat* 32.11; *egost* 32.2; *Gosalbo* 32.7; *Granela* 32.13.
 F: *Garau* 40v.9; *anterrogat* 40v.6; *Gombau* 40v.9.
 G: *interrogat* 80.9; *vegades* 80.11; *obliga* 68.26; *bagut* 80.11; *grat* 80v.7.

Els escriptors A i D empenen adesiara formes amb *gu* + *a* + *o*.

- A: *guarbes* 23.9; *vaguades* 18.1; *romanguan* 22.22; *guoret* 31.18; *guor-dar* 24.1; *guonella* 33.7; *saguons* 18v.20.
 D: *colguar* 76v.30; *guosaria* 81.11.

Davant *e*, *i*:

Hi ha vacil·lació segons l'escriptor. Així tenim *gu* en els escriptors A, D, F i G, és a dir, en els escriptors més cultes. Per contra, en B, C i E sempre tenim *g* tota sola:

- A: *degués* 18.6; *agués* 18v.10; *vingueren* 18v.25; *-s prengueran* 25.6; *Guia-mona* 17v.1.
 B: *digera* 38.7; *ageren* 38.25; *corageren* 38.31; *negex* 42v.12; *qoragem* 43.4; *tolgé* 42.8; *tengi* 42v.17; *enpengi* 42v.16.
 C: *degés* 69v.10; *agés* 69v.14; *Berenger* 65.15; *sagent* 73v.21; *prangés* 74.18; *per consagent* 71.12; *sagian* 69v.16; *sagia* 69.6; *sagís* 69v.15.
 D: *dagués* 75.15 i 16; *digueren* 76.16; *-s saguex* 76.18; *digués* 77v.3; *res-pongueren* 76.31.
 E: *Huget* 32.17; *trageran* 32.10; *conagué* 32.5.
 F: *Viguet* 40v.9; *digueran* 40v.12; *raspongueran* 40v.12.
 G: *-s saguex* 77v.20; *vaguer* 77v.21; *poguessen* 80v.8.

En posició implosiva

- g*: D *signar* 76.24; *benignament* 78.7.
ch: A *dichnas* 17.6; *Machdallana* 15.1.
c: A *Macdalana* 14v.16 i 17.

En posició final

Generalment tenim neutralització:

- A: *alberch* 13v.4 i 5; *sanch* 13v.11; *albercs* 27.18.

- B: *prech* 43.19.
 C: *alberch* 65.16.
 D: *alberch* 76.7.
 F: *alberch* 40v.10.
 G: *alberch* 80.12.

Val la pena, però, fer menció especial del nom d'un esclau moro: *Hageg* 11.6.

[k] També ací cal fer distinció entre aquest so seguit de *a*, *o*, *u*, i seguit de *e*, *i*:

Davant *a*, *o*, *u* o davant líquida:

Amb *c*:

- A: *catiu* 11.8; *cascuns* 11v.13; *convinens* 11v.13; *cuydan* «cuidant» 21.10; *lucat* «lluquet» 27.29; *Picornell* 11.19; *Micollau* 13.5; *Alcúdia* 11.13; *alcú* 14.16; *escampament* 13v.11; *s tancaran* «cs tancaren» 14v.17; *escorxador* 19.9; *escusir* 25v.6; *clau* 14v.9; *crida* 19.4.
 B: *cantó* 38.9; *catius* 38.27; *Carbonel* 38v.1; *cases* 42.15; *comtava* 38.4; *Colel* 38.5; *coragam* 38.8; *cuytà* 38.9; *criden* 38.8; *avonclo* 38.6.
 C: *casa* 71.7; *tocat* 72.4; *acastas* 71.7; *cort* 50v.12; *colp* 50v.16; *aconsalant* 69.6; *Marcús* 73.19; *clamts* 71.10; *cridava* 73.19.
 D: *calat* 76.29; *cort* 51v.16; *confessat* 75.12; *cunyat* 76.15; *cugitàs* 77v.3; *brocà* 81.15; *arrancà* 76v.27; *encura* 81.17; *sucós* 80.22; *ancontraren* 77.24 i 25; *procurador* 75.23; *acusat* 80.19; *clamor* 76.21; *Crus* 76.30; *sacreste* 75.16.
 E: *Cotra* 32.5; *conagé* 32.5; *corega* 32.9.
 F: *case* 40v.16; *contre* 40v.6; *comptave* 40v.7; *cubert* 40v.11; *ancontre* 40v.23; *ancontrade* 40v.23.
 G: *compozat* 77v.22; *acustumade* 80.5; *alcun* 77v.24.

Amb *ch*:

- A: *endorochà* 21.13; *aranchar* 20.11; *deparesha* 22.22; *Franssescha* 15.10; *Villafrancha* 17.15; *blancha* 18.19.
 C: *charera* 69v.15; *tranchà* 71v.15; *tanchà* 71.6 i 7.
 D: *brochà* 81v.1; *arranchà* 76.13; *fischal* 81.2.
 G: *públichament* 80.4 i 5.

Amb *qu* o *q*:

- A: *esquana* 27v.19; *quoltels* 13v.23; *gridà* 14v.28; *griden* 47.2.

- B: *gatiús* 38.7 i 8; *gaure* 42.22; *qases* 42.23; *darogà* 43.25; *alqayts* 42v.33; *à esgalivái* 43.17; *aranqade* 38.13; *aranqà* 38.15; *qol* 42.14; *qonaxadora* 43.23; *goral* 43.28; *asqorxaren* 43.26; *quyat* 43.20; *qul* 42v.6; *va...saqudir* 43.23; *gridar* 38.7; *musqla* 43.18; *quasa* 43.12; *quap* 42v.21; *aranquà* 43.25; *alquayt* 42v.11; *Enquara* 42v.18 i 19; *renquayós* 43.14.
- C: *quarès* 69.5; *raquaría* 74.19; *aquast* 74.20; *aquala* 74v.7.

Podem afegir-hi, encara, els mots amb el grup [kwá] < OUA, del llatí:

- A: *qual* 11.16; *quatra* 23v.22.
 B: *qual* 42v.3.
 C: *quals* 50v.12.
 D: *qual* 51v.16.
 G: *quantès* 80.17.

Hi ha una sola forma amb c: *cual* 72.15, de l'escrivà C.

Davant e, i

Amb qu:

- A: *qui* 13v.15; *quines* 13v.22; *aquel* 11.10; *aquy* 11.16; *aquests* 11.16; *raqests* 11.14; *aquella* 14v.22; *aquèn* 25.4; *tresqués* 13v.17; *hisqué* 14.8.
 C: *que* 71.3; *aquel* 69v.2; *què* 74.11; *requirent* 69v.5; *paròquia* 72.18; *aquí* 74.8.
 D: *aqueles* 76.20; *raqest* 51v.17; *franquesa* 51v.22; *donques* 75.24; *asque-lla* 76.28; *qui* 76v.9.
 E: *aquí* 32.7; *que* 32.6.
 F: *que* 40v.7; *hisqué* 40v.10 i 11; *aquest* 40v.11; *serques* 40v.21.
 G: *que* 77v.20; *aquesta* 77v.26; *aquí* 77v.26; *peròquia* 80.12; *inquietets* 77v.26 i 27.

Remarqueu, però, que l'escrivà B, i, molt esporàdicament, A i C empren el grafema *q* tot sol:

- A: *qi* 23.18; *mesqina* 23.21 i 22; *qinsza* 22v.18; *parògia* 22v.12.
 B: *aqestes* 38.8; *aqest* 38.11; *aqels* 38.31; *hisqé* 38v.3 i 4; *raqest...* *sarà* 38v.11 i 12; *alqeria* 42v.2; *qina* 42v.9; *aqex* 42v.25; *qi* 38.12; *qintanes* 43.8; *qe* 43.1.
 C: *qe* 69.6.

En posició implosiva

Amb c:

- A: *Jacme* 11.5; *dicmanja* 11.14; *rector* 14.5.
 C: *Alicsan* 71.16.
 D: *Jacme* 76.6; *dicmenge* 76.27; *dilecció* 78v.12.
 E: *maltractaran* «maltractaren» 32.7 i 8.
 F: *rector* 40v.10.
 G: *Jacme* 77v.19; *dilecció* 77v.22.

Remarqueu, però, *regtor* 13.5, de l'escrivà A.

Amb ch:

- A: *rehtor* 13.6; *dichmanja* 22.24; *juradicheió* 11v.19; *Alichssèn* 17v.6.
 B: *rehtor* 42v.33.
 G: *lochtinent* 77v.22.

En posició final

Amb c:

- A: *ac fermat* 21.6; *amic* 18.27; *Marc* 13.6; *poc* 18v.23; *venc* 18v.6; *volc* 15v.24; *corec* 14v.15.
 B: *hic* 42v.6.
 C: *corac* 73.9; *vanc-na* 75.7.

Es remarcable el cas de *log* 65.20 i *passim*.¹¹

- D: *hac* 77.13; *Hoc* 77v.8.
 E: *Marc* 32.3; *poc* 32.7.
 G: *hoc* 80.14.

Amb ch:

- A: *tanentloch* 20.2; *ffranch* 23v.1; *sach* 49v.17; *assech-ssa* 11.17; *ach* 13.4; *loch* 13.5; *Franssesch* 14.7; *March* 14.19; *poch* 14v.6; *vench* 14v.6; *pech* 14v.7; *blanch* 18.17; *grech* 18v.17; *porchs* 22v.1; *enbriachs* 25.21.

¹¹ També ací crec que podem delimitar millor l'afirmació de Corominas quan diu: "Les sordes intervocàliques, sonoritzades en romànic, i les sonores darrere consonant, quan ve que es troben en final absoluta o davant s final, en virtut d'una apòcope, tornen a fer-se sordes en català, com en francès i en llengua d'oc, però en els textos primerencs del segle XIII encara apareixen com a sonores: *cab, pod, reg, card, etc* (enfrent de mots com *cep, tol, sec, part, que sempre tingueren sorda*)". (El subratllat és nostre). Ap. *Les "viles de santis" rosselloneses, dins Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), p. 297.

- B: *Domànech* 38.6; *vench* 38.16; *loch* 42.3; *ach* 42.4; *ich* 43.10; *tench* 38.17.
 C: *loch* 65.15; *comperech* 69v.4; *poch* 73v.7.
 D: *loch* 51v.19; *Domànech* 76.4; *tinentloch* 76.4; *poch* 77.23; *pusch* 77v.6; *volch* 78.10.
 F: *amich* 40v.24.
 G: *comperech* 77v.19; *Domànech* 68.24.

1.5. SONS LABIODENTALS

[f] *f* simple. Apareix en totes les posicions i en tots els escrivans.

- A: *furtàs* 11v.7; *fiyls* 13.7; *fins* 13.10; *fèu* 13v.13; *frara* 13v.20; *feyssons* 17v.11; *enfra* 13.4; *Bofi* 14.11; *Villafrancha* 17.10 i 11; *hofena* 20.17; *afollaren* 21.21.
 B: *foren* 38.8; *fosen* 38.10; *fe* 38v.10; *forsívolment* 42.6; *fot* 42v.33; *fadri* 43.9; *rafal* 38.21; *defansava* 42.6; *gafar* 43.21.
 C: *fau* 50v.12; *avia...* *fet* 50v.14; *ferer* 65.20; *Frau* 71.21; *viafòs* 69.6; *enfra* 73v.16; *afay* 71v.14; *esforts* 72.15; *Magaluf* 50v.13.
 D: *finalment* 76.15; *ferer* 76.6; *foch* 76.28; *forsat...* *son* 77v.6; *confesat* 75.12.
 E: *fort* 32.8; *fins* 32.9.
 F: *fil* 40v.5; *fo* 40v.7; *Farrer* 40v.12; *defore* 40v.8; *farie* 40v.15.
 G: *fora* 77v.21; *feta* 77v.24; *fos bandajat* 80.4; *fet* 80.7; *feran* 80.14; *forma* 80.5.

ff En posició inicial només A i E empren la *f* doble. En posició medial es troba en A i D.

- A: *ffessen* 13v.20; *ffa* 17.7; *ffer* 19.13; *Ffiguera* 20.4; *ffo* 20v.7; *ffaria* 22.1; *ffos* 22.2; *ffa «fe»* 22v.16; *fforment* 23.20; *hoffendra* 27.16; *saffarag* 21v.12; *naffrat* 44.19; *naffra* 15v.10; *deffora* 34.9; *Pugdorffilla* 33.9; *viaffora* 44v.26; *raffal* 59.24; *daffugi* 59v.13; *Abraffim* 67v.17.
 D: *viaffora* 77v.14; *Certifficants* 78v.2; *affrontava* 81.17; *daffore* 78.13; *offici* 78v.16.
 E: *Denonciat ffo* 32.1; *'viya ffet* 32.5; *ffera* [n] 32.10.

ph N'hi ha un sol exemple: *Phalip* 75.20, de l'escrivà D.

[v] v.

A: *volent* 34.13; *liurava* 11.18; *convinens* 11v.13.

B: *viu* 38.9; *avonclo* 38.6; *envés* 38.6.

C: *fo vengut* 71.11; *Divenres* 50v.11.

D: *veritat* 76.17; *Manleva* 51v.15; *sie convengut* 51v.22 i 23.

E: *Avangelis* 32.5; *vagera* 32.6 i 7.

F: *veran* 40v.10; *salavòs* 40v.13.

G: *vaguer* 77v.21; *havia comès* 77v.24.

1.6. SONS SIBILANTS

[s]: en posició inicial

A: Amb *s* etimològica: *senyor* 11.1; *sarayn* 11.3; *sí* 11.6; *sa «seva»* 11v.19; *sots* 11v.23.

Amb *c* etimològica: *sasava* 34.14; *sassar-sse* 58.26; *siència* 23.25; *servalera* 27.12; *ssijes* 66v.4; *siutadà* 14v.21; *sinta* 55v.9; *sercar* 36v.13; *sercant* 51.4; *sercaran* 68.21; *sitar* 46.8; *Siutat* 49.22.¹²

Només d'una manera esporàdica trobam conservació de la *c*: *ciutadà* 34.6; *Certificam* 26v.5.

Hi ha també qualche ultracorrecció gràfica: *Cimon* 59v.26.

B: Amb *š* etimològica: *si* 38.15; *saber* 38.3; *sey* 38.4; *Simon* 38.17; *sarà* 38v.12; *siau* 42.12; *sobornat* 42.27.

C: Amb *s* etimològica: *seber* 71.18; *sobra* 69v.2; *seyn* 69.3; *sí* 69.4; *sacreste* 69v.11; *sagis* 69v.15; *sagian* 69v.16; *santi* 72.13.

Amb *c* etimològica: *Siutat* 69v.3; *sasava* 74v.19; *siutadà* 73v.22; *per sert* 69v.20.

També ací trobam qualche ultracorrecció gràfica: *cestembra* 65.1.

D: Amb *s* etimològica: *segrament* 75.12; *sobre* 75.12; *sacreste* 75.16; *savi* 75.17; *sagons* 76.8 i 9; *saber* 76.15; *s saguex* 76.18.

¹² Aquests exemples de l'escrivà A i alguns més que apareixen als altres escriptors vénen a demostrar que la confusió de la *ç* (o *C+ç,i*) amb la *s* sorda ja es donava profusament en el català de Mallorca de mitjan segle XIV. Una vegada més podem avançar la data que en dóna Corominas per a aquest fenomen fonètic: "Els casos de confusió de la *ç* (o *C+ç,i*) amb la *s* sorda no comencen a notar-se en els manuscrits catalans fins prop del 1400, mentre en llengua d'oc el fet sembla ja consumat en el segle XIII i segueix usant-se la *c* davant *e, i*, però en els altres casos els textos occitans tendeixen a generalitzar l'ús de la *s* (o *ss*) sense fer cas de l'etimologia. Cal deduir-ne que la *ç*, abans pronunciada *ts*, ja s'hi havia convertit en essa sorda". ap. *Les "vides de sants" rossello-neses*, dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 297.

Amb *c* etimològica: Quasi sempre hi ha conservació del grafema etimològic: *ciutadà* 51v.15; *cent* 76v.5; *Ciutat* 76.28; *citació* 78v.20. A part d'alguna excepció: *Seslavors* 75.22; *so* 76.15.

E: Amb *s* etimològica: *senyó* 32.1; *si* 32.5; *sagaran* «segaren» 32.10; *sospita* 32.11; *sabiya* 32.12; *sobra* 32.13; *Sans* 32.13.

F: Amb *s* etimològica: *seyn* 40v.7; *seber* 40v.6; *saràs* 40v.24.

Amb *c* etimològica: *serches* 40v.21, al costat de *ciutadà* 40v.5.

G: Amb *s* etimològica: *senyor* 68.24; *son* 77v.21; *saluts* 77v.22; *sabia* 80.13; *saber* 80.7; *segons* 80.7; *sobra* 80.10; *secors* 80.5.

Amb *c* etimològica: *so* 77v.20, al costat de *certa* 77v.22.

L'únic escrivà que empra la *s* doble inicial és l'A, tret d'un sol cas en F: *ssabem* 40v.13. Vegueu-ne alguns exemples; *ssua* 11.9; *ssobre* 11.9; *ssaber* 11.9; *ssu* 11.10; *Ssusia* 11.11; *ssa* 11.14 i molts d'altres.

[s]: en posició intervocàlica

A: *s* (avui *ss*, *c*, *ç*) *sasava* 34.14; *confasió* 37v.20; *carnisaria* 27.13; *nagosi* 31v.8; *benifasiat* 34.4; *braser* 14v.21; *hofasials* 41.10; *ausiura* 34.13; *ausiuré* 49.10; *s'abrasà* 56v.18.

ss (avui *ss*, *c*, *ç*) *passada* 34.19; *dissabta* 13.3; *passament* 18.28; *almasot* 46.4; *passador* 27v.4; *cadalassa* 44.27; *rossi* 45.15; *palissa* 51.17; *missatja* 13.6; *proppassat* 46v.10; *ssassar-sse* 58.26; *comparaguessen* 28v.6; *donassen* 25.19 i 20; *dassiplina* 15v.9 i 10; *lissència* 65.5; *nas-sassitat* 54.16; *fayssons* 17.16; *plassa* 53.27; *abrassar* 55v.21 i 22; *s'abrassaren* 53.8; *abrassan-ssa* 53v.7; *dressant* 28.20.

c (avui *c*, en mots més o menys cultes) *denunciació* 18v.3; *exacució* 64.13; *gràcia* 41.11; *hobligació* 11v.23; *obligacions* 24.2; *sobornació* 55v.38; *spícies* 24.2; *donació* 29v.24; *gràcias* 41.9; *justícia* 44v.14; *oració* 27v.24; *abitació* 28.18.

Algunes vegades es troba també en mots que avui tenen *ss*: *mació* 44v.16; *confació* 30.4; *palicer* 17v.8.

B: *s* Només coneix aquesta grafia, sigui quin sigui l'etím del mot: *Deu-losal* 42v.37; *aportasen* 38.10; *gose* 38.14; *misatja* 38.29; *masions* 38v.13; *posasions* 42.27; *bagasa* 42v.5; *eser* 42v.12; *denunsiació* 38.3; *basinata* 43.12; *asò* 42v.14; *abrasar* 43.19.

C: *s* També, sigui quina sigui l'etimologia del mot: *pasas* 71.13; *asats* 71.21; *fosan* 71.22; *pasat* 71v.17; *Rosayó* 73.4; *sagisan* 74.9; *rasa-sava* 74v.7; *pasar* 74v.9; *sasava* 74v.19; *pasava* 74v.21; *pasant* 75.5;

carnasaria 75.5; *ausiura* 71.6; *justisia* 73v.6; *desnunsiasió* 71v.8; *plases* 69.5; *manasar* 71.11; *-s dresà* 71v.25; *asò* 71v.19; *manasava* 72.14; *plasa* 73v.5.

D: Empra sovint les grafies coincidents amb l'actual sistema ortogràfic: *c visitació* 78v.5; *inquisició* 78v.21; *protestació* 81.17; *justícia* 81.18. *ss Rosseylló* 51v.15; *confessat* 75.12; *poguessen* 80v.8. *ç açò* 76.20.

Nogensmenys, és també freqüent l'ús de *s* en lloc de *ss*: *pasat* 76.3; *liurasen* 76.10; *donassen* 76.11; *pasade* 76.28; *saguisen* 76v.6; *daguesen* 76v.6; *aydasen* 76v.7; *eser* 77.22; *daguéssets* 77v.2; *citasió* 78v.20; *asats* 77.6; *tolguesen* 77v.11; *jasie* 78.9; *mosèn* 78v.12; *manasant* 81.4; *asegar* 81.11; *plasa* 81.26.

També l'ús de *ss* en lloc de *c*: *assi* 77v.18; *menasses* 81.9.

E: *s bosa* 32.10.

z trozos 32.10 (cas únic, representant [s]).

ss passada 32.6.

F: En general coincideix amb el sistema ortogràfic actual: *Rosseló* 40v.5; *va passar* 40v.17; *denunsiació* 40v.6. A part d'alguna excepció: *en assò* 40v.24.

G: *ss poguessen* 80v.8, al costat de *assò* 68.27; *d'essí* 80v.3. *s eser* 80.10.

[s]: en posició medial agrupada

A: *s enquesta* 27.24; *cabvespra* 27.16; *despler* 21v.2; *escampament* 20.27; *festas* 17v.18; *menyspreu* 65.4; *musclo* 44v.5 i 6; *cabestre* 21.6; *esglayha* 13v.6; *portansveus* 58.1; *estrangeras* 45.26; *estern* 50.27; *principal* 26v.1.

ss (en posició postconsonàntica): *ssemblansses* 17v.13; *lanssa* 13.11; *lanssades* 49v.33; *comanssador* 26.4; *fermanssa* 26v.1; *comanssament* 45.16 i 17; *forssa* 55.11; *malvolenssa* 13v.23 i 24; *parenses* 17v.14; *perssones* 27.21.

c (en mots més o menys cultes): *denunciació* 18v.3; *juradihcio* 11v.19; *justícia* 44v.14; *núpcias* 29v.25; *siència* 28.25. I també en algun mot vulgar, com *ància* 39.14.

B: *s aqestes* 38.8; *pensà's* 38.10; *hisqé* 38v.3 i 4; *contrestaven* 38v.5; *bisbe* 38v.17; *denunsiat* 42.1; *denunsiació* 38.3; *forsivolment* 42.6.

C: *s vespres* 69.3; *agés descaragade* 69v.14; *sa pensa* 71.7; *comansà* 74.20; *tèrsia* 65.17; *presència* 50v.16; *desnunsiasió* 69v.2.

- D: *s sacreste* 75.16; *raquesta* 75.16; *vespra* 76.3; *persones* 76.4 i 5; *ensemps* 77.4; *pensàs* 77v.3. També, en alguns mots que avui tenen ç: *fermansa* 78.29; *forsat...son* 77v.6.
c audiència 76.2; *principal* 78.28; *denunciació* 75.13.
- E: *s ristoladas* 32.8; *sospita* 32.11.
c Denonciar ffo 32.1.
- F: *s astant* 40v.8; *hiscué* 40v.10 i 11; *raspongueran* 40v.12, al costat de *denunsiació* 40v.6.
- G: *s vostre* 77v.23; *astant* 80.11; *despuys* 80.15; *és astat acuyllit* 80.15 i 16; *diverses* 80.4, al costat de *empersò* 77v.25.
c audiència 80.2; *instància* 80.4.

[s]: en posició final

- A: *s perssones* 27.21; *spicies* 24.2; *mesos* 23v.22; *festas* 17v.18; *feytases* 17v.14; *ssolàs* 63v.18; *qresadors* 41.11; *obligacions* 24.2; *anys* 36v.10; *gens* «gents» 68.5; *temps* 29v.25. Una grafia escadussera: *raquestz na saran* 2.4.
- B: *s mes* 38.4; *envés* 38.6; *avien unyides* 38.7; *ànades* 38.7; *quetius* 38.10; *hòmens* 38.10.
- C: *s plazas* 69.5; *vans* 69.5; *coragades* 50v.15; *quarés* 69.5; *vespres* 69.3; *viafòs* 69.6; *viaforas* 69.6; *àls* 71v.6; *sagís* 73.24; *vanamadós* 74.12; *sayns* 74.15.
- D: *s dagués* 75.15 i 16; *peraules* 75.19; *envés* 76.14; *viaffores* 75.25; *béns* 75.16; *sagons* 76.18; *hòmens* 76.21; *aytals* 76.24; *saigs* 76.25; *lavors* 78v.16; *esdevinadors* 80v.7.
- E: *s Avangelis* 32.5; *péras* 32.8; *ristoladas* 32.8; *dilns* 32.6; *hòmens* 32.7.
- F: *s dimecres* 40v.7; *tresos* 40v.9; *serques* 40v.21; *dins* 40v.10; *hobs* 40v.15.
- G: *s Pertagàs* 77v.21; *aplicadores* 68.26; *béns* 68.26; *creadors* 80.4; *secors* 80.5.

Cal consignar, a més, algunes grafies ultracorrectes dels escriptors C i B: *esforts* 72.15; *ansemts* 69v.21 i 22; *clamts* 71.10; *Agosts* 65.15; *tants* 73v.16; *dimarts* 71.18; *presensts* 72.23, de l'escriptor C, i *marths* 42.1 de l'escriptor B.¹⁸

¹⁸ És possible que en *marths* tinguem un testimoni de persistència de la pronunciació [márts].

- [z] A: *s case* 34.7; *gresadors* 41.11; *depòsit* 26v.28 i 29; *franquesa* 11v.17; *provesió* 44v.15 i 16; *desalt* 63.11; *spase* 14v.9; *ase* 20v.5; *tesores* 11.7; *desonestes* 17.3; *deshaxie's* 58.26; *desonrant-sa* 25v.9 i 10; *injurioses* 25.6; *litigiose* 20.17; *presens* 23v.21; *basà* 15v.22; *composar* 28v.10; *cosir-ssa* 47.4; *suser* 14v.26; *vaseran* 15v.7.
sz qinsza 22v.18; *franquesza* 2.6; *deszant-sa* 41.26.¹⁴
- B: *s espasa* 38.11; *andosos* 38.13; *s posà* 38v.5; *present* 38v.9; *desonres* 42v.5; *cosina* 42v.33; *Promeseren* 43v.1; *cases* 43.15; *merdosa* 42v.22; *vosaltres* 42v.33; *quasa* 43.12; *coses* 43.6.
ss cassa 38v.3; *furossament* 43.13.
- C: *s casa* 71.7; *presentà* 69v.24; *plesentment* 69v.25; *present* 71.10; *desonrant-sa* 71v.4 i 5; *presència* 50v.16; *posar* 69v.6; *àsans* 72.3.
- D: *s coses* 76.17; *franquesa* 51v.22; *posade* 75.13; *spases* 76.8; *gosàs* 77v.12; *acusat* 78.1; *desonestes* 76.16; *se posave* 78.13; *dapòsit* 78.27; *inquisiçió* 78v.21; *presens* 81.9; *ascusat* 81v.25.
z donzell 78v.3; *hajam compozat* 77v.22.¹⁵
- E: *s Gosalbo* 32.7.
z espazadas 32.8.
- F: *s posade* 40v.6; *spase* 40v.16; *tresos* 40v.9.
- G: *s presó* 68.24.

[s] Només trobam aquest so en posició final, escrit *ts*:

- A: *tots* 41.5; *assats* 21.14; *tocats* 15v.8; *nodrits* 49v.4; *constituïts* 63v.28; *fets* 18.7; *bufats* 51v.5; *sostanguts* 64.15; *ssots* 22v.1; *crits* 66v.12; *drets* 68.27; *cuberts* 68.15; *morts* 27.22; *molls* 44v.18; *aquests* 11.16.
- B: *tots* 38.24; *sots* 38v.13; *alqayts* 42v.33; *ats* 43.22; *pits* 43.26.

¹⁴ Encara podríem afegir-hi alguns exemples del mateix escriptor extrets d'altres volums coetanis: *quotorsza* (3-XII-1355; vol.2; q.C, f.22); *trenzació* (7-II-1358; vol.4, q.B, f.22); *crezegut* (20-II-1358; vol.4, q.B, f.23); *uszant* (20-II-1358; vol.4, q.B, f.23v); *inpozacions* (14-V-1358; vol.4, q.C, f.8v.). Aquesta grafia és també molt freqüent ap. *Un nou fragment del "Llançolot"*, a cura de Pere Bohigas, també de mitjan segle XIV, ER, X, (Barcelona 1962), 180.

¹⁵ Aquest exemple, juntament amb *espazadas* 32.8 de l'escriptor E, són els únics exemples de *z* intervocàlica que representa el so de [z]. Del mateix escriptor E tenim també *tresos* 32.10 que representa el so de [s]. Vegem què diu Corominas d'aquesta grafia: "Molt menys general en els textos d'oc medievals és la representació per *z* de la sibilant sonora entre vocals. Limitada primer a la continuació de C+e, i o TI i a la de D, on es tractava d'expressar algun matis distintiu, africac o dental vibrillant, quan es va perdre a època posterior aquest matis distintiu i aquests fonemes es van convertir en una mera S sonora, la grafia *z* es féu extensiva al descendent de la *s* intervocàlica llatina, almenys a certes regions. En català, al contrari, s'usà quasi sempre la *s*". (El subratllat és nostre), ap. *Lex "vides de santis" rosselloneses* dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 288.

C: *tots* 69v.11; *vats* 69v.20; *parats* 72.12; *hoïts* 73.9; *cridats* 74v.6; *matats* 75.8; *crits* 71.22.

D: *drets* 51v.19; *cridats* 75.24; *tots* 76.11; *nits* 76.22; *sots* 76v.5; *venits* 76v.13; *Prats* 78.15; *aquests* 76.26; *asats* 76v.23.

E: *dimarts* 32.2.

F: *tots* 40v.9.

G: *drets* 68.27; *Prats* 77v.20; *saluts* 77v.22; *inquietets* 77v.26 i 27; *mudets* 77v.27; *vinents* 68.27.

Cal pensar també en algunes ultracorreccions gràfiques, com és ara: *tansts* 73v.16; *dimarsts* 71.18; *presensts* 72.23, de l'escrivà C. Remarqueu també el final *tz* en *raquestz na saran* 2.4, de l'escrivà A.¹⁶

[z] No hem trobat al ms. cap mot que contengui aquest so.¹⁷

[š] *x* en totes les posicions i en tots els escrivans:

A: *Xinxirel* 33.10; *xella* 58v.19; *laxau* 62v.24; *axi* 17.13; *laxà* 22.6; *laxaran-ssa* 13v.9; *s laxave* 27v.26; *laxaré* 50.26; *aximpli* 20.19; *perxanquades* 54v.19; *perxa* 54v.4; *perxanch* 55.21; *porxo* 62.5; *escorxador* 19.9; *aïxava* 21.8; *conèxer* 44v.19; *conaxia* 14v.29; *axir* 35.24; *hixén* «ixent» 58.3; *ix* 34v.7; *bax* 47.1; *conex* 44v.18; *cuax* 35.15; *s sagax* 26v.3.¹⁸
sx (en posició intervocàlica): *asxò* 59v.15; *asxi* 58.25; *lasxà* 40.18.

¹⁶ La representació de l'africada alveolar a fi de mot per *tz* era usual en llengua d'oc i en rossellonès. Cf. J. COROMINES: *Les "vites de sants" rosselloneses* dins *Lleures i converses d'un jil·dleg* (Barcelona 1971), 288. És dubtosa la pronunciació dels mots acabats en *sts* o *stz*. És força possible que es pronuncïassen amb *ts* final com en la llengua actual.

Tampoc no sabem com es devien pronunciar alguns mots que ací apareixen grafats d'acord amb llur etimologia i que avui en mallorquí actual es pronuncien amb *ts*. Vegem-ne alguns casos: A *juradichió* 11v.19; *s dessarà* 27v.9 (o *dexarà* 59v.11); *núpcias* 29v.26; C *Allesun* 71.17; D *descenyie's* 76v.16; G *dilecció* 77v.23. O, en posició final: A *enbruchs* 25.21; *lochs* 17v.16; D *prechs* 78v.14; F *hobs* 40v.14. És possible, d'altra banda, que els acabats en *rts*, *lts*, i tal volta *rgs* (escrits amb *res*) es pronuncïassen *rs*, la final de la mateixa manera que els acabats en *nts* es pronuncïaven amb *ns* final si ens hem de regir per la grafia freqüent *ns* final, sobretot en l'escrivà A. (Per a més detalls vegeu *Els plurals*, de l'apartat de *Les formes*).

¹⁷ És dubtosa la pronunciació de *exacució* 64.13, avui pronunciat en mallorquí amb [z] i que curiosament hem trobat escrit de mà del mateix escrivà A: *achxacució* (13-VII-1358; vol.4, q.C, f.26); *axxacució* idem, f.26v. Sobre aquest so i en general sobre les sibilants cal consultar ANTONI M. BADIA I MARGARIT: *Problemes de la commutació consonàntica en català*, *Separata* de "Boletim de Filologia", tom XXI, Centro de Estudios Filológicos (Lisboa 1965), 306-312.

¹⁸ Encara hi podríem afegir l'antropònim jueu *Moxi Sxlarin* 21v.11 i 12 (o també *Moxi Cxlarin* 22.1), jueu de Mallorca, nom la pronunciació del qual resta ben dubtosa. Aquest jueu sembla que és el mateix que apareix citat com a *Mosse Cehanin* entre els habitants del Call de la ciutat de Mallorca l'any 1391. Cf. J. M.ª QUADRADO: *La judería en Mallorca* (Palma 1967), 57.

B: *axò* 38.12; *laxau* 42.23; *-s sagexen* 43.6; *gonaxadora* 43.23; *asgorxaren* 43.26; *se laxaren* 42.7; *-s sagexen* 43.6; *dix* 38.3; *negex* 42v.12; *aqex* 42v.24; *serbox* 42v.24 i 25.

C: *fo axit* 71v.3; *matex* 71.8; *dix* 69v.18.

D: *Xinxarell* 81.4 i 5; *porxo* 81.26; *enaxi* 76.27; *lexaren* 78.8 i 9; *lexà* 77v.16; *-s saguex* 76.18; *dix* 76.20.

E: *dix* 32.6.

F: *axir* 40v.10; *stave axint* 40v.17; *dix* 40v.11.

G: *axi* 80.17; *-s saguex* 77v.21; *dix* 80.10.

[⁸] Quasi sempre apareix escrit *g*,¹⁹ i de manera escadussera com a *ig* o *cg*. Es troba en posició final, pràcticament sempre, o en mots composts.

A: *Pug* 33.8; *safarag* 21.7; *lig* 11.9; *deg* 46v.9; *al mig* 55.22; *en mig* 56v.4; *Castalig* 11.4; *sag* 28v.3. Observem també el compost *Pugdorfilla* 33.9.

B: *veg* 38.14; *vag...pendre* 43.18.

C: *Pug* 69v.5; *sag* 65.15; *al mig* 73.4. Hi ha també el compost *migdia* 71.8, i un cas amb *cg* final: *sacg* 69v.8.

D: És l'únic escrivà que fa servir *ig*: *saig* 78.6; *saigs* 76.25.

[ž]: en posició inicial

En posició inicial tenim en general *j*, seguida de *a*, *o*, *u*, i *g* seguida de *e*, *i*, *a* part d'alguna excepció.²⁰

A: *j jarmà* 67v.26; *jarmana* 46v.19; *jaglava* 14v.6; *janglaré* 14v.11; *jayen* 23.11; *janeral* 67.9; *jorn* 19.3; *jova* 35.26; *jornalls* 49v.1; *joch* 46v.29; *juradichsió* 33v.10; *juy* 26v.2; *jus* 13.10; *justicia* 44v.14; *jueu* 22.1; *juyha* 68.1; *jurar* 67.2; *jurat* 11v.3; *jurada* 14v.2; *juraran* «juraren» 15v.8.

g gens «gents» 68.5; *gens* «gens» 27v.7; *gent* 67v.5; *genra* 54.8; *geyan* 23.5; *giraren* 39.6; *sa girà* 55v.19; *girà* 33.15.

¹⁹ Sembla que aquesta és la solució gràfica corrent en els escrits d'altres escrivans anteriors. Per exemple: *Costig* (avui *Costits*) (II-1334; vol.17, f.14v.); *Rabalig* (1359-?; vol.4, f.58); *Castelig* (avui *Castellix*) (22-I-1332; vol.1, q.D, f.36v.); *Castalig* (3-XI-1348; vol.18, q.A, f.13). Sobre el sufix (*i* també *atx* i *utx*) hom pot consultar F. DE R. MOLL: *El habla de Mallorca*, dins *Historia de Mallorca* coordinada per J. MASCARÓ PASARIUS. V (Palma de Mallorca 1974), 361 i 362.

²⁰ Aquesta és també la notació més normal en català antic. Cf. què en diu Corominas: "La grafia més corrent del representant de J, DJ, G+ž (en català modern /fricativa) és *j*, que transcriu *j*; davant *e* o *i* apareix *g* o *i*. Aquest sistema de representació, semblant al modern, és ja el més corrent". (ap. *Les "vidas de sants" rosselloneses* dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 289.

- B: *j jarmana* 42v.34; *jorns* 43.9; *jover* 42v.29; *jurat* 42.9.
g giraren-se 38.26; *geyen* 42.26; *girà-se* 42.15.
y Yas 42v.23.²¹
- C: *j juy* 72.18; *justísia* 74v.9.
y ya 74v.22.
g davant o (excepcional) *gorn* 71v.22.²²
- D: *j jaquis* 81.12; *janer* 78.20; *Jacme* 78.20; *justísia* 81.18; *jutge* 75.17.
g general 81.7 i 8; *gens* 81.9.
- E: *g gitaran* «gitaran» 32.9.
- F: *j jurat* 40v.5 i 6.

[ž]: en posició medial

També en aquesta posició la norma general és *j* davant *a, o, u, i* *g* davant *e, i*. Excepcionalment tenim *g* o *y* davant *a*:

- A: *j vijares* 45.7; *agreujat* 65.8; *aja* 19.5; *ajats* 14v.8; *hajau* 44v.24; *ojau* 46v.7; *dijous* 46.5; *brujons* 63.21 i 22; *majoral* 20.4; *major* 11v.20; *ajunyiren* 59v.13; *ajustan* «ajustant» 28.13; *manjaven* 18.2; *e manjat* 29.5; *aveu manjada* 59v.5; *manjar* 45v.11 *dichmanja* 31.4; *arapanjava* 22.4; *eser perjudicat* 30.4; *injuriat* 41.28; *injuriava* 47.20; *injúria* 31v.7; *injurioses* 25.6.

Una bona partida de mots que ací apareixen escrits amb *j* o *g* i que es devien pronunciar com a [ž] avui en mallorquí es pronuncien com a africats amb el so de [ʒ].²³ Vegeu-los: *lejament* 2v.7; *mijorn* 21v.8; *stojaren* 39.15; *estojàs* 44.25; *badocajar* 53v.2; *bandajar* 46.9 i 10; *bandajats són* 15v.15; *sa colpajaven* 58v.8; *garbaja* 21.14; *garbajave* 22.5; *merssajant* 20v.4 i 5; *novajar* 25v.9; *ssijes* 66v.4; *mija* 18.17.

²¹ Vegeu la nota 8. Respecte a aquest grafema *y* Coromines diu: «Com que el català antic no posseïa els fonemes *y* o *i* consonant, si no era en casos excepcionals (*esgleya*), era possible d'usar també amb el mateix valor de *j* la lletra *y*: *cobeyar* 2v.2, *enveyoses* 11r.2, *paleyà* 24v.2, *bateyar* 24v.1, *mayorment* 28v.1, *pujà* 28v.1, *ya* 109r.1, *aya* 50v.1, 109r.1, *menyar* 46v.1, 49r.2, 50v.1, *mi(s)arye* 105v.2 (diversos vegades)», ap. *Les "vides de sants" rosselloneses*, dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 289.

²² La grafia *gorn* pot ésser un element a tenir en compte per a provar que en el català de Mallorca de mitjan segle XIV hi havia encara alguna traça de la pronunciació com a africada de la [ž] inicial. Avui dia aquesta pronunciació africada és corrent en posició inicial després de pausa, però en el curs de la frase quan resta en posició intervocàlica sona [ž]. Vegeu per a aquest punt A. M. BADIA: *Gramàtica històrica catalana* (Barcelona 1951), 175-177.

²³ Vegeu com descriu Coromines aquest fenomen de la [ž] del català medieval ap. *De gramàtica històrica catalana: a propòsit de dos llibres*, dins *Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 260.

g pagès 23.25; *estrangeras* 45.26; *puge* 46v.11; *litigiose* 20.17; *dafugia* 58v.9; *dafugí* 59v.13; *fugia* 51.18; *ffugirien* 37v.29; *fugi* 51v.11; *privilligi* 33v.10; *brugit* 67.8; *ragina* 41.10; *traginer* 53v.5.

Alguns mots tenen *g* davant *a*: *s colpaven* 59v.9; *legament* 59v.9; *estogà* 39.16. Aquests mots, així com també *lagia* 34.22, es pronuncien en mallorquí actual amb [ʒ].

B: *g* Davant qualsevol vocal: *digmenge* 38.4; *novagaven-se* 38.30; *venga* 42v.34.

C: *j* *ajudàs* 74.12.

y era de viyaras 71.22; *vaya* 69v.20; *aya* 71.7; *s novayavan* 71.19; *sarà bandayat* 65.17 i 18; *sa novayava* 71v.4.

g coragades 50v.15, en mallorquí actual és pronunciat com africada sonora.

D: *j ajustà* 76.24; *ajam...alongat* 78v.5; *ajustant* 77v.16; *subjugant* 51v.20. *g dicmenge* 76v.20 i 21; *Vergili* 81.10; *cugitàs* 77v.3; *registrar* 78v.20. També davant una *a*: *mengà* 80.21; *asegar* 81.11; *vigares m'és* 77v.1; *és bandegat* 80.21.

E: *g Avangelis* 32.5; *vagera* 32.6 i 7. També davant una *a*: *miganit* 32.2; *corega* 32.9, ambdós mots pronunciats avui en mallorquí amb [ʒ].

G: *j ha menjat* 80.11; *ajuda* 80.6; *fos bandajat* 80.13; *bandajar* 80.15; *hajam ramès* 77v.23.

[ʒ] *tj* davant *a*, *o*, *u*, i *tg* davant *e*, *i*:

A: *omanatja* 30v.1; *metja* 15v.5; (*metge* 44v.16); *missatja* 13.6; *tot gint* 35.15.

B: *misatja* 38.29; (*misatge* 42.5); *tot jorn* 42v.3.

D: *jutge* 75.17.

G: *tot jorn* 80v.4.

1.7. SONS NASALS

[m] La norma general és la conservació com *m*:

A: *meu* 27.10; *mació* 44v.16; *manleuta* 26v.22; *comanda* 26v.29; *donament* 26v.31; *omanatja* 30v.1; *sagrament* 30v.2; *delma* 25.18; *ferma* 23v.22; *fermanssa* 26v.1; *formes* 18.6; *espasma* 15v.10; *escampament* 20.27; *nombra* 41.11; *ssemblansses* 17v.13; *trompata* 46.9; *compara* 58.13; *fembra* 59v.20; *acomplir* 33v.5; *amblara* 11.6 i 7; *avia comprat* 37v.8; *comptava* 37v.3; *temps* 29v.25; *lum* 66.11; *a nom* 35.26.

Tenim reducció en *n* davant alguns aplecs consonàntics interiors: à *menbranssa* 53v.10; *enpatrades* 41.10; *inpatrades* 41.10; *enbagat* 27.19 i 20; *inpunir* 22.21; *enpanyent* 35.15; *enblancats* 37v.26; *enbriachs* 25.21; *enblades* 24.12; *enparades...eran* 65.3; *enpantha* 45.18; *aytanpoch* 55v.14; *denpcus* 56.21; *aytanbé* 37v.15; *endosos* 23v.16.

Hi ha hagut desaparició de la *m* en: *coptava* 44.22 (*coptave* 49.4). És ultracorrecte: *condapnats saran* 64.12.

B: *Muntuyri* 38.2; *mes* 38.4; *Monet* 38.5; *demunt* 42.9 i 10; *Domènech* 38.5; *primer* 38.9; *noembre* 38.1; *comiava* 38.4; *an amblades* 38.8; *amdosos* 38.13; *trompes* 38.23; *Semblantment* 38v.15; *dormir* 38.21; *digmenge* 38.4; *hom* 38.4; *coragum* 38.8; *anem* 38.14; *tornem* 38.23; *vourem* 38v.6.

Hi ha reducció en *n* en: *enpriu* 42v.4; *enpengi* 42v.16; *enpengé* 43.3; *va...enpèyer* 42v.25.

Hi ha hagut desaparició de la *m* en: *abdosos* 43.19.

C: *manament* 50v.12; *mans* 50v.16; *manera* 65.17; *dimecres* 71.2; *avia ramil* 50v.14; *primera* 65.16; *satembra* 50v.11; *comperech* 69v.4; *acompayà* 74.10; *complir* 69v.5; *complida* 69v.6; *tothom* 73.24.

Hi ha reducció en forma de *n* en: *perentòria* 65.17.

D: *Montuïri* 76.3; *Manleva* 51v.15; *menament* 76v.5; *segrament* 75.12; *demunt* 75.13; *compliment* 75.26; *companya* 76v.10; *semblans* 76v.12; *dicmenge* 76.3; *armes* 76.8; *finalment* 76.15; *nom* 51v.17; *sabem* 77v.5; *manam* 78v.17; *crim* 77v.24; *cnsens* 78.3.

No hi ha casos de *m* reduïda a *n*, la qual cosa prova una vegada més la tendència cultista d'aquest escrivà.

E: *Muntuyri* 32.1; *Bertomeu* 32.1; *dimarts* 32.2.

F: *mes* 40v.8; *mie* 40v.23; *dimecres* 40v.7; *hom* 40v.10; *comptave* 40v.7; *deembre* 40v.8; *Gombau* 40v.9.

Tampoc no conté cap cas de reducció.

G: *Manleva* 68.23; *Muntuyri* 77v.21; *moneda* 77v.23; *promet* 68.24; *amat* 77v.21; *comperech* 77v.19; *haja compozat* 77v.22; *crim* 77v.24; *deym* 77v.25; *manam* 77v.25 i 26.

Tampoc ací no tenim casos de reducció de la *m*.

[n] Com a norma general podem dir que es conserva talment en totes les posicions, tret d'algunes excepcions en què s'assimila a la consonant següent i desapareix:

A: *novembre* 26v.18; *nagosi* 31v.8; *nit* 68.16; *nombra* 41.11; *Danunciat* 27.2; *pana* 33v.6; *dicmanja* 11.14; *divevras* 21v.8; *vincla* 15v.9; *so-*

bornació 55v.38; *jornalls* 49v.1; *sagrament* 30v.2; *donament* 26v.31; *passament* 18.28; *mans* 45.19; *convinent* 15.17; *convinens* 11v.13; *sia convengut* 26v.1; *és estat...instruït* 31v.9; *instruir* 31v.8; *era instruït* 29.21; *constituïts* 63v.28.

Ili ha hagut assimilació en els següents casos: *costituït* 65.20 (*costituyt* 20v.14); *costituyts* 40v.26; *istància* 65.4; *fo estruït* 28.28 i 29; *és istruyt* 28v.23; *era istruhit* 35.7; *tresportades* ha 65.5.

B: *no* 38.16; *naguna* 42v.34; *ànades* 38.7; *denunsiació* 38.3; *Muntuyri* 38.2; *enterogat* 38.2; *digmenge* 38.4; *Arnau* 38.5; *envés* 38.6; *tornà* 42v.20; *avien* 38.7; *criden* 38.8; *perlaven* 38.13; *tornaran* 38v.12; *entén* 42v.4

Exemples assimilats: *covinent* 38v.10; *covinens* 43v.2.

C: *no* 71.15; *nit* 71v.22; *manasar* 71.11; *donà* 50v.15; *Divenres* 50v.11; *presència* 50v.16; *manament* 50v.12; *present* 65.21; *anant* 69.4; *matent* 69.5; *anaran* 69v.8 i 9; *béns* 69v.11.

Hi ha assimilació en: *costituït* 65.20.

D: *nits* 76.22; *nom* 76.25; *nos* 76v.13; *menàs* 76.5; *Manleva* 51v.15; *tornar* 51v.16; *contre* 51v.19; *confessat* 75.12; *manlevedor* 78.21; *sien* 51v.19; *aportaven* 76.8; *sie convangut* 78.19; *instància* 81v.9 i 10.

No conté formes assimilades.

E: *no* 32.11; *nagú* 32.11; *Denonciat* 32.1; *Avengelis* 32.14; *maltrataran* «maltractaren» 32.2 i 3; *gitaran* «gitaren» 32.9; *sagaran* «segaren» 32.9.

F: *no* 40v.24; *anterrogat* 40v.6; *denunsiació* 40v.6; *veran* 40v.10; *ben* 40v.24.

G: *nós* 77v.22; *no* 77v.27; *Montuyri* 68.23; *tornar* 68.25; *lochinent* 77v.22; *instància* 80.4.

[v] A, D, E, G prefereixen la grafia *ny*, B només concix *y* i C s'inclina també per aquest grafema, al costat de *yn* i *ny*. F conté només un exemple, amb *yn*.

A: *ny affany* 58.26; *anys* 17.12; *manys* 17.12; *menyspreu* 65.4; *vergonya* 57.14; *puny* 62.29; *punys* 62.31; *punyal* 25v.6; *leny* 18v.6; *lenya* 68.20; *senyor* 13.3; *s banyava* 44.25; *enpanyent* 35.15; *espanyent* 44v.5; *agran lunyats* 55v.13; *guany* 53v.1.

y *puyal* 25v.11; *puyades* 51.20.

g Un sol exemple: *pug* 33.14.

- B: *y quyat* 43.20; *viya* 38.22; *sènyer* 42.24; *seyor* 42.1 i 2; *Goyolons* 42v.1; *se'n luyava* 42v.18; *peyora* 42v.22; *va...enpèyer* 42v.25; *puyal* 43.25; *sey* 38.4; *ay* 42.1; *meys* 43.28.
- C: *ny senyor* 50v.12; *sènyer* 65.14; *senyó* 71.2.
yn seyn 69.3; *sayn* 72.10; *sayns* 73.3.
y viya 74.12; *sey* 72.4 (*say* 71v.21); *afay* 71v.14; *ay* 65.14; *sayal* 69v.6; *acompayà* 74.10; *Goyolons* 72.18.
- D: *ny descenyie's* 76v.15; *senyor* 75.18; *cunyat* 76.15; *sènyer* 76v.16; *hera* *penyorat* 81v.10; *seny* 76.29; *menys* 77.23; *any* 76.1; *penyore* 81v.16; *companya* 76v.10.
- E: *ny senyó* 32.1.
- F: *yn seyn* 40v.7.
- G: *ny senyor* 80.2; *any* 77v.19.

1.8. SONS LATERALS

[1] *l* en totes les posicions. Només els escriptors A i D contenen casos de *ll* ultracorrecte.

- A: *peraules* 28.10; *malaltia* 65.8; *maliffi* 66v.14; *ssolàs* 63v.17; *vilania* 31.17; *pilotes* 53v.11; *galines* 19.5; *almassot* 46.4; *albercs* 27.18; *Tolrà* 27v.2; *delma* 25.18; *albir* 18v.20; *altària* 18v.22; *dassiplina* 15v.10; *obligació* 11v.22; *vincla* 15v.9; *aximpli* 20.19; *despler* 21v.2; *ssemblansses* 17v.13; *esglayha* 13v.6; *estable* 44v.30; *musqlò* 44v.6; *musclada* 41.28; *perlava* 66.18; *desalt* 63.11; *capitol* 18v.3; *prinsipal* 26v.1; *puyal* 25.9; *caragols* 15.5; *baral* 20.23; *reyals* 46.4; *portal* 54v.17; *coral* 19.5; *al «àvol»* 25.23.

Són formes ultracorrectes: *avillava* 47.16; *espigollar* 14v.24; *voller* 53.7; *mallalt* 65.8; *parantella* 44v.33 i 34; *perauilla* 17.16; *taulles* 46v.29; *salla* 34v.22; *villa* 49v.24; *Avangellis* 15v.7 i 8; *dabillitat* 15v.10; *catallà* 17.16; *canallar* 13.3; *julliol* 22.15; *privilligi* 33v.10; *voll* 49.13; *volls* 54v.1.

- B: *vila* 38.2; *dalat* 38.2; *ortolà* 38.9; *à esqalivat* 43.17; *altra* 43.5; *alqayts* 42v.33; *avonclo* 38.6; *perlaven* 38.13; *rafal* 38.6; *Gabriel* 38.29; *Deu-losal* 42.9; *qul* 42v.6; *coral* 42v.10; *puyal* 43.25; *figaral* 43.11.

- C: *clamts* 71.10; *vila* 74.4; *calia* 50v.13; *Oliver* 69v.12; *galina* 71.9; *alberch* 65.16; *altes* 71.15; *alra* 71v.26; *altre* 73.18; *batla* 50v.12; *ubliga* 65.23; *pobbia* 69.7; *balla* 69v.1; *colp* 50v.16; *quals* 71v.25; *sayal* 69v.6; *rayal* 69v.7; *vol* 72.6; *mal* 72.6.

D: *clamor* 76.21; *Oliveres* 76.26; *delat* 75.12; *peraules* 75.19; *volie* 75.27; *volets* 77v.17; *volentat* 76.23; *mule* 81v.1; *finalment* 76.15; *scoltave* 75.22; *aplicadores* 51v.18; *batle* 75.19; *batliu* 78v.4; *compliment* 75.26; *parlar* 78.14.

Conté també algunes ultracorreccions gràfiques: *lli* «li» 81.10; *villa* 76.5; *carceller* 78.25; *quell* 76.29; *mill* «mil» 78.26; *Gabriell* 76.19.

E: *Avangelis* 32.5; *ristoladas* 32.8; *maltrataran* «maltractaren» 32.2 i 3; *atra* 32.12; *balla* 32.1; *al* 32.1; *del* 32.2.

F: *delat* 40v.5; *perlant* 40v.8; *mal* 40v.21.

G: *dilecció* 77v.22; *epístola* 80v.8; *saluts* 77v.22; *aplicadores* 68.26; *obliga* 68.26; *batle* 77v.21; *batliu* 77v.23; *qual* 68.24; *reyal* 68.26.

[1] Segons l'escrivà i segons la posició és representat per diferents gràfics. Vegem-ho:

En posició inicial

Pràcticament només apareix *l*, en tots els escrivans:

A: *li* «lli» 46.4; *lissènsia* 65.5; *lig* 11.9; *lanssa* 13.11; *lanssades* 49v.33; *letre* 34.22; *lenya* 68.20; *leny* 18v.6; *lit* 67v.11; *lum* 66.11; *libra* 63v.25; *lochs* 17v.16; *ladra* 66.4; *larch* 55v.17; *ladrava* 21.7; *ladrà* 21v.13; *ladrant* 45v.5; *lanssà* 31.17; *lagia* 34.22; *sa laxà* 20.26; *lavà* «llavà» 21.11; *ligat* 20v.6; *liurava* 11.18; *logat* s'era 44.6 i 7; *agran lunyats* 55v.13.

Només en dos casos hi ha *ll* inicial: *sa llaxà anar* 21v.15; *lliures* 60.7, que apareix abreujat, però amb la *ll* inicial ben visible.

B: *ladre* 38.5; *loch* 42.3; *se'n luyava* 42v.18.

C: *loch* 65.15; *log* 69v.4; *ladra* 71v.9; *lavà* 71v.18; *lit* 71v.24; *lur* 72.11; *là* 73.9; *Lorat* 74v.1; *lavava* «llavava» 71v.3.

D: *lur* 76.23; *loch* 75.16; *legudes* 76.8; *s liurasen* 76.10; *Lorens* 81.7; *ley* 78.18; *legude* 76.5; *levar* 77v.26; *liurà* 78.23.

Només el mot *lliures* 51v.18, abreujat al text, apareix amb *ll* inicial.

F: *ladra* 40v.7; *là* 40v.18.

G: *lochtinent* 77v.22; *levar* 77v.25.

En posició medial

A: *ll* s'escaballaren 63.32; *ffallen* 23.24; *sa maravallava* 17.19; *sa raqulli* 47.19; *s'era racullit* 56.6; *s treballaven* 67v.23; *Mallorques* 28.1; *servallera* 27v.21; *xella* 58v.19; *guonella* 33.7; *porSELLa* 59v.5; *agullade* 33.12; *Collet* 21.9; *pallissa* 51.17; *afollaren* 21.21; *apallat* 11.18; *apallade* 18v.2; *davallà* 21.5; *s'entortollà* 56.31.

- l sa raquilis* 54v.26; *sa ravalà* 54v.5; *servalera* 27.12; *tralat* 37v.20; *ba-
lesta* 27.12; *coltalades* 50.1; *cadalassa* 44.27; *cadela* 44.7; *manleuta*
26v.22; *tanentloch* 55v.32; *faló* 29v.30; *sa baralaven* 33.18; *manlavar*
14v.14; *sa raquí* 55v.29.
yll Rossaylló 28.1; *seylla* 23v.11; *taylla* 17v.30; *ebeylles* 59.26; *cavay-
llons* 23.6; *paylla* 21v.9; *fiylla* 11.16; *bacayllar* 27v.6.
- B: *l Colel* 38.5; *diluns* 42.1; *alargà* 42v.36; *apelat* 43v.2; *ageren calat* 38.25.
- C: *l acala* 71.4; *Malorques* 72.21; *aconsalant* 69.6; *ela* 71.18; *muler* 71v.7.
ll Rosalló 71.24.
- D: *l calats «callau»* 77v.4; *manlevedor* 78.21; *Manleva* 51v.15; *seslavors*
75.22; *tinentloch* 76.4; *Malorques* 81.7; *calat* 77.3; *ajam...alongat*
78v.5.
ll asquella 76.28; *carseller* 78.25; *aquelle* 78v.5; *cavaller* 78v.13.
yll Rosseylló 75.12.
- E: *l diluns* 32.6.
- G: *yl és astat acuyllit* 80.15 i 16; *fo acuyllit* 80.17.

En posició final

- A: *yl Xanxireyl* 33.2; *eyl* 26.2; *tayl* 17.16; *trabayl* 14v.28; *colteyl* 20.15;
fiyl 13v.1; *heyl* 18.7; *sadoyl* 21.15; *veyl* 18v.17.
yll aylls 56v.35; *uyll* 13.12.
l pols 19.5.
ll capell 46.4.
ill cabeills 63v.20.
- B: *l Borel* 38.5; *Colel* 38.5; *portel* 38.22; *aval* 38.27; *aqels* 38.31; *Carbonel*
38v.1; *qol* 42.14; *coltel[s]* 42.19; *él* 42v.4.
- C: *l aquel* 69v.2 (*aqual* 69v.5); *aquals* 69v.16; *Borel* 71v.1; *él* 71v.24; *aval*
74v.18.
- D: *ll aquell* 76.21; *fill* 51v.16; *ell* 76v.3; *Xinxarell* 81.5; *donzell* 77v.21.
l mils 77.9.
- E: *l él* 32.5; *aval* 32.7.
- F: *yll eyll* 40v.6.
- G: *l aquel* 68.25; *aqueis* 80.14.
ll donzell 77v.21.
yl eyl 80.5.

19. SONS VIBRANTS.

[r] r en tots els escrivans. Són molt pocs els casos de pèrdua de r final.

A: *gresadors* 41.11; *drei* 11v.19; *franquesa* 11v.17; *gràcia* 41.11; *prinsipal* 26v.1; *courà* 27.11; *juradichció* 11v.19; *altària* 18v.22; *farida* 59v.11; *ferma* 23v.22; *fermanssa* 26v.1; *sobornació* 55v.38; *formes* 18.6; *sagrament* 30v.2; *cabvespra* 27.16; *contrast* 24.7; *menbranssa* 53v.10; *nombra* 41.11; *dimarts* 20.3; *deport* 17v.19; *mijorn* 21v.8; *tahari* 56.23; *dart* 27.19; *for* 11v.18; *albir* 18v.20; *amor* 41v.3; *canallar* 13.3; *despler* 21v.2; *dinar* 20.4; *favor* 28v.24.

B: *Muntüiri* 38.2; *hora* 38.4; *Maria* 42v.11; *aradra* 43.12; *noembre* 38.1; *vespre* 38.4; *enpriu* 42v.4; *ortolà* 38.9; *perti* 38.17; *merde* 42v.22; *serbox* 42v.24 i 25; *saber* 38.3; *primer* 38.9; *ver* 38.19; *tocar* 38.23; *cridar* 38.26; *valer* 38v.14; *poder* 38v.16 i 17; *senyor* 42.1 i 2; *marths* 42.1.

C: *Frau* 71.4; *proteste* 69v.24; *sacreste* 69v.11; *péra* 50v.15; *sarà* 65.22; *ora* 71v.9; *despertada* 50v.11; *guardó* 71v.19; *satebra* 50v.11; *vuytubri* 71.1; *senyor* 50v.12; *sitar* 65.14; *poder* 65.22; *complir* 69v.5; *lur* 72.11; *muler* 73.1; *Holiver* 73.11; *Bender* 73.11; *sènyer* 74v.10; *paper* 75.4; *esforts* 72.15; *gorn* 72.6.

Hi ha algun cas de pèrdua de r final: *senyó* 71.2; *asagurà* «assegurar» 50v.13.

D: *prop* 76v.24; *protestació* 81.17; *prechs* 78v.14; *presència* 81.20; *veritat* 75.12; *peraules* 75.19; *Mallorques* 51v.15; *segrament* 75.12; *alberch* 75.19; *senyor* 75.18; *Muntaner* 75.20; *saber* 76.15.

E: *Muntuyri* 32.1; *hora* 32.2; *dimarts* 32.2; *mort* 32.9; *seber* 32.15.

Hi ha un cas de pèrdua de la r final: *senyó* 32.1.

F: *digueran* 40v.12; *jurat* 40v.5 i 6; *dimecres* 40v.7; *contre* 40v.6; *ladra* 40v.7; *seber* 40v.6; *passar* 40v.17; *par* 40v.20.

G: *aplicadores* 68.26; *Bernat* 68.23; *presó* 68.24; *crim* 77v.24; *cort* 68.26; *senyor* 68.24; *tornar* 68.25; *vaguer* 77v.21; *creadors* 80.4; *secors* 80.5.

[r] En posició intervocàlica els escrivans D, F i G empren rr, mentre que tots els altres es decideixen pràcticament sempre per la r simple. En posició inicial tots empren r:

A: *racorden* 28.27; *resposta* 28.11; *rameys* 41.9; *robes* 58v.20; *rossí* 45.15; *coral* 27.14; *arapades* 63v.21; *baral* 20.23; *fero* 36v.18 i 19; *ssària*

63v.11 i 12; *taròs* 63v.23; *carera* 40.21; *gariga* 50.26; *tarat* 44.25; *tera* 18.5; *divenras* 21v.8.

Hi ha algun cas de *rr* intervocàlica: *carrera* 44v.4; *terra* 49v.29.

B: *rafal* 38.6; *Ribes* 38v.11; *renunsien* 38v.13; *raó* 42v.9; *tera* 42.26; *enterogat* 38.2; *Borel* 38.2; *coragam* 38.8; *aranquà* 38.11; *arancade* 38.13; *corageren* 38.31; *coral* 42.5; *carera* 42v.3; *daroqà* 43.25.

C: *res* 50v.14; *avia ramit* 50v.14; *raquest...sarà* 65.21 i 22; *Rubi* 65.22; *rayals* 65.23; *Rosalló* 69v.4; *entarogada* 71.20; *coragades* 50v.15; *agés des-caragade* 69v.14; *corac* 73.9; *carer* 73.19; *corent* 73.24; *garot* 71v.18; *desonrant* 71v.4.

D: *raquesta* 75.16; *rey* 75.18; *reyal* 76.2; *respongueren* 76.31; *tolra* 81.10; *honrat* 75.14 i 15; *alra* 77v.6.

En posició intervocàlica tenim *rr*: *interrogat* 76.19; *arranchà* 76.13; *corrador* 81v.10; *perròquia* 76.4; *carrer* 78.5. Hi ha també algun exemple amb *r*: *arancà* 77v.10 i 11.

E: *Ribas* 32.1; *ristoladas* 32.8; *res* 32.15; *entrorogat* 32.16; *alre* 32.12; *corega* 32.9.

F: *Rosseló* 40v.5; *raspongueren* 40v.12; *respòs* 40v.14.

En posició intervocàlica tenim *rr*: *Farrer* 40v.9; *anterogat* 40v.6.

G: *sie raquest* 68.25; *reyal* 68v.26.

També ací tenim *rr* intervocàlica: *interrogat* 80.9; *perròquia* 68.23.

1.10. LA H.

Tots els escriptors contenen casos de *h* etimològica conservada, però també en tots són freqüents els casos de *h* antihiàtica, de *h* antietimològica i d'absència de *h*:

Amb valor etimològic

A: *hortollà* 22.1; *hi* 31.7; *hom* 17v.14; *honrat* 15.26; *habitans* 23v.15; *comanats ha* 22v.5; *comprat havia* 39.3; *ha...comprades* 65.12; *ha dup-tal* 28v.24 i 25.

B: *hora* 38.4; *hom* 38.4; *hi* 38.8; *hòmens* 38.10; *hic* 42v.6.

C: *tothom* 69v.15; *hi* 73v.16.

D: *hòmens* 76.21; *honrat* 75.17; *inhonesta* 76.6; *habitadors* 76.7; *havia ca-lat* 76.29; *ha depositat* 77.15; *haviem scrit* 78v.4 i 5.

E: *hora* 32.2; *hòmens* 32.7; *Huget* 32.14.

F: *hom* 40v.7.

G: *hajem ramès* 77v.23; *ha menjat* 80.11; *havia comès* 77v.24; *hajam compozat* 77v.22.

Amb valor antihiàtic

A: *fugiha* 20v.7; *hohüa* 47.1 (*hahuüa* 17v.4); *hahuir* 58v.14; *ahuüra* 17.17; à *hahuyt* 14v.30; *ha hahiüdes* 65.12; *s'era hahiüt* 45.2; *hohi* 47.25 (*ahuy* 14v.27; *hahuy* 14v.28; *auhi* 25v.17; *hahüi* 23v.11).

C: *Johan* 69v.8; *ohi* 69v.14.

D: *Johan* 76v.22; *rahó* 78v.18; *ouhi* 81v.2.

G: *rahó* 77v.26.

h antietimològica

A: *he* «a» 54.11; *huxava* 21v.13; *hobligació* 11v.22; *van-ssa habrassar* 54v.6; *hofasials* 41.10; *hajustaya* 19.5 i 6; *hànades* 37v.27; *juradichció* 11v.19; *gramayha* 47.4; *enpantha* 45.18; *brancha* 54v.16; *esglayha* 13v.6; *rechtor* 13.6; *dichnas* 17.6; *deshaxie's* 58.26; *croch* 28.19; *estoch* 44v.10; *porchs* 22v.3; *fforch* 56v.35; *sach* 49v.17; *banch* 28.4; *perxanch* 55.21; *joch* 46v.29; *enbriachs* 25.21.

B: *hisqué* 38v.3 i 4; *huna* 42.13; *hu* 38.7; *hoi* 38v.3; *hon* 42.25; *tench* 38.17; *marths* 42.1; *tolch* 42.19; *vench* 38.16.

C: *hoi* 69v.25; *ho* «o» 65.22; *hera* 73.8; *charera* 69v.15; *huüt* 69v.23; *tranchà* 71v.15; *ancha* 71v.15; *comperech* 69v.4; *loch* 65.15; *alberch* 65.16; *Domènech* 69.2.

D: *hera* 75.17; *heren* 76.12; *Thomàs* 76.27; *hon* 51v.19; *hoi* 77v.16; *brochà* 81v.1; *fischal* 81.2; *arranchà* 76.13; *tinentloch* 76.4; *fisch* 51v.18; *alberch* 76.7; *loch* 51v.19; *foch* 76.28; *prechs* 78v.14.

E: *hu* 32.7; *hopta* 32.9; *he* «e» 32.9.

F: *hisqué* 40v.10 i 11; *hobs* 40v.15; *serches* 40v.21; *amich* 40v.24; *alberch* 40v.10.

G: *Thona* 68.23; *Anthoni* 80.13; *perròchia* 77v.20; *lochtinent* 77v.22; *Domènech* 68.24; *comperech* 77v.19.

Absència de h etimològica

A: *ort* 21v.20; *omanatja* 30v.1; *abitació* 28.18; *ortolà* 37v.11; *avem composat* 26v.5; *agra mort* 35.22; *agués aconssaguit* 35.21; *desonrant-sa* 25v.9 i 10; *malerba* 39.3.

- B: *ortolà* 38.24; *avien* 38.7; *an amblades* 38.8; *ageren calat* 38.25; *agren mort* 42.8; *desonres* 42v.9; *ach pertits* 42v.19; *ich* 43.10; *à esgalivat* 43.17.
- C: *ora* 50v.11; *avia...fet* 50v.14; y «hi» 69v.22; *totom* 74.10; *agés cridat* 71.15; *agés descaragade* 69v.14; *desonran* «deshonrant» 72.15; *fet aya* 71.7.
- D: *ore* 75.14; *onrat* 78v.3; *ajam...alongat* 78v.5; *desonestes* 76.16.
- E: *Uget* 32.3; *aviya fet* 32.12.
- F: *ore* 40v.22; *ich* 40v.23.

1.11. GRUPS CONSONANTICS INTERIORS

Alguns aplecs consonàntics apareixen conservats en tots els escrivans:

- MPL: A *complir* 30.15; *acomplir* 33v.5; *aximpli* 20.19; C *complir* 69v.5; D *compliment* 75.27.
- BJ: C *subjugant* 51v.20.
- BS: C *s'és absantat* 65.15 i 16.
- PC: A *núpcias* 29v.25.
- CC: D *dilecció* 78v.2.
- CS: C *Aliesan* 71.16.
- XPR: A *expressade* 50.11; *expressades* 24.3.

En altres aplecs consonàntics hi ha vacil·lació segons l'escriptor, i així és que al costat de les formes etimològiques tenim variants assimilades o que han ensordit la implosiva sonora, etc. Per exemple:

- MBL: A *ssemblansses* 17v.13; *amblara* 11.7; *aguessen emblades* 37v.27; B *an amblades* 38.8; D *semblans* 81v.12.
- Però també: A *enblancats* 37v.26; *enblades* 24.12.
- MPR: A *avia comprat* 37v.8; *ha...comprades* 65.12.
- Al costat de: B *enpriu* 42v.4.
- MBR: A *cestembra* 65.1; *novembre* 26v.18; *desembre* 19.3; *nombra* 41.11; *cambre* 44v.23; *fembra* 59v.20; B *noembre* 38.1; C *satembri* 65.14; F *deembre* 40v.8.

Hi ha reducció de *m* a *n* en: A *menbranssa* 53v.10; *enbriachs* 25.21.

- MP: A *escampament* 20.27; *trompata* 46.9; *comparer* 29.27; *composar* 28v.10; *acompanyan* «acompanyant» 27.31; *compara* 58.13; B *trompes* 38.23; C *acompayà* 74.10; *comperech* 69v.4; D *companya* 76v.10; G *comperech* 77v.19; *empersò* 77v.25.

Però, així mateix: A *enpaníha* 45.18; *enpatrades* 41.10; *inpatrades* 41.10; *aytanpoch* 55v.14; *enparades...eran* 65.3; *anpanyent* 44.15; *denpeus* 56.21; *inpunir* 22.21; B *enpengé* 43.3; *enpengí* 42v.16; *va...enpèyer* 42v.25.

MB: A *també* 46v.30; *eytambé* 44v.17; F *Gombau* 40v.9.

Al costat de: A *enbagat* 27.19 i 20; *aytanbé* 37v.15.

MBD: Sempre apareix reduït: A *emdosos* 54v.20 (*endosos* 23v.16); B *amdosos* 38.13 (*abdosos* 43.21).

MPT: A *complava* 37v.3; F *comptave* 40v.7.

Nogensmenys, és més corrent la reducció: A *coptava* 44.22; *contave* 44.3; B *comtava* 38v.2; C *perentòria* 65.17.

MS: D *ensem* 78.3.

Però és més freqüent la grafia antietimològica: A *ensemps* 53.10; C *ansemsts* 69v.21 i 22; D *ensemps* 76.25.

MN: També hi ha grafia antietimològica en: A *condapnats saran* 64.12.

NV: A *convinens* 11v.13; *convinent* 15.17; *sia convengut* 26v.1; D *sie convangut* 78.19.

No hi manquen, però, les formes assimilades: B *covinent* 38v.10; *covinens* 43v.2.

NST/NSTR: A *és estat...instruït* 31v.9; *instruir* 31v.8; *era instruït* 29.21; *constituïts* 63v.28; D *instància* 81v.9 i 10; G *instància* 80.4.

Hi ha també exemples assimilats: A *costituït* 65.20 (*costituyt* 20v.16) *costituyts* 40v.26; *istància* 65.4; *fjo estruït* 28.29; *és istruyt* 28v.23; *era istruït* 35.7.

NSP: Hi ha assimilació en: A *tresportades ha* 65.5.

BT: A *dissabta* 13.3.

Hi ha hagut ensordiment en: A *duptan-ssa* 28v.20; *ha duptat* 28v.24 i 25; E *hopta* 32.9.

PT: A *captanimens* 17.16 i 17; *septembra* 63v.27.

Al costat de les formes assimilades: C *satembri* 65.14 (*satembre* 65.19) o ultracorrectes: A *cestembra* 65.1.

CT: A *trachtar* 41.23; E *maltractaran* «maltractaren» 32.7 i 8.

Remarqueu també la variant *maltrataran* «maltractaren» 32.2 i 3.

SC: D *descenyie's* 76v.15.

També: A *dassiplina* 15v.9 i 10.

SS: A *s dessarà* 27v.9.

Al costat d'altres variants gràfiques com: *descarà* 59v.11; *jatssasia* 30.5, de l'escrivà A, o *jasie* 78.9, de l'escrivà D.

GN: D *signar* 76.24.

També hi ha formes que tenen la implosiva que ha passat a ser sorda: A *dichnas* 17.6; *Machdallana* 15.1.

xc, xt apareixen com a *sc*, *st* respectivament: A *escuar* 57.24 (*scusar* 30.21); D *ascusat* 81v.25; A *estern* 50.27; *estendre* 23.17; *estrangeras* 45.26.

Són prou interessants algunes variants gràfiques que ens ajuden a observar la pronunciació real, viva, de certs aplecs, com és ara:

BL: A *colpable* 26.5; *estable* 44v.30; *poble* «pobla» 50.26; *obliga* 51v.18; C *s n'ubliga* 65.23; D *here obligat* 78.22. Trobam, però, així mateix les formes geminades: *mobbles* 69v.11; *pobbla* «pobla» 69.7, de l'escrivà C.

Remarquem algunes altres formes gràfiques ultracorrectes, com és ara: B *marths* 42.1; C *esforts* 72.15; *dimarts* 71.18, o les variants gràfiques com: A *ssotmès-a* 30.23; *ssotsmat-ssa* 11v.19; *ssosmas-a* 22v.20; *ssomès-ssa* 33v.10.

2. ELS SONS

2.1. VOCALISME TÒNIC

L'a llatina (< A llarga, A curta) en general es conserva: *paylla* 21v.9 (< PALEA); *adut* 64.20 (< AETATE); *canallar* 13.3 (< CALENDARIU); *jornalls* 49v.1 (< DIURNALS); *maytat* 46v.18 (< MEDIETATE); *menasses* 81.9 (< MINACIAS); *perauilla* 17.16 (< PARABOLA); *taula* 67v.12 (< TABULA); *canbre* 44v.23 (< CAMERA); *frara* 13v.4 (< FRATER); *dan* 15v.11 (< DAMNU).

Les formes *traure* 38.32 (i *traura* 38.33), al costat de la més conservadora *trer* 47.18 (< TRAHERE) es presenten com a més pròximes a l'etimologia que l'actual *treure*.

Alguns monosíl·labs, usats quasi sempre proclíticament es devien pronunciar amb [e], a despit de llur etimologia: *Ssenta Maria* 45v.16, al costat de *Sans* (en *Sans Avengelis* 32.13 i 14); *Santa* (en *Santa Maria* 42v.11); *ten* (en *ten gran alquayt* 42v.11); enfront de *tan* (en *tan pech* 14v.7). El mateix podem dir d'alguns mots que contenen la partícula *tras*, que es devia pronunciar també amb [e] si ens hem d'atendre a la

grafia: *detràs* 1 *ssomera* 29v.14, al costat de *detràs la somera sma* 28v.18 i 19; *sa entrès* 17.8; al costat de *ssantràs* 17.23.¹

El sufix ARIU dona *er*: *carer* 73.19 (< CARRARIU); *janer* 78.20 (< IANUARIU); *cavaller* 78v.13 (ll. vg. CABALLERIU); *carseller* 78.25 (< CARCELARIU); *ferer* 76.6 (< FERRARIU).

També hi ha hagut reducció en els femenins acabats en ARIA: *carera* 40.21 (< CARRARIA); *era* 23.5 (< AREA).

Un cas especial és el nom de l'esclau negre *Barbayre* 33.9 «barba de color variat». És ben possible que *vayre* sigui forma occitana.²

Els derivats de mots llatins acabats en ACTU apareixen ja monoftongats: *aver fet* 71v.20; *fets* 18.7; *eser feta* 44v.14; *aveu fetes* 49.10; *guoret* 31.18; *tret* 25v.11; *treta* 25v.4; *tretes* 40.23. Remarqueu, però, un cas no monoftongat en posició pretònica: *feytases* 17v.14 (< FACTITIAS).³

El diftong llatí tònic AU monoftonga sempre: *Pol* 76.6 (< PAULU); *colls* 21.20 (< CAULES); *poch* 74v.8 (< PAUCU); *cose* 20.17 (< CAUSA).

Per contra, el diftong [wa] en posició tònica es conserva en general inalterat: *cincuantha* 11v.16 (< ll. vg. CINQUANTA); *qualque* 51v.19 (< QUALE QUOD); *cuax* 67v.4 (< QUAST); *quatre* 50v.9 (< QUATTUOR); *cuant* 31v.5 (< QUANTU); *qual* 25v.12 (< QUALE); *guayta* 76.5 (germ. WAJTA); *guany* 45.8 (postverbal de *guanyar*). Hi ha algun cas de monoftongació: *E cotra* 32.5; *cor* «car» 53v.16 (< QUARE); *con* «quan» 18v.11 (< QUANDO); *con* «car» 56v.7 (< QUARE); *con* «quant» 23.20.⁴

L'evolució normal de la E o AE llatines devia ser, com avui, la [e]: *muler* 11.14 (< MULIERE); *parent* 11v.8 (< PARENTE); *pessa* 14v.27 (< PETTIA); *temps* 29v.25 (< TEMPUS); *vespre* 71.2 (< VESPERU); *desembre* 19.3 (< DECEMBRE); *sagrament* 30v.2 (< SAGRAMENTU); *béns* 68.26 (< BENES); *continent* 56.8 (< CONTINENTE).

¹ Sobre els duplicats fònics *sant/sent*, *tan/ten*, *detràs/detrés*, vegeu què en diu J. Coromines en *Entre dos llenguatges* I (Barcelona 1976), 88 i 89.

² Trobam el mot *vayre* en diversos textos catalans medievals. Cf. J. VERNY: *Régiment de préservation de peste de Jacme d'Agramont* (S.XIV) (Tarragona 1971), 104 i 105.

³ Encara, hi podríem afegir del mateix escriptor Bernat Vert el mot *malfeitor* (31-VIII-1358; vol.4, f.24). A propòsit de la conservació de *ei* en ple segle XIV vegeu J. VERNY, op. cit., 105 i 106; J. COROMINES, op. cit., 105-108. M. NIEPAGE documenta ja una partida d'exemples de monoftongació de finals del segle XIII (1282) al costat d'algun exemple encara no reduït de la segona meitat del segle XIV (1370). Cf. M. NIEPAGE: *Laut- und Formenlehre der Mallorquinischen Urkundensprache*, "Revue de Dialectologie romane" I, (Halle 1909), 6.

⁴ J. VERNY ens parla d'alguns mots que en civissenc actual presenten també monoftongació: *engony*, *gòtlera*, *llevat* de *cotre*, *cont*, *es gordis*, *m'agont*. També en mallorquí és perfectament viva la dualitat *qualque/colque*, *qualcun/colcun*. Cf. J. VERNY: *Aproximació a l'estudi del dialecte civissenc*, "Randa" 5 (Barcelona 1977), 13.

Altres exemples devien conservar la [e], com és normal encara avui en tot el domini lingüístic: *fero* 36v.18 (< FERRU); *divenras* 21v.8 (< DIE VENERIS); *preu* 22v.13 (< PRETIU); *uberta* 35.22 (< OPERTA); *tèrsia* 65.17 (< TERTIA); *genra* 54.10 (< GENERU); *peu* 27v.3 (< PEDE).

Per influència d'una iod tenim inflexió en: *lig* 11.9 (< LECE); *lit* 67v.11 (< LECTU); *mig* 56v.2 (< MEDIU); *mills* 58.26 (< MELIUS); *pits* 43.26 (< PECTUS); *ix* (imperatiu) 34v.7 (< EXI).

La i curta, e, oe del llatí donen regularment [e]. Apareix escrita e o a segons l'escrivà. Vegeu-ne alguns exemples de l'escrivà A:

Amb e: *franquesa* 11v.17 (< FRANQUITIA); *paret* 13v.5 (< PARIETE); *res* 15.8 (< RES); *beura* 11.5 (< BIBERE); *pagès* 23.25 (< PAGENSE); *balesta* 27.12 (< BALLISTA); *lctre* 34.22 (< LITTERA); *serveys* 18.3 (< SERVITIU); *vert* 56.23 (< VIRIDE).

Amb a: *promat* 11v.22 (< PROMITTIT); *feytases* 17v.14 (< FACITIAS); *dicmanja* 11.14 (< DIE DOMINICU); *parat* 14v.14 (< PARIETE); *esglayha* 13v.6 (< ECCLESIA); *ja* 15.18 (< FIDE).

Vegeu-ne la llista completa i el percentatge d'ús en cada un dels escriptors a *Caracterització idiolectal dels escriptors* i *Les grafies* (nota 1) (p. 67; p. 114).

Les grafies *aquast* 74.20 (< ECCU ISTU); *acastas* 71.7 (< ECCU ISTAS) *acal* 50v.12 (< ECCU ILLU); *aquila* 69.5 (< ECCU ILLA); *aquals* 69v.16 (< ECCU ILLOS) de l'escrivà C mostren que aquests demostratius es devien pronunciar amb [e], talment com en alguns subdialectes mallorquins actuals. Cal dir, però, que tots els altres escriptors escriuen sempre aquests mateixos demostratius amb una e i mai amb a tòniques. Només en trobam una excepció: *asta* 18.5, de l'escrivà A.⁵

Remarquem la grafia *pana* «pena» 33v.6 (i d'altres) dels escriptors A i C, que demostra que hom devia pronunciar aquest mot amb [e] tònica, d'acord amb la seva etimologia (< POENA).⁶

⁵ A *La Versione catalana della Inchiesta del San Graal*, transcrita i comentada per V. Crescini i V. Todesco (Barcelona 1917), són nombrosíssims els casos de mots amb [e] tònica transcrits amb a. Entre d'altres hi trobam els demostratius *aqast*, *aqal*, *aste* p. 3 i *passim*. Una de les darreres obres en què hom comenta la [e] tònica del català medieval és Ch. S. MANEIKIS *KNTAZZEH* i E. J. NEUGAARD, *Vides de Sants Rosselloneses* i (Barcelona 1977), 4 i 5.

⁶ L'esquema de l'ús d'aquest mot en els diversos escriptors és el següent:

A *pana*: 26v.28; 33v.6; 41.3; 64.4; 64.8.

D *pena*: 51v.17; 76v.5; 78.23; 78.27.

B *pena*: 38v.13.

G *pena*: 80v.5; 80v.6.

C *pana*: 65.23; *pane* 72.22.

Els mots que en llatí tenien el grup final ECTU apareixen monoftongats: *dret* 11v.19 (< DIRECTU); *drets* 68.27; *endret* 29.7.

Segurament ja hi havia hagut desplaçament de l'accent en els imperfets del tipus: *vaya* 18.1 (< VIDEBAT); *vayhen* 13v.5 (< VIDEBANT); *deya* 24.11 (< DICEBAT); *dayan* 71v.5 (< DICEBANT); *seya* 34v.21 (< SEDEBAT); *ssayhan* 13v.4 (< SEDEBANT); *faya* 69v.19 (< FACEBAT); *fayen* 72.7 (< FACEBANT); *geyan* 23.5 (< IACEBANT), etc. El mateix podem dir de mots com *fayna* 18v.5; *deym* 78v.17; *juy* 20v.14.⁷

Alguns casos especials, a causa de la influència d'una [i] o d'una palatal devien pronunciar-se amb [e], talment com avui: *rey* 41.9 (< REGE); *lenya* 68.20 (< LIGNA); *asquella* 76.28 (got. SKULLA) *eylla* 14v.3 (< TILIA).

Hi ha hagut inflexió en *lig* 11.9 (< IEGE); *fiu* 81.20 (< FECU); *mi* 23.30 (< MIHI); *si* 27v.9 (< SIBI); *sia* 20.17 (< SIAT); *via* 28.20 (< VIA); *die* 23v.21 (< DIE); *vint* 26v.7 (< VIGINTI); *macip* 66v.1 (< MANCIPIU); *aximpli* 20.19 (< EXEMPLU); *sinta* 55v.9 (< CINCTA); *privilligi* 33v.10 (< PRIVILEGIU).⁸

Així mateix, a causa d'una iod hi ha inflexió en: *bístia* 46v.31 (< BESTIA); *spícies* 24.2 (< SPECIES), formes dialectals que ja surten en l'obra de R. Llull.⁹

Hi ha algun cas de labialització entre vocals: *voure* 78.4 (< VIDERI), enfront de *veura* 15v.4.

Són mots cultes: *bisbe* 38v.17 (< EPISCOPU); *libra* 63v.25 (< LIBRU).

Tenim un cas especial d'inflexió en *dins* 21.5 (< DE INTUS), a causa de les tres consonants dentals que segueixen la vocal palatal.

La *r* llarga del llatí clàssic dóna normalment *i*: *vi* 11.6 (< VINU); *catiu* 11.8 (< CAPTIVU); *villa* 11.27 (< VILLA); *amiga* 58v.5 (< AMICA); *fadri* 35v.7 (< ll. vg. FRATRINU); *fiyl* 13v.1 (< FILIU); *galines* 19.5 (< GALLINAS); *viu* 15.9 (< VIVU).

⁷ El fet que tots aquests exemples tinguin una *y* i no *i* crec que és un argument prou important per a sostenir que ja es pronunciaven a la moderna, accentuades en la primera síl·laba i amb la *i* com a semivocal. Sobre aquest punt, vegeu J. COROMINES: *De Gramàtica històrica catalana en Lleures i converses d'un fildieg* (Barcelona 1971), 269-272.

Quant al mot *jui* "avalot, gatzara", duplicat semàntic de *judici*, vegeu J. VENY, *Aproximació*, 11.

⁸ M. Niepage cita alguns exemples de *exempli* en textos mallorquins del segle XIV ((1345, 1386, 1392, 1393) al costat de *exemple*, ja al segle XV, (op. cit., 10). Tant *eximpte* com *eximpli* són formes incorrectes en lloc de *exemple*, segons les *Regles per esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*, publicades per A. M.ª BADIA en BRABLB (Barcelona 1951-1952), 150.

⁹ Les *Regles per esquivar vocables* ja citades rebutgen les formes *bístia* i *spícies* en comptes de *bèstia* i *spécies*. Ambdues formes es troben també en l'obra de Ramon Llull. Cf. A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLL: *La llengua de Ramon Llull*, dins "Obres essencials" (Barcelona 1960), 1307.

En *buyna* 59.25 (< BOVINA)¹⁰ i *bayna* 56v.19 (< VAGINA) hi ha hagut desplaçament de l'accent, però no en *ragina* 41.10 (< REGINA).

Per raons analògiques la *i* > [e] en els perfets com: *tremès* 71v.18 (< TRANSMISSIT); *mès* 23.8 (< MISSIT).

La o curta del llatí clàssic dona normalment [ø]: *dona* 11.15 (< DOMINA); *mort* 11v.15 (< MORTUO); *emperò* 11v.20 (< IN PER HOC); *loch* 13.5 (< LOCUS); *bous* 42.3 (< BOVES); *dijous* 22v.10 (< DIE IOVIS); *noves* 24.9 (< NOVAS); *prou* 40v.22 (< PRODE); *porchs* 22v.3 (< PORCOS); *ort* 21.4 (< HORTU).

Per influència d'una iod hi ha inflexió en: *vuy* 43.17 (al costat de *vuyll* 50.27 o *vuyll* 76v.17) (< *VOLIO); *uyll* 13.12 (< OCULU); *luny* 47.25 (< LONGE); *vuy* 29.5 (< HODIE); *Pug* 75.16 (< PODIU).¹¹

El derivat de NOCTE és sempre *nit* 68.16 (< NOCTE).¹²

La o llarga i u curta del llatí clàssic donen normalment [ø]: *senyor* 11.1 (< SENIORE); *tesores* 11.7 (< TONSORIAS); *cort* 11v.19 (< COHORTE); *jorn* 11v.4 (< DIURNU); *forn* 71.18 (< FURNU); *córer* 14.7 (< CURRERE); *sobra* 13v.2 (< SUPER); *sadoyl* 21.15 (< SATULLU); *vergonya* 57.14 (< VERECUNDIA); *jove* 20v.7 (< IUVENE); *sagona* 65.17 (< SECUNDA); *hobligatió* 11v.23 (< OBLIGATIONE); *inquisició* 78v.21 (< INQUISITIONE); *nabot* 37v.15 (< NEPOTE); *provesió* 44v.15 i 16 (< PROVISIONE); *oltra* 76.23 (< ULTRA).

És dubtós com es devien pronunciar alguns mots com: *paor* 45v.9 (< FAVORE) i variant *por* 44v.24; *ora* 71v.9 (< HORA), i algun altre, pronunciats avui en mallorquí amb [ø].¹³

El plural de *tot* sempre és *tots* 17.16 (i d'altres), format sobre el singular TOTRU, mentre que *tuyt* o *tuit* hi és desconegut.

¹⁰ Del mateix escrivà A, Bernat Vert, hem trobat un altre context: "foren atrobats VII bístias *huïnes*" (9-VIII-1335; vol. 2, f.21v), que pot demostrar que aquest escrivà feia distinció entre el substantiu *buyna* "excrement de bou", pronunciat [bujne] i l'adjectiu *buïna* "bovina, pròpia del bou". Actualment a Montuïri només és viu el substantiu, així com també en mallorquí estàndard. Nogensmenys, a Sant Joan, poblet a uns 5 quilòmetres del nostre poble, és viu l'adjectiu en el sintagma *llengua buïna*, que designa l'espècie micològica de l'*Hydnum Repandum*, i que als altres pobles de Mallorca és conegut com *picornell* i en altres com *cama seca*, etc.

¹¹ Quant a aquest punt de l'evolució de les OO tòniques davant palatal, vegeu J. COROMINES: *De gramàtica històrica catalana en Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971), 248-250. Observau, d'altra banda, els duplicats següents: *divuyt* (4-X-1358; vol.4, f.80) / *diuhit* (2-X-1358; vol.4, f.75v.), del mateix escrivà A, i *ulats* "vullats" (1-VI-1311; vol.16, q.F, f.8v.) / *vulats* (24-VI-1311) idem f.10, del mateix arxiu montuïrer.

¹² Sobre l'evolució fonètica de NOCTE a *nit* vegeu J. COROMINES: *De gramàtica històrica catalana*, op. cit., 250.

¹³ Escrivà A: *paor* 45v.9; 45v.12; 45v.16; 50.14; 55v.38; 56v.29; *por* 14v.8; 44v.24.

El derivat de VOCE és sempre *veu* 55v.18 (i *vaus* 71.15), però mai *vou* o *vous* del mallorquí actual.

Els derivats de OCTUBER, del clàssic OCTOBER són *vuytubri* 71.1 i *uytubri* 73v. 3, per influència de *vuit* / *uit* (<OCTO), amb palatalització de la vocal final.¹⁴

Hi ha hagut inflexió en: *sua* 15.5 (< SUA); *dues* 63v.25 (< DUAS); *punte* 76v.2 (< PUNCTA); *punys* 21.14 (< PUGNOS).

La u llarga del llatí clàssic passa a [u]: *manuts* 11v.16; *nagun* 13v.17 (< NEC UNU); *alcú* 14.16 (< ll. vg. ALICUNU); *lum* 68.21 (< LUMEN); *diluns* 46v.3 (< *DIE LUNIS); *saluts* 77v.23 (< SALUTES); *cul* 42v.12 (< CULU); *mule* 81v.1 (< MULA); *fuyt* (*era fuyt*) 78.11 (< FUGITU).

2.2. VOCALISME ATON.

Inicials

L'A (< A llarga, A curta es conserva, neutralitzada en [e]. La major part de vogades la grafia va d'acord amb l'ètim: *amic* 18.27; *galines* 19.5 (< GALLINAS); *franquesa* 11v.17 (< FRANQUITIA); *sagrament* 30v.2 (< SACRAMENTU); *manleuta* 26v.22 (< MANU LEVITA); *paret* 13v.5 (< *PARETE); *catiu* 11.8 (< CAPTIVU); *agost* 51.1 i 2 (< *AGUSTU). No hi manquen, però, casos amb e: *egost* 32.2; *perauilla* 17.16 (< PARABOLA); *bestó* 53.19 (< BASTONE); *pestures* 42.3 (< PASTURAS).

Després de la pèrdua de consonant intervocàlica hi hagué monofoniació en: *Mestre* 54.21 (< MAGISTRU); *despler* 21v.2 (< DISPLACERE); *por* 44v.24 (< PAVORE), al costat del més freqüent *paor* 45v.9.¹⁵

Quant a les vocals E llarga, E curta, I curta, AE, OE del llatí clàssic donen lloc a una [e] que ací és representada adés amb *e*, adés amb *a*. Tenim *e*, d'acord amb l'ètim, en: *denunciació* 15.3 (< DENUNTIATIONE); *desembre* 19.3 (< DECEMBER); *septembra* 63v.27 (< SEPTEMBER); *gresadors* 41.11 (< CREDITORES); *depòsit* 26v.29 (< DEPOSITU); *fermanssa* 26v.1 (< FIRMANITIA); *penyore* 81.5 (< PIGNORA); *despler* 21v.2 (< DISPLACERE); *parssona* 18.4 (< PERSONA).

¹⁴ Observeu també un exemple: *vuytubre* (27-IX-1358; vol.4, f.62v.), de l'escrivà Bernat Vert, sense tancament de la vocal final. D'altra banda, M. Niepage cita també *vuytubri* en un document del 1309 i *vuytobri*, evidentment una forma ultracorrecta, del 1349 (cf. op. cit., 14).

¹⁵ M. Niepage a l'obra ja citada documenta *maestre* al 1283, al costat de *mestre* (1309); *reebre* (1365) al costat de *rebrer* (1643); *plaer* (1435) al costat de *pler* (1400); *paior* (1349), *pavor* (1392), al costat de *por* (1485), pàgs. 18 i 19).

Però també són abundants les grafies amb *a*: *manasar* 71.11 (< *MI-NATIARE*); *ractor* 14v.9 (< *RECTORE*); *trabayl* 14v.28 (< *TRIPALIU*); *vager* 15.26 (< *VICARIU*); *satembra* 50v.11 (< *SEPTEMBER*); *dabat* 71v.5 (de *de-batre*); *dassiplina* 15v.10 (< *DISCIPLINA*); *mació* 44v.16 (< *MISSIONE*); *nagosi* 31v.8 (< *NEGOTIU*); *sacreste* 69v.11 (< *SEQUESTRU*); *tastamoni* 15.13 (< *TESTIMONIU*); *adut* 64.20 (< *AETATE*); *aximpli* 20.19 (< *EXEMPLU*); *rameys* 41.9 (< *REMEDIU*); *tamor* 28v.24 (< *TIMORE*). Per a més detalls sobre la transcripció de la [e] àtona, vegeu *Caracterització idiolectal dels escriptors i Les grafies* (p. 67; p. 114).

La neutralització de *a/e* àtona s'havia donat de manera total fins i tot en mots com: *bacava* 67v.20; *laxà* 20.26; *lavar* «llevar» 71v.26, els quals en mallorquí modern han passat a pronunciar-se amb [e] per analogia amb les formes amb [e] del present d'indicatiu.¹⁶

Per la influència de la palatal tenim inflexió en *gità* 33.15 (< del ll. vg. *TECTARE*), però no en *general* 81.8 (< *GENERALE*); *janer* 78.20 (< *JANUARIU*); *senyor* 13.3 (< *SENIORE*); *jarmà* 14.4 (< *GERMANU*); *laxà* 20.26 (< del ll. *LAXARE*); *lagia* 34.22 (< *LEGEBAT*), que en alguns dialectes apareixen inflexionats. Són també «normals» des del punt de vista etimològic: *endret* 29.7 (< *IN DIRECTU*); *depòsit* 26v.29 (< *DEPOSITU*); *deputat* 75.18 (< *DEPUTATU*); *serventa* 54v.33 (< *SERVIENTE*).

Observeu, encara, els següents duplicats verbals: *intrà-se'n* 40.18/ *antrà-se'n* 40v.15; *intraren* 66.10/ *entraren* 66.22; *tingués* 36.22/ *tangués* 58v.14; *vinguera* 34.4 i 5/ *venguera* 44.15; *vingueran* 18v.25/ *vangueren* 34.15; *injuriava* 47.20/ *enjuriave* 45v.19; *interrogat* 76.19/ *enterogat* 38.2. O també l'analogic *vinent* 22v.2; *vinents* 51v.20.

Predominen les formes monoftongades, en morfologia verbal: *veran* 14.4; *viren* 29.8 (al costat de *vaseran* 15v.7); *ves* 22.7; *vessen* 43.29; *feran* 14.16; *fes* 13v.16; *ffessen* 13v.20; *rabre* 27.24; *rabés* 69v.10; *avem rabuts* 26v.8, etc. No hi manquen algunes formes sense monoftongar, sobretot gerundis: *vaent* 54.9; *faén* 30v.1; *faent* 27.13; *faens* 29v.32; *vaé* 53v.12 (al costat del molt més freqüent *viu* 11.18); *havem reebut* 78v.3. Algunes formes conserven encara la sibilant sonora intervocàlica: *vaseran* 15v.7; *vesser* 67.7; *quesach* 56v.13 (*casech* 21v.3).

¹⁶ El fenomen del tancament de [e] en [e] en mallorquí estàndard és degudament explicat per J. VINY: *Notes phonétiques sur le parler de Campos (Majorque)*, "Boletim de Filologia", tom. XX (Lisboa 1962), 328-332. *La Questa del Sant Graal* ja citada registra també una partida de formes que palesen l'abast d'aquesta neutralització total que experimentaren la *a/e* en el català medieval de Mallorca: *pragà* p. 35; *pragària* p. 35; *pacador* p. 41, etc. mots, tots ells, que avui han passat en mallorquí a pronunciar-se amb [e] inicial.

Per a més detalls sobre els paradigmes verbals vegeu *Tauta de formes verbals* (p. 291).

Per influència labial hi ha hagut pas de *e* a *o* en: *romàs* 18v.11 i altres formes de *romandre* (< REMANERE), i, del verb *veure* (< VIDERE): *vouré* 42v.15; *vourem* 38v.6; *vouria* 81.10, al costat d'altres formes amb *eu*.¹⁷

El diftong llatí *au* ha donat *o*: *Lorens* 13.6 (< LAURENTIU); *oraya* 71v.5 (< AURICULA); *posar* 31v.8 (< PAUSARE).

El mateix sol esdevenir-se amb el diftong àton [wa]: *cortera* 53.27 (< QUARTARIA); *cortins* 37v.6 (< QUARTINOS); *guardar* 24.1 (germ. WARDARE); *gonyar* 51.4 (germ. WADANJAN); *agoytà* 58.6 (der. germ. WAJTA) i els analògics *guoret* 31.18 (< VERBACTU); *aguera...gostat* 34v.5 i 6 (< de VASTARE). Hi ha algunes excepcions: *guardó* 71v.19; *quertera* 81.26; *guardava* 43.9.¹⁸

La *y* del llatí clàssic dóna *i*: *Ciutat* 28v.30 (< CIVITATE); *mirava* 46v.30 (< MIRABAT); *primera* 65.16 (< PRIMARIA).

El prefix *IN* passa sovint a *en*: *enpatrades* 41.10 (< de IMPETRARE); *enjuriave* 45v.19 (< INIURIABAT); *anquerir* 81.20 (< INQUIRERE); *enterogat* 38.2 (< INTERROGATU), enfront de: *inpatrades* 41.10; *injuriava* 47.20; *interrogat* 76.19. Remarquem també el cas de *fo estruyt* 28.29 enfront de *instruir* 31v.8, i d'altres. És remarcable, encara, el cas de *Entroragat* 32.11 i *Entroragade* 32.13, de l'escrivà E, per contaminació de *entrò*.

L'evolució general de *o* llarga, *o* curta, *u*, *au*, és *o*: *quolitels* 13v.23 (< CULTELOS); *trobà* 14v.19 (< TROPAVIT); *nodrits* 49v.4 (de NUTRIRE); *so-bornada* 17.21 (< SUBORNATA); *confasió* 37v.20 (< CONFESSIONE); *sospita* 32.11 (< SUSPECTA); *oraya* 71v.5 (< AURICULA); *Lorens* 13.5 (< LAURENTIU); *posar* 31v.8 (< PAUSARE); *hoir* 28v.21, enfront de la forma híbrida catalano-occitana *hahuir* 58v.14; *ouí* 73.4, i d'altres.

¹⁷ Cf. J. VENY: *Notes phonétiques*, 325. Ja la *Crònica* de Bernat Desclot, ENC, (Barcelona 1949), vol. 1, documenta casos de labialització, tant en posició tònica: *houre*, *croure*, *doute*, com en posició àtona: *douran*, *vourem*, *vourets*, *vouran* (p.110). També, als *Diàlegs de Sant Gregori*, ENC, vol. II (Barcelona 1968), trobam: *houre*, *abouratge*, etc.

¹⁸ També aquest és un tret prou freqüent en el català de l'època. És corrent en R. Lluïl (cf. *La llengua de Ramon Lluïl*, d'A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLL, 1309). M. Niepage cita també: *quorteres* (1329), *quortera* (1394), *quoranta* (1368), *gonyar* (1374), al costat de *quarteres* (1343), *quaresma* (1336), *guardar* (1627), etc. (ap. *Laut und Formenlehre* p. 17. D'altra banda als *Diàlegs de Sant Gregori*, ja citats, trobam: *coranta*, *cortons*, *cor*, *gordar*, *gorde't*, *s'esgordà*, *gorit*, *gornit*, *regardonar*, *gordador*, etc. (p. 178).

A causa d'una iod hi ha hagut inflexió en: *muler* 11.14 (< MULIERE) i *quyat* 43.20 (< COGNATU).

Hi ha diftongació de la *o* inicial en el verb *occiure* (< OCCIDERE): *auciura* 34.13; *ausiuré* 49.10.¹⁹ Per contra, no n'hi ha en el substantiu *oraya* 71v.5 ni en les formes verbals d'obrir: *obri* 67v.22; *s'ubrien* 35.19; *hach ubert* 35.19; *obréu* «obrint» 36v.17. Les formes *hahuir* 58v.14; *ouí* 73.4 i consemblants són formes híbrides catalano-occitanes (oc. *auzir*, cat. *oir* < AUDIRE).

Hi ha hagut monoftongació en *prom* «prohom» 14.8 i *pròmens* 15v.4.

Quant al tractament de la *o* pretònica davant *i/u*, generalment tòni-ques, vegeu-ne relació completa a *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67). Vegeu també alguns casos de fonètica irregular a la fi del *Vocalisme aton*²⁰ (p. 159).

La vocal *u* del llatí clàssic persisteix amb el mateix timbre: *jurat* 11.11 (< IURATU). Hi ha alguna excepció: *forment* 23.5 (< FRUMENTU).

Les formes *uytubri* 71.1; *uytubri* 73v.3 provenen d'un OCTUBER (< ll. cl. OCTOBER).

Pretòniques internes

La pretònica *a* en general es conserva: *bonament* 29v.15; *citasió* 78v.20; *furosament* 23v.5; *caragols* 15.5; *safarag* 21.8; *oració* 27v.24; *pas-sament* 18.28; *passador* 27v.4; *arupades* 63v.21; *espazades* 32.8; *perxan-quades* 54v.19; *axavagade* 21v.9; *cavayllons* 23.6; *mirador* 58v.4; *cavaller* 78v.13; *manament* 15.25.

¹⁹ Sobre les variants d'*occiure* en català antic, vegeu J. COROMINES, *Vides de Sants*, 296 i 297.

²⁰ Formes amb *o* Formes amb *u*

A:	52	17
B:	7	2
C:	8	4
D:	14	4
E:	1	1
G:	2	3

Aquest llaçament de la *o* en *u* és un de tants dialectalismes passius del mallorquí. És freqüent en R. LLUÏ (cf. op. cit., 1308). Vegeu també F. de B. MOLL: *El habla de Mallorca*, vol. V (Palma 1973), 375, i J. VINYA: *Notes phonétiques*, 327.

A part dels casos precedents no trobam d'altres exemples de *o* transformada en *u*. Nogensmenys, de manera esporàdica, trobam alguns antropònims en la documentació del primer terç del segle XIV que presenten aquest llaçament: *Bertumeu Sabater* (4-IX-1312; vol.1, q.A, f.7v.), *Bertumeu Vergili* (16-V-1320; vol.1, q.B, f.3v.), *Bertumeu Escaneia* (4-IX-1326; vol.1, q.C, f.3v.). Però a partir de la dècada dels trenta trobam ja sempre la forma moderna *Bartomeu*. Un altre exemple és P. Marturell, procurador del senyor bisbe, que apareix documentat al setembre del 1346 (vol. 2, q.B, f.49v.).

Són nombrosos els casos escrits amb el grafema *e*: *sareyns* 11v.6; *manement* 78v.6; *Avengelis* 32.14; *perenta* 72.6; *comenat* 81.5; *conpereich* 69v.4; *contrestar* 26v.32; *demerà* 76v.1; *deperitir* 39.19; *anedit* 77.16; *meneria* 77v.7 (de «menar»); *parerà* 81.28.

Les altres pretòniques en general es perden: *liurava* 11.18 (< LIBERABAT); *vendrà* 11v.21 (< *VENIRE HAT); *vergonya* 57.14 (< VERECUNDIA); *avia comprat* 37v.8 (del ll.vg. COMPERARE); *comptava* 11v.4 (< COMPUTABAT); *colguar* 76v.30 (< COLLOCARE); *donseyl* 15.26 (< DOMICELLU); *algú* 14.18 (< ALICUNU); *manleuta* 26v.21 i 22 (< MANU LEVITA); *Tolrà* 28v.19 (< TOLOSANU).

Nogensmenys, hi ha conservació en alguns casos especials. Quan per l'absència de la pretònica en resultaria un grup fònic difícil o impossible de pronunciar: *ortolà* 37v.11; *volentat* 76.23. En contacte amb una *rr* o *m*: *sarador* 18v.5; *amanà* 18v.12; *nomenats* 77.24. En certs derivats postverbals: *traydor* 45.22; *caragar* 50v.6. En alguns mots derivats o composts: *magranty* 18.17; *hajustaya* 19.5 i 6; *dabillitat* 15v.10; *pàl·cer* 17v.8; *majoral* 20.4; *legament* 21.14; *fallonia* 24.11; *malvolent* 39.21.

Són nombrosos els exemples antietimològics amb el grafema *a* en lloc de *e*: *confasió* 37v.20; *qresadors* 41.11; *exacució* 64.13; *omanatja* 30v.11; *canallar* 13.3; *captanimens* 17.18; *comanssament* 45.16 i 17; *parantella* 44v.33; *servalera* 27.12; *coltalades* 49v.33; *cadalassa* 44.27; *romaguer* 29.5; *coragades* 50v.15; *figaral* 43.11; *vanamadós* 74.12; *comanssador* 26.4; *enpatrades* 41.10 i 11; *esdantagat* 50.4; *renquayós* 43.14; *nassassitat* 54.16; *axavagade* 21v.9.

Vegeu alguns casos de fonètica irregular a la fi del *Vocalisme àton* (p. 114).

Quant al tractament de la *o* davant *i/u*, vegeu-ne relació completa d'exemples a *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67).

Posttòniques internes

La *a* apareix conservada en: *hànades* 37v.27 (< ANATES).

Les altres vocals posttòniques del llatí clàssic en general arriben a desaparèixer: *genra* 54.8 (< GENERU); *letre* 34.22 (< LITTERA); *vert* 56.23 (< VIRIDE); *taula* 67v.12 (< TABULA); *oraya* 71v.5 (< AURICULA); *divenres* 22.13 (< DIE VENERIS); *fembra* 59v.20 (< FEMINA); *dona* 20.4 (< DOMINA); *avonclo* 38.6 (< AVUNCULU); *missatja* 13.6 (< MISSATICU); *delma* 25.18 (< DECIMU); *nombra* 41.11 (< NUMERU); *perauilla* 17.16 (< PARABOLA); *musqlo* 44v.5 i 6 (< MUSCULU); *mallalt* 65.8 (< MALE HABITU); *veyl* 18v.17

(< VETULU); *jutge* 75.17 (< IUDICE); *metja* 15v.5 (< MEDICU); *porxo* 62.5 (< PORTICU); *poble* 50.26 (< POPULA); *estable* 44v.30 (< STABULU); *perxa* 57.5 (< PERTICA); *prevera* 27.8 (< PRÆSBYTERU); *colpable* 26.5 (< CULPABILE).

Hi ha alguns casos de conservació. Per exemple, la *e* (< E llarga, E curta, I curta), davant una N, es conserva en: *ase* 21.6 (< ASINU); *oma* 47.20 (< HOMINE), al costat de *hom*, molt més freqüent. Remarquem que els plurals d'aquests mots recobren la N etimològica: *asens*, *hòmens*, etc. També es conserva en els infinitius en ERE, no precedida d'oclusiva o l: *conèxer* 44v.19 (< CONOSCERE); *córer* 14.7 (< CURRERE) i en el sufix ICU/ICA; *Domànach* 25.5 (< DOMINICU).²¹

Són mots semicultes: *notari* 18v.29 (< NOTARIU); *ordi* 21v.9 (< HORDEU).

La *o* es conserva en els finals en ULU: *capitol* 18v.3 (< CAPITULU).

Els mots *àl* 25.23 i *alment* 23.12 són reduccions de *àvol* i *àvolment* (< de HABILE).

Finals

La *a* final llatina en general es conserva: *dona* 20.4 (< DOMINA); *franquesa* 11v. 17 (< FRANQUITIA); *esta* 11v.19 (< ISTA); *esquena* 13.9 (< germ. SKINA); *verga* 22.4 (< VIRGA); *oraya* 71v.5 (< AURICULA); *ferma* 23v.22 (< FIRMA); *gràcia* 41.11 (< GRATIA); *lissència* 65.5 (< LICENTIA); *manleuta* 26v.22 (MANU LEVITA); *pana* 33v.6 (< POENA); *ora* 71v.9 (< HORA); *ància* 39.14 (< ANXIA); *epistola* 80v.8 (< EPISTULA); *fayna* 18v.5 (< FACIENDA).

També aquí abunden els exemples antietimològics amb *e* en lloc de *a*: *case* 11.5 i 6; *pane* «pena» 72.22; *galine* 71v.5; *aguyade* 42.15; *penyore* 81.5; *proteste* 69v.24; *requeste* 75.28; *puge* 46v.11; *spase* 14v.9; *punte* 76v.2; *bestonade* 47.9; *mule* 81v.1; *axavagade* 21v.9; *letre* 34.22; *vian-de* 15v.15; *cambre* 44v.23; *cantonade* 25.16.

²¹ Vegeu, encara, els duplicats *càrchs* (14-VII-1358; vol.4, q.C, f.27v.) / *càrchs* (ídem, 27v.).

Quant a *Domènech*, hem de dir que al nostre ms. només apareix com a llinatge, però mai com a prenom. En aquest darrer cas hi ha només *Domingo*. En d'altres documents montuïers de la primera meitat del segle XIV tenim també la mateixa tendència. Cal afegir, a més, que no és estrany trobar una mateixa persona identificada adés com a Domingo adés com a Domènech, com a pronom i com a cognom. Cf. A. M.ª ALCOVER: *El nom Domingo és català?* BDLIC, tom VIII (1914-1915), 241-244.

La terminació àtona *ia* es conserva inalterada sense perdre la *a* final, com és normal en el mallorquí estàndard actual: *ssària* 63v.11; *ància* 39.14; *Ssasilía* 18v.5; *istànsia* 28v.5; *memòria* 78v.21; *presència* 50v.16; *gràcia* 41.11; *lissència* 65.5; *injúria* 31v.7; *justícia* 44v.14; *siència* 28.25; *bístia* 46v.31; *perentòria* 65.17; *tèrsia* 65.17; *altàrie* 18v.22. Tampoc no hi ha pèrdua de la vocal final en els plurals: *Tàpies* 13.7; *quítyas* 26v.17; *spícies* 24.2; *gràcies* 41.9; *núpcias* 29v.25.²²

Quant a les terminacions dels plurals en general i de la 3.ª persona del singular i plural de les formes verbals, vegeu *Caracterització lingüística dels escriptors* (p. 67).

Les altres vocals finals llatines en general s'han perdut: *uyl* 13.13 (< OCULU); *part* 13.7 (< PARTE); *amic* 18.27 (< AMICU); *loch* 13.5 (< LOCU); *món* 17v.12 (< MUNDU); *porchs* 22v.3 (< PORCOS); *masip* 20.13 (< MANCIPIU); *ase* 20v.5 (< ASINU); *capítol* 18v.3 (< CAPITULU); *clamor* 76.21 (< CLAMORE); *dret* 11v.19 (< DIRECTU); *abeurar* 33.5 i 6 (< ABBIBERARE); *afarar* 20.13 (< AFFERRARE); *aydar* 21.4 (< AD JUTARE); *sacós* 80.23 (< SUCCURSU); *tamor* 28v.24 (< TIMORE); *colteyl* 20.15 (< CULTELLU); *for* 71.18 (< FURNU); *guoret* 31.18 (< VERVACTU); *prat* 33.6 (< PRATU).

La final es manté com a [e] en alguns exemples, bona part dels quals apareixen escrits amb *a* en lloc de *e*: *Jacme* 11.5 (< IACOMU); *estable* 44v.30 (< STABULU); *novembre* 26v.18 (< NOVEMBER); *libra* 63v.25 (< LIBRU); *delma* 25.18 (< DECIMU); *metja* 15v.5 (< MEDICU); *musqla* 43.18 (< MUSCULU); *ladra* 66.4 (< LATRU); *dissabta* 13.3 (< DIE SABBATI).

Com a norma general s'ha assolit el pas de *o* (< *e*) en els casos següents: *fero* 36v.18 (< FERRU); *moro* 18.8 (< MAURU); *nostro* 62.2 (< PORTICU); *avonclo* 38.6 (< AVUNCULU); *musclo* 44v.5 i 6 (< MUSCULU). No hi manquen, però, alguns exemples amb [e] final: *oma* 45v.31; *musqla* 43.18; *foura* 59v.3.²³

²² Com és sabut, la supressió de la *a* final és normal en el rossellonès. Vegeu-ne ja alguns casos molt primerencs ap. Ch. S. MANFRIKIS KNIAZZEH i E. J. NEUGAARD: *Vides de Sants rosselloneses*, vol. I (Barcelona 1977), 6. Avui dia a Mallorca l'únic lloc en què es conserva inalterada la final *ia* és a Felanitx i a la seva comarca.

²³ Quant a la terminació genuïna en *o*, vegeu J. COROMINES: *Algunes il·l·lustracions fonètiques catalanes no observades fins ara*, "Llengua i converses d'un filòleg" (Barcelona 1971), 197-200. Alguns d'aquests duplicats persistiren durant llarg temps. M. Niepage cita, per exemple, *ferro* 1354, *ferros* 1387 / *ferre* 1291, *ferres* 1387; *marbo* 1622 / *marbe* 1641; *onclo* 1567 / *oncle* 1505 (p. 31).

2.3. CASOS DE FONÈTICA IRREGULAR

Assimilacions: *inobidiència* 77v.24; *carnassaria* 75.5; *endorochà* 21.13; *tastamoni* 11.11; *intorogàt* 11.11; *encontenent* 69v.17; *desordonadament* 51v.10; *s'entortollà* 56.31; *lasència* 19.11, etc.

Dissimilacions: *dassiplina* 15v.10; *matigaven* 29.30; *la un* 63.31; *diligentment* 15v.4; *Vergili* 19.2; *Sasília* 18v.11; *secors* 80.5; *satembri* 65.14; *provesió* 44v.15 i 16; *juradichció* 11v.19; *hofasials* 41.10; *pinedra* 69v.21; *tesores* 11.7; etc.

Ultracorreccions: *denonciat* 32.1; *cestembra* 65.1; *delma* 25.18; *mallalt* 65.8; *malaltia* 65.8; *-s racoldava* 49v.29. Per a les ultracorreccions gràfiques, vegeu *Les grafies* (p. 113).

Metàtesis: *benifastat* 34.4; etc.

Cal consignar encara el cas de *Micollau* 13.5, per contaminació del nom *Miquel*.

Quant als duplicats fònics, vegeu *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67). Encara, hi podem afegir: *carnassaria* 75.5 / *carnisaria* 27.13; *musqlo* 44v.5 i 6 / *muscla* 43.18; *matinent* 43.25 i 26 / *mantinent* 31.14; etc.

2.4. CONSONANTISME

Inicials simples

En general es conserven inalterades. Així tenim entre les labials:

P > [p]: *paret* 13v.5 (< PARIETE); *para* 13v.5 (< PATER); *pech* 14v.7 (< PECUS); *pana* 33v.6 (< POENA); *penyore* 81.6 (< PIGNORA); *peraula* 17.16 (< PARABOLA); *perdó* 15.6 (< PERDONE); *perssona* 18.4 (< PERSONA); *puny* 62.29 (< PUGNU); *pits* 43.26 (< PECTUS); *porchs* 22v.3 (< PORCOS); *polis* «polls» (< PULLOS); *pans* 14v.5 (< PANES); *paylla* 21v.10 (< PALEA); *parar* 28v.18 (< PARARE); *parlar* 78.15 (< ll. vg. PARABOLARE); *pertir* 26.6 (< PARTIRE); *passar* 36.4 (< ll.vg. PASSARE).

B > [b]: *batle* 11.1 (< BATULU); *beura* 11.5 (< BIBERE); *bous* 42v.3 (< BOVES); *bort* 42v.5 (< BURDU); *béns* 68.26 (< BENES); *bosa* 32.10 (< BURSA); *balesta* 27.12 (< BALLISTA); *bístia* 46v.31 (< BESTIA); *buyna* 59.25 (< BOVINA); *biga* 68.12 (< BIGA); *beyl* 18.7 (< BELLU); *bo* 17.17 (< BONU); *batre* 23.9 (< ll.vg. BATTERE).

f > [f]: *fiyl* 13v.1 (< FILIU); *fa* «fe» 11v.13 (< FIDE); *fèu* 13v.13 (< FECIT); *fer* 41v.2 (< ll.vg. *FAIRE); *favor* 41v.3 (< FAVORE); *fins* 13v.13 (< FINE (s)); *fermanssa* 26v.1 (< ll.vg. FIRMANTIA); *fisch* 51v.18 (< FISCU); *for* 11v.18 (< FORU); *fayna* 18v.5 (< FACIENDA); *fayssons* 18.5 (< FACTIONES); *festas* 17v.18 (< FESTAS); *fet* 80.7 (< FACTU); *feytases* 17v.14 (< ll.vg. FACTITIAS); *foch* 76.28 (< FOCU); *formes* 18.6 (< FORMAS); *forssa* 55.11 (< ll.vg. FORTIA); *fero* 36v.18 (< FERRU); *faus* 44.25 (< FALCE); *form* 71.18 (< FURNU); *fals* 25.23 (< FALSU); *farir* 23.14 (< FERIRE).

v > [v]: Com és sabut, el mallorquí i alguns altres dialectes distingeixen perfectament entre la [b] i la [v]: *vi* 11.6 (< VINU); *vanama* 74.16 (< VINDEMIA); *viu* 11.18 (< VIDIT); *vagade* 11v.14 (< ll.vg. *VICATA); *veura* 15v.4 (< VIDERE); *volia* 44v.11 (< VOLEBAT); *ves* «vers» 44v.27 (< VERSUS); *valer* 38v.14 (< VALERE); *vanir* 14.4 (< VENIRE); *vincla* 15v.9 (< VINCULU); *vergonya* 57.14 (< VERECUNDIA); *veritat* 80.7 (< VERITATE); *veu* 55v.18 (< VOCE); *vijares* 45.7 (< VIDEATUR); *visitació* 78v.5 (< VISITATIONE); *volental* 76.23 (< VOLUNTATE); *ventre* 45v.20 (< VENTRE); *vinagra* 25.20 (< VINU ACRE); *viya* 69v.9 (< VINEA); *vaguer* 77v.21 (< VICARIU); *vert* 56.23 (< VIRIDE); *vey* 67v.21 (< VICINU); ²⁴ *veyl* 18v.17 (< ll. vg. VECLU); *viu* 15.9 (< VIVU).

Excepcionalment, tenim el mot *bayna* 56v.19 (< VAGINA). Els mots *gouret* 31.18 (< VERVACTU); *aguera...gostat* 34v.5 i 6 (< del ll. VASTARE) evolucionen com si tenguessin una w labiovelar germànica en llur origen.

w germànica es converteix en el grup *gu*. La w només es pronuncia davant a tònica: *guany* 45.8 (< del germ. W Aidanjan); *guayta* 76.5 (< del germ. WAHTA). Si la a és àtona, aleshores sol haver-hi monoftongació: *gordar* 11v.23 (< germ. WARDON); *gonyar* 51.4 (< germ. W Aidanjan); *agoytà* 58.6; enfront d'algun cas sense monoftongar: *guardó* 71v.19 (< del fràncic WIDARLON); *guardava* 43.9.

Els sons consonàntics dentals i alveolars en general també es conserven:

²⁴ El mallorquí actual té els mots *vesí*, entre els vells per a designar la "persona domiciliada a una població", i *veinat* "persona que viu al costat o molt prop de tal casa, barri o carrer". Però en un dels llibres de Cort reial medievals de l'arxiu municipal montuiter hem trobat també el mot *veny* amb aquest darrer sentit: "hoí aquest la dona muler d'en Matheu Vergili, *veny* d'equest, qui deya o cridava" (f.25), i, algunes línies més envant, parlant de la mateixa persona: "muller d'en Matheu Vergili, *veyh* d'equest, stava al cantó (17-11-1382; vol.21, f.24v).

T > t: *tornar* 51v.16 (< TORNARE); *tanir* 25v.22 (< TENERE); *tocar* 14v.10 (< ll. vg. TOCCARE); *tolra* 76v.11 (< TOLLERE); *tesores* 11.7 (< TONSORIAS); *taverna* 11v.5 (< TABERNA); *temps* 17.11 (< TEMPUS); *tastamoni* 15.13 (< TESTIMONIUM); *tamor* 28v.24 (< TIMORE); *taula* 67v.12 (< TABULA); *tera* 18.5 (< TERRA); *tèrsia* 65.17 (< TERTIA).

D > d: *diversses* 17v.17 (< DIVERSAS); *dit* 18.21 (< DICTUM); *dicmanja* 11.14 (< ll. vg. *DIDOMINICUM); *dona* 11.15 (< DOMINA); *dissabta* 13.3 (< DIE SABBATI); *dimarts* 20.3 (< DIE MARTIS); *divenras* 21v.8 (< DIE VENERIS); *dijous* 22v.10 i 11 (< DIE IOVIS); *diluns* 32.6 (< ll. vg. DIE LUNIS); *dimecres* 40v.7 (< del ll. vg. DIE MERCURIS); *delma* 25.18 (< DECIMUM); *dassiplina* 15v.9 i 10 (< DISCIPLINA); *denunciació* 18v.3 (< DENUNTIATIONE); *depòsit* 26v.29 i 30 (< DEPOSITUM); *dan* 15v.11 (< DAMNUM); *dilecció* 77v.22 (< DILECTIONE); *dinar* 20.4 (< ll. vg. DISSEMINARE); *dar* 20.24 (< DARE); *defendre* 25.9 (< DEFENDERE); *demandar* 29v.26 (< DEMANDARE); *departir* 39.19 (< DEPARTIRE).

El grup inicial DY/J palatalitza: *jorn* 19.2 (< DIURNUM); *jornalls* 49v.1 (< DIURNALES); *jus* 13.10 (< ll. vg. DYURSUM); *jova* 35.26 (< IUVENTE).

S > s: *senyor* 11.1 (< SENIORE); *seny* 13.4 (< SIGNUM); *sanch* 13.11 (< SANGUINE); *saser* 14v.26 (< SIDERE); *ssaber* 18v.4 (< SAPERE); *sagar* 44.7 (< SECARE); *signar* 76.24 (< SIGNARE); *sovanir* 25v.22 (< SUBVENIRE); *ssobornat* 18v.15 (< SUBORNATUM); *sacreste* 69v.11 (< SEQUESTRU); *sagrament* 30v.2 (< SACRAMENTUM); *sobornació* 55v.38 (< SUBORNATIONE); *sacós* 80.22 (< SUCCURSUM); *saluts* 77v.22 (< SALUTES); *serveys* 18.3 (< SERVITIUM); *sospita* 32.11 (< SUSPECTA); *ssomera* 21.8 (< SAGMARIA); *sach* 49v.17 (< SACCUM); *sayal* 69v.6 (< SIGNALE); *sags* 64.9 (< ll.vg. SAGIOS); *sarire* 66v.18 (< SARTOR); *sogra* «sogre» 49v.1 (< SOCRUM); *sinestre* 44.17 (< SINISTRU); *segona* 65.17 (< SEGUNDA); *sadoyl* 21.15 (< SATULLUM).

Hi ha palatalització en el nom de l'esclau negre *Xanxireyl* 33.2; *Xinxirel* 33.10; *Xinxarell* 81.4 i 5, variants de *Sanxireyl* 33.14 (o *Ssanxirel* 33v.4).

En els sons consonàntics velars tenim ja més canvis, al costat de sons que es mantenen inalterats:

Ca,ou es conserva: *catiu* 11.8 (< CAPTIVUM); *cort* 11v.13 (< COHORTE); *córer* 14.7 (< CURRERE); *cancellar* 78v.19 (< CANCELLARE); *caragar* 50v.6 (ll. vg. CARRICARE); *qaura* 42.16 (< CADERE); *cubert* 40v.11 (< COOPERTUM); *colguar* 76v.30 (< COLLOCARE); *confasió* 37v.20 (< CONFESIONE); *canallar* 13.3 (< CALENDARIUM); *companya* 76v.10 (< ll. vg. COM-

PANIA); *continent* 56.8 (< CONTINENTE); *cose* 20.17 (< CAUSA); *cabeyls* 33.15 (< CAPILLOS); *cama* 62v.22 (< ll. vg. CAMBA); *costat* 63.5 (< COSTATU).

C_{ei}: Després de passar per una etapa d'africació sorda assolí la pronunciació de [s]. Sembla que podem dir que aquesta darrera pronunciació ja devia ser general en el català de Mallorca de mitjan segle XIV. Vegeu les següents formes: *Siutat* 49.22 (< CIVITATE) i *siutadà* 14v.21; *ssent* 15.20 (< CENTUM); *sintha* 54.27 (< CINCTA); *sercar* 36v.13 (< CIRCARE); *sasava* 34.14 (< CESSABAT); *sitar* 46.8 (< CITARE); *servalera* 27.12 (< der. de *cervell* < CEREBELLU); *ssijes* 66v.4 (< ll. vg. CEIAS); *seylla* 23v.11 (< ECCE ILLA); *per sert* 44.13; *de sert* 54.10; *sertas* «certament» 59v.7 (< der. de *cert* < CERTU). Hi ha també grafies amb c etimològica inicial: *certificam* 26v.5; *certificants* 78v.2 (de CERTIFICARE).²⁵

El mot *cinquantha* 11v.16 prové de *CINQUANTA, var. de QUINQUAGINTA.

G_{a,ou} es conserva: *galina* 71.9 (< GALLINA); *got* 25.18 (< GUTTU); *guonella* 33.7 (< del ll. med. GUNNELLA, dim. del gàl·lic GUNNA); *garbes* 23.5; *garbajà* 21.14; *garbajave* 22.5 (< del germ. GARBA); *governador* 78v.13 (< GUBERNATORE).

G_{ei} es palatalitza: *gens* 68.5 (< GENUS); *gent* 67v.5 (< GENTE); *genra* 54.8 (< GENTERU); *general* 81.7 i 8 (< GENERALE); *giraren* 39.6 (< GYRAVERUNT); *jarmà* 14.4 (< GERMANU); *jarmana* 46v.19 (< GERMANA).

La matcixa evolució presenta la s llatina: *juliol* 22.15' (< JULIOLU); *janer* 78.20 (< JANUARIU); *juradichció* 11v.19 (< JURISDICTIONE); *juy* 26v.2 (< JUDICIU); *justícia* 44v.14 (< JUSTITIA); *jova* 35.26 (< JUVENE); *joch* 46v.29 (< JOCU); *jover* 42v.29 (< der. de *jou* < JUGU); *jutge* 75.17 (< JUDICE); *jueu* 21v.11 (< JUDAEU); *juyha* 68.91 (< JUDAEA); *Jacme* 11.5 (< JACOMU); *ja* 11.29 (< JAM); *janglava* 14v.6 (< del ll. vg. JANGULARE); *jayen* 23.11 (< JACEBANT); *jurar* 67.2 (< JURARE); *gitaran* «gitaren» 32.9 (< JACTAVERUNT); *geyan* 23.5 (< JACEBANT).

ow seguida de a tònica generalment es conserva: *cuant* 31v.5 (< QUANTUM); *cuax* 67v.4 (< QUASSI); *qualque* 51v.19 (< QUALE QUOD); *qual* 25v.12 (< QUALE); *quatre* 23v.22 (< QUATTUOR), enfront d'algunes

²⁵ M. Niepage cita també: *sercols* 1309; *so* 1299; *tersa* 1291; *sinch* 1362; *sinquanta* 1360 i fins i tot qualche ultracorrecció com: *cindichs* 1384 (cf. op. cit. p. 39). Sobre aquest punt, vegeu J. COROMINES: *Algunes lleis fonètiques catalanes no observades fins ara*, ER, III (1951-1952) [1954], 201-230; A. M.ª BADIA I MARGARIT: *L'articulació de la c' en català primitiu i la seva acció en el procés ce' > ci'* (Complement a una llei fonètica catalana observada fa poc temps), ER, VII (1959-1960) [1964], 1-9.

formes monoftongades. (Vegeu *Vocalisme tònic*, p. 147). Per contra, el tractament general d'aquest grup en posició àtona sol ésser la monoftongació, enfront d'algunes excepcions. (Vegeu-ne l'exemplificació corresponent a *Vocalisme àton*. *Inicials*, p. 152).

Davant les altres vocals la [w] no sona: *què* 53v.16 (< QUID); *qinsza* 22v.18 (< ll. vg. QUINDECE); *castió* 27v.16 i 17 (< QUESTIONE); *qintanes* 43.8 (< QUINTANAS); *qui* 55v.14 (< QUI); *quin* 18.16 (< QUINAM); *cascú* 23v.16 (< QUISQUE UNU); *com* «com!» 27.11 (< QUOMODO) etc. En el mot *cincuantha* 11v.16 (< QUINUAGINTA) la reducció dissimilatòria [kw] > [k] data ja del llatí vulgar més primerenc.

Els sons consonàntics nasals es conserven així mateix inalterats:

- M > [m] *mà* 13.11 (< MANU); *mes* 23.2 (< MENSE); *mort* 11v.15 (< MORTUO); *meija* 15v.3 (< MEDICU); *missatge* 13v.15 (< ll. vg. MIS-SATICU); *muler* 11.14 (< MULIERE); *marths* 42.1 (< MARTIU); *mació* 44v.16 (< MISSIONE); *manleuta* 26v.22 (< ll. vg. MANU LEVITA); *mal* 40v.21 (< MALE); *malvolenssa* 13v.24 i 25 (< MALEVOLENTIA); *maytat* 46v.18 (< MEDIETATE); *mamòria* 54.15 (< MEMORIA); *menasses* 81.9 (< MINACIAS); *mot* 68.19 (< ll. vg. *MUTTU); *mamella* 13.10 (< ll. vg. MAMMELLA); *musclo* 44v.5 i 6 (< MUSCULU).
- N > [n]: *ne* 11v.1 (< NEC); *nagun* 13v.16 (< NEC UNU); *nou* 23.21 (< NO-VE); *no* 26.4 (< NON); *novembre* 26v.18 (< NOVEMBRE); *nagosi* 31v.8 (< NEGOTIU); *nit* 68.16 (< NOCTE); *nom* 76.25 (< NOMEN); *nombra* 41.11 (< NUMERU); *noves* 24.9 (< NOVAS); *núpcias* 29v.25 (< NUP-TIAS); *nav* 18v.6 (< NAVE); *notari* 18v.29 (< NOTARIU); *nabot* 37v.15 (< NEPOTE); *nagra* 33.2 (< NIGRA).

La *m* de *Micollau* 13.5 és deguda a la influència contaminadora de *Miquel*.

Quant als sons líquids, tenim conservació de la *r* inicial, pronunciada com [r]. Pel que fa a la *l* inicial, tenim palatalització, però pràcticament sempre és representada per *l*:

- R > [r]: *rechtor* 13.6 (< RECTORE); *rey* 25.3 (< REGE); *rameys* 41.9 (< RE-MEDIOS); *raó* 28.25 (< RATIONE); *romaguer* 29.5 (< RUMICARIU); *ra-gina* 41.10 (< REGINA); *ros* 18.7 (< RUSSU).
- L > [l]: *loch* 65.15 (< LOCU); *ladra* 71v.9 (< LATRO); *lit* 71v.24 (< LEC-TU); *lanssa* 13.11 (< LANCEA); *lig* 11.9 (< LEGE); *lum* 66.11 (< LU-MEN); *lissència* 65.5 (< LICENTIA); *lenya* 68.20 (< LIGNA); *libra* 63v.25 (< LIBRU); *leny* 18v.6 (< LIGNU); *letre* 34.22 (< LITTERA); *larch*

55v.17 (< LARGU). Hi ha algun cas escadusser amb *ll* inicial: *sa llaxà anar* 21v.15; *lliures* 60.7 (abreujat *lls*).²⁰

Inicials agrupades

Normalment els grups inicials de consonant + líquida romanen inalterats:

Consonant + *l*: *clau* 14v.9 (< CLAVE); *blanch* 18.17 (< germ. BLANCHIU); *plassa* 54.24 (< PLATTEA); *planter* 21.21 (< PLANTARIU); *clamar* 49v.12 (< CLAMARE).

Però sempre tenim *pus* 21v.4 (< PLUS), amb la *l* antiga absorbida en la velar.

Consonant + *r*: *bras* 37v.33 (< BRACCHIU); *frara* 13v.11 (< FRATER); *franquesa* 22v.21 (< FRANQUITIA); *dret* 22v.20 (< ll. vg. *DIRECTU); *prima* 28.11 (< PRIMA); *clamor* 76.21 (< CLAMORE); *qresadors* 41.11 (< CREDITORES); *gràcia* 41.11 (< GRATIA); *prinsipal* 26v.1 (< PRINCIPALE); *privilligi* 33v.10 (< PRIVILEGIU); *protestació* (< PROTESTATIONE); *provesió* 44v.15 i 16 (< PROVISIONE); *crim* 77v.24 (< CRIMEN); *preu* 22v.13 (< PRETIU); *presència* 81.20 (< PRAESENTIA); *prat* 33.6 (< PRATU); *presó* 26v.21 (< PREHENSIONE); *prevera* 27.8 (< PRESBYTERU).

Són formes dissimilades *pendre* 43.17 (< ll. vg. PRENDERE) i *fadrí* 49v.6 (< ll. vg. FRATRINU).

L'antiga *s* inicial llatina adoptà ben prest una *e* protètica: *astava* 72.10 (< STABAT); *escrivà* 69v.24 (< SCRIBANU); *escriura* 59.14 (< SCRIBERE); *esparà* 27.15 (< SPERAVIT); *espigollar* 14v.24 (< SPICULARE). El mot *siència* 28.25 (< SCIENTIA) és culte.

Són, però, freqüents les formes escrites sense la *e* protètica: *spase* 14v.9; *spacialment* 76v.7; *haviem scrit* 78v.4 i 5; *star* 59.14; *stojaren* 39.15; *Steva* 22v.9; *spicies* 24.2.

Cal dir que alguns d'aquests mots provenen de mots llatins amb el prefix *EX* o, simplement, tenen un altre origen: *stès* 23.19 (< EXTENDERE); *scusar* 30.21 (< EXCUSARE); *scoltàs* 75.22 (< de AUSCULTARE), i d'altres com: *squera* 13.10; *squira* 13v.23, etc.

²⁰ Cf. J. COROMINES: *Estudis de fonètica històrica*, 2. *La palatalització de la l inicial*. *Data, orígens i extensió antiga del fenomen*, dins "Entre dos llenguatges", vol. 1 (Barcelona 1976), 51-85.

Simplex intervocàliques

Com és sabut, la tendència general de les oclusives intervocàliques és la sonorització:

P > [b]: *cubert* 40v.11 (< COOPERTU); *s treballaven* 67v.23 (< del ll.vg. TRIPALIARE); *saber* 11.9 (< SAPERE); *trabayl* 14v.28 (< ll.vg. TREPALIU); *nabot* 37v.15 (< NEPOTE); *cabès* 33.13 (< CAPITIU); *cabeyls* 33.15 (< CAPILLOS); *cabestre* 21.6 (< CAPISTRU); *trobà* 14v.19 (del ll.vg. TROPARE).

Els casos que es presenten sense sonoritzar són mots més o menys cultes o formes verbals en què hom té present el tractament fonètic del mot primitiu: *epístola* 80v.8 (< EPISTULA); *capitol* 18v.3 (< CAPITULU); *depòsit* 26v.28 i 29 (< DEPOSITU); *deputat* 75.18 (< DEPUTATU); *paper* 75.4 (< PAPYRU), etc. o, les formes verbals com: *proposades* 53.26; *fo apagat* 66.11; *deparesha* 22.22; *depertir* 39.19; *aposades...* *avien* 23.7; *apariant* 17v.30.

T > [d]: *adat* 11v.21 (< AETATE); *sadoyl* 21.15 (< SATULIU); *cada[na]* 56.22 (< CATENA); *qresadors* 41.11 (< CREDITORES); *cadela* 44.7 (< CATELIA); *hànades* 37v.27 (< ANATES); *nadiu* 17v.5 (< NATIVU); *traydor* 45.22 (< TRADITORE); *mudets* 77v.27 (< de MUTARE); *percudi* 46v.16 (de PERCUTERE); *ssacodi* 63v.21 (de SUCCUTERE); *criden* 38.8 (< del ll. vg. CRITARE); *cuydan* «cuidant» 21.10 (< de COGITARE); *podia* 36.23 (< ll.vg. POTEBAT); *eser...* *punida* 46v.21 (de PUNIRE); *vadade...* *fo* 63.31 (< de VETARE).

El mot *spasa* 27v.21 era ja *SPADA en llatí vulgar, i, per tant, evoluciona com a D intervocàlica posttònica.

D'altres mots no registren sonorització pel mateix motiu que en el tractament de la P simple intervocàlica: *veritat* 51v.3; *notari* 18v.29; *ssity* 23v.22; *litigiose* 20.17; *quityas* 26v.17; *citació* 78v.20, i, d'altra banda: *mitigant* 28.8; *habitans* 23v.15; *retornà* 28.19; *vituperan* «vituperant» 72.15.

C^{a, o, u} > [g]: *vaguer* 78.13 (< VICARIU); *romaguer* 29.5 (< RUMICARIU); *figaral* 43.11 (< de *figuera* < FICARIA); *sagona* 65.17 (< SECUNDA); *amiga* 58v.5 (< AMICA); *aguyade* 43.12 (< ACULEATA); *nagú* 35v.11 (< NEG-UNU); *ssagons* 45.7 (< SECUNDUM); *espigollar* 14v.24 (< SPICULARE); *sagar* 44.7 (< SECARE); *fo apagat* 66.11 (< de PACARE); *soplega* 44v.15 (< SUPPLICAT); *pregat* 11.21 (< PRAECATU); *pagaren* 19.9 (< PACAVERUNT).

Remarquem, però: *daroga* 43.25; *s racoldava* 49v.29; *racorda* 19.3; *aconsalant* 69.6; *aplicadores* 51v.18; *passificaven* 27.9; *verifificar* (sic) 28v.6; *ss'acostuma* 30v.2; *sa raquilli* 47.19.

cei: després de la sonorització de la velar i del pas intermedi fricatiu sonor [d], aquesta consonant arribà a desaparèixer: *doentas* 30.14 (< DUCENTAS); *vey* 67v.21 (< VICINU); *deembre* 40v.8 (< DECEMBRE); *ssarayn* 11.18 (< ll. med. SARRACENU); *despler* 21v.2; (< DISPLACERE); *gayna* 18v.5 (< FACIENDA). Quant a les formes verbals, vegem concretament la conjugació dels verbs *rebre* (< RECIPERE); *dir* (< DICERE); *fer* (< FACERE); *jaure* (< IACERE) ap. *Taula de formes verbals* (p. 291). Hi ha conservació de la sibilant en els mots *plesentment* 69v.25 i *desembre* 19.3.²⁷

Els cultismes i mots derivats conserven aquesta sibilant: *justicia* 20.18; *lissència* 65.5; *à proceyt* 55v.39; *nassassitat* 54.16; *passificaven* 27.9; *hofasials* 41.10; *braser* 14v.21.

B > [v]: *taverna* 11v.5 (< TABERNA); *cavayllons* 23.6 (< ll.vg. CABALLIONES); *cavaller* 78v.13 (< ll. vg. CABALLARIU); *escrivà* 58.7 (< SCRIBANU); *governador* 78v.13 (< GUBERNATORE); *mirava* 46v.30 (< MIRABAT); *ravalà* 54v.5 (< REBELLAVIT); *cavalcan* «cavalcant» 21.19 (< del ll.vg. CABALLICARE); *davia* 29v.27 (< DEBEBAT); *aver* 18v.14 (< HABERE); *avadors* 30.17 (< HABITORES); *travà* 21.6 (< der. de trava < TRABE «biga»).

F, V > [v]: *Esteva* 62.22 (< STEPHANU); *avonclo* 38.6 (< AVUNCULU); *jove* 20v.7 (< JUVENE); *dijous* 22v.10 (< DIE IOVIS); *divenres* 22.13 (< DIE VENERIS); *provesió* 44v.16 (< PROVISIONE); *novembre* 26v.18 (< NOVEMBRE); *privilligi* 33v.10 (< PRIVILEGIU); *favor* 28v.24 (< FAVORE); *noves* 24.9 (< NOVAS); *coves* 42.11 (< COVAS); *movens* 22.18 (< MOVENTES); *lavava* 71v.3 (< LAVABAT); *lavar* «llevar» 71v.26 (< LEVARE); *manlavar* 14v.4 (< MANU LEVARE); *sobrevench* 44v.31 (< SUPERVENIT).

La b intervocàlica s'ha perdut en les terminacions EBAM/IBAM: *davia* 29v.27 (< DEBEBAT); *volia* 30.1 (< VOLEBAT); *dormia* 67v.11 (< ll.vg. *DORMIBAT); *tolien* 42.5 (< TOLLEBANT). També hi ha pèrdua de la labial en

²⁷ Encara hi podríem afegir alguns altres exemples de l'escrivà A extrets d'altres manuscrits: *surest* (25-VI-1374; vol.16, q.J, f.3); *fasent* (20-III-1358; vol.4, q.B, f.23v.); *jesador* (27-IX-1358; vol.4, f.62v.); *fasadores* (15-IX-1358; vol.4, f.47 i 48); *ressabats* (5-III-1358; vol.4, q.B, f.32v.). D'altra banda, M. Niepage documenta: *vehins* 1622; *veynats* 1340; *sarrain* 1337; *deembra* 1309; *rebre* 1403; *dehim* 1338; *jeim* 1543; *deya* 1400, enfront de *fasadors* 1370; *resabut* 1393; *desener* 1430; *Desembre* 1390; *vishns* 1700; *vesines* 1541 (ap. op. cit., 40).

alguns casos en contacte amb vocal posterior: *avia...aiit* 53v.16; *avien...aïda* 56.28; *aveu aiits* 49v.19; *ha hahiides* 65.12 (< del part. HABUTU). El mateix s'esdevé en: *paor* 45v.9, al costat de la forma monoftongada *por* 14v.8 (< PAVORE); *buyna* 59.25 (< BOVINA); *noembre* 38.1 (< NOVEMBRE); *âl* 25.23, variant de *âvol* (< HABILE) i el derivat *alment* 23.12 «àvolment».²⁸ Observau, però: *ssobornat* 11.21; *sobornació* 55v.38; *habitans* 23v.15; *habitador* 15.1; *dabat* 71v.5; *inobidiència* 77v.24; *pasificar* 28v.10; *rabatent* 45v.22.

La F té també tendència a conservar-se en morfologia verbal: *verifficar* (sic) 28v.6 (< VERIFICARE); *dafendre* 25.9 (< DEFENDERE); *afollarren* 21.21 (de FULLARE); *defansava* 42.6 (< DEFENSABAT); *dafugia* 58v.9 (< DEFUGIEBAT); *passificaven* 27.9 (< PACIFICABANT); *benifasiat* 34.4 (< BENEFICIATU).

La D quan es trobava en posició pretònica normalment arriba a desaparèixer: *traydor* 46v.15 (< TRADITORE); *jueu* 20v.1 (< IUDAEU); *juyha* 68.1 (< IUDAEA); *maytal* 46v.18 (< MEDIETATE); *guardó* 71v.19 (< fràn. WIDARLON); *juy* 20v.14 (< IUDICIU); *siens* 22.18 (< SEDENTES); *â procey*: 55v.39 (< de PROCEDERE); *provayr* 65.11 (< PROVIDERE); *ssayha* 14v.5 (< SEDEBAT); *gonyar* 51.4 (< del germ. WADANJAN); *esglayat* 36v.4 (< de glai < GLADIU); *vaé* 53v.12 (< VIDIT); *vaent* 54.9 (< VIDENDO); *oi* 71.22 (< AUDIVIT) i variants. Vegeu-ne més exemples en la conjugació dels verbs *veure* (< VIDERE); *oir* (< AUDIRE); *seure* (< SEDERE) ap. *Taula de formes verbals* (p. 291).

La sibilant sonora es manté en: *queshacom* 44v.1 (< ll. vg. QUIDDAM-CUMQUE); *gresadors* 41.11 (< CREDITORES); *vesser* 67.7 (< VIDERE); *vaseran* 15v.7 (< VIDERUNT); *saser* 14v.26 (< SEDERE); *casech* 21v.3 (< CECIDIT). D'altres formes més evolucionades: *veura* 15v.4; *voure* 78.4; *veran* 14.4; *viren* 29.8; *qeygé* 42v.26.²⁹ Es perdé molt prest entre vocals inaccentuades, com en: *dicmanja* 11.14 (< DIE DOMINICU) i en mots com: *ara* 11.4 (< AD HORA). En posició posttònica tenim: *espase* 25.7 (< SPADA), però així mateix: *nua* 67v.4 (< NUDA) i *nuas* 59.10 (< NUDAS). Seguida d'una iod s'ha reduït a i: *vuy* 29.5 (< HODIE). El mot *inobidiència* 77v.24 (< INOBIDIENTIA) és culte.

²⁸ Podem afegir-hi, de l'escrivà A, els duplicats *diuhit* (2-X-1358; vol. 4, f.75v.), enfront de *divuyt* (4-X-1358, vol. 4, f. 80). M. Niepage cita així mateix: *noembre* 1329, *Proensa* 1451, *paor* 1371, enfront de *novembre* 1386, etc. (p. 36).

²⁹ Tenim, encara, del tantes vegades citat escrivà A: *quern* (12-III-1358; vol.4, q.B, f.17), i la variant *cuern* (4-X-1358; vol.4, f.81v.), *juhaversch* (2-X-1358; vol.4, f.76v.), *louharen* (20-VIII-1358; vol.4, f.12), enfront de *cresaguts sien* (13-VIII-1358; vol.4, f.3v.). M. Niepage cita *cresadors* 1392, *vesadors* 1568 al costat de *vaedors* 1344 (op. cit., 37).

ca.^{ou} normalment es conserva, sigui en posició pretònica: *nagosi* 31v.8 (< NEGOTIU); *intorogat* 11.9 (< INTERROGATU); *agost* 51.1 i 2 (< AGUSTU); *mitigant* 28.8 (de MITIGARE); *ligat* 20v.6 (< LIGATU), o sigui també en posició posttònica: *biga* 68.12 (< BIGA); *obliga* 51v.18 (< OBLIGAT).

El mot *reyal* 11.1, o *reyls* («moneda») 46.4 són refets sobre *rei* (< REGE), i *jover* 42v.29 sobre *jou* (< JUGU).

Es perdé molt prest en el mot *yo* 50.3 (< ll. vg. EO < EGO).

ca.ⁱ es palatalitza: *pagès* 23.25 (< PAGENSE); *ragina* 41.10 (< REGINA); *brugit* 67.8 (< BRUGITU); *litigiose* 20.17 (< LITIGIOSU); *daligentment* 15v.4 (< der. de DILIGENTE); *ligitymament* 46.8 (< der. de LEGITIMU); *registrar* 78v.20 (< ll. vg. REGISTRARE); *dafugia* 58v.9 (< DEFUGIEBAT); *fugia* 51.18 (< FUGIEBAT); *cugitàs* 77v.3 (< COGITAVISSET); *lagia* 34.22 (< LEGERAT).

Hi ha alguns casos de pèrdua davant r: *bayna* 56v.19 (< VAGINA). A causa de la pronunciació proclítica i imperfecta dels mots de tractament tenim: *Mestre* 54.21 (< MAGISTRU).

El mot *MAGIS* del ll. clàssic perdé prest el so gutural i donà origen a *mas* 14.13, conjunció, i a *més* 18v.14, adverbí.

Observau, a més, el participi *fuyt* 78.11 del mallorquí actual.

La r intervocàlica també ha registrat la mateixa evolució: *dijous* 34.3 (< DIE JOVIS); *major* 11v.20 (< MAIORE). És un cas especial l'evolució del mot *MAIORICAS* > *Mallorques* 17v.8.³⁰

La s intervocàlica se sonoritza i es manté. En posició pretònica: *desalt* 63.11 (postverbal de *desaltar*); *vosaltres* 42v.33 (< VOS ALTEROS); *invesió* 78v.15 (< INVASIONE); *presens* 23v.21 (< PRESENTES); *irosement* 24.11 (der. de IROSU); *provesió* 44v.16 (< PROVISIONE); *inquisició* 78v.21 (< INQUISITIONE); *desonres* 42v.9 (del ll. vg. DISHONORARE); *ha depositat* 77.15 (del ll. vg. DEPAUSARE); *proposades* 53.26 (del ll. vg. PROPAUSARE); *posar* 31v.8 (< PAUSARE); *scusar* 30.21 (< EXCUSARE); *se oposaren* 28v.9 (del ll. vg. OPPAUSARE); *presenta* 26v.3 (< PRAESENTAT); *gosàs* 77v.12 (del ll.vg. AUSARE); *basà* 15v.22 (< BASIAVIT). En posició posttònica: *ase* 21.6 (< ASINU); *àsens* 23v.12 (< ASINOS); *case* 35v.18 (< CASA); *cose* 20.17 (< CAUSA).

³⁰ Vegeu els dubtes manifestats per J. Coromines en *Estudis de fonètica històrica*, dins "Entre dos llenguatges", vol. I (Barcelona 1976), 47 i 48. En els documents de principis de segle de l'arxiu montuïter el trobam escrit: *Maiores* (52-VII-1305; vol.4, q.C, f.11). M. Nicpage registra: *Mayllorcha* 1282, *Maylorqs* 1299, *Malorques* 1309, *Mayorcha* 1291 (op. cit., 42).

La poderosa tendència que té el balear a perdre la sibilant, tant en posició pretònica com postònica, ací només és visible en: *escuar* 57.24 (< EXCUSARE), enfront de *scusar* 30.21 i en els derivats de ECCE ILLAS HORAS i ILLAS HORAS.⁹¹ Vegeu-ne els exemples corresponents en *Els adverbis de temps* (p. 343). La pèrdua que n'observam en *batiat* 33.2 (< BAPTIZATU) és totalment normal. D'altra banda, són casos especials: *esglayha* 13v.6 (< ECCLESIA), en què hi ha dissimilació, i *Tolrà* 27v.2 (< TOLSANU), amb rotacisme de la sibilant.

Les nasals i líquides apareixen conservades sense canvis:

- M > [m]: *clamor* 76.21 (< CLAMORE); *manament* 78v.6 (der. de *manar*); *dimarts* 20.3 (< DIE MARTIS); *dimecres* 40v.7 (< DIE MERCORIS); *sagrament* 30v.2 (< SACRAMENTU); *rameys* 41.9 (< REMEDIOS); *romaguer* 29.5 (< RUMICARIU); *vanama* 74.16 (< VINDEMIA); *omanatja* 30v.1 (< ll. vg. HOMINATICU); *nomenats* 77.24 (< NOMINATOS); *promat* 24.1 (< PROMITTIT); *ramatés* 26v.23 (de REMITTERE); *romanent* 71v.6 (< REMANENTE).
- N > [n]: *moneda* 77v.23 (< MONETA); *manor* 11v.21 (< MINORE); *sinestre* 44.17 (< SINISTRU); *pana* 33v.6 (< POENA); *omanatja* 30v.1 (ll. tardà HOMINATICU); *tanir* 25v.22 (< TENERE); *vanir* 14.4 (< VENIRE); *manava* 28v.19 (< MINABAT); *ranuncia* 11v.18 (< RENUNTIAT); *pinedra* 69v.21 (< POENITTE); *sovanir* 25v.22 (< SUBVENIRE). *Bersalona* 18v.11 i 12 (< BARCINONE) és forma dissimilada.
- L > [l]: *dilecció* 77v.22 (< DILECTIONE); *epistola* 80v.8 (< EPISTULA); *mule* 81v.1 (< MULA); *oliu* 57.5 (< OLIVU); *taula* 67v.12 (< TABULA); *valer* 38v.14 (< VALERE); *voler* 51v.12 (< VOLERE); *saludoren-ssa* 59v.3 i 4 (< SALUTAUERUNT); *delat* 11.9 (< DELATU).
- Són nombrosos els casos d'ultracorrecció gràfica amb ll: *parantella* 17.21 i 22 (< PARANTELA); *privilligi* 33v.10 (< PRIVILEGIU); *canallar* 13.3 (< CALENDARE); *espigollar* 14v. 24 (< SPICULARE); *catallà* 18v.11 (< LACETANU); *mallalt* 65.8; (< MALE HABITU); *volls* 54v.1, (< VOLIS); etc. Per a més detalls, vegeu *Les grafies* (p. 113).
- R > [r]: *panyora* 20.10 (< PIGNORA); *parenta* 17v.7 (< PARENTE); *moro* 18.8 (< MAURU); *irats* 25v.11 (< IRATOS); *era* 49v.26 (< AREA); *mariner* 14v.1 (< ll.vg. MARINARIU); *parantella* 17v.21 i 22 (< PAREN-

⁹¹ Sobre la tendència del dialecte balear a perdre la [z] intervocàlica, vegeu sobretot J. CORMINES: *De gramàtica històrica catalana*, dins "Lleures i converses d'un fildieg" (Barcelona 1971), 256-258.

TELA); *ora* 71v.9 (< HORA); *injúria* 31v.7 (< INJURIA); *oració* 27v.24 (< ORATIONE); *parei* 13v.5 (< ll.vg. PARETE); *prevera* 27.8 (< PRESBYTERU); *maril* 17v.1 (< MARITU); *parar* 28v.18 (< PARARE); *parie* 18v.9 (< PAREBAT); *farir* 23.14 (< FERIRE); *giraren* 39.6 (< GYRAVERUNT); *jurar* 67.2 (< JURARE); *plorant* 36.19 (< de PLORARE).

El mot *aradra* 43.12 (< ARATRU) encara es troba sense dissimilar. Observeu també les variants de *Margarida* i *Caterina*: *Mergalida* 54v.32 i 33; *Mergarida* 67.5; *Mergarita* 56v.31; *Catalina* 45.3; *Catarina* 59v.23.³²

Grups amb iod

PY es conserva en: *sàpie* 14.16; *ssàpien* 43.29 (< de SAPIAM i SAPIANT). Es redueix molt prest en *ssé* 14v.13 (< ll. vg. SAYO < SAPIO).

TY evoluciona de la mateixa manera que la D i C^{ed} intervocàliques. Així tenim, en posició pretònica: *raó* 28.25 (< RATIONE) i el verb derivat *raonar-ssé* 25v.17. Per contra en posició posttònica, el sufix *esa* < ITIA conserva sempre la sibilant: *franquesa* 11v.17 (< FRANQUETIA); *feytases* 17v.14 (< ll.vg. FACTITIAS).³³

Són més o menys cultes: *gràcia* 41.11 (< GRATIA); *justícia* 44v.14 (< JUSTITIA); *serveys* 18.3 (< SERVITIOS); i nombrosos exemples de mots acabats en -ció: *oració* 27v.24 (< ORATIONE); *sobornació* 55v.39 (< SUBORNATIONE); *abitació* 28.18 i 19 (< HABITATIONE); *denunciació* 18v.3 (< DENUNTIATIONE); *donació* 29v.24 (< DONATIONE); *visitació* 78v.5 (< VISITATIONE); *inquisició* 78v.21 (< INQUISITIONE); *protestació* 81.17 (< PROTESTATIONE).

Remarqueu, però, que el grup romànic TICU dóna origen a un so africatat sonor: *missatja* 13.6 (< ll. vg. MISSATICU).

CY en alguns casos ja s'havia reduït a c simple: *faya* 57.8 (< ll.vg. *FACEBAT); *ffayen* 66v.15 (< ll.v. *FACEBANT); *fayna* 18v.5 (< ll.vg. *FACENDA); *feynas* 27v.28. Si resta intervocàlica, dóna normalment [s]: *menasses* 81.9 (< MINACIAS); *manasar* 71.11 (< MINACIARE); *fassa* 55.11 (< FA-

³² En mallorquí actual, *Catalina* i *Margalida*.

³³ En canvi, durant l'època d'en Ramon Llull i en general durant el Regne de Mallorca independent aquest sufix apareixia normalment sense la sibilant. M. Niepage cita per exemple: *franquesa* 1291; *bonea*, *granea*, *redonea* 1291, *lunyca* 1291, *alica* 1349, etc. al costat de *malesa* 1374, *franquesa* 1367, *grasesa* 1354, *pobresa* 1392, *aliesa* 1344, etc. (p. 55). Cf. a més A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLLE: *La llengua de Ramon Llull*, 1313-1314.

CIAT); *fasses* 29.13 (< FACIAS). Els mots *juy* 26.2 (< JUDICIU) i *maliffi* 66v.14 (< MALEFICIU) són mig-cultes. Hi ha inflexió dialectal en *spicies* 24.2 (< SPECIES).

Els mots derivats conserven, així mateix, la [s] que tenen els mots primitius corresponents: *carnisaria* 27.13 (< de *carnisser* < CARNICIARIU); *braser* 14v.21 (< de *braç* < BRACHIU).

BY, VY presenten reducció del grup en e «he» 39.14 (< ll.vg. *HAYO < HABEO). En posició medial es palatalitzen: *aja* 19.5 (< ll.vg. *HAYAT < HABEAT); *ajats* 14v.8 (< ll.vg. *HAYATIS < HABEATIS); *hajam ramès* 77v.23 (< ll.vg. *HAYAMUS < HABEAMUS).

Quan el grup es mantingué fins més tard en posició pretònica passà a *uj* en època romànica, com és ara en: *agreujat* 65.8 (< ll.vg. *AGGREVIATU).

DY, CY, J es palataliten. En català medieval en aquests casos tenim generalment el so [ʒ]. Més tard en català central passà a [ʒ̃] darrere l'accent i es conservà intacte en posició pretònica, com a [ʒ̃]. Nogensmenys, en mallorquí hi ha hagut la tendència a la propagació analògica del so africatat també en posició pretònica, en una bona partida de casos.

Els exemples del ms. en *j* o *g*, però no en *tj* o *tg*, crec que confirmen la pronunciació [ʒ̃]:

En posició pretònica: *mijorn* 21v.8 (< ll.vg. MEDIO DIURNU); *miganit* 32.2 (< MEDIA NOCTE); *coragades* 50v.15 (< ll.vg. CORRIGIATAS); *major* 11v.20 (< MAIORE); *dijous* 22v.10' (< DIE JOVIS); *vijares* 45.7 (< VIDEATUR); *majoral* 20.4; *lejament* 2v.7 (o *legament* 21.13); *ajuda* 80.6. Encara, hi podem refegir una bona partida de formes verbals: *asegar* 81.11; *bandajar* 46.9 i 10; *és bandegat* 80.21; *bandajats* ssón 15v.15; *badocajar* 53v.2; *cotajade ...an* 1v.5; *cugitàs* 77v.3; *sa colpajaven* 58v.8; *s colpagaven* 59v.9; *dafugia* 58v.9; *daffugi* 59v.13; *eser perjudicat* 30.4; *era de viyaras* 71.22; *vigares m'es* 77v.1; *lagia* 34.22; *merssajant* 20v.4; *stojaren* 39.15; *estogà* 39.16; *estojàs* 44.25; *fugia* 51.18; *fugi* 51v.11; *ffugirien* 37v.29; *garbajà* 21.14; *garbajave* 22.5; *novajar* 25v.9; *novagaven-se* 38.30; *s novayavan* 71.19; *sa novayava* 71v.4; *ojau* 46v.7; *registrar* 78v.20; *vagera* 32.6.

En posició posttònica: *corega* 32.9 (< CORRIGIA); *mija* 18.17 (< MEDIA); *puge* 46v.11 (< postverbal de *pujar* < PODIARE); *ssijes* 66v.4 (< baix llatí *CEIAS); *privilligi* 30.5 (< PRIVILEGIU).⁸⁴

⁸⁴ Cf. J. CORDINES: *De gramàtica històrica catalana*, dins "Lletres i converses d'un filòleg" (Barcelona 1971), 260. Al segle XVI sembla que ja és normal la pronunciació [ʒ̃] en casos com:

Per contra, els grups romànics finals DICU/DICE donaren origen a un so africatat sonor [ʤ], representat gràficament *tj* o *tg*: *metja* 15v.5 (< MEDICU); *jutge* 75.17 (< JUDICE). També *tot jorn* es devia pronunciar com a africada palatal sonora.

SY passa a [z]: *basà* 15v.22; *besan* «hesant» 30v.1. Els mots *invesió* 78v.15 (< INVASIONE) i *provesió* 44v.16 (< PROVISIONE) són cultes.

MY apareix reduït en: *vanama* 74.16 (< VINDEMTA); *vanamava* 74.11 (< VINDEMIABAT).

NY es palatalitza *senyor* 13.3 (< SENIORE); *ssenyer* 53v.6 (< SENIOR); *viya* 69v.9 (< VINEA); *menys* 19.5 (< MINUS). El mot *tastamoni* 11.11 i d'altres variants és culte. D'època romànica tenim DIEM DOMINICUM > *DIDOMINICU > *didmenge* > *dichmenja* 41.21. DOMINICU ha donat ací *Domànach* 26v.11, però la forma mig-sàvia *Domingo* 56.1 és també prou freqüent a l'edat mitjana.⁸⁵

LY es palatalitza, però ací trobam també nombroses formes ioditzades, en nombre variable segons l'escrivà. No cal dir que aquest tret dialectal prové de la metròpoli i, per tant, l'hem de considerar com un de tants dialectalismes passius del català de Mallorca al segle XIV. Vegeu-ne exemplificació completa a *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67) amb les notes corresponents.⁸⁶ Els mots *juliol* 22.15 (< JULIOLU); *alianades...ha* 65.5 (de ALIENARE) són més o menys cultes.

⁸⁵ *lletgir*, *donetjar*, *salmutjant*, *ahastanetjaran*, etc. citats en el *Teatre hagiogràfic* a cura de Josep Romeu, vol. I (Barcelona 1957), 115. Encara a finals del segle passat, segons Tomàs Forteza, eren corrents a Pollença les pronunciacions amb [ʤ] d'alguns mots: *roja*, *truja*, *raja*, *rafuda*, (ap. TOMÀS FORTeza, *Gramàtica de la Llengua Catalana* (Palma 1915), 76. L'eivissenc actual coneix la pronunciació fricativa en mots com: *truja*, *lletgir*. (Cf. J. VERNY: *Aproximació a l'estudi del dialecte eivissenc*, Randa 5 (Barcelona 1977), 16.

⁸⁶ Vegeu nota 21.

80	Formes sense ioditzar	Formes ioditzades
A	23	9
B	—	4
C	3	2
D	2	—
F	1	—
G	1	—

Sobre la iodització vegeu J. COROMINES: *Estudis de fonètica històrica*, dins "Entre dos llenguatges", vol. I (Barcelona 1976), 17-19, 29-31; A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLL: *La llengua de Ramon Llull*, 1317; J. VERNY: *Études de quelques problèmes de dialectologie catalane A) Le "iclsme"* dins la seva comunicació *Dialectologie catalane* ap. "La Linguistique Catalane" Ed. Klincksieck (Paris 1973), 289-337. En la llengua actual de Montuiri i en molts altres pobles de Mallorca i de les Illes en general s'ha perdut tot rastre de la iod, i així tenim pronunciacions com: [fúg], [pàg], [vèrmg], etc. Vegeu sobre aquest punt J. VERNY: *Notes phonétiques*, 338.

El grup lly també palatalitza: *aylls* 56v.35 (< ALLIOS); *cavayllons* 23.6 (< *CABALLIONES).

RY es redueix molt prest en *paret* 13v.5 (< *PARETE < PARIETE); *furós* (< FURUSU < FURIOSU); *caparó* 54v.31 (ll. vg. *CAPPARIONE). En altres casos hi ha hagut atracció de la iod a la síl·laba anterior: *prime-ra* 65.16 (< PRIMARIA); *carera* 40.21 (< CARRARIA); *era* 49v.26 (< AREA). Els cultismes mantenen el grup: *notari* 18v.29; *altària* 18v.22; *apariant* 17v.30; *mamòria* 54.15; *perentòria* 65.17.

Grups amb wau

El grup qw intervocàlic sonoritza: *passaguir* 31v.7 (< ll. vg. PERSEQUERE); *ssagax* 30v.8 i 9 (del ll. vg. SEQUERE); *aconsagui* 51.20 (< del ll. vg. CONSEQUERE).

En alguns casos la wau ja desaparegué en llatí vulgar, com en: *courà* 27.11 (< ll. vg. COCERE, pel cl. COQUERE); *janer* 78.20 (< *JANARIU < JANUARIU).

No hi ha sonorització en els mots més o menys cultes: *raqueria* 75.14 (< REQUIRERE); *exacució* 64.13 (< EXEQUITIONE); *raquesta* 75.28 (< REQUESTA); *sacreste* 69v.11 (< SEQUESTRU).

Medials geminades

Com a norma general es redueixen a les simples corresponents.

PP > [p]: *soplega* 44v.15 (< SUPPLICAT); *se oposaren* 28v.9 (< de OPPAUSARE); *capell* 46.4 (< ll. vg. *CAPPELLU); *caparó* 54v.31 (< ll. vg. *CAPPARIONE); *appallat* 63v.29 (< APPELLATU) (també escrit *apallat* 11.18; *apelat* 43v.2); *aparia* 29v.18 (< APPAREBAT); *aporta* 56.26 (< APPORTAT).

BB > [b]: *abourar* 62.4 (< ll.vg. *ABBIBERARE); *adobant* 42v.2 (< del fràncic DUBBAN).

FF > [f]: *afarar* 20.14 (< ll. vg. AFFERRARE); *hoffendra* 27.16 (< OFFENDERE, escrit també *hofendra* 29.19; *offendra* 71.5; *hofendre* 25.24; *ofendre* 27v.8; *ofendra* 27v.27); *affrontava* 81.17 (< AFFRONTABAT).

TT > [t]: *abatayons* (< de abatoll < ll.vg. *BATTUCULU); *bóte* 71v.3 i *bótes* 65.3 (< ll.vg. BUTTIS); *matex* 25.10; *matexa* 27v.9; *mateys* 23v.20 (del ll.vg. METTIPSE); *totom* 19.4 (< TOTTU HOMO); *aturar* 20v.7 (< ll.vg. ATTURARE, var. del cl. OBTURARE); *ramatés* 26v.23 (< de REMITTERE); *matau* «meteu» 74.1 (de MITTERE).

DD > [d]: *anedit* 77.16 (del ll.vg. INADDERE), però el derivat de REDDERE és ja sempre *retre* i no *redre*: *retra* 29v.24 (*retre* 69v.6; *raire* 74.19).

CC^{a,ou} > [k]: *ssacodi* 63v.21 (de SUCCUTERE); *tocar* 14v.10 (< ll.vg. TOCCARE); *sacós* 80.22 (< SUCCURSU); *aquella* 50.10 (< ECCU ILLA); *fo acuyllit* 80.17 (del ll.vg. ACCOLLIGERE); *acostar* 54v.2 (< ll.vg. ACCOSTARE); *acusat* 78.1 (< ACCUSATU).

Per contra, CC^{ei} dona [s]: *basinata* 43.12 (< de *baci* < BACCINU); *ausiura* 44v.8 (< OCCIDERE) escrit també *ausiure* 71.11.

GG > [g]: *agreuja* 65.8 (< ll.vg. AGGRAVIATU).

MM > [m]: *comenat* 81.5 (< COMMANATU); *agra...consumat* (de CONSUMARE); *havia comès* 77v.24 (de COMMITERE); *escomès* 58.25 (del ll.vg. EXCOMMITERE); *caní* 20.7 (< CAMMINU); *mamella* 13.10 (< MAMMELLA); *comanda* 26v.29 (< postverbal de COMMANDARE).

RR > [r]. Quasi sempre representat per la grafia *r* simple: *ferer* 76.6 (< FERRARIU); *tera* 18.5; *tarat* 44.25; *taròs* 63v.23; *carera* 40.21; *corega* 32.9; *coral* 19.5; *fero* 36v.18; *s'ancaragava* 58v.10; *córer* 14.7; *qoragem* 43.4; *agés descaragude* 69v.14 Els escriptors D, F i G empenen *rr*: *arranchà* 76.13; *corrador* 81.2; *interrogat* 76v.19; *anterrogat* 40v.6, etc. Per a més detalls, vegeu *Les grafies*, amb nombrosos exemples (p. 113).

SS es conserva com a [s] i és representat de diverses maneres, segons l'escrivà i la posició en el mot: *ss*, *s*, *z*, *c*. Vegeu-ne abundant exemplificació a *Les grafies* (p. 113).

LL es palatalitza. També es aquest cas, segons la posició d'aquest so en el mot i segons l'escrivà, tenim abundoses variants gràfiques: *l*, *ll*, *yll*, *yl*, *ill*. Per a més detalls sobre aquest punt, vegeu també *Les grafies* (p. 113). Per contra, la LL darrera vocal llarga passa a *l* per compensació quantitativa, segons Coromines. De vegades aquest so apareix escrit *ll*: *galina* 71.9; *galines* 19.5; (de GALLINA); *vila* 71.3 (< VILLA); *vilanes* 34v.9. Enfront de *villa* 49v.24; *villanies* 23.13.

Grups consonàntics llatins interiors

Amb el primer element labial:

Els grups PT, BT, BV han sofert assimilació: *catiu* 11.8 (< CAPTIVU); *satembre* 65.19 (< SEPTEMBRE); *batiat* 11.26 (< BAPTIZATU); *sovanir* 25v.22 (< SUBVENIRE). Són més o menys cultes: *ascriptura* 74v.10 (< SCRIPTURA); *núpcias* 29v.25 (< NUPTIAS); *captanimens* 17.16 i 17 (de *captanir-se*).

En *septembra* 63v.27 hi ha conservació de la labial, mentre que *ces-tembra* és una ultracorrecció, com si vengués de *SEXTEMBER* «sisè mes», en comptes de *SEPTEMBER* «setè mes». Consignam, encara, la variant dissimilada *satembri* 65.14.

rs per confusió amb el grup cs ha donat *ix* en alguns casos: *exa* 53v.2 (< *IPSA*); *aqex* 42v.24 (< *ECCU-IPSU*); *aquexa* 45v.11 (< *ECCU IPSA*); *matex* 25.10 (< *METTIPSU*); *matexa* 27v.9 (< *MITTIPSA*); *axò* 55v.16 (< *IPSÚM*); *negex* 42v.12 (< *NEC IPSU*).

El verb *SUBMITTERE* dona lloc a formes diverses: *ssotsmat-sa* 11v.19; *sosmès-ssa* 33v.10; *ssoimès.a* 30.23; *ssosmas.a* 22v.20, que tenen com a denominador comú el prefix *sots*.

D'altres mots mostren la tendència a la conservació del grup llatí: *s'és absantat* 65.15 i 16 (< de *ABSENTARE*); *subjugant* 51v.20 (de *SUBIUGARE*); *provayr* 65.11 (< *PROVIDERE*); *abrassar* 55v.21 i 22 (< der. de *brac*); *nafrà* 14.8 (< der. de *nafra*); *enbriachs* 25.21 (< *EBRIACOS*); *libra* «llibre» (< *LIBRU*); *obliga* 51v.18 (< *OBLIGAT*).

El grup *MB* s'assimila: *cama* 62v.22 (< *CAMBA*), però es conserva en els derivats, de vegades amb la *m* inicial, de vegades amb la *n* implosiva. Així tenim *també* 46v.30 (< *TAM BENE*); *eytambé* 44v.17 (< *ECCU TAM BENE*), enfront de *aytanbé* 37v.15; *enbatat* 27.19 i 20.

El grup *MP* es conserva intacte: *companya* 76v.10 (< *ll.vg. COMPANIA*); *compara* 58.13 (< *COMPATIR*); *comparer* 29.27 (< *COMPARERE*); etc. No hi manquen, però, les formes reduïdes amb *np*: *enpantha* 45.18; *inpatrades* 41.10; *denpeus* 56.21, etc. Vegeu-ne més exemples a *Les grafies* (p. 113).

MN ha donat *n*: *dan* 15v.11 (< *DAMNU*); *anar* 20.11 (< *ll.vg. *AMNARE*). Tenim, però, *condapnats saran* 64.12, amb *p* sobrerera ultracorrecta.

Grups amb el primer element dental:

TR en general sonoritza: *ladrava* 21.7 (< *LATRABAT*); *nodrits* 49v.4 (< *NUTRITOS*); *ladra* 66.4 (< *LATRO*); *aradra* 43.12 (< *ARATRU*); *fadri* 35v.7 (< *FRATRINU*).

El derivat de *PETRA* és un cas especial. La solució més abundant és *péra/péres* enfront de *pedra/pedres*, menys corrent. Per a aquest punt, vegeu-ne exemples i estadística a *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67). D'altra banda, tenim *rera* 51v.12 (< *RETRO*); *darera* 21.10 (< *DE RETRO*); *Pera* 74v.13 (< *PETRU*), generalment usats proclíticament i que tendeixen a pronunciar-se com un sol grup fònic i, per tant, sense accent en el primer component.

Hi ha conservació del grup llatí en alguns mots com: *atrobà* 23.9; *inpatrades* 41.10; *enputradores* 41.10.

Els grups DJ, DS, DV s'assimilen: *ajudàs* 74.12 (de ADJUTARE); *ajuda* 80.6; al costat de *aydar* 21.4; *ajunyiren* 59v.13 (< ADJUNGERUNT); *ajustà* 76.24 (< AD JUXTAVIT); *assats* 17v.30 (< AD SATIS); *aventurar* 77v.12 (< ADVENTURARE); *avangut...agués* 51.10 (de ADVENIRE).

Per contra, hi ha altres grups que es mantenen inalterats:

SP > sp: *sospita* 32.11 (< SUSPECTA); *resposta* 28.11 (< de RESPONDERE); *despagat* 54.16 (< de despagar); *responia* 34v.7 i 8 (< RESPONDERAT).

ST > st: *tastamoni* 15.13 (< TESTIMONIUM); *pestures* 42.3 (< PASTURAS); *justícia* 20.18 (< JUSTITIA); *balesta* 27.12 (< BALLISTA); *bístia* 46v.31 (< BESTIA); *protestació* 81.17 (< PROTESTATIONE); *festas* 17v.18 (< FESTAS); *costat* 63.5 (< ll.vg. COSTATU); *Protesta* 30.4 (< PROTESTAT); *aguera ...gostat* 34v.5 i 6 (de VASTARE); *van-ssa acostar* 54v.2 (del ll.vg. ACCOSTARE); *castigaré* 75.9 (< de CASTIGARE); *prestade...avia* 28v.30 (de PRAESTARE); *contrastar* 26v.32 (< CONTRA STARE); *vestit* 21v.12 (< VESTITU); *equesta* 31.17 (< ACCU ISTA).

SM > sm: *espasma* 15v.10 i 11 (< SPASMU).

SC^{au} també es conserva inalterat: *agés descaragade* 69v.14 (del ll.vg. DISCARRICARE); *sa descorporà* 54v.12 (del ll.vg. DISCORPORARE).

Per contra, SC^{ai} es palatalitzen: *conèxer* 44v.19 (< COGNOSCERE); *xella* 58v.19 (< ASCELLA), però no hi ha hagut palatalització en *dussiplina* 15v.9 i 10 (< DISCIPLINA) i en mots derivats com: *descenyie's* 76v.15 (< de des i cenyir).

Els derivats germànics de SK^{ai} així mateix es mantenen: *squivàs* «esquiú» 20v.7; *asquella* 76.28; *esquena* 13.9.

Hi ha hagut assimilació en els grups SB i SD, en els mots: *prevera* 15.6 (< PRBSBYTERU); *juradichció* 11v.19 (< JURISDICCIONE).

Líquida davant consonant:

Els escrivans es decideixen per la reacció cultista del restabliment de la *l* implosiva: *vosaltres* 29.12 (< VOS ALTEROS); *malvolent* 39.21 (< MALE VOLENTE); *colteyl* 20.15 (< CULTELLU); *moltes* 17.14 (< MULTAS); *soltas* 26v.17 (ll.vg. SOLTAS); *altària* 18v.22; *altres* 55.21; *altra* 43v.2; *alqayts* 42v.33; *encalssava* 51.19 (< de INCALCIARE); *salià* 27v.8 (< SALTAVIT).

Es conserva, així mateix, la *l* labial que avui s'ha perdut en el mallorquí actual, però que es conserva encara en valencià i eivissenc: *palm*

25.26 (< PALMU); *colp* 13.9 (< COLAPHU); *sa colpajaven* 58v.8. El mot *colpable* 51.25 demostra també l'evolució normal de CULPABILE.

Nogensmenys, tenim dues formes amb la *l* implosiva vocalitzada: *aut* 56v.13 (< ALTU); *faus* 44.25 (< FALCE), de les quals només la darrera és encara usual a Mallorca.³⁷

Els mots *delma* 25.18 (< DECIMU); *mallalt* 65.8 (< MALE HABITU); i el derivat *malaltia* 65.8 són ultracorrectes, mentre que *alberch* 13v.4 i 5 (< germ. HERIBERGU) i *albir* 18v.20 (de l'occitanisme *albirar* < ARBITRARE) són dissimilacions.

Els noms germànics en *ald* perden la *l* final: *Arnau* 17.4; *Gombau* 40.11, però reapareix en la forma femenina corresponent: *Arnauille* 33.11.

R seguida de consonant en principi es manté: *governador* 78v.13 (< GUBERNATORE); *ortolà* 37v.11 (< HORTELANU); *barba* 31.13 (< BARBA); *porta* 34.5 (< PORTA); *verga* 54.6 (< VIRGA); *armes* 14.14 (< ARMAS); *cortins* 37v.6 (< QUARTINOS); *jarmà* 14.4 (< GERMANU); *jarmana* 46v.19 (< GERMANA); *sobornació* 55v.38 (< SUBORNATIONE); *formes* 18.6 (< FORMAS); *jornalls* 49v.1 (< DIURNALES); *perdó* 15.6 (< PERDONE); *serveys* 18.3 (< SERVIYIOS); *merde* 42v.22 (< MERDA); *cortera* 53.27 (< QUARTARIA); *taverna* 11v.5 (< TABERNA); *torbat* 26.6 (< TURBATU); *ordi* 21v.9 (< ORDEU); *portaven* 77.28 (< PORTABANT); *certificants* 78v.2 (< CERTIFICANTES); *dormir* 38.21 (< DORMIRE); *s'entortolla* 56.31 (< del ll.vg. INTORTICULARE); *furtà* 46.3 (< FURTAVIT); *pertir* 26.6 (< PARTIRE); *percutí* 46v.16 (< de PERCUTERE); *racorda* 19.3 (< RECORDAT); *tornar* 51v.16 (< TORNARE).

RC^{ei} *rc* > [rs]: *porcella* 59v.5 (< PORCELLA); *carseller* 78.25 (< CARCERARIU); *merser* 62.3 (< MERCIARIU); *merssajant* 20v.4 i 5 (der. de *merce* < MERCEDE). El mateix s'esdevé amb el grup R + TY.

RS generalment s'assimila: *bosa* 32.10 (< BURSA); *passaguir* 31v.7 (< PERSEQUI); *travassava* 21.9 (< TRANSVERSABAT); *de gose aval* 38.14 (< der. de *cossa* < CURSA). El mot *perssona* 18.4 (< PERSONA) és culte.

N davant consonant generalment es manté: *qintanes* 43.8 (< QUINTANAS); *parantella* 17v.21 i 22 (< PARENTELA); *injúria* 31v.7 (< INJURIA);

³⁷ Per contra, en els documents de principis del segle XIV són molt freqüents els casos de vocalització de la *l* implosiva: vegeu-ne alguns casos extrets de la documentació municipal mon-tuïrera: *Aubiyana* (V-1305; vol.16, q.C, f.7); *causar* (VII-1305; vol.16, q.C, f.113); *Moutó* (I-VIII-1305; vol.16, q.C, f.14v.); *aura* (I-VIII-1305; vol.16, q.C, f.14v.); *auqueria* (18-V-1305; vol.16, q.C, f.7); (9-I-1332; vol.1, q.D, f.33); *auberch* (8-II-1332; vol.1, q.D, f.43). Vegeu també A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLL: *La llengua de Ramon Llull, 1314-1315*; J. COROMINES: *Vides de Sants Rosselloneses*, 301 i 302.

confasió 37v.20 (< CONFESSIONE); *inquisició* 78v.21 (< INQUISITIONE); *franquesa* 11v.17 (< FRANQUITIA); *continent* 56.8 (< CONTINENTE); *volentat* 76.23 (< VOLUNTATE); *planter* 21.21 (< PLANTARIU); *brancha* 54v.16 (< ll.vg. BRANCA); *afrontava* 81.17 (< del ll.vg. AFFRONTARE); *aventurar* 77v.12 (< ADVENTURARE); *intorogat* 11.9 (< INTERROGATU); *mantiu* 23.26 (< de MENTIRE); *presenta* 26v.3 (< PRAESENTAT); *sentí* 35.17 (< de SENTIRE); *injuriant* 41.28 (< de INJURIARE). Hi ha hagut canvi de prefix *inter* per *entre* en: *Entrorogat* 32.11 (< INTERROGATU).

Els grups NF i NV apareixen també conservats, com a norma general: *infanta* 11.17 (< INFANTE); *confessat* 75.12 (< ll.vg. CONFESSATU); *confasió* 37v.20 (< CONFESSIONE); *invesió* 78v.15 (< INVASIONE); *sia convengut* 26v.1 (< de CONVENIRE); *convinens* 11v.13; *convinent* 15.17. Hi ha qualche cas d'assimilació: *covinenssa* 22v.1; *covinent* 17.17, de l'escrivà A, o *covinent* 38v.10 i *covinens* 43v.2, de l'esotivà B.

El grup ND ha sofert assimilació regressiva: *canallar* 13.3 (< CALEN-DARIU); *fatna* 18v.5 (< FACTENDA); *vanama* 74.16 (< VINDEMIA); *vanamados* 74.12 (< VINDEMIATORES); *sagona* 65.17 (< SECUNDA); *demanar* 29v.26 (< DEMANDARE); *manar* 69v.9 (< MANDARE); *vanamava* 74.11 (< VINDEMIABAT); *vania* 11.14 (< VENDEBAT); *s contanian* 71.19 (de *contendre's* <CONTENDERB); *prenent* 41.27 (de PRENDERE); *estania* 31.5 i 6 (< EXTENDEBAT). No hi ha assimilació en *comanda* 26v.29; *enderoquar* 44.16 (der. de *roca*). El mot *viande* 15v.15 prové del fr. *viande* (ll.vg. VIVENDA), i el mot *aplicandas* 78.17 (de APPLICARE) és llatínisme.

Hi ha hagut assimilació progressiva en els mots amb el grup NS: *tesores* 11.7 (< TONSORIAS); *cosín* 67v.26 (< CONSOBRINU); *presó* 26v.21 (< PREHENSIONE); *cosir-ssa* 47.4 (< CONSUMERE); *desats ha* 22.19 (de DEN-SARE); *mesuraven* 49.18 (< MENSURABANT).⁸⁹ Però hi ha també nombroses formes verbals sense assimilar: *aconsaguí* 51.20 (de CONSEQUERE); *aconsalant* 69.6 (del ll.vg. CONSILIARE); *agra...consumat* 35.22 (de CONSUM-MARE); *defansava* 42.6 (de DEFENSARE); *pensar* 72.3 (< PENSARE); *ensemps* 53.10 (< IN SIMUL).

Els grups NC^{a,q,u} i NC^{a,q,u} persisteixen inalterats: *blancha* 18.19 (< BLANCHIA); *brancha* 54v.16 (< ll.vg. BRANCA); *encontrà* 33.9 (< ll.vg. INCONTRAVIT); *encalssava* 51.19 (< INCALCIABAT); *encarnà* 58v.20 (< IN-

⁸⁹ Podem afegir-hi, també de l'escrivà Bernat Vert, el mot *toshios* (< TONSICIOS) (21-VIII-1358; vol.4, q.A, f.13), encara sense dissimular. Cf. J. COROMINES: *De gramàtica històrica catalana*, 236.

CARNAVIT); *s'ancara gava* 58v.11 (< ll.vg. INCARRICABAT); *destrengats* 78v.6 (< DISTRINGATIS); *ajam...alongat* 78v.5 (< der. de *llong* < LONGU).

El grup NG^{ci} palatalitza: *ajunyiren* 59v.13 (de ADJUNGERE); *descenyie's* 76v.15 (de *des* i *cenyr* < CINGERE); *enpanyent* 35.15 (de IMPINGERE); *espanyent* 44v.5 (de EXPINGERE). El mot *Avengelís* 32.14 (< ll.eccl. EVANGELIU) és culte.

El grup NC^{ci} s'assimila: *macip* 66v.1 (< MANCIPIU). Són més o menys cultes: *prinsipal* 26v.1 (< PRINCIPALE); *cancellar* 78v.19 (< CANCELLARE).

Grups amb el segon element líquid:

Els grups BL, GL, CR, BR es mantenen: *obliga* 51v.18 (< OBLIGAT); *hobligació* 11v.22 (< OBLIGATIONE); *esglaiat* 36v.4 (< de *glai* < CLADIU) *nagra* 33.2 (< NIGRA); *libra* 63v.25 (< LIBRU).

L'aplec CR se sonoritza: *sogra* «sogre» 49v.1 (< ll.vg. SOCRU); *ssogra* «sogra» 66.6 (< SOGRA); *sagrament* 30v.2 (< SACRAMENTU); *vinagra* 25.20 (< VINU ACRE); *magra* 18v.22 i el der. *magranty* 18.17 (< de MACRU).

Grups amb el primer element velar:

El grup CT precedit de A o E apareix ja reduït a *et*: *feta* 29v.24 (< FACTA); *fetes* 15.25 (< FACTAS); *treta* 25v.4 i *tretes* 40.23 (< TRACTAS). Idèntica solució trobam quan la *t* resta en posició final: *ffet* 29.12; *fets* 18.7; *tret* 25v.11; *dret* 11v.19; *drets* 68.27. Hi ha un cas de conservació de la *i*: *feytases* 17v.14 (< FACTITIAS).³⁹

La F s'ha inflexionat en: *sospita* 32.11 (< SUSPECTA); *gitaran* «gitaren» 32.9 i *gità* 33.15 (del ll.vg. JECTARE). El mateix s'esdevé en mots en què la *t* resta final: *pits* 43.26 (< PECTUS); *lit* 67v.11 (< LECTU). El mot *rector* 13v.8 (< RECTORE) és culte.

Després de o, u es forma el diftong ui: *scuytà* 29v.10 (del ll.vg. COCTARE); *uytubri* 73v.3; *vuytubri* 71.1 (< del ll.vg. OCTUBRE) per analogia amb *vuit* o *uit*.⁴⁰ En canvi, el derivat de NOCTE és sempre *nit* 68.16; *anit* 13.3 i *de nits* 76.22. Hi ha hagut assimilació en: *matar* 67v.15 (< MAC-TARE); *maltrataran* «maltractaren» 32.2 i 3, al costat de les formes més cultes: *trachtar* 41.23 (< TRACTARE) i *maltractaran* «maltractaren» 32.7 i 8.

El grup CS, escrit x, es palatalitza: *aximpli* 20.19 (< EXEMPLU); *axí* 17.13 (< AC SIC); *axí con* 30v.1 (< AC SIC QUOMODO); *axí que* 67v.13 (< AC

³⁹ Vegeu nota 3.

⁴⁰ Vegeu nota 14.

SIC QUOD); *enhaxí que* 44v.25 (< IN AC SIC QUOD); *dixera* 47.26 (< DIXERAT); *axir* 35.24 (< EXIRE); *escuxau* 62.9 (der. de *cuixa* < COXA); *laxar* 20.25 (< LAXARE). Per confusió de ps amb el grup cs tenim també *ix* en *matexa* (< METT-IPSA). El mot *exacució* 64.13 (< EXECUTIONE) és culte

GN es palatalitza: *sayal* 69v.6 (< SIGNALE); *lenya* 68.20 (< LIGNA); *cunyat* 46v.14 (< COGNATI); *panyoro* 20.10 (< PIGNORA); *puyal* 25.9 (< ll. vg. PUGNALE); *hera penyorat* 81v.10 (de PIGNORARE). Són cultes: *dichnas* 17.6 (< DIGNAS); *signar* 76.24 (< SIGNARE). El mot *conèxer* 44v.19 (< COGNOSCERE) perdé molt prest la g.

GM sofrí vocalització de la velar implosiva en: *ssomera* 21.8 (< SAGMARIA); *somades* 66v.4 (< der. de SAGMA «càrrega»).

Grups llatins de tres o més consonants

Els grups de tres consonants es conserven si la primera és nasal, *n* o *s*, i la tercera és *l* o *r*:

MPL: *aximpli* 20.19 (< EXEMPLU); *complir* 30.15 o *acomplir* 33v.5; *fer compliment* 75.26 (de COMPLERE).

MBR: *novembre* 26v.18 (< NOVEMBRE); *desembre* 19.3 (< DECEMBRE); *satembre* 65.19 (< SEPTEMBRE).

NTR: *contrestar* 26v.32 (< CONTRA STARE); *contre* 49v.30 (< CONTRA); *encontrà* 33.9; *encontrades* 42.26 (del ll.vg. INCONTRARE); *anrà* 71.5 (de INTRARE); *ventre* 45v.20 (< VENTRE); *entrò* 36.11 (< INTRO).

NFR: *enfra* 13.4 (< INFRA).

LTR: *altri* 34v.2 (< ALTRUI); *oltra* 76.23 (< ULTRA).

STR: *sia destrat* 23v.24 (de DISTRINGERE); *cabestre* 21.6 (< CAPISTRU); *registrar* 78v.20 (< ll.vg. REGISTRARE); *sinestre* 44.17 (< SINISTRU); *Mestre* 54.21 (< MAGISTRU).

En el mot *sacreste* 69v.11 (< SEQUESTRU) tenim una metàtesi.

SPL: *despler* 21v.2 (< DISPLACERE).

SCR: *discret* 15.23 (< DISCRETU); *escrivà* 58.7 (ll.vg. SCRIBANU); *ascriptura* 74v.10 (< SCRIPTURA).

El grup cs (x) quan en llatí anava seguit d'una altra consonant es reduí a *s* consonant ben prest: *estrangeras* 45.26 (fr.ant. *estrangier*); *estern* 50.27 (< EXTERNU); *ajustan* «ajustant» 28.13; *hajustayha* 19.5 i 6 (de AD-JXTARE); *esforts* 72.15 (de EX FORTIARE); *escomès* 58.25 (del ll.vg. EX COMMITTERE); *asqorxaren* 43.26 (de EXCORTICARE); *espanyent* 44v.5;

(de EXPINGERE); *estendre* 23.17 (< EXTENDERE); *escuar* 57.24 o *scusar* 30.21 (< EXCUSARE). El grup NX apareix reduït en ància 39.14 (< ANXIA). Remarqueu, però, *expressade* 20v.4; *expressades* 24.3 (del ll.vg. EXPRES-SARE).

En els grups NST i NSTR hi ha vacil·lació. Tenim conservació del grup en: *constituïts* 63v.28 (de CONSTITUERE); *instància* 81v.9 i 10 (< INSTANTIA); *és estat...instruït* 31v.9; *instruir* 31v.8; *era instruït* 29.21 (de INSTRUERE).

Sembla, però, més freqüent l'assimilació d'aquests grups: *mostrar* 28.7; *mostre* 71.13 (de MONSTRARE); *costituït* 65.20; *constituyt* 20v.14; *constituyts* 40v.26; *istància* 65.4; *ffo estruït* 28.28 i 29; *és istruyt* 28v.23; *era istruhit* 35.7.

D'altres grups consonàntics que sofreixen alguna assimilació són els següents:

MPT: *perentòria* 65.17 (< PEREMPTORIA).

NCT: *sinta* 55v.9 (< CINCTA); *Santa* 42v.11 (< SANCTA); *punte* 76v.2 (< PUNCTA); *enpantha* 45.18 (< ll.vg. IMPINCTA).

NSP: *tresportades* ha 65.5 (de TRANSPORTARE).

NSV: *travassava* 21.9 (de TRANSVERSARE).

NSM: *tremit* 50v.7 (de TRANSMITTERE).

NSL: *tralat* 37v.20 (< TRANSLATU).

DPR: *aprés* 14.7 (< AD PRESSU); *enaprés* 22v.2 (< IN AD PRESSU).

Els grups de consonants geminades seguides de líquida redueixen la geminada i conserven la líquida:

GGR: *agreujat* 65.8 (< ll.vg. AGGREVIARE).

FFR: *affrontava* 81.17 (< ll.vg. AFFRONTARE).

PPI: *aplicadores* 51v.18 (de APPLICARE); *soplega* 44v.15 (de SUPPLICARE) i el llatínisme *aplicandas* 78.17.

Grups consonàntics interiors amb iod

Els grups NTY (i NCY), LCY, RTY evolucionen respectivament a: *nç*, *lç*, *rç*. Cal remarcar que la sibilant apareix com a *s* o *ss*, segons l'escrivà:

NTY: *fermanssa* 26v.1 (< ll.vg. FIRMANTIA); *malvolenssa* 13v.23 i 24 (< ll.vg. MALE VOLENTIA); *parenses* 17v.14 (< PARENTIAS); *menbranssa* 53v.10 i 11 (der. de MEMORARE); *ssemblansses* 17v.13 (< der. SIMULARE); *covinenssa* 22v.1 (< CONVENIENTIA).

Són cultes: *presència* 81.20 (< PRAESSENTIA); *siència* 28.25 (< SCIENTIA); *lissència* 65.5 (< LICENTIA); *ranuncia* 11v.18 (de RENUNTIARE); *denuncia* 46v.20 (de DENUNTIARE); *denunciació* 18v.3 (< DENUNTIATIO-NE); *audiència* 76.2 (< AUDIENTIA); *inobidiència* 77v.24 (< INOBEDIENTIA).

NCY: *lanssa* 13.11 (< LANCEA); *lanssà* 31.17; *lanssades* 49v.33.

LCY: *encalssava* 51.19 (de INCALCIARE).

RTY: *forssa* 55.11 (< FORTIA); *forsat* 77v.6; *forsivolment* 43.28. El mot *tèrsia* 65.17 (< TERTIA) és culte.

CTY evoluciona a ç escrit ss: *dressant* 28.20 (del ll.vg. DIRECTIARE) *fayssons* 17.16 (< FACIONES).

STY es palatalitza: *huxava* 21v.13; *auxava* 21.8 (der. de *uix*, ll.vg. USTIU, var. del cl. OSTIU). El mot *bístia* 46v.31 (< BESTIA) és mig-culte, així com també *núpcias* 29v.25 (< NUPCIAS).

Els grups NDY i LNY també han palatalitzat: *vergonya* 57.14 (< VERECUNDIA); *s banyava* 44.25 (de BALNEARE). El mot *ordi* 21v.9 (< ORDEU) es comporta com un mot mig-culte.

També es palatalitza en x el grup ssy: *baxa* 28.22; *sa baxà* 57.10 (del ll.vg. BASSIARE).

Grups amb wau

La wau es manté seguida de a tònica: *cinquantha* 11v.16 (< ll.vg. CINQUANTA), però desapareix davant altres vocals: *cascú* 23v.16; *qescuna* 42.25; *qascuns* 11v.13 (de QUISQUE UNU); *donques* 75.24; *doncs* 28v.12 (< ll.vg. DUNQUE(s)).

Hi ha reducció de la wau ja en llatí vulgar en *cosir-ssa* 47.4 (< CONSUE-RE).

Grups consonàntics romànics

Amb el primer element labial:

En principi els grups v't, v's, b'r, b'l, b't vocalitzen la labial: *Siutat* 44.19 (< CIVITATE); *manleuta* 26v.22 (< MANU LEVITA); *dijous* 22v.10 (< DIE IOVIS); *bous* 20.6 (< BOVES); *abeurar* 33.5 i 6 (< ll.vg. ABBIBERARE); *beura* 11.5 (< BIBERE); *deura* 55v.37 (< DEBERE); *escriura* 59.14 (< SCRI-

BERE); *liurà* 78.23 (de LIBERARE); *taula* 67v.12 (< TABULA); *perauilla* 17.16 (< PARABOLA).⁴¹

Quant al grup B'T, són remarcables les ultracorreccions: *mallalt* 65.8 (< MALE HABITU); *malaltia* 65.8; *s racoldava* 49v.29 (< de *colde* < *coude* < CUBITU). Remarqueu, però, els cultes: *habitants* 23v.15 (de HABITARE); *captanimens* 17.16 i 17 (de CAPUT TENERE), i, encara, *duptan-ssa* 28v.20 (de DUBITARE); *hopta* 32.9 (< OBITU).

El grup B'L es manté en: *estable* 44v.30 (< STABULU); *colpable* 51.25 (< CULPABILE) i, amb labial reduplicada, en *mobbles* 69v.11 (< MOBILES).

Els grups P'R i P'L sonoritzen la labial: *rabre* 27.24 (< RECIPERE); *cobrà* 59v.11 i 12 (del ll.vg. CUPERARE); *ohrén* «obrint» 36v.17 (de APERIRE); *ssobra* 53.18 (< SUPER); *sobrevench* 44v.31 (de SUPERVENIRE); *poble* «pobla» 50.26 (< POPULA). Hi ha labial reduplicada en *pobbla* «pobla» 69.7.

Amb el primer element dental:

T'R dóna generalment R: *vijares* 45.7 (< VIDEATUR); *compara* 58.13 (< COMPATER); *frara* 13v.4 (< FRATER); *mara* 15.5 (< MATER); *para* 13v.10 (< PATER); *prevera* 34.4 (< PRESBYTERU). Hi ha sonorització del grup en *pineda* 69v.21 (< POENITERE).

El grup d'R vocalitza l'oclusiva: *ausiura* 44v.8 (< OCCIDERE); *gaure* 42.16 (< CADERE); *foura* 59v.3 (gàllic *fodr* o francic *fodar*); *veura* 15v.4; *vauré* 37v.29; *vourem* 38v.6 (< VIDERE). Enfront d'alguna forma arcaica: *vesser* 67.7 (< VIDERE); *saser* 14v.26 (< SEDERE).

El grup s't es manté en: *posta de sol* 27.16 i 17 (< POSITA).

SB us reduí molt prest a B tota sola en: *prevera* 34.4 (< PRESBYTERU).

El derivat de DIEM DOMINICUM és encara *dicmanja* 11.14; i el de DIS-JEJUNARE > *dinar* 20.4.

Amb el primer element palatal o velar:

El grup Y'L dóna TL, amb diversitat de grafies segons l'escrivà: *batle* 13.2; *batlle* 41.24; *batla* 50v.12; *balla* 69v.1; *bala* (sic) 75.7. Per a més detalls, vegeu *Caracterització idiolectal dels escrivans*⁴² (p. 67).

⁴¹ Cf. J. RAFEL I FONTANALS: *La u catalana d'origen consonàntic*, ER, vol. XII (Barcelona 1963-1968), 179-211.

⁴² Esquema estadístic de les variants de *batlle*:

A <i>batlle</i> 47; <i>batlle</i> 25.	D <i>batle</i> 36.
B <i>batle</i> 2.	E <i>balla</i> 1.
C <i>batla</i> 32; <i>balla</i> 5; <i>bala</i> (sic) 1.	G <i>batle</i> 4.

Aquest darrer escrivà emprà també el mot *batliu* 77v.24.

Els grups c't, c'r, g't sofreixen en general vocalització de l'oclusiva: *buydava* 74.16 (de VOCITARE); *courà* 27.4 (de ll.vg. COCERE); *cuydan* «cuidant» 21.10 (de COGITARE). Enfront de *despler* 21v.2 (< DISPLACERE) i el culte *cogitar*.

El grup c'm es vocalitza en *deym* 77v.25 (< DICIMUS), però encara es conserva en *Jacme* 27.8 (< JACOMU), i *delma* 25.18 (< DECIMU) és ultracorrecció.

El grup c'l apareix palatalitzat. També ací la proporció de formes ioditzades depèn de l'escrivà:

Sense ioditzar: *s'entortollà* 56.31 (de INTORTICULARE); *ebeylles* 59.26 (< APICULAS).

Formes ioditzades: *hajustaya* 19.5 i 6 (de AD JUXTARE); *abatayons* 31.14 (der. de *abatoll* < BATTUCULU); *oraya* 71v.5.

Quant a la iodització en general, vegeu *Caracterització idiolectal dels escriptors*⁴³ (p. 67).

El grup g'c es presenta reduït en: *ficar* 45v.20; *ficant* 45v.20 (del ll.vg. FIGICARE).

Amb el primer element nasal:

El grup m'n es reduí en època molt antiga en: *dona* 13v.5; *madona* 41.9 (< ll.vg. DOMNA).

M'n, m'l, m'r registra B epentètica en: *fembra* 59v.20 (< FEMINA); *ssemblansses* 17v.13 (der. de *semblar* < SIMULARE); *a menbranssa* 53v.10 (der. de *membrar* < MEMORARE); *nombra* 41.11 (< NUMERU); *cambre* 44v.23 (< CAMERA).

N'r es conserva sense epèntesi com en mallorquí actual: *genra* 54.10 (< GENERU); *divenres* 22.13 (< DIE VENERIS); *honrat* 15.25 (de HONORARE); *desonres* 42v.9 (del ll.vg. DISHONORARE), enfront de *vendrà* 11v.21 i *vendreu* 49v.30 (< VENIRE IAT).⁴⁴

Del grup n't tenim: *matinent* 43.25 i 26 al costat de *mantinent* 31.14 i a *mantinent* 56v.14 i 15 (< MANU TENENTE).

Els derivats de JAM SE SIAT o JAM SIAT són: *jatssasia* 30.5 i *jasie* 78.9, i els de MANU LEVARE i MANU LEVITA: *manlavar* 14v.4 i *manleuta* 26v.22, respectivament.

⁴³ Vegeu nota 36.

⁴⁴ Quant a les consonants epentètiques en el mallorquí, vegeu A. M.ª BADIA i F. DE B. MOLL: *La llengua de Ramon Llull*, 1315; A. M.ª ALCOVER: *Una mica de dialectologia catalana*, BDLLC, IV, 1908, 290; J. VINYA: *Notes phonétiques*, 334-335.

Amb el primer element líquid:

Com a norma general aquests grups es conserven intactes:

L'R: *alre* 29.14 (< ALE RE ?); *volria* 63.11 (< ll.vg. VOLERE IIIAT); *tolra* 76v.11; *tolria* 81.14 (< TOLLERE).

L'T: *soltas* 26v.17 (< ll.vg. SOLTAS).

L'P: *colp* 65.5; *sa colpajaven* 58v.8 (der. de COLAPHU).⁴⁵

L'M: *finalment* 76.13; *generalment* 26v.29 i 30; *corporalmens* [sic] 15v.8; *forsivolment* 43.28; *spacialment* 51v.20.

L'V: *malvolenssa* 13v.23 i 24 (< ll.vg. MALE VOLENTIA); *malvolent* 39.21 (< MALE VOLENTE).

El mot *Tolrà* 27v.2 (< TOLOSANU) registra rotacisme de la s.

Els derivats del llatí vulgar ALICUNU són distints segons l'escrivà:

A: *alcú* 14.16; *alcun* 15v.11; *alcuna* 27.6; *alcunes* 27.21; *algú* 14.17; *alsguns* 58v.16; *algunes* 17v.18.

C: *algun* 71v.14; *alguna* 72.3; *alguns* 71v.25; *algunas* 71v.14; *alsguns* 71.22.

D: *alcuna* 78.12; *alcuns* 76.20; *alcunes* 78v.14

G: *alcunes* 80.6.⁴⁶

Quant al grup R davant consonant, tenim conservació en: *perlar* 78.14 (< PARABOLARE); *Mallorques* 60.7 (< MAIORICAS), mentre que hi ha dissimilació en *alberch* 13v.4 i 5 (< germ. HERIBERGU) i en l'occità *albir* 18v.20 (d'*alhirar* < ARBITRARE). Quan la consonant és oclusiva, evoluciona com a intervocàlica: *servalera* 27.12 (der. de *cervell* < CEREBELLU); *vergonya* 57.14 (< VERECUNDIA). El mot *veritat* 51v.3 (< VERITATE) és culte.

Grups romànics interiors de tres o més consonants

Quan la primera consonant és una nasal, *r*, *l*, *s* i la tercera és *l*, *r*, el grup es conserva:

⁴⁵ En mallorquí actual s'ha perdut la *l* implosiva en aquests exemples i en d'altres semblants. Per contra, tant en valencià com en eivissenc se segueixen conservant.

⁴⁶ Derivats de *alcú* segons l'escrivà:

A: *alcú* 5; *alcun* 2; *alcuna* 6; *alcunes* 4; *algú* 3; *alsguns* 1; *algunes* 1.

C: *algun* 1; *alguna* 1; *alguns* 1; *algunas* 1; *alsguns* 1.

D: *alcuna* 1; *alcuns* 2; *alcunes* 1.

G: *alcunes* 1.

Predominen, per tant, les formes no sonoritzades, sobretot en els escriptors més cultes. Per contra, l'escrivà C, de tendència "popular", no coneix les formes sordes.

MP'R: *avia comprat* 37v.8 (del ll.vg. COMPERARE), enfront de *enpriu* 42v.4 (< IMPERIUM).

NT'R: *dementre que* 11.17 i 18 (< DUM INTERIM QUOD); *entrevenqueran* 27.8 (de INTERVENIRE); *entre* 47.28 (< INTER).

NC'L: *avonclo* 38.6 (< AVINCULUM); *vincla* 15v.9 (< VINCULUM).

NG'L: *janglava* 14v.6 (del ll.vg. JANGULARE, del frànc. JANGELON).

ND'R: *atendra* 30.15 (< ATTENDERE); *estendre* 23.17 (< EXTENDERE); *defendre* 25.9 (< DEFENDERE); *ofendre* 27v.8 (< OFFENDERE). La forma *pendre* 43.18 és una dissimilació (< PREHENDERE).

RD'R: *mordre* 44.8 (< MORDERE).

SP'R: *cabvespra* 27.16; *al vespra* 27v.23; *vespres* 46v.3 (< VESPERUM).

SC'L: *mesclà* 23.8 (del ll.vg. MISCLARE); *musclo* 44v.5 i 6 i *musclada* 41.28 (< MUSCULUM).

NV'L *dóna mbl* en: *amblara* 11.6 i 7 (de INVOLARE), enfront de *enblades* 24.12.

LT'R: *vosaltres* 29.12 (< VOS ALTEROS); *altres* 55.21; *altra* 43v.2 (< ALTERUM).⁴⁷

Hi ha dissimilació en els mots *dimecres* 40v.7 (< *DIE MERCORIS) i *carseller* 78.25 (< CARCERARIUM).

Els grups següents sofreixen assimilació o reducció:

MP'T: *coptava* 44.22; *contave* 44.3; *comtava* 38v.2. Enfront de les formes etimològiques: *comptava* 37v.3; *comptave* 40v.7.

MB'D: *emdosos* 54v.20; *amdosos* 38.13; *abdosos* 43.19; *endosos* 23v.16.

R'PS: *per sso* 17.7 (< PER IPSUM); *empersò* 77v.25.

RT'M: *forment* 58v.8, al costat de *diligentment* 37v.18.

SC'P: *bisbe* 38v.17 (< EPISCOPIUM).

BB'T: *dissabta* 13.3 (< DIE SABBATI).

LL'C: *cavalcan* «cavalcant» 21.19 (del ll.vg. CABALLICARE), al costat de *colgar-sse* 37v.24 (< COLLOCARE).

TT'R: *batre* 23.9 (< ll.vg. BATTERE); *matrà* 47.27 (< *MITTERE HAT); *letr* 34.22 (< LITTERA); *quatre* 65.3 (< QUATTUOR).

Hi ha hagut vocalització de l'oclusiva en: *eytantost* 13v.8; *aytanpoch* 55v.14; *aytanbé* 37v.15; *eytal* 63v.17; *aytals* 28.11.

REDDERE ha donat *reire* 69v.6.

⁴⁷ Per contra, en la documentació de principis del XIV solem trobar *altra* (I-VIII-1305; vol.16, q.C, f.14v.). Vegeu també nota 37.

Els grups D'LL i N'LL registren palatalització: *enlà* 45.21 (< IN ILIAC); *hallà* 54.7 (< AD ILIAC).

Hi ha hagut àmplia reducció en *cosin* 67v.26 (< CONSOBRINU).

Grups romànics interiors amb iod i wau

Els mots amb les terminacions llatines TICU, DICU precedides de vocal sofreixen palatalització d'aquest grup: *metja* 15v.5 (< MEDICU); *mis-satja* 13.6 (< MISSATICU); *jutge* 75.17 (< JUDICE).⁴⁸

També sofreixen palatalització els grups següents:

ND'c, RD'c, D'c: *arapanjava* 22.4 (der. de *penjar* < ll.vg. PENDICARE); *man-jar* 45v.11 (< ll.vg. MANDICARE); *venga* 42v.34 (der. de *venjar* < VIN-DICARE); *brujons* 62.23 (de *burjar* < ll.vg. BURDICARE); *asegar* 81.11 (< ll.vg. ASSEDICARE); *dicmanja* 11.14 (< ll.vg. *DIDOMINICU).
RT'c: *porxo* 62.5 (< PORTICU); *perxa* 57.5; *perxanch* 55.22; *perxanquades* 54v.19; *asqorxaren* 43.26 (de EXCORTICARE).

Sobre els grups romànics que han donat lloc a formes ioditzades, vegeu *Grups amb el primer element palatal o velar*.

Hi ha també algun cas amb wau, com els derivats de DUNQUE(s): *doncs* 28v.12 (*donchs* 28.16), amb la variant *donques* 77.11 i 12.

Finals llatines simples

Generalment han desaparegut, tret d'algunes consonants:

M > [n] (en alguns monosíl·labs): *mon* 40v.24 (< ll.vg. *MUM < MEUM); *ton* 40v.4 (< ll.vg. *TUM < TUUM); *son* 13v.11 (< ll.vg. *SUM < SUUM); *tan* 14v.7 (< TAM); *son* 40v.19 (< SUM); *con* 17.2 (< CUM + sub-juntiu). Es perd, però, en: *ja* 22.24 (< JAM); *que* 44.25 (< QUEM); *ma* 11.16 (< ll.vg. *MAM < MEAM); *sa* 38.17 (< ll.vg. *SAM < SUAM).
La N, L, R s'han conservat en els monosíl·labs com: *en* 11.5 (< IN) *per* 11.5 (< PER); *sol* 27.17 (< SOLE); *non* 14v.12 (< NON), però és més freqüent *no* 11v.10.

La c final es conserva en: *och* 50.5 (< HOC); *hic* 42v.6 (< HIC).

⁴⁸ Vegeu nota 34.

En els polisíl·labs la R passa a ser interior: *entre* 17.4 (< INTER); *quatre* 65.3 (< QUATTUOR); *sartra* 51.3 i 4 (< SARTOR).

La s en general es conserva: *res* 11v.1 (< RES); *los* 27.31 (< ILLOS); *nos* 78.6 (< NOS); *vos* 14v.11 (< VOS); *més* 18v.14 (< MAGIS); *pus* 21v.4 (< PLUS); *tesores* 11.7 (< TONSORIAS); *dimecres* 40v.7 (< DIE MERCORIS); *vosalires* 42v.33 (< VOS ALTEROS); *núpcias* 29v.25 (< NUPTIAS). Es perd, però, en les terminacions verbals AMUS, EMUS, IMUS: *coragam* 38.8; *dar-i'em* 42v.10; *deym* 77v.25. La 2.ª pers. del singular del verb *esser* és *est* (< ESTIS): *est colgat?* 35v.10. Sobre el duplicat *Déus/Déu*, vegeu *Les formes. Restes de l'antiga declinació* (p. 195).

Finals llatines agrupades

El grup ST i NT se simplifiquen per fonètica sintàctica: *és* 77.12 (< EST); *sayhan* 13v.14 (< SEDEBANT); *ssón* 14v.12 (< SUNT); *eren* 43.15 (< ERANT); *ffayen* 66v.15 (< FACEBANT); *ffallen* 23.24 (del ll.vg. FALIARE); *abasten* 64.24 (der. de *abastar*).

Finals simples romàniques

Hi ha manteniment de la M: *lum* 66.11 (< LUMEN); *crim* 77v.24 (< CRIMEN); *om* 47.3 (< HOMO); *nom* 76.25 (< NOMEN); *voliem* 78.6 (de VOLERE); *deym* 77v.25 (< DICIMUS); *ssabem* 40v.13 (de SAPERE).

Quant als derivats de QUOMODO, vegeu *Caracterització lingüística dels escriptors* i *Les formes* (p. 67; p. 195).

També es manté la L: *vol* 64.23 (< VOLET); *val* 76v.16 (< VALET); *coral* 19.5 (< CURRALE); *al* 25.23; *prinsipal* 26v.1 (< PRINCIPALE); *fischal* 81.2 (< FISCHALE); *general* 81.7 i 8 (< GENERALE); *Pol* 25v.7 (< PAULU).

Per contra, la N desapareix com a norma general: *invesió* 78v.15; *oració* 27v.24; *visitació* 78v.5; *abitació* 28.18; *juradihcio* 11v.19; *mació* 44v.16; *protestació* 81.17; *provesió* 44v.15 i 16; *sobornació* 55v.38; *dilecció* 77v.22; *citació* 78v.20; *confasió* 37v.20; *denunciació* 18v.3; *exacució* 64.13; *hobligació* 11v.22; *inquisició* 78v.21; *intercessió* 78v.14; *guardó* 71v.19; *perdó* 15.6; *escrivà* 58.7; *cosin* 67v.26; *fadri* 35v.7; *jarmà* 14.4; *català* 18v.11; *siutadà* 14v.21; *faló* 29v.30; *vey* 67v.21; *bestó* 53.19; *camí* 20.7; *ase* 21.6; *vi* 11.6; *jove* 20v.7; *raó* 28.5; *ca* 21.7.

La *n* es manté en algunes formes verbals, com: *ssa contén* 15.13, al costat de formes amb *n* perduda com *do* 68.16 (de DONARE); *ssové* 57.12 (de SUBVENIRE); *té* 25v.22 (de TENERE). També es conserva en: *Ssimon* 21.16; *ssarayn* 11.18; *cosin* 67v.26; *a mantinent* 56v.14 i 15; *mantinent* 31.14; *manleuta* 26v.22; *manlavar* 14v.4; *vinagra* 25.20, enfront de *cosin* *jarmà* 67v.26; *matinent* 43.25 i 26.⁴⁹

Vegeu, sobre els duplicats *u/un*, *alcú/alcun*, *negú/negun*, l'apartat de *Les formes. Indefinites* (p. 245).

També hi ha dualitat de formes en *bo/bon*, *bé/ben*:

bo: «e que era hom *bo* e covinent» 17.17; «om *bo* e bé apariant» 17v.30; «era beyl hom e bé català en parenses e fayssons e feytases e *bo*» 17v.14 i 15; «e que avien *bo* passament» 18.27 i 28.

bon: «era hom de *bon* tayl» 17.15 i 16; «era bé català e *bon* om» 18v.11; «e que era *bon* om» 18v.24.⁵⁰

bé: «ben» «era hom de *bon* tayl e *bé* català» 17.15 i 16; «*bé* català e *bon* om» 18v.11; «era beyl hom e *bé* català» 17v.14; «om *bo* e *bé* apariant» 17v.30; «que era *bé* català» 18.7.

«*bé*» «*bé* siau vengut» 42.12 i 13; «*bé* aparia que aquels ofendra volgués» 29v.17 i 18; «que deguessen veura *bé* e daligentment les nafres» 15v.4 i 5; «no li pot *bé* sovanir» 25v.22.

«ben *bé*» «*bé* a XXXV anys o aquen entorn» 18.14; «dix e cridà *bé* *dues* o III vagades» 23v.5 i 6.

ben: «e *ben* luny ell hohí novajar» 47.24 i 25.

«certament» «no saràs *bén* mon amich» 40v.24.

«ben *bé*» «e asò ahuí dir al dit Bernat *ben* *dues* vagades» 44v.24 i 25.⁵¹

La *r* es manté pràcticament sempre, tant si es tracta de monosíl·labs com de polisíl·labs: *for* 11v.18; *paor* 45v.9; *pur* «sí» 21v.14; *par* «apar»

⁴⁹ Es sabut que el manteniment de la *n* final en aquest cas de darrere vocal tònica era propi del bisbat de Girona. Cf. per exemple els casos que n'apareixen a la *Crònica* de Bernat Desclot, vol I (Barcelona 1949), 111; als *Diàlegs de Sant Gregori* ja citats, pàgs. 181 i 182, etc. S'gui com sigui, al nostre ms. no és freqüent aquesta conservació. A més, cal remarcar que devora les formes amb *n* final hi ha d'altres casos extrets d'altres documents, fins i tot del mateix escrivà A, que han perdut aquesta consonant, per exemple: *saresí* (25-VI-1374; vol.16, qJ, f.3), del mateix Bernat Vert. D'altra banda, el gramàtic Tomàs Forteza en la seva *Gramàtica de la Llengua Catalana* (Palma 1915), 28, cita una partida d'exemples del mallorquí parlat de la fi del segle XIX que conservaven encara la *n* final, alguns dels quals persisteixen encara avui: *pancuyl*, *panfonteta*, *pancaritat*, *panbenell*, *vinblanc*, *vinagre*, *cosin* *germà*, *a mandreta*, *camín* *real*, *cosin* *Tem*, *sostén*, *ten*.

⁵⁰ Per contra, avui *bo* s'usa només en posició enclítica o en funció substantivada i *bon* en posició proclítica davant substantiu.

⁵¹ Avui dia ha desaparegut l'ús de *bé* davant adjectiu, substituït per la variant *ben*, usada només davant adjectius i adverbis.

40v.20; amor 41v.3; clamor 76.21; albir 18v.20; dinar 20.4; favor 28v.24; despler 21v.2; parer 31.13; tamor 28v.24; broquer 27.13; passador 27v.4; romaguer 29.5; carer 73.19; mirador 38v.4; planter 21.21; barber 44.5; braser 14v.21; carseller 78.25; corrador 81.2; escorxador 19.9; senyor 13.3; senyer 44v.23 i 24; traginer 54.5; vaguer 77v.21; muler 11.23; estrangeras 45.26; comanssador 26.4; manor 11v.21; primer 35v.19; darer 62.4.

El derivat de QUARE és majorment *con* 56v.7, enfront del menys freqüent *cor* 53v.16.

Els infinitius conserven també la *r* final: *abeurar* 33.5 i 6; *abrassar* 55v.21 i 22; *acomplir* 33v.5; *afarar* 20.13; *córer* 14.7; *conèxer* 44v.19; *dir* 13v.2; *depertir* 39.19; *pertir* 26.6; *valer* 38v.14; *dur* 43.16.

Dos únics exemples amb *r* final perduda: *senyó* 32.16 i *asagurà* «assegurar» 50v.13.⁵²

Les intervocàliques llatines *B*, *D*, *C^{ei}*, *TY* quan passen a posició final sofreixen vocalització en [u]:

B, *V* > [u]: *nou* 23.21 (< NOVE); *nau* 18v.6 (< NAVE); *oliu* 57.5 (< OLIVU); *catiu* 11.8 (< CAPTIVU); *clau* 14v.9 (< CLAVE); *nadiu* 17v.5 (< NATIVU); *viu* 15.9 (< VIVU).

D > [u]: *peu* 27v.3 (< PEDE); *prou* 40v.22 (< PRODE); *viu* 11.18 (< VIDIT).

C^{ei} > [u]: *diu* 11.21 (< DICIT); *plau* 14v.11 (< PLACET); *veu* 55v.18 (< VOCE).

TY > [u]: *preu* 22v.13 (< PRETIU); *pou* 63v.11 (< PUTEU).

El mot *ssolàs* 63v.17 (< SOLATIU) és un occitanisme.⁵³

Les consonants intervocàliques *P*, *T*, *C^{ou}*, *S*, de primer sonoritzaren, com és sabut, però després, en ésser finals romàniques, sofreixen neutralització:

P: *prop* 22.2; *macip* 66v.1; *cap* 37v.10; *trop* 42v.6; *sap* 43.5. Observeu, però, que encara apareixen formes amb *b* final: *ssab* 11.21; *cab* 47.1; *hobs* 40v.15.

T: *dabat* 71v.5; *depòsit* 26v.28 i 29; *adat* 64.20; *blat* 66v.4; *batiat* 33.2; *prat* 33.6; *nabot* 37v.15; *quyat* 43.20; *brugit* 67.8; *maytat* 46v.18; *veritat* 80.7; *volentat* 76.23; *grat* 11v.12; *honrat* 15.25; *amat* 26v.4; *marit* 17v.1; *discret* 15.23; *delat* 11.9.

⁵² Cal dir que de tota aquesta llista només el mot *par* "sembla" és pronunciat amb *r* final en català de Mallorca.

⁵³ Vegeu nota 41.

c: escrit amb *ch* o *c* final: *a poch* 14v.6; *foch* 76.28; *joch* 46v.29; *Domànach* 26v.11; *loch* 43.3; *grech* 23v.1; *amic* 18.27; *pech* 14v.7; *prech* 43.9; *poc* 18v.23. Una sola excepció, amb *g* final: *log* 65.20 i passim.⁵⁴
 s: *merdós* 43.14; *renquayós* 43.14; *furós* 53v.9; *cas* 31v.6. Observeu la ultracorrecció *cars* 64.11, corrent en català antic.

Grups romànics de consonants finals

Els següents grups es conserven:

N's: *sens* 40v.3 (< SINE(s)); *fins* 13.12 (< FINE(s)); *diluns* 32.6 (< ll.vg. *DIE LUNIS). Ací cal citar també els plurals com: *béns* 68.26; *mans* 45.19; *pans* 14v.4; *cans* 49v.4; *posasions* 42.27; *fayssons* 17.16.

Observeu, però, dos casos que poden ser rossellonismes, si no són simples errors de l'escrivà: *mans* «mans» 55v.25 (< MANUS) i *matós* 80v.3, variant de *Matons*.⁵⁵

L's: *àls* 11.21 (< ALE(s)); *vols* 56.30 (< VOLIS).

T's: *assats* 28.22 (< AD SATIS); *tots* 76v.30 (< TOTOS); *dimarts* 20.3 (< DIE MARTIS). Vegeu encara una llarga llista de formes verbals de 5.ª pers. a *Les formes. El verb* (p. 254). Hi ha hagut sonorització en el mot *hobs* 40v.15 (< OPUS).

R's (no plurals): *viafores* 74.1 (i variants);⁵⁶ *salavòs* 14.6 (i variants).⁵⁷

Altres grups, que foren interiors en llatí, en perdre la vocal final passen a finals en època romànica, com és ara, el cas de les consonants geminades:

⁵⁴ Vegeu *Les grafies*, notes 9 i 11.

⁵⁵ Cf. J. COROMINES: *Vides de sants rosselloneses*, 313. Al ms. trobam un Jacme Mares 80.25, de vegades designat Jacme Matós 80v.3. D'altra banda, en documents posteriors, però de l'escrivà Bernal Vert (A), retrobam aquest personatge com a Jacme Mators (15-IX-1373; vol.2, q.A, f.10v.). Finalment, en la llista d'homens d'armes de 1359, de l'ADM el trobam com a Jacme Matons. Tot això ens fa pensar que la variant *Matós* pot ésser un rossellonisme en lloc de *Matons*, mentre que *Matós* seria una forma ultracorrecta. Sobre el sufix *ons* aplicat a antroponims, vegeu L. SPITZER: *Catalinons*, BDLLC, tom XVIII (1936), 102 i 103.

⁵⁶ Esquema estadístic de *viafores* i variants:

A: *viaffora* 3; *viafora* 1; *viavora* 1; *viafòs* 1.

C: *viafores* 13; *viaforas* 4; *viafòs* 11.

D: *viaffores* 1; *viaffora* 1; *viaffore* 1.

⁵⁷ Esquema de *salavòs* i variants:

A: *salavòs* 53; *sallavòs* 3; *salavòs* 1; *Lavòs* 1; *asalavòs* 1; *salavores* 1.

D: *seslavors* 4; *lavores* 2; *lavors* 1.

F: *salavòs* 1.

TT > t: *mot* 68.19 (< MUTTU); *got* 25.18 (< GUTTU); *comet* 59v.17 (de COMMITTERE); *tremet* 50v.7 (de TRANSMITTERE); *ssotsmat-ssa* 11v.19 (de SUBMITTERE); *mit-te* 81v.12 (de MITTERE); *promat* 24.1 (de PROMITTERE).

CC > c: *sach* 49v.17 (< SACCU).

SS > s: *après* 14.7 (< AD PRESSU); *enaprès* 22v.2 (< IN AD PRESSU); *ros* 18.7 (< RUSSU); i formes verbals com: *pris* 42v.16; *escomès* 58.25; *més* 23.8; *sa près* 63.8; *hajam ramès* 77v.23; *tremès* 71v.18.

RS generalment s'assimila: *ves* 14v.13; *cós* 39.6 (en a *cós fet*, de CURSU); *devés* 13v.7 (< DE VERSUS); *envés* 29v.2 (< IN VERSUS); *sus* 58.5 (< SURSUM); *jus* 13.10 (< DEORSUM); *desús* 28v.5 *sacós* 80.22. Però també *secors* 80.5, i les formes ultracorrectes *devert* «devers» 54v.14; *vert* 57.9; *cars* 64.11. Per al cas dels plurals en *rs*, vegeu *Les formes. Els plurals* (p. 198);

D'altres consonants agrupades, procedents d'un grup llatí i que es mantenen, són les següents:

ST: *est* 63v.25; *tantost* 25v.10; *eytantost* 13v.8; *contrast* 24.7; *egost* 32.2; *sacreste* 69v.11.

SC^{a, o, u}: *fisch* 51v.18.

RN: *entorn* 18v.20; *estern* 50.27; *jorn* 19.3; *corn* 63v.12; *forn* 71.18.

RT: *sert* 26v.23 (< CERTU); *cort* 11v.19 (< COHORTE); *mort* 32.9; *part* 66.20 (< PARTE); *ort* 21.4.

RC^{a, o, u}: *fforch* 56v.35 (< FORCU).

Quant a l'evolució del grup CT, tenim ja les solucions normals en la llengua actual: *guoret* 31.18 (< VERVACTU); *ffet* 29.12 (< FACTU); *tret* 25v.11 (< TRACTU); *dret* 11v.19 (< ll.vg. DERECTU), i les formes inflexionades com *nir* 68.16 (< NOCTE); *lit* 67v.11 (< LECTU); *pits* 43.26 (< PECTUS).

Tenim palatalització en els grups següents:

GN: *puny* 62.29 (< PUGNU); *leny* 18v.6 (< LIGNU); *seny* 14v.10 (< SIGNU); *prenys* 67.2 (< PRAEGNIS).

NG^{e, i}: *luny* 47.25 (< LONGE).

NN: *any* 25.3 (< ANNU); *affany* 58.26 (< ll. vg. AFANNARE).

Per contra, MN > N: *dan* 15v.11 (< DAMNU).

LL: *colteyl* 20.15 (< COLTELLU); *capell* 46.4; *portel* 38.22; *donzell* 77v.22; *beyl* 18.7; *sadoyl* 21.15; *nuyl hom* 17v.10; *aquell* 63.27, i sembla que també *cabeyls* 33.15, avui pronunciat *cabeis*, en mallorquí actual.

LY: és difícil escatir la pronunciació real dels mots que contenen aquest grup. Sigui com sigui, són freqüents ací i en altres escrits mallorquins les formes ioditzades, totalment normals en aquest dialecte: *trabayl* 14v.28 (< TRIPALIU); *fiyl* 13v.1 (< FILIU); *vuyll* 50.27 (< VOLIO), al costat d'alguna forma ioditzada, com *vuy* 43.17.⁶⁸

c'L: *uyll* 13.12 (< ll.vg. OCLU); *veyl* 18v.17 (< VECLU, per comptes de VETULU).

Hi ha hagut assimilació en els següents grups:

NS > s: *pagès* 23.25 (< PAGENSE); *atès* 51.7 (< ATTENSI); *stès* 23.19 (< EXTENSI); *ofès* 27.22 (< OFFENSIT); *respòs* 14v.10 (< RESPONSIT); *romàs* 18v.11 (< ROMANSIT).

ND > n: *entén* 17.6 (< INTENDIT); *s contén* 35.2 (< CONTENDIT); *Daman* 49v.32 (< DEMANDO). Quant a la terminació dels gerundis, vegeu *Les formes. El verb* (p. 254).

El grup NT apareix perfectament conservat, com encara avui en tot el valencià i el balear en general: *semblant* 41v.6; *vinent* 22v.2; *malvolent entretant* 35.24 i 25; *quant* «quant» 18v.13; *Encontinent* 56.29 i 30; *devant* 49v.18; *demunt* 53.26; *tant* 76v.16; *mantinent* 31.14; *amunt* 37v.10; *ssemblantment* 15.21 *daligentment* 15v.4; *legament* 21.13; *alment* «àvolment» 23.12; *furosement* 23.25; *finalment* 76.13; *forsivolment* 43.28; *forment* 58v.8; *encant* 37v.7; *sagrament* 30v.2; *donament* 26v.31; *manament* 78v.6 i 7; *escampament* 20.27; *compliment* 75.26; *comanssament* 45.16 i 17; *passament* 18.28.

El grup NC^{a, o, u} es conserva: *Blanch* 62v.15; *banch* 28.4; *perxanch* 55.21; *franch* 20.17.

El mateix podem dir de la L davant consonant final: *desalt* 63.11; *mallalt* 65.8; *tolit* 77.16; *fals* 25.23; *molt* 21.14. Fins i tot en alguns casos en què el mallorquí actual ha perdut la l implosiva: *colp* 65.5; *palm* 25.26, tot i que es conserva en d'altres dialectes.⁶⁹

Hi ha hagut vocalització de la l en *aut* 56v.13, amb valor de preposició, *faus* 44.25, corrent en mallorquí actual, i en els noms germànics acabats en *ald*: *Arnau* 17.4; *Gombau* 40.11 (però el femení: *Arnaulle*) 33.11.

⁶⁸ Sobre la iodització, vegeu-ne exemplificació completa a *Caracterització idiolectal dels escriptors* (p. 67) i l'estadística corresponent en *Els sons*, nota 36 (p. 172).

⁶⁹ L'eivissenc i el valencià conserven encara la l implosiva davant labial. Vegeu J. Veny: *Aproximació a l'estudi del dialecte eivissenc*, "Randa", (Barcelona 1977), 18.

Hi ha pèrdua de la *v* final en: *sal* 42.13 en «Déu vos sal».

Vegu el cas especial del llinatge *Susia* en *Els antropònims* (tom II).

Hi ha hagut neutralització de la consonant final en els grups següents:

RD > rt: *vert* 56.23; *tabart* 56.23; *dart* 27.19; *bort* 34.9; *escart* 18v. 22.

RG > rc: *larch* 55v.17; *alberch* 13v. 4 i 5.

NG seguida de *wau*: *sanch* 20.27.

Grups finals de tres consonants

Hi ha conservació del grup, encara que tal volta només en la grafia, en els següents grups:

sr's: *aquests* 11.16; *raquests na seran* 11v.14. Es perd en *est* «ets» 35v.10 (< ESTIS).

MP's: *temps* 29v.25 (< TEMPUS).

RT's: *marths* 42.1 (< MARTIS).

Hi ha hagut reducció en: *ssots* 22v.1 (< SUBTUS); *anans* 78.18 (< IN-ANTE(s)); *ans* 57.8 (< ANTE(s)).

Grups finals amb iod

Els grups *TY* i *CY* donen lloc a [s]: *ssolàs* 63v.17 (< SOLATIUS); *cabès* 33.13 (< CAPITIU); *taròs* 63v.23 (< ll.vg. *TERROCEU); *fas* 69v.20 (< PACIO); *fas* «faç» 28.11 (< FACIE); *bras* 63v.16 (< BRACHIU).

El grup *RTY* esdevé *rtis*. Si més no gràficament, aquesta és la solució que trobam: *esfortis* 72.15 (del ll.vg. EX FORTIARE); *marths* 42.1.⁶⁰

NTY perd la *t* en: *abans* 11v.17 (< ABANTITUS, var. de ABANTE(s)).

⁶⁰ Sembla que ens trobam davant dos rossellonismes. Vegem què en diu J. COROMINES: "Darrere *r* el català del Rosselló, fins el de Perpinyà i la plana, seguí pronunciant una africada que se sol grafia *rs* (i algun cop *tç* o *tz*) en tota l'edat mitjana. L'inventari d'Alart registra *fortises* en els anys 1309, 1339 (bis), 1346, 1362, 1366, 1368, 1369, 1385; *fortgets* 1346; *Fortza* 1377; *reffortisar* i *reffortisament* 1313; del segle XIV ja dona algunes excepcions en aquest mot. En altres mots això es confirma en passar per textos que he despullat directament: *terts*, molts de 1303 a 1308. Afegim-hi encara *tercz* 1311, *exartisia* 1284, *martz* 1313, 1318; *Barissalona* 1317, *esmeritz* 1321 i fins *maris* 1435 i 1593" (ap. *Estudis de fonètica històrica*, dins "Entre dos llenguatges", vol. I (Barcelona 1976), 28. Segons M. de Montoliu la forma *maris* era corrent al camp de Tarragona a principis de segle XX (ap. *Petit vocabulari del Camp de Tarragona*, BDC, tom VI (1918), 47.

Hi ha palatalització en els grups següents:

DY: *veg* 38.14 (< VIDEO); *al mig* 55.22; *en mig* 56v.4 (< MEDIU); *Pug* 75.16 (< PODIU); *vag* 43.18 (< ll.vg. *VADIO), en *vag-li pendre*.
 GY, BY: *lig* 11.9 (< IEGE); *sag* 28v.3 (< SAGIU); *deg* 46v.9 (< DEBEO).
 SSY: *bax* 23.7 (< ll. vg. BASSIU); *cuax* 35.15 (< ll.vg. QUASSI).
 NY: *menys* 13.5 (MINIUS, var. de MINUS); *guany* 45.8 (< de *guanyar*).
 LY: *mils* 76v.27 (< MELIUS).

Així mateix, hi ha palatalització en els grups GN, NG^ai, NN, LL, LY, C'L.

3. LES FORMES

3.1. SUBSTANTIUS I ADJECTIUS

Restes de l'antiga declinació

Primerament cal considerar alguns mots que apareixen adés en la forma derivada del nominatiu (*Déus, hom, senyer*), adés en la forma normal derivada de l'acusatiu (*Déu, home, senyor*). Segons l'escrivà i segons la funció en la frase tenim una o altra forma.

DÉUS/DÉU: L'escrivà A utilitza sempre *Déus* com a cas recte i *Déu* com cas oblic. L'escrivà B empra només *Déu*, tant en funció recta com obliqua. D coneix només alguns casos de *Déu*, tots ells en funció obliqua, i E en funció obliqua veim que fa servir adés la variant *Déus* adés *Déu*. Vegeu-ne alguns exemples:

A: «si *Déus* e bones gens no.l li aguessen tolt» 44v.11 i 12; «si *Déus* e aquelles bones perssones no fossen, aquell agra mort» 62.18 i 19; «*Déus* vos do bona nit!» 68.16.
 «e aquells, los Sans Evangelis da *Déu* de lurs mans corporalmens (sic) tocats, juraran» 15v.7 i 8; «e pel cab de *Déu* aqí à, com na courà l'esquana!» 27v.18 i 19; «eyl qual en mà e.n poder del discret en Bertomeu Ribas, batlie reyal en lo dit loch, jura *Déu* e.yls Sans Quatre Evangellis de *Déu*» 30.31 i 32; «Per lo cap de *Déu*, que pus que axí és, I lucat ho ffarà tot» 28.12 i 13; «E pel cab de *Déu*, ara serà ffet de mi o de vosaltres!» 29.11 i 12; «que pel cab de *Déu*, no s'i pot alre fer!» 29.13 i 14.

B: «Déus vos sal, en Gillemó!» 42.12.

«pel kul de Déu, qe sí faria negex a vós!» 42v.12; «Pes kul de Déu, qe yo voure vós qí sou!» 42v.15; «Pel quap de Déu, qe altre vagade nos en vourem!» 42v.21; «pel cap de Déu, qe no.l pendria» 42v.23.

D: «pel cap da Déu, que per la punte les haurien a pendre» 76v.2; «pell cap de Déu, que ell meneria demà vespra la guayta» 77v.7 i 8; «Pel cap de Déu, que yo cridaré viaffora» 77v.13 i 14.

E: «Demana [t] ffo e antrorag [at] lo dit Hugel Marc sobre Déus e als cotra Avangelis [de] Déu» 32.4 i 5; «Demana [da] [en] troragade ffo la dona Granela sobra Déus e Sans Avengelís de Déu» 32.13 i 14.¹

HOM/HOME: La forma corrent en tots els escriptors, tant en diàlegs com en prosa ordinària, és *hom* (*om*). Només l'escriptor A emprà de manera molt esporàdica la forma *home*, escrita *oma*:

A: «e que era *hom* bo e covinent» 17.17; «e quel viu *om* bo e bé apariant» 17v.30; «e que era *om* escart e magra en la cara» 18v.22; «En bon *om*, anau-vos-en en bon guany» 45v.15; «Null *om* no.m fassa forssa en case mia!» 55.11; «no res menys, I sua somera, que avia comanade ha en I *oma* de Sineu» 22v.5 i 6; «ell sí viu I *oma* lo qual no conaxia» 46v.30; «e lo dit *oma* aquell molt furosement del carer lo desonrave» 47.19 i 20.

D: «vigares m'és que vós no daguéssets menar *hom* que de part sia a la guayta!» 77v.1 i 2.

F: «veran axir I *hom* de dins l'alberch del rector, lo qual dit *hom* hisqué ab lo cap cubert, e dix lo dit Guillemó: «Quin *hom* és aquest?» 40v.10 i 11.²

1 Vet aci l'esquema estadístic de les variants *Déus/Déu* segons cada escriptor:

	<i>Déus</i>	<i>Déu</i>
A	3	22
B	(2)	5 (7)
D	—	3
E	3	3

Els números entre parèntesi de l'escriptor B es refereixen al nombre de vegades que surten les variants de l'antropònim *Deusloral* o *Deuloral*.

2 Esquema de l'ús de les variants *hom/home*:

	<i>hom</i> (<i>om</i>)	<i>home</i> (escrit <i>oma</i>)
A	21	3
D	1	—
F	3	—

L'evissenc actual conserva encara la forma *home*, però a Mallorca, com és sabut, s'usa la forma assimilada *homo*, que sembla que no apareix documentada fins al segle XVI. Cf. M. NIEPCE, *Lauf und Formenlehre*, 30.

SÈNYER/SENYOR: A grans trets podem dir que la primera forma és la usual en els diàlegs i la segona és la pròpia de la prosa normal. Però no hi manquen les excepcions, més o menys nombroses segons l'escrivà,

- A: «E sèyer en Mateu, en ssays aquy!» 11.15 i 16; «E com!, ssènyer, ssabvos greu?» 53v.6; «Sèyer, no hajau por, que no us mordrà!» 44v.23 i 24; «la qual injúria lo dit Magaluf denuncia al dit sènyer batlle» 46v.20; «Danunciat ffo al discret ssènyer batlle» 62.1
 «Danunciat ffo al senyor an Pere Trobat» 11.1; «E dementre lo senyor batlle s'acostava aquel» 29.17; «Danunciat fo al senyor en Bernat Paliser, batle en Muntuyri per lo senyor rey» 13.2 i 3; «En Guillemó March, missatja del senyor rector» 14.19; «e que era bon om e gran amic i compara de sson senyor» 18v.24; «d'on, ffo raquest al dit ssenyor batlle les dites coses eser enquerides» 22.20 i 21.
- B: «Sèyer, anem-nos-en!» 42.24; «con eren en so de mon seyor!» 43.15; «covenant en bona fe ab lo seyor en Bertomeu Ribes» 38v.10 i 11; «fo denunsiat el seyor en Bertomeu Ribes» 42.1 i 2; «e qe deya a son seyor» 42.23 i 24; «e qe viu dos bous seus en la carera del seyor rey» 42v.3.
- C: «l'ay present lo sènyer batla sitar feu» 65.14; «e sobra aquastes pe-raules, que lo sènyer batla comansà de qridar» 74.19 i 20; «de què lo sènyer batla rasponc [?]a él que volanter li farà justisia» 74v.10 i 11.
 «Desnunciat fo al senyó de batla» 71.2; «lo senyó de batla ab lo dit Guillem Rosalló pasava per la carera» 74v.20 i 21; «Demanada entere-gade sobre lo senyó de batla» 73.7; «lo senyor batla manament fau que acal asaguràs en Magaluf ben Maymó 50v.12 i 13.
- D: «sènyer, vcus assí la mia, que no val tant!» 76v.16; «Sènyer, no les vuyt, hara!» 76v.17; «Sènyer, vigares m'es que vós no daguéssets menar hom que de part sia a la guayta!» 77v.1 i 2; «Sènyer, plàcia-us que.n fasats tornar la penyora que.n Brondo se'n mena!» 81.29 i 30; «Sènyer batle, teniu-me per ascusat» 81v.25.
 «hera deputat per lo senyor rey» 75.17 i 18; «demenarcn-los de part del senyor rey les armes, les quals tenien» 77.8; «volie que.ll senyor vaguer, qui ja here daffore fos aquí» 78.13; «cent lliures al fisch del senyor rey aplicandas» 78.17; «E ancontinent lo senyor en Pere Domènech batle de Montuiri» 78.23; «hera en la presó del senyor rey» 80.24 i 25.

E: «Denonciat ffo al *senyó* en Bertomeu Ribas, balla en Muntuyri» 32.1; «Demanat [[fo] e entrorogat lo *senyó* en Pere Astrap» 32.16.

G: lo qual era en la presó del *senyor rey*» 68.24; «Pere Domènech, batle per lo *senyor rey*» 80.2.³

També provenen del nominatiu: *res* 40.8 (< RES); *sartre* 66v.18 (< SARTOR) i el llinatge *Company* 46.4 (< COMPANIO).

Descendeixen del genitiu els noms dels dies de la setmana: *diluns* 32.6; *dimarts* 20.3; *dimecres* 40v.7; *dijous* 22v.10 i 11; *divenres* 22.13; *dissabta* 13.3; *dicmanja* 11.14 i la forma pronominal *lur* 14.4; *lurs* 17v.16 (< ILLURUM, var. de ILLORUM).

Hi ha restes d'ablatiu en alguns composts del llatí MANU: *manlavar* 14v.4; *manleuta* 26v.22; *manlevedor* 78.21, en la terminació *ment* dels adverbis de manera (vegeu-ne llista completa a *Els adverbis*, p. 338).

El gènere

Només val la pena remarcar alguna forma femenina com: *Fraue* 71v.17, femení de *Frau*, algun femení amb *s* final: *prenys* 67.2, algunes oposicions com *jueu* 21v.12/*juyha* 68.1, totalment normals de l'època. També és remarcable l'ús del duplicat genèric *infant* 21v.12/*infanta* 11.17 «nin, allot», avui només usat en la forma masculina en el sentit que té acl. Però en general són totalment normals, les formes de femení, tant entre els adjectius com entre els substantius: *amiga* 58v.5; *blanca* 14v.24; *mesquina* 23.21 i 22; *serventa* 54v.32; *miya* 18.17; *nua* 67v.4; *perentòria* 65.17; *sagona* 65.17; *primera* 65.16; *tèrsia* 65.17; *citasió* 78v.20; *clamor* 78.12; *dassiplina* 15v.9 i 10; *denunciació* 18v.3; etc.

Els plurals

1) Els mots femenins en *a* formen el plural en *es*. Aquesta és també la terminació predominant, però no hi manca tampoc *as*, en major o

³ Esquema estadístic de l'ús de *senyer/senyor*:

	<i>senyer</i> (<i>sèyer</i>)	<i>senyor</i> (<i>seyor</i> o <i>senyó</i>)		<i>senyer</i> (<i>sèyer</i>)	<i>senyor</i> (<i>seyor</i> o <i>senyó</i>)
A	5	52	D	8	13
B	1	5	E	—	2
C	3	11	G	—	2

Per a més detalls sobre les variants gràfiques i les funcions de cada una d'aquestes formes, vegeu la *Caracterització idiolectal dels escriptors* i les notes corresponents (p. 67).

menor percentatge segons l'escrivà. Vegeu-ne l'exemplificació completa a *Caracterització idiolectal dels escrivans* (p. 67), i l'estadística pertinent segons l'escrivà a *Les grafies*, nota 6 (p. 117).

2) Els mots que en llatí acabaven en *n'* recuperen en plural aquesta consonant, tant si es tracta de mots aguts com també plans.

Alguns exemples de mots plurals aguts: *sareyns* 11v.6; *béns* 11v.22; *mans* 15v.22; *pans* 14v.4; *fayssons* 17.16; *posacions* 42.27; *quesquns* 43v.7; *masions* 65.24; *alguns* 71v.25; *desnunsiasions* 74.5; *brujons* 63.21 i 22; *ca-vayllons* 23.6; *obligacions* 24.2; *abatayons* 31.14; *cans* 49v.4; *fadrins* 51v.9; *bastons* 62v.20; *cortins* 37v.6; *alsguns* 71.22; *uns* 56v.25.

Hi ha només un cas amb pèrdua de *n*: *mas* «mans» 55v.25. ¿Es tracta d'un rossellonisme, o més tost d'un error del copista?

Exemples de mots plans: *òmens* 14v.13; *pròmens* 15v.4; *àsans* 72.3; *jòvens* 62.6, però en mallorquí actual s'ha perdut la *n*.⁴

3) En els plurals masculins hi ha tendència a la conservació del grup final *rs* sense assimilar, però això no significa que no hi hagi també plurals assimilats, en proporció diferent segons l'escriba:

A *rs*: *avadors* 5; *diners* 3; *lurs* 3; *qresadors* 1; *abitadors* 1.

s: *avadós* 1; *abitadós* 1; *lus* 1.

C *s*: *avadós* 2; *quarés* 1; *vanamadós* 1.

D *rs*: *habitadors* 1.

G *rs*: *creadors* 1; *esdevinadors* 1.⁵

Vegeu, per a més detalls, *Caracterització lingüística dels escrivans* (p. 67).

4) Hi ha vacil·lació en la terminació dels plurals dels mots masculins acabats en singular en *s* o *ç*: alguns acaben en *es* i d'altres en *os*:

A *es*: *diverses* (o *diversses*) 2; *meses* «mesos de l'any» 6; *intereses* 1; *furoses* 1.

os: (*avia*) *presos* 1; *brasos* 1; (*aguera*) *hofesos* 1; *abdosos* 2 (*amdo-sos* 1; *emdosos* 2; *endosos* 2).

⁴ Per contra, el grup *ns* en aquests plurals es conserva en eivissenc i en general en el català occidental. Cf. JOAN VENY: *Aproximació a l'estudi del dialecte eivissenc "Randa"* 5 (Barcelona 1977), 22. M. NIEPAGE en el seu estudi *Laut und Formenlehre*, 27, registra encara algun exemple de conservació del grup *ns* en ple segle XVII.

⁵ Esquema de la terminació dels plurals masculins en *rs/s*:

	<i>rs</i>	<i>s</i>		<i>rs</i>	<i>s</i>
A	13	3	D	1	—
C	—	4	G	2	—

B es: (ach) meses 1.

os: amdosos 2, (abdosos 3); (avia) mesos 1, (as) mesos 1; (foren) atesos 1.

C es: (as) pasas «pasos» 1.

D es: interesses 1.

E os: trozos 1.

F os: (tots) tresos 1.

G es: diverses 1.^a

Vegeu, així mateix, per a més detalls *Caracterització lingüística idiolectal dels escriptors*, amb les notes corresponents (p. 67).

5) Són normals en el català de l'època els plurals: *saigs* 76.25; *mateys* 26.15.

6) Els mots que en singular acaben en dues consonants en passar a plurals generalment no perden cap consonant i segueixen el tractament normal: *aquests* 54.13; *raquests* 57.19; *molts* 44v.18; *porchs* 22v.3; *tots jorns* 43.9; *cuberts* 68.15; *morts* 27.22; *darts* 56v.10, etc.

Un cas especial és el plural dels mots que acaben en *nt* en singular. També ací les diferències idiolectals són prou importants. Sigui com sigui, es palesa una tendència a la pèrdua de la *t*. Vegem-ho:

A ns: *Sans* 30.32; *convinens* 11v.13; *captanimens* 17.16 i 17; *siens* 22.18; *movens* 22.18; *presens* 23v.21; *diens* 67v.23; *faens* 29v.32; *tans* 64.13; *gens* 68.5; *habitans* 23v.15; *infans* 66.6; *manamens* 20v.2; *corporalmens* (sic) 15v.8.
nts: *infants* 51v.5.

B ns: *covinens* 43v.2.

C nsts: *presensts* 72.23; *tansts* 73v.16.

D ns: *semblans* 77v.13; *presens* 81.9.

nts: *certifficants* 78v.2; *vinents* 51v.20.

E ns: *Sans* 32.13.

0 Plurals masculins en es/os:

	es	os		es	os
A	10	10	E	—	1
B	1	8	F	—	1
C	1 (os)	—	G	1	—
D	1	—			

G ns: *presens* 80v.7.

nts: *vinents* 68.27.⁷

7) Alguns mots, per raons fonètico-històriques, tenen forma de plurals, però en realitat són singulars:

pits: «e matinent donà-me'n al pits» 43.26.

prenys: «e dix que *prenys* era e jurar no volch» 67.2.

temps: «en lo *temps* de les sues núpcias» 29v.25.

8) Cal fer menció encara d'alguns duplicats formals, com és ara:

GENE/GENTS (escrit GENS):

«e que viu en la porta del dit Moxí molta *gent*» 67v.5.

«Demanat qí y hera en la braga, e dix que *gens* hi veyá, mas que eran estrangeras» 45.25 i 26; «Enhaxí que les *gens* que aquí eran ab lo dit Guillemó ensemps aquells pertiren» 56v.20 i 21; «viu les *gens*, qui corien ves la plasse» 56.3 i 4; «e salavòs ella sí isqué defora e viu moltes *gens* a la porta» 68.5 i 6; «e d'altres molts, los quals ell no conex con no és del loch, per què ell puscha les *gens* conèxer» 44v.18 i 19.

TOT JORN/TOTS JORNS:

«e vench ab huna aguyade en la mà, axí com sa va *tot jorn*» 42v.30 i 31; «fadrí, *tots jorns* ta prech que no ich mates los bous e no te'n vols estar!» 43.9 i 10.

ALTA VEU/ALTES VEUS:

«e yl dit Guillemó sí cridà *alta veu* en Berenguer Holiver» 35v.22.

«si no.s fos tancada an una casa e no agés cridat *altas vaus* viafores» 71.14 i 15.

Comparatius i superlatius

Retrobam les formes sintètiques de comparatiu corrents a l'època: *major, manor, mills, (mils)* «millor»:

⁷ Plurals masculins en *nts/ns*:

	<i>nts</i>	<i>ns</i>		<i>nts</i>	<i>ns</i>
A	1	14	D	2	2
B	—	1	E	—	1
C	2 (<i>nts</i>)	—	G	1	1

«e.yl dit Domingo, con és *manor* de XXV anys, *major* emperò de XX, que jura contre aquestes coses no vendrà per *manor* adat ne per altre dret» 11v.20 i 21.

«deshaxie's d'equell axí con *mills* pogué» 58.26.

«e dix que *mills* era ell batle que no lo dit Gabriel» 76v.27 i 28.

El comparatiu de superioritat es forma amb els adverbis *pus* i *més*. Cal dir que *pus* és usat segons els casos com a modificador d'un verb, d'un adverbí, o, sobretot, intensificant un adjectiu. De vegades, també, forma part de frases adverbials. La partícula *més* de vegades modifica un verb o forma part d'una frase adverbial, però, per contra, és poc usada intensificant un adjectiu.⁸

Quant al superlatiu absolut és format a base de *molt* i *fort*. Cal dir que ací el mot *fort* modifica sempre un verb, no un adjectiu. Per al comparatiu de superioritat i superlatiu absolut, vegeu l'exemplificació corresponent a *Caracterització idiolectal de l'escrivà A*, que és l'escrivà que en conté la immensa majoria d'exemples (p. 69).

3.2. L'ARTICLE

L'article cancelleresc

L'article normalment emprat és el derivat de ILLU/ILLA, d'acord amb el següent esquema:

	Singular		Plural	
	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.
Davant consonant	<i>lo</i>	<i>la</i>	<i>los</i>	<i>les</i>
Davant vocal	<i>l'</i>	<i>l'/la</i>	<i>los</i>	<i>les</i>
Darrere vocal	<i>'l/el</i>	<i>la</i>	<i>'ls/los/els</i>	<i>les</i>

Lo davant consonant: «ab *lo* dit Hageg» 11v.5; «per fer *lo* dit tasta-moni» 11v.9 i 10; «sic destret *lo* prinssipal» 11v.17 i 18; «en *lo* canallar»

⁸ En mallorquí actual la partícula *pus* s'usa en frases negatives, interrogatives o dubitatives i en locucions com *pus mai* "mai més", *ni més ni pus* "ni més ni menys", *sense més ni pus* "de sobte". Com a exclamatiu s'usa també per a indicar a un infant que no queda res més d'allò que li duen a menjar o del que volia que li donassen. Per a més detalls vegeu DCVB s. v. *pus*.

13.3; «enfira lo discret» 13.4 i 5; «en lo dit loch» 13.5; «en lo cantó» 13v.4; «fèu lo colp» 13v.13 i 14; «en lo mirador» 59.4; «hisqué lo prom» 14.8; «e lo qual dit metja» 15v.5; «que lo dit Simon» 15v.20 i 21; «sobre lo demunt dit» 17.24; «viu lo dit Jacme» 27v.1; «posà lo peu» 29v.9.

Observeu el doble tractament de *per lo* i *pel* (*pell*) davant consonant:

«*per lo* tot» 11v.13; «*per lo* ventre» 45v.20; «*per lo* senyor rey» 13.2 i 3; «*Per lo* cab de Déu» 28.12; «*per lo* dit Gabriel» 76.9 i 10.

«I colp *pel* costat» 63.5; «*pell* cap de Déu» 77v.7.

És un cas especial: après *lo alberch*» 75.19 i 20.

L' davant vocal: «*per l'uyll* esquera» 13.12; «*de l'alberch* de lur para» 13v.4 i 5; «*ves l'alberch*» 13v.7; «*en l'uyll*» 13v.15; «*de l'honrat* en Guillemó» 15.25; «*darera l'ase*» 20v.5; «*anava a l'ort*» 21.4; «*travà l'ase*» 21.6; «*e con ac fermat l'ase*» 21.6; «*per l'endamà* a sagar 44.7.⁹

Recordem, però, el cas especial de: «après *lo alberch*» 75.19.

L' darrere vocal: les formes masculines *lo*, *los* precedides de mot acabat en vocal no accentuada, especialment *a*, *de*, *e*, *que*, perden en general la vocal i es redueixen a *l*, *ls* (*yl*, *ll*):

«*E.l* dit Rafal» 11v.18; «*c.l* dit Bufí» 14v.8; «*e.yl* missatge» 14v.31; «*Danunciat ffo al* senyor» 11.1; «*e assech-ssa al* portal» 11.17; «*dix al* dit Bufí» 14v.7; «*se n'anava e.l* seu rafal» 42.10; «*saya e.ll* portal» 53.14; «*ss'estaven al* mirador» 58v.4; «*en case del* dit Boreyl» 11.5 i 6; «*amblara del* dit Boreyl» 11.6 i 7; «*daré del* vy» 11.16; «*parent del* dit Hageg» 11v.8 i 9; «*e que.l* dit Hageg» 11.6; «*que.l* rector» 13v.16.

EL (AL, HAL) davant consonant. És poc freqüent:

«*posà hal* peu en la balesta» 29.10 i 11; «*dèya que al* batla no li faya justícia» 73v.13; «*dèya que al* batla que li fes justícia» 73.20 i 21; «*sinó que al* dit Magaluf l'avia ramit de I péra» 50v.14 i 15; «*dix a al* dit Pulí Brondo» 81.12 i 13; «*dix a al* dit catiu» 81v.11; «*e el* dit Colel e en Gillemó Borel coragren» 38.30 i 31; «*en Bernat Goyolons e el* seu misatge» 42.5; «*e el dit* Deulosal» 42.17 i 18; «*e qe el* dit Bernat» 42v.12; «*viu qe el* dit Gillemó 42v.32.¹⁰

⁹ En mallorquí d'ara *el sendemà* o *londemà*. Cf. DCVB s. v. *endemà*.

¹⁰ Vegeu d'altres exemples de formes reforçades en ple segle XIII ap. P. RUSSELL-GERREY: *Mediaeval Catalan Linguistic Texts* (Oxford 1965), 44.

LA (LIA) davant consonant:

«de *la* paròquia» 11.8; «de *la* dita Moje» 13v.6; «estava a *lla* mort» 15v.21; «viu *la* ssomera» 21.8; «de *la* Cortera» 73.18; «en *la* ssua lig» 11.9; «en *la* case» 11.26 i 27; «en *la* plasa» 73.18.

LA davant vocal, i no solament davant *i/u* àtones:

«près *la* infanta» 11.17; «per cas de *la* injúria» 31v.6 i 7; «per *la* era» 23.11; «vench en *la* era» 49.5; «e *la* amiga» 58v.5; «tranchà *la* ancha» 71v.15; «ensemps ab *la* anqueste» 78v.4.¹¹

Cal tenir en compte ací la dissimilació *la I/la hu*:

«*la I* en contre l'altre» 25v.11 i 12; «*la I* contre l'altre» 25v.20 i 21; «e dix *la hu* a l'altre» 38.25; «pus amich de *la I* que de l'altra» 39.23; «viu que *la hu* ne l'altre» 59v.20 i 21; «més per *la I* que per l'altre» 56v.7; «Encara, que *la I* escuar no.s pusca» 57.24.

L' davant vocal: «per l'esquena» 13.8 i 9; «per l'espase» 25.25; «de l'alcaria blanca» 14v.24; «de l'esglaya» 15.23 i 24; «vench en l'alcarie» 18.17 i 18; «e assats de l'altària» 18v.22; «tania l'espase» 25v.10; «endret l'era» 29.7; «que l'amiga» 59.5 i 6.

LOS davant consonant o vocal, o també darrera mots acabats en vocal inaccentuada:

«ab los dits Tàpies» 14v.29 i 30; «ab los desús dits pròmens» 15v.6; «e li basà los peus» 15v.22; «sse'n manà los bous» 20.5 i 6; «sobre los manamens» 20v.2; «vané los dits porchs» 22v.1; «que los dits Pericó e Arnau» 27.17; «trachtar los nagosis» 41.23; «guardava los bous» 43.9; «e pris los bous» 43.10; «rabatent-li los colps» 45v.22; «ab los punys» 51.20; «mostre los pasas» 71.13; «e los saigs» 76.26 i 27; «tots los seus béns» 22.18. «entre los altres» 55.21; «e per los altres» 76.10. «sobre los manamens» 20v.2; «que los dits» 27.17; «guardava los bous» 43.9; «entre los altres» 55.21; «e los saigs» 76.26 i 27.

Ls precedit de vocal. En aquest cas el mot precedent és *a, de, e, que, per*: (> ALS, EYLS, ELLS, DELS, QUELS, PELS):

«anant als bous» 33.5; «isqué dels corals» 27.19; «jura Déu e.yls Sans Quatre Avangellis» 30.32; «e.ells seus infans» 66.9; «que.els altres» 20.19; «e pels cabeyls» 21.14.

¹¹ J. VINY, *Regiment*, 127, registra també formes com *la olla*, *la estopa*, *la estela*, *la espera* en aquest ms. Il·ludat del s. XIV.

ELS (ALS) darrere vocal. És poc freqüent:

«sobra Déus e *als* Cotrà Avangelis» 32.4 i 5; «sobra Déus e *els* Sans Avangelis» 32.16 i 17; «menave a *els* saigs que li tolguesen la spasa» 77v.11 i 12.

LES (LAS) davant consonant, vocal o darrera vocal:

«e anà devés *les* noves» 38v.4; «posaren *les* mans» 59v.8.
 «per *les* eras del collet» 21.9; «aguessen emblades *les* hånades» 37v.27;
 «a *les* espases» 59v.8.
 «da *les* sues armes» 13v.18; «sí viu *les* gens» 56.3; «la qara e *las* mans» 43.26; «de *les* sues núpCIAS» 29v.25; «e a *les* barbes» 62v.1.

L'article salat

L'article salat, procedent de IPSU/IPSA, apareix només de manera molt esporàdica en qualque diàleg de l'escrivà B i formant part de qualque llinatge:

«Grans alqayts sou vosaltres, qe as rector vos fot vostre cosina jarmana, qe no.n feu naguna venga!» 42v.33 i 34; «E en bort, fil d'ora bagasa, qe pes qul de Déu qe si.o us hic trop altre vegade, qe yo us...» 42v.5 i 6; «Gillemó Tàpies, qina raó as tu qe tu.m desonres mon misatje? Si es bous trobes en res del teu, mene'ls e.l coral e dar-t'em peyora!» 42v.8-10; «Renquayós merdós, per qè m'as mesos es bous e.l coral!» 43.14.
 «Arnau Sa Manera» 38v.10; Arnau *des* Pou 73.13; Pere *des* Camps 73v.9; Guillemó *des* Pug 74.18; Guillemó *des* Cros 62v.6.¹²

No són rares les construccions de complement que apareixen sense article, tant en diàlegs com en prosa normal:

«as rector vos fot vostre cosina jarmana» 42v.33; «més faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esgleya que vós ab vostra spase» 14v.8 i 9; «Com par que serches mal!» 40v.20 i 21.
 «E generalment, que ranuncia a cort de I die e de III e a ferma de dret e a donament de panyora a X dies» 33v.7-9; «ranunciaren a totes gràcias e rameys del senyor rey e de madona la ragina e a tots hofasials d'equels,

¹² Quant a l'article salat mallorquí, segueix essent bàsica la recopilació i estudi que en fa T. Forteza dins la *Gramàtica de la Lengua Catalana* (Palma 1915), 149-156. Referents a l'època medieval en trobam alguns exemples a P. RUSSELL-GEBBET: *Medieval Catalan*, 44; Ch. S. M. KNEAZZEH i E. J. NEUGAARD: *Vides de sants rosselloneses*, I, 12 i 13, etc.

tant en *inpatrades* con *enpatrades* e a *gràcia* de mos qresadors» 41.9-11; «E lo dit Boràs, que ranuncia a *dret* e a *for* de ssa juradichció» 30.22 i 23; «E assò promet lo dit Polí atendra e acomplir en *pana* de totes *macions*» 33v.5 i 6; «ans avic en totes *coses* cemblansses de catallà» 18.25 i 26; «totes *manleutes* dades aquí per citasió» 78v.19 i 20.
 «e ssalavòs afararen-ssa a *cabells* e a *barbes*» 63.2 i 3;
 «e anà-se'n a *quasa*» 43.12; «e lo jucu entrà-se'n en *casa sua*» 62v.4; «s'era racullit en *case* d'en Pere Bertolí» 56.6; «s'is raquillí dins *case* del dit Pere Bertolí» 54v.15.

L'article personal

Precedeix els noms de persona, siguin cristians, jueus o esclaus:
 «*en* Guillemó March, misatja del discret *en* Ramon Lorens, rector» 15.23;
 «e aquí vench *en* Nicolau Bufí, prevera» 15.5 i 6; «al discret *en* Bertomeu Ribes, batlle reyal *en* Muntuyri» 22.14; «l'honrat *en* Guillemó Rubert donseyl vager de fora» 15.25 i 26; «present *en* Pere Domènech, batle reyal» 81.8; «*en* Bernat Palicer, batle *en* Muntuyri» 19.1; «era parenta d'*en* Berenguer d'Ortha, sa entràs, de la villa de Ssineu, notari» 17v.7 i 8; «muler d'*en* Franssesch Arnaudilla, donseyl» 20.5; «De nós, n'Arnau de Roax, ssavi *en* dret» 30v.9; «*en* case d'*en* Guillem Picorneyl» 11.4; «al senyor *en* Bernat Vert, tanentloch d'*en* Bernat Paliser, batle *en* Muntuyri» 21.2 i 3; «muler *quondam*, d'*en* Ramon Cortey» 15.1; «sinó que.n Ssimon qu'és son compara» 59v.19; «*en* Pericó Paliser, fill da n'Esteva Paliser» 54v.34 i 35; «la dona muler del majoral d'*en* Brondo» 20.13 i 14; «que.n Pulí Brondo, ciutedà de Malorques» 81.3; «e gran amic d'*en* Bernat Gual, lo prom» 18.27; «lo porxo de *na* Carcta» 62.5; «e *na* Macdalana, d'aquela fiylla» 14v.16 i 17; «*Na* Guiamona, muler qui fo d'*en* Jacme Ribellas, ssantràs» 17.23.
 «*en* case d'*en* Ssalamó Bellembó, jueu» 44.5 i 6; «*Na* Butllara, juyha, muller d'*en* Moxí ben Habraffim, jueu» 67v.8; «que.n Moxí ben Maymó, jueu» 66.5; «N'Issach, fill d'*en* Jusseff, jucu de Mallorques» 51.3.
 «N'Asmat, sareyn» 11.23; «*En* Maffumat, sareyn» 11v.2; «*En* Xanxiireyl, batiat nagra, catiu d'*en* Polí Brondo» 33.2.

L'article personal tendeix a no aparèixer després d'algun títol honorífic o encapçalant un paràgraf o en enumeracions de persones; sobretot això s'esdevé en els escrits de D, i no tant en G i C:

- D: «l'honrat mosèn *Bernat* de Tous» 78v.12 i 13; «De nós, *Bernat* de Pertagàs, donzell vaguer de fora» 78v.1; «*Arnau* Se Manera» 78.1; «*Bernat* Rosseylló» 75.12; «*Gabriell* Domènech» 76.19; «*Thomàs* Vilalür» 76v.19; «*Johan* Agost» 77.1; «*Guillemó* Blanch 77.14; trobaren en *Jacme* Prats, *Arnau* Manera e *Bernat* Pol» 76v.24 i 25; «trobaren *Jacme* Prats, *Arnau* Manera e *Bernat* Pol» 77.6 i 7; «ensemps ab en Tomàs Vilaur, saig, *Pericó* Ses Oliveres, *Guillemó* Blanch e *Pericó* Trobat» 77.4 i 5; «spacialment e *Bernat* Pol» 76v.7.
- G: «Con a audiència de mi, *Pere* Domènech, batle» 80.2; «*Pere* Porta» 80.9.
- C: «*Bernat* Faurat» 71v.23; «*Bernat* Soler» 72.1.

Mai no apareix l'article personal darrere les construccions (*lo*) *dit*, (*la*) *dita*, *la dona/la dona muller*, *per nom*, i darrere els demostratius:

«aquel *dit* Figuera agra mort» 20.14; «dix a *al dit* Pulí Brondo» 81.12; «e viu *lo dit* Moxí» 66.20; «para *del dit* Berenguer Gual» 18v.25; «les armes *del dit* Manera» 76v.8; «avia mort a *la dita* Frau I galina» 71.9; «na anà manasar a *la dita* Frau» 71.11; «contre aquells *dits* Pere e Falip» 54v.25; «*Ios dits* Bernat Tona e Arnau Domànach» 66v.5.

«*La dona* Catalina» 45.3; «majoral de *la dona* Guiamona» 20.4 i 5; «ab *la dona* Moje» 14v.16; «en la case de *la dona* Moja» 14v.4; «e *la dona* muler del dit Boreyl» 11.15.

«I catiu, *per nom* Joan Xinxarell» 81.4 i 5; «I jueu, *per nom* Moxí Cxiarin» 22.1; «a *aquell* Gabriel» 76.21 i 22; *aquest* Gabriel 76.23 i 24.

En els diàlegs és freqüent l'ús de l'article personal davant diversos apel·latius referits a persones a qui hom escomet en la conversa:

«En bon hom, anau-vos-en en bon guany!» 45.7 i 8; «En ca, barba merdose, que per aytal da Déu que yo us ausiuré, que vós ma n'aveu fetes moltes!» 49.9-11; «Non ment yo, *en* pagès!» 23.25; «Sín mantiu bé, *na* bagassa merdosa, que malla yc ssou vengude!» 23.26 i 27; «En ca, fill da cha, e vos sots anat clamar de mi!» 50.13 i 14.

Són, però, més corrents els casos d'absència d'article personal:

«*Renquayós* merdós, per qè m'as mesos es bous e.l corall!» 43.14; «*Bagassa* merdose, que male yc sou vengude!» 23v.6; «*Bort*, hobry, e hix defforal» 35.16; «*Fiyl* del barba merdosel» 31.13; «*Fadri*, tots jorns ta prech qe no ich mates los bous e no te'n vols estar!» 43.9 i 10; «*Compara*,

mal vos està que una porssella m'avets manjade!» 58.13 i 14; «Ca, fill da cal!» 50.16; «Vc avant, barba merdose!» 81.27 i 28; «Traydor, ffill da traydor!» 46v.15.

El mateix podem dir quan són noms de persona, noms de pila o cognoms. En aquest cas són més nombrosos els casos amb article personal:

«En Magaluf ben Maymó, ojaui!» 46v.7; «Digau, en Magaluf, què us deg yo per la panyora que tanits mia?» 46v.8 i 9; «En Bernat Banat, en Bernat Banat, vós m'aveu levades les mies V garbes de forment, qui jayen per la era!» 23.10 i 11; «En Bernat, con fforment hi guaveu trobat?» 23.20; «En Guabriell, vós m'aveu manjada la mia porssella!» 59v.5; «E sèyer en Mateu, e ssays aquy, e taniu ma fiylla e daré del vy aquests catius!» 11.15 i 16; «En Monet Colel, anem de qose aval, que aspasa arangade hi veg!» 38.14; «En Monet, en Guillemó Boreyll, desau-vos vosaltres detràs lo cantó, e yo ffer-m'e avayl e vauré qui són, que ssi us vayan molts ffugirien, poder!» 37v.27-29; «Calats, en Pericó S'Olivera, que entra vós e yo quant o sabem!» 77v.4 i 5; «Huldè, en Guillemó, laxau-lo!» 42.23; «Sènyer en Brondo...» 81v.16; «En Ferer Gombau, preste'm l'espase, que yo veuré qui és aquest qui'ns hich va escoltant!» 40.15 i 17; «Déu vos sal, en Gillemó!» 42.12.

Hi ha també força exemples sense article personal:

«Tonet, vols hanar en Muntuyri, e digues e l ca, fill de ca, en Magaluf ben Maymó, que vénga assí, que son para lo voll, que pel cab da Déu, yo'ls aussiuiré!» 49.12-14; «Farrer, presta'm l'espase!» 40v.13 i 14; «Bernat, da-li açex serbox!» 42v.24 i 25; «Gillemó Tàpies, fe ton prou e faràs qe sam!» [?] 42v.13; «Jacme no ffasses, que vet-hi lo batlle!» 29.13; «Digues, Xinxirel, per què as tu nafrat ne farit lo catiu de la dona Franssescha Arnau?» 33.10 i 11; «Domànech Arnau, pertit-ta de mi, que yo no é ància de tu. Vet-en!» 39.13 i 14; «Manera qui és part?» 77v.3 i 4; «Tonet, yo't daré VI diners e ve'm a Muntuyri, e digues en Magaluf esdantagat e digues-ly que vénga assy, que sson para lo voll!» 50.3-5.¹³

¹³ Quant a l'article personal, vegeu F. DE B. MOLL: *Gramàtica històrica catalana* (Madrid 1952), 326 i 327; A. M.ª ALCOVER: *Els articles personals*, BDLIC, IX (1916-1917), 248-262.

3.3. FORMES PRONOMINALS

Pronoms personals

EN FUNCIO DE SUBJECTE

Les formes pronominals plenes en funció de subjecte són: *yo, tu/vós, ell/ella, nós, vosaltres, ells/elles*:

yo:

- A: «No ajats por, que més faria yo ab aquest bastó» 14v.8 i 9; «yo así janglaré» 14v.11; «yo no e ància de tu!» 39.14; «Yo no l'e nafrat» 33.11 i 12; «Yo la't daré!» 20.11; «Non ment, yo, en pagès!» 23.25; «Yo no.t son tangut» 31.10 i 11; «que yo't pagaré» 31.13 i 14; «e yo ffer-m'é avay!» 37v.28; «què us deg yo» 46v.8 i 9; «yo't daré VI diners» 50.3; «Yo daré en Tonet quatre diners» 50v.8 i 9; «Yo tench loch d'escrivà» 58v.17; «per aytal da Déu que yo us ausiuré» 49.10; «yo'ls ausiuré» 49.14; «Yo t'ic faré anar scoltan!» 40.21 i 22.
- B: «yo vouré vós qí soul» 42v.15; «e an asò en Deulosal e yo qoragem-i» 43.4; «e an asò yo viu-lo venir» 42v.15 i 16; «e yo vag-li pendre l'aguyade, e tentost con yo li agí presa» 43.18 i 19; «e yo dixí» 43.22; «qe si.o us hic trop altre vegade, qe yo us...» 42v.6; «E qe per aquesta barba, qe yo e tu nos en vourem!» 38v.6.
- D: «entra vós e yo quant o sabem!» 77v.5; «E que yo fas las vestres faynas» 75.8; «Per sert, que yo vos an castigaré!» 75.9; «les quals coses, yo, dit batle» 76.17; «yo no y pusch alra fer» 77v.6; «sobre açò, yo, dit [Pere] Domènech» 81.18 i 19; «Mit-te primer, que yo vouré quis parerà devant» 81v.12 i 13.
- F: «Yo son!» 40v.19; «No u ffaré yo, que si m'eré hobs, con ho farie yo!» 40v.14 i 15.

Les formes de tractament tu/vós

TU: s'usa en les relacions entre iguals, siguin cristians, jueus o esclaus, sempre que hi hagi confiança i coneixença mútua, i, així mateix, en les relacions entre membres de categoria social superior, en dirigir-se a un membre de l'inferior. També s'usa, en lloc de vós, quan hom vol remarcar per qualque motiu una manca de respecte a la persona a qui

hom escomet. No hi són desconeguts els casos de vacil·lació, en l'ús de *tu/vós*. Vegeu més avall l'ús de la forma *vós*¹⁴ (p. 211).

Dos montuïrers cristians s'escometen mútuament sobre una empara: «e stancnt lo blat en la era sí y vench en Berenguer Parató, dient al dit Mateu: «Digues, *tu*, per què m'as feta aquesta empara que m'as fetal!», e yl dit Mateu li respòs e dix: «Que no le t'e feta, mas fer-la t'é!», e aquel dix: «Yo no t són tangut, que *tu* est tangut a mi!», «Ans», dix lo dit Mateu: «Es *tu* tangut a mi!», e salavòs lo dit Berenguer sí s'acostà al dit Mateu, dient-li: «Fiyl del barba merdosc!», o axí li'n dóna de parer, «que yo't pagaré!», e salavòs lo dit Berenguer Parató mantinent donà abatayons ab dos darts que tania per l'escana al dit Mateu irosement, e tantost e de present lo dit Bernat aquel corech, o li tolç los darts, dient-li: «E qu'és! *Tu* l'as a mi feta equesta vilania!». 31.7-17.

L'esclau grec Barbavayre acusa un altre esclau, Xanxireyl, batiat negre:

«aquí encontrà en Barbavayre, grech, catiu de la dona Pugdorffilla, lo qual dit grech li dix: «Digues, Xinxirel, per què as *tu* nafprat ne farit lo catiu de la dona Franssescha Arnaulle?», e l dit Xinxirel li dixera: «Yo no l'e nafprat ne farit, sinó que li e prese l'agullade, que li ratré!» 33.8-12.

El prevere Pericó Tona escomet amb espasa arrencada i insulta en Guillemó Rosseylló, fill d'un ciutadà:

«e l dit Pericó Tona, pensant-sa que fos lo dit Guillemó Rosseylló, aquel tirà colp d'espase, de la qual donà gran colp a la porta, que l tros de l'espase sí trancà, e si lo dit Guillemó Carbó no s fos desat, aquel agucra mort o gostat. Encara, despuys, lo dit Pericó Tona sí deya al dit Guillemó Rosseylló: «Ix defora, bort, hix defora!», e l dit Guillemó Rosseylló sí li responia: «Mas entre *tu*!», e sobra les noves sí vench en Bernat Tona, para del dit Pericó, eyl qual sí ach noves de paraules vilanes ab en Guillemó Rosseylló». 34v.2-10.

Una altra escomesa nocturna entre joveçans montuïrers:

«En Simon Carbonel, jurat, entarogat sobre la demunt dita denunsiasió, e dix qe és ver que digmenge, qe hom comtava a XI del dit mes, a hora

¹⁴ Sembla que a la part forana civissenca hom seguia el mateix sistema de tractament fins a ben entrat el segle XX. Dec aquesta informació a l'amic i col·lega Isidor Mari. Quant als tractaments en català medieval, vegeu sobretot la tesi de llicenciatura de M.ª MONTAUT I BARBARÀ: *Fórmules de tractament en català medieval (segles XIII, XIV i XV)* (Barcelona 1972), inèdita.

del sey del ladra, qe él, estant en sa cassa, qe hoí noves, e qe hisqué e anà devés les noves, e qe auýí-u, qe en Guillemó Tàpies e Arnau Domànecch qe.s contrestaven, qe.s posà la mà en la barba, e qe dix a Arnau Domànecch: «E qe per aquesta barba, que yo e *tu* nos en vourem!» 38v.1-6; «e con los dits Guillemó Tàpies e Pericó foren pres del cantó, I poc abans detràs lo cantó, sí isqué n'Arnau Domànach, del dit loch de Muntuyri, ab l'espase treta, vincent contre lo dit Guillemó Tàpies per aquel hofendra, e après del dit Arnau sí hisqué en Guillemó Boreyl, del dit loch, aytambé ab l'espase treta, en contre lo dit Guillemó Tàpies, e lo dit Guillem aytambé arenchà la sua espase dient al dit Arnau: «Domànecch Arnau, pertix-ta de mí, que yo no e ància de *tu*! Vet-en!» 39.7-14.

Una altra vegada és un jove montuïrer qui provoca en Guillemó Rosseylló:

«e diguere lo dit Guillemó: «Qui va là?», e responera lo dit Pericó Trobat: «Yo son!», e lo dit Guillemó li dix: «Con vas ab cap cubert?», e cyll respòs: «Que tatu [sic] a ffer!». Respòs lo dit Guillemó: «Com par que serches mall!», e aquel Pericó Trobat que li dix que: «Ans lo serques *tu*!», e dix-li tantost lo dit Guillemó: «Vet-an en bon.ore, fe ton prou, que si altre vagade t'ich ancontre en la mia ancontrade ab cap cubert no saràs ben mon amich!» 40v.18-24.

En Bernat Goyolons, senyor, s'adreça d'aquesta manera a en Guillemó Tàpies, missatge d'en Bernat Vert:

«Guillemó Tàpies, qina raó as *tu* qe *tu*.m desonres mon misatge? Si es bous trobes en res del teu, mene'ls el coral e dar-t'em peyora!» 42v.8-10.

En una altra ocasió el citat Guillemó Rosseylló es dirigeix d'aquesta manera a un jueu:

«E qu.és!, jueu, *tu* as ffet lo mal aquells fadrins, encara ta n'est anat clamar!» 51v.8 i 9.

Altra volta trobam el mateix Guillemó Rosseylló adreçant-se a un jueu anomenat Magaluf ben Maymó:

«E qu.és! Eytal ssolàs ma faràs *tu*!» 63v.17 i 18.

vós: cobreix el camp semàntic dels actuals *vós* i *vostè*. Ací és usat entre iguals quan hom vol remarcar un cert respecte, distanciament, o, simplement, manca de confiança; i, evidentment, és emprat també pels membres de categoria social inferior en adreçar-se a individus de clas-

ses superiors, o també en dirigir-se una persona de menor edat a qualcú més vell. Cal remarcar, també, que no hi manquen casos de doble ús: *tu/vós*, sobretot entre iguals, sense oblidar, tampoc, que en un diàleg entre persones «desiguals» la persona de reputació inferior pot perdre el respecte a l'altra i tractar-lo de *tu*. Vegeu-ne alguns exemples:

Diàleg entre el rector de la vila de Montuïri i un dels preveres de la parròquia:

«c a poch, ss'estach que vench lo regtor, e dix al dit Bufi: «E què fets aquí, e con sou tan pech, que axí estats menys d'armes?» e.l dit Bufi sí li dix: «No ajats por, que més faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esgleya que vós ab vostra spasel!», e.yl ractor sí li va dir: «Axiu e vcu tocar lo seny!», e.l dit Bufi sí li respòs: «Tocau-lo vós, si us plau, que yo así janglaré ab aquestes masdoncs!» 14v.6-11.

La dona Riera i en Bernat Banet s'escometen verbalment sobre un suposat robatori de garbes:

«En Bernat Banat, vós m'aveu batudes aquestes V garbes qí.m ffallen e aveu-les mesclades ab lo vostro blat!», e salavòs lo dit Banet tot furosement li dix que.n mentia. Ela li dix: «Non ment yo, en pagès!», e.l dit Banet, encara, li dix furosement: «Sí.n mantiu bé, na bagassa merdose, que malla yc ssou vengude!», e salavòs la dita dona sí li dix: «E com que.l meu forment sta pres del vostro, e vós lo m'aveu batut ab lo vostro, que no yc ha nagú blat pres del meu sinó vós, que aveu batut menys de mi!» 23.23-30.

Dos montuïrers, en Bertomeu Deulosal i en Guillemó Tàpies, se saluden d'aquesta manera en trobar-se en el camí reial:

«és ver qe él se n'anava e.l seu rafal, e qe con fo en las cases de las covas sí trobà en Gillemó Tàpies e li dix: «Déu vos sal, en Gillemó!», e.l dit Gillemó qe li dix: «Bé siau vengut!» 42.10-13.

El mateix missatge Guillemó Tàpies tracta en principi de vós a Bernat Goyolons, senyor, i també al seu missatge:

«e qe vvu venir en Gillemó Tàpies, e qe dix e.l misatge del dit Bernat: «E en bort, fil d'ora bagasa, qe pes qul de Déu que si.o us hic trop altre vegade, que yo us...», mas qe no hoyí qè li dix. Més avant, él, auïdes aquestes noves, près huna aguyade en la mà e anà-se'n devés los bous, e qe digera: «Gillemó Tàpics, qina raó as tu qe tu.m desonres mon mi-

satje? Si es bous trobes en res del teu, menç'ls e.l coral e dar-t'em peyorat!», e qe lo dit Gillemó qe responera e qe dix: «E Santa Maria, ten gran alquayt cuidau-vos eser, qe pel qul de Déu qe sí faria negex a vós!», e qe el dit Bernat Goyolons qe li dix: «Guillemó Tàpies, fe ton prou e faràs qe sam!» [?]; «e an asò qe lo dit, Guillemó qe aranquà lo coltel e vench ves éi, a qe jurà qe «Pes qul de Déu, qe yo vouré vós qí sou!» 42v.4-15.

Nogensmenys, una vegada departits però encara engrescats en la baralla, apareix el tutejament:

«e con los agren pertits, diu qe lo dit Gillemó qe deya e.l dit Bernat: «Bort, fil d'ora bagasa, qe altre vagade nos en vourem, qe en tot loch l'esperaré!» 43.1-3.

També es tracten de vós en Pascual Gillabert, braser, i en Bernat Claver, barber, en el curs d'una brega moguda arran d'una mossegada de cadella:

«e.n Bernat Claver sí isqué a la porta dient: «E com! Ab lo coltell vos laxau anar vós a la mia cadella! Ara la m'aguésseu vós tocade!» 44.9-11; «Entretant, lo dit barber sí isqué a la sua porta molt furosement, dient al dit Pascual: «E qués! Ab lo quoltell vos laxau anar a la mia cadela!», e lo dit Pascual li respòs: «Banssò, que ab queshacom m'é yo a daffen-dra de la cadella!», e diguera lo dit Bernat: «E pel cab de Déu, que sí la m'aguésseu tocade, que mala yc fórau vangut!» 44.29-31 i 44v.1-3.

En Bernat Vergili tracta en principi de vós el jueu Magaluf ben Maymó, però en indignar-se per la resposta del jueu el tuteja:

«e lo dit Bernat sí li dix: «Digau, en Magaluf, què us deg yo per la panyora que tanits mia?», e.l dit Magaluf li respòs, dient que «Per tot lo mes de marts proppassat ma daviau XLV sous, e despuys, ma davau la puge dell dit temps enssà!», e.l dit Bernat li respòs irosament: «En ca, fill de ca, que no és axí, que no.t deg tant!» 46v.8-12.

N'Abram Sen Tou, jueu de Mallorques, crida el jueu Magaluf ben Maymó tot dient-li: «Am mi Magaluf, veus là que us qriden!» 47.1 i 2.

En Bernat Vergili i el jueu Maymó ben Jacob s'escometen verbalment tractant-se de vós. Remarqueu, per contra, el tractament diferencial entre el primer i el fadrí o jovenet Bernat Tona:

«e con foren en la era lo dit Bernat sí dixera e.l dit Maymó: «En ca, fill da ca, que pell cab da Déu, e vós vos sou clamat en Siutat de mi sens

que no y ha rahó per què, e que pel cab de Déu, que vós ma tor/ nareu aquells XXV ssous que avets aüts de ma sogra per jornalls e macions injustament e yo éls aüts a pagar, ho pell cab da Déu yo us ausiuré!», e lo dit Maymó li respòs que no havia son para de tan bons cans, fills da cans nodrits, e aquí e aquí [sic] entre ells agueran moltes noves, de les quals no li racorden, mas bé hahuí dir e.l.l dit Bernat que dix ha hu fadri, fill d'en Bernat Tona: «Vols anar a Muntuyri, e digues e.n Magaluf ben Maymó que vénga así, que son para.ll voll, e dar-t'é IIII diners!», e.l dit fadri sí dix: «Dau-los-ma!», e.l dit Bernat aquells no li donà. Damanat ell ssi viu que.l dit Maymó lanssa ne espase, e dix que no que ell ho ves. Als dix no saber, sinó que.l dit Maymó sí li daya: «En Bernat, deg-vos res? Anau-vos-en clamar!» 49.20-23 i 49v.1-12.

Nogensmenys, en el propi testimoniatge d'en Bernat Vergili observam una certa vacil·lació:

«e salavòs lo dit Bernat sí li dix: «Trenit a ton fill en Magaluf que.t vénga aydar!», e.l dit Maymó dix que no avie qi y trematés, e salavòs lo dit Bernat dix: «Yo daré e.n Tonet quatre diners e que y vaja e qua vénga eydar-vos à. Als no y sab» 50v.6-10.

En Pericó Palisser armat amb escona i espasa s'adreça així al seu cunyat Falip Muntaner:

«En mal guany, tot die.m fareu badocajar d'exa ssomera que.m daveu prestar!» 53v.1 i 2.

És interessant el fet que en Jacme Sera provoca en Pericó Palisser, tot tractant-lo de *tu*, però aquest darrer, sense prestar-se al joc, li contesta tractant-lo de *vós*:

«encontrà en Jacme Sera, qui era ab altres, lo qual li dix: «E qu.és!, Armes as lavades?», e.l dit Pericó ananses girà's e sí li respòs dient-li: «E com, ssènyer, ssab-vos greu!» 53v.4-6.

Nogensmenys, segons un altre testimoniatge:

«sí vench en Pericó Paliser, fill d'en Guillem Paliser, ab I dart en la mà e l'espasa sintha, e.l dit Jacmó Sera sí dixera: «E qui ych va ab dart en sa mà per villa?», e.l dit Pericó sí li res/posera: «E com!, Volls-na?», e.l dit Jacme li dix: «A *tu* és!» 54.25-28 i 54v.1.

O, també, d'altres testimonis:

«e que.n Jacmó Sera sí dixera: «E que armes aveu lavades?», e.l dit

Pere Paliser, no ssabent a qui u deya, e girà's e dix: «E que dius-ho per mi?» 55v.9-11.

«lo dit Jacme sí li dixera: «E que armes as lavades!», e.l dit Paliser sí.s g[irà] e aquell respòs dient: «E com! Vols-na?» 57.1-3.

L'hortolà Simon Carbonell i el tinentlloc d'escrivà Guabriell Domànach tenen qüestions sobre una porcella:

«En Guabriell, vós m'aveu manjada la mia porcella!», e.l dit Guabriell li respòs: «Sertas, no e pas!» e.l dit Ssimon sí tornà e li dix: «Sertas, sí aveu pas!» 59v.5-7.

El jueu Magaluf ben Maymó tracta de vós en Guillemó Rosseylló, fill d'en Guillem Rosseylló, ciutadà de Mallorques:

«e stant ells axí n'Issach Pochacarn sí passava ab I ase d'en Maymó, jueu, e.n Guillemó Rosselló lo dit ase prèrs per la cama, e aquí ell lo tania, e.n Magaluf ben Maymó, fill del demunt dit Maymó ben Jacob, lo qual dix al dit Rosseylló: «E laxats l'ase, en mal guany!» 62.25-29.

Per contra, en Guillemó Rosseylló tracta el jueu de *tu*:

«E salavòs lo dit Guillemó sí li dix: «E qués! Aytal solàs ma faràs tu!» 63v.17 i 18.

En Bernat de Romanyà, dirigint-se al tinentlloc d'escrivà Guabriell Domànach:

«Damanade ella ssi ssabia que.ll dit Guabriell tangués loch d'escrivà, e dix asxò no saber, mas que hahuf que con la braga ffo pertida, que.ll dit Guabriell que diguera: «Praneu-lo!», e que.n Bernat de Romanyà sí li dixera: «E com! Taniu vós loch de batlle!», e.ll dix: «Hoch, e comet-lo ha vós!» 59v.13-18.

En una discussió entre el batlle Pere Domènech i en Bernat Rosalló, germà del ciutadà Guillemó Rosalló, el primer tracta de vós el segon:

«Encontentent, lo dit batla sí li dix: «Què, en Bernat, e que anau que cridau viaforas?», e lo dit Bernat que respòs per so con no li faya justisia, e raspòs lo dit batla: «Uldè, no vats que ya fas los vostres fets, ara vaya que per sert ab justisia que ya vos en feré pinedra!» 69v.17-21; «Yo fas les vostres faynas e vós matau viafores per la pobbla!» 74.1 i 2; «E que yo fas las vostres faynas, e vós matats viaforas! Per sert, que yo vos an castigaré!» 75.8 i 9.

Per contra, hi ha vacil·lació en el tractament del ciutadà Guillemó Rosalló envers el seu germà Bernat. Així és que de vegades el tracta de *tu* i altres vegades de *vós*:

«que entorn ora de vespres, a dos de vuytubrí l'ay present, que en Bernat Rosalló, de la dita vila, que per tota la vila cridant viafores sagent-lo ab él en Guillem Rosalló, siutadà de Malorques, dient-li dient [sic] an aquel Bernat: «Crida, pensa de cridar viafores!» 73v.19-23; «e que lo dit Guillem Rosalló que anava detràs lo dit Bernat Rosalló dient: «Cridats altes vaus viafòs!» 74v.5 i 6; «anant ab él en Guillem Rosalló de Malorches, qui li daya: «Pensau de cridar altes vaus viafores amunt e avall!» 74v.17 i 18; «Pus que no.n vol fer dret lo batle, cridats, donques, viaffore» 75.23 i 24.

També es tracten de *vós* alguns membres de la guaita nocturna i alguns homes que durant la nit van armats per la vila:

«e dementes que aquest se n'anave lo dit Prats descenyic's la spasa dient: «Javets [?], sènyer, veus assí la mia, que no val tant!», e lo dit tinentloch de batle respòs-li: «Sènyer, no les vuyl, hara!», e anà-se'n» 76v.15-18;

«respòs lo dit Arnau Sa Manera: «Sènyer, vigares m'és que *vós* no da-guéscts menar hom que de part sia a la guayta!», enaxí que.ll dit testimoni pensàs o cugitàs que açò digués per ell, e dix-li: «Manera, qui és part!», e lo dit Manera dix: «Calats, en Pericó S'Olivera, que entra *vós* e yo, quant o sabcm!», e esclavors aquest respòs: «Si.m taniu de part, yo no y pusch alra fer, que forsats na son!» 77v.1-6;

«que.ll dit Jacme Prats dix dues o tres vegades: «Sènyer, si volets la mia spasa, veus-la assí!» 77v.16-18.

En Mateu Vergili, corredor fiscal, s'adreça d'aquesta manera al batlle Pere Domènech:

«Sènyer, plàcia-us que.n fasats tornar la penyora que.n Brondo se'n mena!» 91.29-30; «Sènyer batle, fets-me tornar la penyore [que.n] Brondo se'n mena!» 81v.14 i 15.

Una altra mostra de vacil·lació trobam en l'escomesa que fa en Pere Tolrà a en Jacme Sera:

«e salavòs lo dit Tolrà sí li dix: «D'on vaniu?», con sa foren saludats» 29.2.

Però, més envant, ja el tracta de *tu*:

«E tentost con lo dit Jacme los viu, eytantost eyl posà hal peu en la balesta e aquella parà, en aquela mès I passador dient: «E pel cab de Déu, ara serà ffet de mi o de vosaltres!» e salavòs lo dit Pere Tolrà sí li deya: «Jacme, no ffasses, que vet-hi lo batlle!» 29.10.13.

ELL / ELLA (EYL, ÉL, ELL/EYLA, EYLLA, ELA, ELLA): «eyl sí era en la taverna» 11v.4 i 5; «eyl e.n Guillemó Tàpies» 13v.4; «stant eyl en la villa de Muntuyri» 15.26; «eyl vaya que tots aquels pròmens de Manrese sí fayan cab e posaven [en ca]sa sua» 18.1 i 2; «eyl sí viu vanir en l'alcarie de Manrese lo para del dit Franssesch Arnau» 18.14 i 15; «eyl l'à vist en Ssineu». 18v.14; «sí *él* los conagé» 32.5; «no sab àls, con *ell* vanamava» 74.11; «con no és del loch per què *ell* puscha les gens conèxer» 44v.18 i 19. «eyla viu en [Mi]colau Bufi» 14v.5; «eylla [sí] era anade en la case de la dona Moja» 14v.3 i 4; «eylla sí ahuy gran braga» 14v.27; «eylla viu gran trabayl d'armes» 14v.27 i 28; «*ela*, astant en son lit» 71v.9; «e puy *ella* viu que.l ractor sí se'n manava en Bufi» 14v.17 i 18; «dix que colgade era, mas qu'és ver que *ella* hahuí lo brugit» 67v.3 i 4.

De vegades aquesta forma pronominal hi és supèrflua:

«ell ab d'altres, *ell* sí saltava ab brujons» 63v.8 i 9; «dix que *ell* té alcuna cose per pus culpable lo dit Guillemó, en quant *ell* primer sa prèns afarar l'asc» 63.6-8; «e qe viu dos bous seus en la carerà del seyor rey, en lo qual loch *él* entén aver enpriu» 42v.3 i 4; «c dix con *ell* hi era present» 62v.11 i 12.

nós: l'únic cas que alludeix a un subjecte plural és: «enaxí que *nós* volíem-les donar benignament» 78.6 i 7.

Referit a una sola persona, com a plural majestàtic, tenim: «de part d'en Bernat de Pertagàs... Con *nós* hajam compozat per certa quantitat» 77v.20-22; «Certificam-vos que *nós* avem composat en Jacme Prats» 26v.5 i 6; «De *nós*, Bernat de Pertagàs, donzell vaguer de fora, a l'amat lo batle de Montuñri» 78v.1 i 2.

VOSALTRES: «Tots *vosaltres* siats testimonis d'aquestes coses!» 76v.14 i 15; «Grans alqayts sou *vosaltres*, qe as rector vos fot vostre cosina jarmana, qe no.n feu naguna vengal!» 42v.33 i 34; «E qu'és! *Vosaltres* voleu aver so del meu! Pel cap de Déu que aquí à, com na courà l'escanal!» 27.10 i 11; «En Monet, en Guillemó Boreyll, desau-vos *vosaltres* detràs lo cantó e yo fer-m'é avayl e vauré qui són, que ssi us vayan molts ffugirien,

poder!» 37v. 27-29; «Pel quap de Déu, qe altre vagade nos en vourem! E qí sou, *vosaltres*, merde merdosa!» 42v.21 i 22.¹⁵

ELLS/ (ELLES), escrit EYLS o ELLS: «*eyls* sa materan detràs lo cantó» 39.7; «*eyls* ssí veran vanir avayl tres hòmens» 37v.9; «*eyls* sí ahuïren àna-des cridar» 37v.25; «e aquí *eyls* ssc'n raonaven» 17v.19; «*ells* hi atrobaren en Guabriell Domànach» 59.8; «e stant *ells* axí n'Issach Pochacarn sí pas-sava ab I ase» 62.25 i 26.

EN FUNCIO DE CD

Formes plenes

ME (MA): «e vós *ma* vendreu contre» 49v.30; «e van-*me* aqí gafar abdosos» 43.20 i 21; «Sagiu-*ma* an aquast viafores!» 74.20; «teniu-*me* per ascusat» 81v.25.

TE (TA): «Pertix-*ta* de mi» 39.13 i 14; «Mit-*te* primer» 81v.12.

LO: «sson para *lo* voll» 50.5; «del carer *lo* desonrave» 47.20; «vós *lo* m'avcu batut» 23.28; «despuys *lo* viu» 18v.7; «pels cabeyls *lo* garbajà» 21.14; «e per los cabeyls *lo* arapanjava» 22.4; «en poder del vaguer de fora *lo* ramatés» 26v.22 i 23; «yo viu-*lo* venir» 42v.15 i 16; «lavà de tera I garot e tremès-*lo*» 71v.18; «Tocau-*lo* vós» 14v.10 i 11; «cuydan-*lo* pendra a la cama» 21.10 i 11; «e lo dit Gillemó prè-*lo*» 42v.25; «espanyent-*lo* pel musclo, volén-*lo* endarocar» 44v.5 i 6; «e avien-*lo* encalssat» 56.29.

LA (LLA): «ssa cuydava que ffoss ssa muler, que *la* farís» 22.2; «Ente-rogat fo si *la* viu traure» 38.32; «e no *la* poch aver» 63.30 i 31; «no sab si *la* matà ne si no» 71v.19; «desonran-*la* e vituperan-*la*» 72.15; «E sol gosau-*la* tocar!» 44.12; «E tocau-*lla*!» 44v.3; «manasava la dita Frau de ausiu-*ra-la*» 72.14; «faya son esforços que matés les portes, desonran-*la* e vitupe-*ran-la*» 72.15.

Observau, però, la manca de reducció vocàlica en els exemples se-güents: «Enterogat fo él si *la* aranqà» 38.16; «sí *la* aconsaguí» 59v.1; «per la punta *la* hauria a pendre» 77.10 i 11.

NOS: «altre vagade *nos* en vourem!» 42v.21; «E com! Taniu-*nos* per enbriachs?» 25.21; «e ssaguits-*nos*» 27.33; «[anem-*nos*] colguar!» 76v.30; «e lexaren-*nos* aquí» 78.8 i 9.

¹⁵ Sobre el triomf de *vosaltres* sobre *vós* enfront de la persistència de *nós* enfront de *nosaltres*, vegeu J. VINY, *Regiment*, 127 i WILHELM GIESSE: *Vosaltres, nosaltres*, ER, vol. XII (1963-1968), 221-225.

vos: «mal vos està» 58.13; «e vós vos sou clamat en Siutat» 49.21 i 22; «Déus vos do bona nit!» 68.16; «Déu vos sal, en Guillemó» 42.12; «Ab lo coltell vos laxau anar» 44.10; «ab la anqueste de la qual vos haviem scrit» 78v.4 i 5; «ssab-vos greu?» 53v.6; «ten gran alquayt cuidau-vos eser» 42v.11 i 12; «e qua vénga e-ydar-vos à» 50v.9; «desau-vos vosaltres detràs lo cantó» 37v.28.

LOS: «si él los conagé» 32.5; «en lo blat los he trobats» 20.9 i 10; «lo dit Jacme los viu» 29.10; «e con los hach mescs el coral» 42.4 i 5; «e con los ach pertits» 42.20; «con los viu» 29v.30; «los volien matar» 67v.15; «que los tenga en sa comande» 74.18 i 19; «e acompanyan-los» 27.31; «no avia ne ac en cor de farir-los, mas faens-los por» 29v.31 i 32; «e pertim-los altra vagade» 43.4 i 5.

LES: «aposades les avien bax» 23.7; «vanudes les avia» 65.11 «no poch veura si les avien tretes o no» 26.6 i 7; «les dóna per soltas» 26v.17; «no les vuyt, hara!» 76v.17; «Venits-les ara nos tolra!» 76v.13.

SE (SA, SSE, SSA): «sa raquell en case» 47.19; «lo dit Buflí aquels sa laxà anar» 14v.15; «ans sa maravallava molt» 18.9; «lo dit Prats sa lavà dempeus» 25.23 i 24; «d'aquell sa descorporà» 54v.11 i 12; «sa girà 55v.19; «ssa baxà» 57.10; «sa clinà» 57.13; «sa cuytà primer» 38.9; «sa materan detràs lo cantó» 39.7; «ssa contén» 15.13; «ssa cuydava que ffois ssa muler» 22.2; «e salavòs sa nafrà» 33.16; «qu.ell sa defandria de la cadella» 44.13; «sa mès enmig d'èls» 46v.19; «e con ssa fforan ssaludats» 59v.4. «e girà-se» 42.15; «per ssassar-sse da affany» 58.26; «e assech-ssa al portal» 11.17; «e ssotsmat-ssa a fer dret» 11v.19; «pertent-sa del rafal» 49v.15; «clamant-ssa d'él» 20.27 i 28; «e fau-sa defora» 69v.14 i 15; «e giraren-se» 38.26; «e laxaren-ssa hanar a eylls» 13v.9; «deszant-sa d'equel» 41.26; «e sossms-ssa fer dret» 33v.10 i 11.

També ací hi ha algun cas de *se* no reduïda davant vocal: «eyl qual sa acostà a la porta» 36.4 i 5; «sa obliga si matex e tots sos béns» 80v.7.

Alguna vegada el verb *ésser* apareix també amb aquesta forma pronominal: «los quals no sab quins sa són» 71v.25 i 26.

Quant a *se* en funció de l'impersonal *hom*, vegeu *Els indefinits* (p. 245).

HO (O, U): «dix que no ho viu» 11v.1; «Demanat per què ho feya» 75.26 i 27; «Intorogada la eyla con ho ssab» 17.11; «con ho farie yo?» 40v.15; «e quel dit Jacme que dixera ho veller» 53.7; «aqueu qui ho.viya ffect» 32.5; «e dix que per so con hoy-o dir» 78.11; «Dama[nat] si o viu alcuna perssone» 33.17 i 18.

Després de mot acabat en vocal sol passar a *u*: «si *u* agués auhit dir» 18v.10; «E per què *u* fets?» 22.5; «dix que no *u* viu ne *u* ssab» 11v.8; «nuyl hom qui *u* ves» 22.7; «no li racorde que *u* ves» 29v.16; «bé *u* viu que li estava en la porta» 36.21 i 22; «No *u* ssabem!» 40v.12 i 13; «no *u* ffaré yo» 40v.14; «Damanat si *u* viu negú» 51.26.

si: Sovint és reforçat per *MATEX* (*MATEYS*): «subjugant *si* e tots sos béns» 51v.20; «e d'equella arancà I palm per *ssi* a daffendra» 25.25 i 26; «e d'aquèn, obliga *si* e tots sos béns en qualque loch hon sien» 51v.18 i 19; «e aquel arenchà e trach per dafendre *si matex*» 25.9 i 10; «E d'equí, que.s n'obliga en pur depòsit e comanda *si matex* e tots sos béns» 33v.6 i 7; «en per sso, que.s n'obligaren en pur depòsit e comanda *si mateys*» 26.14 i 15.

Hi ha algun cas de pronom fort *ell* en funció de CD: «e con viu *ell* ssa cuydava que ffos ssa muler» 22.1 i 2; «ans la dita Romia aquell dix que per *ell* a provayr vanudes les avia» 65.10 i 11.

També, entre les formes febles observam usos superflus d'aquests pronoms: «laxan-ssa anar al dit Moxí ab les dites espases, tirant-les aque-lles per ausiura-los aquell e.lls scus infans e muller e tot» 66.8 i 9.

Formes reduïdes

'm: «daroqà'*m*» 43.25; «tot die.*m* fareu badocajar» 53v.1 i 2; «o lexa'*m* axir!» 35.24; «no.*m* vuy pendre ab vós!» 43.17; «él va'*m* afarar e abrasar» 43.19; «tu'*m* desonres mon misatje?» 42v.9.

m': «m'*a* naffrat!» 45.22; «Nafrat m'*a*!» 44v.29; «Ara la m'aguésseu vós tocade!» 44.11; «e yo ffer-m'è avayl» 37v.28; «la qort m'*a* esqalivat» 43.16 i 17; «vós m'aveu levades les mies V garbes» 23.10 i 11; «que.n Magaluf m'*a* lavada péra» 47.27; «vós m'aveu manjada la mia porsella!» 59v.5; «ab qeshacom m'è yo a daffendra de la cadella!» 44v.1.

't: «que't vénga aydar!» 50v.7; «Yo no.*t* són tangut» 31.10 i 11; «que yo't pagaré!» 31.13 i 14; «per tolre't a mi» 81v.13.

t': «en tot loch t'esperaré!» 43.3.

'l (*ll*, *yl*): «e enpengi'*l*» 42v.16; «e que.*l* viu om bo» 17v.30; «ne pus no.*l* tocà» 21v.4; «va'*l* enpèyer» 42v.25; «que batré'*l*» 23.18; «e gità'*l* en tera» 33.15; «no.*l* destrengats» 78v.6; «de la qual no.*l* ffarí» 51.23; «ab què'*l* ssa parà» 56v.16; «E con no.*l* laxau anar!» 62.10; «e fceya aparès que no.*l* scoltàs» 75.21 i 22; «que son para'*ll* voll» 49v.7 i 8; «que.*ll* veyá escriura» 59.14; «lo arapanjava e.*yl* garbajave» 22.4 i 5.

l' (LL'): «li descarrà colp, mas no l'avench» 59v.10 i 11; «l'auhja raonar» 17v.15; «eyl l'à vist en Ssineu» 18v.14; «Yo no l'e nafrat» 33.11 i 12; «l'agren mort» 42.8; «l'enpengé» 43.3; «no l'enjuriave en res» 45v.19; «c con l'ach estès» 23.19; «l'agra mort o consumat» 35.22; «e ll'injuriava de peraulla» 47.20 i 21.

'ns: «yo veuré qui és aquest qui^{ns} hich va escoltant!» 40.16 i 17; «vench e pertí^{ns}» 42v.17.

us: «veus là que *us* criden!» 47.2; «no *us* tocarà!» 45v.16 i 17; «no *us* mordre!» 44v.24; «e *us* ssou clamat de mil!» 49v.30 i 31; «si *us* plau» 14v.11; «ssi *us* vayan molts ffugirien, poder» 37v.29; «què *us* deg yo» 46v.8 i 9; «yo *us* ausiuré» 49.10; «si o *us* hic trop altre vegade, qe yo *us*...» 42v.6.

'ls (LLS, 'YLS): «e dementre que^{ls} sse'n manà» 20.7; «yo^{ls} aussiué!» 49.14; «e axí^{ls} hohí dir» 18v.13; «sí^{ls} hisqué en la carera» 29v.8; «mene^{ls} el coral» 42v.10; «per ofendre^{ls}» 27v.8; «ne hofendre^{ls} ffarà» 30v.4 i 5; «e yo é^{ls} aüts a pagar» 49v.2; «No.s ssab si^{ls} pertia» 55.21; «o que ja^{ls} passava» 57.1.

«mas no viu ne ssab si^{lls} arancharen» 45.20; «despuys que^{lls} hach pertits» 51.22; «qui^{lls} pertiren» 62.14.

«aytambé^{yls} aydà a depertir» 39.18 i 19.

's: «no.s parla ab ell» 63.12; «e girà^s» 42.21 i 22; «dix que.s maravallava» 17v.19 i 20; «e dix que no.s sab» 13v.21; «Intorogat fo si.s porie panssar» 18.8; «e sobre aquelle.s racoldava» 49v.29; «sí.s lavà 25.9; «axí que.s contrestaven» 50v.4; «sí.s tancaràn» 14v.17; «non ssé qí.s ssón!» 14v.12; «sí.s ssayhan en lo cantó» 13v.4; «si lo dit Guillemó Carbó no.s fos desat» 34v.5; «veus en Pericó Tona qí.s contén ab en Guillemó Rosseylló!» 35.2; «e tancà^s» 35.13; «e axí.s ffèu» 37v.29; «per dafendre^s de la cadella» 44.28 i 29; «e en Arnau Domànech cuytà^s primer» 38.28; «estava en I tarat e.s banyava» 44.25.

s': «sí s'haturà a la porta» 35v.20; «Demanat si s'entén a clamar» 53.21; «s'era logat a sagar» 44.24; «sí s'acostà devés eylls» 13v.7; «en poder de la cort ss'obliga» 15.17; «ss'aperantave ab en Berenguer d'Ortha» 18.28 i 29; «no s'estava d'etanssar-ssa aquel» 27v.8; «e puy s'abrassaren» 53.8; «qui dites s'eràn» 18.9 i 10; «dementre les portes s'ubrien» 35.19; «en poder de la cort s'obligaren» 26v.12 i 13; «axí que.s contrestaven» 50v.4.

Remarquem que ací tenim també algun cas dels verbs *esser* o *estar* amb aquesta forma pronominal: «que aytambé s'era ell cort» 76v.3; «si s'estaven a la porta» 40.12.

EN FUNCIO DE CI

Formes plenes

ME (MA): «*ma* daviau XLV sous» 46v.10; «*ma* davau la puge» 46v.11; «*vós ma* n'aveu fetes moltes!» 49.10 i 11; «E qu'és! Eytals ssolàs *ma* faràs tu!» 63v.17 i 18; «*vós ma* tornareu XXV sous» 49v.19.

«e taniu-*ma* ma fiylla» 11.16; «Dóna'ls-*ma*!» 20.10; «anau-*ma* estendre lo meu forment» 23.17 i 18; «e dix-*me*: «Renquayós merdós» 43.13 i 14; «Dats-*me* peyora qonaxadora» 43.22 i 23; «Dau-los-*ma*!» 49v.8.

TE (TA): «tots jorns *ta* prech qe no ich mates los bous» 43.9 i 10; «Per què *te*'n manes los bous?» 20.9.

LI (LY, LLI): «si *li* dixera» 11.15; «mas io no viu que d'equell *li* donàs ne.*li li* aramís» 55v.23.

«*li*'n donava da pla» 54v.9; «les quals tasores *li* viu amagar» 11.20 i 21; «*li* donà ab colp de lanssa» 14.9; «*li* basà los peus e les mans» 15v.22; «*li* malnateran dues eras de planter de colls» 21.20; «àls no *li* fèu ne *li* dix» 24.13 i 14; «no *li* racorden los noms» 28.27; «pris-*li* la mà 42v.16; «da-*li* aqex serbox!» 42v.24 i 25; «an asò va-*li* saqudir l'aguyade» 43.17 i 18; «rabatent-*li* los seus colps» 45v.23.

«e digues-*ly* que vènga assy» 50.4.

«ne si *lli* volria fer» 63.11.

NOS: «prenets I bestó e donats-*nos* moltes» 28.16 i 17; demenaren-*nos* les armes» 78.6; «prenen I bestó e dau-*nos-en* moltes!» 28v.13; «Venits-les ara *nos* tolra!» 76v.13.

VOS: «empersò vos deym» 78v.16 i 17; «as rector vos fot vostre cosina jarmana» 42v.33 i 34; «mal vos està que una porsella m'avets manjade!» 58.13 i 14; «Déus vos do bona nit!» 68.16.

«Deg-vos res?» 49v.11; «Ssab-vos greu?» 53v.6; «Certificam-vos que nós avem composat en Jacme Prats» 26v.5 i 6; «manam-vos que per la dite rahó no.l destrengats» 78v.6.

LOS: «sacós ne ajude *los* aja feta» 15v.17; «e l'ortollà, qui *los* huxava lo ca» 21v.13; «que.l dit Brondo *los* avia donat» 25.19; renunsien a tot dret qe valer *los* pusqe» 38v.13 i 14.

«aquest demenà-los les armes que tanien» 76v.1; «mas demenam-los qui tenia loch de batle» 78.7; «no avia ne ac en cor de farir-los, mas faens-los por» 29v.31 i 32.

SE: «sse'n manà los bous» 20.5 i 6; «dementre que.ls sse'n manà» 20.7; «aquel dit Pericó se'n manaren en la ssalla» 35v.1; «e puy's sí sse'n tornà» 36.17 i 18.

«e manaren-lo-se'n a la ssalla» 35.5; «anan-se'n ab I fadrí» 35v.18; «e puy's tornà-se'n» 36.12; «per portar-lo-sse'n» 39.3 i 4.

Formes rediades

'M: «Da'm panyora!» 20.10; «preste'm l'espase» 40.16; «tu'm desonres mon misatje?» 42v.9; «e an asò va'm altra vagade saqudir l'aguyade» 43.23 i 24; «ve'm a Muntuyri» 50.3 i 4; «Null om no.m fassa forssa en case mia!» 55.11; «d'exa ssomera que.m davcu prestar» 53v.2.

M': «vós m'aveu levades les mies V garbes» 23.10 i 11; «e vós lo m'aveu batut ab lo vostro» 23.28 i 29; «per què m'as feta aquesta enpara que m'as feta?» 31.9; «que si m'ere hobs, con ho farie yo?» 40v.14 i 15; «per què m'as mesos es bous e.l coral?» 43.14 i 15.

'T: «Yo la't daré!» 20.11; «no.t deg tant!» 46v.12; «yo't daré VI diners» 50.3.

T': «e dar-t'é IIII diners!» 49v.8; «menc'ls e.l coral e dar-t'em peyor!» 42v.10.

'S: «posà's lo manto al bras» 37v.33; «qe.s posà la mà en la barba» 38v.5.

L': «son para lo volia e dar-l'ia VI diners» 50.29.

us: «què us deg yo per la panyora que tanits mia?» 46v.8 i 9; «e us manam que.ll dit Arnau Se Manera en persona ni en béns per la dite rahó no inquietets» 78v.17 i 18; «plàcia-us que.n fasats tornar la penyor» 81.29.

'LS (YLS): «lo ca de l'ortollà sí.ls ladrà» 21v.12 i 13; «ne.ls donassen vinagra» 25.19 i 20; «mas aquels dar no.ls en volia» 30.1; «e.ls quals donà de bons bufats» 51v.5; «no ssab si.ls donà o no, ne a qual donà» 57.6; «Als no.ls fèu ne.yls dix» 30.2.

FORMES FORTES PRECEDIDES DE PREPOSICIÓ

Preposició davant MI: com a cas oblic mai no trobam jo: «Yo no t són tangut, que tu est tangut a mi!» 31.10 i 11; «E qu'és! Tu l'as a mi feta, equesta vilania!» 31.16 i 17.

«ara serà ffet de mi o de vosaltres!» 29.12; «e vós vos sou clamat en Siutat de mi» 49.21 i 22; «Domànech Arnau, pertix-ta de mi, que yo no e ància de tu! Vet-en!» 39.13 i 14.

«e vench ves mi furossament» 43.13.

«so és a saber, per mi, dit batle» 76.15; «E que dius-ho per mi?» 55v.11;

«E qua aportes armes per mi?» 53.16.

«que no yc ha nagú blat del meu sinó vós, que aveu batut menys de mi!» 23.29 i 30.

Preposició + TU: «yo no e ància de tu!» 39.14.

Preposició + VÓS: «e no m vuy pendre ab vós!» 43.17; «pel qui de Déu, qe sí faria negex a vós!» 42v.12; «Hoch!, e comet-lo ha vós!» 59v.17 i 18; «per vós laxaré la poble e pandré la gariga» 50.26; «Calats, en Pericó S'Oliuera, que entra vós e yo quant o sabem!» 77v.4 i 5.

Preposició + ELL (ÉL, EYL): «Protesta lo dit Jacme la dita confació a eyl no escr perjudicat» 30.4; «si per cas de la injúria per lo dit Berenguer Parató a eyl ffeta» 31v.6 i 7.

«qui ab él sseyan» 35.7; «en Guillemó Rosseylló sí estava ab ell» 62.24; no.s parla ab ell» 63.12 «e per los altres que ab él heren» 76.10; «ab él ansemis anaren-se devés la cort» 69v.21 i 22; «cridant viafores sagent-lo ab él» 73v.21.

«lo dit Magaluf sí.s perty d'ell» 46v.13.

«Damanat e ssi lo dit Sera si tirà pilotes ne péras en contre ell ne altre, e dix que no.s ssab» 53v.11 i 12.

«viu en lo camí ves eyl vinent lo dit Jacme Sra» 28.16 i 17; «e qe lo dit Guillemó qe tornà ves él» 42v.20.

«ach manament de part del ssenyor batle de comparar denant eyl» 29.26 i 27.

Preposició + NÓS: «De nós, en Miquel de Jerba, donseyll vaguer de fora» 26v.3 i 4; «De nós, n'Arnau de Roax, ssavi en dret» 30v.9.

Preposició + VOSALTRES: «ara serà ffet de mi o de vosaltres!» 29.12.

Preposició + ELLS (EYLS, EYLLS, ÉLS)/ELLAS: «no y avia entre ells aüt per què» 53v.16; «qu.entre eylls ssa matia» 53v.14 i 15.

«c.yl discret batlle anant hab eyls» 28v.15.

«e con fo a yels [sic] 42.16 i 17; «que n Falip Muntaner si vench a *ells* ab I perxa d'oliu» 57.5.

«sí s'acostà *devés eyls*» 13v.7; «que l rector fes *envés eyls* nangun colp ne que tresqués armes *en contre eyls*» 13v.16 i 17.

«tots encemps e cascú *d'ells* per lo tot» 26.10 i 11.

«que janglava *ab ellas*» 14v.6; «e aquí s raonà *ab ellas*» 15.6.

Preposició + si: «viu en lo camí ves eyl vinent lo dit Jacme Sera *en si* aportant balesta» 28v.16 i 17; «aquest Gabriel per saber lo fet e per signar aytals coses ajustà *ab si* III hòmens» 76.23 i 24; «que *denant si* vanir fes en Pericó Sera» 27.5.

També, reforçat amb *matex* (a): la balesta sí s dessarà *per si matexa* 27v.9.

PRONOMS ADVERBIALS

HI (Y, I): «que l dit jueu *hi* coria» 21.10; «entre els quals *hi* era en Mateu Aymaric» 31.6 i 7; «coragam-*hi*!» 38.8; «Intorogat si lo regtor *hi* feu colp, e dix que no» 14.12 i 13; «algunes festas *hi* vanie e y avie son deport» 17v.18 i 19; «Jacme, no ffasses, que vet-*hi* lo batlle!» 29.13.

«e posà-y I passador» 27v.4; «si lo senyor de batle no y fos, que y aguera aüides de moltes feynas» 27v.27 i 28; «e que y viu ssanch» 20v.6; «c als dix que no y ssab» 22.8; «e après sí y corec lo rector» 14v.15 i 16; «fayan cab e posaven [en ca] sa sua e y manjaven e y bavien e y prenien molts e diverses serveys» 18.1-3.

«e dix con *i* era present» 31v.14.

«una sua guonella la qual laxade *ey* avia» 33.7 i 8.

Quant a la forma YAS («HI HAS!»), vegeu *l'Imperatiu* (p. 289).

Hi ha també la variant HIC (IC, ICH, HICH, YCH): «si o us *hic* trop altre vagade» 42v.6; «Yo t'ic faré anar scoltan!» 40.21 i 22; «tots jorns ta prech qe no *ich* mates los bous» 43.9 i 10; «lanssa e darts *hich* aporta hom!» 56.26; «E qui *ych* va ab dart en sa mà per villa?» 54.27 i 28; «A *ych* òmens del rey qui ll preguan, aquest om?» 58v.15 i 16; «E qui *ych* és cort?» 58v.16 i 17.

Hi ha hagut sonorització per fonètica sintàctica en: «con fforment *higu*.aveu trobat?» 23.20.¹⁶

¹⁶ Aquesta sonorització es troba també en les *Vides de sants rosselloneses*, ms. rossellonès del s. XIII estudiat per J. Coromines i els seus deixebles Ch. S. M. Kniazreh i E. J. Neugaard (op. cit. vol. I, 12).

HI és pleonàstic en alguns contextos: «e salavòs ell *hi* corach ves ssella part» 44v.27 i 28; «hahuí dir a na Mergalida, serventa d'en Bernat Vert, que y avia trobades dues pilotes en la carera» 54v.32 i 33.

NE (NA): «li dix qu.ell *na* mantia per la barba» 59v.7 i 8; «en tal manera que.ls altres *na* pranan aximpli» 20.19; «tota vagade que per la cort raquest *na* serà» 15.18; «com *na* caurà l'esquana d'equest ffet!» 28v.11 i 12; «forsat *na* són!» 77v.6.

«E com! Volls-*na*?» 53.17; «anan-se'n ves case sua ab una taula plana de buyna de bous, per fer-*na* una casa d'ebeylles» 59.25 i 26; «ab una ssomera cavalcant, la qual lo dit Arnau Sera prestade li avia per anar-*na* en Ciutat» 28v.29 i 30.

EN (AN): «Ara vaya que per sert ab justisia que yo vos *en* feré pine-dra!» 69v.20 i 21.

«Vet-*en*, en mal guany» 34v.13 i 14; «Vet-*an*, en bon.ore» 40v.22.

'N: «e pels cabeyls lo garbajà molt e assats d'entrò que.*n* fo sadoyl» 21.14 i 15; «hahuí que.*n* donà colp en la porta» 36.8; «dix que no.*n* co-naxia nagú» 44v.32; «e fèu-lo'*n* anar» 31.18; «dix a la dita dona que cylla.*n* mantia» 23.11 i 12; «no'*n* poràs més dur!» 43.15 i 16; «Grans alqayts sou vosaltres, qe as rector vos fot vostre cosina jarmana, qe no'*n* feu nagu-na venga!» 42v.33 i 34.

N': «ne aquel semblansses no *n*'avia» 17v.13 i 14; «enaxí que no *n*'i hac nagú que s'i gosàs aventurar» 77v.12; «tant *n*'era luny, que veura no u podia» 36.22 i 23; «Illa dita dona quax *n*'ach paor» 45v.9 i 10; «Dama-nada ella ssi ssab la braga d'aquells per què moch ne qual *n*'és culpable, e dix que no» 55.13 i 14; «e dix que de tot assò no *n*'à mamòria ne li'n racorda res» 54.15 i 16; «No *n*'isqua mot!» 68.19.

COMBINACIONS DE DOS PRONOMS PERSONALS COMPLEMENTS

En trobar-se immediats dos pronoms personals complements (directe i indirecte) dels quals el que fa de CD és un pronom de 3.ª persona no reflexiu (*el, els, la, les*), aleshores el CD figura en primera posició i a continuació ve el CI, talment com en mallorquí actual:

«e vós *lo* m'aveu batut ab lo vostro» 23.28 i 29; «l'avía farit al caparó que tania al cap, que del cab *lo li* lavà e.*l li* endarrochà en tera» 54v.30 i 31; «e.*l* ca d'en Simon sí li ladrava, e.*l* dit Simon *lo li* aüxava» 21.7 i 8; «mès mans per lo punyal e aquel trach irosement en contre aquell tirant-*lo-li* en la cara» 44v.6 i 7; «tirà lo dart al dit Jacmó Sera irosa-

ment, del qual lo fari en lo manto, e an aquell manto *lo l'i* ficà 55v.20 i 21; «e tollien-*los-li* forsiuolment, e aquest defansava-*lo-los*» 42.5 i 6; «qí *lo los* tolgé dues vagades» 42.8; «trach-*li* lo coltell quell dit Jacme tania, mas io no viu que d'equell li donàs ne-*ll li* aramís» 55v.22 i 23; «Va aranchar I punyal e laxà's anar al dit majoral e posà-*l-li* prop lo ventre» 20.11 i 12; «e aquell tolch lo coltell e-*l li* trasch de la bayna» 56v.18 i 19; «Del forment, si-*l li* havia lavat o no, aquí no sab res» 23v.6 i 7; «Encara, més, lo volia ausiura e l'agra mort, si Déus e bones gens no-*l li* aguessen tolt» 44v.11 i 12; «e que el vouria qui-*ll li* tolria» 81.13 i 14; «los uxava lo ca e-*l los* amatia» 21v.13; «no *le t'e* feta, mas fer-*la-t'é!*» 31.10; «li respòs: «Da'm panyora!», e aquel batiat dix: «Yo *la't* daré!» 20.10 i 11; «pris-*li* la mà a on tenia lo coltell e tengi-*la-li*» 42v.16 i 17; «pasava per la carera dient que li fes justisia, e lo dit batla que li raspòs que ya *la li* faya» 74v.21 i 22.

«e-*l* dit fadri sí dix: «Dau-*los-ma!*» 49v.8; «Dóna-*ls-ma!*» 20.10; «trobà en la carrera lo dit majoral, qui se'n manava los bous e aquels li demanà, e aquel dar no-*ls li* volc» 20.23 i 24; «no trasch los VI diners ne-*lls li* donà» 50.20; «respongueren-*li* que no u farien, cor ja tenia companya e saigs ab què-*ls li* poria fer tolra» 76v.10 i 11.

«c'íl dit Guillemó sí li tyrà dues peras de rera de les quals no-*l* farí, ne *les li* tirave per voler de donar-*li'n*» 51v.11 i 12; «no que eli digués que ell *les li* donàs» 50.1 i 2.

«Venit-*les* ara *nos* tolra!» 76v.13.

FORMES COMBINADES AMB HI/EN/HO

HI (Y, I, HIC, IC, HICH, ICH): «Yo *t'ic* faré *anar* scoltan!» 40.21 i 22; «Vet-an en bon ore, fe ton prou, que si altre vagade *t'ich* ancontre en la mie ancontrade ab cap cubert, no saràs ben mon amich!» 40v.22-24; «él vouria qui *s'i* guosaria asegar» 81.10 i 11; «no *n'i* hac nagú que *s'i* gosàs aventurar» 77v.12; «mas quell seu ase sí és jove e squivàs e fugiha, per què no *s'y* poc aturar» 20v.6 i 7; «e dix sobre aquella no cser ver sso que *s'i* contén» 37v.21 i 22; «dix que colgade era ella e sson marit, con hahuí lo brugit, per què no *s'i* lavaren» 67.7 i 8; «e que huí alguns crits de viafores, los quals no sab quins sa són, que *s'i* volch lavar, sinó que no huí despuys alra» 71v.25 i 26; «Va aranchar I punyal e laxa's anar al dit majoral e posà-*l-li* prop lo ventre, sinó quell dit majoral *lo y* corac afarar» 20.11-13; «pes qui de Déu que si-*o us hic* trop altre vegade, qe yo us...» 42v.5 i 6; «e aquí bagueran ab d'altres molts

que n'i avie» 11v.5 i 6; «yo veuré qui és aquest qui.*ns* *hich* va escoltant!» 40.16 i 17.

EN ('N, N', AN): «vós *ma* n'aveu fetes moltes!» 49.10 i 11; «e lo dit Bernat Goyolons aranquà lo puyal e matinent donà-*me'n* al pits» 43.25 i 26; «e.l dit Bernat an asò va-li saqudir l'aguyade e donà-*me'n* al musqla» 43.17 i 18; «E ca y ha si *ma'n* són clamat! Daman so del meu!» 49v.31 i 32; «Fadrí, tots jorns ta prech que no ich mates los bous e no *te'n* vols estar!» 43.9 i 10; «Per què *te'n* manes los bous?» 20.9; «E qu'és!, jucu, tu as ffit lo mal aquells fadrins, encara *ta* n'est anat clamar!» 51v.8 i 9.

«*sse'n* manà los bous» 20.5 i 6; «ella si viu lo dit Tona, prevera, axir de la case o salla del rector, *anan-se'n* ab I fadrí» 35v.17 i 18; «e puys tornà-*se'n* 36.12; «e puys si *sse'n* tornà» 36.17 i 18; «per gran desplaer que *se'n* donà» 21v.2 i 3; «*anan-sse'n* ves la sua case» 29v.1; «d'entrò quel dit Pericó Tona anat *sse'n* fo» 36.9 i 10; «e puys viu-los que giraren amunt, a cós fet, tornant-*se'n*» 39.5 i 6; «isque-*sse'n* defore» 40v.16; «e qe *se'n* venia ves en Gillemó Tàpies» 42.14; «*se* n'entrà en l'alberch» 71.4; «e aquí eyls *sse'n* raonaven» 17v.19; «aquel dit Pericó *se'n* manaren en la ssalla» 35v.1; «*sse* n'anaven per lur camí» 37.23 i 24; «*se* n'anaven envés lo rafa!» 38.5 i 6; «e tornaren-*se'n* tots tresses» 38.24; «Aquestes ànades *se'n* porten catius!» 38.26 i 27; «dementre que.*s* n'anave» 21v.10; «E d'equí, que.*s* n'obliga en pur depòsit» 33v.6; «sí.*s* n'anaven per lur carera» 27.17; «E d'equí, que.*s* n'obligaren en pur depòsit» 30.16; «e féu-*lo'n* anar» 31.18; «per [tal] con *lo'n* pagaren» 19.8 i 9; «que él *lo* n'affrontava» 81.17; «*li'n* donava da pla, o foren dos o tres colps» 54v.9; «e *li'n* trageran VI lliures» 32.10; «res no *li'n* donà ne *li'n* promès» 19.14 i 15; «o axí *li'n* dóna de parer» 31.13; «ne les li tirave per voler de donar-*li'n*» 51v.12; «preneu un bestó e dau-*nos-en* moltes!» 28v.13; «yo e tu *nos en* vourem!» 38v.6; «Tornem-*nos-en* dormir!» 38.25 i 26; «anem-*nos-en*!» 42.24; «yo vos en feré pinedra!» 69v.21; «En bon hom, anau-*vos-en* en bon guany!» 45.7 i 8; «yo vos an castigaré!» 75.9; «mas aquels dar no.*ls en* volia» 30.1.

Amb el pronom neutre HO (U): «pensant-sa que fos altre, qui per solàs *li u* dixés» 34.10 i 11.

COMBINACIONS DE TRES PRONOMS PERSONALS COMPLEMENTS

Exemples: «per tirar vi quel dit Guabriel comprat havia de l'ancant de malerba per portar-*lo-sse'n*» 39.24; «e dementre que.*ls sse'n* manà» 20.7; «e manaren-*lo-sse'n* a la ssalla» 35.5.

Pronoms demostratius

Les formes de demostratiu que apareixen més correntment són les reforçades: *aquest*, *aquesta*, *aqueix*, *aqueixa*, *aquell*, *aquella* i els plurals corresponents. Molt menys freqüents són: *est*, *esta*, *eix*, *eixa*, *cell*, *cella* i llurs plurals:

Com a demostratiu de primer terme tenim:

AQUEST (AQUAST, AQEST): «més faria yo ab *aquest* bastó» 14v.8 i 9; «Sagiu-ma an *aquast* viafores!» 74.20; «*aquest* Gabriel per saber lo fet e per signar aytals coses ajustà ab si III hòmens» 76.23 i 24; «e *aqest* fo en Gillemó Tàpies» 38.11 i 12; «que yo veuré qui és *aquest* qui ns hich va escoltant!» 40.16 i 17; «quin hom és *aquest*?» 40v.11; «enaxí que *aquest* viu venir cavalcant en Pulí Brondo» 81.25.

EST: «Aquestas fermanses són per dues enquestes en *est* libra escrites contre lo dit Guillemó» 63v.25 i 26.

EQUESTA: «E qués! Tu l'as a mi feta, *equesta* vilania!» 31.16 i 17.

ESTA (ASTA): «e da grat en poder d'*esta* present cort ss'obligaran» 11v.12 i 13; «en poder d'*esta* present cort tornarà en Johan, batiat» 20v.11 i 12; «que lo dit Jacme Arnau ffos estat moro ne catiu de nuylla perssonc en *n.astu* tera ne an altre» 18.4 i 5.

AQUESTS: «e daré del vy *aquests* catius!» 11.16; «e que *aquests* aytals responeren que tots heren cort» 76.11 i 12; «Sobre açò, *aquests* se n'anaren» 78.10 i 11; «*aquests* digueren moltes peraules desoncastes» 76.16; «*aquests* trobaren en Jacme Prats, Arnau Manera e Bernat Pol» 76v.24 i 25; «e *aquests* demanaren-los de part del rey les armes» 76v.25 i 26.

AQUESTES (AQESTES, ACASTES, AQUASTES): «dix-li *aquestes* peraules falonament» 81.27; «jura contre *aquestes* coses no vendrà per manor adat ne per altre dret» 11v.21; «yo así janglaré ab *aquestes* masdones!» 14v.11; «vós m'aveu batudes *aquestes* V garbes qm ffallen» 23.23 i 24; «Qatius an amblades *aqestes* ànades qe criden» 38.7 i 8; «renunciant a tots drets contre *aquestes* coses vinents» 51v.19 i 20; «Tots vosaltres siats testimonis d'*aquestes* coses!» 76v.14 i 15.

«E *acastes* cosas la dita Frau sa pensa que fet aya» 71.7.

«e sobre *aquastes* peraules, que lo sènher batla comansà de gridar» 74.19 i 20.

«*Aquestas* fermanses són per dues enquestes en est libra escrites» 63v.25.
«dix *aquestes* o semblans peraules» 77v.13.

Com a demostratiu de segon terme:

AOEX: «Bernat, da-li *aqex* serbox!» 42v.24 i 25.

AQUEXA: «E salavòs lo dit Bernat sí.s n'anà devés la sua porta dient a la dona sa muller que.s n'antràs en case donar a manjar *aquexa* infanta» 45v.10 i 11.

EXA: «En mal guany, tot die.m farcu badocajar d'*exa* ssomera que.m daveu prestar!» 53v.1 i 2.

El tercer terme és representat per:

AQUELL (AQUEL, AQUAL, EQUELL): «del qual lo farí en lo manto, e an *aquell* manto lo l'i ficà» 55v.20 i 21; «e.ll dit Simon fortiment envés *aquell* s'ancaragava» 58v.10; «e que.ll dit Ssimon molt hirosement sobra *aquell* ss'encaragava» 59.11; «lo dit Guillemó sí laxà lo dit ase, e aramí lo puny al dit jueu e *aquell* a ell» 63.27 i 28; «dix ssaber no cser ver sso que an *aquel.s* contengut» 11.9 i 10; «dix que *aquel* cra estat nat en Villafrancha de Panadès» 17.10 i 11; «e *aqual* antrà per las parats del dit alberch» 71.5; «sí s'estaven a la porta d'en Guillemó Rosseylló parlant ab *aquel*, e dementre qu.els perlaven ab *aquel*» 40.12 i 13; «trach-li lo coltell que.ll dit Jacme tania, mas io no viu que d'*equell* li donàs 55v.22 i 23; «e viu que.ll dit Guabriell sí daffugiha *aquell*» 59.10; «de la qual li aguera donat tal colp que d'*equell* fóra mort» 62.17 i 18; «e perlava ab *aquell*, e dementre que ab *aquell* perlava» 66.17 i 18.

HIAQUELLA (EQUELA, ACALA): «stant salavòs en case d'en Guillem Picorneyl de Castalig, qui ara és d'en Jacme Rafal, d'*equela* paròquia» 11.4 i 5.

«se n'entrà en l'alberch de na Frau, del dit log, per *acala* a offendra e ausiura» 71.4 i 5.

«I cadela del dit Bernat Claver sí li isqué volent-lo mordre e.ll dit Pascual, volent-sa dafendra da *haquilla*, aranchà lo quolteyll» 44.7-9.

SELLA (SEYLLA): «Intorogat e con sab, e dix con eyl hi era en la dita era *seylla* ora» 23v.10 i 11.

«e salavòs ell hi corach ves *ssella* part» 44v.27 i 28; «e tentost ell sí corach ves *ssella* part» 66.19 i 20.

EQUELLS (AQUELS, EQUELS, AOUALS): «tois *aquels* pròmens de Manrese sí fayan cab e posaven [en ca]sa sua» 18.1 i 2.

«Intorogat si ssab nuyt hom ni nulla perssone qui *aquels* o algú d'*equells* sacós ne ajude los aja feta, e dix que no» 15v.16 i 17.

«Intorogat fo eyls ne algú d'eyls si avien malvolenssa ab regtor o ab en Buí ne ab alcú d'*equels*, e dix que no» 14.17 i 18.

«Encontenent, ab *aquals* qual sagian anà-se'n» 69v.16.

AQUELLES (HAQUELLES): «sinó en Bernat Vert, lo qual *aquelles* coses viu e aubí» 28.27 i 28.

«sinó que *haquelles* bones persones, qui ab ell eran, qui'lls pertiren» 62.13 i 14.

Alguna vegada el demostratiu hi és superflu: «Demanat qui forcen presens a les dites peraules, dix que molts dels quals no li racorden los noms d'*equells*» 28.26 i 27; «mas que cyl, *equel*, per la dita grida, aquel res no li'n donà ne li'n promès» 19.14 i 15; «lo dit Jacme posà el peu en la balesta e aquella parà, e posà-y I passador, e tantost *aquel* ab balesta parada e ab dart enbagat si vania furosement» 27v.3-5.

També és corrent en aquesta època l'ús d'*aquell* o variants formals en lloc del pronom personal àton corresponent:¹⁷ «comperech denant lo dit batla, requirient *aqual* que lo sacresté dels béns d'en Guillem Pug complir li degés» 69v.4-6 (en lloc de: requirient-lo); «e tantost lo dit Simon ortollà aquel dit Moxí sa llaxà anar ab bestó e ab punys, e *aquel* molt legament farí» 21v.15 i 16. (= *el*); «e vench sobre lo dit Prats per *aquel* hofendre» 25.7 i 8. (= *l* o *lo*); «se n'entrà en l'alberch de na Frau, del dit log, per *acala* a offendra» 71.4 i 5. (= *la*); «e mès mans per l'espase e *aquella* aranchà» 54v.12 i 13 (= *l'*); «que'l dit Jacme Steva sí li manà en la dita paròquia I sua ssomera de pèl ros, e *aquella* li vané per preu de LX ssous» 22v.11-13 (= *la*); «era an aquella cantonade on los dits Tone e Prats eran, enaxí que ahuf *aquels* raonar-sse gallardement» 25v.16 i 17 (= *ls*); «e si lo dit Guillemó Carbó no's fos desat, *aquel* aguera mort» 34v.5. (= *l'*); «Encara, lo dit Guillemó altre vagada li travassara denant aquel, tant tro que li donà una musclada, injuriant *aquel*» 41.27-29. (= *lo*); «parant-li la cama denant la sua e anpanyent-lo per tal que *aquell* enderoquar posqués» 44.15 i 16. (= *el*); «si d'elcuna d'*equelles* l'agués farit, que *aquell* aguera mort» 62.16. (= *l'*).

Es també corrent l'ús d'aquests demostratius en funció de complement, però sennse la preposició corresponent.¹⁸ Per exemple, manca una *a* en els textos següents: «e con lo dit Guillemó se'n tornava *aquel* donà

¹⁷ Aquest ús del demostratiu *aquell* és també freqüent en R. Lluïl. Cf. *La llengua de Ramon Lluïl*, 1336.

¹⁸ Cf. *La llengua de Ramon Lluïl*, 1336 i 1337.

la dita Eliessèn dos pans» 15v.22 i 23; «mans que eyl, aquel, per la dita grida aquel res no li'n donà ne li'n promès» 19.14 i 15; «e als *aquel* no fèu ne pus no.l tocà 21v.4.

El desig de precisió que tenen els escriptors, ací i, en general, en el català de l'època, fa que els demostratius es repeteixin sovint quan hom al·ludeix a noms tot just citats. Tot plegat dona lloc a un estil prou pesat. Vegeu-ne alguns casos: «lo dit Jaume sí isqué dels corals o d'elens, ab balesta parade e ab dart enbagat, en contre aquels, per *aquels* dits Pericó e Arnau hoffendra» 27.18-20; «intorogat ssobre la demunt dita denuncia-ció, e dix ssobra *aquella* sso ssaber» 11.11 i 12; «la dita Guiamona dix que.s maravallava fort de les peraulles a *aquel* dit Frenssesch dites» 17v.19 i 20.

Els demostratius neutres són: *açò*, *això* (molt menys freqüent) i el reduït *ço*. Els dos primers són usats com a sinònims; *açò* és emprat tot formant part de locucions adverbials, com és ara *en açò*, *sobre açò*, *après açò*, a part de la seva estricta funció pronominal; *ço* es troba en locucions conjuncionals causals com *per ço*, *per ço con*, *emperçò*, en la locució *ço és*, en l'aplec *ço de* + antropònim (precursor de l'actual *çon* —o *so'n* (*son*)— mallorquí), seguit d'un possessiu: *ço del meu*, *ço del seu*, etc.

Açò (Assò, Asò): «e *açò* ha fet en la plasa general de la ville de Montuñri» 81.7 i 8; «e dix sobre aqueles de veritat *açò* eser ver» 77.21 i 22.

«e *assò* era en diemanja» 11.13 i 14; «jura que contre *assò* no vendrà» 26v.33; «Demanat e con ssab *assò*, e dix con o viu» 28v.21 i 22; «Damanat eyl si y viu neguna persone qui *assò* ves ne auhís, e dix que la dona Borella» 35.5 i 6; «dix que de tot *assò* no n'à mamòria ne li'n racorda res» 54.15 i 16; «e *assò* no mudets» 77v.27; «sí viu que.n Tona sí tania l'espase treta en Prats tania lo punyal tret, e *assò* iradement la I contre l'altre» 25v.19-21.

«e *asò* li dix dues vagades» 24.13; «e *asò* fau per guardó a retra de so que ela avia fet a la sua» 71v.19 i 20.

Axò (Assò): «lo comanssament ne da qua, *axò* diu no saber» 45.16 i 17; «Damanat e si li donà colp d'agullade, e dix que *axò* no viu» 47.17 i 18; «Demanat si.s pensa a qui la tirà, e dix *axò* no saber» 55v.15 i 16. «e dix *axò* no ssaber» 59v.14 i 15.

En algun cas té el sentit de «aquest»: «Oí és *axò*?» 38.12.

De la mateixa manera, hi ha exemples de *aquí* o *d'aquí* amb el sentit de «d'això» o «sobre això»: «Del forment, si.l li havia lavat o no, *aquí* no sab res» 23v.6 i 7.

so (sso): «dix ssobra aquella sso ssaber» 11.12; «e dix sobre aquela eser ver tot sso e quant en lo demunt dit testimoni d'en Bernat Gonyalons contengut és» 31v.46.

«fayan messes en sso d'en Ramon Balaguer» 17v.1 i 2; «era vangut de sso d'en Berenguer Masip, on avia ssopat» 35.12; «avien pres blat, tot ab tera de delma de sso d'en Polí Brondo» 25.17 i 18; «e yl dit Franssoy sí s n'anave ves so d'en Prats, ferer» 36v.12.

«E qués!, vosaltres voleu aver so del meut» 27.10; «Daman so del meut» 49v.32.

«e asò fau per guardó a retra de so que ela avia fet a la sua» 71v.19 i 20. «e laxaran-ssa hanar a eyls e aquels nafraran, so és: lo dit Simon, para seu» 13v.9 i 10; «e près les armes, so és: balesta ab tretes» 27v.20 i 21; «Demanat si y viu nagú ab les armes tretas, so és: espases ne quoltells, e dix que no» 56.9 i 10; «e no ssab ssi sse'n ffariren o no, sso és: en Cimon Carbonell Carbonell [sic] e n Guabriell Domànach» 59v.25-27; «e qua dormia en la ssua taula, so és, que bacava» 67v.20; «e avut cridar viaffora a la porta, so és: en la case d'en Moxí ben Maymó» 67v.20 i 21; «lo nom dels quals són aquests, so és: Guillem Blanch, Pericó Trobat» 76.25 i 26; «dient aquestes peraules anan-se'n, so és saber: «Tots vosaltres siats testimonis d'aquestes coses» 76v.13-15; «que tenia loch de son cunyat, so és saber, d'en Pere Domènec» 76v.4; aytambé tenie ell loch de batle per son cunyat, so és a saber, per mi, dit batle» 76.14 i 15; «hora pasade de la d'aquella del foch de Ciutat, so és a saber, que molt havia que ll seny del lladre havia calat» 76.28 i 29.

Vegeu encara *Les conjuncions causals* (p. 393).

El demostratiu d'identitat *MATEX*, *MATEXA* (i plurals corresponents) surt després del pronom personal fort *SI*: «e aquel arenchà e trasch per dafendre si *matex*» 25.9 i 10; «E d'equí, que s n'obliga en pur depòsit e comanda si *matex* e tots sos béns» 33v.6 i 7; «la balesta sí s dessarà per si *matexa*» 27v.9; «En per sso, ss'obligaren en pur dapòsit e comanda si *mateys* e tots lus béns presens e avadós» 23v.20 i 21.

Després d'un adverbí: «e aquí *matex* éls emdosos sí s'aramiran los punys» 62.30 i 31.

O, així *mateix*, després d'un substantiu: «acastas cosas la dita Frau sa pensa que fet aya per tal que lo *dia matex*, a ora de migdia» 71.7 i 8.

Amb el sentit de «allò mateix» tenim també *semblant de*: «En Ferer Guombau, del dit loch, testimoni, jurat dir veritat sobre la demunt dita denunciació, e dix *semblant del* dit d'en Johan Llopis» 41v.5 i 6.

Pronoms possessius

FORMES PLENES

Les formes plenes dels possessius són les normals del català antic: *meu, teu, seu, mia, tua, sua* i llurs plurals. Mai no apareixen les formes analògiques modernes, *meua, teua, seua* i consemblants.

D'altra banda, els possessius de diversos posseïdors són: *nostro, vostro* (menys sovint *vostre*), (*nostra*), *vostra, llur* i llurs plurals corresponents. El plural *llurs* de vegades apareix assimilat: *llus* (*lus*).

Les formes reduïdes són també les normals de l'època: *mon, ton, son, ma, (ta), sa* i els plurals: *mos, (tos), sos, mes, (tes), ses*.

MEU: «anau-ma estendre lo *meu* forment» 23.17 i 18; «E com que'l *meu* forment sta pres del vostro» 23.27 i 28.

«no yc ha nagú blat pres del *meu* sinó vós» 23.29; «E qués! Vosaltres voleu aver so del *meu*!» 27.10; «Daman so del *meu*!» 49v.32.

MIA (MIE): «Null om no.m fassa forssa en case *mia*!» 55.11; «vós m'aveu manjada la *mia* porssella» 59v.5; «si altre vagade t'ich ancontre en la *mie* ancontrade» 40v.23; «E qués! Ab lo quoltell vos laxau anar a la *mia* cadela!» 44.30 i 31.

«sènyer, veus assí la *mia*, que no val tant!» 76v.16 i 17; «Digau, en Magaluf, què us deg yo per la panyora que tanits *mia*?» 46v.8 i 9.

SEU: «volent batre lo *seu* blat» 23.9; «mas que'l *seu* sí és jove» 20v.6; «lo dit Simon, para *seu*» 13v.10; «sí y corec lo rector ab lo *seu* misatja» 14v.15 i 16; «vania devés case del dit Pericó Sera, frare *seu*» 27v.1; «endret del *seu* carer» 58.23; «aranchà I *seu* coltell» 44.28; «so que'n lo *seu* testamoni és contangut» 28v.22 i 23; «cavalcant ab lo *seu* rossí» 45.15. «c après, que'l dit Bernat baté lo *seu*, en lo qual més e mesclà les dites V garbes» 23.7 i 8.

SUA: «e posaven [en ca]sa *sua*» 18.2; «e no res menys, I *sua* somera» 22v.5 i 6; «jurat en la *sua* lig» 11.24; «anan-sse'n ves la *sua* case» 14v.18; «eylla sí sopava ab la dona Moje, mara *sua*» 15.4 i 5; «lo dit Jacme sí.s n'anà en case *sua*» 27.11 i 12; «dressant la *sua* via ves l'alcaria» 28.20; «lo dit Arnau sí.s més detràs la somera *sua*» 28v.18 i 19; «en lo cantó de la *sua* case del dit Carbonell» 58.5 i 6; «estania ordi per batre en la *sua* era ab la *sua* companya» 31.5 i 6; «per demanar a la dona Pujalta una *sua* guonella» 33.6 i 7; «la dita mare *sua* feta li avia en lo temps de les sues núpCIAS» 29v.24 i 25; «facnt registrar la present en lo peu de la *sua* inquisició» 78v.20 i 21.

«e.l dit Guillem Tàpies aytambé estogà la *sua*» 39.15 i 16; «parant-li la carna denant la *sua*» 44.15; «e asò fau per guardó a retre de so que ela avia fet a la *sua*» 71v.19 i 20; «que li digués que li estojàs la faus que tania *sua*» 44.24 i 25.

NOSTRO: «a XXII d'agost de l'any *Nostro* Senyor» 62.2.

VOSTRO (VOSTRE): «E com que.l meu forment sta pres del *vostro*» 23.27 i 28; «e vós lo m'aveu batut ab lo *vostro*» 23.28 i 29.

«e aveu-les mesclades ab lo *vostro* blat» 23.24; «en Jacme Prats, ferer del *vostro* batlliu» 26v.6.

Un sol cas de *vostre*: «feu *vostre* prou!» 43.16.

VOSTRA (VOSTRE): «més faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esglaya que vós ab *vostra* spasel!» 14v.9; «as rector vos fot *vostre* cosina jarmana» 42v.33 i 34.

LUR: «e assò viu moltes e diversses vagades en Menresa, oh encara en case *lur*» 17v.16 i 17; «que.n Bernadó Tona e n'Arnau Domànach los eran vanguts ab espases tretas, e entraren en case *lur*» 66.21 i 22.

«él astava ab sa mare e [sic] I casa, la qual és *lur*» 72.10 i 11.

«sís sayen en lo cantó de l'alberch de *lur* para» 14.4; «los dits Pericó e Arnau sís n'anaven per *lur* carera» 27.17; «e los dits Ferer e Garau tingueran *lur* via» 40.18 i 19; «Damanat ell ssi sab e qual moch la braga d'aquells ne qual és pus culpable, e dix no res saber, cor en lo *lur* comanssament no fo» 58v.11-13; «e viu an Moxí ben Maymó e sa muller que eran a la *lur* porta» 67v.22 i 23; «sodegaven les portes de les dones, oltra *lur* volentat» 76.23.

MIES: «vós m'aveu lavades les *mies* V garbes de forment, qui jayen per la era» 23.10 i 11.

SEUS: «que.n Guillemó Tàpies e.n Franssesch Tàpies, fiyls *sseus*, bandejats ssón» 15v.14 i 15; «que.l dit Jacme sís laxave anar contre los demunt dits ffrares *sseus*» 27v.25 i 26; «qui és via per la qual hom va a les habitacions dels dits dos frares *seus*» 28.21 i 22; «astava en la sua algeria adobant huna aradra e qe viu dos bous *seus* en la carera del seyor rey» 42v.2 i 3.

«e.n Jacme Steva, del dit loch de Muntuyri, en tots los *seus* béns, axí siens con movens» 22.17 i 18; «rabatent-li los *seus* colps» 45v.23; «tirant-les aquelles per ausiura-los aquell e.lli *seus* infans, e muller e tot» 66.9.

SUES: «la dita mare sua feta li avia en lo temps de les *sues* núpCIAS» 29v.24 i 25.

VOSTRES: «Yo fas les *vostres* faynas e vós matau viafores per la pobla!» 74.1 i 2.

LURS (LUS): De vegades s'usa amb article i de vegades sense: ¹⁰ «que s'raonaven de les *lurs* teras e lochs» 17v.16; «Demanade si viu que la hu ne l'altre d'equells aguessen nangun colp ne nafres en les *lurs* perssones, e dix que no u ssab» 59v.20-22.

«e aquells, los Sans Avangellis da Déu de *lurs* mans corporalmens [sic] tocats» 15v.7 i 8; «En per so, ss'obligaren en pur dapòsit e comanda si mateys e tots *lus* béns presens e avadós» 23v.20 i 21.

FORMES REDUÏDES

MON: «no saràs ben *mon* amich!» 40v.24; «Qina raó as tu que tu m desonres *mon* misatje?» 42v.9.

TON: «Vet-an, en bon ore, fe *ton* prou!» 40v.22; «Tremet a *ton* fill en Magaluf» 50v.7.

SON: «Item, *son* frara» 13v.11; «lo dit Johan lo sità en *son* alberch» 65.16; «Intorogat fo e eyl ne *son* para ne *sson* frara» 13v.22; «sinó en Franssesch, *son* frara» 14.14 i 15; «*sson* para era moro estat» 17.5 i 6; «la dita Guiamona ab *sson* marit si fayan messes» 17v.1 i 2; «que vènga assí, que *son* para lo voll» 49.13; «renunciant a tots drets contre aquestes coses vinents, e spacialment a *son* for» 51v.19 i 20; «ssagons *son* vijars» 45.7; «Demanat si era de parantella del dit Guillemó Rosseylló, e dix que hoch, *sson* cosí jarmà, que n Guillem Rosseylló, para del dit Guillemó, és *son* avonclo» 63.13-15; «colgade era ab *sson* marit» 67.16; «e *son* marit, que dormia ssobra la taula» 67v.11 i 12; «ab *sson* fill an la mà» 68.13.

MA: «e taniu-ma *ma* fiylla» 11.16; «aquells XXV ssous que avets aüts de *ma* sogra» 49v.1.

SA: «on *ssa* muler vania vy» 11.14; «ssa cuydava que flos *ssa* muler» 22.2; «que n Moxí ben Maymó, jueu, si estava en casc ssua ab *ssa* muller e ab *ssa* ssogra» 66.5 i 6; «si s n'anà devés la sua porta dient a la dona *sa* muller que s n'antràs» 45v.10 i 11; «ans as *sa* perenta» 72.6; «éi astava ab *sa* mare e [sic] I casa» 72.10; «ranuncia a dret e a for de *sa* juradichció» 11v.18 i 19; «era hom de bon tayl e bé catallà en sses fayssons, en *ssa* perauilla» 17.15 i 16; «e qesqué tench *sa* via» 38.17.

¹⁰ En algun altre text de l'escrivà Bernat Vert hem trobat exemples de *lus/lurs* en funció de datiu. Per exemple: "que yo e los béns meus *lus* sia tengut" (17-IX-1358) vol.4, f.52.

En algun cas és dubtós si es tracta d'un possessiu o més tost d'un article: «c lo dit Pascual sí's pertia d'él anan-se'n per ssa carrera» 44v. 3 i 4.

MOS: «ranunciaren a totes gràcies e rameys del senyor rey e de madona la ragina e a tots hofasials d'equels, tant en inpatrades con enpatrades, e a gràcia de mos qresadors» 41.9-11.

SOS: «sots hobligació de tots sos béns» 11v.22; «e d'aquèn, obliga si e tots sos béns en qualque loch hon sien» 51v.18 i 19; «trobà lo prom en Simon Tàpies e sos fiyls tots nafrats» 14v.19; «era hom de bon tayl e bé català en sses fayssons, en ssa peraulla en tots sos captanims» 17.15-17; «estava en case ssua ab ssa muller e ab ssa ssogra e ab ssos infans» 66.5 i 6; «e abdosos sos punys ell sí donà al [sic] brasos del dit Guillemó» 63.25 i 26; «se n'anà a pensar de sos àsans» 72.2 i 3.

MAS: «Tocau-lo vós, si us plau, que yo así janglaré ab aquestes mas-dones!» 14v.10 i 11 (avui: *madones*).²⁰

SES: «cra hom de bon tayl e bé català en sses fayssons» 17.15 i 16.

Pronoms relatius

El pronom relatiu *qui* té el valor de subjecte, i tant pot representar un antecedent personal com un no personal, singular o plural. De vegades també és usat precedit de preposició amb antecedent personal. La forma *que* és usada ací com a *cd* amb antecedent no personal, però es troba també en funció de subjecte, tant amb antecedent de persona com de cosa. Igualment, després de preposició, amb antecedent no personal. Els relatius *el qual*, *la qual*, *els quals*, *les quals* són usats adés com a substantius, adés com a adjectius, tant en funció de subjecte com de complement.

QUI (or): Amb el valor de subjecte i amb antecedent de persona: «e viu en Muntaner, *qui* estava entre los altres an hun perxanch al mig» 55.21 i 22; «e con los agran lunyats ell viu que.n Jacmó Sera, *qui* tirà no.s sab si tyrà, péra ho pilota» 55v.13 i 14; «sinó en Franssesch, son frara, *qui* tenia spase» 14.14 i 15; «eyla viu en [Mi]colau Bufi, prevera, *qui* ssayha en la case de la dita Mogc» 14v.5 i 6; «Intorogat si ssab nuyl hom ni nulla perssona *qui* aquels o algú d'equells sacós ne ajude los aja

²⁰ La forma *masdones* indica que en aquella època el parlant distingia encara els components gramaticals d'aquesta forma aglutinada. D'aquí que fes concordar el possessiu i el substantiu. No cal dir que en la llengua actual hom diria *madones*.

feta, e dix que no» 15v.16 i 17; «totom e tota persona *qui* aja menys pols ne galines» 19.4 i 5; «trobà en la carrera lo dit majoral, *qui* se'n manava los bous» 20.23 i 24; «e l'ortollà, *qui* los huxava lo ca» 21v.23; «e ssallavòs lo dit Prats, *qui* jeya, sí.s lavà» 25.8 i 9; «tentost vench en Simon ortollà, *qi*.ls pertí» 38.16 i 17; «Entorogat si y viu nagú *qi* y sobra-vingués, e dix que no» 39.17 i 18; «yo veuré *qui* és aquest *qui*.ns hich va escoltant!» 40.16 i 17.

«totes les dones *qui* estan al carer» 51.26 i 27; «e va-ssc'n los òmens, *qui* cran en Guillemó Tàpies c.n Franssesch Tàpies, frares, *qui* seyan en la paret» 14v.13 i 14; «manave a les gens *qui* y eran que aquell prengues-sen» 59.15 i 16; «e viu que aquells *qi* y eran, *qui*.ls pertien» 57.4; «ab d'altres *qi* y ataneran aquells pertiren» 58v.11; «A ych òmens del rey *qui*.ll prenguan, aquest om?» 58v.15 i 16; «en Simon Carbonell c.n Guebriell Domànach, *qui* forment e hirose sa colpajaven» 58v.7 i 8; «estant ab aquells jóvens, *qui* saltaven ab brujons» 63.21 i 22; «Damanade ella si viu ne sab *qui* cran aquells, *qui* aquest maliffí ffayen, e dix que no» 66v.14 i 15; «eran aquells *qui* lo dit maliffí feran» 66v.16; «aquest Antho-ni fo I d'aquels *qui* feran bandajar lo dit Pere Porta» 80.14 i 15.

Amb valor de subjecte però amb antecedent no personal:²¹

«ranunciaran a la ley e franquesa de Mallorques, *qui* ditu que abans sie destret lo prinssipal que la fermanssa» 11v.16-18; «si fèu una crida ge-neral per la ville de Muntuyri, *qui* dix 19.4; «per alcuna questió *qui* és entre éls» 27.6 i 7; «dressant la sua via ves l'alcaria de Les Donades, *qui* és via per la qual hom va a les habitacions dels dits dos frares seus» 28.20-22; «que li digués que li estojàs la faus que tania sua, *qui* estava en I tarat» 44.24 i 25; «vós m'aveu batudes aquestes V garbes *qi*.m ffa-llen» 23.23 i 24; «vós m'aveu levades les mies V garbes de forment, *qui* jayen per la era!» 23.10 i 11; «oí alguns crits *qi* li era de viyaras que fosan crits de infant» 71.22.

Precedit de preposició i amb antecedent personal:

«Demanat sí.s pensa a *qui* la tirà, e dix axò no saber» 55v.15 i 16; «e lo dit balla tornant-se'n de la dita viya ab lo dit Berenguer Oliver *per qui* era anat» 69v.11 i 12; «trobà los bous d'en Bernat Goyolons en les pes-tures d'en Bernat Vert, *ab qi* lo dit Gillemó Tàpies estava» 42.3 i 4.

²¹ Segons F. de B. Moll: *Gramàtica històrica catalana*, 382, l'ús del relatiu *qui* com a cas subjecte, fins i tot representant un antecedent de cosa, és viu en el menorquí actual.

QUE (QUA): En funció de CD amb antecedent no personal:

«c con lo dit Guillemó se'n tornava, aquel donà la dita Elicssèn dos pans, *que* aquí manjar-ne... no volc» 15v.22-24; «per les dites garbes *que* la dita done li demanava» 24.8; «*que* li digués *que* li estojàs la faus *que* tania sua» 44.24 i 25; «què us deg yo per la panyora *que* tanits mia?» 46v.8 i 9; «aquells XXV sous, *que* avets aüts de ma sogra» 49v.1; «sí prè l'ase *que*.l dit jueu manave per la came darera» 63.23 i 24; «sí corach a l brujó *que*.n Guillemó Esteva tania» 63.29; «Demanade ella lo dit colp *que* hahuí si era de péra» 66v.12.

En funció de subjecte amb antecedent personal:

«*que*.l desús dit en Jacme Arnau, sa entràs, *que* axí avia nom» 17.12 i 13; «no yc ha nagú blat pres del meu sinó vós, *que* aveu batut menys de mi!» 23.29 i 30; «enaxí *que* no n'i hac nagú *que* s'i gosàs aventurar» 77v.12; «ell no y era ne y ffo en lo dit loch, con la braga ffo, *que* ans vania de les ssijes» 66v.3 i 4.
«e aquí bagueran ab d'altres molts *que* n'y avie» 11v.5 i 6; «Enhaxí *que* les gens *que* aquí eran ab lo dit Guillemó ensemps aquells pertiren» 56v.20 i 21; «e ab d'altres jóvens, *que* saltaven ab bastons» 62v.19 i 20.

En funció de subjecte amb antecedent no personal:

«Qatius an amblades aquestes ànades *qe* criden, coragam-hi!» 38.7 i 8; «e *qe* renunsien a tot dret *qe* valer los pusqc» 38v.13 i 14; «e.l dit Guillemó sy corach a una lanssa *que* y avia» 63.29 i 30.

Després de preposició amb antecedent no personal:

«e.l dit Moxí sí lavà péra *de què* donà al ca» 21v.14 i 15; «la dona muler dal dit Soler na fau clamts al dit Soler, *de què* de present *que* fo vengut lo dit Soler na anà manasar a la dita Frau» 71.9-11; «*que* li deya *que* li fes justísia portant I ascriptura an la mà, *de què* lo sènyer batla responc [?] a él *que* volanter li farà justísia» 74v.9-11; «Demanade si donà colp nagú, e dix *que* bé hahuí I colp, mas no sab *de quà* era ne en *què* donà» 35v.11 i 12.

«mas no u hahuí sinó I vagade *qu'él* tocava los àsens *ab quà* batia» 23v.11 i 12; «li donà en lo bras sinestra on lo dit Jacme tania lo manto *ab què*.l ssa parà» 56v.15 i 16; «e va-li donar ab lo puny gran colp al bras *ab què* tania l'ase» 62.29 i 30.

«per dir e mostrar *en quà* li cra tangut e vangut lo dit Pericó» 28.7; «per certa quantitat de monede *en què* lo dit Pulí Brondo és tengut e.n Lorens de Perdines» 81.6 i 7; «brocà la mule *en què* cavalcave» 81.15.

En el sentit de «per la qual causa» hom empra *per què*:

«s'era més detràs la somera, *per què* als no y poch veura ne hoir» 28v.20 i 21; «e asò li dix dues vagades, *per què* als no li fèu» 24.13; «e d'altres molts, los quals ell no conex, con no és del loch, *per què* ell puscha les gens conèixer» 44v.18 i 19; «e dix que gens hi veyà, mas que eran estrangeras, *per què* n'agun no.n conaxia ne sab qui.s són» 45.25-27; «les dites bótes vané per aquell ha provayr, *per què* con lo dit Rubí lavat ffo les dites bótes en case sua no atrobà» 65.9 i 10; «lo qual s'és absantat, *per què* lo dit Johan lo sità en son alberch» 65.15 i 16; «dix que colgade era ella e sson marit con hahuí lo brugit, *per què* no s'i lavaren» 67.7 i 8.

EL QUAL (LO QUAL, EYL QUAL, EL QUALL): «li hisqué en Johan, batiat, catiu del dit Brondo, *eyl qual* dix al dit majoral» 20.8 i 9; «Con lo dit escrivà fo vangut en Guillem Rosalló presentà I proteste al batla, *lo qual* batla plesentment hoí» 69v.23-25; «*lo qual* hera deputat per lo senyor rey» 75.17 i 18; «e.n Berenguer Rubí, dal dit loch, *lo qual* s'és absantat» 65.15 i 16; «*lo qual* tirà lo dart al dit Jacmó Sera irosament, *del qual* lo farí en lo manto» 55v.19-21; «*el quall* promat los demunt dits da dan guordar» 64.7.

«E de present vench en Falip Muntaner, ell qual vench ab I gran perxanch, *el qual* tirà en mig d'aquells» 56v.3 i 4; «que.n Berenguer Rubí, del dit loch de Muntuyri, *al qual* enparades li eran quatre bótes a istànsia de n'Arnau Ssa Manera» 65.1-4; «dix con aquel temps, *del qual* à entorn XXXV anys» 17.11 i 12; «e après, quel dit Bernat baté lo seu, *en lo qual* més e mesclà les dites V garbes» 23.7 i 8; «quel dit Pasqual sí anava en case d'en Salamó Belembo, jueu de Muntuyri, *ab lo qual* s'era logat a sagar» 44.23 i 24; «si ssobravanch en Phalip Muntaner ab I perxanch larch *ab lo qual* donà al dit Jacme Sera» 55v.16 i 17; «volie que.ll senyor vaguer, qui ja here daffore, fos aquí, *ab lo qual* d'aquestes coses pogués perlar» 78.13 i 14.

LA QUAL: «e *la qual* dita cride fèu» 19.10 i 11; «lo dit Arnau sí.s més detràs la somera sua, *la qual* en Pere Tolrà manava» 28v.18 i 19; «*de la qual* brega foren nafrats» 13.8; «lavà una pedra *de la qual* donà al ca» 21.11; «tirà una péra contre lo dit Jacme, *de la qual* donà a la branca del portall» 55v.30 i 31; «ho fo péra ho pilota, *de la qual* li aparach que li'n donàs aut al caparó» 56v.12 i 13; «e.l dit Guillemó a una péra sa clinà, *de la qual* tirà» 63v.1 i 2; «sí lavà una péra *ab la qual* donà gran pedrada ha I ca» 21v.1 i 2; «ranunciaren alla ley e franquese de Mallorques, *en la qual* sa contén que anbans sia destrat lo prinsipal que la ferman-

ssa» 23v.23 i 24; «qui és via *per la qual* hom va a les habitacions dels dits dos frares seus» 28.21 i 22; «*per la qual* pena lo dit Jacme en poder de la present cort de grat sa obliga» 80v.6 i 7.

ELS QUALS (LOS QUALS, EYLS QUALS, ALS QUALS): «*eyls quals* per alguna qüestió qui és entre éls, denant lo dit senyor batlle comparagueran» 27.6 i 7; «*eyls quals* lo fet d'aquels passificaven» 27.9; «*los quals* dits III òmens tantost giraren cap» 37v.9 i 10; «*los quals* dos bous avia presos en lo blat de la dita Guiamona» 20.6 i 7; «e d'altres molts, *los quals* ell no conex» 44v.18; «per vint ssous, *los quals* avem rabuts» 26v.7 i 8; «a *als quals* fo dit per lo saig, so és: per en Thomàs [Vilaür] dit, que donasen les armes a la cort» 77.26 i 27; «Demanat qui foren presents a les dites peraules, dix que molts *dels quals* no li racorden los noms d'equels» 28.26 i 27; «sí s'aramiran los punys, *dels quals* ssa donaran de bons colps» 62.31; «entre *els quals* hi era en Mateu Aymarich» 31.6 i 7.

LES QUALS: «*les quals* peraules lo dit Franssesch entén ara ser var no eser veres» 17.5 i 6; «près V garbes de forment, *les quals* geyan en la era» 23.4 i 5; «e si no ffossen alcunes persones, *les quals* aquí sobrevingueren» 27.20 i 21; «enaprés, sí vangueren alcunes bones perssones, *les quals* aquel se'n manaren» 34.15 i 16; «demenaren-los de part del senyor rey les armes, *les quals* tenien» 77.8; «que donasen les armes a la cort, *les quals* portaven» 77.27 i 28; «unas tasores, *les quals* tasores li viu amagar» 11.20 i 21.

«ssobre *les quals* peraules lo dit Bernat, eser mugut de ffallonia» 24.10 i 11; «sí.s prengucran de noves entre eyls, moltes e injurioses, *sobre les quals* en Bernat Tona sí.s lavare» 25.6 i 7; «entre ells agueran moltes noves, *de les quals* no li racorden» 49v.4 i 5.

Pronoms interrogatius

L'interrogatiu *qui* (*qi*)? es refereix sempre a persones, tant en funció de subjecte com de complement, vagi o no precedit de preposició: «*Qi* és axò?» 38.12; «*Qui* va là?» 40v.18; «E *qui* ych és cort?» 58v.16 i 17; «Manera, *qui* és part?» 77v.3 i 4.

Són força abundants les formes d'interrogació indirecta:

«Damanat ell ci ssab *qui* u comenssà» 51.24; «sí vench dient *qui* era batlle» 45.22; «Intorogat e *qui* li donà a eyl» 13v.14; «Demanat *qi* y hera en la braga, e dix que gens hi veyà» 45.25 i 26; «Demanada entarogada

qui era ab lo batla, dir que en Simon Tàpias» 73.10 i 11; «Demanat *qui* foren presens a les dites peraules» 28.26 i 27; «Demanade ella si viu ne sab *qui* eran aquells» 66v.14; «e yo ffer-m'é avayl e vauré *qui* són» 37v.28 i 29; «Damanat e *qui* era ab ells, e dix que.n Pericó Tolrà» 62v.4 i 5; «Demanat si.s pensa a *qui* la tirà, e dix axò no saber» 55v.15 i 16; «ne no poch aytanpoch escusir a *qui* la tirà ne a *qui* no» 55v.14 i 15; «Damanat ell ssi ssab les dites bótas *qui* les ha hahüdes ne comprades, ne si ssab *qui* les ha, ne en poder de *qui* ssón, e dix que no.s ssab res» 65.11-13.

L'interrogatiu *què?*, per contra, sempre es refereix a coses: «E *què* fets aquí» 14v.7; «*què* us deg yo per la panyora que tanits mia?» 46v.8 i 9.

Com a interrogatiu indirecte: «Demanade e *què* y hahuí, ssagons sons vijares» 45.6 i 7; «Intorogat ffo eyl si viu ab *què*.l ffarian, e dix que ab bestó» 22.3 i 4; «la dona na Frau sa novayava ab la dona muler d'en Bernat Soler, desonrant-sa sobra dabat de I galine, no donant oraya *què* dayan» 71v. 3-5.

Ací l'interrogatiu *quin*, *quina* i llurs plurals s'usen sempre en funció adjectiva, tot al·ludint a persones o coses: «*Quin* hom és aquest?» 40v.11; «Intorogat fo e *quin* om era» 18.16; «Damanada entarogada *quina* ora sa colgà, dix a ora del say dal pardó» 71v.20 i 21; «Intorogat fo e eyl ne son para ne sson frara *quines* armes tanien, e dix que no nagunes» 13v.22 i 23.

L'interrogatiu *qual* quasi sempre és usat com a substantiu, al·ludint gairebé sempre a qualche persona.²² Tots els exemples es troben formant part d'oracions interrogatives indirectes:

«mas als no y hac ni eyl no ssab *qual* comenssà ne *qual* ha lo tort» 25v.12 i 13; «mas no sab lo comanssador ne.l pus culpable *qual* és» 26.4 i 5; «Damanat ell ssi ssab *qual* d'aquests Jacme e Pericó comenssà la braga, e dix que no» 54.12 i 13; «Damanat ell ci ssab qui u comenssà ne per què.s moch ne *qual* era culpable, e dix que no» 51.24 i 25; «Damanat si auhí dir *qual* comanssà d'aquells la dita braga, e dix que no» 54.17 i 18; «Damanat ell ssi sab e *qual* moch la braga d'aquells ne *qual* és pus culpable, e dix no res ssaber» 58v.11-13; «Damanat *qual* té per pus culpable d'aquells, e dix que ell té alcuna cose per pus culpable lo dit Guillemó» 63.6 i 7. «no poria bé escosir a *qual* donava d'emdosos» 54v.19 i 20; «e dix que bé no li ssové a *qual* més tirava, mas que viu que.n Muntaner sa clinà» 57.12

²² El mallorquí actual conserva encara aquesta construcció, encara que en decadència. Cf. DCVB s.v. *qual*, amb abundant exemplificació.

i 13; «Damanada si ssab *entre als quals* era la braga, e dix que no» 55.14 i 15; «Damanade *entre els quals* era ne fo la braga, e dix que no.s ssab» 55v.1.

En funció d'adjectiu: «que I dichmanja, del qual no li racorda *qual* dicmaja [sic] era» 31.4 i 5.

Cal fer menció encara de l'interrogatiu *quant* (*cuant*): «Intorogat fo e *cuant* pot aver que eyl l'à vist en Ssincu, e dix que més de XXXV anys ha passats» 18v.13-15.

Una vegada apareix monofongat: «En Bernat, *con* fforment hi-gua-veu trobat?» 23.20.

Tenim encara algun cas de quantitatiu interrogatiu *quant*es en funció adjectiva: «Damanat *per quantes vegades* fo acuylit, eyl» 80.17.

Pronoms numerals

Els numerals cardinals generalment són escrits en números romans; però, tractant-se de números baixos, és també freqüent l'ús de lletres. Vegeu-ne alguns exemples:

En números romans: «ab *I* altre sarcyn» 11.28; «ha *I* ca del dit Simon» 21v.2; «e posà y *I* passador» 27v.4; «saltà *I* paret» 27v.8 i 9; «*V* cavaylons e *II* garbes cran» 23.22; «e gridà viafòs *III* o *IIII* vagades» 14v.28; «cridà *III* o *IIII* vegades» 75.25; «a *V* del mes de deembr» 40v.7 i 8; «près *V* garbes de forment» 23.4 i 5; «e li'n trageran *VI* lliures, *X* sous» 32.10 i 11; «yo't daré *VI* diners» 50.3; «diluns, que om coptave a *V* del present mes» 49.2 i 3; «sobre los *X* manamens de la lig» 47.10 i 11; «ferma de dret e a payores a *X* dies» 23v.22; «de adat de *XII* anys» 36v.9 i 10; «major emperò de *XX*» 11v.20; «major enperhò de *XXIII*» 26v.34; «con és manor de *XXV* anys» 11v.20; «*XXV* lliures reyal de manuts» 20v.12 i 13; «passats són de *XXX* en *XXVV* anys» 17v.26; «à ontorn *XXXV* anys» 17.12; «passats ssón *XXXV* anys» 17v.1; «era om ja de adat de *XLV* anys» 18v.23; «ma daviau *XLV* sols» 46v.10; «ho *L* lliures de manuts» 45v.27; «*LX* reyal de d'or» 46.4; «ho *C* lliures» 43v.4 i 5; «fill de *CM* cans» 49v.30.

La data que encapçala cada una de les enquestes és escrita quasi sempre en llatí i sempre en números romans:

«*XVI* die mensis martii anno a Nathivitate Domini *M^oCCC^oLVII*» 17.1; «*XVI* die junii anno a Nathivitate Domini *M^oCCC^oLVII^o*» 13.1; «*A III*

die aprilis anno a Nativitate Domini *M^oCCC^oLVIII^o* 20.1; «VI die aprilis anno a Nativitate Domini *M^oCCC^oLVIII^o*» 21.1.

«Divenres, a VI de juliol anno a Nativitate Domini *M^oCCC^oLVIII^o*» 22.13; «A *XIII* de noembre l'ay *MCCCLVIII*» 38.1; «En l'ay *MCCCLVIII*, di-luns, a *IIII* de marths» 42.1.

Així mateix, en lletres:

«e ab un fadri» 35v.7; «LX reys d'or, ab un almasset e ab un capell da li ligats» 46.4; «ab un om, lo qual no conaxia» 47.15; «ab *hun* perxanch al mig» 55.21 i 22; «e dix a *hu* fadri, qí guardava los bous» 43.9; «dave'm *hu* diner» 43.22; «dix ha *hu* fadri 49v.6.

«de una part» 13.6; «per demanar a la dona Pujalta una sua guonella» 33.7; «ab *huna* aguyade» 42.13 i 14; «adobant *huna* aradra» 43.11 i 12; «ab una bístia» 46v.30 i 31; «hahui una vcu» 55v.18; «e una péra en l'altre» 56.7; «de una borda que ha» 59v.19.

«aque'l donà la dita Elicssèn dos pans» 15v.23; «los quals dos bous avia presos» 20.6; «dues cras de planter de colls» 21.20; «dues pilotes» 54v.33; «près ab dues mans l'ase» 62.7 i 8; «per dues enquestes» 63v.25; «dues péras» 51.10; «dues o tres vagades» 34v.1; «e asò li dix dues vagades» 24.13.

«tres hòmens» 37v.9; «e parlant tots tresos sí veran axir I hom» 40v.9 i 10; «a quatre de juliol» 46.5; «a quatre mesos» 23v.22; «quatre diners» 50v.9; «Quatre Avangellis» 30.32; «Cotra Avangelis» 32.5; «nou garbes» 23.21; «qínsza lliures» 22v.18 i 19; «vint ssous» 26v.7; «cincuantha lliures» 11v.16; «ssent lliures» 26v.22; «doentas lliures» 30.14 i 15.

Entre els ordinal's tenim: «al primer die de juliol» 22.15; «per què, lo dit Johan lo sità en son alberch per la primera e per la segona e per la tèrsia e perentòria» 65.16 i 17; «a ora da miya tèrcia» 58.10 i 11.

En les construccions següents la llengua actual usa la construcció de darrere, en lloc de *darer* o *darera*: «près ab dues mans l'ase per lo pcu *darer*» 62.7 i 8; «près l'ase que'l dit jueu manave per la came *dare-ra*» 63.24.

Formant part d'una frase adverbial: «segons que *prima fas* apararia per la resposta» 28.11.

Vegeu encara alguns exemples de *primer* adverbial en l'apartat de *Els adverbis d'ordre* (p. 360).

D'entre els partitius trobam: «d'equella trasch entorn la *maytat*» 46v.17 i 18; «tot ab tera de *delma*» 25.18.

Pronoms indefinits

Els indefinits que expressen totalitat són els següents:

TOT, TOTA, TOTS (TOSTS), TOTES: «e qe renunsien a *tot* dret qe valer los pusqe» 38v.13 i 14; «isqueran a la porta e ja ffo *tot* passat» 67v.13; «avien pres blat, *tot* ab tera de delma» 25.17 i 18; «que si eyls volien aver sso del seu, que I lucat o ffaria *tot*» 27.28 i 29.

«altes vaus cridava viaforas per *tota* la via» 73v.12 i 13; «per *tota* la vila cridant viafores» 73v.21.

«e.n Jacme Steva, del dit loch de Muntuyri, en *tots* los seus béns» 22.17 i 18; «En per sso, ss'obligaren en pur depòsit e comanda si mateys c *tots* lus béns presens e avadós» 23v.20 i 21; «e a *tots* drets da què contrestar poguesen» 41.12; «e lavores anaren-se'n *tots*, e altres coses no y hac» 76v.39; «Promcseran en Pericó Paliser, fiyl d'en Guillem, Arnau des Pou e.n Berenguer Rubí, *tots* habitants de la villa de Muntuyri» 26.9 i 10; «responeren que *tots* heren cort» 76.11 i 12; «*Tots* som de la cort!» 76.32.

«E assò promet lo dit Polí atendra e acomplir en pana de *totes* macions» 33v.5 i 6; «ranunciaren a *totes* gràcias e rameys del senyor rey» 41.9; «obligan-ssc en *totes* aqueles obligacions e spícies» 24.2; «ans avie en *totes* coses cemblansses de catallà» 18.25 i 26.

TOTIOM (TOTOM): «*Totom* matrà testimoni que.n Magaluf m'à lavada péra» 47.26 i 27; «e que encontenent, hoïts los crits de viafores, que lo batla que cridà que *tothom* que.l sagís» 73.23 i 24; «fèu manament que *tothom* lo sagís» 69v.15; «e de present que *totom* l'acompanyà 74.10.

TOTA PERSONA: «sí fèu una crida general per la ville de Muntuyri, qui dix que *totom* e *tota persona* qui aja menys pols ne galines, que vaja al coral de la hajustaya» 19.4.6.

TOT QUANT (TOT CUANT): «e dix sobre aquela eser ver *tot* sso e *quant* en lo demunt dit testamoni d'en Bernat Gonyalons contengut és» 31v.4-6.

Com a indefinits indeterminats tenim:

HOM (OM) i SA (S'): ambdues formes introdueixen una oració impersonal: «dijous, que *om* comptave a XXII d'agost de l'any Nostre Senyor» 62.1 i 2; «diluns, que *om* comptave XVIII del mes d'egost» 58.2 i 3; «digmenge a vespre, qe *hom* comtava a XI del dit mes, a hora del sey del ladre» 38.4 i 5; «dichmanja anit que *om* coptava XVI del mes e any demunt dit» 44.21 i 22; «diluns, que *om* coptave a V del present

mes» 49.3 i 4; «diluns, que *hom* coptava ha XVIII del mes d'agost» 53.1 i 2; «dichmanja vespra, que *om* comptave a XXII del present mes e any demunt dit» 66.3 i 4; «quí és via per la qual *hom* va a les habitacions dels dits dos frares seus» 28.21 i 22; «lanssa e darts hich aporta *hom!*» 56.26; «E qués! Ab dart hich va *om* per villa!» 53.5 i 6; «lo dit Gabriell menà que *hom* li tolgués la spasa» 77v.10; «dix que *hom* li fes testimoni d'aquestes coses» 77v.15.

«e an asò, en Bernat Goloyons auýi-u e vench ab huna aguyade en la mà, axí con *sa* va tot jorn, per demanar los bous el dit Gillemó» 42v.30-32; «sí vanguera per beura en case del dit Boreyl, on *sa* vania vi» 11.5 i 6; «No!», dix aquel, «que pel cab de Déu, no s'i pot alre fer!» 29.13 i 14; «ab sso de trompata bandajar-lo fèu en la villa e loch de Muntuyri, axí con d'eytalls coses da fer s'acustuma» 46.9-11; «no li racorda si s'i trach armes o no» 53v.9 i 10.

HUN (I, HU, LA HU davant DE partitiu) / UNA (HUNA) / UNS / UNES (UNAS): «estava entre los altres ab *hun* perxanch al mig» 55.21 i 22; «scya sobra *I* sach de blat» 49v.17; «la faus que tania sua, qui estava en *I* tarat» 44.25; «cridant viafores ab *I* paper en la mà 75.4 i 5; «e staven en *hu* carer, dins la villa de Ssineu» 17v.28; «e dix a *hu* fadri, qí guardava los bous» 43.9; «aquest Anthoni fo *I* d'aquells» 80.14; «e con foren de prop los hòmens e la *hu* dels hòmens aranquà l'espasa, e aqest fo en Guillemó Tàpies» 38.10-12.

«e puy, con lo dit Massot passara dessà ab *huna* nau» 18v.5 i 6; «astava en la sua alqueria adobant *huna* aradra» 42v.2 i 3; «per cosir-ssa *una* gramayha sua» 47.4 i 5; «tirà *una* péra contre lo dit Jacme» 55v.30; «lo dit Guillemó Rosselló sí.s clinà a *una* péra» 63.4; «sí ssaya ssobra *I* bi-ga» 68.12.

«hahuí dir a *uns* e altres que n Muntaner l'avia tirada» 56v.25 i 26.
«sí furtara o amblara del dit Boreyl *unes* tesores» 11.6 i 7; «lo dit Bernat li donà ab *unas* coragades» 50v.15.

Vegeu alguns altres exemples de UN, UNA en *Els numerals* (p. 243).

SERT, CERTA: cal dir que ací designa un nombre fix, sense expressar, però, concretament, la quantitat: «e puy, aquel, sots la dita manleuta en poder del vaguer de fora lo ramatés dins die *sert*» 26v.22 i 23; «lo qual era en poder del dit corrador, comenat per la cort en penyore per *certa* quantitat de moneda» 81.5 i 6.

ALCÚ, ALCUN, ALGÚ, ALGUN; femenins: ALCUNA, ALGUNA i plurals: ALCUNS, ALCUNS, ALGUNS, ALSGUNS i ALCUNES, ALCUNES, ALGUNES, ALSGUNES. Vegem-ne els exemples que apareixen en cada un dels escriptors:

A: «Damanat si lo dit Muntaner e era contre *alcú* d'aquells, e dix que no.s sab» 54.v.22 i 23; «Intorogat fo eyls ne *algú* d'eyls si avien malvolenssa ab regtor o ab en Bufi ne ab *alcú* d'equels, e dix que no» 14.17-18; «E de convinensa que en tot cars [sic] que aquells o *alcú* d'equells en res condapnats saran» 64.11 i 12; «Intorogat fo e si eyl o sson para o sson frara si feran colp *alcú* en la perssone d'equels, e dix que no» 14.15 i 16; «e dix que no és ver que.n Muntaner ha ffit *alcú* despler, so és, que li demanà per la paròdia» 55v.35 i 36. «per la dita naffra no tem mort ne dabillitat ne espasma ne altre dan *alcun*» 15v.10 i 11; «I bestó en la mà, del qual *alcun* colp ffer no l'hi viu» 55.1.

«lo dit Guillem Roseylló aquell dues péras irosement li tirà, que si d'*alcuna* d'equelles l'agués farit, que aquell aguera mort» 62.15 i 16; «e viu que.l dit Jacme si avia *alcuna* castió ab los desús dits Pericó e Arnau» 27v.16 i 17; «eyls quals, per *alcuna* qüestió qui és entre éls, denant lo dit senyor batlle comparagueran» 27.6 i 7; «Dama[nat] si o viu *alcuna* perssone, dementre eyls sa baralaven, e dix que no» 33.17 i 18; «e dix que ell té *alcuna* cose per pus colpable lo dit Guillemó» 63.7; «Enhaprès, ajustan a les dites paraules, sens *alcuna* resposta a él ffeta per los dits frares, dix» 28.13 i 14.

«e si no ffossen *alcunes* perssones, les quals aquí sobrevingueren» 27.20 i 21; «E tantost e de present *alcunes* bones perssones en la castió d'equels se oposaren» 28v.8 i 9; «E con ffo lo dit Pericó a la cort, aquí sa posaren *alcunes* bones perssones» 29.28 i 29; «enaprès, sí vangueren *alcunes* bones perssones» 34.15.

«Intorogat si ssab nuyl hom ni nulla perssone qui aquels o *algú* d'equells sacós ne ajude los aja feta, e dix que no» 15v.16 i 17; «con aytal cose sia molt litigiose, que catiu hofena *algú* franch» 20.17.

«e dixeran *alsguns*: «E qui ych és cort?» 58v.16 i 17.

«aqueu Jacme Arnau *algunes* festas hi vanie» 17v.18.

C: «*algunas* vagades sí fan *algun* afay en las casas de la dita Frau» 71v.14 i 15; «e que estach *alguna* ora de la nit denant la porte d'en Polat» 72.3 i 4; «hui *alguns* crits de viafores» 71.25; «oí *alsguns* crits» 71.12.

D: «con hoy-o dir, que contre ell se posave *alcuna* clamor» 78.11 i 12; «con per *alcuns* bons hòmens de la ville de Montuïri fos stade feta clamor a aquell Gabriel de *alcuns* hòmens no coneguts» 76.20-22; «a prechs e interesses de *alcunes* notables e bones persones» 78v.14.

G: «fo fet secors e ajuda per *alcunes* persones» 80.5 i 6.

En funció substantivada tenim també les formes:

QUIS QUIS FOS «algú, fos qui fos» i QUIS QUIS FOSSEN: «Item, hahuí dir a *quis quis fos* qui dix» 55.2 i 3; «Enaprés, *quis qui fossen* depertiren-los» 55v.23 i 24.

QUES QUES FOS «certa cosa, fos que fos»: «que abans qu'ell sa raquilís dins la case, que ja avia tirat contre aquells *que.s que.s fos*» 54v.27 i 28; «viu que.n Jacme Sera sí tirà *que.s que.s fos* ves en Falip Muntaner» 56v.11 i 12; «e dix que viu que.n Jacme Sera sí tirà *que.s que.s ffos*, péra o pilota» 57.8 i 9.

El concepte de «quelcom» és ací representat per:

ALCUNA COSE: «Damanat qual té per pus culpable d'aquells, e dix que ell té *alcuna cose* per pus culpable lo dit Guillemó» 63.6 i 7.

QUESHACOM: «Ban/ssé, que ab *queshacom* m'é yo a daffendra de la cadella!» 44.31 i 44v.1.

Ací el mot QUALQUE té el sentit de «qualsevol». Avui, per contra, en mallorquí significa «algú, o algun»: «e d'aquèn, obliga si e tots sos béns en *qualque* loch hon sien» 51v.18 i 19.

Els pronoms NULL HOM, NULLA PERSONA, NULL TEMPS tenen significat afirmatiu en oracions dubitatives, interrogatives o condicionals, i negatiu en oracions assertives, però sempre amb la partícula *no*.²³

En els exemples següents, que tenen sentit afirmatiu, NULL HOM i NULLA PERSONA signifiquen «algú» i NULL TEMPS «alguna vegada»: «Intorogat si ssab *nuyl hom* ni *nulla perssona* qui aquels o algú d'equells sacós ne ajude los aja feta, e dix que no» 15v.16 i 17; «Intorogada fo eylla si ahuíra dir *null temps* a *nuylla perssona* que lo dit Jacme Arnau, para del dit Franssesch, fos estat moro ne catiu, e dix que no» 17.17-19; «Intorogada ffo eylla si aui dir *nuyl temps* a *nulla perssona* o perssones, que.l dit Jacme Arnau fos estat moro ne catiu de *nuyl hom* en *nuyl temps*, ne si n'avia feyssons ne ssemblansses en peraules ne en res» 17v.9-11; «Into-

²³ Sobre els indefinits que poden significar afirmació o negació segons el context, vegeu sobretot JOAN SOLÀ: *Estudis de sintaxi catalana*, 2 (Barcelona 1973), 87-118.

rogat si y avia *nuyt hom* que u ves, e dix que och» 22.7; «e dix sopra aquela no eser ver ssò que.n aquella és contangut, que eyl *nuyt temps* lavàs ne prenguéis garbes» 24.5 i 6.

En les oracions assertives NULL HOM i NULLA PERSONA signifiquen «ningú» i NULL TEMPS «mai»: «e dix que *nuyt temps* eyla no u hahuy dir a *nulla perssone* del món» 17v.11 i 12; «dient: «*Null om no.m* fassa forssa en case mia!» 55.10 i 11; «e isqué daffora porta e no y viu res ne *nulla perssone*» 47.6; «Demanat si s'entén a clamar ne res posar en contre lo dit Pericó Paliser ne c.n Muntaner, ne contre *nulla altre perssone*, e dix que no» 53.21-23.

El pronom NEGÚ (NEGUN) i variants en oracions dubitatives, interrogatives o condicionals significa «algú o algun», tengui funció d'adjectiu o de substantiu. En oracions assertives, sempre acompanyat de la partícula NO, significa «cap».

Són exemples del primer cas: «Entrorogat ffo si aviya sospita en *negú*, dix que no» 32.11; «Entorogat si y viu *nagú* qí y sobravingués, e dix que no» 39.17 i 18; «Damanat si u viu *negú*, e dix que och» 51.26; «Damanat si y viu *nagú* en la dit braga, e dix que moltes persones» 54.18 i 19; «Intorogat ffo si y avia *nagú*, con ells las noves agueran, e dix que no» 58.19 i 20.

«Damanat ell si era de parantella de *nagú* d'equells, e dix que no» 44v.33 i 34; «Damanat ell si viu que.n Muntaner aquí fos contre *nagú* d'èls, e dix que no li apar que.n Muntaner hi fos contre *nagú* d'èls» 53v.12-14; «Demanade si era en malvolenssa de *nagú* dels altres, e dix que no» 55v.3 i 4.

«Demanade si donà *colp* *nagú*, e dix que bé hahuí I *colp*, mas no sab de qua era ne en què donà» 35v.11 i 12; «Enterogat fo si era de *perentela* *naguna* de les parts, e dix que no» 42.28 i 29.

«Intorogat ffo eyl sy fèu *nagun colp* de péra ne da les sues armes en la perssone d'equells, e dix que no» 13v.18 i 19; «Intorogat fo eyl viu nē sab que.l rector fes envés cylv *nagun colp* ne que tresqués armes en contre cylv, e dix que no u viu ne u ssab» 13v.16 i 17; «Damanat si y viu *nagun colp* a *nagú* d'aquells, e dix que no» 58v.17 i 18; «Intorogat si eyl nī sson para ne sson frare si aportaven *negunes armes*, e dix que no» 14.13 i 14; «Damanat eyl si y viu *neguna persone* qui assò ves ne auhís, e dix que la dona Borella» 35.5 i 6; «Entarogat fo él si u ne sí li fèu *nagun dan*, e dix [que no]» 43.27 i 28.

Els exemples que segueixen a continuació pertanyen al segon cas: «enaxí que *no* n'i hac *nagú* que s'i gosàs aventurar» 77v.12; «e dix que *no.n* conaxia *nagú*» 44v.32; «Demanat qí y hera en la braga, e dix que gens hi veyá, mas que eran estrangeras, per què *nagun no.n* conaxia ne sab quís són» 45.25-27; «Intorogat fo e eyl ne son para ne sson frara quincs armes tanien, e dix que *no nagunes*, sinó quoltels de tayl» 13v.22 i 23.

«Damanat ell si viu que.n Muntaner aquí fos contre *nagú d'éls*, e dix que *no* li apar que.n Muntaner hi fos contre *nagú d'éls*» 53v.12-14.

«Damanat ell si tirà dart, e dix que *no* n'à *menbranssa naguna*» 53v.10 i 11.

«no yc ha *nagú blat* pres del meu sinó vós, que aveu batut menys de mil!» 23.29 i 30; «Grans alqayts sou vosaltres, qe as rechtor vos lot vostre cosina jarmana, qe *no.n* feu *naguna vengal*!» 42v.33 i 34.

El pronom *RES* en oracions interrogatives, dubitatives o condicionals significa «alguna cosa» i en oracions asseveratives, amb la partícula *NO* «no res, cap cosa». Significa «alguna cosa» en els exemples següents: «Vols *res*?» 40.8; «Demanat si per malvolenssa *res* avia dit ne prossait en lo dit testamoni, e dix que *no*» 63.12 i 13; «Demanat si s'entén a clamar ne *res* posar en contre lo dit Pericó Paliser ne en Muntaner, ne contre nulla altre perssone e dix que *no*» 53.21-23; «Demat [sic] eyl si per cas de la injúria per lo dit Berenguer Parató a eyl ffeta, entén passaguir ne *res* posar ha la cort en lo present *nagosi*, instruir en contre aquel, e dix que *no*» 31v.6-9; «Entorogat fo si vol *res* posar contre aquell, e dix que *no*» 58.27 i 28; «Demanat si per amor ne tamor ne per favor ne per prechs ne per sobornació ne per desalt en *res* avia proceyt en lo dit del seu testamoni, e [dix] que *no*» 63.16-18; «Damanat si per amor ne per favor ne per temor en *res* s'era hahüt en contre veritat en lo dit testamoni, e dix que *no*» 45.1 i 2.

Té sentit negatiu en els següents: «mas que eyl, e quel, per la dita grida, aquel *res* no li'n donà ne li'n promès» 19.14 i 15; «e aquells *res* no li digueran» 68.16; «dix lo dit Jacme que eyl *res* no à venut, ne dels porchs ne dels altres béns» 22v.4 i 5; «axí que *no* y era ne y viu *res* ne *res no y sab*» 66v.21.

«e isqué daffora porta e *no* y viu *res* ne nulla perssone» 47.6; «lo dit Pulí Brondo respòs e dix que *non* faria *res*» 81.13; «e anave darera l'ase e que *non* viu *res*, entrò que fo a eyls» 20v.5; «e aquest Pulí Brondo que brocà

la mule en què cavalcave, e dix que *no volia res fer*» 81.15 i 16; «dix que de tot assò *no n'à marmòria ne li'n racorda res*» 54.15 i 16.

«sens quel dit Bernat de peraule ne de fet *no l'enjuriave en res*» 45v.18 i 19.

«dix sobre aquelles de veritat sagonz que lo dit testimoni demunt dit ha deposat, *no res tolt ni res anedit*» 77.17-19; «Damanat ell ssi sab e qual moch la braga d'aquells ne qual és pus culpable, e dix *no res ssaber*» 58v.11-13.

El pronom distributiu CASCÚ (QESCÚ, QESQÚ), CASCUNA (QESQUNA) i llurs plurals en funció de substantiu té el sentit de «cadascú», i en funció adjectiva equival a «cada»: «endosos enssemps e *cascú d'èls per lo tot*» 26v.12; «endosos endecemps e *cascú d'èls per lo tot*» 23v.16; «tots encemps e *cascú d'èls per lo tot*» 26.10 i 11; «tentost vench en Simon ortolà, qils pertí, e *quesqú* tench sa via» 38.16 i 17; «e con fo a yels [sic] trobà *quesqú* ab los coltel[s] de tay, *quesqú* en la mà» 42.16 i 17; «e da grat en poder d'esta present cort ss'obligaran, *cascuns d'èls per lo tot*» 11v.12 i 13; «Entretant, vench en Simon hortolà e pertí'ls, e *cascuns* se n'anaran, e als no y hach» 39.16 i 17; «Promeseren en Ferer Goyolons, en Guillem Rafal e en Pericó Pons, en altra manera apelat Moscarí, *quesquns d'èls per lo tot*». «Enterogat fo *quesquna vagade* hon los trobà con geyen en tera, e dix tota vagade en lo carní del rey» 42.25 i 26.

D'altres prònoms que impliquen distribució són:

AMBDOSOS «ambdós», amb diverses grafies: ENDOSOS, ABDOSOS, AMDOSOS, EMDOSOS: «Promeseran en Bernadó Pol, ffuster, e n Pere Cabrer, ara habitants en la villa de Montuyri, *endosos* endecemps e *cascú d'èls per lo tot*» 23v.15 i 16; «e viu en Guillemó Tàpies e en Bernat Goyolons *abdosos* gaura en tera» 42.15 i 16; «no poria bé escosir a qual donava d'*emdosos*» 54v.19 i 20; «él va'm afarar e abrasar e anam-ne *abdosos* en tera» 43.19 i 20; «e van-me aqí gafar *abdosos*» 43.20 i 21; «e que perlavén *amdosos*» 38.13; «e an asò, que el dit Bernat que l'enpengé, que van quara [sic] *amdosos*» 43.3 i 4; «Enhaprés van-ssa habrassar *amdosos*» 54v.6; «e aquí matex els *emdosos* sí s'aramiran los punys» 62.30 i 31.

Manca la preposició AB en: «e *abdosos* sos punys ell sí donà al [sic] braços del dit Guillemó» 63.25 i 26.

LA UN...ALTRE (LA U...ALTRE) i els seus plurals: «E tantost posaren les mans a les espases *la I a l'altre*» 59v.8; «Demanade si viu que *la hu ne l'altre* d'queills aguessen nagon colp ne nafres en les

lurs perssones, e dix que no u sab ne u viu» 59v.20-22; «E aslavòs tornaren-sa afarar *la I a l'altre* a cabeills e a barbes» 63.31 i 32; «e dix *la hu a l'altre*» 38.25; «e puys s'abrassaren *la I a l'altra*» 53.8; «E ssalavòs éls ss'acostaren *la I a l'altre*» 53v.6 i 7; «e tantost ells ssa aramiran *la I a l'altre*» 55v.12; «e acostavan-ssa *la I a l'altre*» 56.32; «qridava viva ven, e asò per III vagades, la I en lo carer Mayor de la vila de Montueri, *l'altre* e *l'altr[e]* en la plasa de la Cortera, e *l'altre* danant lo carer de d'an [sic] Marcús» 73.17-19; «dix que no era pus malvolent ne pus amich de *la I que de l'altra*» 39.22 i 23; «e.l dit Prats tania puyal tret, molts [sic] irats e furoses *la I en contre l'altre*» 25v.11 i 12; «e.n Prats tania lo puyal tret, e assò iradement *la I contre l'altre*» 25v.20 i 21; «mas que tentost sa pertiren *la I de l'altre*» 40.23 i 24; «e aquells ab la verga que tania donà he *la I e a l'altra*» 54.11 i 12; «Demanat si lo dit Muntaner tirava més ha *la I d'equells que a l'altre*, e dix que no» 56v.5 i 6; «si lo elit Muntaner tirava més a *la I que a l'altre*» 57.7; «e dix que no li aparia que y fos més per *la I que per l'altre*» 56v.6 i 7.

«de les quals, si avangut l'agués, de *la una o de l'altre* aquell agra mort» 51.10 i 11.

«hahuí dir a *uns e altres* que.n Muntaner l'avía tirada» 56v.25 i 26.

QUI...QUI: «e lo dit Moxí e la dita Rossa sí.s coragueran amagar, *qui* entre lenya, *qui* entre bótes» 68.19-20.

Els pronoms indefinits que indiquen quantitat són:

(MOLT), MOLTA, MOLTS, MOLTES: «viu en la porta del dit Moxí *molta* gent» 67v.5.

«*molts* dels quals no li racorden los norms» 28.27; «cyl e.l dit Prats ab *molts* d'altres ssi sayen» 25.15 i 16; «e d'aitres *molts* los quals ells no conex» 44v.18; «desau-vos vosaltres detràs lo cantó, e yo ffer-m'é avayl e vauré qui són, que ssi us vayan *molts* ffugirien, poder!» 37v.28 i 29.

«Donchs preneis I bestó e donats-nos *moltes!*» 28.16 i 17; «e que si lo senyor de batle no y fos, que y aguera aiides de *moltes* feynas» 27v.27 i 28; «dicnt una vagade e *moltes*» 34v.19; «cridava viafòs per *moltes* vaus» 73v.5; «e asò per *moltes* vagades li dix» 73v.23; «e salavòs ella sí isqué defora e viu *moltes* gens a la porta del dit Moxí» 68.5 i 6; «entrò que ajunyiren *moltes* perssones, qui aquells pertiren» 59v.13; «e assò viu *moltes* e diversses vagades» 17v.16 i 17; «*moltes* de vaguades eyl vaya que tots aquels pròmens de Manrese sí fayen cab e posaven [en ca]sa sua» 18.1 i 2; «despuys lo viu *moltes* vagades en Sineu» 18v.7; «no res menys, li dix *moltes* de villanies» 23.13.

DIVERSES: «e assò viu moltes e *diversses* vagades» 17v.15 i 16; «e moltes e *diversses* vagades aquell dit Maymó la dita lansa li aramí» 49.8 i 9.

TANT, TANS (TANSTS): «lo dit Prats descenyie's la spasa dient: «Javets [?] sènyer, veus assí la mia, que no val *tant!*» 76v.15 i 16; «En ca, fill da ca, que no és axí, que no t deg *tant!*» 46v.12.

«Demanat qui er[a], dir que no li racorda, *tansts* i eran» 73v.15 i 16; «vol que aquells de present poscan fer exacució de *tans* de béns d'aquell que abasten a la cose per aquells pagade» 64.13 i 14.

En el sentit de «gran part» tenim GRAN RES i GRAN PARTIDE: «ja era *gran res* de les noves dites; con eyl sobravanch» 25v.2 i 3; «desats ha tots los sseus béns movens o *gran pertide* d'aquels» 22.19 i 20.

D'altres formes pronominals que tenen un matis d'indeterminació són les següents:

ALTRE, ALTRA, ALTRES: «Damanat e ssi lo dit Sera si tirà pilotes ne péras en contre ell ne *altre*, e dix que no.s ssab» 53v.11 i 12; «que eyl nuyl temps lavàs ne prengué garbes ne blat de la dona Riera ne d'*altre*» 24.6 i 7; «lo qual ab él era, pensant-sa que fos *altre*» 34.10; «jura contre aquestes coses no vendrà per manor adat ne per *altre dret*» 11v.21.

«e prenent l'*altre* part del carcer» 41.26 i 27; «*altre* vagade nos en vourem!» 43.2; «e con fo *altre* vagade endret les qases» 42.20 i 21; «en *altra* manera apelat Moscari» 43v.2.

«e d'*altres* molts, los quals ell no conex» 44v.18; «e viu en Muntaner, qui estava entre los *altres*» 55.21; «los *altres* no.ls conach» 44v.33; «en tal manera que.ls *altres* na pranan aximpli» 20.19; «enfra los *altres*, que hi viu en Johan Agost» 73v.16; «e aquí bagueran ab d'*altres* molts que n'i avie» 11v.5 i 6.

«Intorogat fo eyls si avien squira ne malvolenssa entre eyls ne aquells *altres*, e dix que no» 13v.23 i 24; «qu.ell saya e.ll portal d'en Pere Bertoli ab d'*altres*» 53.14; «qui era ab *altres*» 53v.4 i 5; «ab d'*altres* qí y ataneran» 58v.11; «e d'*altres* perssones les quals no li racorden» 46v.24 i 25.

ALTRI «un altre»: «pensant-sse que fos *altri*, corach a la porta e aquella hobrí» 34v.2; «què as tu ca tocar [sic] en porta d'*altri!*» 34v.14.

AYTAL (EYTAL) «tal»: «per *aytal* da Déu, que yo us ausiuré!» 49.10; «E qu.és! *Eytal* ssolàs ma faràs tu!» 63v.17 i 18; «con *aytal* cose sia molt litigiose, que catiu hofena algú franch» 20.17.

En el sentit de «altres coses» tenim ÀLS, ALRE (ALRA) i ALTRES COSES amb ús divers segons l'escrivà: ²⁴ «Àls diu que no y ssab» 11.21; «Àls no y sab» 14v.31; «Àls dix no saber» 17v.21; «e àls aquel no fèu ne pus no.l tocà» 21v.4; «e asò li dix dues vagades, per què àls no li fèu» 24.13; «s'era mès detràs la somera, per què àls no y poch veura ne hoir» 28v.20 i 21; «e àls no y hac» 78.14. «no s'i pot alre fer!» 29.14; «Dix en les dites coses alra no ssaber» 53v.16 i 17; «Alra dix que no y ssab» 59v.27; «e diu q.alra no y sap» 43.5; «Enterogat fo si y viu alre, e dix qe no» 38v.7 i 8; «no huí despuys alra, e dix àls no saber» 71v.26 i 27; «Demanat saber alra, dir que no» 74v.22 i 23; «Demanat si sab alra, dir no saber» 74v.11 i 12; «Yo no y pusch alra fer, que forsats na son!» 77v.6. «e altres coses no y hac» 77v.16.

3.4 EL VERB

Desinències de la 5.ª persona

En la prosa normal cancelleresca tenim sempre *ts*. Per contra, en els diàlegs la desinència més corrent és *u*, amb freqüència diversa segons l'escrivent. Ja hem vist a l'apartat de la *Caracterització idiolectal dels escrivans* els exemples que es troben en cada un dels escribes (p. 67). Vegeu a continuació la relació total d'exemples classificats per temps verbals:

²⁴ A Ciutadella és encara viu *com alre no* "quan no; almenys". Cf. F. de B. Moll: *Estudi fonètic i lexical del dialecte de Ciutadella* (Palma de Mallorca 1932), 433 s.v. *com-alre-no*. I la forma *alre* tota sola sembla que almenys a principis de segle hom la podia sentir a la Cerdanya. Cf. R. VOLART: *Veus del català de Cerdanya*, BDC, tom. II (Barcelona 1914), 50.

L'etimologia del mot *alre* ha estat objecte de l'atenció de lingüistes com F. de B. Moll i J. Coromines, sense arribar, sembla, a cap conclusió segura. Vegeu per ordre cronològic: F. de B. MOLL: *Notes marginals a la tercera edició del Diccionari de Meyer-Lübke*, BDLLC, tom XVI, 1934 s.v. *alius*, 14; JOAN COROMINES: *Miscel·lània* (Daler, alre, bòria, borja), amb nota de L. SPITZER en BDC, vol. XXII, 1934, 240-253; F. de B. MOLL: *Notes bibliogràfiques*, BDLLC, XVII, 1935, 87-90; J. COROMINES, *Discussions. Sobre l'etimologia d'alre*, BDLLC, XVII, 1935, 172-174. Encara, últimament n'han parlat, tot donant la raó a J. Coromines, els lingüistes CH. S. M. KNIAZZEH i E. J. NBUGAARD, dins *Vides de sants rosselloneses*, vol. I (Barcelona 1977), 80.

Esquema estadístic de l'ús de la forma *àls*, *alre* i *altres coses* segons cada escrivà:

	àls (àlls)	alre (alra)	altres coses		àls (àlls)	alre (alra)	altres coses
A	79	3	—	D	4	1	4
B	2	2	—	E	—	1	—
C	10	3	—	F	1	—	—

Present d'indicatiu: 1. Amb *ts* tenim: *estats* 14v.7; *fets* 14v.7; *matats* «metets» 75.8; *tanits* 46v.9; *volets* 77v.17; *vats* «vets» (de *veure*) 69v.20. 2. Amb *u*: *cridau* 69v.18; *gosau* 44.12; *aveu pas* 59v.7; *cuidau-vos* 42v.11; *daveu* 53v.2; *escuxau* 62.9; *feu* 42v.34; *vos laxau* 44.10; *mantiu* 23.26; *matu* «meteu» 74.1; *sou* 42v.15; *taniu* 77v.5 i 6; *voleu* 27.10.

Imperfet d'indicatiu: 1. Amb *ts*: *haviets* 78v.7. 2. Amb *u*: *daviu* 46v.10.

Perfet compost: 1. Amb *ts*: *sots anat* 50.13; *avets aliets* 49v.1; *avets manjade* 58.14. 2. Amb *u*: *vos sou clamat* 49.21 i 22; *aveu hatudes* 23.28; *ssou vengude* 23.27; *aveu fetes* 49.10; *aveu halits* 49v.19; *aveu levades* 23.10; *aveu manjada* 59v.5; *aveu...mesclades* 23.24; *aveu trobat* 23.20.

Futur: 1. Amb *u*: *fareu* 53v.2; *vendreu* 49v.30; *tor/nareu* 49.23 i 49v.1.

Condicional compost: Amb *u*: *fórau vangut* 44v.3.

Present de subjuntiu: 1. Amb *ts*: *ajats* 14v.8; *destrengats* 78v.6; *inquietets* 77v.26 i 27; *mudets* 77v.27; *siats* 76v.14. 2. Amb *u*: *hajau* 44v.24.

Imperfet: Amb *ts*: *daguéssets* 77v.2.

Perfet: Amb *u*: *siau vengut* 42.12 i 13.

Plusquamperfet: Amb *u*: *aguésseu tocade* 44v.2.

Imperatiu: 1. Amb *ts*: *calats* 77v.4; *cridats* 77v.14; *dats* 43.22; *donats* 28.17; *fets* 81v.14; *laxats* 62.29; *prenets* 27.32; *ssaguits* 27.33; *tornats* 81v.16; *venits* 76v.13. 2. Amb *u*: *anau* 23.17; *coreu* 35.1; *dau* 28v.13; *desau-vos* 37v.28; *digau* 46v.8; *gosau* 44.12; *laxau* 42.23; *axiu* 14v.10; *ojau* 46v.7; *pensau* 74v.17 i 18; *preneu* 28v.13; *sagiu* 74.25; *teniu* 81v.25; *tocau* 14v.10; *veu* 14v.10. La forma *veus* 14v.12 és un cas especial i sempre es refereix a una sola persona, amb tractament de *vós*. Cal dir que gairebé tots els exemples precedents es troben en diàlegs. Només hi ha quatre casos: *haviets*, *destrengats*, *inquietets* i *mudets*, que no hi apareixen.²⁵

Formes incoatives

No tenim encara terminacions incoatives en les formes *ment* 23.25 i *raquer* 44v.14, avui *mentesc* i *requereix* en mallorquí. Per contra, trobam formes com *sagax* 30v.8 i 9, *deparesha* 22.22, pròpies del català

²⁵ Esquema de les terminacions de la 5.ª pers. de les formes verbals.

	<i>ts</i>	<i>u</i>		<i>ts</i>	<i>u</i>
A	11	35	C	2	2
B	1	5	D	12	2

oriental, al costat de ix 34v.7, normal en català antic i en general en els dialectes actuals que conserven el verb *eixir*. D'altres formes com *isqua* 68.19; *peritx-ta* han passat a ésser exclusives del dialecte nord-occidental i del valencià.

Ús de *pas*

La partícula *pas* ací és usada només en diàlegs, com a simple reforç assertiu, adés afirmatiu, adés negatiu, i en un sentit encara no totalment gramaticalitzat:

Darrere un imperatiu negatiu del verb *ésser* «passar, esdevenir»: «e tantost posà lo peu en la balesta e aquella parà, vinent ves eyls ab la balesta sarade, e yl dit senyor batle aquells feu aturar, e yls sí s cuytà e anà ves lo dit Jacme, dient-li: «No sia pas, à la cort!» 29v.9-11.

Més enrere, però, llegim: «Enaxí que el dit Jacme ab la balesta para de sí s'acostava ves aquels dits Pere e Arnau, ab la balesta sitan, no contrestant que lo senyor batlle, qui li deya: «No sia, no sia, à lla cort!» 29.16 i 17.

Com a simple reforç el trobam en aquest interessant fragment: «En Guabriell, vós m'aveu manjada la mia porsella!» e l dit Guabriell li respòs: «Sertas, no e pas!» e l dit Simon sí tornà e li dix: «Sertas, sí aveu pas!» 59v.5-7.²⁶

La veu passiva

Es palesa l'absència total de la passiva en la llengua col·loquial. Per contra, és força usada en la prosa cancelleresca normal, molt sovint fins i tot en casos en què avui hom empraria l'activa. Vegeu-ne a continuació la relació completa de formes:

Infinitiu: *eser donade* 44v.15; *eser enquerides* 22.21; *eser... enquest* 37v.18; *eser feta* 44v.14; *esser fetes* 81.19; *eser mugut* 24.10; *eser perjudicat* 30.4; *eser... punida* 46v.21; *eser torbat* 26.6.

Present d'indicatiu: *és contangut* 20.21; *és istruyt* 28v.23; *és sobornat* 28v.23; *és bandegat* 80.21; *bandajats ssón* 15v.15.

²⁶ Encara hi podem afegir el següent exemple del mateix escriptor Bernat Veri, extret d'un dels primers folis deteriorats del ms.: «que n Franssesch l'avía farida... dient aquí present que non havia pas» 5.6.

- Imperfet: *era bandajat* 80.15; *enparades... eran* 65.3; *era instruït* 29.21; *pertida era* 56.5; *hera penyorat* 81v.10; *era pregat* 11v.9; *era pregade* 17v.22; *era sobornat* 11v.9; [*era*] *ssobornade* 17v.22; *era tangut* 28.7.
- Perfet simple: *fo acuylit* 80.17; *foren atesos* 42v.37; *bandajats foren* 15v.20; *foren demenats* 76.9; *ffo denunciat* 22.14; *ffo estruït* 28.28 i 29; *fo fet* 80.5; *ffo feta* 22.16; *foren fetes* 15.25; *intorogat fo* 11v.6; *foren nafrats* 13.8; *fo pertida* 58v.15; *foren pertits* 59.15; *fo pregada* 17.21; *fo raquest* 20.18; *fo respost* 36v.8; *ffo... ssobornat* 28.28 i 29; [*fo*] *ssobornada* 17.21; *vadade... fo* 63.31.
- Perfet compost: *és astat acuylit* 80.15 i 16; *és estat... instruït* 31v.9; *és estat pregat* 31v.9; *és estat... ssobornat* 31v.9.
- Plusquamperfet: *dites eran estades* 17.20; *era estat nat* 17.10.
- Futur: *sarà bandayat* 65.17 i 18; *condapnats saran* 64.12; *serà ffit* 29.12; *raquests... seran* 11v.14; *raquest... serà* 15.18.
- Present de subjuntiu: *sia convengut* 26v.1; *sia destret* 57.23; *sia... enquest* 62.20; *sia raquest* 51v.17.
- Imperfet: *fos bandajat* 80.4; *fos mès* 78.12; *fos nafrat* 45.25.
- Perfet: *destrat... sia estat* 30.5 i 6; *ssien estades dites* 17.2 i 3; *forssat... sia estat* 30.6.
- Plusquamperfet: *fos stade feta* 76.21.

En el curs dels colloquis trobam només els següents casos: «Yo no.t són tangut, que tu est tangut a mi!» 31.10 i 11; «es tu tangut a mi!» 31.11 i 12; «Si.m taniu de part, yo no y pusch alra fer, que forsat na són!» 77v.5 i 6.

Quant a la passiva impersonal, es construeix adés amb *hom*, adés amb *se*. Vegeu-ne exemplificació a *Els pronomes indefinits* (p. 245).

Les perifrasis verbals

És prou coneguda la perífrasi formada per DEURE en forma personal seguit d'un altre verb en infinitiu:²⁷ «lo dit testimoni feu-los menament, sots pena de cent lliures, que li *daguesen donar* les armes» 76v.5 i 6 (= que li donassen les armes); «requerent aqual que lo sacreste dels béns d'en Guillem Pug *complir li degés*» 69v.5 i 6 (= li complís); «que ell per justicie que li *dagués fer* sacreste dels béns

²⁷ Aquesta classe de perífrasi és corrent en l'obra de Lluïl. Vegeu *La llengua de Ramon Llull*, 1337 i 1338.

d'en Guillem Pug» 75.15 i 16 (= que li *es* sacreste); «e.n Bertomeu... e.n Jacme Faran, pròmens, que *deguessen veura* bé e daligentment las nafras» 15v.3-5 (= que *vessin*); «Intorgat [sic] si li parie que *degués ésser estat* moro ne catiu de nuyl hom, ni si u agués auhít dir, e dix que no» 18v.9 i 10 (= que *hagués estat* moro).

La perifrasi d'obligació és construïda a base de *haver* + *a* + *infinitiu* i, menys freqüentment, amb el verb *deure* + *infinitiu*: «aquells XXV ssous, que avets aüts de ma sogra per jornalls e macions injustament, e yo e ls aüts *a pagar*» 49v.1 i 2; «e que si volien les armes, que per la punte les *haurien a pendre*» 76.12 i 13; «e que si la volia, que per la punta la *hauria a pendre*» 76v.28.

«Sènyer, vígares m'és que vós no *daguésets menar* hom que de part sia a la guayta!» 77v.1 i 2 (= *deuríeu menar*).

D'altres perífrasis verbals amb valor semàntic propi especial són:

1. Els verbs *ésser*, *estar*, *anar*, seguits d'un altre verb en forma de gerundi tenen un valor duratiu: «eyll sí *era estant* en la sua cambre» 44v.22 i 23; «e en Bernat Goyolons *estava* en lo seu figaral *adobant* huna aradra» 43.11 i 12; «isque'sse'n deforc e dementre que *stave axint* de la sua porta lo dit Pericó Trobat va passar» 40v.16 i 17; «ell sí *estave* en la plassa *mirant* I joch de taules» 46v.29; «eyl ab en Ferer Gombau del dit loch sí *s'estaven* a la porta d'en Guillemó Rosseylló *parlant* ab aquel» 40.11 i 12.

«Yo t'ic faré *anar scoltant*!» 40.21 i 22; «yo veuré qui és aquest qui.ns hich va *escoltant*!» 40.16 i 17.

2. El verb *tenir* davant un participi té un valor perfectiu: «e que.n en [sic] Guillemó Rosseylló sí afarà l'ase per la cama e aquell *tania afarat*» 62v.21 i 22; «e viu que *tanien* lo catiu *ligat*» 20v.5 i 6.

Els auxiliars *ésser* i *haver*

L'auxiliar *ésser* intervé en construccions verbals de passiva i temps composts dels verbs següents:

1. Verbs de moviment: *anar*(se'n), *córrer*, *eixir*, *entrar*, *fugir*, *partir*, *passar*, *pervenir*, *venir*.

2. Verbs pronominals: *absentar-se*, *clamar-se*, *colgar-se*, *desar-se*, *haver-se*, *llogar-se*, *metre's*, *nafrar-se*, *partir-se* «separar-se», *obligar-se*, *recol·lir-se*, *saludar-se*, *tancar-se*.

3. Alguns verbs transitius: *acollir, dir, fer, instruir, pregar, sobornar*.

4. L'auxiliar *ésser*.

Més nombrosa és la llista de verbs conjugats amb *haver*: *aconseguir, alienar, allongar, aportar, aposar, arramir, avenir, batre, beure, callar, carregar, comanar, cometre, compositar, comprar, consumir, cridar, departir, depositar, desar, descarregar, dir, donar, dubtar, emblar, encalçar, escalivar, escometre, escriure, estendre, fer, ferir, fermar, haver, lleixar, llevar, llunyar, matar, menjar, mesclar, metre, nafrar, ofendre, obrir, oir, pagar, partir «separar», passar «ocórrer», prendre, prestar, proceir, rebre, remetre, sonar, sopar, tallar, tirar, tocar, tolre, transportar, traure, trobar, vendre, veure*.

Els verbs *dir, fer, passar* tenen ambdós verbs auxiliars. El verb *partir* en el sentit de «posar-se en camí» es conjuga amb *ésser*, com és normal en un verb de moviment. El mateix s'esdevé amb *partir-se* «separar-se». Per contra, el verb transitiu *partir* «separar» és conjugat amb *haver*. Els verbs *haver, metre, nafrar* com a transitius també són conjugats amb l'auxiliar *haver*, mentre que com a pronominals ho són amb *ésser*.

Els copulatius *ésser* i *estar*

Usos del verb *ésser*

1. Davant un atribut expressa una qualitat permanent amb valor imperfectiu: «Demandade si *era* en malvolenssa de nagü dels altres, e dix que no» 55v.3 i 4; «en case d'en Guillem Picorneyl de Castalig, qui ara és d'en Jacme Rafal» 11.4 i 5; «Tots *som* de la cort!» 76.32; «e respòs sobre açò lo dit Manera que aytambé *s'era* ell cort» 76v.3; «e que aquests aytals responeren que tots *heren* cort» 76.11 i 12; «ssa cuydava que *ffos* ssa muler» 22.2; «li era de viyaras que *fosan* crits de infant» 71.22; «e dix ssobre aquella sso *eser* veritat» 51v.3; «vigares m'és que vós no deguésets menar hom que de part *sia* a la guayta!» 77v.1 i 2; «No u *ffaré* yo, que si m'*ere* hobs, con ho *farie* yo?» 40v.14 i 15.

2. Davant un adjectiu qualificatiu té també valor imperfectiu: «ab un om lo qual no conaxia, con ell *fos* estranger» 47.15; «e dix que gens hi veyia, mas que *eran* estrangeras» 45.25 i 26; «si altre vagade t'ich ancontre en la mie encontre ab cap cubert no *saràs* ben mon amich!»

40v.23 i 24; «e dix ssaber no *eser* ver en res sso que an aquei.s contengut» 11.9 i 10; «les quals peraules lo dit Franssesch entén ara *ser* var no *eser* veres» 17.5 i 6; «Damanat si li vol mal, dir que no, ans *as* sa perenta» 72.6; «E què fets aquí, e con *sou* tan pech!» 14v.7; «dix aquel dit Fransesch Arnau que sson para *era* moro *estat*» 17.4 i 5; «e on, con aytal cose *sia* molt litigiose» 20.17; «Tots vosaltres *siats* testimonis d'aquestes coses!» 76v.14 i 15.

3. Amb un participi passat expressa estat permanent del subjecte o que l'acció del verb recau sobre el mateix subjecte (passiva):²⁸ «Encara, intraren dins l'alberch del dit Moxí ab les espases tretes per aquells ausiura, con dit és, sinó con lo lum *fo* apagat e no.ls atrobaran» 66.10 i 11; «dix que de tot assò no n'à mamòria ne li'n racorda res, que tant *era* despagat e nassassitat que avia en la sua perssone, que tentost se'n tornà en case sua e no y tanch a ment» 54.15-17; «I catiu scu, per nom Johan, lo qual a instància d'en Lorens de Perdines *hera* penyorat e an poder del corrador» 81v.9 i 10; «Hobri, bort, ja *est* colgat? Obril!» 35v.10.

Vegeu exemples de passiva a l'apartat corresponent de *La veu passiva* (p. 256).

4. Davant un complement circumstancial de lloc significa «trobar-se en un lloc, sense limitació temporal»: «que.l dit jorn e ora eyll si *era* en la villa de Muntuyri» 47.12 i 13; «Demanat qi y *hera* en la braga, e dix que gens hi vey» 45.25 i 26; «Damanat ell si viu que.n Muntaner aquí *fos* contre nagú d'éls, e dix que no li apar que.n Muntaner hi *fos* contre nagú d'ells» 53v.12-14; «tot aquell jorn fins al cabvespra, ell, en lo loch de Muntuyri no *ffo*» 56.14 i 15; «dix que.n las ssijas *era*, on *és* lo forment del delma, que avia fetas ssomades, axí que no y *era* ne y viu res, ne res no sab» 66v.20 i 21; «Demanat qui er[a], dir que no li racorda, tansts i *eran*» 73v.15 i 16; «*era* en la era del dit Bernat Rovira» 23v.3; «E on, con a XXVII del mes de novembre *anno predicto*, l'onrat vaguer de fora *fos* en la villa de Muntuyri» 26v.18 i 19; «e que si lo senyor de batle no y *fos*, que y aguera aüdes de moltes feynas» 27v.27 i 28; «*assèn* en case la dona Sera, mara d'aquel, per retra-li I carta» 29v.23 i 24; «e con *fo* al cantó de les vinyes d'en Pug e d'en Muntaner, aquí encontrà en Barbavayre» 33.8 i 9; «ssi no *fos* lo dit Simon hortolà, qui aquells

²⁸ En aquests casos el mallorquí actual empra el copulatiu *estar*.

perty, aquell dit Guillem agran mort ho cunsumat» 37v.16 i 17; «dix que no.n conaxia nagú, sinó que li aparia que y *fos* en Pericó Loret» 44v.32 i 33; «e con *fóra* pres case d'en Bertomeu Ribes» 41.24; «e d'aquèn, obli-ga si e tots sos béns en qualque loch hon *sien*» 51v.18 i 19; «que.n Berto-meu Borcyl si *era* en Alcúdia» 11.13; «lo qual en la dita viya *ere*» 69v.10; «e que.l rector e.n Buff si eran en case de la dita Moje» 13v.6; «ab d'al-tres persones si *hera* en [lo] porxo del rey» 81v.21 i 22; «e con *foren* pres lo saffarag, lo ca de l'ortollà síls ladrà» 21v.12 i 13; «e con *foran* al cantó d'en Simon Carboneyl, hortollà, cyls sa materan detràs lo can-tó» 39.6 i 7.

De vegades hi manca el complement circumstancial: «sí qe si no *fos* en Bertomeu Deulosal, qe l'agren mort» 42.7 i 8.

En algun altre la llengua actual de Mallorca exigiria el verb *estar*: «que.n la ora demunt dita que ell ab les portas tancades *era*» 67v.19 i 20.

5. Seguit d'un complement circumstancial té, de vegades, el sentit de «ocórrer, esdevenir»: «e ab aquella corach hallà hon la dita braga *era*» 54.7; «No *sia* pas, à la cort!» 29v.11; «e demanat on *era* ne *fo* la bragua, e dix que denant la porta de l'estable d'en Bernat Pol» 44v.29 i 30.

Usos del verb *estar*

1. Seguit d'un atribut té matís perfectiu, i té el sentit de «trobar-se, algú o alguna cosa, durant algun temps, en una actitud, estat o posició determinats: «Demanafe fo eylla si viu que lo dit Pericó Tona si *estagués* a la porta d'en Guillemó Rossaylló, e dix que bé u viu» 36.20 i 21; «ela, *astant* en son lit, que oí cridar» 71v.9; «era en la villa de Muntuyri sién-sa denant la porta d'en Moxí ben Abrafim, jueu de Muntuyri, e *stant* ell axí si viu novajar de noves en Magaluf ben Maymó ab un orn» 47.13-15; «atrobà en Maymó ben Jacob, jueu, qui seya sobra I sach de blat, e.n Bernat Vergili, qui ab lanssa li *astava* devant» 49v.16-18; «Divenres, a ora de despertada, XXVII de satembra, *astant* a la cort en Bernat Ver-gili» 50v.11 i 12; «que lo dit die e ora, en la demunt dita denunciació contanguda, ell dit Guillem sí ssaya e *stava* en la plassa» 54.23 i 24; «e.n Falip Muntaner, qui *estech* daffora ab I perxa» 56.6 i 7; «qu.ell sí *estava* en la ssua porta» 58.11; «e que *estach* alguna ora de la nit denant la porte d'en Polat» 72.3 i 4; «com que.l meu forment *sta* pres del vostro» 23.28; «*estave* ab lo dit Guabriel en la villa de Muntuyri, en case d'en Simon Tàpies» 39.1 i 2; «que li digués que li estojàs la faus que tania

sua, qui estava en I tarat e.s banyava» 44.24 i 25; «e viu en Pascual Gilla-bert, qui *estava* ab lo coltell tret» 44v.28 i 29; «*astant* a la sua porta de-fore» 40v.8; «e con sou tan pech que axí *estats* menys d'armes?» 14v.7 i 8.

De vegades té un sentit d'aproximació al complement: «lo dit Simon Tàpies *estava* a lla mort» 15v.21.

2. En alguns exemples va acompanyat d'un participi. Té també va-lor perfectiu: «E dementre la porta uberta *estava*, el dit Tona estant en la porta del dit Roseylló encara li deya» 35.22 i 23; «lo dit Pericó Paliser sí tania I coltell tret en la mà dementre *estaven* abrassats» 54v.6-8.

3. Pot tenir també el sentit de «estar-se, residir en un lloc o amb alguna persona de manera habitual durant un període de temps deter-minat»: «e en Bernat Sabater, misatge del dit Bernat Goyolons, tolch lo coltel e.l dit Bernat Goyolons ab qí *él estava*» 42-18-20; «ja con vench en l'alcarie de Manrese *estar*» 18.17 i 18; «habitador de Manorcha, ara *estant* per mesos en [la] villa de Muntuyri» 15.1 i 2; «*stant* salavòs en case d'en Guillem Picorneyl» 11.4; «en la villa de Sineu, on *estaven*» 17v.17 i 18; «e *staven* en hu carer dins la villa de Ssineu» 17v.28; «que *estavan* en Manrese» 17v.4; «que.n Bernat Vergili, de la paròquia de Mun-tuyri, ara *estant* en la paròquia de Castalig» 46v.4 i 5; «Na Mergarita, ffilla d'en Macià Arnau, ssa entràs, qui *està* ha serventa ab en Bernat Vert» 56v.31 i 32; «és ver que.ll veyra escriura e *star* a la cort» 59.14; «trobà los bous d'en Bernat Goyolons en les pestures d'en Bernat Vert, ab qui lo dit Guillemó Tàpies *estava*» 42.3 i 4.

4. Amb un complement adverbial pot indlear, així mateix, una qua-litat o atribut: «Compara, mal vos *està* que una porssella m'avets man-jadel» 58-13 i 14.

5. Són prou corrents els casos d'ús del verb *estar* com a pronomi-nal, amb els significats següents:

- a. *estar-se* «trobar-se, algú, durant algun temps de manera transitòria en un lloc, actitud, estat o posició determinats»: «e a cap de pessa, danant la porta d'en Mateu Vergili, lo dit Guillemó Rossaylló sí *s'estava*» 51v.6 i 7; «e aquí pres *s'estava* en Jacmó Sera» 54.25; «ell e.n Guillem Reffal sí *ss'estaven* al mirador de la cortera» 58v.4; «eyl ab en Ferer Gombau, del dit loch, sí *s'estaven* a la porta d'en Gui-llemó Rosseylló parlant ab aquel» 40.11 i 12; «e *stave's* axí dins sa case» 44v.25 i 26; «E dementre axí *s'estaven*» 28v.10.

- b. *estar-se* «esdevenir, ocórrer, passar»: «A poch, *s'estach* que'l dit Pascual sí vench» 45.21 i 22; «e a poch, *ss'estach* que vench lo regtor» 14v.6.
- c. *no estar-se de* «no privar-se d'alguna cosa, no abstenir-se'n»; «e,yl dit Jacme gens per les peraules del senyor batle *no s'estava d'cantassar-ssa* aquels per ofendre'ls» 27v.7 i 8; «Fadri, tots jorns ta prech qe no ich mates los bous e *no te'n vols estar!*» 43.9 i 10.

Els verbs pronominals

Podem fer menció d'alguns verbs pronominals, normals en el català de l'època, alguns dels quals segueixen usant-se en el mallorquí actual. Cal dir que pràcticament en tots els casos trobam, també, el verb simple corresponent. Així, tenim: *esser-se*, al costat de *esser*; *cridar-se*/*cridar*; *dubtar-se*/*dubtar*; *entendre's*/*entendre*; *estar-se*/*estar*; *parlar-se*/*parlar*; *pensar-se*/*pensar*; *raonar-se*/*raonar*; *seguir-se*/*seguir*; *seure-se*/*seure*.

Cal considerar, encara, els duplicats de verbs de moviment, com és ara: *anar-se'n*, al costat de *anar*: *eixir-se'n*/*eixir*; *entrar-se'n*/*entrar*; *menar-se'n*/*menar*; *partir-se'n*/*partir*; *portar-se'n*/*portar* (*aportar-se'n*/*aportar*); *tornar-se'n*/*tornar*; *venir-se'n*/*venir*.²⁹

Els verbs composts

Són nombrosos els casos de certs verbs que, juntament amb un altre mot, generalment un substantiu, cobren un significat especial. Així tenim:

Del verb *ésser*: *esser de vijares* «semblar»: *era de vijaras* 71.21; *esser en malvolença* (d'algú) «malvoler (algú)»: *era en malvolenssa de nagú* 55v.3; *esser fet* (d'algú) «destruir, anorrear (algú)»: *serà ffet de mi* 29.12; *esser ops* «necessitar»: *m'ere hobs* 40v.14 i 15.

Del verb *donar*: *donar de parer* «semblar»: *dóna de parer* 31.13; *donar orella* «escoltar»: *donant oraya* 71v.5.

Del verb *fer*: *fer aparès* «fingir»: *feya aparès* 75.22; *fer brega* «barallar-se»: *fayha braga* 53.10; *fer cap* «posar, sojornar»: *fayan cab* 18.1 i

²⁹ Cf. *La llengua de Ramon Llull*, 1339.

2; fer compliment «complir»: *fer compliment* 75.26; fer dret «fer justícia, reconèixer la raó en justícia»: *fer dret* 22v.20; fer feina «treballar»: *fer fayna* 18v.5; fer força «violentar, fer violència»: *fassa forssa* 55.11; fer justícia «jutjar adequadament»: *eser feta justícia* 20.18; fer manament «manar»: *fèu manument* 69v.15; fer messes «dedicar-se durant l'estiu a les feines agrícoles»: *fayan messes* 17v.1 i 2; fer part «formar part, ajudar un dels bàndols en lluita»: *fayha braga e part* 53.10; fer via «dirigir-se a algun lloc»: *faent la via* 27.13

Del verb *haver*: haver ància «desitjar intensament»: *e ància* 39.14; haver brega «barallar-se»: *avia bragua* 54.8; haver contrast «discutir acaloradament»: *ach contrast* 24.7; haver en cor «proposar-se, tenir intenció de»: *ac en cor de farir-los* 29v.31 i 32; haver membraença «recordar»: *à menbranssa* 53v.10; haver memòria «recordar»: *à mamòria* 54.15; haver nom «nòmer, dir-se»: *à nom* 35.26; haver noves «discutir acaloradament»: *ach noves* 34v.9; haver ops «necessitar»: *obs avia* 44.6; haver paor (por) «tenir por, estar atemorit»: *ach paor* 45v.9; haver-hi raó «haver-hi motiu»: *y ha rahó* 49.22.

Del verb *saber*: saber greu «lamentar, sentir»: *ssab-vos greu?* 53v.6.

Del verb *metre*: metre's en cor «disposar-se»: *mès-ssa en cor* 33.6.

Alternances entre temps verbals

Són destacables les següents alternances verbals:

Us del perfet simple d'indicatiu en lloc de l'imperfet d'indicatiu: «viu en Jacmó Sera, qui s'era racullit en casc d'en Pere Bertolí, e.n Falip Muntaner, qui *estech* daffora ab I perxa» 56.5-7 (= *estava*); «e quen Simon Carbonell que l'escomès de noves furosement, e eyll, asxí con aquell qui volia braga, deshaxie's d'equell axí con mills *pogué*, per ssassar-sse da afany» 58.24-26 (= *podia*).

Imperfet d'indicatiu en lloc de l'imperfet de subjuntiu: «E lo dit Pascual molt furosement dixera injúries e peraules villanes al dit Bernat Claver, sens quel dit Bernat de peraule ne de fet no *l'enjuriave* en res» 45v.17-19 (= *enjuriàs*).

Perfet simple en lloc de plusquamperfet de subjuntiu: «e aqual antrà per las parats del dit alberch, e no *romàs* al dit Soler de acala ausiura, sinó que la dita Frau sa tanchà a I casa» 71.5-7 (= *hagués romàs*).

Alternança en un mateix context entre el plusquamperfet sintètic acabat en *-ra* i el perfet simple: «Danunciat ffo al discret en Pere Domànach, batlle, que.n Fransesch Mertý, de la paròquia de Muntuyri habitador, sí *lavara e furtà* e.n Romeu Company LX reyls d'or, ab un almasot e ab un capell da li ligats» 46.2-4 (= *llevà e furtà*); «sí li *dixera* en solàs: «E qua aportes armes per mi?», e.ll dit Pericó Palisser sí *respòs*: «E com! Volls-na?», e aquell *respòs* dién: «Hoch!» 53.15-17 (= *dix... respòs... respòs*); «con lo dit Massot *passara* dessà ab huna nau, que en aquel leny sí *venc* lo dit Jacme Arnau» 18v.5 i 6 (= *passà... venc*); «aquel *prenguera* per lo cabès e aquel *donà* del pug per lo cab» 33.13 i 14 (= *prengué... donà*); «e salavores e tentost aquells *s'acostaran e.stira* [ren] darts e pedres, e puy *sabrassaren* la I e l'altra e.s *trangueran* armes, e que.n Muntaner que y *sobravenguera*, e que ab aquells ensemps fayha braga e part» 53.7-10 (= *s'acostaren... es tiraren... s'abraçaren... es traguieren... sobrengué*); «e dementre *casech* aquel dit grech sí *donara* de la cara en I péra» 33.15 i 16 (= *casech... donà*); «Demanat eyl si viu que.l dit Guillemó si *isquera* defora, e dix que no» 36.8 i 9 (= *viu... isqué*); «e aquí los dits Tona e Prats sí.s *prenguieran* de noves entre eyls, moltes e injurioses, sobre les quals en Bernat Tona sí.s *lavare* arencan la sua espase e *vench* sobre lo dit Prats per aquel hofendre» 25.5-8 (= *llevà... venc*); «e puy, con lo dit Massot *passara* dessà ab huna nau, que en aquel leny sí *venc* lo dit Jacme Arnau» 18v.5 i 6 (= *passà... venc*).

Futur simple en lloc de condicional simple: «li deya que li fes justisia portant I ascriptura an la mà, de què lo sènyer batle rasponc [?] a él que volanter li *farà* justisia» 74v.9-11 (= *faria*).

Imperfet de subjuntiu en lloc de plusquamperfet de subjuntiu: «e que si lo senyor de batle no y *fos*, que y aguera aüdes de moltes feynas» 27v.27 i 28 (= *fos estat*); «sí no *fos* lo dit Simon hortolà, qui aquells perty, aquell dit Guillem agran mort ho cunsumat» 37v.16 i 17 (= *fos estat*).

Imperfet de subjuntiu en lloc de l'imperfet d'indicatiu: «viu novajar de noves en Magaluf ben Maymó ab un om lo qual no conaxia, con ell *fos* estranger» 47.14-16 (= *era*).

Infinitiu tot sol en lloc de gerundi, o bé *al* + infinitiu o *en* + infinitiu: «Intorogat si per amor ne per favor ne per tamor ha duptat en res *fer* lo dit tastamoni, e dix que no» 28v.24 i 25 (= *fent, al fer o en fer*).

Són també prou freqüents les formes verbals en lloc de l'infinitiu: «Damanat si despuys que *era bandajat* és estat acuyllit per altres persones, e dix que no» 80.15 i 16 (= *d'esser bandejat*); «intorogat dir veritat, eyl, si despuys que.n Guillemó Tàpies e.n Fransesch Tàpies, fiyls sseus, *bandajats ssón*, si aquells ha fet o fet fer sacós e ajude de viande ne da dinés, e dix que no» 15v.13-16 (= *d'esser bandejats*); «intorogade dir veritat, cylla, si ha ffet sacós ne ajude ne fet fer e.n Guillemó Tàpies e.n Fransesch Tàpies, fiyls sseus, despuys que *bandajats foren*, e dix eser ver» 15v.18-20 (= *d'esser bandejats*); «Damanat si sab lo batla què.s fau, dir que no sab als, con él vanamava, e anà-sa'n a la sua viya, hon avia vanamadós, *per tal quals ajudàs*» 74.10-12 (= *per tal d'ajudarlos*).

Hi ha també alguns casos en què es dona una mescla entre l'estil directe i l'indirecte: «*criitava* viafòs per moltes vaus dient que: «No trop justisia!» 73v.5 i 6 (= *criitava... trobava*); «Damanada ella si auhí que.l dit Bernat Vergili digués e.n Tonet, fill d'en Bernat Tona, que anàs a Muntuyri, e qua digués e.n Magaluf ben Maymó que a la cra anàs, que son para lo *vol* que li daria VI diners» 50.16-19 (= *volia*).³⁰

Influència de la sintaxi llatina

Un dels trets més característics de la influència llatinitzant al nostre text consisteix en l'ús abundant de l'infinitiu i del participi present de tipus llatí, en lloc de les formes personals corresponents i d'una proposició de relatiu o del gerundi, respectivament. Vegem, per exemple, alguns casos en què apareix l'infinitiu on tocaria haver-hi una forma personal:

«Damanat si sab quentre aquells agué nagun colp ne nafres, e dix d'essò no res *saber*» 59.17-19 (= *que no sap res d'açò*); «e que.l dit Jacme que dixera ho *voller*» 53.7 (= *que ho volia*); «e dix ella sí *eser* parenta d'en Jacmó Sera» 55v.2 i 3 (= *que sí era parenta*); «Intorogat eyl si viu aquels tanir armes tretas, e dix eyl tant *eser torbat* d'equels a pertir...» 26.5 i 6 (= *que tant s'era torbat*); «eyl dix sí *eser ver* que.n lo dit jorn e ora eyl sí ach contrast e noves ab la dita dona, ssobre les quals perauls lo dit Bernat, *eser mugut* de ffallonía» 24.9-11 (= *que era*

³⁰ Cf. *La Hengua de Ramon Llull*, 1339.

ver... fou mogut); «sopava e auhi los dits Tona e Prats *novajar* e desonrant-sa» 25v.9 i 10 (= *que novejaven*); «ella dix *eser ver* que.lli dit Vergili que o dix» 50.19 i 20 (= *que era ver*); «En Mateu Ssusia, de la villa de Muntuyri, tastamoni, jurat, intorogat ssobre la demunt dita denuncia-ció, e dix ssobre aquella sso *ssaber*» 11.11 i 12 (= *que ço sabia*); «En Hatgeg, sareyn, catiu d'en Jacme Rafal, de la paròquia de Castalig, delat, jurat, intorogat en la ssua lig ssobre la dita denuncia-ció e dix *ssaber no eser ver* sso que an aquels contengut» 11.8-10 (= *que sabia que no era ver*); «En Pere Coste, siutadà de Malorches, testimoni, jurat, enterogat dir veritat que scber en la desús dita desnunsiasió, *dir saber* an aquala que dimecres, entorn de ora de vespres» 73v.1-3 (= *dix que sabia*); «De-manat si *saber* aquala ora lo senyor de batla hon ere, *dir* que poch avia pasat que.li viu pasar per la carera ab lo dit Bernat» 74v.7-9 (= *sabia... dix*); «Demanat *saber* alra, *dir* que no» 74v.22 i 23 (= *si sabia... dix*); «Damanat si y sab en lo romanent, *dir* no *saber* als» 71v.5 i 6 (= *dix que no sabia als*).

De vegades hom troba, també, la construcció d'infinitiu compost on avui tendríem un gerundi compost: «e con fo pres del dit Maymó ell sí li dixerá: «En ca, ffill da cha, e vós sots anat clamar de mi!» Ella sí *esser* [sic] *torbade* de paor que avia no poch bé tanir a ment a les pe-raules» 50.12-15 (= *essent torbada*); «Intorogat e si la dita dona ach contrast ab él en lo dit die e ora per les dites garbes que la dita done li demanava, eyl dix *eser ver* que.n lo dit jorn e ora eyl sí ach contrast e noyes ab la dita dona, ssobre les quals peraules lo dit Bernat, *eser mu-gut* de ffallonia, irosement cridà» 24.7-11 (= *essent mogut*).

Per contra, equival a una forma personal en: «Intorogat eyl si viu aquels tanir armes tretas, e dix eyl tant *eser torbat* d'equels a pertir, que eyl no poch veura si les avien tretas o no» 26.5-7 (= *que tant era torbat*).

Cal remarcar, també, els casos d'ús de gerundi en lloc d'una proposició de relatiu: «viu en lo camí, ves eyl *vinent*, lo dit Jacme Sera en si *aportant* balesta e croch sint e dart e spasc, e aquel viu la balesta parar» 28v.16-18 (= *que venia... que aportava*).

Així mateix, és propi de l'època l'ús del participi de present en lloc del gerundi: ⁸¹ «e viu an Moxí ben Maymó e sa muller que eran a la lur porta e que.s treballaven *diens* que.n Pericó Tona e n'Arnau Domànach

⁸¹ Cf. *La llengua de Ramon Llull*, 1340.

los volien matar» 67v.22-24 (=dient); «De nós, Bernat de Pertagàs, donzell vaguer de fora, a l'amat lo batle de Montuïri o a son lochtinent: saluts e dilecció, *Certificants* que per l'onrat en Berenguer Rubert...» 78v.1-3 (= *certificant*).

De vegades hom usa el participi de present concertat en lloc de l'infinitiu: «mas aquels no avia ne ac en cor de farir-los, mas *faens-los por*» 29v.31 i 32 (= *fer-los por*).

Cal fer al·lusió, encara, a la construcció llatinitzant de *con* (< *cum*) amb subjuntiu. Vegeu-ne l'exemplificació corresponent a *Conjuncions de subordinació* (p. 395).

Els temps verbals

FORMES NOMINALS

Infinitiu

Els infinitius que trobam documentats no ofereixen peculiaritats especials, tret d'alguns casos, com és ara els duplicats fonètics: *abeurar/abourar*; *escosir/escusir*; *acusar/escuar*; algun surt amb canvi de prefix: *acomplir/complir*; *hahuir/hoir*; amb vacil·lació entre la forma arcaica i la moderna: *trer/traure*; *vesser/veura*, o, també *voure*. Consignem encara alguna forma arcaica com *saser* «seure», el duplicat *esser/ser*, i algunes altres formes que ens permeten detectar una pronunciació més o menys dialectal, com és ara: *assagurà*, *gonyar*, *anquerir*, *passaguir*.

Vegeu ara la relació d'infinitius classificats segons llur terminació. Per a més detalls sobre llurs variants gràfiques, vegeu la *Taula de formes verbals* (p. 291):

1. Infinitius acabats en *ar*: *abeurar* 33.5 i 6 (*abourar* 62.4); *abrassar* 55v.21 i 22; *afarar* 20.13; *aydar* 21.4; *amagar* 68.20; *anar* 20.11; *asagurà* 50v.13; *asegar* 81.11; *etanssar-ssa* 27v.8; *aturar* 20v.7; *aventurar* 77v.12; *badocajar* 53v.2; *bandajar* 46.9 i 10; *cancel·lar* 78v.19; *caragar* 50v.6; *sercar* 36v.13; *sassar-sse* 58.26; *sitar* 46.8 *clamar* 49v.12; *colgar-sse* 37v.24; *composar* 28v.10; *contrestar* 26v.32; *qridar* 38.7; *cuynar* 14v.25; *dar* 20.24; *demanar* 29v.26; *donar* 45v.7; *endarocar* 44v.6; *espigollar* 14v.24; *estar* 18.18; *escuar* 57.24 (*scusar* 30.21); *ficar* 45v.20; *gonyar* 51.4; *gordar* 11v.23; *jurar* 67.2; *laxar* 20.25; *levar* 77v.25; *manar* 69v.9; *manlavar* 14v.4; *matar* 67v.15; *manasar* 71.11; *manjar* 15v.24; *mostrar* 28.7; *novajar* 25v.9; *pasi-*

ficar 28v.10; *parar* 28v.18; *perlar* 78.14; *passar* 36.4; *pensar* 72.3; *portar-sse'n* 39.4; *posar* 31v.8; *prestar* 53v.2; *raonar* 17v.15; (*raonar-sse* 25v.17); *registrar* 78v.20; *sagar* 44.7; *signar* 76.24; *sopar* 14v.25; *tancar* 72.13; *tirar* 37v.7; *tocar* 14v.10; *tornar* 51v.16; *trachtar* 41.23; *verififficar* [sic] 28v.6.

2. Acabats en *ir*: *acomplir* 33v.5 (*complir* 30.15); *cosir-ssa* 47.4; *de-pertir* 39.19; *dormir* 38.21; *axir* 35.24; *escosir* 54v.19 (*escusir* 25v.6); *farir* 23.14; *inpunir* 22.21; *anquerir* 81.20; *instruir* 31v.8; *hoir* 28v.21 (*hahuir* 58v.14); *pertir* «separar» 26.6; *passaguir* 31v.7; *provayr* 65.9; *sovanir* 25v.22; *tanir* 25v.22; *vanir* 14.4.

3. D'entre els acabats en *er* cal fer distinció entre els procedents de ERE i els acabats en llatí en FRE. Entre els primers tenim: *comparer* 29.27; *aver* 18v.14; *saber* 73v.2; *saser* 14v.26; *trer* 47.18; *valer* 38v.14; *vesser* 67.7; *voler* 51v.12. Són del segon grup: *conèxer* 44v.19; *córer* 14.7; *eser* 11.10 (*ser* 17.6).

4. Infinitius acabats en *re*. Dels que tenen *u* precedint aquesta terminació tenim: *ausiura* 34.13; *beura* 11.5; *qaura* 42.16; *deura* 55v.37; *escriura* 59.14; *traure* 38.32; *veura* 15v.4 (*voure* 78.4). Precedits d'un aplec consonàntic: *atendra* 30.15; *batre* 23.9; *dafendre* 25.9 (*dafendre's* 44.28); *estendre* 23.17; *mordre* 44.8; *ofendre* 29v.17; *pendre* 43.17; *pinedra* 69v.21; *rabre* 27.24; *retre* 69v.6; *tolre* 81v.13.

Tenim, en fi, els verbs *dir* 13v.2, *dur* 43.16 i *fer* 11.22.

No hi manca tampoc algun cas d'infinitiu compost: «Damanat si li volria *aver fet* desalt ne si lli volria *fer*, e dix que no» 63.10 i 11.

No són pocs els casos d'infinitius passius concertats. Mai no apareixen, però, enmig de diàlegs: «E no res menys, soplega aquel *eser donade* provesió» 44v.15 i 16; «dix que d'aquell ssa clama e n raquer justícia d'aquell *eser feta*» 44v.13 i 14; «yo, dit [Pere] Domènech, sabent totes les dites coses *esser fetes e dites*» 81.18 i 19; «d'on, ffo raquest al dit ssenyor batlle les dites coses *eser enquerides*» 22.20 i 21; «per què, ffo raquest al dit senyor batlle de les dites coses *eser diligentment enquest*» 37v.17 i 18; «Protesta lo dit Jacme la dita confació a eyl no *eser perjudicat*» 30.4; raquirent aquell la dita injúria *eser* en tal manera *punida* qu.eytalls coses ne semblans *inpunir* no romanguen» 46v.20-22.

En d'altres casos el participi té la funció d'un adjectiu: «ssobre les quals peraules lo dit Bernat, *eser mugut* de ffallonia, irosement cridà 24.10 i 11; «e dix eyl tant *eser torbat* d'equels a pertir, que eyl no poch

veura si les avien tretes o no» 26.5-7; «Ella sí *eser* [sic] *torbade* de paor que avia, no poch bé tanir a ment a les peraules» 50.14 i 15.

Un sol cas de perifrasi verbal d'infinitiu: «Yo t'ic faré *anar scol-tant*!» 40.21 i 22..

Gerundi

Els gerundis procedents de la conjugació llatina en IRE tenen *e* com a vocal temàtica en comptes de la *i*: *brandén* 62.17; *obren* 36v.17; *per-tén-ssa* 49v.24; *requirent* 69v.5; *sagent* 73v.21; *tanent-sa* 63v.18.

Quant a l'acabament dels gerundis, com a norma general predominen els casos amb *t* final, resultat de la confusió amb el participi actiu, sobre els casos sense *t*, que és el resultat fonètic regular de la terminació llatina *-nto*. No cal dir que la llengua actual de les Illes manté perfectament la *t* final en la pronunciació dels gerundis.⁸²

1. Exemples de gerundi amb *t* final: *aconsalant* 69.6; *afarant* 54v.10; *ajustant* 77v.16; *anant* 28v.15 (*anant-sa'n* 75.5 i 6); *aportant* 28v.17; *calcant* 28v.29; *sercant* 51.4; *clamant-ssa* 20.27; *contrestant* 29.16; *corent* 73.24; *crident* 44v.28 i 29; *dafanent-ssa* 45v.21; *deszant-sa* 41.26; *desonrant-sa* 25v.9 i 10; *dient* 31.8; *donant* 71v.5; *dressant* 28.20; *enpanyent* 35.15; *entrant* 58.23; *espanyent* 44v.5; *esperant* 69v.13; *estant* 15.2; *stanent* 31.7; *faent* 27.13; *ficant* 45v.20; *injuriant* 41.28; *ladrant* 45v.5; *lavent* [sic] «llevant» 45v.6; *manant* 26v.19; *manasant* 81.4; *merssajant* 20v.4 i 5; *matent* 69.5; *mitigant* 28.8; *parant* 44.15; *parlant* 40v.9; *pertent* 41.22 (*pertent-sa* 49v.15); *passant* 29v.2; *penssant-sa* 34.10; *plorant* 36.19; *portant* 28.19; *prenent* 41.27; *rabatent* 45v.22; *renunciant* 51v.19; *requirent* 69v.5; *ralent* 28.25; *sabent* 81.19; *ssaltant* 29.17; *sagent* 73v.21; *sient* 28.4; *subjugant* 51v.20; *tanent-sa* 63v.18; *tirant* 44v.7 (*tirant-ssa* 54v.12); *tocant* 34.23 i 24; *tornant-se'n* 39.6; *vaent* 54.9; *volent* 23.9.

2. Exemples sense *t* final: *abrassan-ssa* 53v.7; *acompanyan* 27.31; *ajustan* 28.13; *anan-se'n* 27v.20; *aportan-se'n* 20.22; *arapan* 63v.20; *aren-can* 25.7; *besan* 30v.1; *brandén* 62.17; *cavalcen* 21.19; *sitan* 29.16; *qridan* 51.22; *cuydan* 21.10; *deportan* 36.4; *desonran* 72.15; *dién* 17v.20; *duptan-*

⁸² Esquema de la terminació dels gerundis:

	<i>nt</i>	<i>n</i>		<i>nt</i>	<i>n</i>
A	47	30	D	4	2
B	1	—	F	3	—
C	14	2	G	1	1

ssa 28v.20; *Encaran* 27.22; *entran-se'n* 68.15; *assèn* 29v.23; *faén* 30v.1; *laxan-ssa* 66.8; *obligan-sse* 24.2; *obren* 36v.17; *pertén-ssa* 49v.24; *passan* 27v.21; *pensan-ssa* 29v.6; *portan* 28.23; *promatén* 30v.2; *raonan-se* 50v.4; *renuncian* 68.26 i 27; *sién-sa* 47.13; *tornan-sse'n* 29v.27 i 28; *vituperan* 72.15; *volén* 44v.6 (*volent-sa* 44.8).

Cal comptar, així mateix, amb nombrosos duplicats, com és ara: *ajustant/ajustan*; *anant/anant-sa'n/anan-se'n*; *aportant/aportan-se'n*; *calcant/cavalcan*; *desonrant-sa/desonran*; *dient/dièn*; *entrant/entran-se'n*; *faent/faén*; *pertent/pertent-sa/pertén-ssa*; *passant/passan*; *penssant-sa/penssan-ssa*; *portant/portan*; *renunciant/renuncian*; *sient/sient-sa*; *tirant/tiran-ssa*; *tornant-se'n/tornan-sse'n*; *volent/volén/volent-sa*.

Hi ha alguns gerundis de passiva concertats: «*astant eyl bandajar* fo fet secors e ajuda per alcunes persones al dit Pere Porta» 80.5 i 6; «e viu que aquell, *estans abrassats*, li'n donava da pla, o foren dos o tres colps» 54v.8 i 9.

Participi

D'entre els participis de pretèrit, cal destacar en primer lloc els acabats en *at/ada*, *it/ida*, *ut/uda*. Els participis que segueixen a continuació són participis solts, no usats com a components dels temps composts. Per a aquests darrers, vegeu la *Taula de formes verbals* (p. 291):

1. Acabats en *at/ada*, *it/ida*, *ut/uda*: *acustumade* 80.5; *acusat* 78.1; *afarat* 62v.22; *agreuja* 65.8; *apelat* 43v.2 (*apallade* 18v.2); *arancade* 38.13; *bandajat* 80.13; *calat* 76v.21; *comenat* 81.5; *complida* 69v.6; *coneguts* 76.22; *confessat* 75.12; *costituït* 72.18 (*constituïts* 63v.28); *contangut* 51.16 (*contenguda* 80v.6; *contenguts* 28.4; *contengudes* 45.5); *dades* 78v.19; *Demanat* 28.24 (*Demanada* 55.25); *denunciades* 46v.28; *despagat* 54.16; *dita* 14v.23 (*dits* 14v.26; *dites* 17v.20); *donat* 11v.24; *enbogat* 27.19 i 20; *enblancats* 37v.26; *enblades* 24.12; *anedit* 77.16; *escrit* 13.3 (*escrita* 26v.17; *escrites* 63v.25); *esglayat* 36v.4; *ascusat* 81v.25; *expressada* 35v.17 (*expressades* 28v.2); *feta* 77v.24; *inpatrades* 41.10; *interrogat* 76.19 (*intorogade* 14v.2); *jurat* 11.9 (*jurada* 14v.2); *legude* 76.5 (*legudes* 76.8); *ligat* 20v.6 (*ligats* 46.4); *naffrat* 45.23 (*nafrats* 14v.19); *nodrits* 49v.4; *nomenats* 77.24; *huït* 69v.23 (*hoïts* 73.9; *auïdes* 42v.7); *pagade* 64.14; *parada* 27v. 4 i 5; *pertida* 56.5; *pasat* 71.3 (*passada* 32.6; *passats* 18v.14 i 15); *penyorat* 81v.10; *posade* 40v.6; *proposades* 53.26; *ratudes* 29.4; *sarade* 29v.10; *sos-tanguts* 64.15; *tancada* 67.3 (*tancades* 67v.20); *tocat* 72.4 (*tocats* 15v.8; *tocades* 46v.4); *vestit* 21v.12.

2. Participis forts acabats en *s/sa*, que formen part de temps composts: *s'era mès* 28v.20 i 21; *avia mesos* 42v.28 i 29; *as mesos* 43.14; *ach meses* 42.4; *foren atesos* 42v.37; *havia comès* 77v.24; *ach estès* 23.19; *aguera hofesos* 27.22; *agí presa* 43.19; *avia pres* 48v.19; *avia presos* 20.6; *avien pres* 25.17; *agueran pres* 25.20; *avia escomès* 42v.18; *hajan ramès* 77v.23.

3. Acabats en *t/ta*: *cubert* 40v.11 (*cuberts* 68.15); *tolt* 77.16; *tret* 25v.11 (*treta* 25v.11; *tretes* 40.23). D'entre les formes verbals compostes tenim: *sia destret* 57.23; *destrat... sia estat* 30.5 i 6; *eser... enquest* 37v.18; *eser enquerides* 22.21; *sia... enquest* 62.20; *hach ubert* 35.19; *fo raquest* 20.18; *raquest... serà* 15.18; *raquests... seran* 11v.14; *sia raquest* 51v.17; *fo respost* 36v.8; *à vist* 18v.14.

Val la pena fer menció especial dels següents participis forts: Del verb *cenyrir*: *sinta* 55v.9. Del verb *fer*: *ha fet* 15v.15; *e feta* 31.10; *aveu fetes* 49.10. Del verb *fugir*: *era fuyt* 78.11. Del verb *haver*: *avia... aït* 53v.16; *avien... aïda* 56.28; *aveu haïts* 49v.19; *aguera aïdes* 27v.27. Del verb *inquirir*: *eser... enquest* 37v.18, al costat de *eser enquerides* 22.21. Del verb *matar*: *avia mort* 71.9; *aguera... morts* 27.22. Del verb *néixer*: *era nat* 17v.29. Del verb *tolre*: *ha tolt* 81.3. Del verb *traure*: *tret* 25v.11; *treta* 25v.11; *tretes* 40.23;

Així mateix, consignam alguns casos de participis de present amb valor mixt de verb i d'adjectiu, alhora:

«De nós, Bernat de Pertagàs, donzell vaguer de fora... *certifficants* que per en Berenguer Rubert, donzell, havem reebut Arnau Manera» 78v.1-4; «Promès en Pericó Paliser... *convinent* en bona fa ab la present cort, que tota vagade que per la cort raquest na serà» 15.16-18; «ss'obligaran, cascuns d'èls per lo tot, *convinens* en bona fa ab la present cort» 11v.13 i 14; «e viu an Moxí ben Maymó e sa muller que eran a la lur porta, e que.s treballaven *diens* que.n Pericó Tona e n'Arnau Domànach los volien matar» 67v.22-24; «posà lo peu en la balesta e aquella parà, mas aquels no avia ne ac en cor de farir-los, mas *faens-los* por» 29v.31 i 32; «Promeseran en Bernardó Pol, ffuster, e.n Pere Cabrer, ara *habitans* en la villa de Muntuyri» 23v.15 i 16; «enaprés, que lo dimarts matí après *vinent*» 22v.2; «renunciant a tots drets contre aquestes coses *vinents*» 51v.19 i 20; «Intorogat si era *malvolent* de nagana de les parts ne més amich de la I que de l'altre, e dix que no era pus *malvolent* ne pus amich de la I que de l'altra» 39.21-23; «Damanat si y sab en lo *romanent*, dir no saber àls» 71v.5 i 6.

A més, cal comptar amb una forma llatinitzant del participi perifràstic llatí d'obligació en NDUS: «cent lliures al fisch del senyor rey *aplicandas*» 78.17. I alguns casos d'adjectius verbals procedents del participi llatí en URUS: *avadors* 26.15; *enpatradores* 41.10; *aplicadores* 51v.18; *gonaxadora* 43.23.

Tant el participi de pretèrit com el de present són usats sempre concertats, d'acord amb la llengua medieval. Avui dia en dialecte balear aquest ús és encara corrent: ³⁸

«c.n Berenguer Rubí, dal dit loch, lo qual *s'és absantat*» 65.15 i 16; «Damanat per quantes vegades *fo acuyllit eyl*, astant bandajat, per lo dit Anthoni, e dix que per I vegade tan solament» 80.17 i 18; «donà sí gran colp a la porta, que si aquel *agués aconssaguit*, que l'agra mort o consumat» 35.21 i 22; «eylla [sí] *era anade* en la case de la dona Moja» 14v.3 i 4; «lo dit Falip sí *avia caragada* I axavagade de paylla d'ordi» 21v.8 i 9; «c no res menys, I sua somera, que *avia comanade* ha en I oma de Si-neu» 22v.5 i 6; «esperant que lo dit Berenguer Oliver *agés descaragade* la somada» 69v.13 i 14; «que.11 die demunt dit aquest, ensems ab lo dit Jacme Prats e en Bernat Pol, *heren anats* voure I ase en una case» 78.3 i 4; «el dit Bernat Sabater e en Deulosal *foren atesos*» 42v.36 i 37; «E de convinenssa que en tot cars [sic] que aquells o alcú d'equells en res *condapnats seran* per la demunt dita rahó...» 64.11 i 12; «E après que aquells *agren depertits*» 56v.21; «les dites bôtes *alienades e tresportades ha*, sens lissensia de la cort» 65.5; «V garbes *avien lavades* dels cavayllons de la dona Riera e *aposades les avien bax*» 23.6 i 7; «Demanat ell ssi ssab les dites bôtas qui les *ha hahiüdes ne comprades*, ne si ssab qui les ha» 65.11 i 12.

FORMES PERSONALS

Present d'indicatiu

La primera persona d'aquest temps apareix sense vocal de recolzament, talment com en la llengua actual de les Illes: *trop* 42v.6; *Daman* 49v.32; *prech* 43.9; *comet* 59v.17. Hi ha una sola excepció en *ancontre* 40v.23.

³⁸ Sobre la concordança del participi passat, vegeu sobretot JOAN SOLÀ: *Estudis de sintaxi catalana*, 2. (Barcelona 1973), 57-86.

El verb *tenir* adopta terminació gutural per analogia amb *dic* i *duc*: *tench* 58v.17. Hi ha iodització en *vuy* 43.17, al costat de *vuyll* 50.27. Les formes *fas* 69v.20, *deg* 46v.9 apareixen sota el resultat de l'evolució fonètica regular alterada per la iod, en lloc de les formes analògiques actuals: *faig* i *dec*. La 1.ª persona del verb *ésser* és *son* 40v.19. També és normal del català de l'època la forma *pusch* 77v.6. Els altres exemples coincideixen amb el tractament de la llengua estàndard actual: *e* 44v.1; *ssé* 14v.12; *veg* 38.14.

La 2.ª persona del singular del verb *ésser* és *est* 31.11 (o *es* 31.11, quan va seguit de *tu*). Les altres formes són les que trobam encara avui: *aportes* 53.16; *as* 34v.14; *est colgat?* 35v.10; *serques* 40v.21; *desonres* 42v.9; *dus* 55v.11; *te'n manes* 20.9; *trobés* 42v.9; *vas* 40v.19; *volés* 40.7.

Quant a la 3.ª pers. del singular, val la pena remarcar la forma *ssa* *contén* 15.13, (*e)s* *contén* 45.30 encara amb *n* final; *raquer* 44v.14, avui *requereix*; la construcció *li recorda* 19.3, sinònima de *se'n recorda*, ben coneguda en català medieval. La resta d'exemples no ofereix particularitats especials: *ss'acustuma* 30v.2; *va* 14.6 (*va-ss'e'n* 14v.13; *sa va* 42v.31); *apar* 53v.14; *aporta* 56.26; *ssa clama* 44v.13; *conex* 44v.18; *denuncia* 46v.20; *diu* 11.21; *dóna* 31.13; *entén* 17.6 (*s'entén* 53.21); *és* 11.4 (*s'és* 33.19); *està* 58.13; *ffa* 17.7; *fot* 42v.33; *ha* 11.13 (*à ych* 58v.15; *y ha* 49v.31; *yc ha* 23.29); *jura* 11v.21; *mana* 15v.3; *Manleva* 51v.15; *mata* 36.19; *se'n mena* 81.30; *mostre* 71.13; *obliga* 51v.18 (*ss'obliga* 15.17; (*e)s* *n'ubliga* 65.23; *sse n'obliga* 11v.24); *par* 40v.20; (*e)s* *parla* 63.12; (*e)s* *penssa* 55v.15 (*ssa pensa* 57.8); *plau* 14v.11; *pot* 25v.22; *pose* 44v.12; *presenta* 26v.3; *promet* 33v.5; *Protesta* 30.4; *ranuncia* 11v.18; *sap* 43.5 ((*e)s* *ssab* 53v.12); (*e)s* *saguer* 76.18; *ssotsmat-ssa* 11v.19; *soplega* 44v.15; *ssové* 57.12; *tem* 15v.10; *té* 25v.22; *és tangut* 81.6; *val* 76v.16; *vol* 64.13.

La 4.ª pers. dels verbs en *ar* acaba sempre en *am*, talment com encara avui en la llengua de les Illes: *certificam* 26v.5; *manam* 77v.25 i 26. La forma *deym* 77v.25 ja es devia pronunciar amb l'accent damunt la *e*, com en mallorquí actual. Les altres formes, com *som* 76.32, *ssabem* 40.13, són perfectament «normals».

Quant als exemples de la 5.ª pers., tots són registrats en el curs de diàlegs. La terminació *u* predomina ja de molt, sobre l'antiga *is*:

1. Exemples amb *ts*: *estats* 14v.7; *fets* 14v.7; *matats* 75.8 («metets»); *tanits* 46v.9; *vats* 69v.20 («vets»); *volets* 77v.17.

2. Exemples amb *u*: *anau* 69v.18; *cridau* 69v.18; *cuidau-vos* 42v.11; *daveu* 53v.2; *escuxau* 62.9; *feu* 42v.34; *aveu pas* 59v.7; *laxau* 62.10 (*vos*

laxau 44.10); *mantiu* 23.26; *matau* 74.1 («meteu»); *sou* 42v.15; *taniu* 77v.5 i 6; *vaniu* 29.2; *voleu* 27.10.

D'entre aquests val la pena remarcar els duplicats *fets/feu*; *matats/matau*, del verb *metre*; *tanits/taniu*; *volets/voleu*, la construcció *aveu pas*, aquí amb la partícula *pas* com a reforç afirmatiu, i *vats*, contracció de *veets*, encara viva en eivissenc, si bé com a forma de 2.ª pers. sing. del mateix verb *veure*.³⁴

La 6.ª pers. no ofereix particularitats dignes de tenir en compte, com no sigui la vacil·lació entre la grafia *en/an* de la terminació: *van-se'n* 38.27; *criden* 38.8; *diuen* 46.5; *ssón* 65.13; ((*e*)s *són* 45.27; *sa són* 71v.26); *estan* 51.27; *ffallen* 23.24; *fan* 71v.14; *han* 28v.7; (*e*)s *n'obligan* 64.3 i 4; *se'n porten* 38.27; *racorden* 28.27; *renunsien* 38v.13; (*e*)s *sagexen* 43.6.

Són formes de passiva: *és bandegat* 80.21; *bandajats ssón* 15v.15; *és contangut* 20.21 (*contengut és* 25.12 i 13); *as dit* «és dit» 71.12; *forsat... son* 77v.6; *és istruyt* 28v.23 (*és estruyt* 29v.19); (*é*) *pregat* 38.34 i 35; *és... sobornat* 28v.23; *són tangut* 31.11; *est tangut* 31.11 (*es... tangut* 31.11 i 12); *és tangut* 81.6.

Una sola forma perifràstica: *va escoltant* 40.17.

Imperfet

La grafia *y* per a representar la *y* consonàntica, sense excepcions, ens inclina a pensar que hom havia arribat ja a la pronunciació moderna, amb l'accent sobre la *e*, en els casos següents: *deya* 24.11; *deyan* 56.28; *feya* 75.22; *ffayen* 66v.15; *jeya* 25.8; *jayen* 23.11; *seya* 34v.21; *seyan* 14v. 14 ((*e*)s *sayen* 14.4); *veya* 45.26; *vayhen* 13v.5.³⁵

Només hi ha dos casos pertanyents a la 5.ª persona: *daviau* 46v.10 i *haviets* 78v.7.

La resta de formes no presenta particularitats especials:

1. Formes d'imperfet de verbs en *ar*: *s'acostava* 21v.14; *acostavan-ssa* 56.32; *affrontava* 81.17; *aydava* 23v.3; *anava* 21.4 (*se n'anava* 42.10; (*e*)s *n'anave* 21v.10); *anaven* 27.23 (*sse n'anaven* 37v.23; (*e*)s *n'anaven* 27.30; *anaven-se'n* 59v.1); *ss'aparantava* 18v.29; *aportava* 56v.36; *aportaven* 14.14; (*portaven* 77.28); *arapanjava* 22.4; *aiixava* 21.8 (*huxava* 21v.13);

³⁴ JOAN VINY: *Aproximació a l'estudi del dialecte eivissenc* 5 (Barcelona 1977), 25.

³⁵ Sobre aquest punt, vegeu J. COROMINES, *Llengues*, 270 i 271; CH. S. M. KNIAZZER i E. J. NEUGAARD, *Vides*, I, 46.

avillava 47.16; (*e*)s *banyava* 44.25; *sa baralaven* 33.18; *bacava* 67v.20; *buyduva* 74.16; *quaragava* 50v.6; *cavalcava* 81v.17; *sasava* 34.14; *sa colpajaven* 58v.8 ((*e*)s *colpajaven* 59.9); *comptava* 37v.3; (*e*)s *contrestaven* 38v.5; *cridava* 47.3 ((*e*)s *cridava* 71v.10); *ssa cuydava* 22.2; *dave* 43.22; *defunsava* 42.6; *demanava* 24.8; *desonrave* 47.20; *donava* 20.25; *encalssava* 51.19; *ss'encaragava* 59.11; *estava* 15v.21 (*s'estava* 45v.1; *stave's* 44v.25); *estaven* 17v.18 (*s'estaven* 28v.10); *estirassagava* 62.8; *garbajave* 22.5; *guardava* 43.9; *injuriava* 47.20 (*enjuriave* 45v.19); *janglava* 14v.6; *ladrava* 21.7; *lavava* «llavava» 71v.3; *sa laxava* 59v.11 ((*e*)s *laxave* 27v.26); *liurava* 11.18; *se'n luyava* 42v.18; *manave* «manava» 59.15; *manasava* 72.14; *manava* «menava» 28v.19 (*se'n manava* 14v.18); *manaven* 27v.24 i 25; *manjaven* 18.2; *sa maravallava* 17.19 ((*e*)s *maravallava* 17v.20); *mesuraven* 49.18; *mirava* 46v.30; *matigaven* 29.30; *sa novayava* 71v.4; (*e*)s *novayavan* 71.19 (*novagaven-se* 38.30); *passificaven* 27.9; *perlava* 66.18; *perlaven* 38.13; *passava* 21v.20; *passaven* 14.5; *se'n panssava* 44v.25; *se posave* 78.12; *posaven* 18.2; (*e*)s *raonaven* 17v.16 (*ssc'n raonaven* 17v.19); *rasasava* 74v.7; (*e*)s *racolduva* 49v.29; *ragininave* 63.24 i 25; *saltava* 62.6; *saltaven* 62v.20; *sodegaven* 76.23; *sopava* 15.4; *tanchava* 68.17; *tirava* 14.13; *tiraven* 55v.26; *tocava* 23v.12; *se'n tornava* 15v.23 (*tornava-se'n* 42.20); *travassava* 21.9; (*e*)s *traballaven* 67v.23; *vanamava* 74.11.

2. Imperfets de les altres conjugacions. *aparia* 29v.18 (*parie* 18v.9); *aparien* 37v.26; *batia* 23v.12; *bavien* 11.29; *calia* 50v.13; *conaxia* 14v.29; (*e*)s *contanian* (del verb «contendre's») 71.19; *coria* 21.10; *corien* 56.4; *dafugia* 58v.9; *descenyie's* 76v.15; *deshaxie's* 58.26; *davia* 29v.27; *davian* 46v.10; *dormia* 67v.11; *amatia* 21v.13; *estania* 31.5 i 6; *ffaria* «feria» 22.1; *ffarian* «ferien» 22.3; *fugia* 51.18; *avia* 27v.16; *haviets* 78v.7; *avien* 14.17; *lagia* 34.22; *mentia* 23.25; *ssa matia* 53v.15; *hobrien* 35v.25 (*s'ubrien* 35.19); *hohia* 47.1 (*auhia* 17v.15); *pertia* 20.22 (*se pertie* 75.21; (*e*)s *pertia* 44v.4); *pertien* 38.20; *podia* 36.23; *prenien* 18.2; *raqueria* 75.14; *responia* 34v.7 i 8; *sabiya* 32.14; *saguia* 27.34; *sagian* 69v.16; *ssentia* 27.32; *tenia* 42v.16; *tanien* 13v.22; *tolien* 42.5; *vania* (del verb «vendre») 11.14 (*sa vania* 11.6); *venia* 29.1 (del verb «venir») (*se'n venia* 42.14); *volia* 30.1; *voliem* 78.6; *volien* 27.28.

D'entre aquestes formes val la pena fer menció dels duplicats següents: *anava/se n'anava*/(*e*)s *n'anave*; *anaven/ss'e/n'anaven*/(*e*)s *n'anaven/anaven-se'n*; *aüxava/huxava*; *sa colpajaven*/(*e*)s *colpajaven*; *cridava*/(*e*)s *cridava*; *estava/s'estava/stave's*; *estaven/s'estaven*; *injuriava/enjuriave*; *sa laxava*/(*e*)s *laxave*; *manava/se'n manava*; *sa maravallava*/(*e*)s

maravallava; (e)s novayavan/novagaven-se; aportaven/portaven; se'n raonaven/(e)s ruonaven; se'n tornava/tornava-se'n; holià/auhà; aparia/pària; pertia/se pertia/(e)s pertia; venia/se'n venia.

Afegim-hi, del verb *ésser*: *era* 11.13/s'era 76v.3, i *eren* 43.15.

Són formes d'imperfet amb matís perfectiu les formades pels copulatiu *ésser* o *estar* davant participi, com és ara: *uberta estava* 35.22; *estaven abrassats* 54v.7 i 8; *era colgat* 36v.7 (*colgat era* 36.11); *colgade era* 67.7; *era despagat* 54.16.

Perífrasis d'imperfet: *estava... adobant* 43.11; *stave axint* 40v.17; *estave... mirant* 46v.29; *s'estaven... parlant* 40.12.

Formes de passiva: *era bandajat* 80.15; *era instruït* 29.21; *hera penyorat* 81v.10; *era pregat* 11v.9; *era pregade* 17v.22; *era sobornat* 11v.9; *era ssobornade* 17v.22; *era tangut* 28.7.

Perfet simple

1. Formes febles

a. Amb la desinència *a*:

3.^a pers. sing.: *s'abrasà* 56v.18; *acompayà* 74.10; *s'acostà* 13v.7; *afarà* 62.12 (*s'afarà* 56v.18); *agoytà* 58.6; *aydà* 39.19; *ajustà* 76.24; *alargà* 42v.36; *amanà* 18v.12 (*amanà-se'n* 43.27); *anà* 22v.1 (*anà-se'n* 25v.10; *(e)s n'anà* 27.11 i 12; *se n'anà* 72.2 i 3); *arrancà* 76v.27; *arapà* 53v.8; *atrobà* 23.9; *s'aturà* 34v.19; *ssa baxà* 57.10; *basà* 15v.22; *brocà* 81.15; *sità* 65.16; *sa clínà* 57.13 (*(e)s clínà* 63.4); *cobrà* 59v.11; *sa colgà* 71v.20 i 21; *comensà* 25v.12; *cridà* 23v.5; *cuydà* 45v.8; *cuytà's* 38.28 (*(e)s cuytà* 29v.10; *sa cuytà* 38.9); *davallà* 21.5; *demanà* 55v.36; *darogà* 43.25; *sa descorporà* 54v.12; *(e)s despertà* 67v.22; *descarà* «desserrà» 59v.10 (*(e)s dessarà* 27v.9); *donà* 13v.15 (*se'n donà* 21v.3); *(e)s dresà* 71v.25; *enbagà* 28v.19; *encarnà* 58v.20; *encontrà* 33.9 (*s'enl'contrà* 28v.31 i 29.1); *endorochà* 21.13 (*enda-rochà* 54v.31); *s'entortollà* 56.31; *antrà* 71.5 (*entrà-se'n* 62v.4; *intrà-se'n* 40.18; *se n'entrà* 71.4; *(e)s n'antrà* 55v.28); *esgranà* 34.13; *esparà* 27.15; *estogà* 39.16; *ficà* 49v.28; *furtà* 46.3; *garbajà* 21.14; *girà's* 42.22 (*girà-se* 42.15; *(e)s girà* 56.30; *sa girà* 55v.19); *gità* 33.15; *jurà* 42v.23; *ladrà* 21v.13; *lanssà* 31.17; *lasxà* 40.18 (*laxà's* 20.11; *sa llaxà* 21v.15); *lavà* «llevà» 21.11 (*(e)s lavà* «es llevà» 63.25; *se lavà* «se llevà» 81.30); *ligà* 20.27; *liurà* 78.23; *manà* «manà» 28v.4; *matà* 71v.19; *manà* «menà» 22v.12 (*se'n manà* «se'n menà» 20.5 i 6); *manassà* 23.14; *mengà* 80.21; *mesclà* 23.8; *nafrà* 14.8 (*sa nafrà* 33.16); *s'obligà* 43v.11; *parà* 27v.4 (*ssa parà* 56v.16); *passà* 35v.8;

pensà's 38.10 ((e)s *penssà* 56v.8); *posà* 20.12 (*posà's* 37v.33; (e)s *posà* 38v.5); *presentà* 69v.24; (e)s *raonà* 15.6; *renuncià* 78.27; *retornà* 28.19; *ssa ravalà* 54v.5; *saltà* 27v.8; *tancà's* 35.13 (sa *tanchà* 71.6 i 7); *tirà* 44v.9 (*tirà's* 44v.8; (e)s *tirà* 56v.21 i 22); *tocà* 21v.4; *tornà* 13v.8 (*tornà-se'n* 36.12; *se'n tornà* 51.23); *travà* 21.6; *trancà* 34v.5; *trobà* 14v.19.

Formes de la 4.^a persona: *anam* 43.19; *demenam* 78.7.

Formes de la 6.^a pers.: *s'abrassaren* 53.8; *ss'acostaren* 53v.7; *afaren-ssa* 63.2; *afollaren* 21.21; *anaran* 69v.8 i 9 (*anaran-se* 69v.22; *anaren-se'n* 15.7; sa *n'anaran* 75.10); *arancharen* 45.20 (*rancaren* 53v.8 i 9); *atrobaren* 58v.7 (*trobaren* 49v.27); *sercaran* 68.21; *contrestaren* 56v.19; *demanaren* 76v.25 i 26; sa *donaren* 63.28; *encontraren* 66v.5; *entraren* 66.22 (*intraren* 66.10; *entraran-sse'n* 15.8; se *n'entraren* 68.18); *s'escaballaren* 63.32; *asqorxaren* 43.26; *aspararan* 69v.23; *stojaren* 39.15; *giraren* 39.6 (*giraren-se* 38.16; *giraren cap* 37v.10); *gitaran* 32.9; *juraran* 15v.8; *lexaren* 78.8 i 9 (*laxaran-ssa* 13v.9; se *laxaren* 42.7); *lavaren* «llevaren» 67.8 ((e)s *lavaren* 25v.19); *maltractaran* 32.7 i 8 (*maltrataran* 32.2 i 3); *manaren* «menaren» 27v.11 i 12 (*manaren...* se'n 35.5; se'n *manaren* 34.16); *nafraran* 13v.9; *s'obligaren* 38v.15 ((e)s *n'obligaren* 41.4); se *oposaren* 28v.9; *pagaren* 19.9; *panssaren-ssa* 37v.26; *posaren* 59v.8 ((e)s *posaren* 29v.14; sa *posaren* 29.28 i 29); *renunciaren* 30.17; *saludaren-ssa* 59v.3 i 4; *sagaran* 32.9; *tancaren* 35.14 ((e)s *tancaran* 14v.17); (e)s *tira[ren]* 53.8; *se'n tornaren* 37v.10; *tornaren-sa* 63.31; *tornaren-se'n* 38.24.

b. Amb la desinència e:

1.ª pers.: *dixí* 43.22; *enpengí* 42v.16; *tengí* 42v.17.

3.ª pers.: *baté* 23.7; *qeygé* 42v.25; *conagé* 32.5; *isqué* 27.19 (*isqué-sse'n* 40v.16); *enpengé* 43.3; (e)s *mogé* 55.24; *pogué* 58.26; *tolgué* 27v.10; *vané* 22v.1; *vengé* 42.5; *vaé* 53v.12.

4.ª pers.: *qoragem* 43.4.

6.ª pers.: *ataneran* 58v.11; *bagueran* 11v.5; *comparagueran* 27.7; *co-rageren* 38.31 ((e)s *coragueran* 68.20); *dixeren* 15v.9 (*digueren* 76.16); *is-queran* 67v.13; *entrevingueran* 27.8; *feran* 14.16; *agueran* 58.20; *malma-teran* 21.20; *materan* 27v.25 (sa *materan* 39.7; *materan-ssa* 37v.11); *pren-gueran-ssa* 53v.7 ((e)s *prengueran* 25.6); *Promeseren* 43v.1; *respongueren* 76.31 (*responeren* 76.11); *saberan* 67.8 i 9; *sobrevingueren* 27.21; *tingue-ran* 40.19 ((e)s *tingueran* 62v.1); *tragueren* 59v.9 ((e)s *tragueran* 53.9); *vangueren* 34.15 (*vingueran* 18v.25).

c. Amb la desinència i:

3.ª pers.: *aconsagut* 51.20; *aramí* 27v.9; *daffugi* 59v.13; *depertí* 31.18; *farí* 21.13; *fugi* 51v.11; *enqueri* 76.18; *obrí* 67v.22; *oi* 71.22 (*auyi* 42.21; *oui* 73.4; *avui* 67v.20; *hui* 71v.25); *pertí* «separà» 38.17; *pertí* «es posà en camí» 28.17 ((*e*)s *pertí* 27v.20; *pertí's* 45.23; *pertí-se'n* 45.21); *percudi* 46v.16; *sa raquilli* 47.19 ((*e*)s *raquilli* 54v.15); *raqueri* 27.4; *ssacodi* 63v.21; *sagui* 27.31; *senti* 35.17.

4.ª pers.: *pertim* «separàrem» 43.4.

6.ª pers.: *ajunyiren* 59v.13; *s'aramiran* 62.31 (*aramiran-ssa* 62v.26); *depertiren* 55v.24; *ffariren* 59v.26; *auïren* 38.26; *pertiren* 25v.21 «separaren» (*sa pertiren* 40.23).

2. Formes fortes

a. Procedents d'un perfet en ui:

3.^a pers.: *aparach* 56v.12; *assech-ssa* 11.17; *avench* 59v.11; *aven-se'n* 27.13; *casech* 21v.3; *comperech* 77v.19; *conach* 44v.33; *corec* 14v.15 (*co-rach-ssa* 55v.21); *s'i...* *destanch* 29.18; *estech* 56.7 (*ss'estach* 14v.6); *hach* 21v.4; (*e*)s *moch* 51.24 i 25; *poch* 20.16 ((*e*)s *poc* 20v.7); *sobrevench* 44v.31; *tench* 38.17; *tolc* 31.16; *trach* 53v.9 (*trasch* 25.9); *venc* 27v.23 (*se'n vench* 43.24); *volc* 15v.24. Enfront d'alguns casos de perfets febles: *geygé* 42v.25; *conagé* 32.5; (*e*)s *mogé* 55.24; *pogué* 58.26; *tolgué* 27v.10; *vengé* 42.5.

La 6.^a pers. d'aquesta sèrie verbal només coneix formes febles: (*e*)s *coragueren* 68.20; *entrevingueren* 27.8; *agueren* 58.20; *bagueren* 11v.5; *comparagueren* 27.7; *corageren* 38.31; *sobrevingueren* 27.21; *tingueren* 40.19 ((*e*)s *tingueren* 62v.1); *tragueren* 59v.9 ((*e*)s *tragueren* 53.9); *van-gueren* 34.15 (*vingueren* 18v.25).

b. Procedents d'un perfet en si:

1. Acabats en s: 1.ª pers.: *mis* 43.10; *pris* 43.10. Hi ha també dues formes febles: *dixí* 43.22; *enpengí* 42v.16. 3.ª pers.: *atès* 51.7; *escomès* 58.25; *stès* 23.19; *mès* 23.8 (*sa mès* 46v.19; (*e*)s *mès* 28v.18; *mès-sa* 33.6); *ofès* 27.2; *près* 11.17 (*sa pres* 63.8); *promès* 15.16; *respòs* 14v.10; *romàs* 18v.11; *sosmès-ssa* 33v.10; *tremès* 71v.18.

2. Acabats en x: *dix* 11.9. Una sola forma feble: *enpengé* 43.3. 6.ª pers.: Totes les formes que en tenim són febles: *ataneran* 58v.11; *dixeren* 15v.9 (*digueren* 76.16); *isqueren* 67v.13; *malmeteren* 21.10; *ma-*

teran 27v.25 (sa materan 39.7; materan-ssa 37v.11); (e)s prengueran 25.6 (prengueran-ssa 53v.7); promeseren 43v.1; respongueren 76.31 (responeren 76.11).

c. Procedents d'un perfet en i:

1.^a pers.: *fiu* 81.20.

3.^a pers.: *fo* 62.5; *fèu* 13v.13 (sa *fèu* 67v.4; (e)s *fau* 74.11; *fau-sa* 69v.14 i 15); *viu* 11.18 (*viu-ssa* 55v.19). Enfront d'una forma feble: *vaé* 53v.12.

6.^a pers.: *foren* 21v.12; *feran* 14.16; *veran* 14.4 (*viren* 29.8). Una sola forma feble: *vaseran* 15v.7.

La llengua de l'època vacilla, per tant, entre certes formes fortes i les febles corresponents: *casech/queigé*; *conach/conagé*; (e)s *moch/(e)s mogé*; *poch/pogué*; *tolc/tolgué*; *venc/vengé*; *viu/vaé*; *veran* i *viren/vaseran*.⁹⁸

D'altres duplicats, de caire fonètic o morfològic, són: *afarà/s'afarà*; *amanà/amanà-se'n*; *anà/anà-se'n/(e)s n'anà/se n'anà*; *sa clínà/(e)s clínà*; *cuytà's/(e)s cuytà/sa cuytà*; *descarà/(e)s dessarà*; *donà/se'n donà*; *encontrà/s'en/contrà*; *endorochà/endarochà*; *antrà/entrà-se'n/intrà-se'n/(e)s n'antrà/se n'entrà*; *girà's/girà-se/(e)s girà/sa girà*; *laxà/laxà's/sa llaxà*; *lavà/(e)s lavà/se lavà*; *amanà/amanà-se'n*; *manà/se'n manà*; *nafrà/sa nafrà*; *parà/ssa*; *pensà's/(e)s pensà*; *posà/posà's/(e)s posà*; *tanca's/sa tanchà*; *tirà/tirà's/(e)s tirà*; *tornà/tornà-se'n/se'n tornà*; *atrobà/trobà*; *anaran/anaran-se/anaren-se'n/sa n'anaran*; *arancharen/rancaren*; *atrobaren/trobaren*; *intraren/entraren/entraran-sse'n/se n'entraren*; *giraren/giraren-se/giraren cap*; *lexaren/laxaran-ssa/se laxaren*; *lavaren/(e)s lavaren*; *maltractaran/maltrataran*; *manaren/manaren... se'n/se'n manaren*; *s'obligaren/(e)s n'obligaren*; *posaren/(e)s posaren/sa posaren*; *tancaren/(e)s*

⁹⁸ Esquema de les formes de 3.^a del sing. dels perfets simples:

	Formes fortes	Formes febles		Formes fortes	Formes febles
A	33	4	E	—	1
B	3	6	F	2	—
C	4	—	G	1	—
D	9	—			

Esquema de la 6.^a pers. del perfet simple:

	Formes fortes	Formes febles		Formes fortes	Formes febles
A	4	14	D	—	3
B	—	3	E	—	1
C	1	—	F	1	2

Cal remarcar que totes les formes de 6.^a pers. fortes es refereixen a verbs en I (*fer*, *esser*, *veure*).

tancaran; tornaren-sa/tornaren-se'n/se'n tornaren; isqué/isqué-sse'n; corageren/(e)s corageran; dixren/digueren; materan/sa materan/materan-ssa; prengueran-ssa/(e)s prengueran; respongueren/responeren; tingueran/(e)s tingueran; tragneren/(e)s tragneran; vangueren/vingueran; oi/auyi/oui/avui/hui; pertí/(e)s pertí/pertí's/pertí-se'n; sa raquilli/(e)s raquilli; s'aramiran/aramiran-ssa; pertiren/sa pertiren; veran/viren; mès/sa mès/(e)s mès/mès-sa; prè/sa prè; fèu/sa fèu/(e)s fau/fau-sa; viu/viu-ssa; corec/corach-ssa; estech/ss'estach, trach/trasch; venc/se'n vench/aven-se'n.

Formes de passiva: *fo acuyllit* 80.17; *foren atesos* 42v.37; *bandajats foren* 15v.20; *Demanat fo* 32.11 i 12; *foren demenats* 76.9; *Danunciat ffo* 11.1 (*Denonciat ffo* 32.1; *Desnunsiat fo* 69.2; *ffo denunciat* 22.14); *fo fet* 80.5; *ffo feta* 22.16; *foren fetes* 15.25; *ffo estruït* 28.28 i 29; *intorogat fo* 11v.6 (*Entarogat fo* 43.26 i 27; *Entorogat ffo* 58.27; *Entoragat ffo* 32.11); *Intorogade fo* 17v.22 ([*en*]troragade ffo 32.13); *foren nafrats* 13.8; *fo pertida* 58v.15; *foren pertits* 59.15; *fo pregada* 17.21; *fo raquest* 20.18; *fo respost* 36v.8; *ffo... sobornat* 28.28 i 29; [*fo*] *ssobornada* 17.21; *vada-de... fo* 63.31.

Mencionem, encara, les construccions amb matis perfectiu formades pel verb ésser + participi: *fo apagat* 66.11; *lavat ffo* 65.10.

Quant a la construcció sintètica en *arafera*, vegeu l'apartat del *Plusquamperfet* (p.283).

Perfet compost

Verbs conjugats amb *haver*: *alienades... ha* 65.5; *aveu batut* 23.28 (*aveu batudes* 23.23); *ha... bagut* 80.11; *ha comanat* 22v.7; (*comanade ha* 22v.6; *comanats ha* 22v.5); *avem composat* 26v.5; *ha... comprades* 65.12; *ha depositat* 77.15; *desats ha* 22.19; *dit ha* 80.17; *ha duptat* 28v.24 i 25; *an amblades* 38.8; *à esqalivat* 43.16 i 17; *e feta* 31.10; *as ffit* 51v.8 (*as feta* 31.9); *ha fet* 15v.15; *aveu fetes* 49.10; *e... farit* 33.12; *as... farit* 33.10; *no e pas* 59v.6; *si aveu pas* 59v.7; *ha hahüdes* 65.12; *avets aüts* 49v.1 (*aveu hahüts* 49v.19); *as lavades* 53v.5; *à lavada* 47.27; *aveu levades* 23.10; *e manjat* 29.5; *ha menjat* 80.11; *avets manjade* 58.14 (*aveu manjada* 59v.5); *aveu... mesclades* 23.24; *as mesos* 43.14; *e nafrat* 33.12; *as... nafrat* 33.10; *à nafrat* 45.22 (*nafrat... à* 44v.29); *ha hahuït* 54v.23; *e prese* 33.12; *à proceyt* 55v.38 i 39; *havem reebut* 78v.3 (*avem rabuts* 26v.8); *ha tolt* 81.3; *tresportades ha* 65.5; *he trobats* 20.9 i 10; *aveu trobat* 23.20; *à venut* 22v.4; *à vist* 18v.14.

Verbs conjugats amb ésser: *s'és absantat* 65.15 i 16; *est anat* 51v.9; *sots anat* 50.13; *ma'n son clamat* 49v.31; *vos sou clamat* 49.21 i 22 (*us ssou clamat* 49v. 30 i 31); *s'és haüt* 56v.29; *passats ssón* 17v.1; *és pervengut* 76.3; *sson vengut* 56.28; *est vangut* 36.6; *sou vengude* 23v.6.

Duplicats formals: *aveu batut/aveu batudes*; *ha comanat/comanats* *ha/comanade ha*; *as fet/as feta*; *avets aüts/aveu haüts*; *avets manjade/aveu manjada*; *à nafrat/nafrat...* à; *havem reebut/avem rabuts*; *vos sou clamat/us sou clamat*.

Quant a la terminació de la 5.ª pers., tenim 12 casos amb *u* final i només 3 amb *ts*. Entre els primers tenim: *aveu batut*, *aveu batudes*, *aveu fetes*, *si aveau pas*, *aveu haüts*, *aveu levades*, *aveu manjada*, *aveu... mesclades*, *aveu trobat*, *vos sou clamat*, *us ssou clamat*, *sou vengude*. Entre els segons: *avets aüts*, *avets manjade*, *sots anat*.

Formes de passiva: *és estat acuyllit* 80.15 i 16; [*és*] *estat denunciat* 22.19; *és estat... instruït* 31v.9; *és estat pregat* 31v.9; *és estat... ssobornat* 31v.9.

Hi ha una sola forma perifràstica d'obligació: *é... aüts a pagar* 49v.2.

Pretèrit anterior

Amb el verb *haver* tenim: *ageren calat* 38.25; *ach gridat* 36v.7 i 8; *agren depertits* 56v.21; *ach estès* 23.19; *ac fermat* 21.6; *agran lunyats* 55v.13; *ach meses* 42.4; *hach ubert* 35.19; *ffo pertit* 29v.27; *hach pertits* 51.21 (*pertits hach* 51.9); *agueran pertits* 63.4 (*pertits agueran* 62.14 i 15; *agran pertits* 63v.1); *agí presa* 43.19; *agé sopat* 72.2.

Amb el verb *ésser*: *anat sse'n* 36.10; *fo axit* 71v.3; *ffo pertit* «s'hagué posat en camí» 29v.27; *ssa foren pertits* «s'hagueren separat» 62v.2; *ffo... passat* 67v.13 (*fo passade* 14v.17); *foren passat* 39.4; *sa foren saludats* 29.2; *fo vengut* 71.11.

Duplicats formals: *hach pertits/pertits hach*; *agueran pertits/pertits agueran/agran pertits*; *ffo... passat/fo passade*.

Remarquem el fet que el verb *partir* es conjuga amb *haver* quan significa «separar», mentre que quan vol dir «posar-se en camí» o quan és conjugat pronominalment («separar-se»), aleshores és conjugat amb el copulatiu *ésser*.

Quant a les formes fortes o febles, tenim el següent esquema d'ús:

Formes fortes: *ach cridat*, *agren depertits*, *ach estès*, *ac fermat*, *agran lunyats*, *ach meses*, *hach ubert*, *hach pertits*, *pertits hach*, *agran pertits*.

Formes febles: *ageren calat*, *agueran pertits*, *pertits agueran*, *agí presa*, *agé sopat*.

No cal dir que totes les formes amb el verb *esser* són fortes.

Perfet perifràstic

Amb una forma pronominal entre *anar* i el participi: *va'm afarar e abrasar* 43.19; *van-ssa habrassar* 54v.6; *van-ssa acostar* 54v.2; *va-li donar* 62.29; *va'l enpèyer* 42v.25; *van-me... gafar* 43.20 i 21; *vag-li pendre* 43.18; *va-li saqudir* 43.17; *va'm... saqudir* 43.23; *va's tancar* 72.13.

Una sola vegada tenim la forma pronominal en posició proclítica: *sa van afa/rar* 62.32 i 62v.1.

D'altres casos, sense pronom: *Va aranchar* 20.11; *va gaura* 42v.36; *van quara* [sic] 43.4; *va dir* 14v.10; *van farir* 68.17 i 18; *va passar* 40v.17; *va posar* 58.15.⁸⁷

Plusquamperfet

Conjugats amb l'auxiliar *haver* tenim: *avia aportades* 56.27; *aposa-des... avien* 23.7; *avia ramit* 50v.14; *havia calat* 76.29; *avia caragada* 21v.9; *havia comanade* 22v.6; *havia comès* 77v.24; *avia comprat* 37v.8 (*comprat havia* 39.3); *huvia dit* 45.18; *avia donat* 25.19 (*avia donade* 47.8 i 9; *donat... avia* 63v.19); *aviem... encalssat* 56.29; *avia escomès* 42v.18; *haviem scrit* 78v.4 i 5; *avia fet* 50v.14 (*feta... avia* 29v.24 i 25); *avia fetas* 66v.20 i 21; *avien... ffetes* 66v.4; *avia farit* 54v.30; *avia... ailt* 53v.16; *avien... atida* 56.28; *laxade... havia* 33.7 i 8; *havia lavat* 23v.7 (*havia levades* 24.12); *avien lavades* 23.6; *avia mort* 71.9; *avia mesos* 42v.28 i 29; *avia hahuït* 54v.28; *avien auyides* 38.7; *avia pasat* 74v.8; *avia pres* 58v.19 (*avia presos* 20.6); *avien pres* 25.17; *prestade... avia* 28v.30; *avia proceyt* 63.17; *avia sonat* 15.6; *avia ssopat* 35.12; *avia tayades* 58v.19; *avia tirat* 54v.26 (*avia tirada* 54v.30); *avia tolt* 54v.8; *avien tretes* 26.6 i 7; *avia trobades* 54v.33; *vanudes... avia* 65.11.

Amb l'auxiliar *ésser*: *era anat* 69v.12 (*era anade* 14v.4); *heren anats* 78.4; *era coragut* 55.2; *enparades... eran* 65.3; *era antrat* 71.14; *era... es-*

⁸⁷ La bibliografia sobre el perfet perifràstic comença a ser nombrosa. Vegeu, entre d'altres, els darrers treballs de M. MOULO: *L'aorist perifràstic català* i el de G. COLON: *Sobre el perfet perifràstic "vado + infinitiu" en català, en provençal i en francès*, ambdós dins "Problèmes de llengua i literatura catalanes". Actes del II Col·loqui Internacional sobre el català / Amsterdam 1970. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1976), 67-100 i 101-144 respectivament.

tat 17.5; *era fuyt* 78.11; *s'era hahüt* 45.2; *s'era logat* 44.24 (*logat s'era* 44.6 i 7); *s'era mès* 28v.20 i 21; *s'eran nafrats* 14v.29; *era nat* 17v.29; *s'i here obligat* 78.22; *era pertit* «s'havia posat en camí» 33.5; *s'era racullit* 56.6; *era vangut* 18.20; *eran vanguts* 66.21 (*eran vangudes* 14v.24).

Duplicats formals: *avia comprat/comprat havia*; *avia donat/avia donade/donat... avia*; *feta... avia/avia...fet/avia fetas*; *havia lavat/havia levades*; *avia pres/avia presos*; *avia tirat/avia tirada*; *era anut/era anade*; *s'era logat/logat s'era*; *eran vanguts/eran vangudes*.

Formes de passiva: *dites eran estades* 17.20; *era estat nat* 17.10.

De passiva reflexa: *dites s'eran* 18.9 i 10.

Cal comptar a més amb una altra forma de plusquamperfet acabada en *ara*, *era*, *ira*, segons la conjugació, procedent de l'antic plusquamperfet d'indicatiu llatí.⁸⁸ Vegem-ne alguns exemples:

«Demanat eyl si viu que.l dit Guillemó si *isquera* defora, e dix que no» 36.8 i 9; «Danunciat ffo al senyor an Pere Trobat, batle reyal en Muntuyri, per en Bertomeu Boreyl, del dit [loch, que dic]manja, que om coptava... del mes de... *anno a Nathivitate Domini M^oCCC^oLVII*, que.n [Hageg], sarayn, stant salavòs en case d'en Guillem Picorneyl de Castellg, qui ara és d'en Jacme Rafal, d'equela paròquia, si *vanguera* per beura en case del dit Boreyl, on sa vania vi, e que.l dit Hageg [en la] dita case si *furtara* o *amblara* del dit Boreyl uncs tasores» 11.1-7; «Danunciat ffo al discret en Bertomeu Ribes, batlle reyal en Muntuyri, que dijous anit, *die anno predicto*, a ora del sseny del ladre callat, que.n Pericó Tona, prevera benifasiat en Ssanta Ullàlia de Mallorques, si *vinguera* acordade penssa en la porta d'en Guillemó Rosseylló» 34.2-5; «dix que diluns, a hora de migantit pasada, que *vagera* hòmens a I prat» 32.6 i 7; «Intorogat lo dit Pere si li *aparaguera* en semblansses ne en faytases ne en la pcrault, que aquel dit Jacme Arnau, para del dit Franssesch, degués eser estat moro ne catiu, e dix que no» 18.22-25; «Intorogada fo eylla si *ahuïra* dir null tems a nuylla perssona, que lo dit Jacme Arnau, para del dit

⁸⁸ Com és sabut, aquesta construcció es conserva en valencià actual amb el sentit d'imperfet de subjuntiu. A. PAR, dins *Sintaxi catalana*, 462, fa menció d'aquest temps verbal en aquests termes: "L'imperfet de subjuntiu substituhidor, pot tenir no sols la forma en "as", ans també la "ra" provinent del plusquamperfet d'indicatiu llatí. Y àdhuc, potser, en castellà y català la segona sovintaja més en lo lloch del perfet. Tindriem ací una reminiscència del sentit llatí "havia cantat" ("cantaveram" "cantara") en lloch de "cantí": "cantó lo que aprendiera (aprendí) en mi tierra". Metge n'ofereix un exemple en proposició simple:

"jamay no *isquera* de casa ne volgra haver res fet sens licencia mia" (3559).

Franssesch, fos estat moro ne catiu, e dix que no» 17.17-19; «Danunciat ffo al discret en Pere Domànach, batlle en Muntuyri, que dicmanja vespra, que om comtave XVI *die junii anno predicto*, a ora del seny de la horació ho haquèn entorn, que.n Pascual Gillabert, braser, si *pasara* denant la porta d'en Bernat Claver» 44.2-5.

Molt sovint el copista empra aquestes formes, mostra de l'estil indirecte, al costat d'altres formes verbals de perfet simple, que són pròpies de la narració en estil directe, i que són el reflex fidel del propi testimoni dels fets:

«Danunciat ffo al discret en Pere Domànach, batlle, que.n Franssch Mertý, de la paròquia de Muntuyri habitador, si *lavara e furtà* e.n Romeu Company LX reyls d'or» 46.2-4; «e aquí los dits Tona e Prats sí.s *prengueran de noves* entre eyls, moltes e injurioses, sobre les quals en Bernat Tona sí.s *lavare* arencan la sua espase e *vench* sobre lo dit Prats per aquel hofendre» 25.5-8; «e puy, con lo dit Massot *passara* dessà ab huna nau, que en aquel lcný si *venc* lo dit Jacme Arnau» 18v.5 i 6; «E salavòs, que lo dit Barvayra [sic] aquel *prenguera* per lo cabès e aquel *donà* del pug per lo cab, e salavòs lo dit Sanxireyl aquel *près* per los cabeyls e *gità'l* en tera» 33.13-15; «Danunciat ffo al senyor batlle que diluns, que hom coptava ha XVIII dal mes d'agost, *anno a Nathivitate Domini M^oCCC^oLVIII^o* ha ora da tèrcia o aquèn entorn, que.n Jacmó Sera, sient en la porta d'en Pere Bertulí e que.n Pere Paliser, fill d'en Guillem, si *passara* per la carera ab I dart en la mà, e que.ll dit Jacmó Sera sí li *dixera*: «E qués! Ab dart hich va om per villat», e que.ll li *dixera*: «E com! Vols res!», e que.ll dit Jacme que *dixera* ho voller, e salavores e tentost aquells *s'acostaran* e.s *tirà[ren]* darts e pedres, e puy *s'abrassaren* la I e l'altra e.s *tragneran* armes, e que.n Muntaner que y *sobravenguera*, e que ab aquells ensemps fayha braga e part» 53.1-10; «En Jacmó Sera, de la villa de Muntuyri, dallat, jurat dir veritat sobre la demunt dita denunciació, e dix sobre aquella tan ssolament ssaber: que lo dit jorn e ora, en la demunt dita denunciació expressade, qu.e.ll saya e.ll portal d'en Pere Bertolí ab d'altres, e que.n Pericó Paliser, passant per la carera, aportant I dart en la mà, lo dit Jacme sí li *dixera* en ssolàs: «E qua aportes armes per mi?», e.ll dit Pericó Paliser sí *respòs*: «E com! Volls-na!», e aquell *respòs* dién: «Hoch!», e ssobra les dassús dites noves, que.n Ffalip Muntaner que ych *sobravench* ab I bestó en la mà, e *mès-ssa* enmig d'aquells e aquells *perty*» 53.11-19; «Denunciat fo al discret en Bertomeu Ribes, batlle en Muntuyri, que dichmenja, *die anno*

predicto, a ora de vespres ho haquèn entorn, que'n Pere Trobat, jurat del dit loch, sí passave pel carer, pertent de l'alberch del regtor, *aven-se'n* ves la plassa per fer e trachtar los nagosis de la paròquia, e con *fóra* pres case d'en Bertomeu Ribes, batlle, aquí *ss'encontrare* ab en Guillelmó Rossalló, fill d'en Guillem Roseylló, lo qual dit Guillelmó sí li *travassara* denant el dit Trobat, deszant-sa d'equel e prenent l'altre part del carer. Encara, lo dit Guillelmó altre vagada li *travassara* denant aquel, tant tro que li *donà* una musclada, injuriant aquel» 41.20-29.

Usat en estil directe es troba en l'escrivà B fins i tot en fragments narrats en 1.ª persona: «e an asò, qe lo dit Guillelmó qe *aranquà* lo coltel e *vench* ves él e qe *jurà* qe «Pes qul de Déu, qe yo *vouré* vós qe soul», e an asò, yo *viu-lo* venir, e *enpengí'l* e *anara* en tera, e *pris-li* la mà a on tenia lo coltel e *tengí-la-li*» 42v.14-17.

La relació completa d'aquests plusquamperfets, ara sense llurs contextos, és la següent: *aparaguera* 18.23; *dixera* 11.15 (*digera* 38.12); *donara* 33.16; *isquera* 36.9; *amblara* 11.6 i 7; *ss'encontrare* 41.25; *fóra* 41.24; *furtara* 11.6; *lavara* 46.3 ((*e*)s *lavare* 25.7); *ahuïra* 17.17; *passara* 18v.6; *prenguera* 33.13; *promesera* 30.15; *res/posera* 54.28 i 54v.1 (*responera* 40v.18); *sobravenguera* 53.9; *travassara* 41.26; *vinguera* 34.4 i 5 (*venguera* 44.14 i 15); *vagera* 32.6 i 7.

Duplicats: *dixera/digera*; *lavara/(e)s lavare*; *res/posera/responera*; *vinguera/venguera*.

Futur

Formes orgàniques: *ausiuré* 49.10; *batré* 23.18; *castigaré* 75.9; *courà* 27.11; *cridaré* 77v.14; *daré* 11.16; *esperaré* 43.3; *saràs* 40v.24; *saran* 15v.4; *faré* 40.22; *faràs* 42v.13; *farà* 26v.34; *fareu* 53v.2; *auré* 43.15; *janglaré* 14v.11; *laxaré* 50.26; *matrà* 47.27; *mordrà* 44v.24; *hoffendrà* 30v.3; *pagaré* 31.14; (*e*)s *parerà* 81.28; *poràs* 43.16; *pandrè* 50.26; *ranunciaran* 11v.16 i 17; *ratrè* 33.12; *tocarà* 45v.16 i 17; *tornarà* 15.19; *tor/nareu* 49.23 i 49v.1; *tornaran* 11v.15; *vendrà* 11v.21; *vendreu* 49.30; *veuré* 40.16 (*vouré* 42v.15); *vourem* 38v.6.

Hi ha alguns casos de futurs separables, tots ells en el curs d'algun diàleg: «Vols anar a Muntuyri, e digues e'n Magaluf ben Maymó que vénga así, que son parall voll, e *dar-t'é* IIII diners!» 49v.6-8; «Si es bous trobes en res del teu, mene'ls e'l coral e *dar-t'en* peyora!» 42v.9 i 10; «eyl dit Mateu li respòs e dix: «Que no le t'e feta, mas *fer-la-t'él*» 31.9 i 10; «En Monet, en Guillelmó Boreyll, desau-vos vosaltres detràs lo cantó e yo *ffer-m'é* avayll!» 37v.27 i 28.

Remarqueu els duplicats *veuré/vouré*.

Formes de passiva: *sarà bandayat* 65.17 i 18; *condapnats saran* 64.12; *damanat...* *sarà* 74.19; *serà ffit* 29.12; *raquest...* *sarà* 15.18; *raquests...* *saran* 11v.14.

Hi ha 3 formes de 5.ª pers. acabades en *u*: *fareu*, *tor/nareu*, *vendreu*,

Condicional simple

Formes orgàniques: *apararia* 28.11; *dafendria* 72.7; *sa defandria* 44.13; (1) *farie* 40v.15; (3) *faria* 14v.8; *ffugirien* 37v.29; *guosaria* 81.11; *meneria* 77v.7 i 8; *poria* 54.20; *pendria* 42v.23; *tolria* 81.14; *vouria* 81.10; *volria* 63.11; (e)s *porie* 18.8.

Hi ha un sol cas de condicional simple separable: «dix al dit Tonet que anàs al dit loch de Muntuyri e que digués e.n Magaluf esdentagat, fill d'en Maymó, que vangués, que son para lo volia e dar-l'ia VI diners» 50.27-29.

Perifràstica d'obligació: «responeren que tots heren cort, e que si volien les armes, que per la punte les *haurien a pendre*» 76.11 i 13; «arrancà la sua spasa, e dix que mils era ell batle que no lo dit Gabriel, e que si la volia, que per la punte la *hauria a pendre*» 76v.27-28.

Duplicats: *dafendria/sa defandria*; *poria/(e)s porie*.

Condicional compost

Hi ha 4 formes fortes i 7 de febles conjugades amb l'auxiliar *haver* per un sol cas de forma forta amb l'auxiliar *ésser*:

Fortes: *agra...* *consumat* 35.22; *agran...* *cunsumat* 37v.17; *agra mort* 20.14; *agren mort* 42.8.

Febles: *aguera donat* 62.17 i 18; *aguera...* *gostat* 34v.5 i 6; *aguera aiüdes* 27v.27; *aguera mort* 34v.5; *aguera...* *moris* 27.22; *aguera hofesos* 27.22; *agueran pres* 25.20.

Amb el verb *ésser*: «E pel cab de Déu, que si la m'aguésseu tocade, que mala yc *fórau vangun!*» 44v.2 i 3.

Present de subjuntiu

N'hi ha els següents exemples: *abasten* 64.14; *vaja* 19.5; *deparescha* 22.22; *destrengats* 78v.6; *do* 68.16; *isqua* 68.19; *sia* 20.17 (*no sia pas* 29v.11); *siats* 76v.14; *sien* 51v.19; *fassa* 55.11; *ffasses* 29.13; *fasats* 81.29; *aja* 19.5;

ajats 14v.8 (*hajau* 44v.24); *inquietets* 77v.26 i 27; *mates* 43.10; *mudets* 77v.27; *hobres* 35.18; *hofena* 20.17; *plàcia* 81.29;³⁹ *puscha* 44v.19 ((*e*)*s* *pusca* 57.24); *poscan* 64.13; *pranan* 20.19 (*prenguan* 58v.16); *romanguen* 46v.22; *sàpie* 14.16; *ssàpien* 43.29; *sal* 42.12; *tenga* 74.18; *vénga* 49.13; *vulen* 26v.20.

Cal destacar el fet que hi ha 6 casos de la 5.^a pers. amb *ts* i un sol amb *u*: *destrengats*, *siats*, *fasats*, *ajats*, *inquietets*, *mudets*, enfront de *hajau*.

Duplicats: *sia/no sia pas*; *ajats/hajau*; *puscha/(e)s pusca*; *pranan/prenguan*.

Formes de passiva: *sia convengut* 26v.1; *sia destret* 57.23; *sia... enquest* 62.20; *sia raquest* 51v.17.

Imperfet de subjuntiu

Amb la desinència *às*: *aydàs* 50v.6; *aydasen* 76v.7; *ajudàs* 74.12; *anàs* 50.17 ((*e*)*s* *n'anàs* 45.18); *aportasen* 38.10; *asaguràs* 50v.13; *atrobàs* 76.6; *s'aturàs* 81.15; *sitàs* 29v.12; *cugitàs* 77v.3; *cridàs* 69.6; *donàs* 50.1; *donassen* 25.19 i 20; *enbagàs* 29v.15; ((*e*)*s* *n'antràs* 45v.11; *scoltàs* 75.22; *estojàs* 44.25; *furtàs* 11.30; *gosàs* 77v.12; *lavàs* 11.30; ((*e*)*s* *liurasen* 76.10; *menàs* 76.5; *pensàs* 77v.13; *tiràs* 55.22; *tirassen* 54.14; *tocàs* 63.9; *tornàs* 26v.21.

Amb la desinència *és*: *comparaguessen* 28v.6; *daguésses* 77v.2; *daguessen* 15v.4; *dixés* 34.11 (*digués* 44.24); *hisqués* 29v.7; *estagués* 36.20; ((*e*)*s* *fes* 81.10 (*fes* 13v.16); *ffessen* 13v.20; *agués* 59.18; *aguessen* 59v.21; *matés* 72.15; *pogués* 46v.18 (*posqués* 44.16); *poguessen* 26v.32; *prengués* 24.6; *prenguessen* 59.16; *rabés* 69v.10; *ramatés* 26v.23; *sabés* 55.12; *sobravingués* 39.17 i 18; *tingués* 36.22 (*tangués* 58v.14); *tolgués* 77v.10; *tolguessen* 77v.11; *trematés* 50v.8; *tragués* 50.5 (*tresqués* 13v.17); *traguessen* 54.14 i 15; *vangués* 50.29; *ves* 22.7; *vessen* 43.29; *volgués* 29v.17.

Amb la desinència *ís*: *aramís* 49v.9 i 10; *farís* 21v.17; *jaquís* 81.12; *auhís* 35.6; *sa raquilís* 54v.26; *sagís* 69v.15; *saguisen* 76v.6.

Del verb *ésser* tenim: *fos* 27v.27; *ffossen* 27.21.

Duplicats fonètics o morfològics: *anàs/(e)s n'anàs*; *dixés/digués*; *fes/(e)s fes*; *pogués/posqués*; *tingués/tangués*; *tragués/tresqués*.

³⁹ Les formes *sàpia*, *sàpien* eren etimològiques, però en *plàcia* hi ha hagut influència anàloga. Quant a aquestes formes vegeu sobretot J. GILSOY: *El desenvolupament de les formes del subjuntiu en present*, dins "Actes del tercer col·loqui internacional de Llengua i Literatura Catalanes" (Oxford 1976), 27-59.

Hi ha una sola forma de 5.ª pers.: *daguéssets*.

Hi ha, també, perífrasis formades amb el verb *deure*: *daguesen donar* 76v.6 (= donassen); *dagués fer* 75.15 i 16 (= fes); *complir... degés* 69v.5 i 6 (= complís) i *deguessen veura* 15v.4 (= vessen).

Formes de passiva: *fos bandujat* 80.4; *fos mès* 78.12; *fos nafrat* 45.25.

Pretèrit perfet

Amb l'auxiliar *haver* tenim: *ajam... alongat* 78v.5; *hajam compozat* 77v.22; *fet aya* 71.7; *aja feta* 15v.17; *hajam ramès* 77v.23.

Amb l'auxiliar *ésser*: *sie pervengut* 80.3; *siau vengut* 42.12 i 13.

Formes de passiva: *destrat... sia estat* 30.5 i 6; *ssien estades dites* 17.2 i 3; *forssat... sia estat* 30.6.

Pretèrit plusquamperfet

Amb l'auxiliar *haver*: *agués aconssaguit* 35.21; *avangut... agués* 51.10; *agés cridat* 71.15; *agés descargade* 69v.14; *aguessen emblades* 37v.27; *agués farit* 62.16; *agués auhit* 18v.10; *aguésseu tocade* 44v.2; *aguessen tolt* 44v.12.

Amb el verb *ésser*: (e)s *fos desat* 34v.5; *fos estat* 17.19; (e)s *fossen pertits* 45.20 i 21 «s'haguessin separat»; (e)s *fos tancada* 71.14.

Hi ha una perífrasi amb el verb *deure* que equival a un imperfet de subjuntiu: *degués eser estat* 18.6 (= *fos estat*), i una forma de passiva: *fos stade feta* 76.21.

Hi ha un sol cas de 5.ª pers.: *aguésseu tocade*.

Imperatiu

Formes de 2.ª pers.: *ve «vés»* 81.27 (*vet-en «ves-te'n»* 34v.10); *crida* 73v.22 i 23; *da* 20.10; *digues* 31.8; *dóna* 20.10; *ix* 34v.7; *entre* 34v.8; *fe «fes»* 40v.22; *yas «heu, hages»* 42v.22; *lexa* 35.24; *mene* 42v.10; *mit-te* 81v.12; *obri* 34.9; *pertix-ta* 39.13 i 14; *pensa* 73v.23; *presta* 40v.13 i 14; *tremít* 50v.7; *vet «heus, vet»* 42v.22 (*vet-hi* 29.13).

De 4.ª pers.: *anem-nos* 77.12 (*anem-nos-en* 42.24); *coragam* 38.8; *tornem* 38.23 (*tornem-nos-en* 38.26).

De 5.ª pers.: a. Amb la terminació *ts*: *calats* 77v.4; *cridats* 77v.14; *dats* 43.22; *donats* 28.17; *fets* 81v.14; *laxats* 62.29; *prenets* 27.32; *ssaguits* 27.33; *tornats* 81v.16; *venits* 76v.13. b. Amb la terminació *u*: *anau* 23.17 (*anau-vos-en* 45.7 i 8; *veu «anau»* 14v.10); *coreu* 35.1; *dau* 28v.13; *désau-*

vos 37v.28; *digau* 46v.8; *axiu* 14v.10; *feu* 43.16; *gosau* 44.12; *laxau* 42.23; *ojau* 46v.7; *pensau* 74v.17 i 18; *preneu* 28v.13; *sagiu* 74.20; *teniu* 81v.25; *tocau* 14v.10. Són casos especials les formes de 5.ª pers.: *veus* «vegeu, veicu» 14v.12; *ssays* «scieu» 11.15, la darrera de les quals es conserva encara en el mallorquí actual.

Són particularment interessants les formes *mit-te*, *pertix-ta*, *tremit*.

Duplicats: *ve/vet-en*; *vet/vet-hi*; *anem-nos/anem-nos-en*; *anau/anau-vos-en/veu*; *fets/feu*; *tornem/tornem-nos-en*; *dats/dau*; *laxats/laxau*; *pre-nets/preneu*; *ssaguils/sagiu*.

Cal fer menció especial dels imperatius dels verbs *anar* i *veure*.

Del verb *anar* tenim: 2.ª pers.: *ve*, *vet-en* «vós, vos-te'n»: «*Ve* avant, barba merdosel!» 81.27 i 28; «*Vet-en*, en en [sic] mal guany!» 34v.10 i 11. 5.ª pers.: *veu*, *anau*, *anau-vos-en* «anau, anau-vos-ne»: «*Axiu e veu* tocar lo seny!» 14v.10; «En Bernat, *anau*-ma estendre la meu forment!» 23.17 i 18; «En bonhom, *anau-vos-en*, en bon guany!» 45.7 i 8.

Del verb *veure*: 2.ª pers.: *vet*, *vet-hi* «heus, vet-hi»: «Yas, *vet* peyora: hu diner!» 42v.22 i 23; «Jacme, no fasses, que *vet-hi* lo batlle!» 29.13. 5.ª pers.: *veus* «vegeu»: «*Axiu* d'equy òmens, non ssé qis ssón!» 14v.12; «ssènycr, *veus* assí la mia, que no val tant!» 76v.16; «*Veus* en Pericó Tona, qui mata en Guillemó Rossaylló!» 36.19 i 20; «Am mi Magaluf, *veus* là que us qriden!» 47.1 i 2.⁴⁰

⁴⁰ Encara, podem afegir els següents exemples extrets dels primers folis del ms. greument deteriorats:

«*Ve*, *vet* allà I oma... travessades les vinyes; encara, travessa pel camp e *vales* qui és» 3.12 i 13.

Podem afegir, també, a la construcció *veus-vos-en* «anau-vos-en» dins J. RIERA i SANS: *El cavaller i l'alcalvota* (Barcelona 1973), 73, o, així mateix *vetz-vos-en* amb el mateix sentit, dins *Vides de Sants Rosselloneses*, vol. I, 45.

TAULA DE FORMES VERBALS

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRÉSENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRÉTÉRIT ANTÉRIOR	PRÉTÉRIT PÉRIPHRASTIC
abastar								
abeurar 33.5 i 6 (abourar 62.4)								
abrassar 55v.21 i 22 (abraçar-se)	abrassan-ssa 53v.8 estans abras- sats 54v.8 i 9			estaven abras- sats 54v.7 i 8	s'abrasà 56v.18 s'abrassaren 53.8			va...abrasar 43.19 van-ssa habras- sar 54v.6
absentar-se						s'es absenia 65.15 i 16		
acollir					fo acuyllit 80.17 és estat acuyllit 80.15 i 16			
acompanyar	acompanyan 27.31				acompanyà 74.10			
acomplir 33v.5 (veg. complir)								
aconseguir					aconseguí 51.20			
aconsellar	aconsellant 69.6							
acostar-se				s'acostava 21v.14 acostavan-ssa 56.32	s'acostà 13v.7 (sa acostà 36.4 i 5) ss'acostaren 53v.7 (s'acostaran 53.8)			van-ssa acostar 54v.2
acostumar		acustumade 80.5	ss'acustumar 30v.2					
acusar		acusat 78.1						
adobar				estava...adobant 43.11 (astava...ado- bant 42v.2)				
afarar 20.13 (affarar 55v.21) (aferrar-se)	afarant 54v.10	afarat 62v.22			afarà 62.12 s'afarà 56v.18 (ssa afarà 63v.20) afararen-ssa 63.2			va...afarar 43.19 sa van afarar 62.32 i 62v.1
afollar					afollaren 21.21			
afrentar				affrontava 81.17				
agotar					agoyà 58.6			
agreujar		agreujat 65.8						
aydar 21.4 eydar 50v. 9)				aydava 23v.3	aydà 39.19			
judar								

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

abasten 64.14

aguds aconssa-
guit 35.21

[a]ydar-vos à
50v.9

aydas 50v.6
aydasen 76v.7

ajudas 74.12

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PREFÈRT ANTERIOR	PREFÈRT PERIPHRASTIC
ajunyn					ajunyren 59v.11			
ajustar	ajustan 28.13 ajustant 77v.16				ajusta 76.74			
alienar						alienades . ha 64.5		
alfargar					alfarga 42v.36			
allongar								
amagar 66.20								
amenar (se'n) (veg. menar)					amona 18v.12 amona se'n 43.27			
anar 20.11 (hanar 49.12) (anar-se'n)	anar-se'n 27v.20 (enan-se'n 27.17 i 18) (anar-se'n 14v.18) anar 28v.15 anar-se'n 75.5 i 6	vas 40v.19 va 14.6 va-se'n 14v.13 sa va 42v.31 anau 69v.18 van-se'n 38.27	anava 21.4 (anave 20v.5) (e)s n'anave 21v.10 se n'anava 42.10 (se n'anave 44.14) anaven 27.23 anaven-se'n 59v.1 (e)s n'anaven 69v.6 se n'anaven 38.5 i 6 (se n'anaven 37v.21)	anà 27v.1 (hanà 23.19) anà-se'n 25v.10 (anà-sa'n 74.11) (anà-se'n 29v.26) (e)s n'anà 27.11 i 12 se n'anà 72.7 i 3 (sa n'anà 72.5) anam 43.19 anaran 69v.8 i 9 anaran-se 69v.22 anaren-se'n 15.7 se n'anaran 39.17 (sa n'anaran 75.10)	est anat 51v.9 sots anat 50.13 36.10	anat se'n fo		
apagar					fo apgar 66.11			
aparentar-se				ss'aparantava 18v.29 (ss'aperantave 18v.28)				
aparar (veg. parer)			apar 53v.14	apara 29v.18 aparen 37v.26	aparach 56v.12			
apellar		apelat 43v.2 (apallat 11.18) (appallat 63v.29) epallade 18v.2 (uppallada 28v.16) (appallade 29v.8)						

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

ajunt... alungat
78v.5

era anat 69v.12
era anade 14v.4
anara 42v.16
heren anats
78.4

vaja 19.5 anas 50.17
(vayj 69v.20) (e)s n'anats
45.18

ve 81.27
vet-en 34v.10
(vet-an 40v.22
anem-nos 77.
anem-nos-en
42.24
anau 23.17
anau-vos-en
45.7 i 8
veu 14v.10

aporagucra
18.23

apararia 28.11

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PREFERIT ANTERIOR	PREFERIT PERIFERASTIC
aportar (se'n) (veg. portar)	aportan-se'n 20.27 aportant 28v.17		aportes 53.16 aporta 56.26	aportava 56v.36 aportaven 14.14				
apostar (veg. posar)								
aramir (se) (ramir)					arami 27v.9 aramiran-ssa 62v.26 s'aramiran 62.31 (ssa aramiran 55v.12)			
arancar (rancar)	arancan 25.7	arancade 38.13 (arancade 38.14)			aranea 76v.27 (aranchà 76.13) (arancà 25.26) (arancà 38.15) (aranchà 25.24) (aranchà 37v.32) (aranchà 39.13) (eranchà 45v.19) arancharen 45.20 rancharen 53v. 8 i 9		Va arancar 20.11	
arapar	arapan 63v.20				arapa 53v.8			
arrepentjar				arapanjava 22.4				
asagurà 50v.13								
asegar 81.11								
asseure's (veg. aser 'seure's')					assech ssa 11.17			
etanssar-ssa 27v.8								
atendra 30.15					atès 51.7 ataneran 58v.11 foren atesos 42v.37			
atrobar (veg. trobar)					atrolà 23.9 atrobaren 58v.7 (atrobaran 11.28)			
atura: 20v.7 (ututar-se)					s'atura 34v.19 (s'harurà 35v.20)			
ausiure 71.11 (nussiura 49.8) (ausiura 34.13)								
uixar (veg. uixar)				auxava 21.8				

INFINITIIV	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERJET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRETÈRIT ANTERIOR	PRETÈRIT PERIFRÀSTIC
avenir					aveneh 59v.11			
avenir-se'n (veg. venir-se'n)					aven-se'n 27.13			
aventurar 77v.12								
avilar				avillava 43.16				
badocajar 53v.2								
baixar-se					ssa baixà 57.10			
bandajar 46.9 i 10	astant...banda- jat 80.3	bandajat 80.13	és bandegat 80.21 bandajats ssón 15v.15	era bandajat 80.15	bandajats foren 15v.20			
banyar-se				(e)s banyava 44.25				
barallar-se				sa baralaven 33.18				
batre 23.9				batia 23v.12	baté 23.7	aveu batut 23.78 aveu batudes 23.23		
becar				baçava 67v.20				
besar	beson 30v.1				basà 15v.27			
beura 11.5				buvien 11.29	buqueran 11v.5 ha ..bagut 80.11			
brandir	brandén 62.17 (brandén 49.7 i 8)							
brocar					brocà 81.15 (brochà 81v.1)			
huidar				huydava 74.16				
caler				caliu 50v.13				
callar		calat 76v.21					ageren calat 38.25	
cancel·lar 78v.19								
caragar 50v.6				quaragava 50v.6				
castigar								
gaure 42.22 (qaura 42.10)					casech 21v.3 (quesach 56v.13) qeygè 42v.25		va qaura 42v.36 van quora (sic) 43.4	
cavalcar	cavalcen 21.19 cavalcant 28v.29			cavalcava 81v.17 (cavaleave 81.15)				
cenyar		sinta 55v.9 (sintha 54.27) (ssintha 56.22)						

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

avangut...agués
51.10

sara bandajat
65.17 i 18

fos bandajat
80.4

bauré 23.18

havia calat
76.29

calats 77v.4.

avia caragada
21v.9

castigat 75.9

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PREZENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLU	PERFECT COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIFRÁSTIC
sercar 36v.13	sercant 51.4		serques 40v.21 (serches 40v.21)		sercaran 68.21			
certificar		certificants 78v.2	certificam 26v.5					
ssassar-sse 58.26				ssasava 34.14				
sitar 46.8 "do- nar cila"					sità 65.16			
sitar: "brandir" sitan 29.16								
clamar 49v.12 (clamar-se)	clamanant-sa 20.27		ssa clama 44v.13			man'n son cla- mar 49v.31 vos sou clamar 49.21 i 22 us ssou clamar 49v.30 i 31		
clinar-se					sa clinà 57.13 (c)s clinà 63.4			
cobrar					cobrà 59v.11			
cobrir		cubert 40v.11 cuberts 68.15						
cogitar								
colgar-sse 37v.24 (colguar 76v.30)			est colgar? 35v.10	colgar era 36.11 sa colgà 71v.20 era colgar 36v.7 i 21 colgade era 67.7				
colpejar-se				(e)s colpajaven 59.9 (c)s colpajaven 59v.9 sa colpajaven 58v.8				
comanar		comenat 81.5				ha comenat 22v.7 comanade ha 22v.6 comanats ha 22v.5		
començar					comenssà 25v.12 (comansà 74.20) (comanssà 54.18)			
cometre "coma- nar, liurar"			(1) comet 59v.17					
comparar 29.27					comperrech 77v.19 comparagueran 27.7			
complir 30.15		complida 69v.6						
composar 28v.10						avem composat 26v.5		
comprar						ha...comprades 65.12		

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

sitàs 29v.12

cugitàs 77v.3

avia comanade
22v.6

havia comès
77v.24

comparaguessen
28v.6

complir...degés
69v.5 i 6

hajan compo-
zat 77v.22

comprat havia
39.3
avia comprat
37v.8

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRETÈRIT ANTERIOR	PRETÈRIT PERIFRÀSTIC
comptar				comptava 37v.3 (comtava 38.4) (comtava 44.22) (comptave 40v.7) (comtave 44.3) (comptave 49.4)				
condemnar								
conèixer 44v.19		coneguts 76.22	conex 44v.18	conaxia 14v.29	conaci 44v.33 conagè 32.5			
confessar		confessat 75.12						
constituir		constituït 72.18 (constituït 20v.14) constituïts 63v.24 (constituïts 40v.26)						
consumar								
contindre's			(e)s contén 35.2 (e)s contaniam 71.19					
contenir (se)		contingut 51.16 (e)s contén 45.30 contenguda s'i contén 80v.6 37v.22 (contengude sa contén 23v. 29.26) 23 i 24 (contanguda (asa contén 54.3) 15.13) (contangude contengut és 13v.3) 25.12 i 13 contenguts 28.4 (contangut és contengudes 62v.11) 45.5 (e)s contengut (contangudes 11.10 44.20 i 21) (és contangut 20.21)						
contrestiar 26v.32 (contrestar-se)	contrestant 29.16			(e)s contresta- ven 38v.5	contrestaren 56v.19			
convénir		convinent 38v.10 convinent 15.17 convinens 43v.2 convinens 11v.13						
córrer 14.7 (córrer-se)	corrent 73.24			corria 21.10 corrien 56.4	correc 14v.15 (corac 20.13) (correch 27v.10) (corach 44v.27) corach-ssa 55v.21 coragem 43.4 corageren 38.31 (corageran 35.3 i 4) (e)s corageran 68.20			

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIVU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	------------

condapnats sa-
ran 64.12

agra...consumet
35.22
agras...con-
sumat 37v.17

sia conveñgut
26v.1
(sic conveñgut
51v.22 i 23)
(sic conveñgut
78.19)

era coragut 55.2

coragam 38.8
coreu 35.1

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRETÈRIT ANTERIOR	PRETÈRIT PERIFRÀSTIC
coïr-ssa 47.4								
coure								
cridar (qridar 38.7) (cridat-se)	qridan 51.22 cridant 44v.28 i 29 (qridant 36.18 i 19)		cridau 69v.18 criden 38.8 (qriden 47.2)	cridava 47.3 (qridava 58v. 5 i 6) (e)s cridava 71v. 10	cridà 23v.5 (qrida 14v.28)		ach qridat 36v.7 i 8	
cuidar(se)	cuydan 21.10		cuidau-vos 42v 11	ssa cuydava 22.2	cuydà 45v.8			
cuynar 14v.25								
cuitar-se					cuytà's 38.28 (e)s cuytà 29v.10 sa cuytà 38.9			
dar 20.24		dades 78v.19		dave 43.22				
davallar					davallà 21.5			
dafendre 25.9 (dafendra 44.8 i 9) (dafendra 25.26) dafendre's 44.28 (dafendra's 37v.34)	dafament-ssa 45v.21							
defensar				defansava 42.6				
defugir				dafugia 58v.9 (dafugiha 59.10)	daffugi 59v.13			
demanar 29v.26 (damanar 33.7)	Demanat 28.24 (damanat 80.15) Demanada 55.25 Demanade 55v.3 (Damanada 55.14) (Demanade 45.10)	Daman 49v 32 i	demanava 24.8 (demanave 23v.4)	damanà 15v.22 (demanà 55v.36) (demenà 76v.1) demenam 78.7 demanaren 76v.25 i 26 (demenaren 77.8) Demanat fo 32.11 i 12 (Damanat ffo 58.17) (Demanat(i) ffo 32.4) foren demenats 76.9				
denunciar	denunciades 46v.28	denuncia 46v.20			Danunciat ffo 11.1 Denonciat ffo 32.1 Desnunsiat fo 69.2 (Desnunciat fo 71.2) ffo denunciat 22.14 (fo denunsiat 42.1)	[es]estat denun- ciat 72.19		
deperir 39.19					deperit 31.18 depertiren 55v.24		agren deperits 56v.21	

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIV
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

covrà 27.11

cridarç 77v.14

cridàs 69.6

agès cridat
71.15

crida 73v.22
i 23
cridats 77v.14

daré 11.16 dar-l'ia 50.29
dar-t'è 49v.8
dar-t'em 42v.10

da 20.10
dats 43.22
dau 28v.13

defendria 72.7
sa defandria
44.13

damançat...sàrà
74 19

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÉTERIT ANTERIOR	PRÉTERIT PERIFRÀSTIC
depetir								
deportar	deportant 36.4							
deposar						ha depositat 77.15		
derrocar					derrojà 43.25			
desar(se)	desarant-sa 41.26					desats ha 22.19		
descarregar								
descenyar-se				descenyà's 76v.15				
descorporar-se					sa descorporà 54v.12			
deseixir-se				deshixie's 58.26				
deshonrar(se)	deshonran 72.15 deshonrant-sa 25v.9 i 10		deshonres 42v.9	deshonrave 47.20				
despagar		despagat 54.16						
despertar-se					(e)s despertà 67v.22			
desserrar(se)					desarà 59v.10 (e)s dessarà 77v.9			
destendre's					s'...destanch 29.18			
destrènyer								
deura 55v.37 "deure diners"			deg 46v.9 daveu 53v.2 (davau 46v.11)	davin 29v.27 daviau 46v.10				
deure "haver de"								
dir 13v.2 esser...dites 81.19	dién 17v.20 dient 31.8	diens 67v.23 dila 14v.23 (dite 77.22) diis 14v.26 diies 17v.20	dius 55v.11 diu 11.21 deym 77v.25 as dit "as dit" 71.12 diuen 46.5	deya 24.11 (daya 40.21) (deyha 44v.3) deyan 56.28 (dayan 71v.5)	dixi 43.22 dix 11.9 diteren 15v.9 (dixeran 58v.16) digueren 76.16 (digeren 38.26) (digueran 40v.12)	dit ha 80.17		va dir 14v.10
donar 45v.7 ser donade 44v.15 (donar-se)	donant 71v.5	donat 11v.24	dóna 31.13	donava 20.25 (donave 78.9)	donà 13v.15 se'n donà 21v.3 sa donàren 63.28 (ssa donàren 62.31)			va...donar 62.29

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIFRÀSTIC
dormir 38.21				dormia 67v.11				
dreçar(se)	dressant 28.20				(e)s dressà 71v.25			
dubtar(se)	dubtant-sa 28v.20					ha dubtat 28v.24 i 25		
dur 43.16								
axir 35.24 (cixir-se'n)				stave axim 40v.17	isque 27.19 (isque 14.8) (isque 38v.3 i 4) isque-sse'n 40v.16 isquecan 67v.13		fo axit 71v.3	
embagar		enbaga 27.19 i 20			enbagà 28v.19			
emblancar		enblancats 37v.26						
emblar		enblades 24.12				an amblades 38.8		
emetre				amafia 21v.13				
empetar								
empènyer	enpanyent 35.15 (anpanyent 44.15)				enpengi 42v.16 enpengé 43.1			va ..enpèyer 42v.25
enadir		anedit 77.16						
encalçar				encalsava 51.19				
encàrar	Encaran 27.22							
encarnar					encarnà 58v.20			
encarregar-se				ss'encaragava 59.11 (s'encaragava 58v.10)				
encontrar(se)		(1) ancontre 40v.23			encontrà 33.9 s'en/contrà 28v.31 i 29.1 encontraren 66v.5 (ancontraren 77.24 i 25)			
enlarocar 44v.6 (enderoquar 44.16)					endorochà 21.13 endarochà 54v.31			
entendre(s)		entén 17.6 s'entén 53.21						
entortollar-se					s'entortolla 56.31			
entrar(se'n)	entran-sse'n 68.15 entrant 58.23				anirà 71.5 entrà-se'n 62v.4 (entrà-sse'n 56v.22) (anirà-se'n 40v.15)			

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
isquera 36.9				isqua 68.19	hisqués 29v.7		ix 34v.7 (hix 34.9) axiu 14v.10	
					enbagàs 29v.15			
amblara 11.6 i 7							aguessen embia- des 37v.27	
enparades... eran 65.3								
avien...encals- sat 56.29								
ss'encontrare 41.25								
era antral 71.14					(e)s n'antràs 45v.11			entre 34v.8

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÈTERIT ANTERIOR	PRÈTERIT PERIFRÀSTIC
					entrà-se'n 40.18 (e)s n'entrà 3v.28 se n'entrà 71.4 (se n'entra 45v.13) (sa n'entrà 72.11) entraren 66.10 entraren 66.22 entraran sse'n 15.8 se n'entraren 68.18			
entrèvenir					entrèvengueran 27.8			
escabellar-se					s'escabellaren 63.32			
escalivar						à esgalivar 43.16 i 17		
escollar apar scullan 40.22			va escoliant 40.17					
escometre					escomès 58.25			
escoxar					escoxaren 43.26			
escosir 54v.19 (escusir 25v.6)								
escrura 59.14		escrit 13.3 escrita 26v.17 escrites 63v.25						
escuirar			escuxau 62.9					
esglaiar		esglaiat 36v.4						
esgranar					esgranà 34.13			
espènyer	espanyent 44v.5							
esperar	esperant 69v.13				esparà 27.15 aspararan 69v.23			
espigollar 14v.24								
esser 11.10 (aser 28.3) ser 17.6 (ésser-se)	assèn 29v.23	(1) son 40v.19 (2) est 31.11 (2) es 31.11 (3) és 11.4 (3)(as 72.6) s'és 33.18 son 76.32 sou 14v.7 ssón 65.13 (e)s són 45.27 (e)s ssón 14v.12 sa són 71v.26	era 11.13 (hera 45.25) (ere 69v.10) s'era 76v.3 eren 43.15 (eran 13v.6) (heren 76.12)	fo 62.5 (fo 56.15) foren 21v.12 (loran 39.6)				

INTENTIU	GERUNDI	PARTICIP	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRETÈRIT ANTERIOR	PRETÈRIT PERIFRÀSTIC
estar 18.26 (star 59.34) (estar-se)	estant 15.2 (stant 49v.8) (stant 31.4)		està 58.13 i 14 (sta 23.28) estats 14v.7 estan 51.27	estava 15v.21 (astava 49v.18) (stava 54.24) (estave 39.1) stave's 44v.23 s'estava 45v.1 era estant 44v.23 estaven 17v.18 (staven 17v.28) (estavan 17v.4) s'estaven 28v.10 (s'estaven 58v.4)	estech 56.7 (estach 72.3) s'estach 36.18 (ss'estach 14v.6)			
estendre 23.17	stendeu 31.7			estania 31.5 i 6 stès 23.19			ach estès 23.19	
estrassagar				estrassagava 62.8				
estojat					estogà 39.16 stojaren 39.15			
escuar 57.24 (seusar 36.71)		acusat 51v.25						
expressar		expressada 35v.17 (expressade 29v.4) expressades 28v.2						
fallar			fallen 23.24					
fer 31.22 (ffer 14v.13) aver fet 63.11 esser fetes 81.19 (fer-se)	fén 30v.1 fènt 27.13	fèns 29v.32 feta 77v.24 (ffeta 28.14)	(f) fas 69v.20 ffa 17.7 fets 14v.7 feu 42v.34 fan 71v.14	feya 75.22 (faya 57.8) (fayha 53.10) (ffaya 59.6) (fayen 66v.15) (fayan 18.1)	(f) feu 81.20 fèu 13v.13 (fau 50v.12) (ffèu 46.8) fèu-ssa 45.21 (fau-sa 69v.14 i 15) (e)s ffèu 37v.29 (e)s fau 74.11 sa fèu 67v.4 fo fet 80.5 ffo feta 22.16 ferèn 14.16 (ffera[n] 32.10) foren fetes 15.25	e feta 31.10 as ffet 51v.8 as feta 31.9 ha fet 15v.15 (ha ffet 15v.19) (à fet 41v.3) aveu fetes 49.10		
farir 23.14				ffaria 22.1 farien 76v.10 (ffarian 22.3)	farí 21.13 (ffari 51.23) ffariren 59v.26	e...farit 33.12 ss...farit 33.10		van farir 68.17 i 18
fermar							ac fermat 21.6	
ficar 45v.20	ficant 45v.20				ficà 49v.28			
forçar			forçat...son 77v.6					
forre			for 42v.33					

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIV
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

estagués 36.20

estojàs 44.25

feta...avin	foré 40.22	(1) farie 40v.15	fassa 55.11	fes 13v.16	fer aya 71.7	fos stade feta	fe 40v.22
29v.24 i 25	(ffaré 40v.14)	(1) faria 42v.12	ffasses 29.13	(c)s fes 81.10	aja feta 15v.17	76.21	fets 81v.14
avin...fet 50v.14	(feré 69v.21)	(3) faria 14v.8	fosats 81.29	(c)s fies 56.8			feu 43.16
(aviya fet 32.5)	ffer-m'é 37v.28	(ffaria 27.29)		dagués fer			
avia fetas	fer...l'e 31.10			75.15 i 16			
66v.20 i 21	foràs 42v.13			flessen 13v.20			
avien...ffetes	farà 26v.34						
66v.4	(ffarà 28.13)						
	scrà flet 29.12						
	fareu 53v.2						

avia farit 54v.30

faris 21v.17

agués farit
62.16

forsat...sia
estat 30.6

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÉTERIT ANTÉRIOR	PRÉTERIT PERIFRÁSTIC
fugir				fugia 51.18 (fugiha 20v.7)	fugi 51v.11			
furtar					furth 46.3			
gafar								van. .gafar 43.20 i 21
garbejar				garbajave 22.5	garbajà 21.14			
giran(se)					girà s 42.22 girà-se 42.15 (e)s girà 56.30 va girà 55v.19 giraren 39.6 giraren-se 38.26 giraren cap 37v.10			
gitar					gità 33.15 gitaran 32.9			
gonyar 51.4								
guardar 11v.23 (guarder 24.1)				guardava 43.9				
gosar								
gestar								
habitar		habitans 23v.15						
aver 18v.14			e 44v.1 as 34v.14 ha 11.13 (à 28.15) à ych 58v.15 y ha 49v.31 yc ha 23.29 han 28v.7	avia 27v.16 (avie 40.20) (aviya 37.11) y avie 11v.6 havfets 78v.7 avien 14.17	hach 21v.4 (ac 29v.31) (ach 13.4) agucran 18v.26	no e pas 59v.6 ha habüdes 65.12 avets aüts 49v.1 aveu haüts 49v.19 si avcu pas 59v.7		
haver-se							s'és haüt 56v.29	
impetrar		impatrades 41.10						
injuriar	injuriant 41.28			injuriava 47.20 (injuriave 47.16) enjuriave 45v.19				
inpunir 22.21								
inquiatar								

PLUSQUAM- PERFECT	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT	PLUSQUAM- PERFECT	IMPERATIVU
era fuyt 78.11		flugsrien 37v.29						
fortara 11.6					fortàs 11.10			
		guosaria 81.11			gosàs 77v.12			gosau 44.12
			ingueria . gosau 34v.5 i 6					
avia...out 53v.16 avien...aüda 50.28	aüde 43.15	aguera aüdes 27v.27	sja 19.5 ajats 14v.8 hajau 44v.24 (ajau 45v.16)	agües 59.18 (agés 74v.22) aguessen 59v.21				Yas 42v.22
s'era habüt 45.2								
						inquietels 77v.26 i 27		

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIPHRASTIC
anquerir 81.20 esset...enquest 37v.18 eset enquecistes 22.21					enquerir 76.18			
instruir 31v.8			és instruyt 28v.23 és extruyt 29v.19	era instruit 29.21 era instruhit 35.7) era instruit 39.19 (era instruhit 35.7)	ffo estruït 28.28 i 29	es estat instruit 31v.9		
interrogar		interrogat 76.19 interrogat 11.9 (interrogat 27v.22 i 23) interrogat 21v.18 interrogat 38.2 (entatrogat 38v.1) (interrogat 40v.6) (interrogat 40v.6) entrogat 71v.23 Entrogat 32.11 (entrogat[nt] 32.4) entrogat 32.16 interrogada 17.9 (interrogade 14v.2) interrogade 15.11 entrogade 73.7 (entrogade 73v.24) (interrogade 73.2) (entrogada 71.20) Entrogade 59v.27			interrogat fo 11v.6 (interrogat ffo 14.10) Entrogat ffo 58.27 Entrogat fo 42.28 (entrogat fo 43.26 i 27) entrogat ffo 32.11 interrogade fo 17v.22 (entrogade ffo 32.13			
janglar				jangleva 14v.6				
Jaquir								
jaurt				jeya 25.8 jeyen 23.11 (geyen 42.26) (geyan 23.5)				
jurar 67.2		Jurat 11.9 jurada 14v.2 (jurade 45.4)	jura 11v.21		jurà 42v.23 juraran 45v.8			
ladrar	ladrant 45v.5			ladrava 21.7	ladrà 21v.13			
lançar					lançà 31.17			
lavar				lavava 71v.3				
llegir				llegia 34.22				
laxar 20.25 (lleixar-se)	laxan-ssa 66.8		laxau 62.10 vos laxau 44.10	(e)s laxave 27v.26 sa laxava 59v. 11	(laxà 40.18) laxà 77v.16 (laxà 22.6) laxà's 20.11 sa laxà 21v.15 (sa laxà 51.9 i 10) (ssa laxà 21.12) laxaren 78.8 i 9 laxaran-ssa 11v.9 se laxaren 42.7			

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

sia...enquest
62.30

jaglaré 14v.11

joquirs 81.11

laxade...havin
33.7 i 8

laxaré 50.26

laxa 35.24
laxats 81.31
(laxats 62.29)
laxau 42.23

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÉTERIT ANTÉRIOR	PRÉTERIT PÉRIODIQUE
lieure		legude 76.5 legudes 76.8						
levar 77v.25 (lavar 71v.26) (llevar-se)	lavent (sic) 45v.6				lava 21.11 (r)s lava 63.25 se lava 84.30 (s) lava 25.23 i 24) lavat ffo 65.10 lavaren 67.8 (e)s lavaren 25v.19	as lavades 53v.8 à lavada 42.27 aveu levades 23.10		
ligat		ligat 20v.6 ligats 46.4			ligà 20.27			
ligar(se)				lurava 11.18	lucà 78.25			
ligar-se								
lunyar-se				se'n luyava 42v.14			apren luyats 55v.13	
malmetre					malmetran 24.10			
maltractar					maltractaran 32.7 i 8 maltractaran 32.2 i 3			
malvoler		malvolent 39.21						
manar 69v.9	manant 26v.19		manà 15v.3 manam 77v.25 i 26	manave 59.15 (manave 77v.11)	manà 28v.4 (menà 77v.10)			
manlavar 14v.4			Manleva 51v.15					
marar 67v.15			marà 36.19		marà 74v.19			
menar(se'n)			se'n manes 20.9 se'n mena 81.30	menave 81v.9 (manava 28v.19) (manave 63.24) se'n manava 14v.18 manaven 27v.24 i 25	manà 22v.12 se'n manà 20.5 i 6 (se'n manà 22v.1) manaren 27v.11 i 12 manaten...se'n 35.5 se'n manaren 34.16			
manasar 71.11	manasant 81.4			manasava 72.14	manassà 23.14			
manjar 15v.24				manjaven 18.2	mengà 80.21	e manjat 29.5 ha manjat 80.11 avets manjade 58.14 aveu manjada 59v.5		

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
haviaavat 23v.7 (avia leuat 55.3) havia levades 24.12 avian levades 23.6 lavara 46.1 (e)s lavore 25.7					laväs 11.30			
leuat s'era 44.6 i 7 s'era logat 44.24					(e)s liurason 76.10			
avis mort 71.9			agat mort 20.14 agura mort 34v.5 agura ..mort 27.22 agren mort 42.8 (agan mort 37v.17)					
		meneria 77v.7 i 8			menäs 76.5			menç 42v.10

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRÉTERIT ANTERIOR	PRÉTERIT PERIFRÁSTIC
mentir			ment 23.25 mentiu 23.26	mentia 23.25 (mentia 23.12)				
meravellar-se				(e)s meravallava 17v.20 sa meravallava 17.19				
mercejar	merçajant 20v.4 i 5							
mesclar					mesclà 23.8	aveu ...mescla- des 23.24		
mesurar				mesuraven 19.18				
metre(s)	mateni 69.5		matats 75.8 matou 74.1	ssa maha 53v.15	(i) mes 43.10 mes 23.8 més-se 81v.17 (més-se 33.6) (més-se 53.19) (e)s mes 28v.18 sa més 46v.19 materan 27v.25 materati-ssa 37v.11 sa materan 39.7	as mesos 43.14 42.4	ach meses	
mirar				mirava 46v.30 (mirave 47.24) estave...mirant 46v.29				
mitigar	mitigant 28.8			mitigaven 29.30				
mordre 44.8 (mordre 44.27)								
monir								
mostrar 28.7			mostre 71.13					
moure's (eser mugut 24.10)					(e)s moch 51.24 i 25 (e)s mogé 55.24			
mudar								
nafrar(se)		nafrat 45.23 nafrats 14v.19			nafrà 14.8 (nafrà 14.10) sa nafrà 33.16 (sa nafrà 45v.23) nafraran 13v.9 foren nafrats 13.8	e nafrat 33.12 as...nafrat 33.10 nafrat...à 44v.29 à nafrat 45.22		
néixer								
nodrir		nodrits 49v.4						
nomenar		nomenats 77.24						

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

s'era mès
28v.20 i 21
avia mesos
42v.28 i 29

matrà 47.27

notes 43.10

matès 72.15
fos mès 78.12

mit-te 81v.12

mondrà 44v.24

fóra mort 62.18

modets 77v.27

s'eraa nafrats
14v.29

fos nafrat 45.25

era nat 17v.29
era estac nat
17.10

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPII	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOSIT	PREFÉRIT ANTERIOR	PREFÉRIT PERIFRASTIC
novajar 75v.9 (novajar-se)				sa novayava 71v.4 novagaveni-se 38.39 (e)s novayavan 71.19				
obligar(se'n)	obligan-ssc 24.2		obluga 51v.18 s'obluga 15.21 (ss'obluga 15.17) (ss'obluga 33v.2) (sa obluga 80v.7) (e)s n'obluga 33v.6 (e)s n'obluga 65.23 sse n'obluga 11v.24 (e)s n'obligan 64.3 i 4		s'obluga 43v.11 (ss'obluga 33v.2) s'obligaren 38v.15 (ss'obligaren 23v.17 (ss'obligaren 11v.13 (e)s n'obligaren 41.4			
obrir	obren 36v.17	uberta 35.22		hobrien 35v.25 s'ubrien 35.19	obri 67v.22 (hobri 34.11)		hach ubert 35.19	
ofendre 29v.17 (ofendra 27v.27) (offendra 71.5) (hofendra 25.24) (hofendra 29.19) (hoffendra 27.16)					ofés 27.22			
hahulr 58v.14 hoir 28v.21	huit 69v.23 hoits 73.9 auides 42v.7		auhia 17v.15 (hauhia 17v.4) hobui 47.1	auyf 42.21 (auhi 17.14) (shui 35v.17) (hahui 23v.31) (hahui 27v.25) (hahuy 14v.28) (ahuy 18v.7) (ahuy 14v.27) avuf 67v.20 ouf 73.4 auhi 81v.2 oi 71.22 (ohi 69v.14) (hoi 38v.3) (hoý 78.11) (hoi 18v.13) (hoif 42v.7) huf 71v.25 auiren 38.26 (auhiren 40.20) (hahuren 59.5) (ahuren 58v.5) (auyiren 38.22)	a hahuyt 14v.30 (ha hahuit 54v.23)			
oposar-se					se oposaren 28v.9			

PLUSQUAM- PERFECT	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT	PLUSQUAM- PERFECT	IMPERATIV
----------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	-----------	---------	----------------------	-----------

C... here obligat
78.22

hobres 35.18

obri 34.9
(obry 34.11)
(hobri 35v.21)
(hobry 35.16)

hoffendrà 30v.3

apucra hofesos hofena 20.17
27.22

avia hahuil
5lv.28
avien auyides
38.7
abuira 17.17

auhis 35.6
(hahuia 45.10)

agués auhit
18v.10

ojau 46v.7

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPII	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIFRÀSTIC
passificar 28v.10				passificaven 27.9				
pagar		pagade 64.14			pagaren 19.9	e houts a pagar 49v.2		
parar 28v.18	paraat 44.15	parada 27v.4 i 5 (parade 27.19)			parà 27v.4			
parar-se "protegir-se"					ssa parà 56v.16			
parar-se "situar-se, col·locar-se"								
parlar			par 40v.20	parie 18v.9				
parlar 78.14 (parlar-se)	parlant 40v.9 (parlant 40v.8)		(e)s parla 63.12	parlava 66.18 parlaven 38.13 s'estaven...parlant 40.12				
partir(se'n) "possar-se en camí"	partent 41.22 partén-ssa 49v.24 partent-sa 49v.15			partia 20.22 (e)s partia 44v.4 se partie 75.21 partien 38.20	partí 28.17 perti's 45.23 perti-se'n 45.21 es partí 27v.20 (e)s pertí 29v.25		lla partit 29v.27	
partir 26.6 (partir-se) (partir(se) "se purar(se)")		partida 56.5		partia 55.22	perí 38.17 (perí 37v.16 i 17) fo partida 58v.15 pertim 43.4 pertiren 25v.21 (pertiran 29.21) sa pertiren 40.21 foren pertits 59.15		partits hach 51.9 hach pertits 51.21 (ach pertits 42.20) agra'n pertits 62v.1 pertits agueran 63.14 i 15 ageren pertits 43.1 (agueran pertits 63.4) ssa foren pertits 62v.2	
passar 36.4 (passar 74v.9)	passan 27v.21 passant 29v.2	pasat 71.3 passada 32.6 (pasade 76.28 (pasade 55.8) passats 18v.14 i 15		passava 21v.20 (pasava 74v.21) (passave 41.22) passaven 14.5	passà 35v.8 (passà 63.22)	passars són 18v.19 (passats ssón 17v.1	lla...passat 67v.13 fo passade 14v.17 forch passat 39.4	va passar 40v.17
pensar 72.3 (pansar 18.8) (pensar-se)	pensan-ssa 29v.6 (pensan-ssé 35.20) pensant-sa 34.10 (pensant-ssé 34v.2) (pansant-ssa 45.20) (pansant-ssa 35.16)		(e)s pensa 55v.15 sa pensu 71.7 (ssa pensa 57.8)	se'n pansava 44v.25	pensà's 38.10 (e)s pensà 56v.8 panssaren-ssa 37v.26			
penyorar		penyorat 81v.10						
percutir					percutí 46v.16			

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

pagaré 31.14

(e)s parerà
81.28

era pertit 33.5

(e)s fossen per- pertix-ia 39.13
tis 45.20 i 21 i 14

passara 18v.6
(passara 44.5)
avia passat 74v.8

pensàs 77v.3

pensa 73v.23
pensau 74v.17
i 18

INFINITIV	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÉTERIT ANTÉRIOR	PRÉTERIT PÉRIPHRASTIC
eser perjudicat 30.4								
passagiu 31v.7								
pervenit						es pervenit 76.3		
piedra 69v.21								
plăure			plău 14v.11					
plora	plorant 36.19							
poder			puch 77v.6 poi 25v.22	podia 36.23	(e)s pod 20v.7 (poch 20.16) pogue 58.26			
portar...se'n 39.4 (portar)	portan 28.23 portant 28.19		se'n porten 38.27	portaven 77.24				
posar 31v.8 (posar-se)		posade 40v.6	posse 44v.12	se posave 78.12 posaven 18.2	posà 20.12 posà's 37v.33 (e)s posà 38v.5 posaren 59v.8 (e)s posaren 29v.14 sa posaren 29.28 i 29		va posar 58.15	
pregui			prech 43.9 (e)s pregar 38.34 i 35	era pregar 11v.9 era pregade 17v.22	fo pregada 17.21	és estat pregar 31v.9		
prendre 43.17 (prendre 20.25) (prendre's)	prenent 41.27			prenien 18.2	(1) pris 43.10 près 11.17 sa près 63.8 prengueran-ssa 53v.7 (e)s prengueran 25.6	e prese 33.12	agí presa 43.19	vag...prendre 43.18
presentar			presenta 26v.3		presenta 69v.24			
prestar 53v.2								
proceir						à proceït 55v.38 i 39		
prometre	promatén 30v.2		promet 33v.5 (promat 11v.22)		promés 15.16 Promeseren 43v.1 (Promeseran 11v.11)			
toposar		proposades 53.26						

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
						sie pervengut 80.3		
				plàcia 81.29 (plàcie 18v.10)				
	poràs 41.16	poria 54.20 (c) s porie 18.8		puscha 44v.19 (pusqe 38v.14) (c) s pusch 30.21 (c) s pusca 57.24 poscan 64.13	posqués 44.16 posqués 46v.18 poguessen 26v.32 (poguesen 41.12)			
prenguera 33.13 avia prea 58.19 avia presos 20.6 avia pres 25.17	pandré 50.26	pendria 42v.23 hauria a prendre 25.20 76v.28 haurien a pen- dre 76.12 i 13	agueran pres	pranan 20.19 pregnan 58v.16	prengué 24.6 (prangés 74.18) prenguessen		prenets 27.32 prenen 28v.13 (Prancu 59v.16)	
prestade...avia 28v.30							presta 40v.13 i 14 (preste 40.16)	
avia proceyt 63.17 (avia...prossait 63.12)								
promesera 30.15								

INFINITIU	GERUNDIU	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPL.	PERFECT COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIPHRASTIC
protestar			Protesta 30.4					
provayr 65.9								
eser. punda 46v.21								
raonar 17v.15 (raonar-se 25v.17) (raonar-se'n)	raonan-se 50v.4			(e)s raonaven 17v.16 sse'n raonaven 17v.19	(e)s raonà 15.6			
rabatre	rabatent 45v.22							
rabre 27.24 (rabra 69v.10)						havem recbut 78v.3 avem rabuts 26v.8		
recellar				rasasava 74v.7				
recordar-se				(e)s recordava 49v.19				
recollir-se					(e)s raquillí 54v.15 (e)s raquillí 53.20 sa raquillí 47.19 (sa racullí 55v.29)			
recordar			racorda 19.3 (racorde 29v.16) racorden 28.27 (racordan 73.12)					
registrar 78v.20								
regulinar				ragunnavé 63.24 i 25				
remetre								
renunciar	renuncian 68.26 i 27 renunciant 51v.19 (rahunsiant 11v.24 i 25) (ranunciant 11v.24 i 25)		ranuncia 11v.18 renunsien 38v.13		renuncià 78.27 renunciaren 30.17 (ranunciaren 23v.23)			
requerir	requient 69v.5 (raquient 46v.20 i 21) (reqient 28.6)		raquer 44v.14	raquera 75.14 (raquaria 74.17)	raquerí 27.4 (fo raquest 20.18 (fo raquest 22.20)			

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRETERIT ANTERIOR	PRETERIT PERIFRÀSTIC
respondre				responia 34v.7 i 8	respos 14v.10 (raspos 74v.22) fo resposi 36v.8 responeren 76.11 respongueren 76.31 (raspongueren 40v.12)			
retornar					retornà 28.19			
reire 69v.6 (raire 74.19) (reira 29v.24)	raient 28.25	raïdes 29.4						
revellar-se					ssa ravalà 54v.5			
romandre		romanent 71v.6			romàs 18v.11			
saber 73v.2 (ssaber 11.9) (seber 32.15) (saber-se)	sabent 81.19 (ssabent 55v.11)		ssé 14v.12 sap 43.5 (sab 68.7) (ssab 11.21) (e)s sab 13v.21 (e)s ssab 53v.12 sabem 77v.5 (ssabem 40v.13)	ssabia 58v.13 (sabiya 32.14)	saberen 67.8 i 9			
salir	salient 29.17			saliva 62.6 salaven 62v.20	saltà 27v.8			
saludar-se					saludaren-ssa 59v.3 i 4		sa foren salu- dats 29.7 (ssa lforan salu- dats 59v.4)	
salvar								
secudir					ssacodí 63v.21			va...saqudir 43.17
sagar 44.7					sagaran 32.9			
seguir(se)	sagent 73v.21		(e)s ssagax 30v.8 i 9 (e)s sagueix 76.18 (e)s ssag[ueix] 53.26 (e)s sagax 26v.3 (e)s saxeixen 43.6	saguia 27.34 (sugia 69.6) sagian 69v.16	saguf 27.31			
sentir				ssentiu 27.32	sentí 35.17 (santi 72.13)			
sekar		sarade 29v.10						
sacer 14v.26 (soure's)	sién-sa 47.13 sient 28.4			seya 34v.21 (saya 53.14) (ssaya 54.24) (ssayha 14v.5) seyan 14v.14 (sayan 25.16) (ssayan 35.7) (ssayan 25.4) (e)s sayen 14.4 (e)s ssayhan 13v.4				

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

res/posera 54.28
i 54v.1
responera
40v.18

ratrè 33.12

romanguen
46v.22
(romangan
37v.19)
(romanguan
22.22)

sàpie 14.16 sabès 55.12
ssàpien 43.29

sal 42.12

sag's 69v.15
saguisen 76v.6
(sagisan 74.9)

ssaguis 27.33
Sagiu 74.20

ssays 11.35

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFECT	PERFECT SIMPLE	PERFECT COMPOST	PRÉTERIT ANTERIOR	PRÉTERIT PLUS-QUE-PARFAIT
signar 76.24								
sobornar			és sobornat 28v.23	era sobornat 11v.9 era sobornada 17v.22	foi sobornat 28.28 i 29 foi sobornada 17.21	és estat sobornat 31v.9		
sobrevenir					sobrevench 44v.31 (sobrevench 53.18 i 19) (sobravanch 31v.34) (sobravanch 55v.16) sobrevengueren 27.21			
sodregar				sodegaven 76.23				
sopar				sopava 15.4				
sopar 14v.25							agé sopat 72.2	
soplegar "suplicar"			soplega 44v.15					
sostenir		sostanguts 64.15						
sotmetre's			sotsmat'ssa 11v.19		sotmés'ssa 11v.18 (ssotmas'sa 22v.20) (sotmés'sa 30.23)			
sovanir 25v.22			ssové 57.12					
subjugar	subjugant 51v.20							
tallar								
tancar(se)		tancada 67.3 (tancade 34.7) tancades 67v.20		tanchava 68.17	tanchà's 35.13 sa tanchà 71.6 i 7 tancaren 35.14 (tancaran 15.8) (e)s tancaran 14v.17			va's tancar 72.13
tèmer			tem 15v.10					
tenir 25v.22 (tenir-se)	tenent-sa 63v.18		tench 58v.17 té 25v.22 tanis 46v.9 tanis 77v.5 i 6	tenia 42v.16 (tanis 11.20) tenien 76v.26 (tanien 13v.27)	tengi 42v.17 teoch 38.17 (tench 54.17) tingueran 40.19 (e)s tingueran 62v.1			
esser tengut			son tangut 31.11 est tangut 31.11 es tu tangut 31.11 i 12 és tengut 81.6					
tirar 37v.7 "treure, trescolar"								
tirar "llançar (se)"	tirant 44v.7 tirant'ssa 54v.12		tirava 14.13 (tirave 51v.12) tiraven 55v.26	tirà 44v.9 (tyrà 51v.11) tirà's 44v.8				

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

sobravenguerà
53.9

sobravenguéss
39.17 i 18

avia sonat 15.6

avia sopat
35.12

avia tanyades
58v.19

(e)s fos tancada
71.14

tenga 74.18

tingués 36.22
tingués 58v.14

teniu 81v.25
(taniu 11.16)

avia tirat 54v.26
avis tirada
54v.30

tirás 55.22
tirassen 54.14

TAULA 21

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRESENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE:	PERFET COMPOST	PRÈTÈRIT ANTERIOR	PRÈTÈRIT PERIFRÀSTIC
					(e)js tira 56v.21 i 22 (e)js tira[ren] 53.8			
tocar 14v.10	tocant 34.23 i 24	total 72.4 tocant 15v.8 tocades div 4		tocava 23v.12	toca 21v.4			
tofre 81v.13 (tofra 81.10)		tofr 77.16		tolien 42.5	tolc 31.16 tolgue 27v.10 (tolgè 42.18)	ha tolt 81.3		
eser torbat 26.6 eser torbade 50.14								
tornar 51v.16 (tornat-se'n)	tornan-sse'n 29v.27 i 28 tornant-se'n 39.6			tornava-se'n 42.20 se'n tornava 15v.23	tornà 13v.8 tornà-se'n 36.12 (tornà-sse'n 13v.7) se'n tornà 51.23 (sse'n tornà 36.18) tornaren-ss 63.31 tornaren se'n 38.24 se'n tornaren 37v.10			
trachlar 41.23								
trameire					treme's 71v.18			
transportar						transportades ha 65.5		
trier 47.18 (traure 38.32) (traura 38.33)		triet 25v.11 treta 25v.11 tretes 40.23 (tretas 26.5)			trach 25.9 trach 53v.9 trageren 59v.9 (trageran 32.10) (e)js trageran 53.9			
travar					trava 21.6			
travessar				travassava 21.9 (travasava 47.24)				
treballar-se				(e)js treballaven 67v.23				
trencar					trancà 34v.5 (tranchà 71v.15)			
trobar			trop 42v.6 trobes 42v.9		trobà 14v.19 trobsren 49v. 27	he trobats 20.9 i 10 avcu trobat 23.20		

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
	tocarà 49v. 16 i 17				tocas 63.9		aguésseu tocade tocan 14v.10 44v.2	
avia tolt 54v.8		tolria 81.14			tolgués 77v.10 tolguesen 77v.11		aguessen tolt 44v.12	
tornarà 15.19 torbiareu 49.23 i 49v.1 tornaran 11v.15					tornàs 26v.21		tornem 38.23 tornem-nos-en 38.25 tornats 81v.16	
					trematès 50v.8		tremalt 50v.7	
avien trefes 26.6 i 7					tresqués 13v.17 tragués 50.5 traquesen 54.14 i 15			
travassera 41.26								
avia trobades 54v.33								

INFINITIU	GERUNDI	PARTICIPI	PRÉSENT	IMPERFET	PERFET SIMPLE	PERFET COMPOST	PRÉTÉRIT ANTÉRIOR	PRÉTÉRIT PLUPÉRISTIC
caixar				huxava 21v.13				
valer 38v.14			val 16v.16					
vedar					vade. 16v.31			
vendre(s)				vania 11.14 sa vania 11.6	vané 22v.1	a venut 22v.4		
venemar				vanamava 74.11				
vanir 14.4 (venir-se'n)		venent 22v.2 venents 51v.20	vannu 29.2	venia 29.1 (vanta 53.29) (vanie 17v.18) se'n venia 42.14	vené 27v.23 (vench 14v.6) (vanc 35.25) (vanch 15.7) se'n vench 43.24 vengé 42.5 vingueren 18v.25 vangueren 34.15 (vangueran 54v.13)	sson vang[ut] 49v.20 (sson vengut 56.28) est vangut 36.6 sou vengude 23v.6 (ssou vengude 23.27)	fo vengut 71.11 (fo vangut 69v.24)	
verifficar[sic] 28v.6								
vestir		vestit 21v.12						
vesser 67.7 (veura 15v.4) (voure 78.4) (veure's)	vaent 54.9		veg 38.14 vuls 69v.20	veya 45.26 (vaya 18.1) vayan 37v.29 (wayhen 13v.5)	viu 11.18 (vyu 42v.4) viu-veu 55v.19 vaé 53v.12 viren 29.8 vernn 14.4 vaseran 15v.7	a vist 18v.14		
vituperar	vituperan 72.15							
voler 51v.12 (voller 53.7)	volén 44v.6 volent 23.9 volent-sa 44.8		vuyll 50.27 (vuyll 76v.17) vuy 43.17 (vols 40.7) (vols 54v.1) vol 64.13 (voll 49.13) voleis 77v.17 voleu 77.10	volia 70.1 (volie 78.14) voliem 78.6 volien 27.28	vole 15v.24 (volch 20.26)			

PLUSQUAM- PERFET	FUTUR	CONDICIO- NAL SIMPLE	CONDICIO- NAL COMPOST	PRESENT	IMPERFET	PERFET	PLUSQUAM- PERFET	IMPERATIU
---------------------	-------	-------------------------	--------------------------	---------	----------	--------	---------------------	-----------

Yamdes. avia
65.11

era vengut 18.20	vendrà 11v.21	foran vengut 44v.1	venga 49.13	vangués 50.29	sau vengut 42.12 i 13	venits 76v.13
eran venguts 66.21	vendreu 49v.30					
eran vengudes 14v.24						
venguera 34.4						
i 5						
venguera 44.14						
i 15						
(venguera 11.5)						

vengra 32.6 i 7	voure 40.16	vouria 81.10	ves 22.7	(2) vet 42v.22
	(vaure 37v.29)		vessen 43.29	(2) vet-hi 29.13
	voure 42v.15		deguessen voura 15v.4	(3) veus 14v.12
	vourem 38v.6			

volran 63.11

volen 26v.20

volgués 29v.17

3.5. ELS ADVERBIS

Adverbis de lloc

«on» ON (HON): «sí vanguera per beura en case del dit Boreyl, *on* sa vania vi» 11.5 i 6; «dix que.n las ssijas era, *on* és lo forment dal delma» 66v.20; «e assò viu moltes e diversses vagades en Menresa, oh encara en case lur, en la villa de Sineu, *on* estaven» 17v.16-18; «e ab aquella corach hallà *hon* la dita bragua era» 54.7.

Com a interrogatiu indirecte: «Bernat Soler, dalat, jurat, entarogat, dir varita[!] acala hora *hon* era» 72.1; «Enterogat fo qesquna vagade *hon* los trobà con geyen en tera» 42.25 i 26.

Procedit de la preposició *a*: «e enpengí'l e anara en tera, e pris-li la mà *a on* tenia lo coltell» 42v.16.

«d'on» D'ON, com a interrogatiu directe: «e salavòs lo dit Tolrà sí li dix: «*D'on* vaniu?» 29.2.

«per on» PER ON: «mostre los pasas *per on* lo dit Bernat Soler era antrat per acala ausiura» 71.13 i 14; «e puy's lo dit Guillem sí se'n tornà *per alens on* era vangut» 51.23 i 24.

«aquí»:

ASÍ (ASSÍ): designa un lloc en relació amb la persona qui parla: «Tocau-lo vós, si us plau, que yo *así* janglaré ab aquestes masdones!» 14v.10 i 11; «Sènyer, si volets la mia spase, veus-la *assí*!» 77v.17 i 18.

AQUÍ (AQUY, EQUY, AQÍ): té un sentit més ampli que *ací*. Pot indicar, o bé el lloc apropiat a qui parla, o un lloc que el parlant ha anomenat anteriorment, encara que no sigui el mateix on es troba: «E sèyer en Mateu, e says *aquy*, e taniu-ma ma fiylla» 11.15 i 16; «Qui va *aquí*?» 14.6; «E què fets *aquí*?» 14v.7; «Axiu d'*equy*, que veus *aquy* òmens, non sé q'is són» 14v.12; «E qu'és! Vosaltres volcu aver so del meu! Pel cap de Déu que *aqí* à, com na courà l'escanal!» 27.10 i 11; «vagrea hòmens a I prat, hu poc aval d'en Gosalbo, e *aquí* que.l maltractaran ab péras e ab ristoladas» 32.6-8; «e *aquí*, en lo coral de Les Donades, en sso d'en Muntaner, *aquí* lo dit Jacme sí esparà» 27.13-15; «e anà-se'n a la sua era, e *aquí* atrobà en Maymó ben Jacob, jueu» 49v.16 i 17; «anaran per beura en la

case [d'en Ber]tomeu Boreyl, de la villa de Muntuyri, on sa vania bon vy, e *aquí* eyls atrobaran» 11.26-28; «que.n la dita ora eylla sí sopava ab la dona Moje, mara sua, [denant] la sua porta, de caragols, e *aquí* vench en Nicolau Bufí, prevera, qui avia sonat lo seny del perdó, e *aquí*s raonà ab ellas una pessa» 15.4-7; «e que vingueran de Cataluya lo dit Jacme ab ssa muler, e *aquí* agueran infans» 18v.25 i 26; «astant [en] son alberch, que huf altes vaus cridar viafòs e.n Bernat Rosayó, de la dita vile, e [de] present lo senyor batla, que era *aquí* present an l'alberch dal dit Simon, mana[ment] fèu al dit Simon e a d'altres que avia en la charera, qual.s sagisan» 74.6-9.

ÇA, escrit ssà, sinònim de «ací»: «E laxau ssà l'ase, en mal guany!» 62v.24.

«allà»:

LA. Forma parella amb l'anterior: «Magaluf, veus là que us griden!» 47.1 i 2.

ALLÀ, implicant repòs: «eylla [sí] era anade en la case de la dona Moja per manlavar dos pans, e con fo *allà*» 14v.3-5.

ÇALLÍ, escrit salí, compost de ÇA i ALLÍ: «s'estava en lo cantó de l'halberch d'en Bertolí, ssabater, so és: *salí* en la plassa» 45v.1 i 2.

«d'allà»:

D'ALLÀ, escrit DELÀ: «e.l dit Bernat *delà* on era sí li manassà» 45v.5 i 6; «e aquel dit Pericó Tona *delà* pertiran» 35.4.

«cap allà»:

LA: «e que lo dit batla corach *là*» 74.20 i 21.

HALLA (ALA): «e ab aquella corach *hallà* hon la dita bragua era» 54.7; «tentost lo dit Guillem Mestre *alà* corach» 54v.9 i 10.

ENLÀ: «pertí-se'n e féu-ssa *enlà*» 45.21.

«cap aquí, cap a aquesta part»:

DESSÀ: «viu en Jacme Arnau, para del dit Franssesch, en Ssasília fer fayna, que era sarador, e puys, con lo dit Massot passara *dessà* ab huna nau, que en aquel leny sí venc lo dit Jacme Arnau» 18v.4-6; «e que con vania de Sasília que romàs en Berssalona, e puys, a poch temps, vench *desà* e amanà muler de Berssalona» 18v.11 i 12.

ASSÍ: «Tonet, vols hanar en Muntuyri, e digues e.l ca, fill de ca, en Magaluf ben Maymó, que venga *assí*, que son para lo voll!» 49.12 i 13.

«per allà, per aquella banda»:

ALÈN: «que.n la dita nit e ora eyl sí anave *alèn* per lo carer» 36.3.

PER ALENS: «e puy's lo dit Guillem sí se'n tornà *per alens* on era vengut» 51.23 i 24.

«pertot» EN TOT LOCH: «altre vagade nos en vourem, qe *en tot loch* t'esperaré» 43.2 i 3.

«damunt»:

DEMUNT: «dix semblant del dit d'en Johan Lopis *demunt* dit» 41v.6 i 7; «lo discret senyor en Pere Domànach aquell *demunt* dit Franssesch Merty ffèu sitar ligitymament» 46.7 i 8; «quel jorn e ora *demunt* dit aquel sí era en la plassa de la cortera» 53.26 i 27.

DASSÚS (DESÚS): «manà als dits Arnau Sera e.n Pericó Sera, frares del *desús* dit Jacme» 28v.4 i 5; «e ssobra les *dassús* dites noves, que.n Ffalip Muntaner que ych sobravench» 53.17-19.

«davall»:

DEVAYLL: «estaven en lo mirador de la cortera del dit loch, e que hahuïren *devayll* gran braga e grits» 59.4 i 5.

BAX: «les quals dites V garbes avien lavades dels cavayllons de la dona Riera e aposades les avien *bax*» 23.6 i 7.

«cap amunt» AMUNT: «Pensau de cridar altes vaus viafores *amunt* e aval!» 74v.17 i 18; «auhïren ànades cridar e veran *amunt* dos hòmens vanir» 37v.25 i 26; «e puy's viu-los que giraren *amunt*, a cós fet» 39.5 i 6; «per lo carer *amunt* viu vanir en Pericó Tona» 68.13 i 14.

Cal posar èmfasi especial en la construcció CAP AMUNT, que ja apareix una vegada, encara sense gramaticalitzar: «los quals dits III òmens tantost giraren *cap*, e a grans cosses se'n tornaren *amunt*» 37v.9 i 10.

«cap avall» AVAL (AVAYL): «Pensau de cridar altes vaus viafores *amunt* e *aval*!» 74v.17 i 18; «lo senyor de batla de present vanc-na per lo carer *aval*» 75.6 i 7; «ssi veran vanir *avayl* tres hòmens» 37v.9; «desau-vos vosal-tres detràs lo cantó e yo ffer-m'é *avayl*!» 37v.28; «e.yl dit Arnau anà *avayl*» 37v.29 i 30; «En Monet Colel, anem de qose *aval*» 38.14; «veran tres hòmens qui anaven *avayl* ves lo dit rafal» 39.5.

Precedit d'AQUÈN (EQÈN): «e van-se'n d'*eqèn* *aval*» 38.27.

El mateix indica la locució adverbial COSTA AVAYLL: «e.ils dits Bernat e Guillem *costa avayll* y coragueran» 58v.6.

«al mig» AL MIG: «e viu en Muntaner, qui estava entre los altres ab hun perxanch *al mig*» 53.21 i 22.

Reforçat o precisat amb *sus*: «dix que no li aparia que y fos més per la I que per l'altre espacial, con *sus al mig* donà» 56v.6-8.

«dins» DINS: «e con fo a l'ort, *dins*, davallà eyl e lo fiyl d'en Ssayt» 21.5 i 6.

«defora» DEFORA (DEFORE): «que.l dit Rossaylló sí avic novés ab lo dit Pericó Trobat *defora* en la carera» 40.20 i 21; «lo dit Guillemó sí astant a la sua porta *defore*» 40v.8; «auhí cridar e braga *defora* en la carera» 54.4.

«cap a defora» DEFORA (DEFFORA, DEFORE, DAFFORA): «e hisqué *defora*» 14v.27; «Obri, bort, he hix *deffora!*» 34.9; «viu quel dit Guillemó sí isquera *defora*» 36.9; «isque'sse'n *defore*» 40v.16; «isque *daffora* ab una verga» 54.5 i 6.

«davant»:

DEVANT: «e.n Bernat Vergili, qui ab lanssa li astava *devant*» 49v.17 i 18; «Mit-te primer, que yo vouré quis parerà *devant* per tolre't a mil» 81v.12 i 13.

DENANT: «e.yl dit Guillemó sí tania la lanssa a la porta ab lo fero *denant*» 36v.18 i 19.

AVANT: «cuytà's primer, e con fo *avant* el trobà en Gillemó Tàpies» 38.28 i 29.

«cap endavant» AVANT: «Vc *avant*, barbe merdosa!» 81v.12.

«darrere»:

DARERA: «e.yl dit ca sí li coria *darera*» 21.10; «e que.ll dit Guillemó Rosseylló sí li coria *darera*» 51.18 i 19.

DATRÀS: «e.ll dit Bernat Vergili li n'anà *datràs* dient e cridant-li» 46v.14.

«de darrere, de la part de darrere»:

DE RERA: «e.ll dit Guillemó sí li tyrà dues péras *de rera*, de les quals no.l farí» 51v.11 i 12.

DE TRAS: «e lo dit Bernat sí li vench *de tras*» 44v.4 i 5.

«cap a darrera, cap endarrere» ATRÀS (HATRÀS): «e.l dit Pascual, qui viu vanir lo coltell, tirà's *atràs*» 44v.8; «E despuys e tantost lo dit Jacme d'aquell sa descorporà tirant-ssa *hatràs*» 54v.11 i 12.

«a prop, devora»:

PRES: «ssaya e stava en la plassa, denant la porta d'en Pere Bertolí, sabater, e aquí *pres* s'estava en Jacmó Sera» 54.24 i 25.

DA PRES: «E salavòs lo dit Pere Bertolí sa girà e viu-ssa *da pres* lo demunt dit Pericó Paliser» 55v.18 i 19.

PROP: «entrò que.ls fo *prop*, que viu que era lo jueu» 22.2 i 3.

«lluny» LUNY: «mirave joch de taules e y travasava, e ben *luny* ell hohí novajar en Bernat Vergili demunt dit» 47.24 i 25.

«en terra» EN TERRA (EN TERA): «Enterogat fo qesquna vagade hon los trobà con geyen *en tera*, e dix tota vagade en lo camí del rey» 42.25 i 26; «e con lo dit Bernat Vergili ffo *pres* en Maymó el sí posà o ficà la lanssa *en terra*» 49v.28 i 29.

«d'en terra» DE TERA: «e la dita Marió lavà *de tera* i garot» 71v.18.

«d'aquí per avall» D'EQUÈN AVAL: «e van-se'n *d'eqèn aval*» 38.27.

«un poc envant» I POC AVANT: «e con foren *I poc avant*, ves la case d'en Ramon Ruplà» 40.19 i 20.

«un poc abans» I POC ABANS: «e con los dits Guillemó Tàpies e Pericó foren *pres* del cantó, *I poc abans* detràs lo cantó sí isqué n'Arnau Domànach» 39.7-9.

Per a les construccions A CASA D'EN i A ÇO D'EN vegeu *Els topònims* (vg. tom II).

Adverbis de temps

«ara» ARA: «qui *ara* és d'en Jacme Raffal» 11.19 i 20; «*ara* estant per meses en [la] villa de Muntuyri» 15.2; «E com! Ab lo coltell vos laxau anar vós a la mia cadella! *Ara* la m'aguésseu vós tocade!» 44.10-11.

«abans»:

ANANS: «dient que *anans* sie convangut lo principall que la ferman-sa» 78.18 i 19.

ANANSES: «c.l dit Pericó *ananses* girà's e sí li respòs» 53v.5 i 6.

ABANS: «diu que *abans* sie destret lo prinssipal que la fermanssa» 11v.17 i 18.

ANBANS: «E d'equí, que ranunciaren a lla ley e franquesa de Mallorques, en la qual sa contén que *anbans* sia destrat lo prinsipal que la فرمانssa» 23v.22-24.

«després»:

APRÉS: «e *après*, per lo brogit, hisqué lo prom en Simon Tàpies» 14.7 i 8; «e *après* sí y corec lo rector» 14v.15 i 16; «e aquí's raonà ab ellas una pessa, e *après* sí vanch lo regtor» 15.6 i 7; «e *après* l'ase sí viu la ssomera del dit Simon» 21.8; «E *après*, assats ora baxa, lo dit testimoni viu lo dit discret batle vanir» 28.22 i 23; «en*après*, que lo dimarts matí *après* vinent» 22v.2.

ENAPRÉS (ENHAPRÉS, ANAPRÉS): «anà en Ssen Merty, e ssots covinenssa vané los dits porchs en Pere Moscarí de Ssen Merty; *enaprès*, que lo dimarts matí *après* vinent, que lo dit Moscarí sí sse'n manà los porchs en Ssen Merty» 22v.1-3; «mas enperò, *enaprès*, dix lo dit Jacme que eyl res no à venut» 22v.3 i 4.

De vegades apareix seguit de *tantost*: «*Enhaprès e tantost*, lo dit Bernat sí li tirà altre colp» 44v.9; «fèu posar lo sayal rayal an la porte del dit Guillem des Pug, e *anaprès e tantost*, lo dit balla per complir justícia al dit Bernat» 69v.6-8.

PUYS: «e *puy*s tornà-sse'n» 13v.7; «e *puy*s ella viu quel ractor sí se'n manava en Buí» 14v.17 i 18; «e *puy*s hahuy dir que s'erán nafrats» 14v.28 i 29; «e *puy*s tancaren lur porta, e *après* sí vench en Pericó Tona» 35.14 i 15.

DESPUYS: «Item dix que *despuys* lo viu moltes vagades en Sineu» 18v.7; «Encara, *despuys*, lo dit Pericó Tona sí deya al dit Guillemó Roselló» 34v.6 i 7.

A més de ENAPRÉS E TANTOST cal consignar encara les locucions:

DESPUYS E TANTOST: «e *despuys e tantost*, lo dit Jacme d'aquell sa descoborà tirant-ssa hatràs» 54v.11 i 12.

MÉS AVANT: «*Més avant*, éi, auídes aquestes noves, près huna aguada» 42v.7 i 8.

APRÉS ASÒ: «E *après asò*, en Bernat Goyolons dave'm hu dinç per pcyorc» 43.21 i 22.

«sempre»:

TOT JORN (TOTS JORNS): «vench ab huna aguada en la mà, axí con sa va *tot jorn*» 42v.30 i 31; «Fadrí, *tots jorns* ta prech qe no ich mates los bous e no te'n vols estar!» 43.9 i 10.

TOTA VEGADE: «Enterogat fo qesquna vagade hon los trobà con geyen en tera, e dix *tota vagade* en lo camí del rey» 42.25 i 26.

«mai» NUYL TEMPS... NO: «c dix que *nuyt temps* eyla no u hahuy dir a nulla perssona del mon» 17v.11 i 12.

(Sobre aquesta construcció, vegeu-ne més extensa exemplificació a *Els pronoms indefinits*, p. 245).

Expressen una acció reiterada els següents sintagmes:

«una vegada» I VAGADE: «no u hahuí sinó *I vagade*» 23v.11.

«altra vegada» ALTRE VEGADE: «Bort, fil d'ora bagasa, qe *altre vagade* nos en vourem, qe en tot loch t'esperaré!» 43.2 i 3; «si *altre vagade* t'ich ancontre en la mie ancontrade ab cap cubert, no saràs ben mon amich!» 40v.23 i 24.

«dues o tres vegades» DUES O III VAGADES: «dix e cridà bé *dues o III vagades*» 23v.5 i 6.

«tres o quatre vegades» III O IIII VEGADES (VAGADES): «e qridà viafòs *III o IIII vagades*» 14v.28; «cridà *III o IIII vagades*» 75.25.

«dues vegades» PER DUAS VAUS: «c asò ouí *per duas vaus* al mig dal carer» 73.4 i 5.

«tres vegades» PER III VAGADES: «qridava viva veu, e asò *per III vagades*» 73.17.

«moltes vegades»:

MOLTES VAGADES: «dix que *moltes vagades* li auhí dir que era de Catalunya» 18v.8 i 9.

MOLTES DE VAGADES: «e que [hahuí dir] *moltes de vagades* al dit Jacme, sa entrès, que cra nat en Villafrancha» 17v.28 i 29.

PER MOLTES VAUS: «cridava viafòs *per moltes vaus* dient» 73v.5.

PER MOLTES VAGADES: «e asò *per moltes vagades* li dix» 73v.23.

«cada vegada» TOTA VAGADE (O QESQUNA VAGADE): «Enterogat fo *qesquna vagade* hon los trobà con geyen en tera, e dix *tota vagade* en lo camí del rey» 42.25 i 26.

«algunes vegades» ALGUNAS VAGADES: «les galines de la dita Marió que *algunes vagades* sí fan algun afay en las casas de la dita Frau» 71v.14 i 15.

Com a forma interrogativa indirecta tenim:

PER QUANTES VEGADES: «Damanat *per quantes vegades* fo acuyllit, eyl, astant bandajat, per lo dit Anthoni, e dix per I vegade tan solament» 80.17 i 18.

«aleshores»:

CELLAVÒS (escrit SALAVÒS): ⁴¹ «e aquels *ssalavòs* laxaran-ssa córer contre lo dit Guillemó Tàpies» 14.6 i 7; «e *salavòs* ellas sí tancaran les portes» 15.7 i 8.

Un exemple de la forma assimilada *salovòs*: «e *salovòs* lo dit Guillemó Carbó, pensant-ssc que fos altri, corach a la porta» 34v.1 i 2.

CELLAVORES (escrit SALAVORES): «e *salavores* e tentost aquells s'a-costaran» 53.7 i 8.

CELLAVORS (escrit SESLAVORS): «*seslavors* lo dit Guillem Rosseylló, frare del dit Bernat e procurador del dit Bernat, dix al dit Bernat» 75.22-24.

ACELLAVÒS (escrit ASALAVÒS): «E *asalavòs* tornaren-sa afarar la I a l'altre a cabeills e a barbes» 63.31 i 32.

LAVÒS (LAVORS): «*Lavòs* lo dit Guillemó Rosseylló sí isqué defora» 36.10 i 11; «delat de invesió feta en Gabriel Domènech, *lavors* tintent-loch vostre» 78v.15 i 16.

LAVORES: «e *lavores* anaren-sc'n tots, e altres coses no y hac» 76v.30.

«aquella hora»:

SEYLLA HORA: «e dix con eyl hi cra en la dita era *seylla ora*» 23v.10 i 11.

AQUELLA HORA (ACALA ORA): «e dix ssobre aquella no res ssaber, que colgat era *aquella hora*» 67.11 i 12; «dir saber que asats *acala ora*, que ela, perlant en son alberch, que oí alguns crits» 71.21 i 22.

«aquell temps»:

AQUEL TEMPS: «e dix con *aquel temps*, del qual à entorn XXXV anys, poch més o manys» 17.11 i 12.

AN AQUEL TEMPS: «e que hahuia dir, *an aquel temps*, que'l dit Jacme Arnau que era nadiu de Villafrancha de Panadès» 17v.4 i 5.

⁴¹ F. DE B. MOLL: *L'adverbi ad-illas-horas en català*, BDLC, tom XIII (1923-1924), 299-305.

«aproximadament» (en sentit temporal) AQUÈN ENTORN: «passats són XXXV anys o *aquèn entorn*» 18v.19 i 20; «E asò era pres posta de sol o *aquèn entorn*» 29.5 i 6; «dijous, a quatre de juliol *anno predicto*, a ora de despertada o *aquèn entorn*» 46.5 i 6; «a ora de posta de ssol o *aquèn entorn*» 33.4 i 5; «dimarts, *die anno predicto*, a ora de dinar o *aquèn entorn*» 20.3 i 4; «ha ora de tèrcia o *aquèn entorn*» 53.2 i 3.

«tot seguit, immediatament»:

MANTINENT (MATINENT O A MANTINENT): «e salavòs lo dit Berenguer Parató *mantinent* donà abatayons ab dos darts que tania per l'escana al dit Mateu iroscment» 31.14 i 15; «aranquà lo puyal e *matinent* donà-me'n al píts» 43.25 i 26; «E après viu que.l demunt dit Pericó Paliser cuax a *mantinent* sí tirà lo dart al dit Jacme Sera» 56v.14 i 15.

DECUNTINENT: «Demanat sí sabia lo batla hon era, dir saber que *decuntinent* cridant lo viafòs lo viu aquí an la plasa» 73v.13-15.

ENCONTINENT (ENCONTENENT): «*Encontinent*, lo demunt dit Pericó Paliser sí.s girà e dix» 56.29 i 30; «*Encontinent*, ffeta la demunt dita denunciació, lo discret en batlle desús dit comenssà de rabre la present enquesta» 27.23 i 24; «anà ves la sua abitació, e quax *encontinent* lo dit Jacme retornà ab balesta» 28.18 i 19; «*Encontenent* ab aquals qual.sagian anà-se'n ves lo viafòs» 69v.16; «e que *encontenent*, hoits los críts de viafòs, que lo batla que cridà que tothom que.l sagís» 73.23 i 24.

TANTOST (TENTOST): «e.l dit Moxí sí lavà pera de què donà al ca, e *tantost* lo dit Simon ortollà aquell dit Moxí sa llaxà anar» 21v.14 i 15; «e *tantost* aquel ab balesta parada e ab dart enbagat sí vania furosement» 27v.4 i 5; «e *tentost* con yo li agí presa l'aguyade él va'm afarar» 43.18 i 19.

AYTANTOST (EYANTANTOST): «*eytantost* tornà ab en Guillemó March» 13v.8; «e de present qu'él viu los dits Pericó e Arnau *aytantost* lo dit Jacme posà el peu en la balesta» 27v.2 i 3; «E dementre saltà I paret la balesta sí.s dessorà per sí mateixa, *eytantost* sí aramí dart, e *tentost* lo dit Guillemó sí li corech al dart» 27v.8-10; «e *tentost* con lo dit Jacme los viu *eytantost* eyl posà hal peu en la balesta» 29.10 i 11.

DE PRESENT (DA PRESENT): «E *de present* vench en Falip Muntaner» 56v.3; «viu *da present* que lo dit Pericó Paliser sí s'afarà e s'abrasà ab lo dit Jacmó» 56v.17 i 18; «manà als dits Arnau Sera e.n Pericó Sera, frares del desús dit Jacme, a istànsia del dit Jacme, que *de present* denant lo dit batlle comparaguessen per mostrar e verifficar [sic] la demande» 28v.4-7.

AN ASÒ: «e *an asò*, yo viu-lo venir» 42v.15 i 16; «e *an asò*, qe lo dit Guillemó qe aranquà lo coltel» 42v.14.

SOBRE AÇÒ: «e respòs, *sobre açò* lo dit Manera» 76v.3; «e aquest demanaren-los de part del rey les armes, les quals tenien. *Sobre açò*, que.ll dit Arnau Manera arrancà la sua spasa» 76v.25-27.

Consignam, encara, algunes locucions adverbials amb el mateix sentit:

TANTOST E DE PRESENT: «*E tantost e de present* alcunes bones perssones en la castió d'equels se oposaren» 28v.8 i 9.

CELLAVORS TANTOST, CSCRIT SALAVÒS TANTOST: «e *salavòs tantost*, dix lo dit Guillemó Rosseló» 40v.13.

ANAPRÉS E TENTOST (EN HAPRÉS E TANTOST): «*Enhaprés e tantost*, lc dit Bernat sí li tirà altre colp» 44v.9; «fèu posar lo sayal an la porte del dit Guillem des Pug, e *anaprés e tentost*, lo dit baïla per complir justia al dit Bernat» 69v.6-8.

DESPUYS E TANTOST: «*E despuys e tantost*, lo dit Jacme d'aquell se descorporà tirant-ssa hatràs» 54v.11 i 12.

SALAVORES E TENTOST: «e *salavores e tentost*, aquells s'acostaran» 53.7 i 8.

«una estona, un poc»:

UNA PESSA: «e aquí s'escaballaren *una pessa*» 63.32; «e ssalavòs afa raren-ssa a cabells e a barbes, e axis tingueran *una pessa*» 63.2 i 3.

POCH: «dir que *poch* avia pasat que.l viu pasar per la carera» 74v.8 i 9.

«al cap de poc temps»:

A POC (A POCH): «e *a poch*, ss'estach que vench lo regtor» 14v.6; «*a poch*, vench en Guillemó Carbó» 35.13; «e *a poc*, s'estach que vench .l seu fiyl» 36.18.

APRÉS A UN POCH: «*après a un poch*, que él que viu vanir lo batla» 73v.7.

A POCH TEMPS: «romàs en Berssalona, e puys, *a poch temps*, vendèsa e amanà muler de Berssalona» 18v.11 i 12.

A CAP DE PESSA: «e *a cab de pessa*, eylla sí ahuy gran braga» 14v.21 i 27; «*E a cab de pessa*, eyl sí u viu» 29v.1; «encara, sí.s n'anà clamar, k dit jueu, e *a cap de pessa*, danant la porta d'en Mateu Vergili lo dit Guillemó Rossayló sí s'estava» 51v.5-7.

«gradualment, poc a poc» DE POC EN POCH: «e de poc en poch eyls síls prengueran de noves injurioses» 25v.18 i 19.

«d'ara endavant»:

D'ESSI AVANT: «promatén, sots fa del dit sagrament e omanatja, qu'él d'essi avant no hoffendrà en Phalip Muntaner» 30v.2 i 3.

D'AQUÍ ANANT: «mpersò, us deym e us manam que'ls dits Jacme e Bernat d'aquí anant per aquesta rahó no inquietets» 77v.25-27.

«ja» JA (YA): «dichmanja, ja maty, a primo die jullii anno predicto» 22.24 i 25; «que I die, ja molt ha» 11.12 i 13; «anà entrò en case del senyor batlle, que ja colgat era, e puyt tornà-se'n» 36.11 i 12; «axí que isqueran a la porta e ja ffo tot passat» 67v.13; «Uldè, no vats que ya fas les vostres fets! Ara vaya que per sert ab justisia que yo vos en feré pinedra!» 69v.20 i 21; «pasava per la carera dient que li fes justisia, e lo dit batla que li raspòs que ya la li faya, e que agés l'ascrivà» 74v.21 i 22.

«molt temps» MOLT: «que I die, ja molt ha» 11.12 i 13; «molt havia que'll seny del ladre [havia] calat» 76.29.

«cap al temps present» ENSSÀ: «Per tot lo mes de marts proppassat ma daviau XLV sols, e despuys, ma davau la puge dell dit temps enssà!» 46v.10 i 11.

«en altre temps»:

QUONDAM: «La dona Machdallana, muler, quondam, d'en Ramon Cortey» 15.1.

SA ENTRÀS (SSANTRÀS O SA ENTRÈS): «en Jacme Arnau, sa entràs» 17.12 i 13; «Na Guiamona, muler qui fo d'en Jacme Ribellas, ssantràs» 17.23; «N'Andreu, muler d'en Pere da Qaralt, sa entrès, de la villa de Sineu» 17.8.

«entretant» ENTRETANT: «Entretant, sí vanc en Jacme Arbonès» 35.24 i 25; «Entretant, vench en Simon hortolà» 39.16; «Entretant, lo dit barber sí isqué a la sua porta molt furosement» 44.29.

«avui» VUY: «Vuy no e manjat sinó móres de romaguer» 29.5.

«demà» DEMÀ: «respòs que pell cap de Déu, que ell meneria demà vesprà la guayta» 77v.7 i 8.

«l'endemà» L'ENDAMÀ: «l'endamá, que fo dicmanja» 1v.6 i 7; «logat s'era per l'endamá a sagar» 44.6 i 7.

«a la nit»:

LA NIT: «Damanada entarogada si.s lavà son marit, *la nit*, dir que no» 71v.21 i 22.

DE NITS: «*de nits* anaven per la ville de Montuiri» 76.22 i 23.

D'altra banda, per a especificar l'hora en què s'havia esdevingut el fet objecte de la denúncia es feia d'acord amb la divisió cronològica normal a l'Edat Mitjana. I així tenim:

MATÍ «al matí»: «enaprés, que lo dimarts *matí* après vinent» 22v.2; «*dichmanja ja maty*, a primo *die julii anno predicto*» 22.24 i 25.

A ORA DE DESPERTADA (A ORA DA DESPARTADA) «a l'hora de llevar-se»: «dijous, a quatre de juliol *anno predicto*, a ora de despertada o aquèn entorn» 46.5 i 6; «diluns, que om coptave a V del present mes, que *ora da despertada* o aquèn entorn» 49.3 i 4; «Divenres, a ora de despertada, XXVII de satembra» 50v.11.

AL SOL HIXÉN «a la sortida del sol»: «diluns, que om comptave XVIII del mes d'egost, *anno a Nathivitate Domini M^oCCC^oLVIIII^o*, al *ssol hixén*»⁴² 58.2.4.

HA ORA DA TÈRCIA «cap a les nou del matí»: «dilluns, que hom coptava ha XVIII del mes d'agost, *anno a Nathivitate Domini MCCCLVIII*, ha ora da tèrcia o aquèn entorn» 53.1.3.

També, referint-se a la mateixa enquesta, apareix A ORA DE MIJA TÈRCIA: «diluns, a ora da mija tèrcia ho haquèn entorn» 58.10 i 11.

Referint-se a «l'hora de migdia» o «hora de dinar», tenim:

A ORA DE MIGDIA: «a ora de migdia» 71.8.

A ORA DE MIJORN: «divenras, a ora de mijorn ho aquèn entorn» 21v.8.

A ORA DE DINAR: «dimarts, *die anno predicto*, a ora de dinar o aquèn entorn» 20.3 i 4.

Quant a la part del dia des de l'hora baixa fins al cabvespre, tenim:

A ORA DE VESPRES «cap a les dues de l'hora baixa»: «dimarts, XXIII del present mes e any desús dit, a ora de vespres o aquèn entorn» 23.3 i 4; «diluns, *die et anno predicto*, ha hora de vespres tocades ho haquèn entorn» 46v.3 i 4.

⁴² És estrany que hom digni *al sol hixén*, quan de fet, algunes retxes més avall, referint-se al mateix fet hom diu que s'esdevingué a "hora de mija tèrcia" i, així mateix, en un altre lloc a "hora de tèrcia". En tot cas és ben clar que aquest fet tengué lloc durant les primeres hores del dia. A l'estiu, segons la cronometria romana, la tèrcia anava de 8 a 11 del matí.

Alguna enquesta, com és ara la 29.ª, ofereix un nombre prou abundós de formes, totes les quals alludeixen a la mateixa hora:

«dimecres, *die et anno predicto, a ora de seyn de vespres* o aquan antorn» 69.3 i 4; «anantes *de ora de vespres*» 69v.3; «anantes *de sayns de vespres*» 73.3; «anantes *de sayns de vespres* ho antorn aquals» 73.15 i 16; «dimecres, entorn *de ora de vespres*, a II de uytubri l'ay present» 73v.3 i 4; «entorn *a ora de vespres*, a II de vuytubri» 73v.11; «entorn *ora de vespres*» 73v.19 i 20; «dimecras, antorn *ora de sayns de vespres*» 74.5 i 6; «dimecres, *a hore de sayns de vespres*» 75.2 i 3; «*a ore de vespres*» 75.14.

Amb el sentit de «a posta de sol» tenim:

AL CAPVESPRA: «Enaprés, con vench *al cabvespra*, pres de posta de sol» 27.16 i 17.

A ORA DE POSTA DE SSOL (o POSTA DE SSOL): «dichmanja, *die anno predicto, a ora de posta de ssol* o aquèn entorn» 33.4 i 5; «Enaprés, lo dit die, après *posta de ssol*» 27.29 i 30; E asò era pres *posta de sol* o aquèn entorn» 29.5 i 6; «E con vench lo dit jorn, entorn *posta de ssol*» 29v.4.

ORA BAIXA: «E après, assats *ora baxa* 28.22.

SOL POST: «Enaprés, con vench al capvespra, entorn del *ssol post*» 28v.13 i 14.

Ja després de la posta de sol tenim «a la nit», en general:

AL VESPRA: «con venc *al vespra*, a ora del seny de la oració» 27v.23 i 24.

VESPRA: «dichmanja *vespra*, que om comtava XVI *die junii anno predicto*, a ora del seny de la horació ho haquèn entorn» 44.3 i 4; «dichmanja *vespra*, que om comptava a XXII del present mes e any demunt dit, a ora del seny del ladra ho aquèn entorn» 66.3 i 4; «dicmenge *vespra* proppasat» 76.3; «que ell meneria demà *vespra* la guayta» 77v.7 i 8.

A VESPRA (A VESPRA): «dimecres *a vespre*, entorn pasat ora del sey del ladra» 71.2 i 3; «dimecres *a vespre*, pasat ora del say dal ladra» 71v.8 i 9; «dimecres proppasat *a vespre*, a ora de pasat lo sayn dal ladra» 72.9 i 10.

ANIT: «dichmanja *anit*, que om coptava XVI del mes e any demunt dit, a ora del seny de la oració o aquèn entorn» 44.21-23; «dissabta *anit*, en lo canallar desús escrit, a ora del seny o aquèn entor[n]» 13.3 i 4; «dijous *anit, die anno predicto*, a ora del sseny del ladre callat» 34.3; «dijous *anit, die anno predicto*, passada ora del sseny del ladre» 34.19 i 20; «dimecras *anit*, a ora del seny ho aquèn entorn» 40.3.

A ORA DEL SENY DE LA ORACIÓ. El toc d'oració es feia al vespre per invitar els fidels a pregar per les ànimes del Purgatori o a saludar la Verge Maria:

«dix que con venc al vespra, a ora del seny de la oració, cyl viu vanir lo senyor batle» 27v.23 i 24; «dicmanja vespra, que om contave XVI *die junii anno predicto*, a ora del seny de la horació ho haquèn entorn» 44.3 i 4; «dichmanja anit, que om coptava XVI del mes e any demunt dit, a ora del seny de la oració o aquèn entorn» 44.21-23.

A ORA DEL SAY DAL PERDÓ. Era l'hora en què hom sopava i acte seguit hom anava a colgar-se:

«a ora del perdó ho aquèn entorn» 25.3 i 4; «Damanada entarogada quina ora sa colgà, dir a ora del say dal pardó» 71v.20 i 21; «dimecres proppasat, que con agé sopat, que de present se n'anà a pensar de sos àsans, e que estach alguna ora de la nit denant la porte d'en Polat e dins la casa d'en Polat, e tocat lo sey del perdó, que sa n'anà en son alberch e mès-sa al dit, que no.s lavà tro que.s fau jorn» 72.2-6; «que.n la dita ora cylla sí sopava ab la dona Moje, mara sua, [denant] la sua porta, de caragols, e aquí vench en Nicolau Bufi, prevera, qui avia sonat lo seny del perdó» 15.4-6.

A ORA DEL SENY DEL LADRE: Era el toc per a recollir-se, la gent, dins les cases per a passar la nit:

«dijous anit, *die anno predicto*, a ora del sseny del ladre callat» 34.3; «dijous a nit, *die anno predicto*, passada ora del sseny del ladre» 34.19 i 20; «dichmanja, que om comptava a XI del mes a any demunt dit, a ora del seny del ladra o aquèn entorn» 37v.3 i 4; «dimgenge a vespre, qe hom comptava a XI del dit mes, a hora del sey del ladre» 38.4 i 5; «dix qe hora del sey del ladra, qe és ver q.él e Arnau Domànech e en Gillemó Borel qe pertien de la poble e qe se n'anaven dormir al rafal d'en Pere Domànech» 38.19-21; «dimecres a nit, a ora del seny ho aquèn entorn» 40.3; «que hora del seyn del ladra, que fo dimecres, que hom comptave a V del mes de deembre» 40v.7 i 8; «dichmanja vespra, que om comptave a XXII del present mes e any demunt dit, a ora del seny del ladra ho aquèn entorn» 66.3 i 4; «dimecres a vespre, entorn pasat ora del sey del ladra» 71.2 i 3; «dimecres a vespre, pasat ora del say dal ladra, ela, astant en son lit» 71v.8 i 9; «dimecres proppasat a vespre, a ora de pasat lo sayn dal ladra» 72.9 i 10; «dicmenge a vespre proppasat, calat lo sany del ladre» 76v.20 i 21.

De ja ben entrada la nit trobam dues mencions, una referida a

L'HORA DE L'ESQUELLA DEL FOC DE CIUTAT, que devia tocar-se cap a mitjanit, després del seny del ladre, i una altra que es refereix explícitament a la MITJA NIT PASSADA:

HORA DE L'ASQUELLA DEL FOCII DE SIUTAT: «dicmenge vespre prop-pasat, *hora pasade de la d'asquella del foch de Ciutat*, so és a saber, que molt havia que ll seny del ladre [havia] calat» 76.27-29.

A HORA DE MIGANIT: «dimarts, a XXVIII del mes d'egost, *a hora de miganiit* pasada, que maltrataran n'Uget Marc» 32.1-3.

Adverbis de mode

«com (exclamatiu), de quina manera!» com: «E qu.és! Vosaltres voleu aver so del meu! Pel cap de Déu que aqí à, *com* na courà l'escana!» 27.10 i 11; «*Com* par que serches mal!» 40v.20 i 21.

«així» axí: «*e axí.s* ffèu» 37v.29; «En Jacme Arnau, sa entràs, que *axí* avia nom» 17.12 i 13.

«bé» BÉ o BEN. La primera forma es troba com a adverbí «autònom» o precedint un adjectiu. La segona forma s'usa precedint un adverbí: «*Bé* siau vengut!» 42.12 i 13; «*bé* aparia que aquels ofendra volgués» 29v.17 i 18; «que deguessen veura *bé* e daligentment les nafras» 15v.4 i 5; «no li pot *bé* sovanir» 25v.22.

Amb el sentit de «del tot»: «e aquest Arnau arancà *bé* la dita spasa» 77v.10 i 11.

Precedint un adjectiu: «era hom de bon tayl e *bé* català» 17.15 i 16; «*bé* català e bon om» 18v.11; «era beyl hom e *bé* català» 17v.14; «que era *bé* català» 18.7; «om bo e *bé* apariant» 17v.30.

Precedint un adverbí: «e *ben* luny ell hohí novajar» 47.24 i 25.

«millor» MILLS (MILS): «e dix que *mils* era ell batle que no lo dit Gabriel» 76v.27 i 28; «asxí con aquell qui volia braga, deshaxic's d'equell axí con *mills* pogué» 58.25 i 26.

«ensem»:

ENSEMPS (ENSEMPS, ENCEMPS): «*ensemps* ab lo discret en Bertomeu Ribes, batle» 29v.29 i 30; «viren vanir en Pericó Sera e n'Arnau Sera, frares del dit Jacme, *encemps* ab lo discret en Bertomeu Ribes» 29.8 i 9; «e ab lo senyor batle *encemps* a la presó lo manaren» 27v.11 i 12; «e

que.n Muntaner que y sobravenguera, e que ab aquells *ensemps* fayha braga e part» 53.9 i 10.

ENDESEMPS: «endosos *endemps* e cascú d'èls per lo tot, de grat en poder d'esta present cort ss'obligaren, convinens en bona ffa ab la present cort, que tota vegade que per la cort raquests na saran, en poder de la cort tornaran en Bernat Banat» 23v.16-19.

«tots dos junts, solidàriament»:

IN SSOLIDUM: «e de grat en poder d'esta present cort s'obligaren, *in ssolidum*, que tota vagada que per la cort raquests na ssaran, en poder da la cort tornaran en Jacmó Scra» 57.18-20.

CASCÚ PER LO TOT (O CASCÚ D'ÈLS PER LO TOT): «e da grat en poder d'esta present cort ss'obligaran, *cascuns d'èls per lo tot*, convinens en bona fa ab la present cort, que tota vagade que per la cort raquests na seran, en poder de la present cort tornaran, mort ho viu, en Hageg, sa-rein» 11v.12-15.

«dempeus» DENPEUS: «e salavòs lo dit Prats sa lavà *denpeus*» 25.23 i 24; «estant axí que staven *denpeus*» 56.21.

«en contra» CONTRE: «En cha, fill de cm cans, e vós ma vendreu *contre* e us ssou clamat de mi!» 49v.30 i 31.

«en veu alta»:

ALTA VEU (O ALTES VAUS): «e yl dit Guillemó sí cridà *alta veu* en Berenguer Holiver» 35v.22; «sí no.s fos tancada an una casa e no agés cridat *altres vaus* viafores» 71.14 i 15.

VIVA VEU: «que huí que en Bernat Rosayó gridava *viva veu*» 73.16 i 17.

«premeditadament»:

ACORDADEMENT (O AB COR DE PENSSA): «que.n Ssimon Carbonell, ortollà, de la paròquia de Muntuyri, sí *acordadement* e *ab cor de penssa* ab l'espase treta sus en lo cantó de la sua case del dit Carbonell agoytà en Guabriell Domànach» 58.4-6.

ACORDADE PENSSA: «lo dit Gillemó Rossalló sí li isqué, *acordade penssa*, ab l'espase treta» 40.6 i 7; «que.n Pericó Tona, prevera benifasiat en Ssanta Ullàlia de Mallorques, sí vinguera, *acordade penssa*» 34.3-5.

«a recules» ARERA CULLES: «e que.ll dit Guabriell sí dafugia al dit Symon, cuax *arera culles*» 58v.9 i 10.

«contra voluntat» OLTRA... VOLENTAT: «sodegaven les portes de les dones, *oltra lur voluntat*» 76.23.

«a primera vista» PRIMA FAS: «no content de les peraules [a] aquel dites per les dites bones perssones, segons que *prima fas* apararia per la resposta del dit Jacme» 28.9-11.

«delicadament, sense violència» TOT GINT: «e après sí vench en Pericó Tona, prevera, eyl qual li tocà en la porta, cuax *tot gint*, enpanyent» 35.14 i 15.

«corrents»:

A CÓS PET: «e puyt viu-los que giraren amunt, *a cós fet*» 39.5 i 6.

DE QOSE: En Monet Colel, anem *de qose* aval» 38.14.

A GRANS COSSES: «los quals dits III òmens tantost giraren cap, e a *grans cosses* se'n tornaren amunt» 37v.9 i 10.

CORENT: «cridà que tothom que.l sagís, e que ab moltas persones *corent* atès al viafòs» 73.24 i 25.

Hi ha alguns mots que tot i tenir la forma d'un adjectiu, en realitat provenen d'un adverbi de mode llatí i funcionen com a adverbis de mode en *ment*. Vegeu-los:

ESPACIAL «especialment»: «dix que no li aparía que y fos més per la I que per l'altre *espacial*, con sus al mig donà» 56v.6-8.

SEMBLANT «semblantment»: «e dix *semblant* del dit d'en Johan Llopis demunt dit» 41v.6 i 7.

VOLANTER «voluntàriament»: «li deya que li fes justísia portant I ascriptura an la mà, de què lo sènyer batla rasponc [sic] a él que *volanter* li farà justísia» 74v.9-11.

GENERAL «generalment»: «Damanat *general*, e dix que no» 50.30 i 31.

Hi ha els següents adverbis acabats en *ment*:

LEGAMENT: «e aquel *legament* fari» 21.12 i 13; «sí qu.ells sí.s colpagaven *legament*» 59v.9.

INJUSTAMENT: «XXV sols, que avets aüts de ma sogra per jornalls e macions *injustament*» 49v.1 i 2.

DESORDONADAMENT: «e lo dit jueu aquell *desordonadament* li respòs» 51v. 9 i 10.

IROSEMENT: «mugut de ffallonia, *irosement* cridà» 24.10 i 11.

IRADEMENT: «e assò *iradement* la I contre l'altre» 25v.20 i 21.

GENERALMENT: «E *generalment*, que ranuncia a cort de I dic e de III» 26v.29 i 30.

FUROSEMENT: «e tantost aquel ab balesta parada e ab dart enbagat sí vania *furosement*» 27v.4 i 5.

COVINEMENT: «sia *covinentment* enquest» 3.7.

FALONAMENT: «dix-li aquestes peraules *falonament*, a son vigares» 81.27.

CLARAMENT: «per sso con fo present a les dites coses viu e aubí *clarament*» 28.25 i 26.

BONAMENT: «per què cyl *bonament* veura no u poch» 29v.14 i 15.

DILIGENTMENT: «per què, ffo raquest al dit senyor batlle de les dites coscs eser *diligentment* enquest» 37v.17 i 18.

SEMBLANTMENT: «*Semblantment*, s'obligaren qe tota vagade qe per la cort raquests na saran, qe tornaran Arnau Domànach» 38v.15 i 16.

FORSÍVOLMENT: «vengé en Bernat Goyolons e el seu misatge e tolien-lo-li *forsívolment*» 42.5 i 6; «e amanà-se'n los bous del qoral *forsívolment* meys de peyora» 43.27 i 28.

LIGÍTYMAMENT: «lo discret senyor en Pere Domànach aquell demunt dit Franssesch Merty ffeu sitar *ligitymament*» 46.7 i 8.

PLESENTMENT: «en Guillem Rosalló presentà I proteste al batla, lo qual batla *plesentment* hoí» 69v.24 i 25.

SPACIALMENT: «faent encara menament al dit Prats *spacialment* e Bernat Pol que li aydasen a pendre les armes» 76v.6-8.

Hi ha un cas d'adverbi en *ment* concertat: «e aquells, los Sans Avan-gellis da Déu de lurs mans *corporalmens* [sic] tocats, juraran denant lo dit senyor batle» 15v.7-9.

Com és normal, quan se segueixen dos adverbis en *ment* la terminació del segon se suprimeix:

«dix a la dita dona que eylla.n mantia *alment e falssa*» 23.11 i 12; «ne hofendre'ls ffarà de dit ne de fet en les perssones ne béns d'aquells *irosement ne indegude*» 30v.4-6; «e con hi viu lo dit Maymó ell ssí vench molt *hirosement e furose* contre lo dit Maymó» 49.6 i 7; «atrobaren en Simon Carbonell e.n Guabriell Domànach, qui *forment e hirose* sa colpajaven» 58v.7 i 8; «ells hi atrobaren en Guabriell Domànach e.n Simon Carbonell, qui.s colpajaven molt *furosament e hirose*» 59.8 i 9.

D'altres locucions adverbials de manera són:

EN ALTRA MANERA «altrament»: «en Pericó Pons, *en altra manera* apclat Mosqari» 43v.1 i 2.

EN BON GUANY «en bon auguri»: «En bon hom, anau-vos-en *en bon guany*» 45.7 i 8.

EN BON.ORE «en bon auguri»: «Vet-an *en bon.ore*, fe ton prou! 40v.22.

EN BONA FA «amb bona intenció»: «convinens *en bona ffa* ab la present cort, que tota vagade que per la cort raquests na saran, en poder d'esta present cort tornaran en Simon Carbonell» 60.4-6.

EN CONTRARI «en contra»: «manam-vos que per la dite rahó no.l destrengats, si de nós altre manament no haviets *en contrari*» 78v.6 i 7.

EN SSOLÀS (o PER SOLÀS) «per diversió, per esbargiment»: «lo dit Jacme sí li dixera *en ssolàs*: «E qua aportes armes per mi?» 53.15 i 16; «pensant-sa que fos altre, qui *per solàs* li u dixés» 34.10 i 11.

SOTS COVINENSSA «sota conveni»: «eyl ssí anà en Ssen Mertý, e *ssots covinenssa* vané los dits porchs» 22v.1.

De vegades l'adverbi en *ment* és reforçat per l'adverbi *tot*: «e sala-vòs lo dit Banet *tot furosement* li dix que n mentia» 23.24 i 25.

O també amb *molt*: «eyl dit Banat aquel *molt furosement* sy dix e cridà bé dues o III vagades» 23v.5 i 6.

Són així mateix força nombroses les locucions adverbials de mode. D'entre aquestes n'hi ha que comencen per *a*:

A MENT (amb el verb *tenir* significa «fixar l'atenció en alguna cosa»: «tentost se'n tornà en case sua e no y tanch *a ment*». 54.17.

A SON VIGARES «segons el seu parer»: «dix-li aquestes peraules falonament, *a son vigares*» 81.27.

A MANERA D'ESTOCH: «ferint amb la punta de l'arma»: «cnhaprés e tantost, lo dit Bernat si li tirà altre colp *a manera d'estoch* e aquel Pascual nafrà en lo bras sinestre» 44v.9 i 10.

D'altres comencen per *de*:

DE SERT «certament, del cert»: «dix que moltes persones hi viu, mas *de sert* no poria dir e qui són ne qui no» 54.19 i 20.

DE PLA (DA PLA). No sabem si es refereix a «de ple» o «de pla»: «e aquí quel maltractaran ab péras e ab ristoladas e b espazadas *de pla* tant e tan fort» 32.7 i 8; «e viu que aquell, estans abrassats, li'n donava *da pla*, o foren dos o tres colps» 54v.8 i 9.

DA GRAT «voluntàriament»: «e *da grat* en poder d'esta present cort ss'obligaran, cascuns d'èls per lo tot» 11v.12 i 13.

DE POC EN POC «a poc a poc, lentament»: «e *de poc en poch* eyls si.s prengueran de noves injurioscs» 25v.18 i 19.

DE PERAULE «verbalment»: «sens que.l dit Bernat *de peraule* ne de fet no l'enjuriave en res» 45v.18 i 19.

Adverbis de quantitat

«quant» (interrogatiu) CUANT: «Intorogat fo e *quant* pot aver que eyl l'à vist en Ssineu, e dix que més de XXXV anys ha passats» 18v.13-15.

«molt»:

MOLT: «que I dic, ja *molt* ha» 11.12 i 13; «e pels cabeyls lo garbajà *molt* e assats» 21.14; «Entretant, lo dit barber si isqué a la sua porta *molt* furosement» 44.29; «e con hi viu lo dit Maymó ell ssí vench *molt* hirosement e furose contre lo dit Maymó» 49.6 i 7; «*molt* havia que.ll seny del ladre [havia] calat» 76.29; «sa maravallava *molt* con aytals peraulas d'equel dites eran estades» 17.19 i 20.

Hi ha un cas de *molt*, concertat amb l'adjectiu modificat: «e.l dit Prats tania puyal tret, *molts* [sic] irats e furoses la I en contre l'altre» 25v.11 i 12.

FORT: «per què la dita Guiamona dix que.s maravallava *fort* de les peraulles a aquel dit Frenssesch dites» 17v.19 i 20.

TOT, davant adverbí de manera acabat en *ment*: «e salavòs lo dit Banet *tot* furosement li dix que.n mentia» 23.24 i 25.

«tant»:

AYTANT: «e aquells ab la verga que tania donà he la I e a l'altra, e aquells pertí *aytant* con poch» 54.11 i 12.

TANT (o TAN, quan precedeix un adjectiu o un altre adverbí): «sènyer, veus assí la mia, que no val *tant*!» 76v.16; «e dix eyl *tant* eser torbat d'equels a partir, que eyl no poch veura si les avien tretes o no» 26.5-7; «e de poc en poch eyls si.s prengueran de noves injurioses, *tant* e *tant* que eyls si.s lavaren» 25v.18 i 19.

«tan» TAN (TEN): «e lo dit Maymó li respòs que no havia son para de *tan* bons cans, fills da cans nodrits» 49v.3 i 4; «E què fets aquí, e con sou *tan* *pech*...» 14v.7; «E Santa Maria, *ten* gran alquayt cuidau vos eser, qe pel qul de Déu, qe sí faria negex a vós!» 42v.11 i 12; «e

aquí que'l maltractaran ab peras e ab ristoladas e b espazadas de pla tant e *tan* fort fins a hopta de mort, que'l gitaran an tera» 32.7-9.

«bastant, prou» ASSATS (ASATS): «e pels cabeyls lo garbajà molt e *assats*» 21.14; «Cridats *asats*!» 77v.14.

«més»:

MÉS: «Intorogat si era malvolent de naguna de les parts ne *més* amich de la I que de l'altre» 39.21 i 22; «Demanat si lo dit Muntaner tirava *més* ha la I d'equells que a l'altre, e dix que no li aparia que y fos *més* per la I que per l'altre espacial» 56v.5-7; «No ajuts por, que *més* faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esgleya, que vós ab vostra spase!» 14v.8 i 9; «Intorogat fo e quant pot aver que eyl l'à vist en Ssincu, e dix que *més* de XXXV anys ha passats» 18v.13-15.

PUS: «mas no sab lo comanssador ne'l *pus* culpable qual és» 26.4 i 5; «Intorogat si era malvolent de naguna de les parts ne *més* amich de la I que de l'altre, e dix que no era *pus* malvolent ne *pus* amich de la I que l'altra» 39.21-23; «e als aquel no feu ne *pus* nol tocà» 21v.4; «Als dix *pus* anant no ssaber» 56v.26.

«sens altre»:

SOLAMENT: «e dix ssobre aquella no eser ver sso que an aquella ssa contén, sinó *ssolament* que lo dit jorn e ora lo dit Jacme sí's pertí de la cort» 29v.21-23.

TAN SOLAMENT: «dix sobre aquella *tan solament* sso saber» 15.12.

SOL: «E *sol* gosau-la tocar!» 44.12.

«gairebé»:

QUAX (CUAX): «e viu que'll dit Guabriell sí daffugiha aquell *quax* arera cullas» 59.10 i 11; «anà ves la sua abitació, e *quax* encontinent lo dit Jacme retornà ab balesta» 28.18 i 19; «eyl qual li tocà en la porta, *cuax* tot gint, enpanyent» 35.15; «sí que lla dita dona *quax* n'ach paor» 45v.9; «auhí cridar e braga defora en la carera, *cuax* denant la porta d'en Bernat Pol» 54.4 i 5; «E après vin que'l demunt dit Pericó Paliser *cuax* a mantinent sí tirà lo dart al dit Jacme Sera» 56v.14 i 15; «e, *cuax* tota nua, sa feu a la sua porta» 67v.4 i 5.

PRES DE: «e ab la barba *pres de* tota blancha» 18.18 i 19.

«ben bé, devers»:

BEN: «e asò hahuí dir al dit Bernat *ben* dues vagades» 44v.24 i 25.

BÉ: «dix e cridà *bé* dues o III vagades» 23v.5 i 6.

ENTORN: «e assò li dix *entorn* dues vagades» 45.8.

Podem consignar encara les següents locucions adverbials:

«poc menys» *POCH MENYS*: «E com! Taniu-nos per enbriachs?, e que'l dit Prats dixera: «*Poch menys!*» 25.21 i 22.

«un poc»:

I POC (o *HU POC*): «e con los dits Guillemó Tàpies e Pericó foren pres del cantó, *I poc* abans detràs lo cantó sí isqué n'Arnau Domànach» 39.7-9; «e con foren *I poch* avant, ves la case d'en Ramon Ruplà» 40.19 i 20; «que diluns, a hora de miga nit passada, que hi vagera hòmens a *I prat*, *hu poc* aval d'en Gosalbo» 32.6 i 7.

ALCUNA COSE: «Damanat qual té per pus culpable d'aquells, e dix que ell té *alcuna cose* per pus culpable lo dit Guillemó» 63.6 i 7.

«enterament» *DEL TOT*: «e viu que'n Tona sí tania l'espase *del tot* treta» 25v.10 i 11.

«ni més ni menys»:

SENS PUS E SENS MÉS: «dix sobre aquella tan solament sso saber: que'n lo tastamoni de na Machdalana, fiylla ssua, ssa contén, *sens pus e sens més*» 15.12-14.

SSENS MÉS NE MENYS: «e dix sobre aquela eser ver tot sso e cuant en lo demunt dit testimoni d'en Bernat Gonyalons contengut és, *ssens més ne menys*» 31v.4-6.

SENS MÉS O MENYS: «dix ssobre aquella escr ver tot so e cuant en lo testamoni d'en Guarau Viguat s.contangut, *sens més o menys*» 40v.2-4.

«poc més o menys»:

POC MÉS O MENYS (*POCH MÉS O MANYS*): «e dix con aquel temps, del qual à entorn XXXV anys, *poch més o manyes*» 17.11 i 12; «e assats de l'altària del dit Francesc, *poc més o menys*» 18v.22 i 23.

POCH MÉS O POC MENYS: «dicmenge vespra proppasat, en la devant dite hora, *poch més o poch menys*» 77.22 i 23.

La forma *TOT* davant un adjectiu (amb el qual concorda) té també valor adverbial i significa «completament»: «e, cuax *tota* nua, sa feu a la sua porta» 67v.4 i 5; «ja era veyl e ab la barba pres de *tota* blancha» 18.18 i 19.

Té un valor intensiu davant un numeral cardinal, i en reforça la idea de totalitat: «e tornaren-se'n *tots* tresses» 38.24.

De vegades el numeral pren també la terminació del plural corresponent: «e parlant *tots* tressos sí veran axir *I* hom de dins l'alberch del rector» 40v. 9 i 10.

Adverbis d'ordre

«primerament» PRIMER: «Lo dia e any desús dits, lo discret en Pere Domènech, batle reyal en Muntuyri, mana a.n Jacme Matós, de la dita perròquia, que d'essí per diemenge tot jorn *primer* vinent tornarà en poder de la present cort en Pere Porta, de la dita perròquia» 80v.2-5; «e con tornà lo dit fadrí ab lo vi, sí passà *primer*» 35v.19; «cuytà's *primer*, e con fo avant el trobà en Gillemó Tàpies» 38.28 i 29; «Arnau Domènech sa cuytà *primer*» 38.9.

«abans»:

ANANS: «dient que *anans* sie convangut lo principall que la fermanssa» 78.18 i 19.

ANANSES: «e.l dit Pericó *ananses* girà's e sí li respòs» 53v.5 i 6.

ABANS: «diu que *abans* sie destret lo prinnssipal que la fermanssa» 11v.17 i 18.

ANBANS: «E d'equí, que ranunciaren a lla ley e franquese de Mallorques, en la qual sa contén que *anbans* sia destrat lo principal que la fermanssa» 23v.22-24.

«després»:

APRÉS: «enaprés, que lo dimarts matí *après* vinent que lo dit Moscarí sí sse'n manà los porchs en Ssen Mertý» 22v.2 i 3.

ANAPRÉS: «mas emperò *enaprés*, dix lo dit Jacme que eyl res no à venut» 22v.3 i 4.

«igualment, endemés, a més»:

DESPUYS: «Per tot lo mes de marts proppassat ma davíau XLV sols, e, *despuys*, ma davau la puge dell dit temps enssà!» 46v.10 i 11.

ENCARA: «Encara, *despuys*, lo dit Pericó Tona sí deya al dit Guillemó Rosseylló» 34v.6 i 7; «eh ratudes les cartes de la donació q.n fèu, *encara*, dix lo dit Jacme» 29.4 i 5; «e.l dit Banet, *encara*, li dix furosement» 23.26.

ENCARA MÉS: «Encara més, renunciaren a la ley e frenquesa de Mallorques, en la qual ssa contén que *anbans* sia convengut lo principal que la fermansse» 30.19-21.

HOC ENCARA: «lo dit Arnau Sa Manera respòs que pell cap de Déu, que ell meneria demà vespra la guayta e no lo dit testimoni. *Hoc encara*, que ell era cort o tinentloch de batle e no lo dit Domènech» 77v.7-9.

NO RES MENYS: «e *no res menys*, que li donà de grans punyades per la cara» 20.14 i 15; «e.n tera l'endorochà, e *no res menys*, ab punys e ab

peus aquel legament fari» 21.13 i 14; «ans los dits porchs comanats ha al dit Moscarí, e *no res menys*, I sua somera, que avia comanade ha en I oma de Sineu» 22v.5 i 6; «e ssosmas a fer dret en poder d'esta present cort e a sags d'equella. E *no res menys*, que ranuncia a la ley e franquesa de Mallorques» 22v.20-22; «dix a la dita dona que cylla.n mantia alment e falssa a guise d'al bassa [sic] merdosa q.ella era, e *no res menys*, li dix moltes de villanies» 23.11-13.

«per fi» FINALMENT: «*Finalment*, que.ll dit Manera arranchà la sua spasa» 76.13; «*Finalment*, que ell viu e hoy lo dit Pulí Brondo» 81v.11 i 12.

Adverbis d'afirmació, de negació i de dubte

D'afirmació.

«sí»:

HOCH (OCH): «Damanat ell si viu que.ll dit Bernat Vergili digués a I ffill d'en Bernat Tona: «Tonet, yo't daré VI diners e ve'm a Muntuyri, e digues en Magaluf esdantagat e digues-ly que venga assý, que sson para lo voll», e dix que *och*» 50.2-5; «Damanat si u viu negú, e dix que *och*» 51.26; «lo dit Jacme sí li dixera en ssolàs: «E qua aportes arnes per mi?», e.ll dit Pericó Paliscr sí respòs: «E com! Volls-na?», e aquell respòs dién: «*Hoch!*» 53.15-17.

«sí» (com a simple reforç afirmatiu):

sí: «e après *sí* y corec lo rector» 14v.15 i 16; «e puys ella viu que.l ractor *sí* se'n manava en Buñi» 14v.17 i 18; «e a cab de pessa, cylla *sí* ahuy gran braga» 14v.26 i 27; «que.n la dita ora cylla *sí* sopava ab la dona Moje» 15.4; «e après *sí* vanch lo regtor, qui.l gridà, e anaren-se'n, e salavòs ellas *sí* tancaran les portes» 15.7 i 8; «e de poc en poch eyls *sí.s* prengueran de noves injurioses, tant e tant que eyls *sí.s* lavaren» 25v.18 i 19; «E dementre saltà I paret la balesta *sí.s* dessarà per si matexa, eytantost *sí* aramí dart, e tentost lo dit Guillemó *sí* li corech al dart» 27v.8-10.

També, com a reforç afirmatiu tenim un exemple de *sí... pas*, amb aquest darrer element encara no totalment gramaticalitzat:

«lo dit Simon sí dixera al dit Guabriell: «En Guabriell, vós m'aveu manjada la mia porsella!» e.l dit Guabriell li respòs: «Sertas, no e pas!» e.l dit Ssimon sí tornà e li dix: «Sertas, *sí* aveu *pas!*» 59v.4-7.

Hi ha, així mateix, un sol exemple de *pur* com a reforç afirmatiu: ⁴³ PUR: «lo ca de l'ortolla síls ludrà, e l'ortolla, qui los huxava lo ca, e.l los amatia, e.yl ca *pur* s'acostava a e.yls» 21v.12-14.

«certament, és clar»:

BEN: «no saràs *ben* mon amich!» 40v.24.

BANSSÉ: ⁴⁴ «E qu.és! Ab lo quoltell vos laxau anar a la mia cadella!», e lo dit Pascual li respòs: «*Ban/ssé*, que ab queshacom m'é yo a daffendra de la cadella!» 44.30 i 31 i 44v.1.

SERTAS: «En Guabriel, vós m'aveu manjada la mia porsella!», e.l dit Guabriel li respòs: «*Sertas*, no e pas!», e.l dit Ssimon sí tornà e li dix: «*Sertas*, sí aveu pas!» 59v.5-7.

PER SERT: «li respòs dient que *per sert* qu.ell sa defandria de la cadella» 44.12 i 13; «Ara vaya que *per sert* ab justísia que yo vos en feré pinedra!» 69v.20 i 21.

«també, igualment»:

TAMBÉ: «estave en la plassa mirant I joch de taulles ab lo dit Magaluf, qi y *també* lo mirava» 46v.29 i 30.

AYTAMBÉ (AYTANBÉ, EYTAMBÉ): «e.l dit jueu *aytambé* donà aquell, e ssalavòs afararen-ssa a cabells e a barbes» 63.2 i 3; «isque en Guillemó Boreyl, del dit loch, nabot del dit Arnau, *aytanbé* ab l'espase treta» 37v.14 i 15; «qui *aytambé* estave ab lo dit Guabriel» 38v.22 i 39.1; «qui *eytambé* li vench ab coltell tret» 47v.17 i 18.

NEGEX: «E Santa Maria, ten gran alquayt cuidau vos eser, qe pel qul de Déu, qe sí faria *negex* a vós!» 42v.11 i 12.

«inclús, fins i tot»:

E TOT: «ab les espases tretas laxan-ssa anar al dit Moxí ab les dites espases, tirant-les aquelles per ausiura-los aquell e.ls seus infans, e muller e tot» 66.8 i 9.

⁴³ Viu encara a Girona (*pu*), sigui per a rectificar un concepte expressat anteriorment o, així mateix, com a reforç afirmatiu o negatiu. Cf. JOAN SERRA i F. DE B. MOLL: *Materials dialectològics comentats*, AORLI, vol. V, 1937, 238. També a Cerdanya, segons R. VOLART: *Veus del català de Cerdanya*, BDC, (Barcelona 1914), 56, però en el sentit de "per això, no obstant, a pesar" o "a la fi, finalment", "també".

⁴⁴ *bensé* és sens dubte el precedent del *benenes* actual de Menorca ("després de tot, al cap i a la fi") o com a simple reforç afirmatiu "per supost, per descomptat, segurament". Cf. DCVB s.v. *benenes* i l'apartat del *Lèxic comú*.

Vegeu-ne un altre exemple, uns anys més modern, extret del mateix arxiu monàstic:

"E lavores lo dit juheu respòs e dix: "e que endarrocar-m'heu s'alberch demunt. *Bensé!*" e aquest dix que no u faria" (14-111-1383) vol.21, f.51.

De negació.

«no»:

NO: en posició final de frase:

«Intorogat si era pregat ne sobornat per fer lo dit tastamoni, e dix que no» 11v.9 i 10; «Intorgat [sic] si li paric que degué eser estat moro ne catiu de nuyl hom, ne si u agués auhít dir, e dix que no» 18v.9 i 10; «Damanat si era istruhít ne pregat ne sobornat per fer lo dit tastamoni, e dix que no» 35.7 i 8.

Precedint el verb:

«Pus que no.n vol fer dret lo batle, cridats, donques, viaffore!» 75.23 i 24; «Enaprés, no sasava de dir» 34.14; «dix ssobre aquella no eser ver sso que an aquella ssa contén» 29v.21 i 22; «c als aquel no fèu ne pus no.l tocà» 21v.4; «dix que no era pus malvolent ne pus amich de la I que de l'altra» 39.22 i 23; «c aquest Pulí Brondo que brocà la mule en què cavalcave, e dix que no volia res fer» 81.15 i 16.

Apareixen també alguns casos de la forma NON:

«Axiu d'equy, que veus aquy òmens, non ssé qis ssón!» 14v.12.

Precedint formes pronominals:

«dix que no u poch bé escusir» 29v.12; «per què cyl bonament veura no u poch» 29v.14 i 15; «Als dix que no y ssab» 29v.18; «e dix que nuyl temps eyla no u hahuy dir a nulla perssone del món» 17v.11 i 12; «no u hahuí sinó I vagade» 23v.11; «no li pot bé sovanir ny poch tanir a ment» 25v.22 i 23; «dix que de tot assò no n'à mamòria ne li'n racorda res» 54.15 i 16.

Precedint un adjectiu o un participi en funció adjectiva:

«no content de les peraules [a] aquel dites per les dites bones perssones» 28.9 i 10; «con per alsuns bons hòmens de la ville de Montuiri fos stade feta clamor a aquell Gabriel de alsuns hòmens no coneguts, qui de nits anaven per la ville de Montuiri» 76.20-23.

Precedint les formes d'indefinites NEGUNES o RES:

«Intorogat fo e eyl ne son para ne sson frara quines armes tanien, e dix que no nagunes, sinó quoltels de tayl» 13v.22 i 23; dix ssobre aquella no res ssaber» 67.11 i 12; «dix sobre aqueles sagon que lo dit Thomàs Vilaür ha deposat, no res tolt ni res anedit» 77.15 i 16.

Hi ha també alguns casos de NO... PAS com a reforç negatiu amb l'element PAS encara no totalment gramaticalitzat:

«lo dit Simon sí dixerá al dit Guabriell: «En Guabriell, vós m'aveu manjada la mia porsella!», e.l dit Guabriell li respòs: «Sertas, no e pas!»

59v.4-6; «e.yl sí.s cuytà e anà ves lo dit Jacme, dient-li: «No sia pas, à la cort!» 29v.10 i 11.

Però, algunes línies més enrere: «No sia, no sia, à lla cort!» 29.16 i 17.

«tampoc»:

AYTAMPOC: «no.s sab si tyrà péra ho pilota, ne no poch *aytanpoch* escusir a qui la tirà ne a qui no» 55v.14 i 15; «e dix que no u vaé, qui les tirava, ne u hahuí dir *aytanpoch*» 55v.27 i 28.

«gens»:

GENS: «e.yl dit Jacme *gens* per les peraules del senyor batle no s'estava d'etanssar-ssa aquels per ofendre'ls» 27v.7 i 8.

Encara, cal citar els casos de RES, NULL HOM, NULLA PERSONA, NULL TEMPS, NEGÚ, els quals en esser negatius exigeixen la partícula *no*. Vegueu l'apartat corresponent d'*Els pronomes indefinits* (p. 245).

De dubte.

«potser»:

PONER: «desau-vos vosaltres detràs lo cantó e yo ffer-m'c avayl, e vauré qui són, que ssi us vayan molts ffugirien, *poder!*» 37v.28 i 29.

LES PREPOSICIONS

Preposicions àtones

A (E): Indica la situació on hom està o on s'esdevé el fet:

«qu.ell saya *e.ll* portal d'en Pere Bertolí» 53.14; «e con fo *al* cantó de les vinyes» 33.8; «près la infanta e assech-ssa *al* portal» 11.17; «s'haturà *a* la porta d'en Guillemó Rossaylló» 35v.20; «per sso con fo present *a* les dites coses» 28.25 i 26; «totes les dones qui estan *al* carer» 51.26 i 27; «e auhí cridar *a* la casc d'en Moxí» 67v.12; «e con ffo *a* la plassa» 45.15; «és ver que.ll veyà escriura e star *a* la cort» 59.14; «avia caragada I axavagade de paylla d'ordi *a* Les Donades de so d'en Ribcs» 21v.9 i 10; «vagera hòmens *a* I prat» 32.6 i 7; «ell e.n Guillem Roffal sí ss'estaven *al* mirador de la cortera» 58v.4; «astava ab sa mare *e* I casa» 72.10; «e.yl cantó de l'alberch» 14v.25; «e con fo *a* la era» 23.19 i 20; «E con ffo lo dit Pericó *a* la cort» 29.28; «e con fo *al* prat» 33.6.

Direcció envers la qual té lloc el moviment:

«a la presó lo manaren» 27v.11 i 12; «lo dit Rovira sí anà a la salla» 34v.22; «Entretant, lo dit barber sí isqué a la sua porta molt furosement» 44.29; «e venc ves mi furossament a les cases de les coves» 43.13; «Coreu a la porta d'en Rosseyó» 35.1; «e que anà-sa'n a l'ascrivà» 74v.11; «que vaja al coral de la hajustaya» 19.5 i 6; «se n'anaven dormir al rafal d'en Pere Domànech» 38.20 i 21; «és ver que él se n'anava a.l seu rafal» 42.10; «era pertit de case son ssenyor, anant als bous per abcurar» 33.5 i 6; «e con los ach meses e.l coral» 42.4 i 5; «anant al forn que hoí na Frau» 71.18 i 19.

En alguns casos introdueix el CD:

«Tremít a ton fill en Magaluf que.t vènga aydar» 50v.7; «eyl ssí viu a I ssarayn apallat Haxec» 11.18; «Manlevà en Jacme Prats an Arnau Se Manera demunt dit» 78.15.

En construccions que indiquen reciprocitat:

«E tantost posaren les mans a les espases la I a l'altre» 59v.8.

Introdueix normalment el CI, excepte quan aquest és un pronom feble:

«damanà perdó al dit para seu» 15v.22; «vané los dits porchs e.n Pere Moscari» 22v.1 i 2; «Danunciat ffo al senyor an Pere Trobat» 11.1; «donà I enpanta al dit jueu» 21v.3; «sí que.n cuydà donar a la dona muller del dit Bernat» 45v.8 i 9; «Intorogat fo ssi viu ne ssab que son para ne son frara ffessen nangun colp e la perssona d'aquels, e dix que no u viu» 13v.19 i 20; «donà gran pedrada ha I ca del dit Simon» 21v.1 i 2; «hahuí dir a uns e altres que.n Muntaner l'avia tirada» 56v.25 i 26; «los dits porchs comanats ha al dit Moscari» 22v.5; «dix que hahuí dir a na Mergalida, serventa d'en Bernat Vert, que y avia trobades dues pilotes en la carera» 54v.32 i 33; «e aramí lo puny al dit juen e aquell a ell» 63.27 i 28; «dix que u hahuí dir a la dona Elichssèn» 47.7 i 8; «e digues e.l ca fill de ca, en Magaluf ben Maymó, que vènga assí» 49.12 i 13; «Yo daré e.n Tonet quatre diners» 50v.8 i 9; «que.ll caparó viu que quesach del cab al dit Muntaner» 56v.13 i 14; «manave a les gens qui y eran que aquell prenguessen» 59.15 i 16; «E lo dit Pascual sí aranchà lo seu coltell volent donar a la cadella» 45v.7 i 8; «Intorogat e qui li donà a eyl en l'uyll» 13v.14 i 15; «Demanat si.s penssa a qui la tirà, e dix axò no saber» 55v.15 i 16; «ne no poch aytanpoch escusir a qui la tirà ne a qui no» 55v.14 i 15; «no ssabent a qui u deya» 55v.11; «no poria bé escosir a qual donava d'emdosos» 54v.19 i 20; «Yo no.t són tangut, que tu est tangut a mi» 31.10 i 11; «E qués! Tu l'as a mi feta,

equesta vilania!» 31.16 i 17; «pel qual de Déu, qe sí faria negex a vós!» 42v.12; «e comet-lo ha vós!» 59v.17 i 18; «per lo dit Berenguer Parató a eyl ffeta» 31v.7.

L'escrivà D empra alguns casos sense contracció:

«lo dit senyor batle, qui present era, dix a al dit Pulí Brondo» 81.11 i 12; «menave a els saigs que li tolguesen la spasa» 77v.11 i 12.

Remarqueu també la construcció A EN introduint un CI:

«e, no res menys, I sua somera que avia comanade ha en I oma de Sineu» 22v.5 i 6.

Alguns exemples apareixen sense preposició:

«e con lo dit Guillemó se'n tornava, aquel donà la dit Elicssèn dos pans» 15v.22 i 23; «lo dit Guillemó aquell dit jueu tirà I péra» 51.22 i 23; «tu as ffet lo mal aquells fadrins» 51v.8 i 9.

De vegades té un sentit d'aproximació al substantiu que li segueix:

«dix eser ver que lo dit Simon Tàpies estava a lla mort» 15v.20 i 21.

Indicant el terme del moviment, tant en sentit temporal com local:

«ranunciant a cort de I die e de III e a ferma de dret e a payores a X dies, spay de ssity a quatre mesos» 23v.21 i 22; «del qual donà gran colp a la porta» 34.12.

Indicant l'objecte o, en general, el terme de l'activitat:

«an asò va-li saqudir l'aguyade e donà-me'n al musqla» 43.17 i 18; «e lo dit Bernat Goyolons aranquà lo puyal e matinent donà-me'n al pits» 43.25 i 26; «e ssalavòs afararen-ssa a cabells e a barbes» 63.2 i 3; «E tantost posaren les mans a les espases» 59v.8; «sí corach a I brujó» 63.29; «sy corach a una lanssa» 63.30; «sí.s lavà posant la mà al seu puyal» 25.9; l'avia farit al caparó que tania al cap» 54v.30 i 31; «lo dit Guillemó Rossaylló tantost sa clinà ha una péra» 62v.2 i 3.

Indicant l'objecte o finalitat de l'acció:

«isque de la ssalla del rector e ab un fadrí anant a vi en so d'en Loret» 35v.6 i 7; «aquest testimoni anave a guayte ab lo dit Gabriell Domènech» 77.23 i 24; «se n'anà a pensar de sos àsans» 72.2 i 3.

De vegades, però, no hi apareix la preposició:

«heren anats voure I asc» 78.4; «sse n'anaven per lur camí al raffal d'en Pere Domànach colgar-sse» 37v.23 i 24.

Equival a «per a» en:

«e.l dit Jacmó Sera sí dixera: «E qui ych va ab dart en sa mà per villa?», e.l dit Pericó sí li res/posera: «E com! Volls-na?, e.l dit Jacme li dix: «A tu és!» 54.27 i 28 i 54v.1.

Té sentit causal *en*:

«*a* prechs e interessos de alcunes notables e bones persones hajam ramès lo crim *a* n'Arnau Se Manera» 78v.14 i 15.

Alguns verbs es construeixen amb un complement introduït per aquesta preposició:

«no poch bé tanir *a* ment a les peraules» 50.14 i 15; «tentost se'n tornà en case sua e no y tanch *a* ment» 54.17; «ranunciaran *a* la ley e franquesa de Mallorques» 11v.16 i 17; «ranuncia *a* dret e *a* for de sa juradichció» 11v.18 i 19; «ssotsmat-ssa *a* fer dret» 11v.19; «aydava *a* batre en Pere batiat» 23v.3; «ranunciant *a* cort de I die e de III e *a* ferma de dret e *a* payores» 23v.21 i 22; «ranunciaren *a* totes gràcias e rameys del senyor rey» 41.9; «en Monat Colel, qui aytanbéyls aydà *a* depertir» 39.18 i 19; «e no avien qui'lls aydàs *a* caragar» 50v.6; «que li aydasen *a* pendre les armes» 76v.7 i 8.

La preposició *a* intervé també en la formació de nombroses locucions adverbials i conjuncionals, perifrasis verbals, etc. Vegeu-ne l'exemplificació a l'apartat corresponent.

AB: expressa l'instrument o mitjà material:

«e aquí que'l maltractaran *ab* péras e *ab* ristoladas» 32.7 i 8; «e aquell donà da grans colps *ab* punys e *ab* mans per la perssone del dit Hissach» 51.6 i 7; «li donà *ab* lo corn de la ssària» 63v.12; «saltaven *ab* bestons» 62v.20; «saltaven *ab* brujons» 63.21 i 22; «li donà *ab* colp de lanssa en la mà» 14.9; «més faria yo *ab* aquest bastó de la clau de l'esgleya, que vós *ab* vostra spase!» 14v.8 i 9; «con *ab* colteyl dar no li poch» 20.15 i 16; «travà l'ase *ab* lo cabestre» 21.6; «e, no res menys, *ab* punys e *ab* peus aquel legament fari» 21.13 i 14; «donà abatayons *ab* dos darts» 31.14 i 15; «Ban/ssé, que *ab* queshacom m'é yo a daffendra de la cadella!» 44.31 i 44v.1; «e que lo dit Bernat li donà *ab* unas coragades» 50v.15; «li donà en lo bras sinestra on lo dit Jacme tania lo manto *ab* què'l ssa parà» 56v.15 i 16.

Remarqueu també la construcció *ambdosos* amb aquesta mateixa preposició: «e *abdosos* sos punys, ell sí donà al [sic] brassos» 63.25 i 26.

Expressant companyia:

«e aquí bagueran *ab* d'altres molts» 11v.5 i 6; «estava *ab* en Guillemó Rossaylló» 34.20; «ajustà *ab* si III hòmens» 76.24; «estava en case ssua *ab* ssa muller e *ab* ssa ssogra e *ab* ssos infans» 66.5 i 6; «estant *ab* aquells jóvens, qui saltaven *ab* brujons» 63.21 i 22; «era en la taverna del dit

Bertomeu Boreyl *ab* lo dit Hageg» 11v.4 i 5; «janglava *ab* ellas» 14v.6; «colgade era *ab* sson marit» 67.16; «sopava *ab* la dona Moje» 15.4; «e lo qual dit metja *ab* los desús dits pròmens» 15v.5 i 6.

Amb valor modal o causal:

«e après, aquel per en Mateu Vergili, corador fiscal, *ab* sso de trompata bandajar-lo fèu» 46.8-10; «lo dit corador requeri al dit senyor batle de peraule, e ancara *ab* protestació, que el lo n'affrontava» 81.16 i 17; «era dins case sua *ab* la porta tancade» 67v.10 i 11; «dix *ab* menasses al dit Mateu Vergili que.s fes denant, si lli volia tolra» 81.9 i 10; «Uldè, no vats que ya fas los vostres fets! Ara vaya que per sert *ab* justisia que yo vos en feré pinedral» 69v.20 i 21.

Expressant acció o relació recíproca:

«Intorogat fo eyl's ne algú d'eyl's si avien malvolenssa *ab* regtor o *ab* en Bufi ne *ab* alcú d'aquels, e dix que no» 14.17 i 18; «Intorogade eylla si conaxia aquels qui avien la braga *ab* los dits Tàpies, e dix que no» 14v.29 i 30; «e aquí.s raonà *ab* ellas una pessa» 15.6 i 7; «convinent en bona fa *ab* la present cort» 15.17 i 18; «e viu que sa muler que ss'aperantave *ab* en Berenguer d'Ortha» 18.28 i 29; «Intorogat e si la dita dona ach contrast *ab* el» 24.7; «ach contrast e noves *ab* la dita dona» 24.9 i 10; «eyl sí s'en/contrà *ab* en Jacme Sera» 28v.31 i 29.1; «aquí ss'encontrare *ab* en Guillamó Rossalló» 41.24 i 25; «la qort m'à esqalivat, e no.m vuy pendre *ab* vós!» 43.16 i 17; «per tal con *ab* aquell logat s'era per l'endamà a sagar» 44.6 i 7; «mas que no.s parla *ab* ell» 63.11 i 12.

Designant l'objecte material que hom porta o té:

«vench a clls *ab* I perxa d'oliu» 57.5; «e dementre que.s n'anave *ab* la paylla» 21v.10; «*ab* un tros de bastó sa laxà aquell anar» 20.26; «e tantost aquell *ab* balesta parada e *ab* dart enbagat si vania furosement» 27v.4 i 5; «e quax encontinent lo dit Jacme retornà *ab* balesta e croch sint» 28.18 i 19; «E com! *Ab* lo coltell vos laxau anar vós a la mia cadella!» 44.10 i 11; «anava per la pobbla cridant viafores *ab* I paper an la mà» 75.4 i 5; «que.n Ffalip Muntaner que ych sobravench *ab* I bestó en la mà» 53.18 i 19; «era en la plassa de la cortera *ab* una escona en la mà e *ab* l'espasa sinta» 53.27 i 28.

Designant el vehicle:

«passà *ab* I ase nagra *ab* ssària» 63v.10 i 11; «vania de case d'en Arnau Sera *ab* una ssomera cavalcant» 28v.29; «con lo dit Massot passara dessà *ab* huna nau» 18v.5 i 6; «vench en l'ort *ab* I ase d'en Maymó» 21.18 i 19; «vania de sso d'en Berenguer Guall, cavalcant *ab* lo seu rossí» 45.14 i 15.

Indicant una cosa que està continguda dins una altra:

«m'aveu batudes aquestes V garbes q'ím ffallen e avcu-les mesclades *ab* lo vostro blat!» 23.23 i 24; «E com que'l meu forment sta pres del vostro, e vós lo m'aveu batut *ab* lo vostro» 23.27-29; «e prèrs les armes, so és: balesta *ab* tretes» 27v.20 i 21; «lavara e furtà e'n Romeu Company LX reyalis d'or, *ab* un almasset e *ab* un capell da li ligats» 46.3 i 4.

DE (DA): amb valor o sentit partitiu:

«e daré *del* vy aquests catius» 11.16; «la dita dona liurava *del* vy» 11.18; «e aquí bagueran *ab* d'altres molts que n'i avic, *de* catius sareyns e batiats» 11v.5 i 6; «cascuns *d'èls* per lo tot» 11v.13; «*ab* d'altres corac là al viafòs» 73.9 i 10; «moltes *de* vagades» 17v.28 i 29; «li donà *de* grans punyades per la cara» 20.15; «que y aguera aüdes *de* moltes feynas» 27v.27 i 28; «e d'altres molts, los quals ell no conex» 44v.18; «e aquell donà *da* grans colps» 51.6; «sopava *ab* la dona Mojc, mara sua, [denant] la sua porte, *de* caragols» 15.4 i 5; «aquels o algú *d'equells*» 15v.17; «desats ha tots los sseus béns movens o gran pertide *d'aquels*» 22.19 i 20; «li dix moltes *de* villanies» 23.13; «eyl e.l dit Prats *ab* molts *d'altres* ssí sayen» 25.14 i 15; «sí auhí dir qual comanssà *d'aquells* la dita braga» 54.18; «e tantost posà la mà en l'espasa, e *d'equella* trach entorn la maytat» 46v.17 i 18; «no poria bé escusir a qual donava *d'emdosos*» 54v.19 i 20.

Expressant la procedència o punt de partida del moviment o acció: «eran vangudes d'espigollar *de* l'alcaria blanca» 14v.24; «isque *dels* corals o d'elens» 27.19; «vania *de* les alcaries» 20v.4; «vania *de* case d'en Arnau Sera» 28v.29; «era vangut *de* sso d'en Berenguer Masip» 35.12; «pertia *de* la villa de Muntuyri» 20.22; «vania *de* sso d'en Bernat Lorat» 56v.34 i 35; «amanà muler *de* Berssalona» 18v.12; «lo qual vania *de* la Ssiutat» 53.29; «Axiu *d'equy*» 14v.12.

Indica també procedència de l'interior d'alguna cosa o d'algun lloc en general:

«e aquell tolch lo coltell e.l li trach *de* la bayna» 56v.18 i 19; «les quals dites V garbes avien lavades *dels* cavayllons de la dona Riera» 23.6; «e amanà-se'n los bous *del* qoral forsivolment» 43.27 i 28.

Indicant el lloc d'origen:

«los quals ell no conex, con no és *del* loch» 44v.18; «era nat *de* Villafancha de Panadès» 18v.28.

Indicant separació del lloc on està col·locada una cosa:

«que.ll caparó viu que quesach *del* cab al dit Muntaner» 56v.13 i 14; «e la dita Marió lavà *de* tera I garot» 71v.18; «de la qual l'avia farit al caparó que tania al cap, que *del* cab lo li lavà el li endarochà en tera» 54v.30 i 31.

Denota també distància senyalant el lloc on hom executa una acció i que té el seu objecte a certa distància:

«hahuí *de* case sua la bragua» 45.5 i 6; «e lo dit orna aquell molt fu-rosement *del* carer lo desonrave» 47.19 i 20; «e.ll dit Guillemó sí li tyrà dues péras *de* rera» 51v.11 i 12; «e van-se'n d'eqèn aval» 38.27; «e.l dit Bernat d'elà on era sí li manassà» 45v.5 i 6; «e aquel dit Pericó Tona d'elà pertiran» 35.4; «lo dit Massot passara *dessà* ab huna nau» 18v.5 i 6; «vench *desà* e amanà muler de Berssalona» 18v.12.

Indicant pertinença o propietat:

«en case *del* dit Boreyl» 11.5 i 6; «sís ssayhan en fo cantó *de* l'alberch *de* lur para» 13v.4 i 5; «pres del loch *de* Les Donades» 27.18; «Yo tench loch d'escrivà» 58v.17; «jura Déu e.yls Sans Quatre Avangellis *de* Déu» 30.32; «en les perssones ne béns *d'*aquells» 30v.5; «A ych òmens del rey qui.ll prenguan, aquest om?» 58v.15 i 16; «rechter *de* l'esglaya *de* Muntuyri» 15.23 i 24; «lo dit Jacme Arnau, para *del* dit Fransesch» 17.18; «les quals dites V garbes avien lavades dels cavayllons *de* la dona Riera» 23.6; «les quals la qüestió *d'*equells passificaven» 29.29; «sí tranchà la ancha *de* I galina *de* la dita Marió» 71v.15 i 16.

Indicant matèria:

«vania de sso d'en Bernat Lorat ab I fforch *d'*aylls» 56v.34 i 35; «vench a ells ab I perxa *d'*oliu» 57.5; «sí aquells ha fet o fet fer sacós e ajude *de* viande ne *da* diners, e dix que no» 15v.15 i 16.

Designant el mitjà o instrument de l'acció:

«foren nafrats lo dit Micolau Bufí, *de* colp d'espase» 13.9 i 10; «Item, en Guillemó Tàpies, *de* colp de lanssa per la mà» 13.10 i 11; «Intorogat ffo eyl sy fèu nangun colp *de* péra ne *da* les sues armes en la perssone d'equels, e dix que no» 13v.18 i 19; «*de* les sues mans corporalments tocats» 30.32 i 33; «e aquel donà *del* pug per lo cab» 33.13 i 14; «e aquel tolch lo coltell el li trasch *de* la bayna, *del* qual donar no li poch» 56v.18 i 19; «aranchà lo quoltell, *del* qual donà aquel dit Pascual» 44.16 i 17; «al dit Magaluf l'avia ramit *de* I pera» 50v.14 i 15.

Senyala també l'assumpte de què es tracta:

«dix que *de* tot assò no n'à memòria» 54.15; «que.s raonaven *de* les lurs

teras e lochs» 17v.16; «ab lo qual d'aquestes coses pogués perlar» 78.13 i 14; «auhí aquels raonar-ssc gallardement *de* moltes noves» 25v.17; «e dix d'essò no res ssaber» 59.18 i 19; «stant ell axí viu novajar *de* noves en Magaluf ben Maymó» 47.14 i 15; «fo raquest al dit tanentloch de batle *de* les dites coses eser feta justícia» 20.18; «*Del* forment, si.l li havia lavat o no, aquí no sab res» 23v.6 i 7; «e ratent raó *de* la ssua siència dix» 28.24 i 25; «d'on, fo raquest al dit senyor batlle *de* les dites coses eser diligentment enquest» 51.11 i 12.

Indicant el contingut d'un recipient o d'una cosa en general:
«aportan-se'n I baral *de* vi» 20.22 i 23; «anan-se'n ves case sua ab una taula plana *de* buyna de bous» 59.25 i 26.

Té valor modal en:
«ne hofendre'ls ffarà *de* dit ne *de* fet» 30v. 4 i 5; «era hom *de* bon tayl» 17.15 i 16; «eser mugut *de* ffallonia» 24.10 i 11; «sens que.l dit Bernat *de* peraule ne *de* fet no l'enjuriave en res» 45v.18 i 19; «mas dix *de* peraula quella porta tania tancada» 67.2 i 3; «Sènyer, vigares m'és que vós no daguéssets menar hom que *de* part sia a la guayta!» 77v.1 i 2.

Té valor causal en:
«que.s maravallava fort *de* les peraulles a aquel dit Frenssesch dites» 17v.20; «avia braga e noves ab lo demunt dit Pascual, lo comanssament ne *da* qua, axò diu no saber» 45.16 i 17; «ab sso de trompata bandajar-lo fèu en la villa e loch de Muntuyri, axí con d'eytalls coses *da* fer s'acustuma» 46.9-11; «En mal guany, tot die.m fareu badocajar *d'exa* ssomera» 53v.1 i 2; «de la qual li aguera donat tal colp que *d'equell* fóra mort» 62.17 i 18; «encara, lo naffrà amb les mans arapan-lo, *de* la qual [sic] arapades o arpades sanch li ssacodí» 63v.20 i 21.

Amb el sentit de «en qualitat de» tenim:
«que si lo senyor *de* batle no y fos, que y aguera aüdes de moltes fcynas» 27v.27 i 28.

Denota l'agent de la veu activa:
«mas viu que.l dit Bernat sí ach *del* dit Pascual una gran enpantha» 45.17 i 18; «e salavòs lo dit Guillemó *d'aquell* ach I colp ho dos ab punys» 51v.10 i 11.

Introdueix el complement d'un adjectiu verbal:
«ab I infant jueu vestit *de* blau» 21v.12; «Intorogat si era malvolent *de* naguna de les parts» 39.21 i 22; «delat *de* invesió feta en Gabriel Domènech» 78v.15 i 16.

Alguns verbs intransitius o usats amb valor intransitiu, i bastants verbs pronominals, admeten un complement introduït per *de*:

«no s'estava d'etanssar-ssa aquel per ofendre'ls» 27v.8; «e puys lo ligà e manà a la cort clamant-ssa d'el» 20.27 i 28; «axí con d'eytalls coses *da* fer s'acustuma» 46.10 i 11; «e vós vos sou clamat en Siutat *de* mi» 49.21 i 22; «agueran moltes noves, *de* les quals no li racorden» 49v.4 i 5; «qu'ell ffo en la cra on lo dit Maymó era e raonau-se *de* peraules» 50v.3 i 4; «asxí con aquell qui volia braga, deshaxie's d'equell» 58.25 i 26; «e que lo dit Bernat no rarasava *de* cridar lo viafores» 74v.6 i 7; «ara serà ffit *de* mi o *de* vosaltres!» 29.12; «li era *de* viyaras que fosan crits de infant» 71.22.

Certs verbs transitius admeten un complement directe introduït amb la preposició *de* quan aquest complement és un infinitiu:

«lo discret en batle desús dit comenssà *de* rabre la present enquesta» 27.23 i 24; «e sobra aquastes peraules, que lo sènyer batla comansà *de* qridar» 74.19 i 20; «posà lo peu en la balesta e aquella parà, mas aquels no avia ne ac en cor *de* farir-los» 29v.31 i 32; «Enaprés, no sasava *de* dir» 34.14; «*de* les quals no.l farí ne les li tirave per voler *de* donar-li'n» 51v.12; «enaxí que.l dit Guillemó Roselló sí li comenssà *da* donar ab lo puny» 63.1; «de present que fo vengut lo dit Soler no anà manasar a la dita Frau *de* ausiure aqala» 71.10 i 11; «Crida, pensa *de* cridar viafores!» 73v.22 i 23.

Precedint certs verbs indicadors de defensa o resguard:

«promat los demunt dits *da* dan guordar, e assò anbans *de* *da* [sic] dan donat, e après *da* dan donat» 64.7 i 8; «promat los dits Camps e Ropià gordar *de* tot dan» 11v.22 i 23; «e.l dit Pascual, volent-sa *da*-fendra *da* haquella, aranchà lo quolteyll» 44.8 i 9; «e va's tancar en una casa per por que ach d'equel» 72.13.

Senyalant la matèria en què s'exerceix l'acció de certs verbs:

«con ayals peraules d'equel dites eran estades» 17.19 i 20.

Aplicat al temps indica el punt en què una cosa comença a durar:

«passais ssón *de* XXX en XXXV anys» 17v.26.

La preposició *de* apareix encara en nombroses locucions adverbials, prepositives, conjuncionals, etc. Vegu-ne els exemples als capítols corresponents.

EN (AN): indica el lloc on s'és, on es fa o s'esdevé una cosa, així com també el lloc on es guarda o es porta una cosa:

«e qe con fo *en* las cases de las covas» 42.11; «posà la mà *en* l'espasa» 46v.17; «que.n Jacmó Sera, sient *en* la porta d'en Pere Bertuli» 53.3 i 4; «batle royal *en* Muntuyri» 11.1; stant salavòs *en* case d'en Guillem Picorneyl de Castalig» 11.4; «que.n Bertomeu Boreyl sí era *en* Alcúdia» 11.13; «sí ach braga *en* la villa de Muntuyri» 13.4; «sí.s ssayan *en* lo cantó» 13v.4; «près péras *en* la mà» 14v.13; «dix que aquel era estat nat *en* Villafrancha de Panadès» 17.10 i 11; «staven *en* hu carer» 17v.28; «stant *en* son lit» 71v.9; «*en* tot loch t'esperaré!» 43.3; «Null om no.m fassa forssa *en* case mia!» 55.11; «stant *en* sa cassa, que hoí noves» 38v.3; «era *en* la taverna» 11v.4 i 5; «regtor *en* lo dit loch» 13.5; «estava *en* la villa de Sineu» 17.13; «estavan *en* Manrese» 17v.4; «viu *en* Jacme Arnau, para del dit Franssesch, *en* Ssasília fer fayna» 18v.4 i 5; «romàs *en* Berssalona» 18v.11 i 12; «los quals dos bous avia presos *en* lo blat de la dita Guiamona» 20.6 i 7; «les quals geyan *en* la era» 23.5; «que si altre vagade t'ich ancontre *en* la mie ancontrade» 40v.23.

Expressant el temps en què s'esdevé un fet:

«e assò era *en* dicmanja» 11.13 i 14; «que.n lo dit jorn e ora» 11v.4; «dissabta anit, *en* lo canallar desús escrit» 13.3; «e que hahuia dir, *an* aquel temps» 17v.4; «e dix no res ssaber, cor *en* lo lur comanssament no fo» 58v.12 i 13.

De vegades té el sentit de «sobre, damunt»:

«e qua dormia *en* la ssua taula, so és: que bacava» 67v.20.

Introdueix el nom indicador de la direcció del moviment:

«lo demunt dit jueu sí vench *en* l'ort» 21.18 i 19; «cyl ssí anà *en* Ssen Morty» 22v.1; «que aquel dit Bernat Tona *en* la presó lo tornàs» 26v.20 i 21; «enan-sse'n *en* lus albercs» 27.17 i 18; «e aquel materan *en* la presó» 27v.25; «prestade li avia per anar-na *en* Ciutat» 28v.30; «mès-ssa *en* cor de anar *en* la villa de Muntuyri» 33.6; «anaven *en* la vila de Muntuyri» 37v.6; «li manà *en* la dita parògia l sua ssomera» 22v.12; «la dona Riera sí anà *en* la era» 23.8 i 9; «vench *en* lo dit loch de Muntuyri *en* lo carer Major» 46v.5 i 6; «e entraren *en* case lur per aquell ausiura» 66.22; «e fau-sa defora *en* la charera» 69v.14 i 15; «mana[ment] feu al dit Simon e a d'altres que avia *en* la charera, quals sagisan *an* aqual [via]foras» 74.8-10; «Sagiü-ma *an* aquast viafores!» 74.20.

També pot introduir el terme de qualsevol altra activitat:

«e vayhen *en* case de la dona Moje» 13v.5; «nafrà lo dit Guillemó Tàpies *en* la mà» 14.8 i 9; «nafrà *en* Franssesch *en* l'uyl» 14.11; «posà lo peu *en* la balesta» 29v.31; «aquel près per los cabeyls e gità'l *en* tera» 33.14 i 15; «donara de la cara *en* I péra» 33.16; «hahuí que.n donà colp *en* la porta del dit Guillemó Rossaylló» 36.8; «e viu-los altre vagades [sic] qaure *en* tera» 42.22; «ficà la lanssa *en* terra» 49v.28 i 29; «e aquel afarà *en* la barbe» 62.12; «de la quall donà al dit jucu *en* l'escana» 62v.3 i 4.

Introduint expressions modals:

«comenat per la cort *en* penyore per certa quantitat de monede» 81.5 i 6; «convinent *en* bona fa» 15.17 i 18; «era hom de bon tayl e bé catallà *en* sses fayssons *en* ssa peraulla e.n tots sos captanimens» 17.15-17; «En per sso, ss'obligaren *en* pur dapòsit e comanda si mateys» 23v.20; «que aqual rabès e rabra degés *en* sacreste tots los béns del dit Guillem des Pug» 69v.10 i 11; «per la dite rahó no.l destrengats, si de nós altre manament no havíets *en* contrari» 78v.6 i 7.

Indicant matèria o assumpte:

«n'Arnau de Roax, ssavi *en* dret» 30v.9; «sens que.l dit Bernat de peraulc ne de fet no l'enjuriave *en* res» 45v.18 i 19; «si nafrat *en* res és» 45v.23.

Expressant finalitat:

«*en* juy constituyt lo demunt dit Boreyl» 20v.14 i 15.

Introduint qualque imprecació:

«En bon om, anau-vos-en *en* bon guany, *en* nom de Ssentia Maria, que no ajau paor de la cadella» 45v.15 i 16.

Expressa també el vehicle en què es fa una travessia:

«*en* aquel leny sí venc lo dit Jacme Arnau» 18v.6; «viu *en* Pulí Brondo, ciutedà de Malorques, venir cavalcant *en* I mule» 81v.7 i 8.

Pot introduir el complement d'alguns verbs:

«obligan-sse *en* totes aqueles obligacions e spícies» 24.2; «E tantost e de present alsunes bones perssones *en* la castió d'aquels se oposaren» 28v.8 i 9.

En d'altres construccions la llengua actual empraria la preposició *de*: «era om escart e magra *en* la cara» 18v.22; «manament [d]'enpara e.n Jacme Steva, del dit loch de Muntuyri, *en* tots los seus béns» 22.17 i 18.

De vegades veim usar la construcció *a en* en lloc de *a*:

«e, no res menys, I sua somera, que avia comanade *ha en* I oma de Sineu» 22v.5 i 6.

PER: indica un locatiu de pas:

«és via *per* la qual hom va a les habitacions» 28.21; «e travassava *per* les eras del collet» 21.9; «cavalcan *per* l'ort ab dos fiyls d'en Sayt» 21.19; «e anant *per* lo carer I cadela del dit Bernat Claver sí li isqué» 44.7; «e aqual antrà *per* las parats del dit alberch» 71.5.

Indicant el lloc on està situada o actua una cosa o persona determinades:

«foren nafrats lo dit Micolau Bufi, de colp d'espase *per* l'esquena» 13.8; «e mès mans *per* l'espase» 25.25; «e aquel donà del pug *per* lo cab» 33.13; «se'n vench e va'm afarar *per* les cames» 43.25; «del qual donà aquel dit Pascual *per* lo bras sinestre» 44.17; «volent-lo ficar *per* lo ventre» 45v.20; «près ab dues mans l'ase *per* lo peu darrer» 62.8; «de la qual li donà I colp *pel* costat» 63.6; «fèu una crida general *per* la ville de Muntuyri» 19.4; «les mies V garbes de forment, qui jayen *per* la era» 23.11.

Té valor causal en:

«Intorogat si *per* amor ne *per* favor ne *per* tamor ha duptat en fer lo dit tastamoni, e dix que no» 28v.24 i 25; «En ca, fill da ca, que *pel* cab da Déu, *per* vós laxaré la poble e pandré la gariga» 50.26; «Demanat si *per* amor ne *per* favor ne *per* prechs ne *per* paor ne *per* malvolenssa ne sobornació en lo dit testamoni en res a proceyt, e dix que no» 55v.37 i 38; «que.s contanian e.s novayavan *per* I galina» 71.20; «enaxí que.ll dit testimonni pensàs o cugitàs que açò digués *per* ell» 77v.3; «e après, *per* lo brogit, hisqué lo prom» 14.7; «ara estant *per* meses en [la] villa de Muntuyri» 15.2; «*per* gran despler que se'n donà» 21v.2 i 3; «anaven en la vila de Muntuyri *per* manlavar cortins *per* obs del dit Guabrieyl Domànach» 37v.6 i 7; «jura contre aquestes coses no vendrà *per* manor adat ne *per* altre dret» 11v.21; «*per* la dita naffra no tem mort» 15v.10; «batle en Muntuyri *per* lo senyor rey» 19.1 i 2; «avien pres blat, tot ab tera de delma de sso d'en Polí Brondo, *per* I got de vi» 25.17 i 18; «*per* què, com ajam alongat tro a la primera visitació, manam-vos que *per* la dita rahó no.l destrengats» 78v.5 i 6; «e va's tancar en una casa *per* por» 72.12.

Expressant mitjà o instrument:

«Les presens manleutas foren fetes *per* manament de l'honrat en Guillemó Rubert» 15.24-26; «*per* què, lo dit Johan lo sità en son alberch *per* la primera e *per* la segona e *per* la tèrsia e perentòria» 65.16 i 17; «*per* l'amat en Berenguer Rubert, donzell, havem reebut Arnau Manera» 78v.3 i 4.

En sentit modal:

«E dementre saltà I paret, la balesta sí.s dessorà *per* si matexa» 27v.8 i 9; «a instància de diversos creadors fos bandajat públichament *per* la forma acustumade» 80.4 i 5.

Aplicat al temps cobra un sentit distributiu:

«e asò ouí *per* duas vaus al mig dal carer» 73.4 i 5; «en Bernat Rosayó qridava viva veu, e asò *per* III vagades» 73.16 i 17; «cridava viafòs *per* moltes vaus» 73v.5; «ha menjat e bagut *per* moltes de vegades» 80.11; «Damanat *per* quantes vegades fo acuyllit eyl, astant bandajat» 80.17 i 18.

Introduint el subjecte agent de la veu passiva:

«fo fet secors e ajuda *per* alcunes persones al dit Pere Porta» 80.5 i 6; «Danunciat fo al senyor en Pere Trobat, batle reyal en Muntuyri, *per* en Bertomeu Boreyl» 11.1 i 2; «tota vagade que *per* la cort raquest na serà» 15.18; «ffo feta *per* en Johan Agost, ssag de la dita cort» 22.16 i 17; «e après, aquel, *per* en Mateu Vergili, corador fiscal, ab sso de trompata bandajar-lo fèu» 46.8-10; «A XXVII de satembri l'ay present, lo sènyer batla sitar fèu *per* an Johan Agosts, sag, en Berenguer Rubí» 65.14; «con *per* aiscuns bons hòmens de la ville de Montuïri fos estade feta clamor» 76.20 i 21.

Indicant el concepte o condició atribuït a algú o a alguna cosa:

«E com! Taniu-nos *per* enbriachs?» 25.21; «les demunt djtes fermansses *per* la desús escrita les dóna *per* soltas e *per* quítyas» 26v.16 i 17; «E après asò, en Bernat Goyolons dave'm hu diner *per* peyore» 43.21 i 22; «XXV ssous, que avets aüts de ma sogra *per* jornalls e macions» 49v.1 i 2; «Damanat qual té *per* pus culpable d'aquells, e dix que ell té alcuna cose *per* pus culpable lo dit Guillemó» 63.6 i 7.

Seguit de *nom* expressa el nom d'una persona:

«ffaria I jueu, *per* nom Moxí Cxiarin» 22.1; «vench I seu fiyl, *per* nom Fransoy» 36.18.

Indicant allò en lloc de què, en bescanvi o preu de què, es fa una cosa:

«e aquella li vané *per* preu de LX ssous» 22v.12 i 13; «dient que aytambé tenie ell loch de batle *per* son cunyat, so és a saber, *per* mi, dit batle» 76.14 i 15; «Con nós hajam compozat *per* certa quantitat de moneda» 77v.22 i 23.

També *per* a expressar finalitat o destí trobam aquesta preposició:

«E qua aportes armes *per* mi?» 53.16; «e dix que no és ver que n Muntaner ha ffit alcú despler, so és que li demanà *per* la pardòia, so que.lli dit Bertolí no cntén a deura» 55v.35-37; «e dix que no li aparia que y fos més *per* la I que *per* l'altre» 56v.6 i 7.

Cal fer menció encara de nombroses locucions i, així mateix, d'imprecacions, que són estudiades als apartats corresponents.

Preposicions tòniques

Amb el sentit de «cap a, en direcció a» tenim les següents preposicions fortes:

VERS, escrit sempre VBS: «e puyt tornà-ss'e'n *ves* l'alberch del rector» 13v.7 i 8; «e va-ss'e'n *ves* los òmens» 14v.13; «sí s'acostà *ves* lo ssafarag» 21.6 i 7; «eyl dit Franssoy sí s n'anave *ves* so d'en Prats» 36v.12; «Encontenent, ab aquals qual sagian anà-se'n *ves* lo viafores» 69v.16; «e qe se'n venia *ves* en Gillemó Tàpies» 42.14; «ell sa laxava anar *ves* lo dit Guabriell molt furosament» 59v.11 i 12; «passà ab I ase nagra ab ssària, anant *ves* lo pou» 63v.10 i 11.

VERT: «e perti's del dit Falip, anan-se'n *vert* [sic] casa sua» 53v.2 i 3; «tirà que.s que.s fos, péra o pilota, d'equella part *vert* [sic] en Muntaner» 57.9 i 10.

ENVERS, escrit sempre ENVÉS: «sí u viu, anar lo dit Jacme Sera *envés* l'alcaria» 29v.1 i 2; «se n'anaven *envés* lo rafal d'en Pere Domènech» 38.5 i 6.

DEVERS, escrit DEVÉS: «estant en sa cassa, qe hoí noves e qe bisqué e anà *devés* les noves» 38v.3 i 4; «prés huna aguyade en la mà e anà-se'n *devés* los bous» 42v.7 i 8; «anaren-se *devés* la cort» 69v.22.

DEVERT: «E salavòs sí vangueran en Pericó Paliser e n Muntaner *devert* [sic] lo dit Jacme» 54v.13 i 14.

CAP A: els dos exemples que en trobam contenen encara el mot *cap* sense gramaticalitzar:

«hoch encara, qu'eranchà altre vagade lo quoltell ficant lo *cap*, volent-lo ficar per lo ventre, *al* dit Bernat, si fer-ho posqués, sinó que lo dit Bernat, dafanent-ssa d'equell, lo seu coltell aranchà, rabatent-li los colps los quals aquells li donava» 45v.19-22; «eyls ssí veran vanir avayl tres

hòmens, los quals dits III òmens tantost giraren *cap*, e a grans cosses se'n tornaren *amunt*» 37v.9 i 10.

Amb el sentit de «des de, de», indicant procedència tenim:
VES: en tenim un sol cas: «e que en Guabriell Domànach sí vania *ves* la ssua alcaria» 58.11 i 12.

DEVERS, escrit DEVÉS: «viu lo dit Jacme, qui vania *devés* case del dit Pericó Sera» 27v.1; «lo qual vania *devés* l'alcaria d'en Pericó Sera» 29.1; «viu en Pericó Tona, prevera, qui vania *devés* so d'en Bernat Loret» 34v.17 i 18; «viu en Fransoy Pons, qui vench *devés* la case del dit Guillemó Rosseylló» 36v.3 i 4; «viu en Bernat Goyolons qí venia *devés* la sua cassa ab huna aguyade e.l qol» 42.13 i 14; «viu vanir *devés* la cortera en Pere Paliser» 55v.8 i 9.

Amb el sentit de «prop de, aproximadament», en mallorquí actual *devers*, tenim les següents formes:

1. En sentit local:

ENTORN DE: «e con ffloren *entorn del* rafal d'en Pere Domànach» 37v.8 i 9.
PRES O PRES DE: «e con foren *pres* lo saffarag» 21v.12; «e vayhen en case de la dona Moje, *pres* l'esglayha» 13v.5 i 6; «e con fo *pres* la case d'en Guillemó Rossaylló» 36v.13 i 14; «e dementre que.s n'anave ab la paylla e fo *pres de* l'ort» 21v.10; «cyl viu *pres* lo safarag I jueu» 21v.11; «E com que.l meu forment sta *pres del* vostro» 23.27 i 28; «con fo *pres de* l'ort de l'alcaria apallade Les Donades» 28v.30 i 31.

PROP, PROP DE O DE PROP: «e posà'li *prop* lo ventre» 20.12; «*prop* l'alberch d'en Pere Crus» 76.7 i 8; «e asats *prop* de l'alberch d'en Pere Crus» 76v.23 i 24; «e con foren *de prop* los hòmens» 38.10 i 11.

ENVERS, escrit ENVÉS: «cñ sí auhí cridar viaffora *envés* la case del dit Moxí» 66.18 i 19.

SUS: ⁴⁵ «dix que no li aparia que y los més per la I que per l'altre espacial, con *sus* al mig donà» 56v.6-8; «*sus* en lo cantó de la sua case del dit Carbonell agoytà en Guabriell Domànach» 58.5 i 6.

⁴⁵ DCVB registra s.v. *sus* nota l'accepció "prop, a la vora de" algunes expressions encara vives a les Illes: "Sa casa està *sus* devora es camí" (eiv.) o "*su* es camí" (Mall. Men.); "està a la vora del camí". En algun poble, a Llucmajor, concretament, hom pot sentir, com he sentit jo mateix, construccions del tipus: "passa *su's* carro" dita per un carreter a un ca. Podem fer menció, així mateix, de nombrosos adverbis amb aquest mot aglutinat: *susallí* (eiv.); *susallines* (eiv.); *susaquí* (eiv.); *suvera* (Mall. i Men.) i variants com *suaquí* (Mall. Men.); *suallà* (Mall. Men.), etc.

2. En sentit temporal:

ENTORN O ENTORN DE (ANTORN): «*entorn* pasat ora del sey del ladra» 71.2 i 3; «*entorn* ora de sayns de vespres» 74v.15; «dimecres, *entorn* ora de sayns de vespres 74v.2 i 3; «anantes de sayns de vespres ho *antorn* aquals» 73.15 i 16; «dimecres, *entorn de* ora de vespres» 73v.3; «*entorn* del ssol post» 28v.14.

PRES: «E asò era *pres* posta de sol o aquèn entorn» 29.5 i 6.

3. En sentit quantitatiu:

ENTORN: «viu lo dit Tona, qui tania *entorn* la maytat de l'espase treta» 25v.4; «e assò li dix *entorn* dues vagades» 45.8.

ASSATS DE: «e que era hom *assats de* mija taylla» 17v.29 i 30; «e *assats de* l'altària del dit Francesc» 18v.22 i 23.

«contra»:

CONTRE O EN CONTRE: «e aquels ssalavòs laxaran-ssa córer *contre* lo dit Guillem Tàpies» 14.6 i 7; «e assò iradement la I *contre* l'altre» 25v.20 i 21; «que.l dit Jacme s'ls laxave anar *contre* los demunt dits ffrars scus» 27v.25 i 26; «que jura *contre* aquestes coses no vendrà» 11v.21; «ne que tresqués armes *en contre* eyls, e dix que no u viu» 13v.17; «e.l dit Prats tania puyal tret, molts [sic] irats e furoses la I *en contre* l'altre» 25v.11 i 12; «Demanat si s'entén a clamar ne res posar *en contre* lo dit Pericó Paliser ne e.n Muntaner ne *contre* nulla altre perssone, e dix que no» 53.21-23.

ENVERS, escrit ENVÉS: «Intorogat fo eyl si viu ne sab que.l rector fes *envés* eyls nagun colp ne que tresqués armes en contre eyls, e dix que no u viu» 13v.16 i 17; «tenia la dita spasa treta *envés* lo dit tinentloch de batle» 76v.11 i 12; «e.l dit Simon fortment *envés* aquell s'ancaragava» 58v.10; «arranchà la sua spasa... la punte *envés* lo dit lochtinent de batle» 76.13 i 14.

SOBRE (SOBRA): «e vench *sobre* lo dit Prats per aquel hofendre» 25.7 i 8; «e que.l dit Ssimon molt hirosement *sobra* aquell ss'encaragava» 59.11.

De vegades no hi apareix preposició:

«e aquy lo dit Bufi aquels sa laxà anar» 14v.15. «e salavòs en Simon hor-tollà aquell dit jueu ssa laxà anar» 21.12.

«entre»:

ENFRA: «ach braga en la villa de Muntuyri *enfra* lo discret en Ramon Lorens, regtor en lo dit loch, en Micollau Bufi, prevera, e.n Guillemó Marc» 13.4-6; «Demanat qui er[a], dir que no li racorda, tansts i eran; *enfra* los altres, que hi viu en Johan Agost» 73v.15 i 16.

ENTRE: «vergonya n'avia d'estar en la plassa *entre* los òmens» 57.14; «Intorogat fo eyl[s] si avien squira ne malvolenssa *entre* eyl[s] ne aquels altres, e dix que no» 13v.24 i 25; «*entre* altres creadors aquest Anthoni fo I d'aquells qui feran bandajar lo dit Pere Porta» 80.14 i 15; «*entre* les quals peraules [e] injuries, dix aquel dit Fransesch Arnau que sson para era moro estat» 17.4-6; «Calats, en Pericó S'Olivera, que *entra* vós e yo quant o sabem!» 77v.4 i 5; «*entre* els quals hi era en Mateu Aymaric» 31.6 i 7; «En Sayt, quis mès *entre* ells per pertir-los» 47.28; «sís prengueran de noves *entre* eyl[s]» 25.6; «ahuí gran brega de noves e de peraules *entre* en Bernat Tona e.n Jacme Prats» 26.3 i 4; «li apar que y era per pertir-los, qu.*entre* eyl[s] ssa matia» 53v.14 i 15; «cor no y avia *entre* ells alit per què» 53v.16; «anant-sa'n per lo carer, *entre* an Marcús e.n Curús [sic]» 75.5 i 6.

«fins a»:

TRO A: «anaren-se'n *tro a* la era d'en Bernat Sa Rovira» 49v.26; «per què, con ajam aquelle alongat *tro a* la primera visitació» 78v.5; «Damanada entarogada si.s lavà son marit la nit, dir que no, *tro al* gorn» 71v.21 i 22.

ENTRÒ A O ENTRÒ EN: «res no y viu *entrò a* cab de pessa» 47.5; «isqué de fora e anà *entrò en* case del senyor batlle» 36.11.

FINS O FINS A: «Item, en Simon Tàpies, de colp de lanssa jus la mabella squera, *fins* escampament de sanch» 13.9 i 10; «con cyll aquella ora ne de tot aquell jorn *fins al* cabvespra, ell en lo loch de Muntuyri no ffo» 56.14 i 15; «e aquí que.l maltractaran ab péras e ab ristoladas e.b espazadas de pla tant e tan fort *fins a* hopta de mort» 32.7-9.

«segons»:

SAGONS (SAGUONS): «passats són XXXV anys o aquèn entorn, *saguons* sson albir» 18v.19 i 20; «Demanade e què y hahuí, *ssagons* son vijares» 45.6 i 7; «aportaven spases e altres armes no legudes, *sagons* vigares del dit Gabriel» 76.8 i 9.

«SCNSC»:

SENS: «la qual dita crida fèu *sens* manament ne lasència de la cort» 19.10 i 11; «Enhaprés, ajustan a les dites paraules, *sens* alcuna resposta a él ffeta per los dits frares, dix» 28.13 i 14.

MENYS DE (MENYS): «e amana-se'n los bous del qoral forsiuolment *meys de peyora*» 43.27 i 28; «E què fets aquí, e con sou tan pech que axí estats *menys* d'armes?» 14v.7 i 8; «no ye ha nagú blat pres del meu sinó vós, que aveu batut *menys de mi!*» 23.29 i 30; «dix que totom e tota persona qui aja *menys* pols ne galines, que vaja al coral de la hajustaya» 19.4-6.

«damunt»:

SOBRE (SOBRA): «sí:s ssayhan en lo cantó de l'alberch de lur para *ssobre* una paret» 13v.4 i 5; «e salavòs sa nafrà lo dit Barbavayre *sobre* l'ull» 33.16 i 17; «e aquí atrobà en Maymó ben Jacob, jueu, qui saya *sobra* I sach de blat» 49v.16 i 17; «e son marit, que dormia *ssobra* la taula» 67v.11 i 12; «jurat sagon la sua lig *sobre* los manamens de la lig» 20v.1 i 2; «que:n Moxí ben Maymó, jueu, marit sseu, sí ssaya *ssobra* I biga» 68.12.

AUT: «li aparach que li'n donàs *aut* al caparó» 56v.12 i 13.

«davall, sota»:

En sentit local i figurat: DAVAYLL: «e con foren *davayll* lo cantó de la palissa d'en Pere Crus» 58v.6 i 7.

JUS: «Item, en Simon Tàpies, de colp de lanssa *jus* la mamella squera» 13.9 i 10.

SOTS: «*sots* hobligació de tots sos béns» 11v.22; «fèu-los manament, *sots* pena de cent lliures» 76v.5 i 6; «e *ssots* covinenssa vané los dits porchs» 22v.1; «e puys, aquel, *sots* la dita manleuta» 26v.22; «promatén *sots* fa del dit sagrament e omanatja» 30v.2; «viu en Guabriell Domànach, qui avia pres I colp *ssots* ssa xella» 58v.18 i 19.

«sobre, tocant a»:

SOBRE (SOBRA): «interogat *ssobre* la demunt dita denunciació» 11.11 i 12; «*sobre* la lur questió entrevengueran en Jacme Arbonès, prevera, e:n Boràs Massanet» 27.8 i 9; «Damanade entarogada saber *sobra* l'antrada de l'alberch de na Frau» 71.20 i 21; «sa novayava ab la dona muler d'en Bernat Soler, desonrant-sa *sobra* dabat de I galine» 71v.4 i 5.

«dins»:

DINS o DINS EN: «staven en hu carer *dins* la villa de Ssineu» 17v.28; «lo qual dit Guillemó estava *dins* la sua case» 34.6 i 7; «en tant con era *dins* case sua» 67v.10 i 11; «e stave's axí *dins* sa case» 44v.25 i 26; «sís raquillí *dins* case del dit Pere Bertolí» 54v.15; «véran axir I hom de *dins* l'alberch del rector» 40v.10; «Encara, intraren *dins* l'alberch del dit Moxí» 66.10; «viu en Jacmó Sera, qui.s raquilly *dins en* case d'en Bertolí» 55.20; «estava ab en Guillemó Rossaylló, fiyl d'en Guillem Rossaylló, ciutadà de Mallorques, *dins en* case del dit Guillemó» 34.20 i 21; «ell sí era *dins en* case sua» 54.3 i 4.

En sentit temporal tcnim:

«en poder del vaguer de fora lo ramatés *dins* die sert» 26v.22 i 23.

«fora»:

FORA: «e con fo *ffora* la villa eli ssí atrobà en Bernat Vergili» 49v.25.

«cap a fora»:

DEFORA: «e isqué *daffora* porta» 47.6.

«davant»:

DENANT: «juraran *denant* lo dit senyor batlle» 15v.8 i 9; «raquerí al dit senyor batlle que *denant* si vanir fes en Pericó Sera» 27.4 i 5; «auhí cridar e braga defora en la carera, cuax *denant* la porta d'en Bernat Pol» 54.4 i 5; «sí era en la carera, *denant* l'alberch de la dona Carata» 62v.18 i 19; «cyls quals *denant* lo discret senyor batlle vingueran en la cort del dit loch» 28v.7 i 8; «sí pasara *denant* la porta d'en Bernat Claver» 44.5.

DEVANT: «*devant* l'alberch d'en Pere Crus» 76.30.

«darrere»:

DARERA: «e anave *darera* l'ase» 20v.5.

DETRÀS, de vegades escrit DETRÈS: ⁴⁶ «e ssalavòs lo dit Arnau sí.s mè.s *detràs* la somera sua» 28v.18 i 19; «materan-ssa *detràs* lo cantó de la case d'en Ssimon ortolà» 37v.11; «e con los dits Guillemó Tàpics e Pericó foren pres del cantó, I poc abans, *detràs* lo cantó sí isqué n'Arnau Domànach» 39.8 i 9; «lo dit Guillem Rosalló que anava *detràs* lo dit Bernat Rosalló» 74v.5 i 6; «eyl ab lo dit Arnau sí.s posaren *detrès* [sic] I ssomera» 29v.13 i 14.

⁴⁶ Vegeu *Els sons*, nota 1.

«endret, a l'altura de»:

ENDRET O ENDRET DE (ANDRET): «fforen en l'alcaria apallade Les Donades, aut *endret* l'era d'en Muntaner» 29.7 i 8; «e con foren *andret* lo cantó de l'ortolà» 38.8 i 9; «e con fo *endret* la case d'en Guillemó Rosseylló» 40.5 i 6; «e con fo *endret* lo portal de la dona Tomasc» 40.14; «e con lo dit Paliser/fo *endret* d'equells, o que jals *passava*, lo dit Jacme sí li dixera» 56v.38 i 57.1; «e con ffo entrant la poble, *endret del* seu carer» 58.23.

«abans de»:

ABANS DE: «*abans de* ora de vespres» 81.23.

ENBANS DE: «aquels dits Bernat Pol e Pere Cabrer promat de dan guor-dar, *enbans de* dan donat e après» 24.1 i 2.

ANANTES DE: «*anantes de* sayns de vespres» 73.3.

«després de»:

APRÉS, APRÉS A O APRÉS DE (APRÉS DA): «Enaprés, lo dit dic, *après* posta de ssol» 27.29 i 30; «*après a* un poch, que él que viu vanir lo batla» 73v.7; «e assò anbans de da [sic] dan donat, e *après da* dan donat» 64.7 i 8; «e *après del* dit Arnau ssí isqué en Guillemó Boreyl» 37v.14 i 15.

PASSAT (PASAT): «Item, con foren *passat* lo rafal d'en Pere Domànach» 39.4; «enlorn *pasat* ora del sey del ladra» 71.2 i 3.

«enmig de»:

AL MIG DE: «e asò ouí per duas vaus *al mig dal* carer de la vila» 73.4 i 5; «tantost ell sí.s mès *al mig d'*aquells» 54.10; «aranchà la ssuc espasc e mès-ssa *al mig d'*aquells» 56v.1 i 2.

ENMIG DE: «sa mès *enmig d'*éls» 46v.19; «el qual tirà *enmig d'*aquells» 56v.4.

Afegim-hi encara les següents locucions prepositives:

A GUISE DE: «que eylla.n mantia alment e falssa *a guise d'*al bassa [sic] merdosa» 23.12 i 13.

A INSTÀNCIA DE (A ISTÀNSIA DE): «que con en Pere Porta, de la dita perrò-quia, *a instància de* diverses creadors fos bandajat» 80.3 i 4; «al qual en-parades li eran quatre bótes *a istànsia de* n'Arnau Ssa Manera» 65.3 i 4.

A MANERA DE O EN MANERA DE: «lo dit Bernat sí li tirà altre colp *a manera d'estoch*» 44v.9 i 10; «e per sso ffa la present denunciació *en manera de capítol*» 17.7.

A MEMÒRIA DE: «faent registrar la present en lo peu de la sua inquisició *a memòria de la cosa feta*» 78v.20 i 21.

A RAQUESTA DE: «*a raquesta d'en Nicolau Boffí, prevera*» 15v.2.

A AUDIÈNCIA DE: «Con *a audiència de mi*, Pere Domènech, batle per lo senyor rey en la perròquia de Montuyri, sic pervengut» 80.2 i 3.

DE PART DE: «e aquests demanaren-los *de part del rey* les armes» 76v.25 i 26; «*de part d'en Bernat de Pertagàs*, donzell vaguer de fora» 77v.20 i 21.

DE VOLENTAT DE: «con nós, *de volentat e consentiment de l'honrat mosèn Bernat de Tous*» 78v.12 i 13.

EN NOM DE «en concepte de»: «lo qual promet tornar en poder de la cort tota vegade que per la cort sia raquest, viu o mort, o *en nom de pena XXV lliures al fisch del senyor rey aplicadores*» 51v.16-18.

EN PANA DE: «E assò promet lo dit Polí atendra e acomplir *en pana de totes macions*» 33v.5 i 6.

EN PODER DE: «*en poder d'esta present cort*» 11v.12; «lo qual promet tornar *en poder de la cort*» 51v.16; «axí con a carseller que matés lo dit Arnau Se Manera *en poder del senyor veguer*» 78.24 i 25.

EN PRESENCIA DE: «lo dit Bernat li donà ab unes coragades, que lo Bernat tania an les mans, I colp *en presència dal batla e d'altres persones*» 50v.15 i 16.

PER CAS DE «a causa de»: «Demat [sic] eyl si *per cas de* la injúria per lo dit Berenguer Parató a eyl ffeta, entén passaguir ne res posar ha la cort en lo present nagosi, instruir en contre aquel, e dix que no» 31v.6-9.

PER RAÓ DE: «jura que contre assò no vendrà ne vanir farà *per raó de manor adat ne per altre dret*» 26v.33 i 34.

SOTS PENA DE: «tornarà en poder de la present cort en Pere Porta, de la dita perròquia, *sots pena de la manleuta demunt contenguda*» 80v.4-6.

3.7. LES CONJUNCIONS

De coordinació

COPULATIVES

«i»:

E: «*e* la dona muler del dit Boreyl sí li dixerá» 11.15; «*reqirent* que denant si fes vanir en Pericó Sera, del dit loch, d'equel frarc, per dir *e* mostrar en quà li era tangut *e* vangut lo dit Pericó» 28.6-8; «Con per en Pericó Paliser, habitador de la paròquia de Muntuyri, ssien estades dites moltes *e* diverces injúries *e* peraules desonestes» 17.2 i 3; «Item, dix que avia nom Jacme Arnau, e que era hom de bon tayl *e* bé catallà en sses fayssons, en ssa peraulla e.n tots sos captanimens, *e* que era hom bo *e* covinent» 17.15-18; «*e* aquel Jacme Arnau algunes festas hi vanie *e* y avic son deport, *e* aquí eyls sse'n raonaven» 17v.18 i 19; «era asats beyl prom *e* ros, e.n tots sos fets *e* sscimblansses que era bé catallà» 18.6-8.

Es força freqüent l'ús expletiu d'aquesta conjunció:

«*E* sèyer en Mateu, *e* ssays aquy, *e* taniu-ma ma fiylla *e* daré del vy aquests catius!» 11.15 i 16; «*e* dementre quel dit jueu hi coria, cyl dit ca sí li coria darera *e* cuydan-lo pendrà a la cama» 21.9-11; «*e* enpeng'l *e* anara en tera *e* pris-li la mà» 42v.16; «Enterogat fo *e* él si l'avía escòmès, *e* dix que no» 42v.18 i 19; «Damanat *e* ssi lo dit Sera si tirà pilotes» 53v.11; «e.l senyor batle desús dit aquels saguí *e* acompanyanlos» 27.31; «*e* con foren de prop los hòmens *e* la hu dels hòmens aranquà l'espasa» 38.10 i 11; «Demanat qui y eran presens, *e* dix que la dona muler d'en Bertomeu Ribes *e* la mara del dit Bernat *e* la muler d'en Bertomeu Gonyalons *e* en Pericó Vert, *e* d'altres perssones les quals no li racorden, *e* la muier d'en Bernat Lorat» 46v.23-26; «estava en casc sua ab ssa muller *e* ab ssa ssogra *e* ab ssos infans» 66.5 i 6.

En algun cas té matís adversatiu:

«*e* parà-li la cama denant la ssua, espanyent-lo pel musclo, volén-lo endarocar, *e* no poch» 44v.5 i 6.

Encapçalant una oració exclamativa:

«*E* com! Vols-na?» 56.30; «*E* com! Ab lo coltell vos laxau anar vós a la mia cadella!» 44.10 i 11; «*E* qu.és!, jueu, tu as ffet lo mal aquells fadrins!» 51v.8 i 9; «*E* qu.és! Ab lo quoltell vos laxau anar a la mia cadela!» 44.30 i 31; «*E* pel cab de Déu, que si la m'aguésseu tocade, que mala yc fórau vangut!» 44v.2 i 3; «*E* ca y ha si ma'n son clamat!» 49v.31; «*E* que aportes armes per mi?» 53.16; «*e* que anau que cridau viaforas!» 69v.18.

«ni»:

NE: «el dit Xinxirel li dixerat: «Yo no l'e nafrat *ne* farit» 33.11 i 12; «sens quel dit Bernat de peraule *ne* de fet no l'enjuriave en res» 45v.17-19; «li tyrà dues péras de rera, de les quals nol farí *ne* les li tirave per voler de donar-li'n» 51v.12 i 13; «dix que no u vaé, qui les tirava, *ne* u hahuí dir aytanpoch» 55v.28; «jura contre aquestes coses no vendrà per manor adat *ne* per altre dret» 11v.21; «e dix que no u viu *ne* u ssab» 13v.17; «res no li'n donà *ne* li'n promès» 19.14 i 15; «en tal manera que inpuir no romanguen *ne* justícia no deparescha» 22.21 i 22.

Hi ha així mateix un cas de *ne no* amb el mateix sentit:

NE NO: «no.s sab si tyrà péra ho pilota, *ne no* poch aytanpoch escusir a qui la tirà» 55v.14 i 15.

«ni... ni»:

NE...NE: «mas enperò enaprés, dix lo dit Jacme que eyl res no à venut, *ne* dels porchs *ne* dels altres béns» 22v.3-5; «dix que no ho viu *ne* u sab *ne* que no y ssab res» 11v.1; «per la dita nafrat no tem mort *ne* dabillitat *ne* espasma *ne* altre dan alcun» 15v.10 i 11.

NI...NE: «mas als no y hac *ni* eyl no ssab qual comenssà *ne* qual ha lo tort» 25v.12 i 13.

DISJUNTIVES

«o»:

O (OH): en oracions assertives:

«e quel dit Hageg [en la] dita case sí furtara *o* amblara del dit Boreyl unes tesores» 11.6 i 7; «e assò viu moltes e diversses vagades en Menresa, *oh* encara en case lur» 17v.16 i 17; «e salavòs lo dit Berenguer sí s'acostà al dit Mateu, dient-li: «Fiyl del barba merdose!», *o* axí li'n dóna de parer» 31.12 i 13; «e no poch veura si era colp d'espase *o* de quà» 34v.21 i 22; «Mas entre tu *o* lexa'm axir!» 35.24; «estave ab lo dit Guabriel en la villa de Muntuyri, en case d'en Simon Tàpies *o* en case d'en Bernat Navata» 39.1 i 2; «rabatent-li los colps los quals aquell li donava, *o* donar li volia» 45v.22.

NE: en oracions interrogatives o dubitatives:

«Demanat si y viu espase *ne* espases tretes, e dix que no» 40.22 i 23; «Intorogat fo e qui fèu lo colp de sson para *ne* d'en Guillemó, son frara, e dix que no u viu» 13v.13 i 14; «Per què as tu nafrat *ne* farit lo catiu de la dona Franssescha Arnaulle?» 33.10 i 11.

«O...O»:

O...O (HO...HO): en oracions assertives i fins i tot qualque vegada en les interrogatives o dubitatives:

«li'n donava da pla, o foren dos o tres colps» 54v.9; «que.n Jacme Sera sí tirà que.s que.s fos ves en Falip Muntaner, ssogra seu, *ho* fo péra *ho* pilota» 56v.11 i 12; «Intorogat fo e si eyl o sson para o sson frara si feran colp alcú en la perssone d'equels, e dix que no» 14.15 i 16.

NE...NE: només en oracions interrogatives o dubitatives:

«Intorogat si per amor *ne* per favor *ne* per tamor ha duptat en res fer lo dit tastamoni, e dix que no» 28v.24 i 25; «Intorogat fo eyl si viu *ne* sab que.l rechtor fes envés eyls nangun colp *ne* que tresqués armes en contre eyls, e dix que no u viu *ne* u ssab» 13v.16-18; «Intorgat [sic] si li parie que degué eser estat moro *ne* catiu de nuyl hom, *ne* si u agués aubït dir, e dix que no» 18v.9 i 10.

NI...NE: també només en oracions interrogatives o dubitatives:

«Intorogat si eyl *ni* sson para *ne* sson para *ne* sson frara si aportaven negunes armes, e dix que no» 14.14 i 15; «Intorogat si ssab nuyl hom *ni* nulla perssone qui aquels o algú d'equells sacós *ne* ajude los aja feta, e dix que no» 15v.16 i 17.

D'altres partícules amb valor distributiu són:

QUE...QUE: «En bon om, anau-vos-en en bon guany, en nom de Ssenia Maria, *que* no ajau paor de la cadella, *que* no us tocarà!» 45v.15-17.

AXÍ...CON: «en tots los seus béns, *axí* siens *con* movens» 22.18.

TANT...CON: «ranunciaren a totes gràcias e rameys del senyor rey e de madona la ragina e a tots hofasials d'equels, *tant* en inpatrades *con* enpatrades, e a gràcia de mos qresadors, *tant* en nombra de perssones *con* en cumú d'altres» 41.9-12; «que aquells de present poscan fer exacució de tans de béns d'equell, que abasten a la cose per aquells pagade, e.lls dans, intereses per aquell o aquells sostanguts, *tant* aquell present *con* absent» 64.13-15.

ADVERSATIVES

«però»:

MAS: «Intorogat si lo regtor hi fèu colp, e dix que no, *mas* bé lo viu que tirava péras» 14.12 i 13; «e que u auhí, *mas* no u hahuí sinó I vagade»

23v.11; «*mas* als no y hac ni eyl no ssab qual comenssa» 25v.12; «Demanat eyl si entén quel dit Jacme aquels volgués ofendre, e dix que no.s ssab, *mas* ssagons que li aparia, que bé aparia que aquels ofendra volgués» 29v.16-18; «li descarrà colp, *mas* no l'avench» 59v.10 i 11.

MAS QUE: «Intorogade eylla si conaxia aquels qui avien la braga ab los dits Tàpies, e dix que no, *mas que* à hahuyt dir quel rector e.n Bufi eyl missatge del ractor eran» 14v.29-31; «hahuí ffer la grida e.n Mateu Vergili, demunt dita, *mas que* eyl, equel, per la dita grida, aquel res no li'n donà ne li'n promès» 19.13-15; «e.n Prats, que tania la mà alta e deya: «Gara d'equil», *mas que* no poch escusir si tania punyal o no» 25v.5 i 6; «Demanat si y viu espase ne espases tretres, e dix que no, *mas que* tentost sa pertiren la I de l'altre» 40.22-24.

EMPERÒ (EMPERHÒ): «e.yl dit Domingo, con és manor de XXV anys, major *emperò* de XX» 11v.20 i 21; «E on, con és manor de XXV anys, major *emperhò* de XXIII» 26v.32 i 33; «e dix ssobre aquella no eser ver so que an aquells contengut, *emperò* qu'és ver que.ll dit jorn e ora, en la dita denunciació expressade, ell ab d'altres, ell, si saltava ab brujons» 63v.6-9.

MAS EMPERÒ (MAS ENPERHÒ): «*mas emperò* enaprés, dix lo dit Jacme que eyl res no à venut» 22v.3 i 4; «dix no eser ver so que an aquelle.s contén, *mas enperhò*, que.ll dit jorn/ e ora en la dita denunciació contengude, ell dit Bernat si s'estava en lo cantó» 45.29 i 30 i 45v.1 i 2.

SINÓ QUE: «e que.ll dit Guabriel si dafugia al dit Symon cuax arera culles, e.ll dit Simon fortment envés aquell s'ancaragava, *sinó* que.lls dits Bernat e Guillem, ab d'altres qí y atanceran, aquells pertiren» 58v.9-12; «viu que.n Tona si tania l'espase treta e.n Prats tania lo puyal tret, e assò iradement la I contre l'altre, *sinó que* bones perssones aquells pertiren» 25v.19-21; «ell sa laxava anar ves lo dit Guabriel molt furosement, *sinó* que.ll dit Guabriel si li daffugí» 59v.12 i 13.

SINÓ CON (SINÓ CUON): «Enhaprés e tantost posà la mà en l'espasa, e d'equella trasch entorn la maytat per aquell ofendra o ausiura si pogués, *sinó cuon* [sic] n'Asina, juyha, d'equell jarmana, sa mès enmig d'éis» 46v.17-20; «Encara, intraren dins l'alberch del dit Moxí ab les espases tretres per aquells ausiura, con dit és, *sinó con* lo lum fo apagat, e no.ls atrobaran» 66.10 i 11.

«sinó que, ans» (en sentit exclusiu):

ANS: «e dix que no.s ssab, *ans* ssa pensa que u faya per pertir-los» 57.7 i 8;

«No, plàcie a Déu, que *ans* na mantia» 58.15; «e dix sobre aquel no eser ver, *ans* dix que aquèl era estat nat en Villafrancha de Panadès» 17.10 i 11; «e dix que no, *ans* sa maravallava molt con aytals peraules d'equel dites eran estades» 17.19 i 20; «dix que no li apar que.n Muntaner hi fos contre nagú d'ells, que *ans* li apar que y era per pertir-los» 53v.13 i 14.

ABANS: «Intorgat [sic] si li paric que degué eser estat moro ne catiu de nuyt hom ne si u agués auhít dir, e dix que no, plàcie a Déu, que *abans* era bé catallà e bon om» 18v.9-11.

ANANS: «Enterogat fo e él si l'avía escomès, e dix que no, que *anans* se'n luyava d'él» 42v.18 i 19.

QUE: «Yo no.t són tangut, *que* tu est tangut a mi!» 31.10 i 11.

QUE ANS: «No, plàcia a Déu, *que ans* na mantia!» 58.15.

SINÓ QUE: «no li avia res fet, *sinó que* al dit Magaluf l'avía ramit de l péra» 50v.14 i 15; «Yo no l'e nafrat ne farit, *sinó que* li e prese l'agullade» 33.11 i 12.

«sinó, més que» (en sentit limitatiu o restrictiu i seguit d'un sintagma nominal o d'una proposició substantivada):

SINÓ: «Intorogat fo e eyl ne son para ne sson frara quines armes tanien, e dix que no nagunes *sinó* quoltels de tayl» 13v.23 i 24; «Intorogat si eyl ni sson para ne sson frara si aportaven negunes armes, e dix que no *sinó* en Franssesch» 14.14 i 15; «no yc ha nagú blat pres del meu *sinó* vós» 23.29; «e que u auhí, mas no u hahuí *sinó* l vagade» 23v.11; «dix que molts dels quals no li racorden los noms d'equells *sinó* en Bernat Vert» 28.27 i 28; «Vuy no e manjat *sinó* móres de romaguer» 29.5; «Damanat si despuys que era bandajat és astat acuyllit per altres persones, e dix que no *sinó* per lo dit Anthoni» 80.15-17; «Damanat él si ssabia que.l dit Guabriel tangué loch d'escrivà, e dix que no *sinó* per hahuir dir» 58v.13-15.

«sinó que» (en sentit restrictiu, seguit d'una proposició):

SINÓ QUE: «dix ssobre aquelles no res ssaber, *sinó que* hahuí de case sua la bragua, mas que no y hisqué» 45.5 i 6; «e no y viu res, *sinó* tan sollament *que* viu en Jacmó Sera» 56.5 i 6; «dix ssobre aquella no eser ver sso que an aquella ssa contén, *sinó* ssolament *que* lo dit jorn e ora lo dit Jacme sí.s pertí de la cort» 29v.21-23; «Demana de si era de parantella, e dix que no, *sinó que.n* Ssimon qués son compara de una borda que ha, d'equella fembra que té» 59v.19-21.

ILLATIVES

«doncs»:

DONCS (DONCHS): «*Donchs*, prenets I bestó e donats-nos moltes!» 28.16 i 17; «*Doncs*, preneu I bestó e dau-nos-en moltes!» 28v.12 i 13.

DONQUES: «Pus que no.n vol fer dret lo batle, cridats, *donques*, viaffore!» 75.23 i 24; «*Donques*, pus que ell és batle, anem-nos colguar!» 76v.29 i 30.

Són una partida considerable les partícules de coordinació illativa que signifiquen «per això, per la qual causa, en conseqüència, d'aquí que»:

PER SO: «les quals peraules lo dit Franssesch entén ara ser var no eser veres, per tastamonis dichnas de fe, e *per sso* ffa la present denunciació en manera de capítol» 17.5-7.

EN PER SO (EN PER SSO, EMPERSÒ): «*En per sso*, ss'obligaren en pur dapòsit e comanda si mateys e tots lus béns presens e avadós» 23v.20 i 21; «*En per sso*, que.s n'obligaren en pur depòsit e comanda si mateys e tots lus béns presens e avadors» 26.14 i 15; «*En per so*, que.s n'obligan en pana de totes macions» 64.3 i 4; «*empersò*, us deym e us manam que.ls dits Jacme e Bernat d'aquí anant per aquesta rahó no inquietets» 77v.25-27; «*empersò*, vos deym e us manam que.ll dit Arnau Se Manera en persona ni en béns...» 78v.16 i 17.

EN PER AMOR D'ASSÒ: «*en per amor d'assò*, yo, dit batle, per saber veritat de les coses sobra dites enquerí del fet segons que.s saguex» 80.6-8.

PER QUÈ: «ssi no fos lo dit Simon hortolà, qui aquells perty, aquell dit Guillem agran mort ho cunsumat, *per què*, ffo raquest al dit senyor batle de les dites coses eser diligentment enquest» 37v.16-18; «e lo dit Moxí e la dita Rossa sf.s coragueran amagar, qui entre lenya, qui entre bótes, e.n la case no avia lum, *per què* aquells tant no.ls scrcaran» 68.19-21; «Damanat si li vol mal, dir que no, ans as sa perenta, *per què*, si li fayen mal, que na dafendria» 72.6 i 7.

PER CONSAGENT: «lo dia matex, a ora de migdia, que la dita dona muler d'en Bernat Soler acala ora avia mort a la dita Frau I galina, per què la dona muler dal dit Soler na fau clamts al dit Soler, de què de present que fo vengut lo dit Soler na anà manasar a la dita Frau de ausiure aqala, e *per consagent*, acala ora que desús as dit, lo dit Bernat se n'antrà per las parats dal dit alberch» 71.8-13.

D'ON: «per què lo dit Jacme Steva desats ha tots los sseus béns movens o gran pertide d'aquels; *d'on*, ffo raquest al dit ssenyor batlle les dites coses eser enquerides» 22.19-21; «aquell dit Hissach sa laxà hanar, tirant li dues péras, de les quals si avangut l'agués, de la una o de l'altre aquell agra mort; *d'on*, fo raquest al dit senyor batlle de les dites coses eser diligentment enquest» 51.9-12.

E ON: «E generalment, que ranuncia a cort de I die e de III e a ferma de dret e a donament de panyores a X dies, spay de ssity a quatre meses, e a tots drets de quèn poguessen contrestar. *E on*, con és manor de XXV anys, major enperhò de XXIII, que jura que contre assò no vendrà ne vanir farà per raó de manor adat ne per altre dret» 26v.29-34.

E D'EQUÍ, QUE: «En per sso, ss'obligaren en pur dapòsit e comanda si mateys e tots lus béns presens e avadós, ranunciant a cort de I die e de III e a ferma de dret e a payores a X dies, spay de ssity a quatre mesos. *E d'equí*, que ranunciaren a lla ley e franquese de Mallorques» 23v.20-23; «E assò promesera complir e atendra en pana de totes macions. *E d'equí*, que s n'obligaren en pur depòsit e comanda si mateys e tots lus béns presens e avadors» 30.15-17.

E D'AQUÈN: «lo qual promet tornar en poder de la cort, tota vegade que per la cort sia raquest, viu o mort, o én nom de pena XXV llinres al fisch del senyor rey aplicadores, e *d'aquèn* obliga si e tots sos béns» 51v.16-19.

CONTINUATIVES

«a més, així mateix»:

ENCARA: «e si lo dit Guillemó Carbó no.s fos desat, aquel aguera mort o gostat. *Encara*, despuys, lo dit Pericó Tona sí deya al dit Guillemó Rosseylló» 34v.5-7; «Ela li dix: «Non ment, yo, en pagès!», e.l dit Banet *encara*, li dix furosement» 23.25 i 26.

ENCARA MÉS: «E generalment, que renunciaren a cort de I die e de III e a ferma da dret e a donament de panyores a X dies, spay de ssity a quatre meses. *Encara més*, renunciaren a la ley e frenquesa de Mallorques» 30.17-20.

HOC ENCARA: «que ell meneria demà vespra la guayta e no lo dit testimoni. *Hoc encara*, que ell era cort o tinentloch de batle e no lo dit Domènech» 77v.7-9.

NO RES MENYS: «aquel dit Figuera agra mort, e *no res menys*, que li donà de grans punyades per la cara» 20.14 i 15; «e.n tera l'endorochà, e *no res menys*, ab punys e ab peus aquel legament fari» 21.13 i 14; «ans los dits porchs comanats ha al dit Moscarí, e *no res menys*, I sua somera, que avia comanade ha en I oma de Síneu» 22v.5 i 6; «e ssomas.a fer dret en poder d'esta present cort e a sags d'equella. E *no res menys*, que ranuncia a la ley e franquesa de Mallorques» 22v.20-22; «dix a la dita dona que cylla.n mantia alment e falssa a guise d'al bassa [sic] merdosa q.ella era, e *no res menys*, li dix moltes de villanies» 23.11-13.
DESPUYS: «Per tot lo mes de marts proppassat ma daviau XLV sous, e *despuys*, ma davau la puge dell dit temps enssà» 46v.10 i 11.

La construcció *E tot* té el sentit de «fins i tot», i apareix sempre a la fi d'una enumeració:

«laxan.ssa anar al dit Moxí ab les dites espases, tirant-les aquelles per ausiura-los aquell e.lla seus infans, e muller *e tot*» 66.8 i 9.

CAUSALS

«*car*»:

con: «dix que no li aparia que y fos més per la I que per l'altre espacial, con sus al mig donà» 56v.6-8; «e.yl dit Domingo, *con* és manor de XXV anys, major emperò de XX, que jura contre aquestes coses no vendrà» 11v.20 i 21; «e no res menys, que li donà de grans punyades per la cara, *con* ab colteyl dar no li poch» 20.14-16; «cridà e dix a la dita dona, *con* cyla li deya qu'el li havia levades les garbes enblades, qu.ella que.n mentia» 24.11 i 12; «Als dix que no y viu ne y hauí, *con* duptan.ssa d'equel, s'era mès detràs la somera» 28v.20 i 21; «eytambé li vench ab coltell tret, e d'altres molts, los quals ell no conex, *con* no és del loch» 44v.17-18; «En Bernat, feu vostre prou, *con* la qort m'a esqalivat, e no.m vuy pendre ab vós!» 43.16 i 17.

Seguit de forma verbal en subjuntiu:

«e no res menys, soplega aquel eser donade provesió e mació per metge, *con* ell no aja de quà» 44v.15 i 16; «ab un om lo qual no conaxia, *con* ell fos estranger» 47.15 i 16.

Com a interrogatiu el trobam en:

«Intorogada fo eyla *con* ho ssab, e dix con aquel temps, del qual à entorn XXXV anys, poch més o manys, qu'el desús dit en Jacme Arnau,

sa entràs, que axí avia nom, sí estava en la villa de Sineu» 17.11-13; «Intorogat e con sab, e dix con cyl hi era en la dita era seylla ora» 23v.10 i 11.

Així mateix, com a interrogatiu hi trobam consignat PER QUÈ?: «*per qè m'as mesos es bous e.l coral?*», e.n Bernat: «Con eren en so de mon seyor!» 43.14 i 15; «*Per què te'n manes los bous?*». «Con en lo blat los he trobats que eran!» 20.9 i 10.

COR: «Demanat en Jacmó si era en malvolenssa ab ell, e dix que no u ssab, *cor* no y avia entre ells aüt per què» 53v.15 i 16; «e aquell tolch lo coltell e.l li trash de la bayna, del qual donar no li poch, *cor* aytantost lo y contrestaren» 56v.18 i 19; «e dix no res ssaber, *cor* en lo lur comanssament no fo» 58v.12 i 13; «Sobre açò, que aquestes dos qui y heren ab lo dit Manera respongueren-li que no u farien, *cor* ja tenia companya e saigs ab quèls li portia fer tolra» 76v.9-11.

EN CUANT: «hahuí I colp que donà a la porta del dit Guillemó, mas *en quant* era luny que seya en la sua porta, e no poch veura si era colp d'espase o de quà» 34v.20-22; «e dix que ell té alcuna cose per pus colpable lo dit Guillemó, *en quant* ell primer sa prèns afarar l'ase» 63.6 i 7.

QUE: Pràcticament només surt enmig de diàlegs: «En ca, barba merdose, que per aytal da Déu, que yo us ausiuré, *que* vós ma n'aveu fetes moltes!» 49.9-11; «Tonet!, vols hanar en Muntuyri, e digues e.l ca fill de ca, en Magaluf ben Maymó, que vènga assí, *que* son para lo voll» 49.12 i 13; «Sènyer, no hajau por, *que* no us morderà!» 44v.23 i 24; «no ajau paor de la cadella, *que* no us tocarà!» 45v.16 i 17; «En ca, fill de ca, que no és axí, *que* no.t deg tant!» 46v.12; «No ajats por, *que* més faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esgleya, que vos ab vostra spase!» 14v.8 i 9; «Tocau-los vós, si us plau, *que* yo así janglaré ab aquestes masdones!» 14v.10 i 11; «Axiu d'equy, *que* veus aquy òmens, non ssé qí.s ssón!» 14v.12; «E com que.l meu forment sta pres del vostro, e vós lo m'aveu batut ab lo vostro, *que* no yc ha nagú blat pres del meu sinó vós!» 23.27 i 29; «Jacme, no ffasses, *que* vet-hi lo batlle!» 29.13; «Coreu a la porta d'en Rosseyó, *que* veus en Pericó Tona qí.s contén ab en Guillemó Rosseylló!» 35.1 i 2; «No hobs, *que* spase té treta!» 35.18 i 19; «desau-vos vosaltres detràs lo cantó, e yo ffer-m'é avayl e vauré qui són, *que* ssí us vayan molts ffugirien, poder!» 37v.28 i 29; «En Monet Colei, anem de qose aval, *qe* aspasa aranqade hi veg!» 38.14; «No u ffaré yo, *que* si m'ere hobs, con ho farie yo?» 40v.14 i 15; «Grans alqayts sou vosaltres, *qe*

as recctor vos fot vostre cosina jarmana, qe no.n feu naguna venga!» 42v.33 i 34; «sènycr, veus assí la mia, *que* no val tant!» 76v.16; «de la qual li aparach que li'n donàs aut al caparó, *que*ll caparó viu que que-sach del cab al dit Muntaner» 56v.12-14; «mas no viu que tingués espasa, *que* tant n'era luny que veure no u podia» 36.22 i 23; «Demanada si às e [sic] viu ne y ssab, e dix que no, que anà-ssc'n, *que* vergonya n'avia d'estar en la plassa entre los òmens» 57.13 i 14; «corach a una lansa que y avia, d'en Pere Paliser, e no la poch aver, *que* vadade li fo» 63.30 i 31.

S'usa també introduint una oració interrogativa directa, amb valor causal:

«*què* as tu ca tocar [sic] en porta d'altri?» 34v.14; «e *que* anau que cridau viaforas?» 69v.18.

De subordinació

La partícula QUE (QUA)

Introduint una proposició substantiva en funció de subjecte:
«Danunciat ffo al ssenyor en Bertomeu Ribes, batlle en Muntuyri per lo ssenyor rey, que divenres, a ora de mijorn o aquèn entorn, *die e anno supradicto, que*n Jacme Sera, de la villa de Muntuyri, sí raquerí al dit senyor batlle que denant si vanir fes en Pericó Sera» 27.2-5; «mas ssagons que li aparia, que bé aparia *que* aquels ofendra volgués» 29v.17 i 18; «e dix sopra aquela no eser ver sso *que*n aquella és contangut, *que* eyl nuyl temps lavàs ne prengué garbes ne blat» 24.5 i 6.

De vegades la manca del *que* palesa una influència de la sintaxi llatinitzant:

«fo raquest al dit tanentloch de batle de les dites coses eser feta justícia» 20.18.

Introduint una proposició substantiva amb valor de CD:

«dix *que* no ho viu ne u sab ne que no y ssab res» 11v.1; «dix *que* res no y viu ne y sab» 15.8 i 9; «dix *que* aquel era estat nat en Villafrancha de Panadès» 17.10 i 11; «jura *que* contre assò no vendrà ne vanir farà per raó de manor adat ne per altre dret» 26v.33 i 34; «Demanat eyl si entén *que*l dit Jacme aquels volgués ofendre, e dix *que* no.s ssab, mas ssagons que li aparia, *que* bé aparia *que* aquels ofendra volgués» 29v.16-18; «dix *que* no avic qí y trematés» 50v.8; «anaran en la viya d'en Simon Tàpies

per manar e.n Berenguer Oliver, del dit log, lo qual en la dita viya ere, *que* aqual rabés e rabra degés en sacreste tots los béns del dit Guillem des Pug, mobbles» 69v.8-11; «e con fo en l'alberch d'en Simon Tàpies, esperant *que* lo dit Berenguer Oliver agés descaragade la somada, éi sí ohí vau cridant viafores» 69v.13 i 14; «e con fo axit de la bóte, *que* éi sí oí *que* la dona na Frau sa novayava ab la dona muler d'en Bernat Soler» 71v.3 i 4; «lo qual aquala ora li raquaria e manament faya *que* prangés lo sacreste dels béns d'en Guillemó des Pug» 74.17 i 18.

Són prou freqüents els casos de *que* expletiu:

«e viu *que* sa muler *que* ss'aperantave ab en Berenguer d'Ortha» 18.28 i 29; «e.l dit Guillemó *qe* jurà *qe* pel cap de Déu *qe* nol pendria» 42v.23 i 24; «Damanade entarogada saber sobra l'antrada de l'alberch de na Frau, dir saber *que* asats acala ora, *que* ela, perlant en son alberch, *que* oí alguns crits» 71.20-22; «lo dit Pulí Brondo respòs e dix *que* non faria res, e *que* éi vouria qui.l li tolria, e *que* éi *que.s* fes denant» 81.13 i 14; «Pericó Frau, fil de la dona Frau, de la vila de Montueri, testimoni, entarogat dir *que* dimecres proppasat a vespre, a ora de pasat lo sayn dal ladra, *que* éi astava ab sa mare e [sic] i casa, la qual és lur, e *que* en Bernat Soler, del dit log, *que* sa n'antrà an son alberch de la dita Frau per les parats, e con fo al pati de la casa, *que* la dita Frau *que* lo santí» 72.8-13; «e *que* encontentent, hoits los crits de viafores, *que* lo batia *que* cridà *que* totom *que*.l sagís, e *que* ab moltes persones corent atès al viafòs» 73.23-25.

També són corrents les construccions llatinitzants de verb subordinat en infinitiu:

«e dix sobre aquel no *esser* ver» 17.10; «interogat ssobre la demunt dita denunciació, e dix ssobra aquella sso *ssaber*» 11.11 i 12; «dix ssobre aquella no *esser* ver sso *que* an aquella ssa contén» 29v.21 i 22; «les quals peraules lo dit Franssch entén ara *ser* var no *esser* veres per tastamonis dichnas de fe» 17.5 i 7; «dix eyl tant *esser* torbat d'equels a pertir, *que* eyl no poch veura si les avien tretes o no» 26.5-7.

Cal atribuir també a influència cultista llatinitzant i no a castellanisme alguna construcció sense *que*, com:

«jura contre aquestes coses no vendrà per manor adat ne per altre dret» 11v.21.

Introduint o intensificant una oració interrogativa. En aquest cas sol anar precedit de *e*:

«E *que* dius-ho per mi?» 55v.11; «E *que* armes aveu lavades?» 55v.10; «E *que* armes as lavades?» 57.1 i 2; «Què, en Bernat, e *que* anau que cridau viaforas!» 69v.18; «E *qe* per aquesta barba, qe yo e tu nos en vourem!» 38v.6; «E *qua* aportes armes per mi?» 53.16; «sí dixera con hi vania: «*Que* lanssa e darts hich aporta hom!» 56.25 i 26.

Alguna vegada apareix la partícula *con* amb el mateix sentit del *que* introductor d'una proposició substantiva:

«sa maravallava molt *con* aytals perau' s d'equel dites eran estades» 17.19 i 20.

DUBITATIVES O INTERROGATIVES

«si»:

si: «Damanat *si* li vol mal, dir que no, ans as sa perenta» 72.6; «Damanada entarogada *si*s lavà son marit, la nit, dir que no tro al gorn» 71v.21 i 22; «Intorogat fo *si* era parent del dit Hageg, e dix que no» 11v.8 i 9; «Intorogat fo eyls *si* avien squira ne malvolenssa entre eyls ne aquels altres, e dix que no» 13v.23 i 25; «Intorogat fo e *si* eyl o sson para o sson frara *si* foran colp alcú en la perssone d'equels, e dix que no» 14.15 i 17; «Intorogade eylla *si* conaxia aquels qui avien la braga ab los dits Tàpies, e dix que no» 14v.29 i 30; «En Ssimon Tàpies, de la villa de Muntuyri, jurat, intorogat dir veritat, eyl, *si* despuys que n Guillemó Tàpies e n Fransesch Tàpies, fiyls sseus, bandajats ssón, *si* aquells ha fet o fet fer sacós e ajude de viande ne da diners, e dix que no» 15v.13-16; «Intorogada fo eyla *si* ahuïra dir null tens a nuylla perssone que lo dit Jacme Arnau, para del dit Fransesch, fos estat moro ne catiu, e dix que no» 17.18-20.

TEMPORALS

«quan»:

con: «e *con* fo allà cyla viu en [Mi]colau Bufi» 14v.4 i 5; «e que era om blanch e ros e om magranty, ja *con* vench en l'alcarie de Manrese estar» 18.17 i 18; «e puys, *con* lo dit Massot passara dessà ab una nau, que en aquel leny sí venc lo dit Jacme Arnau» 18v.5 i 6; «e *con* fo a l'ort, dins, davallà eyl e lo fiyl d'en Ssayt» 21.5 i 6; «e *con* fo al prat mès-ssa en cor de anar en la villa de Muntuyri» 33.6; «Enaprés, *con* vench al cabvespra, pres posta de sol, que los dits Pericó e Arnau sí s n'anaven per lur carrera» 27.16 i 17.

«mentre»:

DEMENTRE: «E *dementre* saltà I paret la balesta sí.s dessarà per si matexa» 27v.8 i 9; «E *dementre* axí s'estaven, quel dit Jacme sí dixera» 28v.10 i 11; «lo dit Pericó Paliser sí tania I coltell tret en la mà *damentre* estaven abrassats» 54v.6 i 8.

DEMENTRE QUE: «e *dementre que* la dita dona liurava del vy, eyl ssí viu a I ssarayn» 11.17 i 18; «e *dementre que* l dit jucu hi coria, eyl dit ca sí li coria darera» 21.9 i 10; «los quals dos bous avia presos en lo blat de la dita Guiamona, e *dementre que* ls sse'n manà en lo camí reyal li hisqué en Johan» 20.6 i 8; «e *dementre que* s n'anave ab la paylla e fo pres de l'ort de Les Donades, eyl viu pres lo saffarag I jueu, per nom Moxí Sxiarín» 21v.10 i 11.

DEMENTRES QUE: «e *dementres que* aquest se n'anave, lo dit Prats descenyie's la spasa» 76v.15 i 16.

AXÍ CON: «e *axí con* passaven lo dit Guillemó Tàpies sí dixera» 14.5 i 6.

«estant així (que)»:

STANT AXÍ: «e *stant axí* en aquella braga sí ssobravanch en Phalip Muntaner» 55v.16 i 17.

ESTANT AXÍ QUE: «ell sí era en la plassa, denant la porta d'en Pere Bortolí, ssabater, ab en Guillem Mestre e.n Perc Bertolí e.n Jacmó Sera, e *stant axí que* staven denpeus el dit Jacme tania en la mà una cada[na] de bísties» 56.19-22.

ENAXÍ QUE: «que.n lo dit jorn e ora eyl ssí era an aquella cantonade on los dits Tone e Prats eran, *enaxí que* auhí aquels raonar-sse gallardement de moltes noves del fet del delmar» 25v.15-18; «aramiran-ssa los punys, / *enaxí que* l dit Guillemó Roselló sí li comenssà de donar ab lo puny» 62v.26 i 63.1; «no u farien, cor ja tenia companya e saigs ab què.ls li poria fer tolra, *enaxí que* ll dit Manera tenia la dita spasa treta» 76v.11 i 12; «era en lo porxo del rey de la ville de Montuñri, *enaxí que* viu en Pulí Brondo, ciutedà de Malorques, venir cavalcant» 81v.6-8.

En alguns casos tal partícula sembla supèrflua:

«Enaxí que dicmenge vespre proppasat, hora pasade de la d'asquella del foch de Ciutat, so és a saber, ab molt havia que.ll seny del ladre [havia] calat, *enaxí que* aquest anant ab los dits hòmens atrobaren Jacme Prats» 76.28-31; «aquest, ensems ab lo dit Jacme Prats e en Bernat Pol, heren

anats voure i ase en una case prop l'alberch d'en Pere Crus, *enaxí que* trobaren aquí en lo carer en Gabriel Domènech ab lo saig, *enaxí que* demenaren-nos les armes, *enaxí que* nós volíem-les» 78.3-6.

«tan aviat com»:

DE PRESENT QUE: «e *de present* qu'él viu los dits Pericó e Arnau, aytantost lo dit Jacme posà el peu en la balesta» 27v.2-4.

TENTOST CON: «e.l dit Bernat an asò va-li saqudir l'aguyade e donà-me'n al musqla e yo vag-li pendre l'aguyade, e *tentost con* yo li agí presa l'aguyade el va'm afarar e abrasar» 43.17-19.

«sempre que»:

TOTA VEGADE QUE: «ss'obligaran, cascuns d'èls per lo tot, convinens en bona fa ab la present cort, que *tota vagade que* per la cort raquests na seran, en poder de la present cort tornaran, mort ho viu, en Hageg» 11v.13-15.

«abans que»:

ABANS QUE: «Demanat si *abans que* ell sa raqlís si avia tirat lo dit Jacme so que tirà, e dix que *abans que* ell sa raqlís dins la case, que ja avia tirat contre aquells que.s que.s fos» 54v.26-28; «és ver que.l dit Magaluf n'ach una enpenta *abans que* ell dit Guillemó lo tocàs» 63.8 i 9; «e sobre açò, *abans que* no fos més en presó volic que.ll senyor vaguer, qui ja here daffore, fos aquí» 78.12 i 13.

«després que»:

APRÉS QUE: «E *après que* aquells agren depertits, lo demunt dit Jacmó sí.s tirà atràs» 56v.21 i 22.

DESPUYS QUE: «E no res menys, *despuys que* lo dit Pere des Camps aquells pertits hach, lo dit Guillemó aquell dit Hisach sa laxà hanar» 51.8-10; «e *despuys que* ll.s hach pertits, el jucu se n'anava qridan viavora ves la cort» 51.21 i 22.

«des que»:

DESPUYS QUE: «Damanat si *despuys que* era bandajat és astat acuyllit per altres persones, e dix que no» 80.15 i 16; «En Ssimon Tàpics, de la villa de Muntuyri, jurat, intorogat dir veritat, eyl, si *despuys que* n Guillemó Tàpics e.n Fransschesch Tàpies, fiyls sseus, bandajats ssón, si aquells ha fet o fet fer sacós e ajude de viande ne da diners, e dix que no» 15v.13-16.

«fins que»:

TRO QUE: «sa n'anà en son alberch e mès-sa al lit, que no.s lavà *tro que.s* fau gort» 72.5 i 6.

ENTRÒ: «c la dita Catalina ab la dona Moje e na Macdalana, d'aquela fiylla, s'is tancaran *entrò* la braga fo assade» 14v.16 i 17.

ENTRÒ QUE: «e aquell donava ab los punys da grans puyades, *entrò que.l* dit Pere aquells pertí» 51.20 i 21; «ell sa laxava anar ves lo dit Guabriell molt furosament, sinó que.ll dit Guabriell sí li daffugí, *entrò que* ajunyi-ren moltes perssones» 59v.11-13; «e que non viu res *entrò que* fo a eyls» 20v.5; «e stave's axí dins sa casa, *entrò* a cab de pessa, *que* hahuí cridar viaffora» 44v.25 i 26.

DENTRÒ QUE: «aquell donà da grans colps ab punys e ab mans per la perssone del dit Hissach, *dentrò que* aquí atès en Pere des Camps» 51.6-8; «e pels cabeyls lo garbajà molt e assats *dentrò que.n* fo sadoyl» 21.14 i 15; «Demanat eyl si viu que.l dit Guillemó si isquera defora, e dix que no, *dentrò que.l* dit Pericó Tona anat sse'n fo» 36.8-10.

CAUSALS

Com a formes interrogatives, amb el sentit de «per què?» tenim:

PER QUÈ?: «*Per què* te'n manes los bous?» 20.9; «E *per què* u fets?» 22.5; «Digues tu, *per què* m'as feta aquesta enpara que m'as feta?» 31.8 i 9; «*per què* as tu naffrat ne farit lo catiu de la dona Franssescha Arnaulle?» 33.10 i 11; «Rcnquayós merdós, *per qè* m'as mesos es bous e.l corall!» 43.14; «e *per què* escuxau l'ase?» 62.9 i 10.

Com a interrogativa indirecta tenim:

«Demanat *per què* era fuyt, e dix que per so con hoy-o dir» 78.11; «Damanat ell ci ssab qui u comenssà ne *per què.s* moch ne qual era colpa-ble, e dix que no» 51.24 i 25.

CON E CON?: «Udà, e per què escuxau l'ase? E con no.l laxau anar!» 62.9 i 10; «Con vas ab cap cubert?» 40v.19.

Com a interrogativa indirecta:

«Intorogada fo eyla con ho ssab, e dix con aquel temps, del qual à entorn XXXV anys, poch més o manys, que.l desús dit en Jacme Arnau, sa en-tràs, que axí avia nom, sí estava en la villa de Sincu» 17.11-13; «Intorogat ffo eyl con ssab que.l farís, e dix con viu» 21v.16 i 17; «Intorogat e con

sab, e dix con cyl hi era» 23v.10! «Demanat e *con* ssab assò, e dix con o viu e u hahuí» 28v.21 i 22; «Intoroguat cyl *con* ssab, e dix con i era present, en lo dit jorn e ora» 31v.13 i 14; «Demanat eyl*l* *con* ho ssab, e dix con ell hi era present» 62v.11 i 12; «Demanat *con* sab les dites coses, e ratent raó de la ssua siència, dix que per sso con fo present a les dites coses» 28.24-26.

«perquè, per tal com»:

PER TAL QUE: «e acastas cosas la dita Frau sa pensa que fet aya *per tal* que lo dia matex, a ora de migdia, que la dita dona muler d'en Bernat Soler acala ora avia mort a la dita Frau I galina» 71.7-9.

PER TAL CON: «quen Pascual Gillabert, braser, sí pasara denant la porta d'en Bernat Claver, barber, anant en case d'en Ssalamó Bellembó, jucu, lo qual obs avia, *per tal* con ab aquell logat s'era per l'endamà a sagar» 44.4-7; «li manassà och lavent [sic] una péra, de la qual a la dita cadella donar volia *per tal* con li ladrava» 45v.6 i 7; «e lo dit Guillemó sí li respòs, penssan-ssa que a ell ho digués, qui n'avia aportades, *per tal* con ara sson vengut d'equella braga» 56.26-28; «e asò dix *per tal* con l'ase era de son para» 62.10 i 11; «e dix sobre aquelle eser ver qu'él féu la dita cride, e assò *per* [tal] *con* lo'n pagaren en Pericó Trobat e n'Antoni, escorxador» 19.8 i 9.

PER ÇO CON (PER SO CON, PER SSO CON): «Demanat con sab les dites coses, e ratent raó de la ssua siència, dix que *per sso con* fo present a les dites coses viu e auió clarament» 28.24-26; «se n'anaven envés lo rafal d'en Pere Domànech, avonclo del dit Borel, *per so con* avien auyides gridar ànades» 38.5-7; «e que anau que cridau viaforas?», e lo dit Bernat que respòs que *per so con* no li faya justisia» 69v.18 i 19; «cridà III o IIII vegades anant per la ville viaffores, *per ço con* lo dit batle no li volle fer compliment a la raquesta» 75.25 i 26.

EN TANT CON: «e dix ssobre aquella no res ssaber, *en tant con* era dins case sua ab la porta tancade» 67v.10 i 11.

EN TANT CON QUE: «Encaran contre aquels ofès lo batle, *en tant con* qu'els ab él anaven» 27.22 i 23.

«puix que»:

PUS QUE: «Per lo cab de Déu, que *pus que* axí és, I lucat ho ffarà tot!» 28.12 i 13; «*Pus que* no.n vol fer dret lo batle, cridats, donques, viaffore!» 75.23 i 24.

COM QUE: «E *com que* l meu forment sta pres del vostro, e vós lo m'aveu batut ab lo vostro, que no yc ha nagú blat pres del meu sinó vós, que aveu batut menys de mi!» 23.27-30.

És corrent la construcció llatinitzant *con* seguida de forma verbal en subjuntiu, també amb valor causal:

«*Con* per en Pericó Paliser, habitador de la paròquia de Muntuyri, ssien estades dites moltes e diverses injúries e peraules desonestes e.n Fransesch Arnau, abitador del dit loch... e per sso ffa la present denuncia-ció en manera de capítol» 17.2-7.

«E on, *con* aytal cose sia molt litigiose, que catiu hofena algú franch, fo raquest al dit tanentloch de batle, de les dites coses eser feta justícia» 20.17 i 18.

«A audiència de mi, Pere Domènech, batle reyal en la paròquia de Montuiri, és pervengut que *con* diomenge vespra proppasat en Gabriel Domènech, tinentloch de batle en la dite perròquia, ab d'altres persones menàs la guayta per la ville de Montuiri... les quals coses, yo, dit batle, per saber veritat de les coses devant dites enquerí del fet, sagon que.s saguex» 76.2-18.

«dix sobre aqueles de veritat açò saber, que *con* per als-cuns bons hòmens de la ville de Montuiri fos stade feta clamor a aquell Gabriel de als-cuns hòmens no coneguts, qui de nits anaven per la ville de Montuiri e sodegaven les portes de les dones, oltra lur volentat, aquest Gabriel, per saber lo fet e per signar aytals coses, ajustà ab si III hòmens de la dite ville de Montuiri» 76.20-25.

«*con* nós hajam compozat per certa quantitat de moneda en Jacme Prats, habitador del vostre batliu, e hajam ramès a.n Bernat Poll lo crim... empersò, us deym e us manam que.ls dits Jacme e Bernat d'aquí anant per aquesta rahó no inquietets 77v.22-27.

«*Con* a audiència de mi, Pere Domènech, batle per lo senyor rey en la perròquia de Muntuyri, sie pervengut que *con* en Pere Porta, de la dita perròquia, a instància de diverses creadors fos bandajat públichament per la forma acostumade, que astant eyl bandajat fo fet secors e ajuda per alcunes persones al dit Pere Porta» 80.2-6.

«E on, *con* a XXVII del mes de novembre *anno predicto*, l'onrat vaguer de fora fos en la villa de Muntuyri manant al senyor batle que *con* les fermanssas desús dites en la dita fermanssa estar no vulen, que aquel dit Bernat Tona en la presó lo tornàs» 26v.18-21.

«E no res menys, solega aquel eser donade provesió e mació per metge, *con* ell no aja de quà» 44v.15 i 16.

«viu novajar de noves en Magaluf ben Maymó ab un om, lo qual no conaxia, *con* ell fos estranger» 47.14-16.

MODALS

«*com*»:

COM (CON): introduint frases interrogatives i, alhora, exclamatives i ponderatives:

«No u ffaré yo, que si m'ere hobs,*con* ho farie yo?» 40v.14 i 16; «E qués! Vosaltres voleu aver so del meu! Pel cap de Déu que aquí à, *com* na courà l'escanal» 27.10 i 11; «E que pel cab de Déu aquí à, *com* na courà l'esquana d'equest ffe!» 28v.11 i 12; «*Com* par que serches mal!» 40v.20 i 21.

«*com a*»:

AXÍ CON A (AXÍ CON): «con eyla li deya qu'él li havia levades les garbes enblades, qu'ella que'n mentia *axí con a* vil bagassa» 24.11-13; «qu'él na mantia per la barba alment e falssa *axí con* àl e fals qu'él era» 25.22 i 23; «liurà lo dit Arnau Se Manera a l'honrat en Berenguer Rubert... *axí con a* carseller que matés lo dit Arnau Se Manera en poder del senyor veguer de fora» 78.23-26.

«així *com*»:

AXÍ CON (ASXÍ CON): «besan en les mans e.n la boca, faén-li ffa e omanatja *axí con* d'eytals coses ss'acustuma» 30v.1 i 2; «vench ab huna aguyade en la mà, *axí con* sa va tot jorn» 42v.30 i 31; «bandajar-lo fèu en la villa e loch de Muntuyri, *axí con* d'eytalls coses da fer s'acustuma» 46.9-11; «e que'n Simon Carbonell que l'escomès de noves furosement, e cyll, *asxí con* aquell qui volia braga, deshaxie's d'equell *axí con* mills pogué» 58.24-26; «e mès en poder de la cort lo dit Arnau Se Manera, *axí con* s'i here obligat, en pena de C lliures» 78.21 i 22; «Damanat si despuys que era bandajat és astat acuyllit per altres persones, e dix que no, sinó per lo dit Anthoni, *axí con* dit ha» 80.15-17.

«segons que»:

SEGONS QUE (SAGONS QUE, SAGUONS QUE): «e dix sobre aqueles *sagons que*

lo dit Thomàs Vilaür ha deposat» 77.15; «lo dit Jacme, no content de les peraules [a] aquel dites per les dites bones perssones, *segons que* prima fas apararia per la resposta del dit Jacme, dix aytals paraules en acabament» 28.9-12; «Demanat cyl si entén que.l dit Jacme aquels volgués ofendre, e dix que no.s ssab, mas *ssaguons que* li aparia, que bé aparia que aquels ofendra volgués» 29v.16-18; «les quals coses, yo, dit batle, per saber veritat de les coses devant dites, enquerí del fet *sagons que.s saguex*» 76.17 i 18; «que.n Pulí Brondo, ciutedà de Malorques, li ha tolt fursívolment, e manasant encara, *sagons que.s saguex*: I catiu, per nom Joan Xinxarell» 81.3-5.

«sense que»:

SENS QUE: «E lo dit Pascual molt furosement dixera injúries e peraules villanes al dit Bernat Claver, *sens que*.l dit Bernat de peraule ne de fet no l'enjuriave en res» 45v.17-19; «En ca, fill da ca, que pelí cab da Déu, e vós vos sou clamat en Siutat de mi *sens que* no y ha rahó per què» 49.21 i 22.

«de convinença que»:

DE CONVINENÇA QUE: «E generalment, que ranuncia a cort de I die e de III e a ferma de dret e a donament de panyora a X dies, spay de ssity a quatre meses, e *de convinenssa que* ranuncia a dret e a for de ssa juradichsió» 33v.7-10.

«tant com»:

AYTANT CON: «e aquells ab la verga que tania donà he la I e a l'altra e aquells pertí *aytant con* poch» 54.11 i 12.

TANT CON: «aque'l vol que aquells de present poscan fer exacució de tans de béns d'equell, que abasten a la cose per aquells pagade, e.lli dans, interes per aquell o aquells sostanguts, *tant* aquell present *con* absent» 64.12-15.

«més que»:

MÉS QUE: «que'll dit Muntaner hi era per aquells a pertir *més que* per àlls» 56v.9; «No ajats por, que *més* faria yo ab aquest bastó de la clau de l'esgleya *que* vós ab vostra spasel» 14v.8 i 9.

CONSECUTIVES

Amb el ponderatiu GRAN seguit d'un substantiu tenim:

«li tirà colp d'espase, del qual donà *gran* colp a la porta, *que* l tros de l'espase sí esgranà» 34.12 i 13; «aquel tirà colp d'espase, de la qual donà *gran* colp a la porta, *que* l tros de l'espase sí trancà» 34v.3-5.

D'altres ponderatius, seguits després de QUE, són els següents:

TANT QUE (TANT... QUE): «sí qu'ells sí.s colpajaven legament, *tant que* l dit Simon casech l'espase» 59v.9 i 10; «e lo dit Moxí e la dita Rossa sí.s coragueran amagar, qui entre lenya, qui entre bótes, e n la case no avia lum, per què aquells *tant* no.ls cercaran ab les espases per la case, *que* no.ls trobaren» 68.19-22; «dix eyl tant escr torbat d'equels a pertir, *que* eyl no poch veura sí les avien tretes o no» 26.5-7; «dix que bé u viu, que li estava en la porta, mas no viu que tingués espasa, que *tant* n'era luny, *que* veura no u podia» 36.21-23; «dix que *tant* era furós, *que* no li racorda si s'i trach armes o no» 53v.9 i 10; «*tant* era despagat e nassassitat que avia en la sua perssone, *que* tentost se'n tornà en case sua e no y tanch a ment» 54.16 i 17.

TANT E TANT QUE: «e de poch en poch eyls sí.s prengueran de noves injurioses, *tant e tant que* eyls sí.s lavaren» 25v.18 i 19.

TANTES... QUE: «*Tantes* de bestonades n'auré, *qe* no.n poràs més dur!» 43.15 i 16.

TAL... QUE: «hoch encara, li vench lo dit Guillemó ab lanssa brandén, de la qual li aguera donat *tal* colp *que* d'equell fóra mort» 62.16-18.

«de tal manera que»:

QUE: «li avia tirada l pilota, de la qual l'avía farit al caparó que tania al cap, *que* del cab lo li lavà» 54v.30 i 31; «e, tocat lo sey del perdó, que sa n'anà en son alberch e mès-sa al lit, *que* no.s lavà tro que.s fau gorn» 72.4-6.

SÍ QUE: «E tantost posaren les mans a les espases la l a l'altre, e aquelles tragueren hirosement, *sí que* ells sí.s colpajaven legament» 59v.8 i 9; «E lo dit Pascual sí aranchà lo seu coltell volent donar a la cadella, *sí que* n cuydà donar a la dona muller del dit Bernat, *sí que* lla dita dona quax n'ach paor» 45v.7-9; «qui avia bragua da noves e de contrast ab en Pericó Paliser, cunyat sseu, *sí que* llo dit Muntaner, vaent que aquells cran genra e cunyat seus, que tantost ell sí.s mès al mig d'aquells per pertirlos» 54.8-11.

AXÍ QUE (ASXÍ QUE): «Enaprés, no sasava de dir: «Hix, bort, hix deffora!», *asxi que*.l dit Guillemó no isqué» 34.14 i 15; «dix que.n las ssijas era, on és lo forment dal delma, que avia fetas ssomades, *axi que* no y era ne y viu res ne res no y sab» 66v.20 i 21; «e auhi cridar a la case d'en Moxí ben Maymó tres vagades viaffora, *axi que* isqueran a la porta e ja ffo tot passat» 67v.12 i 13.

ENAXÍ QUE (ENHAXÍ QUE): «e asò hahuí dir al dit Bernat ben dues vagades, *enhaxi que* no se'n panssava als» 44v.24 i 25; «aramiran-ssa los punys, *enaxi que*.l dit Guillemó Roselló sí li comenssà da donar ab lo puny» 62v.26 i 63.1; «e lo dit Gabriel menave a els saigs que li tolguesen la spasa, *enaxi que* no n'i hac nagú que s'i gosàs aventurar» 77v.11 i 12.

FINALS

«per»:

PER, seguit sempre d'infinitiu: «sí vanguera *per* beura en case del dit Bo-reyl» 11.5 i 6; «eylla [sí] era anade en la case de la dona Moja *per* manla-var dos pans» 14v.3 i 4; «anava a l'ort d'en Simon *per* aydar a fer parat» 21.4; «aquí lo dit Jacme sí esparà, acorda[da] penssa, los dits Pericó e Arnau, d'aquel frares, *per* aquels hoffendra» 27.14-16; «lo dit Jacme sí isqué dels corals o d'elens ab balesta parade e ab dart enbagat en contre aquels *per* aquels dits Pericó e Arnau hoffendra» 27.18-20; «e.yl dit Jacme gens *per* les peraules del senyor batle no s'estava d'etanssar-ssa aquels *per* ofendre'ls» 27v.7 i 8; «reqirent que denant si fes vanir en Pericó Sera, del dit loch, d'equel frare, *per* dir e mostrar en quà li era tangut e vangut lo dit Pericó» 28.6 i 7; «manà als dits Arnau Sera e.n Pericó Sera, frares del desús dit Jacme, a istànsia del dit Jacme, que de present denant lo dit batlle comparaguessen *per* mostrar e verifficar [sic] la de-manda» 28v.4-7; «alscunes bones perssones en la castió d'equels se opo-saren *per* aquels a pasificar e composar» 28v.9 i 10; «eyl ssí ach mana-ment de part del ssenyor batle de comparar denant eyl *per* mostrar la demande» 29.26 i 27; «sí.s perti de la cort, e assèn en case la dona Sera, mara d'aquel, *per* retra-li l carta de donació» 29v.23 i 24; «e anà-ss'e'n en sso d'en Salvador Banat *per* demanar-li ssent ssous que li davia» 29v.26 i 27; «e con fo al prat mès-ssa en cor de anar en la villa de Mun-tuyri *per* damanar a la dona Pujalta una sua guonella» 33.6 i 7; «e.yl dit Franssoy sí.s n'anave ves so d'en Prats, ferer, *per* sercar l sua nabo-deta» 36v.12 i 13; «anaven en la vila de Muntuyri *per* manlavar cortins,

per obs del dit Guabrieyl Domànach, *per* tirar lo vi» 37v.6 i 7; «aven-se'n ves la plassa *per* fer e trachtar los nagosis de la paròquia» 41.23 i 24; «vench ab huna aguyade en la mà, axí con sa va tot jorn, *per* demanar los bous e.l dit Gillemó» 42v.30-32; «e.l dit Pascual sí aranchà I seu coltell *per* dafendre's de la cadella» 44.28 i 29; «lo dit Abram se n'antrà en case d'en Maymó ben Jacop, para del dit Magaluf, *per* cosir-ssa una gramayha sua» 47.3-5; «n'Issach, fill d'en Jusseff, jueu de Mallorques, sartra, anant *per* la villa de Muntuyri sercant *per* gonyar» 51. 3 i 4; «li tyrà dues péras de rera, de les quals no.l farí ne les li tirave *per* voler de donar-li'n» 51v.11 i 12; «dix que no li apar que.n Muntaner hi fos contre nagú d'éls, que ans li apar que y era *per* pertir-los, qu'entre eylls ssa matia» 53v.13-15; «anan-se'n ves case sua ab una taula plana de buyna de bous *per* fer-ne una casa d'ebeylles» 59.25 i 26; «Encara, intraren dins l'alberch del dit Moxí ab les espases tretes *per* aquells ausiura» 66.10 i 11; «e lo dit baHa *per* retre justisia complida fèu posar lo sayal rayal» 69v.6 i 7; «e anaprés e tantost lo dit baHa *per* complir justisia al dit Bernat» 69v.7 i 8; «les quals coses, yo, dit batle, *per* saber veritat de les coses devant dites enquerí del fet, sagons que.s saguex» 76.17 i 18; «ha hahuít dir al dit Muntaner que y era *per* aquells ha pertir» 54v.23 i 24; «deyha que y era coragut *per* aquells ha pertir» 55.1 i 2; «que.ll dit Muntaner hi era *per* aquells a pertir, més que *per* àlls» 56v.9; «les dites bótes vané *per* aquell ha provayr» 65.9; «dix que *per* ell a provayr vanudes les avia» 65.11; «aquest Gabriel *per* saber lo fet e *per* signar aytals coses ajustà ab si III hòmens de la dite ville» 76.23-25.

Val la pena de remarcar de manera especial la següent construcció: «estave ab lo dit Guabriel en la villa de Muntuyri, en case d'en Simon Tàpies o en case d'en Bernat Navata, *per* sercar cortins a manlavar *per* tirar vi» 39.1-3.

Hi ha només alguns casos de PER... A seguit de verb en infinitiu: «se n'entrà en l'alberch de na Frau, del dit log, *per* acala a ofendra e ausiura» 71.4 i 5; «e asò fau *per* guardó a retra de so que ela avia fet a la sua» 71v.19 i 20; «e mès mans *per* l'espase e d'equella arancà entorn I palm *per* ssi a daffendra» 25.25 i 26.

La partícula que seguida de verb en subjuntiu té valor final en: «que.l dit Pascual sí anava en case d'en Salamó Belembó, jueu de Muntuyri, ab lo qual s'era logat a sagar, *que* li digués que li estojàs la faus» 44.23-25; «e faya son esforços *que* matés las portes» 72.15.

«per tal que»:

PER TAL QUE (PER TAL QUA): «lo dit Guillem Mestre alà corach afarant la mà al dit Pericó *per tal que* ab lo quoltell mal fer no posqués» 54v.9-11; «e anà-sa'n a la sua viya hon avia vanamadós *per tal qua* ls ajudàs» 74.11 i 12; «per què, ffo raquest al dit senyor batlle de les dites coses eser diligentment enquest *per tal qu* eytals coses inpunir no romangan» 37v.17-19; «li venguera detràs parant-li la cama denant la sua e anpanyent-lo *per tal que* aquell enderoquar posqués» 44.14-16.

EN TAL MANERA QUE: «fo raquest al dit tanentloch de batle de les dites coses eser feia justícia, *en tal manera que* ls altres na pranan aximpli» 20.18 i 19; «d'on, ffo raquest al dit ssenyor batle les dites coses eser enquerides, *en tal manera que* inpunir no romanguen ne justícia no deparescha» 22.20-22; «Encara més, renunciaren a la ley e frenquesa de Mallorques, en la qual ssa contén que anbans sia convengut lo prinsipal que la fermansse, *en tal manera que* la I scusar no.s pusch per l'altre» 30.19-22; «dix que d'aquell ssa clama e.n raquer justícia d'aquell eser feta, *en tal manera qu* eytals coses inpunir no romanguen» 44v.13-15; «d'on, lo dit jueu raquerí lo discret batlle de les demunt dites coses diligentment, en guira [sic] *en tal manera qu* eytals coses ne ssemblans inpunir no romanguen» 66.12-14.

CONDICIONALS

«si»:

sr: en oracions afirmatives:

«de la qual donà *si* gran colp a la porta, que *si* aquel agués aconssa-guit, que l'agra mort o consumat» 35.20-22; «dues péras irosement li tirà, que *si* d'alcuna d'equelles l'agués farit, que aquell aguera mort» 62.15 i 16; «Damanat si li vol mal, dix que no, ans as sa pcrenta, per què, *si* li fayen mal, que na dafendria» 72.6 i 7; «responeren que tots heren cort, e que *si* volien les armes, que per la punte les haurien a pendre» 7.11-13; «Si.m taniu de part, yo no y pusch alra fer, que forsat na son!» 77v.5 i 6; «Sènyer, *si* volets la mia spase, veus-la assí!» 77v.17 i 18; «Dixeren que *si* lo dit Simon Tàpies està en vincla ne en dassiplina, que per la dita naffra no tem mort ne dabillitat ne espasma ne altre dan alcun» 15v.9-11; «dix ab menasses al dit Mateu Vergili que.s fes denant, *si* lli volia tolra, e que él vouria qui s'i guosaria asegar» 81.9-11; «e que *si* fossen en pina [sic] ne.ls donassen vinagra, qu'els no

l'agueran pres» 25.19 i 20; «Con nós hajam compozat per certa quantitat de moneda en Jacme Prats, habitador del vostre batliu, e hajam ramès an Bernat Poll lo crim, si alcun havia comès per la inobediència feta al batle en levar les armes a n'Arnau Manera» 77v.22-25.

En oracions negatives:

«si lo dit Guillemó Carbó *no.s* fos desat, aquel aguera mort o gostat» 34v.5 i 6; «mostre los pasas per on lo dit Bernat Soler era antrat per acala ausiura, si *no.s* fos tancada an una casa e no agés cridat altes vaus viafores» 71.13-15; «manam-vos que per la dita rahó no.l destrengats, si de nós altre manament *no* haviets en contrari» 78v.6 i 7.

És remarcable l'ús de l'imperfet de subjuntiu en lloc del plusquamperfet en la pròtasi de les següents oracions, totes elles amb el verb *ésser*:

«e si no flossen alcunes perssones, les quals aquí sobrevingueren, aquels aguera hofesos o morts» 27.20-22; «e que si lo senyor de batle no y fos, que y aguera aüdes de moltes feynas» 27v.27 i 28; «sí qe lo dit Bernat Goyolons e.l seu misatge se laxaren anar ves él, si qe si no fos en Berto-meu Deulosal, qe l'agren mort» 42.6-8; «si Deus e aquelles bones perssones no fossen, aquell agra mort» 62.18 i 19.

Alguna vegada manca la forma verbal en la pròtasi, com és ara en: «si no quel dit majoral lo y torae afarar e ajude que ach de I masip de Sineu, jarmà de la dona muler del majoral d'en Brondo, aquel dit Figuera agra mort» 20.12-14.

Cal fer encara menció de EN ALTRE MANERA, QUE, amb el mateix valor que una proposició condicional: «si no és així»:

«lo dit Johan lo sità en son alberch per la primera e per la segona e per la tèrsia e perentòria, que *an altre manera*, que sarà bandayat» 65.16-18.

CONCESSIVES

«encara que»:

JASSESSIA QUE (escrit JATSSASIA QUE): «Protesta lo dit Jacme la dita confació a cyl no eser perjudicat ne lesió del seu privilligi de la corona, *jatssasia que* cyl destrat ne forssat no sia estat de fer la dita confació per lo dit senyor de batlle» 30.4-7.

JASIE AÇÒ QUE: «se n'anaren e lexaren-nos aquí, *jasie açò que*.ll dit Jacme Prats donave la dita spase al dit Gabriel Domènech» 78.8-10.

3.8. LES INTERJECCIONS

Tenen caire apellatiu les següents:

GARA (DE) (GARE): Interjecció d'amenaça o d'advertiment de perill:

«viu lo dit Tona, qui tania entorn la maytat de l'espase treta, e.n Prats, que tania la mà alta e deya: «Gara d'equí!» 25v.4 i 5; «ssobravanch en Phalip Muntaner ab I perxanch larch ab lo qual donà al dit Jacme Sera, e tantost dix que hahuí una veu qui dix: «Gare, gare!» 55v.16-18.

UDÀ (HUPÈ O HULDÈ): Es tracta segurament d'una variant de OIDA. Ací és usada per a cridar l'atenció d'algú, tot expressant, alhora, sorpresa: ⁴⁷ «Udà, e per què escuxau l'asc?» 62.9 i 10; «e lo ssenyor batlle aquel deya: «Hudè, bacayllar, à la cort, à la cort!», e asò li dix moltes vagades, e yl dit Jacme gens per les peraules del senyor batlle no s'estava d'ctan-ssar-ssa aquel per ofendre'ls» 27v.5-8; «e viu-los altre vagades [sic] qaure en tera e tornà-y, e qe ai[sic]viu qe lo misatge qe deya: «Huddè, en Gillemó, laxau-lo!» 42.22 i 23; «Uldè, no vats que ya fas los vostres fets!» 69v.20.

De caire expressiu o exclamatiu tenim:

ol: Interjecció exclamativa:

«cylla li dix: «En Bernat!, con fforment higu.aveu trobat?», e yl dit Bernat li dix que «IIII cavaylons e nou garbes, entre tot» «O, mesquina!», dix la dita dona, «que V cavaylons e II garbes cran!» 23.20-22.

E com! (com!): Exclamació per a expressar sorpresa i admiració, i, sovint, oposició a allò mateix que hom ha dit anteriorment:

«E com! Taniu-nos per enbriachs?» 25.21; «E com! Ab lo coltell vos laxau anar vós a la mia cadella!» 44.10 i 11; «E com! Vols res?» 53.6; «E com! Volls-na?» 53.17; «E com!, ssènyer, ssab-vos greu?» 53v.6; «E com! Taniu vós loch de batlle!» 59v.17; «Com! Naffrat!», dixera lo dit Bertomeu» 45.23.

E qués!: És sinònim de l'anterior:

«E qués! Ab lo quoltell vos laxau anar a la mia cadela!» 44.30 i 31; «E qués!, jueu, tu as ffet lo mal aquells fadrins, encara ta n'est anat cla-

⁴⁷ Udè no és registrat al DCVB, però sí udà, odà o oida. Vegeu *El lèxic comú*, s.v. hudè.

mar!» 51v.8 i 9; «*E qués!* Ab dart hich va om per villa!» 53.5 i 6; «*E qués!* Armes as lavades!» 53v.5; «*E qués!* Eytal ssolàs ma faràs tu!» 63v.17 i 18; «*E qués!* Tu l'as a mi feta, equesta vilania!» 31.16 i 17; «*E qués!* Vosaltres voleu aver so del meu! Pel cap de Déu que aqí à, com na courà l'escana!» 27.10 i 11.

Índex

	Pàgs.
PRÒLEG	xi
INTRODUCCIÓ	1
I. EL CONTEXT JURÍDICO-ADMINISTRATIU	11
1. Cartes i privilegis concedits als mallorquins des del 1229 al 1360	11
La Carta de Franquesa	11
Altres disposicions legislatives	15
2. Compilacions de dret jurídic vigents a Mallorca des de l'any 1229 al 1360	21
3. Estructures bàsiques político-administratives de la Corona d'Aragó a l'època de Pere el Cerimoniós	23
El Consell reial	24
La Casa reial	24
La Cúria reial i la Cancelleria	25
El poder feudal	26
Les municipalitats	27
Les Corts. Els parlaments i la Diputació del General	28
4. Institucions político-administratives a Mallorca des del 1229 al 1360	28
El Gran e General Consell	28
El Consell de la Ciutat	30
El Sindicat de Fora	30
Els Consells de les Viles	31
5. Institucions jurídiques de Mallorca	31
La Cúria del governador	31
La Cort del bisbe	32
La Cort dels templers i dels hospitalers	32
La Cort del veguer	33
La Cort del batlle reial	33
Les Corts baronials i del partatge	33
La Cort del mostassaf	34
La Cúria o Consolat de Mar	34
6. Càrrecs i oficis jurídic-administratius a Mallorca	34
6.1 Els oficials reials	34
El lloctinent o governador	34
El batlle	35
El veguer	36

	Pàgs.
6.2 Càrrecs i oficis de l'administració municipal	37
Els jurats	37
Els prohoms	38
Els consellers	38
Els síndics	38
El mostassaf	39
El clavarí	39
El notari i l'escrivà	40
El saig	40
El corredor	40
D'altres càrrecs i oficis municipals	41
7. El procediment judicial a les viles reials	41
II. ELS LLIBRES DE CORT REIAL MALLORQUINS. INTERÈS LINGÜÍSTIC	45
Concepte de Llibre de Cort reial	45
Interès lingüístic dels llibres de Cort	46
III. EL MANUSCRIT	51
1. Descripció externa del manuscrit	51
2. Descripció interna del manuscrit	53
Contingut de les enquestes	53
Datació	54
Localització	54
Persones que intervenen en les enquestes	58
Sentències del veguer de fora	59
Resseña esquemàtica de les trenta-tres enquestes	60
3. Els escrivans	66
4. Caracterització idiolectal dels escrivans	67
4.1 Escriptura A	69
Grafies	69
Fonètica	73
Morfologia i lèxic	80
4.2 Escriptura B	98
Grafies i fonètica	98
Morfologia i lèxic	99
4.3 Escriptura C	100
Grafies	100
Fonètica	102
Morfologia i lèxic	103
Sintaxi	105
4.4 Escriptura D	105
Grafies	105
Fonètica	107
Morfologia i lèxic	107
4.5 Escriptura E	109
4.6 Escriptura F	110
4.7 Escriptura G	111

	Pàgs.
Grafies	111
Fonètica	111
Morfologia	112
4.8 Escribant H i I	112
 IV. LA LLENGUA	 113
1. Les grafies	113
1.1 Sons vocàl·les tònic	113
1.2 Sons vocàl·les àton	114
1.3 Diftongs i triftongs	118
Diftongs decreixents amb [a]	118
Diftongs decreixents amb [i]	118
Diftongs creixents amb [w] semiconsonant	119
Diftongs creixents amb [y] consonant	119
Diftongs creixents amb [w] consonant	120
Triftongs	120
1.4 Sons oclusius	120
1.5 Sons labiodentals	127
1.6 Sons sibilants	128
1.7 Sons nasals	136
1.8 Sons laterals	139
1.9 Sons vibrants	142
1.10 La h	143
1.11 Grups consonàntics interiors	145
 2. Els sons	 147
2.1 Vocalisme tònic	147
2.2 Vocalisme àton	152
Inicials	152
Pretòniques internes	155
Posttòniques internes	156
Finals	157
2.3 Casos de fonètica irregular	159
2.4 Consonantisme	159
Inicials simples	159
Inicials agrupades	164
Simples intervocàl·liques	165
Grups amb iod	170
Grups amb wau	173
Medials geminades	173
Grups consonàntics llatins interiors	174
Grups llatins de tres o més consonants	180
Grups consonàntics interiors amb iod	181
Grups amb wau	182
Grups consonàntics romànics	182
Grups romànics interiors de tres o més consonants	185
Grups romànics interiors amb iod i wau	187
Finals llatines simples	187
Finals llatines agrupades	188
Finals simples romàniques	188
Grups romànics de consonants finals	191
Grups finals de tres consonants	194
Grups finals amb iod	194

	Pàgs.
3. Les formes	195
3.1 Substantius i adjectius	195
Restes de l'antiga declinació	195
El gènere	196
Els plurals	196
Comparatius i superlatius	201
3.2 L'article	202
L'article cancelleresc	202
L'article salat	205
L'article personal	206
3.3 Formes pronominals	209
Pronoms personals	209
Pronoms demostratius	229
Pronoms possessius	234
Pronoms relatius	237
Pronoms interrogatius	241
Pronoms numerals	243
Pronoms indefinits	245
3.4 El verb	254
Desinències de la 5. ^a persona	254
Formes incoatives	255
Ús de <i>pas</i>	256
La veu passiva	256
Les perifrasis verbals	257
Els auxiliars <i>ésser</i> i <i>haver</i>	258
Els copulatius <i>ésser</i> i <i>estar</i>	259
Els verbs pronominals	263
Els verbs composts	263
Alternances entre temps verbals	264
Influència de la sintaxi llatina	266
Els temps verbals	268
Taula de formes verbals	291
3.5 Els adverbis	338
Adverbis de lloc	338
Adverbis de temps	342
Adverbis de mode	352
Adverbis de quantitat	357
Adverbis d'ordre	360
Adverbis d'afirmació, de negació i de dubte	361
3.6 Les preposicions	364
Preposicions àtones	364
Preposicions tòniques	377
3.7 Les conjuncions	385
De coordinació	385
De subordinació	394
3.8 Les interjeccions	409